

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III

LV

G

66

NAPOLI

Lv 9.66

ANNVÆ
LITTERÆ

294

SOCIETATIS IESV,

ANNO ¹⁶⁰⁹ CID. IDC. IX.

Carte Lapeur jureur de l'Alpey
A D ¹⁷⁴¹

PATRES ET FRA-
TRES EIVSDEM
SOCIETATIS.

DILINGÆ,

Apud Viduam Ioannis Mayer.

PRÆFATIO
IN ANNUAS TRI-
VM ANNORVM
LITTERAS,

Millesimi sexcentesimali noni,
decimi, vndecimi.

IN TANTA OPINIO-
num varietate, quæ de
modo Annuas nostras
cōscribendi passim mul-
tæ volant, id mihi vnice
curandum existimaui, vt eorum me vo-
luntati, quibus meam debeo, quàm pos-
sim studiosissimè accommodarem. De-
mandatum erat, vt scriberem breuiter;
nec nisi ea solum, quæ vel à consuetis in-
solentiâ, aut nouitate aliqua variarent,
(:) 2 vel

P R A E F A T I O.

vel certè Societatis hominibus solatio, documento, incitamentóve esse possent, ad Maiorem Dei gloriam alacriter pro Instituti nostri ratione futuris quoque annis procurandam. Et verò suadere id ipsum quoque videbatur ratio. Nam cum non rudibus, sed sapientibus tantum viris hæc destinandæ forent litteræ, non videbam ego quidem, ubi proprium magis locum habere aut posset, aut deberet, quàm hîc, tritum illud, *Sapienti pauca*. Accedebat amussis ex Vrbe data, quam non sequi religio fuit; quæ eiusmodi: *In singulis Collegiis omittentur, aut breuissimè tangentur, quæ communia sunt, & ubique à Nostri fieri consueuerunt quoad Confessiones, Conciones, Lectiones, Congregationes, Visitationes &c. recensentur tamen ex his, quæ aliquid singulare continent pro edificatione, & quod memoria dignum sit.* Secundum hanc igitur regulam ac normam multa necessariò videbantur inducenda, multa resecanda, multa breuiori stylo transmittenda, quandoquidẽ pluribus in locis similium rerum narrationes abundarent. Magna ea ipsa quidem ac præclara non ignoro, sed iam quæ

P R A E F A T I O.

(quæ DEI gratia est) ita terrarum ubiuis
vulgaria tritaque Nostris, vt ea scribere
fit oleum ac operam perdere. Quid e-
nim amabo adultâ iam quodammodo
Societate necessarium adeò in singulis,
vel Domicilijs, vel Prouincijs recantare
per tot annos audita ista? *Aegrotos inui-
sos, vacillantes in fide confirmatos, lustrata
ergastula, Nosocomia, Ptochodochia: Reos ad
supplicium animatos: Pauperes corrogata stipe
adiutos: mæstis solatia, dubijs consilia, auxilia
miseris & ærumnosus præbita: sublatas vsuras:
exacta prostibula: rixas & simultates composi-
tas: fama pecuniâq; restitutiones procuratas:
prauos ritus abolitos, probas consuetudines in-
ductas: libros infames, obscenos, hæreticos
combustos: superstitiones magicas & aniles pas-
sim fabulas abrogatas: rudes Christiana do-
ctrina, sceleratos bonis moribus imbûtos: vel
tum etiam illa, magis quodammodo fa-
miliaria nobis: *Ætiones in Theatro, De-
clamationes in Gymnasio, Disputationes in A-
cademia habitas: ad varias Religiones multos
ex nostra disciplina transgressos: data factaque
Exercitia more Societatis, supplicationes decre-
tas: hæc, inquam, & id genus sexcenta
singulis locis monere, atque inculcare**

P R A E F A T I O.

quid attinet, cum ea Instituti nostri ratio à nobis exigat, & fieri à Nostreis quotidie non tam nouum sit, quàm notum; nec tam admirabile fortasse, quàm necessarium? Quare tamen si nonnulla Domicilia ob euentuum singularium raritatem, vel omnino prætereantur, vel ex itinere veluti vix saluentur, erit illa profectò satis magnæ vniuscuiusq; laus commendatióque, tantum de quouis illorum tacuisse Scriptorem, quantum sufficeret ad Societatis nomen atque existimationem conseruandam, antiqua si narrare voluisset. Quod si non nemo tamen esset, qui posteritati ab sua quoque parte consuli vellet, & rerum nunc quamuis notarum futuro ignoranti fortasse sæculo monumenta relinqui, meminert ille, præter has litteras ipsa Autographa peruictura eò vsque saltem, dum historia Societatis per hos ipsos annos eat, à qua si quid memoria dignum videbitur vsipiam, non credo negligetur. Cæterum de alijs nonnullis breuiter vt moneam, neminem imprimis puto offendet facilitas & candor dictionis minimè traiectæ aut fuscæ:

catæ : quem quidem consueque necessarium hac in materia existimaui, vt (ne quid dissimulem) etiam affectarem : litteræ enim consarcinandæ fuerant, non historia deducenda : in quibus litteris illud conatus sum, si non affecturus, vt sensus absque labore multo obuius esset cuiuis : quandoquidem vt bonæ memoriæ Franciscus Benzius in quadam annalium suarum præfatione loquitur : *Hæc semel tantum & super mensam leguntur.* Quod si tenebras scopulosve nihilominus passim reperiet lector, adeoque scribentis diligentiam facemque requireret, non pudebit respondere, quod disertissimum Societatis nostræ virum simili in causa argumentoque scripsisse lego : *Id me quoque perspexisse, maluisseque illa sic reddere, quàm quando planiora facere non potui, Patres Fratresque earum rerum quantacunque cognitione defraudare.* Maiorem interim semper rei habendam rationem iudicaui, quàm verborum : quanquam in neutro id mihi sumpserim, vt quod Commentarij Prouinciarum tam liberaliter benèque suggererent, id absque delectu protinus aspernarer : facilius aliquam

styli inconstantiam subinde ferendam
 ratus, quàm vel sensûs, vel rei, vel operæ,
 quàm mea sit, melioris iacturam. Si-
 mile quid (vt exemplum accipias) no-
 tabis in nummorum rationibus, quas
 alibi per aureos, florenos, philippeos; a-
 libi per sestertia, libras, denarios insti-
 tueram: tamen si enim vetus illa sestertio-
 rum, librarumque ratio iniuri facilè po-
 tuisset, & ad nostram monetam accom-
 modari, placuit tamen certas ob causas,
 cuiq; suam relinquere numerandi ratio-
 nem. Sed & ea capita, quorum gene-
 ralem rationem principio cuiusque Pro-
 uinciæ iniuimus, ita constituta sunt, vt
 non omnia proculdubio complectan-
 tur, quæ à Collegijs facta, sed tantum ea,
 quæ notata: adeoque mirari neminem
 velim, si V. G. alicubi quadraginta tan-
 tum, aut quinquaginta Confessiones ge-
 nerales instituisse; septem octo ve Asceti-
 ca nostra tractasse: decem aut viginti in-
 gratiam rediisse signentur à nobis, cum
 plures plerumque fuisse omninò proba-
 bile sit. Enimvero habuerunt utique
 non minus suas causas illi, qui similium
 rerum exactiorem supputationem non,
 fecce-

★
P R A E F A T I O.

fecerunt, quàm ego, qui plures non collocaueram. De numero autem personarum signando hæc scripta accepi monita: *Principio annuarum cuiuslibet anni ponetur numerus omnium Nostrorum, qui eo anno in Prouincia vixerunt: quot ex illis Sacerdotes, Præceptores, Scholastici, Coadiutores temporales: quot eo anno admissi in Societatem: quot mortui: non erit necesse postea in singulis Collegijs eadem quoad personas illius Collegij repetere.*

Itaque Socij omnes in Classes quinque erant redigendi, quemadmodum in tabulis nouo quidem modo de voluntate & consilio Præsidentum nostrorum feci. Sicubi verò quarundam classium foruli vacant, aut cum numero, qui vniuersim positus est, non vsquequaque consonant partes singulæ, veniam precor, siue mihi, qui cum alijs vtique in rebus, tum in computando errare potui: siue illis, quorum Autographa aliter ad me non peruenerunt.

Complectitur ergo annus millesimus sexcentessimus Nonus Prouincias tantum octodecim: Decimus, viginti:
): (5 Vnde-

PRAEFATIO.

Vndecimus tres amplius: reliquæ, cum
missæ non fuerint, nec in nume-
rum venire, nec typum
potuerunt.

SYL.

SYLLABUS
PROVINCiarVM
ANNI CID. IDC. IX.

*Beatificatio B. P. N.
JGNATII.*

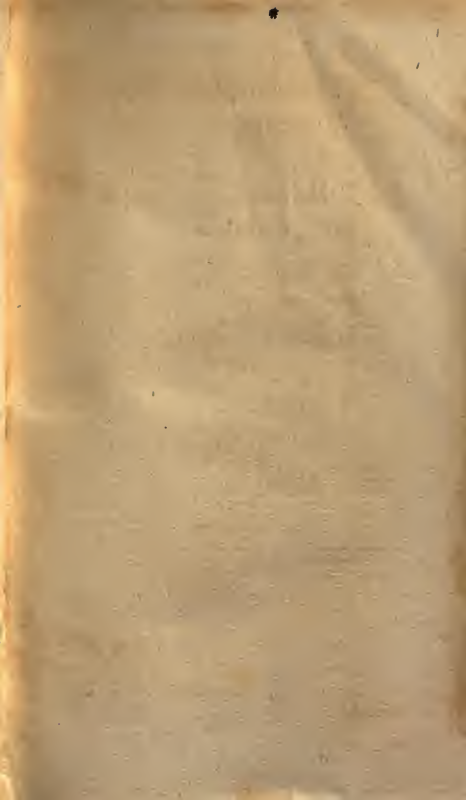
PROVINCIAE.

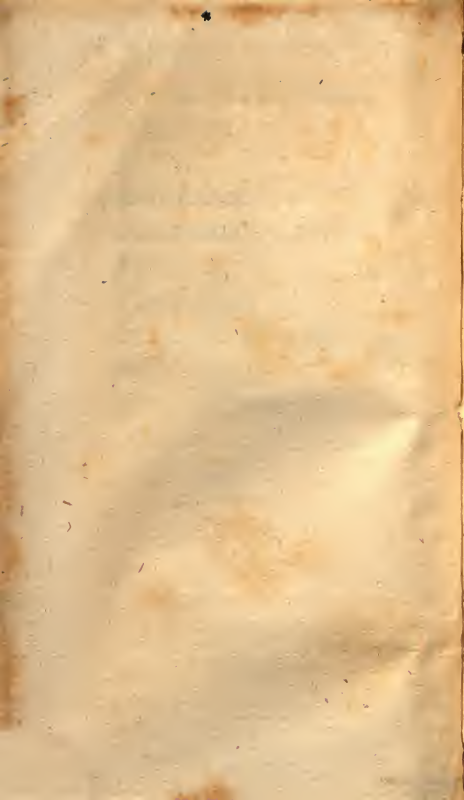
Lusitania.
Toletana.
Sardinia.
Francia.
Aquitania.
Lugdunensis.
Tolosana.
Belgica.

Au-

Austria.
Germania superior.
Rhenana.
Polonia.
Lithuania.
Aragonia.
Boetica.
Peruuium.
Insulæ Philippinæ.
Mexicum.
Vita Michaëlis Aya-
tumi, Adolefcen-
tis Indi.

CELE-

CELEBRITAS
BEATIFICATIO-
NIS B. P. N. IGNATI,

SEV

Cultus & lætitiæ signa

A

SOCIETATE, nostrisq; passim ami-
cis toto ferè terrarum orbe edita; quan-
do primus Ordinis nostri parens ac con-
ditor à **PAYLO V. Pont. Max.**

BEATVS est renun-
ciatus.

NTEQVAM
vnius cuiusq; pro-
vinciæ res ordine
persequerer, operæ
pretium existima-
ui, ad fastidium in-
tercalaris narratio-
nis imminuendum,
in vnum locum &

quasi cumulum conijcere, quidquid vbiq; ter-
rarum,

A

rarum,

rarum, vel à socijs, vel ab alijs nostri amantibus hominibus, piè honorificèq; ad pompam fuisset institutum; quando IGNATIVM Ordinis nostri antesignanum & caput, notà beatitatis ab eo, qui poterat, insignitum acceperunt. Feciq; hoc, si minus necessitate, exemplo certè pernotus, quòd idem non malè quarundam prouinciarum scriptores aduerterim factitasse. Seruabitur itaq; ordo locorū, qui & reliquis in Annalibus erit; Annorum perinde seruari hoc quidē argumento non potuit: cū alia loca citiūs, ferriūs alia, lætitiæ pietatisque suæ signa prodiderint; quandoquidem nec eodem tempore in prouincias nuncius huius rei potuit deuenire; nec ab omnibus apparatus necessarius tam citò fieri: pleræque autem Anno millesimo, sexcentesimo, decimo, diem B. IGNATII primò festum celebrârunt: pauciores nono.

I. QVAMPRIMUM igitur eo anno certis nuncijs accepere Siculi, optimum parentem IGNATIVM à Summo Pontifice inter Beatos Cælites nominatum, conceptam animo lætitiā, & in eum virum venerationem, multis argumentis testari voluerunt. Panormi perillustri Tragedia ad plausum data est, Almyra Saracenorum tempore Sicilia Tyrannus; in ipsā videlicet Collegij Aulā; quæ, Magnificis vndique conuestita aulæis, res à B. IGNATIO gestas, vario epigrammate, emblematicèque expressas, exhibebat. Sodales Parthenij in atrio nostro montem quandam ex lapidibus, ad Serrati illius formam, crexere: in quo IGNATII statua, flexis ante B. Virgi-

nem

nem poplitibus, vota nuncupabat. E regione Mantisæ urbem opposuere, in quā altera eiusdem Beati statua, cæleste spectaculum admirantis, erat collocata. In vmbilico atrij tres fontes manabant, eo ingenio, vt cælestem vnus machinam, omnesque eius orbes, ad naturæ propè inuidiam moueret: alter verò stellam; tertius malum punicum: illa radijs, hoc apice, aquam emitteret. Deliciæ ista oculorum erant; aures musici concentus ad omnes atrij fenestras dispositi demulcebant; vnde & bellica pendebant insignia complura; totā ciuitate, ipsoque adeo prorge ad spectaculum confluente. Patres Carmelitani DEIPARÆ imaginem, multis insignem, miraculis, ad nostram adduxerunt ædem: Parochi, quorum in templis rudem ætatem Christianis præceptis imbuimus, longos instituere versus ac ordines: præcedebant nobiles adolescentes, auro exornati, equis portati, variaque Beati insignia præ se manu ferentes: sequebantur mille admodum ex reliquo discipulorum cætu Io Ignati ingeminantes: Erant hi lauro coronati, palmasque manibus gestabant: Atque ita suum quæque curia munus, cum insignibus, Beato offerebat. Illa etiam, quæ publicis arcetur custodijs, sodalitas licet vinc̃ta, teneri tamen non potuit; quin suum quoque è carcere munus symbolumque honoris submitteret. Inde datum. Drama de eodem BEATO: cuius iucunda adeo dulcisque per multos dies fuit memoria, nil vt aliud ferè omnium ore ac sermone, celebraretur.

II. HIS gemina ferè Professa Mamertinorum domus habuit; & singularia quædam. Simul enim à P. Præposito nobilissimus Magistratus hac de re factus est certior, vt declaret, quo nostram Societatem animo complecteretur; quingentos mox aureos liberalissimè, in festi diei apparatus, transmisit. In primam vespertinam precum pompam prodière cum Illustrissimo Archiepiscopo Senatores magno procerū, optimatum, equitumque comitatu: tūc etiam PP. Cappucini, Minimi, alij ex Augustinianâ familia religiosi viri: quos omnes militum cohors insignibus suis exulta supplicabundos antebat; atque hi fistularum puluere erumpēte; illi accensis funibus suam publicè declarabant in Beatum venerationem. Cæteri autem ciues pinguis tædæ luminibus, ceræ oleique in propriarum ædium fenestris incensis, & mirâ arte constructis, ita certabant; vt Messana tota IGNARII ignibus ardere videretur. Mane Saturni die, qui videlicet dies Beatò festus agebatur; Illustrissimus Antistes publicè fecit, de nostro instituto ad populum dixit, apud nos prandit. Opificum Sodalitates, quæ multæ sunt, in hac domo ingentis magnitudinis obeliscam tormentario puluere instructum erexere: cui spectaculo Senatus frequens vnâ cum Antistite interfuere: quorum aduentum simul, machinæque con cremationem, populus gestiens festiuo plausu salutauit; atque, *Io. B. IGNATI*, conclamauit. Dominico die nobilium, optimatumque Sodalitas, perhonorifico equitatu, facibusque manu

manu prælatis, ad nostrum templum venit; acceptoque ibidem, solenni ceremoniâ à P. Præposito, ante BEATI aram genibus prouoluta, vexillo, auro gemmisque rigente, & literis, *Ad Maiorem DEI Gloriam*, intextis, Urbem totam inter festos campanarum, scloporum, tubarum, vocumque variarum, strepitus obiuit: ac tandem ad sacram ædem reuersa eodem, quo acceperat, ritu vexillum P. Præposito cum reddidisset, domum lætabunda discessit.

III. SYRACVSIS is hoc die apparatus fuit & pompa; qualis nec visa antehac, nec audita id loci. Toto die incredibili ciuium frequentia templum repletum est; quæ pietas sequentibus octo diebus tenuit: misitque magnam cereorum copiam ad nos Magistratus: Urbis optimates persimili omnino ordine, equitatu. & apparatu, quo Mamertini ad templum nostrum deuenire; peractisq; inibi diuinis laudibus urbem cum facibus obequitarunt: qui mos in hoc regno iam antiquus est, quo eiusmodi ceremonijs publicis insigniores dies celebrantur. Opificum etiam Sodalitas, quæ sat ampla hîc est; triginta arcuum opus, lampadibus aptè interlucetibus, excitauit; quod mirificè probârunt exhilarati spectatores. Tantum nobis in honorem BEATI collatum Eleemosynæ est, ut & in templi maiorem ornatum sumptus, & in vinctos ferroque oneratos annona potuerit conferri. Adollescentes discipuli nostri, & milites urbis, suo quique modo, diei huic applauserunt.

IV. In Professâ Neapolitanâ domo, ædes magnificis

gnificis aulæis prætexta est, quæ Sociorum imagines interstinguebant; qui pro Christiana fide fortiter fecerāt; confluxere omnis ordinis mortales; ipsæque Regni Præfectus, Hispanorum equitum turmā, Heluetiorum peditum prætorijs cohortibus, stipatis, numerofo catu sagatorum togatorumque optimatum prosequente. Magna fuit & vicinorum quorundam populorum religio, qui agminatim accurrentes in templo anathemata suspendebant, grandes cereo opere faces, pensile ex argento candelabrum; alia religiosi animi monumenta. Quibus sub Vesperum exactis, in reditu Prætor ante suas ædes excitatus offendit pegma, turritum illud ignique concipiendo aptum; in quo à simulachris infernorum monstrorū victricia collocata signa cernebantur: & paucorum interiectu passuum, incidebant draconibus duæ feræ, sagittis instructæ, spectatricem multitudinem destinantes ad ictum. Equestris inde theoriæ seu trāsuectionis mirus ludus secutus: tum alia militum exercitia: donec ignis vario artificio diuisus, applaudentibus Neapolitanis, pegma ipsum cum draconibus ferisque absumpsit. Ita inter ignium spectacula exactâ nocte lux sacratioribus studiis data est; omnium ferè ordinum Præsidibus & Cænobitis in arâ Beati rem sacram facientibus, cælestique pane benè magnam hominum turbam pascentibus. Aderat rursus eodem comitatu Prorex cum coniuge; dixeratque de BEATI laudibus Paulus è Tolosâ Bouiensis Episcopus. Occidente sole vespertinorum ignium scenas excipit

pit pietas Aglaiensium piscatorum; qui religiosum agmen in mari instruens celocibus, Actuarijs, lintribus, igne plurimo coronatis vna oculos detinebant, aurésque pio delectabant cantu.

V. IAM VERÒ Baroli, Theate, Massæ, Salerni, Nolæ, Catantarij, Beneuenti, Tropeæ, Boiuinij, & præsertim Consentia, vbi pompa omnis & apparatus ex ærario publico curatus est; faces tormenta bellica, æra campana, ignes arte excitati lætum hunc inquilinis omnibus peræquè fecere diem.

VI. BORII præter artificiosissimam vocum consensionem & harmoniam, illud extitit peculiare à cæteris; vt area theatralis ante nostram ædem gratissimum in sublime cogeret laticem, pusiones aliquot in orbem versantem; à cuius vmbilico non improcera sese machina erigebat: contra quam collocata Ignatij statua, dum ictu pyrobolorum sphæram diuerberat, ecce tibi Cæcodæmonem erumpentem cornibus, proboscide, naribus, auribus, oculisque incendia eiuculantem. Plus gratiæ fuit in pietate ciuium: Siluit quippe ins; vt Neapoli quoque factum exciderat: venale eo die nihil expositum: ab ipso qui præst Sacris, de Beato habita oratio: ita denique cum religione peracta omnia, vt supra votum cecidisse viderentur.

VII. ADRIA quoque, quod haud facillè credas; reliquarum splendorem Urbium si minus superauit; certè æquauit; tùm quòd honorarium habuerit Octauium Aquanuiam ex Purpurato-

rum Patrum Ordine: tum quòd nouo inuento hippocentauros, gigantes & Nanos in arenam produxerit, ludicro certamine commiserit, bractia Victoribus distribuerit. Vrbe totâ melicis attemperata modis laus est IGNATII: ducta salatio, quam indigenæ inteſtam vocant; *Io Ioiola* identidem repetentium.

VIII. NEC AQUILA breuē requirat narrationem; nisi pro commemoratis haberi possint, omnia ferè, quæ de reliquis adscripsimus. Hæc quidem mensis dimidio quotidie concionatorem habuit e Patribus omnium pænè Religiosorum Ordinum huius Urbis: à prandio verò proponi solitæ sunt aut quæstiones Philosophicæ ac Mathematicæ, aut aliqua certè de IGNATIO Panegyris: eidem decretus ab Vrbe vniuersâ Triumphus.

IX. SOLERTIA Lupiarum & pietas commendanda etiâ occurrit. Erectæ hîc sunt ad templum Collegij aliquot ligneæ turres; ad reliquas ædes aliæ machinæ ingentes Vulcano consecræ. Nauiſ itē per aërem labi visa, ex quatuor orbis partibus huc appulsa est: ex quâ post aliquot tormentorum bombos Oratores quatuor prodierunt; & suam quisque orationem idiomate suo de IGNATII rebus gestis dixere: Indicus, Asiaticus, Africanus, Europæus. Ignēs vt alibi arserunt.

X. E VENETA Prouincia Mutinam video apparatissimè hunc diem peregisse: præsens tum fuit Cardinalis Estensis; Adolescentes Principes & nobilissimi quique pias suas in Beatum nostrum

strum partes desiderari non sunt passi: nec defuit, qui sumptu suo templum nostrum facibus illustravit; Sacrumque Musicâ instruxit. Forliuij magna omnium fuit gratulatio & gaudium. Mantuæ Epigrammata & Emblemata IGNATII virtutes insigniter commendabant.

XI. LV S I T A N I festis præcipuè ignibus beatos IGNATII honores auspicari voluerunt. Ac post diuturnam quidem consultationem; quidnam pro rei magnitudine dignum dari posset, ijs qui ad Professorum ædes Olissipone spectant; placuit equum similem illi, quem Troia olim fatalem vidit (si tamen vidit) excitare: cessitque opus ex sententiâ; atque ipso IGNATII beato die, moles ea mediam complexa aream, stupentibus visebatur animis. Intumescebat videlicet veterus pinguibus è pice ac sulphure massis, canalibus nitrato refertis pulvere, suoque ordine utrinque prominentibus. Illustris interim Prætorianorum cohors, in cuneum conglobata, Equum hunc, summa tectorum fastigia altitudine suâ emergentem obsedione cingere, vocibusque prohibere; donec aliorum labore inter tormentorum strepitus paulatim fictæ Troiæ magno Triumpho inferebatur. Qui ubi intra Urbem receptus est, velut interitum omnibus minitaretur, flammæ per hiantia statumina costasque perforatas eiectione cepit; ipsæque omnis in fumum ire non sine ingenti tormentorum vi & fragore. Videres eâ in nocte collucescentes totius Urbis fenestras, crebrisque luminibus aptè dispositis rectos in sublimè radios ferri; ac multo

magis audires etiam hominum voces ad Beati IGNATII laudes mutuo sese inflammantes: festos campanarum pulsus, aliâque id genus è turribus, triremibus, nauigisque, data communis lætitiæ signa. Postero die insolita templi Maiestas ciuitatem traxit; tùm quæ ad splendorem facere videbantur, aulæ, & peristromata, ex ipso regio thesauro, nunquam antea prolata, singulari Proregis in nos beneuolentiæ, in eius dici vsum subministrabantur.

XII. Næc enim uerò à domo hac, seu pietate, seu industriâ, superari se passum Collegium est: cui illud quidè subiit, vti quatuor orbis partes, Asia, Africa, Europa, America, hoc etiam allecctæ gaudio Olyssiponè ad nauigare; vnâque honoris atque obsequij nomine aras Beati Venerabundæ salutarent; vt à cuius socijs veræ religionis lucē vel accepissent, vel accepturos se aliquando sperarent. Igitur longo rerum procedente apparatu nulla vllius Ordinis erat domus, quæ non gēmis & precio propemodū exhauriretūr, ad quatuor illas Orbis Personas barbaro luxu instruendas. Népe in portu nauigia serico filóque versicolore fulgentia cōspiciebantur, quibus illæ suo cū comitatu sūt impositæ. Inde sublati anchoris aduerso amne leuissimè deferuntur inter mutuum maiorum nauigiorum conspectū; inter acceptas redditâsq; fistularum crepitantium salutationes; inter tubas ac tympana vtrinque perstreptentia. Commeabant & lembi numero prope infiniti, cymbæque quæ errantes ac ludibundæ citharis multipliciq; concentu iucundius iter reddebāt.

Ad

Ad quod dum spectaculum impetu quodā ruebat vniuersa ciuitas, mœnia, fenestres, summæ tecta, spectatoribus complebātur: omnium oculi ac sensus in peregrini orbis gente morabantur, tam linguis, quàm habitu diuersâ; quâdo & celeberrimæ Vrbes, ac Orbis Prouinciæ, suo quæq; fastu ac symbolo ad elegantiam compositæ non aberant; quibus Roma velut Domina, ac caput præcipuo quodam supercilio etiamnum imperitabat. Ad oram maritimam præstolabantur quadripartitum Orbem quatuor currus, distinctis incrustationibus, ac triumphales variè pigmentis ornati. Assidebant pro comitatu deductores pueri longo ordine, ac serie: adeoq; omnes partim pedibus, partim numeroso ac decore equitatu Collegium nostrum rectâ petebant inspectante ac prosequente Pompâ ciuitatē penè vniuersâ: quæ ita placuit, vt iudicauerint Priores, si Lusitaniam petat (vt tum iactabatur) Hispaniarum Rex, cum non splendidius atque pro regiâ dignitate cōuenienti⁹ posse excipi ac salutari. Per hos enim dies ipsi quoque discipuli nostri, à toga ad sagum conuersi, instruxerunt ordines, & sub signis totam urbem obeuntes, iucundâ fistularum explosione, aliisq; lætitiæ significationibus Beato IGNATIO publicum quodammodo fecere sacramentum. Nec cum die finitus applausus est. Nocte appetente prodierunt sulphureis armati romphæis Gigantes; qui in vicinis Urbis mœnibus stantes illam cum Ioue suam pugnam, fabulamvè repræsentârunt; tamque diu fatigârunt aduersarium Tonantem, donec

donec emissum ab eo tandem fulmē subiectam Aquilam mille locis fædā laceratione distraxit; Ætna mōte in medio non ficto exæstuante; populoq; familiam IGNATII vocibus honestissimis identidem compellante. Sed in primis templū splēdebat; quod iterum Prorex accedere magnā procerum stipante cateruā voluit: peracta sacra à Promōtorij Viridis Pontifice: pro cōciónē dixit Septensis Antistes; postera hebdomas tota fuit genialis, partitā in singulos dies celebritate: editi ludi Equestres admirabili Olissiponensium Dynastarum liberalitate: nauale institutū certamen: à litteratis non minus certatum eruditione; quam & parietes vario carminum grammate vestiti ostendebant, & ipsi Professores Academicis quæstionibus ad disputandum propositis insigniter demonstrabant. Atque hæc ferè Olissipone.

XIII. CONIMBRICAM verò simul bonus hic nuncius perlatus ad nostros est; communis eodem manè in triclinio, pro gratiarum actiōne, flagellatio instituitur, Rēctore præcunte: à meridie festus æris campani pulsus è Collegio datur, templo maximo, Academia, paræcijs omnibus, ac cœnobijs lato sonitu respondentibus. Rei nouitate commoti Conimbricenses ad nostram ædem turmatim conuolant. Agmen ducebat ipse Illustrissimus cum Rēctore Academico, Religiosis cæteraque primariā ciuitatis nobilitate: qui omnes domum cum tubis tibiisq; ingressi, cum diem festum nobis, & felicem esse iusserunt. Primā nocte ad fenestras accensæ fa-

ccs

ces Collegium ambierunt, quæ tribus integris horis ita noctis tenebras fregerunt, procul ut aspicientibus rei quæ ignaris Conimbrica videretur ipsa incendio conflagrare. Mox arundine canales, concepto à pulvere tormentario igne, caudatos cometas ad viuum exprimebant. Canaliculi interdum minores, crinitas fauillas cum fragore eiiculantes, erratico motu humi discurrebant. Pyramides insuper duæ non igne sulphureo fumidæ, sed flammis quâdam sui parte candidis, aliâ verò sanguineis conspicuæ, alibi rursus cæruleo, viridante alibi lumine resplendebant, quam colorum varietatem ardentes cerei, discoloribus lychnuchis inclusi, quos papyrus arte disposita contexerat, faciebant. Hoc spectaculum bonam noctis partem absumpserat; à quo deinde rectâ Illustrissimus Episcopus & Academiae Rector, comitantibus Nostri domesticum sacellum petiêre; ubi ante B. Patris aram inter peritissimos musicos, alternantibus ad fides vocibus, palàm fuit iucundissima contentio. Atque primum hoc fuit amoris & honoris signum, quo quidem ad maiora & illustriora post mensem exhibenda vetuti proludebatur. In ipso igitur peruigilio eius diei, quem nos diem Candidato nostro festum celebramus, summo manè Urbis propugnaculum, signis militaribus præcingitur, tympanis reperito ictu bellicum perstreptentibus, sclopiis quasi in hostem versis; atque hanc sibi prouinciam ultro Sodales Parthenij depoposcerunt. Templum nostrum, si vnquam aliàs, peripetasmate precioso indui-

induitur. Ara princeps Diuorum reliquijs instructa medium IGNATIVM excepit, sub eâ effigie, quâ inter mortales vixerat; Auxit ornatum lipsanotheca rari operis, trecentis supra mille aureis æstimata; quâ hoc anno præter alia, sacra huius ædis supellex accreuit. Illustris. Pontificem, etsi graui tunc morbo vexatum, antiqua tamen in nos beneuolentia domo euocauit; non sine magno pietatis argumento; asseuerantem, se populum eâ die solenni Pontificis precatione non defraudaturum; licet idcirco vocis iacturam esset factururus. Sed nimirum tantum abfuit, vt valetudini suæ incommodaret, vt eidem etiam, quamuis diu sub aperto cælo consisteret, multum profuisse videretur. Peractis ita solenni cantu vespertinis precibus, mox ante ostium templi egredienti turbæ in amplissimâ areâ sese offert pulcherrimum vtrique spectaculum. Ingens Elephātus mediâ in planicie lento incedebat gradu, priscae artis & magnificentię opus: dextrum candor, nodosum tergum, maculosa cutis, vasta moles, omnia denique viuam bestiam loquebantur. Belli faciem præ se ferebat turrito dorso militē armatum gestans, qui Martē igneâ hastâ lacefferet. Quatuor deinde præalti mali ad totidem areę angulos præfixi surgebant; quorum primus Illustris. Alphonfi de Castolbranco gentilium stēma in superiori parte ostētabat; arcem nimirum murorū præcinctam pinnis, propugnaculisq; munitam; cui iubatus leo posterioribus innixus pedib⁹, & anteriores veluti ad prædam extendēs, insidiabatur; insitam à naturâ iracundiam

eundiam exerere paratus, nisi regium diadema Pontificio galero desuper imposito, blandienti similem, & in supplices clementem redderet. Secundum malum immanis Serpens, veteri illi, quem Moises erexerat, geminus, spirarum nexibus inuoluebat; quæ artificis industria ita squamis loricauit, sic maculis toto corpore distinxit, patulūq; oris hiatum trifulco linguæ iaculo munivit, tam subtiliter alas dorso innexit, ut exitiale monstrū ipsi quoq; spectatores metuerent. E regione Delphinus visebatur prolixā caudā in orbem reductā, sumo rostro, & repando dorso, suo colore expressus. Ac ne quid vero pisci deesset, casus mutuas operas naturæ tradidit; ventorum enim flatu malus agitatus geminos Delphino motus suggestit; cuius ea natura fertur esse, ut interquiescendi nescius, eundē & vitæ, & agitationis finem fortiaur. Is pinnarū aculeis, velut vaginā reconditis equitantem Neptunum ferebat, conchis tectum, & tridentē pro imperio gestantem. Atlantis quartus erat Colossus; nimirum torosis brachijs prægrandem cælestis sphaeræ machinam sustentabat gigas, quem scintillantes astrorum ignes, errantium planetarum, cursus, aliorūmq; signorum discretæ figuræ vivis coloribus variabant. Sed has omnes machinas singulari modo exornabant minuscula quædam tormentorum genera nuper inuenta; in quibus maximè sese prodebat ludētis ingenij artificium; quādoq; enim caudata internodia perfectissimi Orbis imaginem exprimebāt; alibi distinctione virgatā canales maiores implicati apparebant;

parebant; qui iam in obliquū detorti, modò in rectum producti, nonnunquam pectinatim dē-
sati; vt arcis pinnas & propugnacula, leonis iu-
bas, linguam, vngues & diadema; serpentis vo-
lumina, maculas: Neptuni ac Delphini, tridentē,
conches, alia insignia; Atlantis deniq; prolixam
barbam, & sphaeræ cælestis omnia signa graphi-
cè expressa oculis subijcerent.

Dum horum contemplatione omnium su-
spensi occupātur animi, ecce tibi sub noctis cre-
pusculum facibus inusitatæ magnitudinis, ad ia-
nuas & per Collegij ambitum multiplicato or-
dine accensis inscriptio hæc legentibus patuit;
B. P. IGNATIO Socieratis IESU Fundatori Op-
rimo. Et in hac epigraphe SS. nomen præ reli-
quis ita luxit (vtpote maioribus expressum lite-
ris) vt de die clarissimos solis radios hebetare, de
nocte vnum aliquod ex illustrissimis sideribus
esse videretur. Quamprimū ergo diuinum
nomen igne humi accepto in sublime euasit;
cymbalis, tubis, tympanis, magna concordia
accinentibus, incredibile dictu est, quantā præ-
sentes omnes animo conceperint voluptatem.
Continuò tubi propemodum infiniti raptum
ignem cum fragore per aëra trahebant Pogo-
nias imitati, iaculi instar euibrati alij, quantum
propè oculorum acies sequi posset, acontias re-
ferebant; alij in coronam dispositi crebrò in or-
bem rotatu agebantur, hippeos vti crederes; mi-
nores fistulæ igne desuper in terram allisæ (pe-
dum iocosa pestis) locum ex loco rapientes, ob-
liquo impetu discurrebant. Inter hæc multi
hastis

hastis, ensibus igneis, iaculisque instructi in arenam descenderunt; qui tam acriter nunc eminus telis, iam cominus gladijs, flammâ ad singulos ictus subsiliente decertabant, vt bellum non fingi, sed geri existimaretur. Finitâ pugnâ Atlantâ primûm, deinde alijs machinis admotus ignis; qui crescentibus paulatim viribus, terribiles cælo resonante edidit fragores: discursantibus enim vtrò citròque facibus, & sæpe (quasi ex pacto fieret) vnum, omnibus factò agmine, insequentibus, rursûmque in se violento motu reuertentibus, iam nubes rumpi, iam tormēta bellica explodi videbantur. Quatuor præterea arbores, & alia quædam pyramidata machina, ad Collegij tectum erecta, innumerisq; funalibus præcincta, suam quoque gratiam habuerunt; ex illis enim in frondiuta vicem ignei Euripi, in stolonum ac brachiorum, flammei veluti Nilî valido cum tonitru, circumstantiûmq; applausu erupere. Cælum ipsum mirè fauit spectaculo, nocte in primis sudâ & serenâ.

Iam Elementa B. Ignatio gratulationis ergo in scenam quasi prodierunt; Tellus cum suo leone ac serpente; Mare emissò, cum Delphine, Neptuno: Ignis tot facibus omnia collustrantibus: ne quid igitur absoluto operi deesset, aut aliqua Mundi pars in tam sancto triumpho à communi lætitiâ vacaret; in aëre auium quoque instruitur agmen; quod multicolor, sed vnicus, duceret Phœnix. Hunc nigricantes Aquilæ, candentes cygni, aliæ vario plumarum ornatu volucres suis se librantibus viribus sequebantur, cæ volatus

dexteritate, vt à summâ arce in medium demissę theatrum, nunc alis nitrato igne animatis perstreperent, nunc vnguibus subiectam humum morderent, nunc etiam rostris admissu per æstuantés canales spiritu, quodammodo cantillarent. Sed ludus hic rerum varietate copiâque impeditus eâ nocte interrumpi ac procrastinari debuit, vt die insequenti aues solæ volarent. Illud porrò huc pertinet. Ea dum ad nostrum Collegium in multam noctem agebantur, Illustris. Episcopi domus accensis procul funalibus triûphales faculas ostendit, quas illicò tota Vrbs vnanimi cõsensu fuit imitata; vt expositę ad omnium domorũ ianuas, atq; in ipsis etiam tectis faces, iacti in aërẽ ex omnibus ferè plateis arūdi nei tubi diem in mediâ nocte fecisse viderentur. Postera lux Dominica, *Beati* honores, quãta maximâ potuit, celebritate magnificentiâq; per solenne sacrificium euulgauit; eâ populi frequentia & accursu, vti cõplures templi nō angusti angustijs excluderẽtur. In triclinio secundum rem diuinâ, præsente Rectore Academico, Religiosisq; diuersorũ Ordinum, non paucis, vario linguarũ idiomate à tredecim è Nostreis super vitâ & rebus gestis Ignatij est disputatũ. Totam pōpā clausẽre Vespertinę preces, quib⁹ peractis Pręsul ipse Pontificio ornatus habitu, populum Conimbricensẽ solēni p̄catione impertitũ, dimisit.

XIV. EBORÆ dies quẽdã Iouis & à meridie hora secunda apparatus explicãdō selecta est. Ciues Urbem totã per pinnas certaq; murorum interualla, læternis grandioribus coronârunt; quæ vbi
cercis

cereis accensis splendere cæperūt, mira diuersorum colorum varietate spectantium oculos, atq; animos in se rapuere. Nostrū præcipuè templum triplicato ordine facib⁹ dispositis erat pillustre: sacrosanctū IESV nomen notis, candicante in tabulâ mediū radiabat; summo in tecto pyramis ignea montis similitudinē indiscretā referens eminebat; in cui⁹ medio editissimus extabat mal⁹, varijs ad quatuor edificij angulos funib⁹ ductis; è quib⁹ aptā proportionē pendētes lychnuchi mōtiū flexus & crebros vertices longo tractu excurrētes; pdebant; in quibus acutæ rupes, minorāq; saxa incēdio conflagrarent. In mali fastigio Crucis surgebat signū igneo splendore fulgurans, flāmēo indidē affixum globo. Cornua templi quatuor alias deinde pyramides in sphēras desinentes sustentabant. Periucundū etiam fuit Herculem inusitatę vastitatis ex loco peraccomodo, cū suā clauā eminentē spectare; Phænicem alibi in præalto stipite impositū suo nido alas in volantis modum extendere: qui ambo canalibus sulphureo puluere fartis ignem exspectabant iam iam admouendum. Adhæc Vrbs Prætorē Senatūq; decernente ac volente, præconis voce in-clamatū, positis ad ianuā facibus, se omnes B. Ignatio obsequiosos fore. Quāuis in tanto Eborēfium erga nostrā societate amore, freno magis opus, quàm calcarib⁹ erat, aut monitore. Neq; .n. Academica iuuetus, vel ab ipsis Doctoribus inhiberi potuit, quin *συναμαχίαν* quandā prænobilē, scripto ad id milite, darent, dictitantes: *Ignatij Militis quondam festū diem, non iniuriā, militari*

*exercitatione celebrandum. Vix simulata pugnæ signum datum, & iam igne sclopis & machinis admoto, aciem oculorum, simul armorum fulgor, & coruscantes flammarum globi perstringunt. Herculem videres vultu minaci, clavā circum caput reductā, astantem turbam impetere; Phænicem ad alarum applausum canaliculos alios contorquere, & ludicrum pedibus negotium faceßere, quoadusq; sæuienti incendio, tam ales, quàm nidus pabulum fieret, non sine faustā intuentium acclamatione. Turris insuper lignea super vetus murorum propugnaculum exædificata in quatuor angulis lampades alebat; in quibus I E S V nomen cādidis literis excisum legebatur, superadditā inscriptione hac: *Turris Fortissima Nomen Domini.* In hanc arcem militum cuneus se receperat; qui à reliquis hostilem in modum expugnati, vmbatilem dabāt; ære campano interim & tympanis tubisq; Martem accendentibus. Multa prætereo, tamen non pauca dicta sint. Pompā iam pœnè peractā Urbis Adolescentes numerosā Equitum instructā turmā, ad Collegium nostrum pergunt: eō vbi deuenēre, vt ostenderent, quomodo in nos forent animati, fausta omnia consentientibus vocibus precari, & proclamare incipiunt: *Eternum vivat B. Ignatius: Io triumphet societas.* Quo autem fructu hæc fecerit Eborensis iuventus, infra suo loco dicetur.*

XV. BRACARENSES bis eodem anno suorum in Ignatium animorum sensa communibus signis declararunt: semel ipso scilicet vere, cū
pri-

primùm de Beatificatione illius nuncium acceperunt: iterum aliàs, cùm plausum tulit turris altissima, facibus tubisque coronata. Peditum, item pugna data, aliàque id genus complura visu, quàm auditu iucundiora. Deducta supplicatio, quæ cùm per se foret splendidissima, magis tamen illustres eam reddiderunt duo interiecti currus; in quorum altero turritum pegma gradatim tectorum culmina exæquabat, egregio artificio cælatum opus: ad quatuor angulos dispositæ prospiciebant fistulæ: partes aliæ vario armorum genere instructæ; non tam ferri diritate erant formidandæ, quàm vnionibus spectandæ. Virtutum cohors, velut B. Parenti stipendiaria, scutata vniuersa sub Signifero merebat; vitiorum Antesignano lamentabiles querelas in eundem Beatum, vtpote sibi infensissimum ciente; cuius & teterrima monstra inferiorem sibi locum vindicabant, ferro in morem seruilem onerata; visu quidē non minus iucunda Ballæna, ac Panthera Portuensium; quas amphiteatro inclusas subiectus ignis horrendum rugire, ac mugire cogebat. Alterum currum elegantia parem duo traxere Elephantes; Collocatus in eius fronte Phœnix à sole imminente, cum reliquis iuxta partibus mirificè illustrabatur. Omnibus altior Ecclesia augusta ac decora facie splendens, Ignatij ope auxiliòque sic à vitiorum squalore vindicatam se propalam testabatur. Nec locum habuerunt istic inanes Cacodæmonum contra Beatum querimonix, quibus à quatuor mundi partibus (his Præfectos se iactabant) aduolantes

spectantium onerabant aures. Soluit & ficta in Indiam naus; cuius cursum societas aduersus sæuas Oceani hyemes, ac procellas sæliciter adiuuabat promouebátque.

XVI. AD Conimbricensium ferè modum Brigantini erexere Hercule prodigiosa ad terrorem mole, totumq; ex ære fulgentè, & deuicta olim à se duodecim monstra denuò oppugnantè; Centaurorum manus collato ad pugna pede eminebat: tricorpores Geryones & cæteri terræ filij suâ Domitori proceritatè ostentabant: Céticeps bellua exertis horrebat capitibus, reliquaq; omnia ita arte facta operéq; expressa probè sunt, vt terrore omnibus incuteret spectatori. Deniq; tñ victore Hercule, est mōstrorū subsecutus interitus; triūphauitq; vt Bracaris, duce Ignatio virtutū manus; & secū Italiæ, Galliæ, Hispaniæ puincias cum Lusitaniæ Urbibus celeberrimis traxit; quibus Brigantina politicissimo elata vehiculo insigniori quadam specie gratulabunda occurrit.

XVII. CERTAVNT porrò æmulà quādā pietate in Beatū cum his Villauicosani, Turdetanib; Aniciensib; Funchalensib; alij apud quos sedem fixit Societas; quorū in adornandis supplicationibus publicis præcipuè eminuit studium: quas tamē supplicationes, etsi illustres, vt alijs etiam Prouincijs suis remaneat locus; omittendas cēsuimus: tenuit certè celebritas apud Funchalenses quindecim ipsos dies: noctes quoq; sua spectacula à dictis parum diuersa habuerunt.

XVIII. TOLETI cōmuni decreuit consilio Canonicoꝝ Collegium, in huius diei celebritatem suppe-

suppeditare thesaurū sacrorum cinerū, à quibus sunt instructissimi, raro exēplo, quod alijs quoq; huius Prouinciæ locis nostri passim amici factitauerunt. Madriti, Cōpluti, Murciæ aula, vtpote elaboratissima mirum templis nostris conciliauerunt honorē ac lucem. Imago B. P. Ignatij eo gemmarū moniliūmq; pondere obruebatur, vti pretiū aureos centies mille cōficere diceretur. Neq; Magistratus, p̄fanēq; Nobilitatis solū homines, sed Religiosi etiā, p̄cipuēq; Dominicanę familiæ Patres ita negotiū istud curauerunt, vt propriū nō possent magis. Noctes cōmuni decreto operēq; illustratę sunt: quanquā calcar spōte sua currentibus addere nequaquā fuerit necessum; cū multa maiorāq; fecerint, quā imperarētur. Fuēre qui centū, qui ducēta pro foribus & rectis funalia cerei operis accēderint. Innumera profectò Toleti ab æde maxima duas integras luxēre noctes. Poētis proposita p̄mia amplissima, & publica data honore. Idem Oropetæ factum.

XIX. IN Sardinia, seu templorū ornatum, seu Principum virorū concursum, seu igneos ludos, & artificia, seu, quod potissimū est, populi cōcurrentis frequentia feruorēq; spectes; fuēre omnia p̄clara. Sciamachiam, quam Lusitanis geminā dedit Ecclesiense Collegiū, describo. Erigitur in area capaci ante ædes nostras propugnaculū; quo inclusi cōplures personati Turcæ, acriter à duplici peditū cohorte illatis signis cæperunt oppugnari: altera Scholasticorū, Mechanicorū Adolescentium altera. Superuenit his subito Equitū turma, tamq; diu certatū vtrinq; est, donec sca-

lis ad motis non citra sudorem, quamvis citra sanguinem, deditio facta est; Turcæque omnes ferro onerati in triumphum ducti. Mox arcem subiêre cælites; coactoque in gyrum agmine, libero pede tripudiantes facti causam versibus ad id aptis reddidêre.

XV. ALGERIINE maleuolorum quidem impij conatus obsistere poterant, quò minus summo optimi cuiusque solatio hic dies transigeretur. Sed & Calaritæ civium aduersus nostram societatem, tum aliàs, tum hac præsertim occasione voluntas patuit. Indictæ his feriæ publicæ: Subministrati Senatus liberalitate, præter sexcenta pulueris sulphurei pondo, necessarij in tantam rem sumptus: nec sordidiores reliquis fuêre opifices, aliique, quibus res & fides in manibus erat; adeò vt plerique commoda sua Beati honoribus postponerent. Eiusdem effigiem sua manu, arte, ac pretio exornauit Illustri D. Isabella à Requesenz Marchionissa de Vilafor, tanta rerum operisque varietate; vt quadraginta aureorum millium pretium excedere iudicata sit: cuius etiam opibus splendebat alterum ex sacellis fornicato opere constructis. Foris viæ publicæ arcubus, parietes emblematum, stemmatumque varietate spectatorem detinebant. Secundum præces vespertinas; quas vrfestus bellicorum tormentorum sonus inceperat, ita & finierat; centum quinquaginta pueri delecti bellico habitu decorè induti cum fistulis ligneis se ostenderunt; è quibus radij ignei in longam moram scintillantes cum sonitu emicuerunt.

erant: Porro Dux, Signifer, Centurio, Decurionésque eiusdem erant ætatis, qua gregarij, sed ita edocti ut veteranos diceres. Noctem explorationes greorum instrumentorum iterum, igneíque ludi excepere. Die postero, qui Dominicus erat, nobiles è sodalitate, audita in facello, quod ipsi adornauerant, re divinâ sacræ mensæ accubuerunt: Archiepiscopus inde, cæterique ordine primates, cum plurimis è varijs Religiosorum virorum familijs, geminóq; puerorum agmine, ad nostrum se templum contulere: operatus sacris Pontifex communi nobis sum mensa est usus. A prandio octo sub signis erectis, variarum artium opifices, adiere templum, B. Patris salutaturi Effigiem. Sed nihil æquè ad splendorem & læticiam fuit apparatus, quàm Equitum turmæ, quæ tres erant: quarum primam Nobilium Cullarensis ducebat Comes: altera Præfectorum, & nonnullorum equestris ordinis Hispanorum componebatur numero: tertiæ Vicecomes de Selluri Saconensis Marchionis hæres præerat: Antecessere hos famuli cum facibus tubarumque clangore; agitatísque ante templum nostrum ter equis, inclamatum est: *Vivat B. Ignatius*. Parum ab his diuersa, tùm sequens iterum dies, tùm octaua vidit, quæ satietatis vitandæ præterunda censeretur.

XXI. ET DE Sassaritanis, quæ alia ferè commemorantur? templi ornatus, campanarum sonitus, Antistitum ordinumque omnium accursus, vocum concentus, ignium artificia, militum exercitia, currus triumphales, iaculationes,

nes, & quæ alia ad festam lætæ celebritatis pompam facere potuerunt, toto octiduo hîc sunt spectata, audita.

XXII. E Gallicanis Urbibus, quæ hoc accepto nûcio mirificè suam probarunt pietatē, munificentiamq., Mussipontū eminet. Splendebāt huius in tēplo tres erectæ pyramides, mirando fastigiatae artificio, quas apta dispositione collocati cerei illustres reddebant. Drama de Beato vernacula datum: sub cuius catastrophē ipsemet Ignatius in scenam progressus, facem, quam dextra vibrabat, in turrim ibi erectam, nitratoque puluere resectam, contorsit, plausumque retulit.

XXIII. BELGÆ pietatis plenas duxere pompas: plurimumque in præclaris supplicationibus deducēdis laborarunt: inter quas quidē maximè illustris ea fuit, quam Bruxellenses & viderunt, & adeo cōmendarunt, vno ore, vt dicerēt, si qua aliquando pia, rectè instructa, magnificaq; instituenda sit supplicatio, eam ad huius formā, & exemplar componendam. Siue enim desiderares siluescentium vuarum umbrosas porticus, siue domos pretio, & arte præclaris aulais conuestitas spectares; siue vocum etiam varias modulationes attenderes; omnia profectò admirationem simul, & pietatem in animo tuo accenderent. Anteambulones fuere ducenti è Gymnasio studiosi, faces è candida cerâ gestantes, quibus singulis affixum diuinissimum IESV nomen, in ære atque auro radiabat. Præferebant cælitum habitu induti vexilla duo,

la duo, quorum vnum B. Patris Ignatij & Xa-
 uerij, alterum D. Virginis: vtrumque splendi-
 dum, & qualia Regum inaugurationi præferri
 possent. Sequebantur scholasticos sodales Con-
 gregatio Nobilium, Canonorum, ciuium eo-
 dem ordine, nomine tantum I E S V, quod prio-
 res in facibus gestabant, in Mariæ commutato,
 vt insignibus distinguerentur, non pietate. Post
 hos subiêre ex omnibus Religionibus aliquot:
 tùm ciuitatis proceres, ac primates cereis tædis
 omnes instructi. Atque hinc iam locum te-
 nuêre cùm fratres è Nostreis tum Patres, qui lin-
 teati statuam Beati Patris stipabant; quæ suc-
 collantibus PP, Francisco Florentio Prouinciali,
 Francisco Pratano Rectore, Francisco, Coste-
 ro, & Eleutherio Pontano, plerisque virtutum
 à B. Patre gestarum testibus oculatis, circumla-
 ta est. Aliam iterum Effigiem, eamque re-
 bus mirandis super astra iam notam Beati Virgi-
 nis nimirum Aspricollis, reliqui societatis ge-
 stârunt Sacerdotes. Procedebat inde clara An-
 tistitum manus: Sacrosanctum CHRISTI Cor-
 pus gestauit Illustris. Nuncius Apostolicus, sup-
 petias euntibus Gandesium & Antuerpiensium
 Præsulibus; quos ponè Serenissimi Archiduces
 cereis ardentibus instructi sequebantur. Perue-
 nerat supplicatio ad plateam Gymnasij; vbi feli-
 cissima ingeniorũ parturitio varijs poëtices in-
 uentis, & mirâ picturarum varietate spectantiũ
 oculos detinuit. Erat in mediâ areâ præsigne,
 & augustum altare, cui vexilla quatuor è mate-
 riâ pretiosa, & arte impendebant. Hic ali-
 quan-

quantula fuit mora: & festum carmen hilaris echo ex omnibus aræ angulis resonans excepit. Nec silentio inuoluendum, quod ad testandam Principum pietatem haud parùm valet. Nam ipsi, dum carmen recitaretur, assurgētibus alijs, genibus prouoluti; diu nudâ humo, neglecto quod illis stratum erat, tapetio, perseuerauerāt; donec reliqui eorum exemplo se prosternerent. Reditum deniq; ad templum, cuius præcelsâ in arâ Beati statua est deposita; vbi toto octiduo multo luminum apparatu stetit, populo colenda. In scenam sequenti luce prodijt Ignatius Antilutherus, tanto plausu lætitiæque spectantium, vt gestientium animorum voluptatem factis etiam conuenientibus declararent: dum videlicet è quinque Crucifixi vulneribus, ceu Epistomijs quibusdam, vnum haud malæ notæ plures horas copiosè ac liberaliter manare iusserunt; suffimenta & odores præstantissimos mirâ & iucundâ admodum fragrantia excitârūt, ingeniosissimis emblematis vicorum principia & angulos decorârunt.

XXIV. ILLUSTRIS fuit & Duacensium ad ædem nostram supplicatio, quæ ex meris Hybernis constabat: procedebant bini ordine: duo postremi cælesti habitu fulgebant; quorum alter cereum argenteum, cor alter affabrè factum, & in candelabri formam desinens, Beato obtulerunt. Drama de eodem datum, cuius argumentum duorum dierum spacium pro dignitate requirebat.

XXV. ENITUIT Antuerpiæ studium Domini

mini Ignatij de Borgia, P. Francisci Borgiae pronepotis. Is, quod magnis alioqui Principibus & publicis triumphis seruatur, B. Ignatio, principi, vt aiebat, suo exhibere voluit: nempe omnium, quæ arcem tuentur, tormentorum æneorum festam explosionem; quam & octiduo elapso iterauit.

XXIV. PRÆCLARVM Vallecenis erectum, fuit theatrum, sumptu publico, quindecim pedes altum: suspensosque admodum inter cætera tenuere spectatores hæ voces: BEATVS IGNATIVS; hinc enim tractum fuit Anagramma hoc: TVA TVBA IGNIS ES: cuius explicatio quadrifariam partita, orbibus quatuor, veluti smaragdis inclusa continebatur. In vno superiorum orbium hæc erat Epigraphæ: IGNIS AMORIS DEI: in altero: IGNIS AMORIS PROXIMI: in tertio infernè QVO CALES: in vltimo: QVO VRIS: quæ omnia artificiosè, qua luminibus, qua ignibus, quibus omne forum de nocte collucebat, magnâ populi voluptate repræsentata sunt: albæ cerei quadringenti in templo arserunt.

XXVII. NEQVE Audomarenſes aut Atrebatenses, aliâque loca suas desiderari passi sunt partes; apud posteriores pergrata fuit, & pia Carmelitanæ familiæ supplicatio; quam magno omnium sensu ad nostrum templum deduxerunt.

XXVIII. PROVINCIAS Germaniæ minus ad oculos patentia, ac splendida in hoc genere egisse reperio: quæ, quam animis conceperint incredibilem ex Beati sui parentis nouâ gloriâ voluptatem, celandam differendamq; in posterum
censue.

cenſuerunt; quo liquidiùs tutiùſque ſuo aliquando tempore gaudere ac triumphare poſſent. Nec tamen nihil fecerunt: Auſtriacos ſolùm nomino; atque ex ijs Eberndorffſenſes; qui quadraginta horarum comprecatione, & pijs de Beati virtutibus, & heroicis factis commemorationibus diem hunc feſto more tranſegerunt. A Vienneniſibus venerandum diuini officiij ſacrificium, ritu, quo potuit, celeberrimo, eſt peractum. Olomucenſes, Crumlouienſes, Cômotouienſes publico, & domeſtico carmine, eoque vario; Zagrabiienſes dramate Beati laudes ac virtutes repræſentârunt. Ita modum communibus gaudijs ſtatuērunt ipſa tempora, iniquitâſque mortalium: quando hiſce in regionibus Hæreticorum importunitati cedendum ſæpiùs: quibus, vel mentio ſola, ac commemoratio Sanctorum grauis eſt, ſtomachum mouet, peiùſque euertit.

XXIX. VARSAVIÆ, quod oppidum in Lithuania ſitum eſt, magno etiam apparatu tranſacta hæc dies: conceſſa è theſauro regio elegantis operis periſtromata, icones variæ, aliâque id genus ornamenta. Concurſus Nobilium, aliorumque præcipuæ auctoritatis hominum, crebræ fiſtularum contorſiones auxere celebritatem.

XXX. EADEM exſpectatiſſima dies Barcinonem, totumque Catalonia Regnum lætitiâ impleuit haud vulgari. Magiſtratus ipſe per Urbis compita tubarum clangore, & Vicarij Generalis edictis in paræcias, & templa populum

pulum coëgêre. Exciuitque præcipuè illis diebus æris campani tormentorúmque bellicorum crepitus plurimos ad ædículas illas, quas Beatus olim Ignatius in hac vrbe, dum Grammaticæ rudimenta addisceret, fertur incoluisse: vbi & in altari cultissimo CHRISTI Cruci affixi imago spectabatur, quam sibi religiosissimus vir supplice debitóque ritu colendam, proponere consueuerat. Tarraconenses, reliquique in Aragoniâ socij, & cum his Indigenæ pari iucunditate, studio, ac sumptu hæc noua acceperunt.

XXXI. IN BÆTICA tantus animorum motus, & consensio voluntatum est excitata (nam quæ communi Hispanorum more instituta fuêre, præteribo) etiã eorum, qui parùm aliàs in nos benigni putabantur, vt nihil omninò omitterent, quod ad celeberrimi diei splendorem, promouendum vllò spectare modo videretur. Hinc Eleemosynarũ ab omni ordine effusæ largitiones: hinc in vrbibus ferè omnibus personatorum amictu versicolore & pretioso, funeralibus accensis, discursiones: hinc Dramata Hispali, & Granatæ data spectatissima: certamen ludicrum Cordubæ rarum & iucundum: triumphales currus sumptu magnifico, quibus Beatus induceretur, & inter quos Granatenses Principem locum tenuêre: hinc denique illustrium Oratorũ in exornandis Optimi Patris virtutibus memorabilis opera: quorum haud infimo nominãdus loco est Ioannes de Masoso Malacitanensis, & Sanctius de Abilá Antistes Giennensis; cu-

sis; cuius etiam concio, sicut & aliorum complurium, quæ in hanc rem auditæ sunt; typis expressa lucem diu iam aspexit.

XXXII. Ex EVROPA porrò in Peruuium atque adeò ad ipsos etiam Indos tanti gaudij peruenit pars non exigua. Limam enim sextò Calendas Maias Anni Millefimi, Sexcentefimi, decimi, delatum diploma est; quod lætas admodum Proregi equè ac Archiepiscopo reliquisque indigenis fecit Anastasios ferias: Sed maiora nihilominus in mensem Augustum reservata sunt; quando vespertinis officijs Pontificio ritu peractis Prorex & Archiepiscopus ipse interfuerunt. Ducta per urbem supplicatio, ferculúmque, quo Beati imago gestabatur, stipabant Cantabri. Diui Martini Alumni B. Virginis Lauretanæ effigiem eodem circumtulêre ritu. Quibus non parum addidit celebritatis D. Iosephus in scenam integro biduo, magno spectantium plausu productus.

XXXIII. CVCTHENSES postquàm viginti duos dies vario apparatu, & supplicationibus in Beati honorem traduxerunt, studio præcipuè Domini Petri de Condouâ Urbis Prætoris: omnium consensu B. Ignatius totius Urbis Patronus adsciscitur; festúsque annuus dies sacramento illi decernitur. Exhibitus inibi à litterariâ cohorte Beatus Stanislaus, suam quoque gratiam habuit.

XXXIV. POTOSINORVM animus ac studia inde æstimari possunt; quòd in vestes, quibus refectionem copiarum, quæ solet in exercitu fieri, repræ-

repræsentârunt; centum & ter mille aureos; in puluerem verò tormentarium, aliâq; id genus, octo millia pondo expenderint.

XXXV. QUITI præstitere reliquis Dominicani Patres, in quorum templo integræ noctis spacio B. Ignatii imago, imposita vehiculo inter Sanctos Dominici, & Thomæ Aquinaris simulachra collocata permansit, magnâ Religiosorum illorum Patrum voluntate & veneratione; quibus accessit de Beati præclaris gestis Elogium Domini Saluatoris de Nivêra Episcopi Quitensis, ex eadem familiâ ad eos honores assumpti.

XXXVI. FUIT autem, & in insulis, quas Philippinas indigerant, huius præsertim ordinis, Dominicani, inquam, in celebrando Ignatio studium omnino singulare: cuius imaginem, cum pretio, rum artificio paucis secundam, in templum supplicabundi venere salutatam. Perstrepebant hic omnia diu noctuque bellico fragore; ardebant ignibus turres, fenestræ; templâ personabant instrumentis musicis. Ipse Magistratus donarijs incendit studia eorum, qui res ab Ignatio præclare gestas versu cecinere; victoribusque argenti pondo centum quinquaginta liberaliter assignavit. D. Ferdinandus à Siluâ (Generalem vocant) totius Magister exercitus, & in Molucis insulis Gubernator, D. Hieronymus à Siluâ Diui Ioannis miles inclitus, & primarij Duces alij, Nauarchi, & ciuitatis Moderatores; ceterique sui quisque animi lætitiâ magnis argumentis declarârunt. Cum Vespertinis precibus, quæ celeberrimos habuere cantores, ab-

res, absoluta dies, non hilaritas; quam tunc primum auxerunt mirificè solertia Sinarum ingenia in ignibus artificiosè struendis præcipuè admiranda. Comparuère in medio ignis globo nõ exiguâ temporis morâ homines in equis bellum inter se gerentes; turres atque in ijs stricto ferro dimicantes milites, & sagittas igneas eiacularites; triremes cum remigibus & classiarijs, tauri, leones, aquilæ, balæna, arbores pomarosæ, cælum ipsum astris suis distinctum: quin & incolæ ipsius paradisi Christus Dominus, B. Virgo, B. Ignatius aliique; sola verba & vox deerant: tandemq; ignis mutatâ specie edit sulphureo fumo tonitrua, cometas & fulgura emittit, non sine spectantium stupore ingenti. Ipse autem beatus dies Oratorem habuit Archiepiscopum de Ignatij laudibus, breuiter quidem, sed eruditè differentem: quas prolixiores fecerant pueri Cantabros induti, carmine, ex Hispanico, & vernaculo idiomate, mixto. Reliquos deinceps per octiduum dies diuersarum Religionum familiæ sibi sumpsère; pietate, ingenio, labore, sumptibus denique ostendentes, quo amore Societate prosequerentur; quanti facerent eius Authorem Ignatium. Supplicationē porrò splendidam sanè vidit dies Veneris: quâ finitâ Vesperas exornârunt Thagali pueri vario carmine, quas & secuta præmiorum distributio est, ipso præsentente Archiepiscopo. Dies B. Stanislao natalis omnem absoluit apparatus, cui quidem B. Aloysij initium dederat: in hunc enim diem reseruati sunt ignes, quos sodalitas non exiguo sumptu

sumptu confecerat; impeditos tamen à turbinum pluuiarumque vi importunâ. Sed ne turba æris campani tubarumque sono conuocata frustra esset, quæ iam tecta, fenestras, vias, obsederat, repente currus tumultuario quidem, at ingenioso Sinarum opere constructus triplex est: in eis Sinicum causarum forum, & apud Proregem, siue iussiores (Mandarinos vocant) iudicandi & edicendi modus ad stuporem representatus.

XXXVII. IN ZEBVANA Vrbe præter insignia multa, quæ cum Manilanâ aliisque fuere communia; peculiariter spectatores rapuit actus proforibus nostris triumphus; in quo vastæ magnitudinis Aquila Primos Societatis Patres expansis fouebat alis; Ignatiumque plurimis decorum insignibus gestabat: Circum erat Provinciæ & tutelaris Societatis spiritus, qui idololatriam hæresinque compesceret; explicata singula decoris Personis. Reliquarum in hisce insulis sedium ac locorum, par fuit in colendo Ignatio contentio. Verum quia molesta omnis rerum similitudo, ne in Mexicanis quidem finibus, qui inter transmarinos restant vltimi, diutius immorabimur, de Professorum domo hæc solum breuiter perstringentes.

XXXVIII. NVNCIUS qui potestatem publicè colendi Ignatium attulit, pridie DD. Petri, & Pauli Anno Millesimo Sexcentesimo decimo in vrbe fuit, eaque tùm vna in communi omnium gratulatione cura Magistratum coquebat, quòd temporum angustijs prohiberi se cer-

neret, quò minus templum à fundamentis iam excitatum ad Calendas Sextiles in apicem educeretur; in quo celeberrimos Beato decreuerant honores. Hanc ergo curam prorex, quo est in societatem amore ac animo, in se suscipiens auctà operarum manu tātum intra vnius spacium mensis effecit, quantum aliàs semestri integro fieri non potuisset; sic templi structura ad fastigium finemque optatum opportunè perducta est: vt quo die Beatus in cælum abiit, quique ipsi sacer est, sanciri eidem, dicarique potuerit. Templum sanè cum pulcherrimo quolibet amplitudine, ac maiestate meritò componendum: eo autem dignitatis, ac felicitatis multò reliquis, quæ Societas habet, vtiq; fortunatius; quòd primum fortasse fuerit eorum, quod huic Diuo est dedicatum. Ad aram eius maximam magnificentum omninò sacrarium aureorum mille quingentorum pretio est constitutum. Totus verò circum paries aulaeis è telà argenteo aureoque filo graui instratus, prægrandi quadam ornatu effigie Patris æterni Ignatium, & Socios commendantis filio: cuius imagines alij è Societate, qui pro fide Christi fortiter egerunt, coronant. Pridie itaque illius diei, qui Beato sacer erat agendus, propter immensam populi Mexicani frequentiam, ipse adfuit Archiepiscopus: adfuit Magistratus omnis Ecclesiasticus: atque inter hos quidem Prorex, quem Senatus Regius, Prætoriusque ordo, ordo item equestris circumstabat: qui omnes vix per confertam plebem, satellitum etiam operâ eluctati, erectam ad aræ dextram

dextram Ignatij imaginem cum voluptate admirati sunt; quam imaginem boni rerum similitum æstimatores atque artifices, quadringenta aureorum millia faciliè æquare censuerunt. Argentea vtrunque candelabra, ponderis maximi non pauca, Auiculæ suis inclusæ caueis dulciter cantillantes; flores, seu quos natura, seu quos ars suggessit, ita omnia ordine, ac pretio distinguiebant, nihil vt ad opus perfectum, & admirabile desiderari posse videretur. A Vespertinis precibus, quas Archiepiscopus musicè persoluebat, egredientibus illicò conspecti sunt currus quinque triumphales; in quibus puerorum cunei totidè celebriores Urbis vias cum insignibus obierunt. Nox inter festos, vt alibi, ignes transacta. Matutina verò supplicatio è tēplo principe magnificè sanè pompā, per vias, artis & industriæ sumptuosā operā exornatas, ad nos processit: in quā nec veneranda Diuorū simulachra, nec pretiosa Sodalitiorum vexilla atque insignia, nec alia deerant, quæ splendebant. Ibat Regum Rex subeleganti pariter, ac diuite textilis auri conopso; cuius perticas Senatores totidem sustinebant. Sequebatur ciuitas vniuersa: egredientē è templo Christum opportune à manibus, ac turribus bellici fragores salutârunt. Erat inde castellum è sulphureo cōfectum puluere, quod à quatuor supra viginti hominibus ferinas indutis pelles mirabili mouebatur artificio: egressi duodecim chorum choreāque gratam instituere: nec procul deformi vultu immaniq; structurā elephas ignes cum ingenti strepitu toto

aëre spargebat: horribilisque paulò post gigas capitū quatuor, qui hæresin designabat, ab ipso Ignatio combustus est. Quà autem supplicatio agebatur, ibi certis interuallis disposita theatra erant: in his quas Dramatum actiones, triumphales Adolescentum currus pridie exhibuerant: suā cum gratiā repetierunt. In quibus quidem scenis, reliquorum parietum apparatū, octingentorum aureorum summa facile insumpta, nec pretij pœnituit, quod tãti fructus ac pietatis causam dedit. Diui Augustini Patres suum quoque vicum insigniter exornarunt: statuerunt ibi Fidei simulachrum Pontificiā tiarā coronatum; & à fronte eiusdem augustissimum suum, Ecclesiæque Doctorem, in medio Ignatium. Ad caput viæ erecta visebatur arx; supra quam moles quædam lignea, globi instar, clausa, cum repente diduceretur, pueros duos ostendit; quorum alter S. Nicolaum, alter Ignatium referret, mutuis sese amplexibus identidem consalutantes. Vt verò ad eam ventum est viam, quæ nostram ducit in domum, Ignatius ipse ad summum in Eucharistiā Dominum hospitemque suum excipiendum venerabundus processit: terque ipsum suppliciter in gēua prouolutus, magnò cum omnium animorum sensu, Sociorum præcipuè lacrymis salutauit. Is autem fuit Cantabrorum, qui composito militari agmine cohonestabant pompam, ornatūs, ut in vestes & apparatus bellicum ad octoginta millia aureorum nummum expendisse credantur. Ex quibus, cum

facile

facile appareat gentium harum solertia, magnificentia, pietas non est, puto, cur reliqua quæ intra rem diuinam, supra mensam toto octiduo à nostris Religiosis familijs, alijsque ciuibus omnibus Mexicanis, in honorem B. Parentis nostri suscepta gesta que sunt, fusiori narratione persequar: illud iam magis necessarium, & ad propositum illustre erit, ostendere exemplis D E O Optimo Maximo, qui insignes virtute viros suos in terris ornare vult, ingratam minimè fuisse, hanc mortalium in IGNATIVM operam ac voluntatem: quin id sibi, vel maximè placuisse non obscuris rerum mirandarum significationibus declarasse. Quare per singulas iterum prouincias, & loca redibo; & in quibus aliquid memorabile hoc in genere accidisse deprehenderim, ordine breuiter enarrabo.

XXXIX. E SICILIA rursus egredior. Panormitanus adolescens, cum magnâ animi contentione, tam celebris diei apparatus promoueret, supremis præaltæ scalæ gradibus, nescio quid scholarum tecto affixurus, delabatur: sed cum in ipso casu Beati auxilium exposceret, citius accepit, quam terram attigisset: ita incolumis surrexit.

Fabrum quendam ibidem casus in subiecta tigna cum magnâ ossium collisione detulit: ibi cum peius quid timeret, Beatum ocus implorauit, illæsusque à reliquo casu, & lecticâ sublatu breui conualuit.

XL. Mamerti in eâdem Prouinciâ nondum ab-

solutâ eius diei celebritate puella ex alto etiam præcipitat: quæ inuocato Beati auxilio à parentibus recepta paucis diebus vires recuperauit.

Infans item impunè omninò per fenestras, Beato manum supponente, prolapsus est.

X L I. Nec infirmiores easdem manus expertus est Platijs Baro quidâ. Hic densis cælû nubi-
bus atrisque obducî conspiciatus, graue tritico in areâ aceruato incommodum timebat: fecit arcêdæ tempestatis votum Ignatio: & cùm plu-
uijs omnia natarent, Baronis aream, ne gutta quidem tetigit.

X L I I. Neapoli, dum Ignatio Prætextatus E-
ques artificiosos ignes parat, (Ioannem Vincen-
tium Paganum nuncupant, qui & postea Socie-
tati dedit nomen) per imprudentiam manum
sædè adurit: accurritur à feminis agnatis, & v-
stulatae dextræ chirographum Beati viri suppo-
nitur; ad cuius attractum illicò remisit dolor; &
qui non nisi statâ die desequire solet ambustæ
partis ardor, nihilo secius extemplò refrixit.

Portia de Amabili acerbis compuncta late-
rum doloribus à filio monetur, Ignatij vt nomē
imploret: implorauit, & molestiâ liberata le-
ctulo desiliit, perque domicilij pinnas accendi
iussit liberatori suo faces.

Nauculator, cui Hippolito nomen, magnâ
pelagi tempestate iactatus, fluctibus iamiam ab-
sorbebatur: & appellato Loyola continuò defer-
buit agitati maris æstus.

Antonij Balestrerij quoque desperata valetu-
do, quòd ei genu tabidè suppurauerat, admirâte
vulne

vulnerario, post octo dies in integrum eiusdem ope restituta est; quem ab humanâ ad cælestem, deinde militiam transisse ferunt.

Alteri (Marcum Antonium à S. Nicolao indigerant) cum filius æstuosâ febris periculose tractaretur, venit in mentem Ignatij: ad templum nostrum contendit, proque illius imagine Sacrosanctæ Eucharistiæ particeps, etiam atque etiam rogat, ut puer, si quidem in maius Dei obsequium cedat, à morbo conualescat. A precibus domum redit, filium quem animam agentem reliquerat, sanitati propè restitutum offendit: sciscitatus ab uxore, quonam ille tempore melius habere cæperit, cognoscit valetudinem, cum precibus ad Ignatium fufis cæpisse.

Dominici de Cutillio par, in causa non absimili, fides eundem etiam est consecuta fructū. Ab Apostemate, quod eruperat in vena, hic filio brachij timebat perniciem: & quoniam in extremo iam versari videbatur, agit cum eo de periculo propulsando diuinitus, monetque ut in preces effusus ea verba ter usurpet coram Ignatio: *Beate Pater Ignati, si maiori gloriæ DEO fuerit, sana meum brachium*: Obsequitur filius, & vesperi, dum remedia consueta parantur, vnâ tuber, & morbum abscessisseprehendunt.

Coniux Leonhardi ab Angelo, factum, quem mortuum obstetrix putavit, eniti non poterat: maritus ad Ignatium pro salute infantis se convertit, ei que semisopitus ex lassitudine supplicat: quod, dum egit, visus est sibi præsens

esse in æde Professorum Patrum, ibique Beatum IGNATIVM DEO supplicantem intueri, & à puero æternæ felicitatis iacturam auertentem. Quas rerum imagines animo dum voluit, aurem eiulatu puerili perculsus excutit stuporem; infantiea gratia facta, vt matre superflite sacro lauacro tingeretur, & vnum inter mortales diem videret.

Alius, à deploratis apud Sacerdotem ipso Ignatij peruigilio culpis in Deū admissis, abit domum; & cognoscit bimulum ex fratre nepotem totā vrbe vagari incertum; properat igitur, & errorem sollicitis inquirat vestigijs. Cū diu frustra esset, de nundinario deniq; foro lustrādo cogitat, neq; multūm procedit, cū animo succurrit, implorandam Beati nostri opem. Eo consilio diuertit ad ædes nostras, & diei insequentis ieiunium Ignatio vouet, si puerum reperiāt. Mirum dictū; confestim à suscepto voto illapsam cordi vocem haurit: puero magnum impendere periculum, atqui sine detrimento perfunctorum. Sequitur quò vox vocat, videtq; infantem; cui carri rota, pectus, & equi solea caput brachiumque proterebat: verūm, quod Beati præsidio attribuit, nihil admodūm incommode actum, offendit: leue tantūm in fronte vulnus equi vestigium impresserat, perstricto nō nihil brachio.

Francisca quædam, quæ inter domesticos lares calibem agebat vitā, cū nullo pietatis sensu in ipsā Beati celebritate moueri posse sibi videretur, eam animo spem concepit tamen, futurum vt aliquando opis indiga ab Ignatio non des-

desereretur. Mense vix transacto ex læuo vberē,
ac totis deinde artibus grauissimo doloris sensu
capit affici. Medicus suppurationem sub alis
pestilētem intuitus, affecto præsertim toto reli-
quo corpore, tantū non desperatā ope & con-
silio abscedit, dolore in horas magis magisq; au-
gescente. Quid faciat misera? tempus illud ad-
esse censeret, quo tempore, quod ab Ignatio exspe-
ctaret, acciperet. Promittit curaturam se, vt in
eius laudē die Dominico (tū Veneris erat) sa-
crificaretur, si cōualesceret. Ab hoc voto indor-
mit, & post duas deinde horas experrecta anim-
aduertit, dolore se leuatā: hæret primū ancipi-
ti fide; tēta t num mouere brachiū possit: potest
ilicet extundit ignem: omne luis malū euanuisse
videt: surgit primo diluculo, beneficium vulgat
& voti rea litandum Ignatio curat; admirante
Medico, qui morbo prorsus imparem huma-
nam opem fuisse testabatur. Hæc Neapoli.

XLIII. Lupijs Maremontio Viro Nobili visus
Ignatius extremū denunciavit instare diem. Al-
teri contrā Ludouici Baliuij filiē, claro item loco
natæ feminæ, dum ægrotaret, prædixit, breui fu-
turum, vt incolumitati restitueretur.

Eiusdem ordinis alla morbi vi vsq; eō vexata,
vix vt peccata aperire sæpe interrumpendā con-
fessione posset; Beati reliquijs adhibitis, mox
quieti, post aliquot horarum spacium pristina
integritati restituta, argenteam effigiem voti rea
de Loyolæ tabulā suspendit.

Eadē reliquiarū vi peruulgatā nobilis matrona,
cū diu quartanā laborasset, aliquādo petijt, vt ea
ad se

ad se afferretur; casuque accidit, ut commodum correpra esset frigore, cum ea sunt allata. Miranda res; vix illas attigit, cum subito, & in posterum liberata est.

Fidicen ex ordine Patricio, cognomento Cicala, quanquam aduersa vteretur valetudine, in honorem Ignatii canere rogatus, non recusauit. Cum autem ex defatigatione febris ingrauesceret, ad eum confugiendum sibi censuit, cuius obstudium ægrius haberet. Salubris fuit ea cogitatio: nam è vestigio leni somno correptus, experrectusque paulo post magnâ voce predicauit, eo in sopore vidisse se Ignatium, qui vires suggesserit ad instaurandam denuò symphoniam.

XLIV. Adriæ Iosephus Valerianus, altero caput oculo, quem bulla carnea contegebat, ab eodem impetrauit, ut videret.

Alius ibidem, cui Dominico Ceruetto nomen, in febrim inciderat; cui veternus adeò grauis accesserat, ut septies admoto rubente calculo, nequaquam excitaretur. Hic adminiculum ab Ignatio poposcit, & cum omnium admiratione factum est, ut ex morbo planè conualesceret.

XLV. Illud Catanzarii lepidè simul, ac mirificè factum. Honestâ femina filium è Gaspare Mariscano coniuge suscepit; cui, ductâ B. Patris obseruantia, nomen Ignatio indici cupiebat, malente viro (quod in Vrbe sacra D. Irenæi ossa asseruarentur) Irenæum dici; qui demum post diuturnam altercationem conuenerunt inter se, ut puer Ignatius Irenæus esset. Verum ea consensio fuit iuge litium seminarium; vxor enim

nim Ignatium, & nuncupabat, & nuncupari à vernaculis seueriter exigebat. Contrà Gaspar omnes vrgere; dicerent Irenæum ex suo quidem imperio. Erat ferè mensis à cæpto iurgio tertius; & vterque mane quodam in asserendo non nihil incaluerat; cùm ioco pater, apage, sis, inquit, controuersias; omnis arbitrio pueri contentio, decernatur, arridet mater, & conditionem accipit. Atqui ludibundus ille (quinam appellaberè puer?) festiuè percontatur à trimestri filio; cùm ecce tibi diuinitus infanti sandi vis imperitur; & identidem excipit, Ignatius. Commouit vox illa genitorem, nouitatèque prodigij admiratus, Ignatium exinde nominari filium iussum, Ignatio quoque parenti nostro mancipio dedit.

XLVI. Non minus illud admirationis habet, quod eodem ferè tempore Consentia vidit. Prius diè B. Ignatij Angelus Lopesius ad animi sui significationem aliquot in fenestris laternas papyraceas collocauerat, adiunctâ B. Parentis effigie singulis; & vsurpabat identidem magno sensu gratulationis, *Io Loyola, Beate Pater Io*. Cùm ergo maximè gestiret; accidit, vt ignem, flante vento, laterna conciperet; quam deflagrare animaduertentes, nihili quidam de plebe homines, irridere viri pietatem, exprobrare superstitionem, alliterationibus etiam amariusculis inuertere festam acclamationem: *At, at, Beatus vritur, At, at, Loyola crematur*. Excanduit hîc immodicè Angelus, & actus intemperantiâ religionis in Ignatium: *Ego verò sic existimo*, inquit, *eam esse*

Beati

Beati Viri sanctitatem, ambustam vt imaginem ab incendio vindicare possit. Neque fefellit opinio; quippe flamina, depasta cartham adiacentem, abstinuit ab imagine, vel attestata viri sanctimoniâ, vel obsecuta religioni optantis. Theate quidam è nostris accitus, vt animam agenti præsto foret, simul attigit limen accersentis, agnouit hominem nullo planè morbo detineri, nisi morbum appelles anginam, quâ viam spiritui captiosè præcludebat infernus hostis. Astu deprehêso pater, opportunas adornat bello machinas; & principio cõceptis execrationibus obfessorẽ fugæ deuouet; deinde prolixiorẽ instituit precationẽ, vnâ cum socio transigit diẽ ieiunius, & alios huiusmodi cuniculos aduersario struit. Sed frustra: neq; .n. infracta peruicacia veteratoris; quin à consillis extremâ protraxit linguam, nigram eam & tumidâ; sub idẽmq; tempus impuissum cõciuit imbrẽ, sereno ferè cælo, in ædes obsessi proximamq; viam, irruentem, quo attectum Patrem à precibus auerteret. Ergo quoniam Ignatio tantæ pugnæ victoria debebatur, imago Beati producitur; ad cuius attactum, nihil est factum citius, quàm vt omni molestiâ solutus æger in pristinum rediret itatum.

*Ibidem Domina Allegra de Biuero, filia Præfecti Samnitum, adeò ex capite laborabat, vt præ doloris impotentiâ destituta pænè mente videretur, & capillo manus inferret. Cùm ita acerrimè cruciaretur, fiduciâ in Ignatium coniectâ reliquias illius affecto membro corporis admo-
uet: Mirũ dictu; repente dolor illapsus finitimo
collo,*

collo, veluti fugitaret anritheton, è statione discedit; occupatam verò sedē nihilo mitius vrere pergit: instat puella rursus ijsdē artibus, vt è ceruice luem abigat; illa secundā cōgressione paululū obtusa in pectus sese recepit. Quò loci delata, re, Deo & B. Ignatio cōmendatā censuit abstinentium, ne sua tolerandi studio decisset cos.

XLVIII. Salerni quoque sospitem Loyolæ manum; quā se complures à deploratā valetudine reuocatos testantur, haudquaquam desiderauimus. Extant votiū tabulæ beneficiorum indices acceptorum; quæ reticeo, ne longum efficiam. Illud autem silentio præteriri non debet, quod ad Ignatij cultū, & obseruanriā à Deo procuratā spectare dixeris. Eā siquidem nocte, quæ festā B. Parētis antecedebat diem, viro cū splendore natalium, tūm Ecclesiasticā dignitate præcipuo, Matthæo Granitio brachium repente sideratū: is insolito morbi genere correptus, & inemor, & impos opis humanæ fugit ad cælitē, enixeq; rogar, vt conualescat, ne saltem Indigeti nouo facere prohiberetur; & voto citius euauit inimica vis mali.

XLIX. SED HINC in Lusitaniam trajicio, vbi hæc visā mira. Olyssipone Iuuenis frustra Medicorum sapius tentatis artibus, oculorū vsum pænè iam desperauerat: ad Beati autem simulachrum per eos dies, qui festi primū anno millesimo sexcentesimo decimo agebantur, adductus suam oculis lucem rediisse testatus est.

Femina secundū faciē diro vlcere agra, inter cruciatus trahebat animū: quæ simul ad Ignatij opem

opem confugit, pristinum ori decorem integritatemque restitutam sensit.

Ferebat alia, eademque nobilis vterum; quem subita ruina grauius offenderat, adeo, ut immatura proles eo casu afflictâ contabesceret: quam cum magnis nixibus expellere conaretur, frustra fuit; quin de sua quoque vita actum crediderat: chirographum interim B. Patris ad moueri sibi curauit; quo facto mox expeditum fatum ancipiti exempta periculo eiecit.

L. Conimbricenses feminae duæ totis itidem viribus conceptum fetum egerere in lucem non poterant: quarum vna ita ardebatur, ut fandi vsu iam destitutam vires deficerent. Beati Patris reliquijs vni, eiusdem alteri effigie applicatis, feliciter breui puellâ effundunt; quibus vtraque voti rea Ignatij nomen imposuit. Alia, quæ Herculeo morbo tribus iam annis fatigata; syntexes crebras patiebatur; simul stolam, quâ Ignatius sacris operari consueuerat, fuit exosculata; conualuit.

Inaquabili quidam ac formicante venarum pulu panem depositus, à medicis certè desertus, intestina extra proprium locum eiecerat, quæ in multis iam consuetum ordinem naturæ inuertissent. Subiit animum ad B. Ignatium confugere, stolam eius pio osculo delibare. Fit voti compos; domesticis morem potius ægroto gerentibus, quam opem inde aliquam sperantibus. Ut verò sacram illam Beati stolam fuit dissuauitatus, æger iam iam extremum chrismate iungendus, repente ex morbo recreatus, postmodum ad

templum nostrum adiit; Deo Diuóq; grates debitas ob recuperatam valetudinem religiosè persoluit.

L I. Eboræ tres pueri diuersis in casibus interuentu eiusdem Beati creduntur seruati; vnus à stricturâ glandis ferreæ; alius à graui lapsu, & membrorum collisione; tertius ab equi, cuius ungulis interceptus erat, horribili proculcatione.

L II. Bracarís, infante in lucem progresso, mater multos dies continuo sanguinis fluxu debilitata, vix ipsam, ne sanguinem sequeretur, continebat animam; epotâ aquâ, quâ filum de Beati vestibis extractum immaduerat, & sanguinis stitit profluuium, & pristinas corpori vires redijisse persensit.

Dux aliæ diu iam parturierant, molestóq; labore fractæ ad mortem proximè accesserant: Ac reliquæ B. Ignatij piè contrectatæ, & matres, & infantes ab interitu reuocârunt.

L III. In Oppido Guimaraensi (primi Lusitaniæ Regis olim incunabula, & vetustum hospitium fuit) honesta femina amissis oculorum auriumque sensibus, cælesti iam præmunita viatico, sacroque oleo delibuta, mentis expers iacebat; cûmque ei postremæ voces piè acclamarentur; assidenti pro amicitia feminae occurrit, nuper sibi à filio, in Societate degente, missam esse particulam cinguli, quo in viuis B. Pater corpus astringere solitasset: magnâ ergo fiducia, & in Beatum reuerentiâ eam applicat ægrotæ: quo facto illa paulatim sensus recipere, respirare, ma-

nus explicare, ingeri cibum sibi postulare, Medicis ob repentinam salutem obstupentibus: quæ omnia iuratis, postmodum testimonijs publicè sunt confirmata.

LIV. Turdeti quidam exhausto iam apertis venis sanguine, animæ exitum præstolatus, cum Diui implorasset opem, retinuit vitam.

LV. Funchali duæ feminæ partus difficultate periclitantes, chirographo B. Patris adhibito, feliciter pepererunt. Tres item aliæ adiutæ. Prima, quæ dolores potius, quàm vitam prorogabat, chirographo B. Patris, persanata est. Secundæ diuturnus morbus omnem viuendi spem præcluserat; in extremis ergo sic constituta matre orbitatē suam deplorantes filiæ ad B. Patrem animum, ac vota aduertunt, symbolum postulāt cum fiduciā matri applicandum: applicitum est; paucisque post diebus mulier sana surrexit. Tertia Deo sacrata erat; quam morbi angores sensim ad certum interitum vrgebant; desperatis iam omnium Medicorum consilijs; hæc tamen ubi commotam insueto plausu Urbem, & perstreptentia festo pulsu templorum æra animaduertit, admirabunda ex familiaribus percōtatur, quorsum illa tenderent. Recognitā, multisque alijs, quæ præter naturæ cursum à B. Patre forent patrata, intellectis, enixè se illi suamq; salutem deuouit; nouum ab eo beneficium, cui noui tum haberentur honores, se accepturam sperans: nec frustra: nam dērepentē votī damnata, valens & vicens contra spem, & exspectationē mortaliū prodijt in publicum.

Ibidem viri primarij filius cessante iam cum
voci, tum oculorum usu, animam agebat: cuius
quidē iacturam, cum dolēter ferret parēs, ut qui
illū vnicē diligeret, magnā fiduciā & fide Beati
syngrapham gnato admouit. Mira res: reuer-
tente protinus spiritu, & linguæ robur additur,
& palpebris sublatis oculi officio suo fungi incì-
piunt: ipsēq; sequenti die in templum nostrum
B. Ignatio sistendus à parente deducitur.

L V I. Alguarij Iurisperitus quidā, cum anim-
aduerteret, sodales Marianos ad indictam Igna-
tianam celebritatem armis instrui; *Vos enim uerò,*
inquit, *videmini mihi hoc apparatu aliquod à Paren-
te nostro miraculum extorquere velle:* quod quidem
viri prudentis dictum nonnullum habuisse mo-
mentum videbatur: postea enim, quàm armati
vniuersam circumissent urbem, templū deniq;
nostrū sclopetis crepitantibus adeunt: intrāq; il-
lud recepti, seu leuitate, seu Beato potius cōgra-
tulandi studio aliquoties explodūt. Territi inso-
lito & vehementi sonitu infantes, nōnullāq; a-
niculæ, trepidatione immodicā, & clamore tumul-
tui rem proximā faciunt. Cōuenerat quippe iam
antea nonnullos inter ciues, eosq; primarios diu
occultata odia hac demum occasione, ciuibus in
angustias reductis detegere, armisq; potentiori-
bus iuuenes in templo nefariē opprimere, iamq;
ducenti admodum nudi conspiciebantur enses:
cum ecce tibi Nostri, omnis alterius expertes cō-
siliij, ad preces & vota, quæ Beati meritis rata à
DEO haberi cupiant, confugere, DEO ac
Beato rem totam committere. Inde mox, alij in

Collegium se subducere, per templi valuas alij dilabi: tum denique omnis etiam iniuriæ oblitus secundum vespervas, Senatus etiam decreto intercedente, dexteras, dare iussi, suam quisque domum securi repetiêre.

Repertus interea calumniator est, qui hanc nos celebritatem, in seminarum ad nos sacramentorum causâ ventitantium gratiam, agere criminabatur. Sed is palinodiam canere hac occasione coactus est. Quippe graui interceptus febris æstu, cum se pœnas maledicentiæ suæ dare, non absque argumento suspicaretur, sacram Ignatij effigiem postulauit: in quam cum oculos intenderet, eaque toruo contrâ, & imminentis è vitâ abitus prænuncio vultu, terribilem animaduerteteret; sibi minimè defuit; sed, spretis medicorû consilijs morbi vim extenuantibus, præteritæ vitæ errata omnia eluit; paucisque post diebus feliciter emigravit.

LVII. Calari filius cuiusdam natu maior inter prandendum arrepto cultro minoris fratris ferit oculum. Nobilis item puella simili modo dum accumbentibus cibos diuidit, grauiter in altero oculorum læditur; ambo, Beati imploratâ ope præter aliorû spem omni periculo fuêre liberati.

Aliam quatuor mensium languores continui, adeo debilitârant, omni vt pedum officio eam priuârint: aduentante sacro die, cum frui, & ipsa communi in templo nostro lætitiâ percuperet, suo minimè frustrata desiderio fuit: depulso enim malo, pedibus pristinæ firmitati restitutis læta sacris astitit.

Concrepantibus Sabbatho illo, qui festum Beati diem præcesserat, vndique tormentis bellicis, infans bimula inaudito more: *Cras D. Ignatij dies est*; inclamat. Audierant hæc duæ honestæ fæminæ ædium illarum incolæ, & rei meliùs experiundæ denuò, quidnam sequenti die futurum sit, ab infante exquirunt; eadem respõderi audiunt; auxit admirationem, quòd, Ignatij nomen ad puellæ aures nunquam peruenisse, certò sciuerint: Beatum enim antonomasticò, cùm de eo sermo incideret, solùm appellitare consueuerant.

Eodem die confertâ templi arcâ confluente vndique hominum turbâ innumerâ, repentè vnum è tribus vexillis; quæ in lætitiæ significationem, è culmine templi prominebant, decidit; & duorum quidem capite, ac tergo leuiter perstricto, trium aliorum pallia cuspis vexillo præfixa lacerauerit, nec vllius tamen sanguine hausto (quod admirabantur) terræ altè infixæ hæsit.

Adolescens quidam, flammis Beato excitatis pabulum subministrans, citato cursu equum in se ferri aduertit; expers consilij pronus terram operiebat: videt discrimen nati è fenestra prospiciens mater, dùmque Beato votum nuncupat, equum volucris saltu, inoffensòque iuuenè præterijssè auimaduertit.

Quatuor alij equis certo ferebantur in discrimine, qui omnes præsens Beati auxilium accepisse creduntur.

Deciderat non nemini ignis in crumenam, sulphureis repletam radijs; hic nihil præter le-

ferè vrbs studebat. duo ex infimâ panè fæce homunciones augendę rei domesticę curam ei studio præferebant. Ita egressi in agrum ad radicem montis, argillam effusum; sed alter terræ improvise aggere oppressus est; alter luxato brachio vix se exitio subtraxit.

Inuitatus vir Primarius, vt Equitum ducaret manum, quam primi ordinis homines cõstituerant, annuit: sed vbi iam præstanda fides, opusq; aggrediendum; se subtraxit, nec vllis, vel rationibus, vel precibus à conceptâ animi pertinaciâ dimoueri se passus est; atque vt omnem vrgentibus spem præcideret, equum ipsum rus misit, penitendo sanè inuento: nam crure fracto biduo post iumētum, quod commodum ob vsum magno illi in precio erat habitum, exanime concidit. Emit alium deinde equū æquè generosum, qui ad præsepe religatus, occultâ atq; ignotâ lue etiam contabuit. Ita Phryx malo suo sapuit, vouitque, si viuus eum diem videret, quo die inter sanctos coleretur Beatus iam renunciatus Ignatius, eius se cultum honorémque communibus studijs promoturum. Comparauit inde equum alium, quem ab eo voto hodièque possidet incolumem.

L I X. Mussiponti apud Francos Virgo ex earum numero, quæ in religiosum coactæ cætum institutum nostrum, vt possunt, æmulari conantur; acribus & diutinis febrium doloribus agitata, Beatum voto emisso sanitatem rogauit; impetrauit.

L X. Flexiæ alterius cuiusdam albuginem ex

oculo, quæ sinistrum iam perdiderat, Medici frustra sæpe tollere sunt conati. Non perinde frustra Beati Ignatij fuit opera: cui, cum quindecim diebus continuis semel quotidie Dominicæ precationis Angelicæq; salutationis pensum Virgo statuisset; ante promissi absolutam fidem malo liberata est.

Oppressa graui doloris curarumque vi pagana mulier, è bonorum omnium iactura vocem amiserat: ad Nostros adducitur, tanquam ad peritos eiusmodi ægritudinum Æsculapios: iubetur benè sperare; ab Ignatio auxilium malique leuamen poscere; Annuit illa, & vocalis mox esse capit.

Petrochorius Proregis Aquitanici filius, cum inualidum Medicorum auxilium intelligeret, per matrem Ignatio votum fieri curauit: quæ si incolumem videret filium, se ad Beati festam lucem in templum nostrum venturam, filiumque debiti honoris ergo staturam: vidit, venit, stetit.

Tres alij eiusdem adhibito chirographo sanati. Ac, ne minus esset beneficis in suos Ignatius, quàm alienos: è Magistris etiam vnum grauius febrientem viribus restituit suis.

LXI. In Lugdunensi Prouincia ab eodem beneficium sanitatis accepere aliquot. Inter cæteros femina parturiens ad mortem iam spectabat: commiseratus dolentis vicem vir, hæc secum tacitus volutat: *Beate Ignati, si verum est, ut fertur, te tanti apud Deum esse meriti, languentem solita charitate tuâ dignare.* Vix ita cogitauit, cum mulier, Ignatij fauore obstetricante, infantem est enixa.

LXII. Bel-

LXII. Belgæ tria memoratu digna narrant. Antuerpiæ vxor Ignatij de Boria, difficiles semper, nec vitales experta partus, cùm sub Beati vulgatos honores vterum ferret, ei votum hac ferè formula concepit: *B. Pater Ignati, si masculum tuis precibus eniti dederis, voueo tuo eum nomine insignituram.* masculum enixa facili partu est, eique Ignatium dixit nomen, vt recepit se facturam.

LXIII. Contigere Brugis duo, quæ supra naturam videbantur facta. Vnum in spectatæ virtutis femina. Ea cùm grauissimo capitis dolore dies multos laborasset, ad Ignatij openi postulandam se denique conuertit; votum nuncupauit, & conualuit. Alterum in Virgine quadam Brugensi, honestæ familiæ; quæ tam graui renum exulceratione, perpetuo triennio afflicta fuerat, vti non nisi pauculos passus promouere, & cum difficultate posset; adeoque cum experiendi gratia bis terue, hoc triennij spacio, ad contiguam domui suæ sacram ædem adire tentaret, in mortis pænè discrimen inciderat. Quare & ei Medicus sæpius affirmādo dixerat, nō esse, quod speraret, domo vnquam egressuram; certius haberet illud, aliorum manibus propediem efferendam. Sed Virgo, post habitis minis istis, cohiberi nihilominus nō potuit, quin ipso Ignatij die sacræ rei interesset. Gestata est ad templum, eā difficultate, vt deficientibus viribus propius nihil fuerit, quàm vt à baiulis domum reportaretur. Supra vires tamen atque periculum fuit animus, quotidieque per octo dies illos è domo

suâ, modò alienis nixa viribus, modò suis fissâ, ad ædem nostram adrepfit. Quid multis? Tantùm pietas Virginis huius apud Ignatium, votumq; nuncupatum effecit, vt iam non templum modò nostrum; sed alia etiam pia quædam loca inuisere per valetudinem posset: (neq; enim plus impetrare desiderabat) Atq; huic cum obuius aliquando factus esset Medicus, cui perspecta eius erat valetudo; *Supra naturam*, inquit, *non ambulas modò, sed etiam viuis.*

LXIV. Paris potentia & admirationis est, de quo Lithuani testantur. Filiolus Consulis Varšauiensis à Medicis depositus, animam agebat: detulit eum, pij cuiusdam Sacerdotis impulsu, mater ipsius ad templum nostrum; Beatòque, cuius effigies principem exornabat aram, inter tremenda mysteria, voto concepto commendauit. Factum est hoc: & mox puer cibum, sine quo septem iam dies traduxerat, nisi quantum renitenti pia matris sollicitudo instillabat, postulat, integrè conualescit, exiguis quibusdam morbi vestigijs relictis: parentibus, aliisque beneficium ab Ignatio acceptum, quod iurati facere se testabantur, deprædicantibus.

Eodem die deploratam, simili prorsus modo, mater alia prolis suæ sanitatem impetrauit.

LXV. Maiorica in Aragoniâ Ignatio, non terra modò hominésque, cum publicâ ceremoniâ coli capitis; fauere visi, sed ipsum adeò cælum; quandoquidem & imbres, & venti bonorum votis, ac præcibus obsecundarunt.

Femina luxatione neruorum claudicabat, ita;
vt ni-

vt nisi fulcris innixa non incederet. Itaq; cùm tota iam ciuitas tympanorum, vocũ, tibiarrũque concentu perstreperet, illi DEVS nostrum templum adeundi iniecit mentem. Ire parat; dissuadet soror, ne multitudine hominum compressa intereat. Nihil audit hæc, iter aggreditur: &, ecce tibi, inopinata sanitas firmitasque pedum: grallas ponit, & nullo adminiculo vsa in templum venit, vbi sacrum Eucharisticum fieri gaudens postulauit.

Aliam, quæ præteritis annis eiusdem Parentis optimi beneficio lumen receperat, iam desperatâ salute Physici quatuor reliquerant: illa verò non nescia, per quem lucem aspexisset, omnes iterum spes, cogitationesque in eundem Medicum conijcit. Vocat itaque nocte quãdam puellam, ex ijs vnã, quæ assidere illi solebant, atque *Propera*, inquit, *curriculo contende, emicantem splendorem intueri*. Adolescentulam tum somnus, vt fit, remorabatur; deniq; tamen adit; Cui illa: *O si præsto fuisses ocyus, vidisses utiq; meum Sanctum hic Ignatium, me inuisentem; incolumis enim ego iam sum, & salua*. Crediderant initio delirare eam omnes: verùm vbi exitus probauit acta, ipsi etiam Medici affirmare coacti sunt, occultâ vi fuisse sanatam.

L X V I. Barcinone cùm non nemo tapetibus parietes, pro augustiori tam expectati dici facie, conuestiret; scalis mensæ suppositis innixus, propè omninò abfuit, quin cum suppedaneis machinis collabantibus, & ipse corruisset, certus utique exitij, nisi apprehenso, quod

quod è muro prominebat, tigno, in aëre pendulus B. Ignatium, cuius honori laborabat, in auxilium vocasset.

Comes quædam, pia femina graui capitis dolore vexata, dum templum Ignatij imaginem veneratura accedit, conualefcit.

Alia ancipiti omninò exempta morbo est; vt Medicorum quidem fuit sententia.

Vir impium consiliū animo volutans, ad preces vespertinas, in peruigilio celebratas, adfuit: vix sacrarum ædium attigerat limen, cum illustratus diuinâ luce, ab improbis cogitationibus capit abhorrere: totam nihilominus tamē, quæ subsecuta est, noctē inter fluctus illos duxit insomnem: donec cum die animo quoq; sua adfuit lux: illēq; ad Collegium contendit, vulnera mentis aperit, obligatūq; à sacro medico cum lacrymis testat' est, quàm serò medicinā desiderasset.

LXVII. Ad Indos nonnulla etiā Ignatius virtutū suarum statuit trophæe. Atque in agro Peruano primū Ibi Christophorus Martinus de Peredes Potosinus quadriēnio integro, vno primū, post gemino scipione pedum imbecillitatem sustinere cogeatur: is perceptā, in Beati celebritate, lætitiā populi gestientis: *Egone, inquit, hoc die cū celsis triumphantibus a symbolis quasi abeam? solus mærear?* Vix loquendi fecit finem, cum pedibus vires adduntur, firmanantur adeò, vt, ipsa sine alio adminiculo, alterâ statim luce in Collegium iret, Rectorem felicitatis sanitatīque suæ certiozem faceret.

Benedictum Lopezium Argentifodinæ Præfectum:

fectum, dum Æthiopem fugitium insequitur, quinque ex aduerso homines aggrediuntur, pūctim cæsimq; petunt, ex equo deturbant, inhumaniter tractant. Fugit his in Angustiis ille ad Beati opem: accipit: Pater enim, & videndum se obtulit laboranti, & ambabus manibus apprehenso epitogio hostium ictus auertit. Ille demū his in fugam, Beato in cælum euntibus, incolumem se, & integrum, (vulneratis licet vestibus & galero) reperit.

Ioannes Perecius cū in Beati festo die scopetum, ad vmbilicū vsq; puluere refertū tormētario, exonerasset, magnum illud, in quo erat, vitæ periculum Ignatij ope se vitasse credidit.

LXVIII. Cuiusfaci puellam febris; Potosis Sanctimoniam periculosā animi ægritudine; Guamangi statuarium vulnere, quod in eius formandā imagine accepit, idem Beatus creditur liberasse. Sed & eiusdem auxiliū sensere Inda infilio persanato; Nobilis alia femina circa partus difficultatem, & prolis iam susceptæ graue discrimen; alij alijs in periculis.

LXIX. In Philippinis Insulis mirabilis non minus fuit Ignatius. Quinque mulieres eius auxilijs felicius pepererunt. Alia, quæ scelera tumulto secum inferre pertinaciter proposuerat, eiusdem ope ab circumstantibus implorata, mentem malam mutauit, & non nisi expiata discessit.

Ludouicus de Siluā Ordinis Minorum Religiosus, lacum traiiciens ventorum impetu scapham yndis iam absorbendam existimabat.

Subijt

Subijt B. Ignati memoria: quo suppetias rogato tutum se in arenâ locatum, non minore admiratione, quàm gaudio deprehendit.

Asthmate periculoso duo per eundem liberati: tertius tibiæ equi calce labefactatæ dolores grauitè tolerabat; & cùm ferre dolores vix posset amplius, recurrit animo Ignatiū simili, dum viueret, morbo laborasse; claudus igitur claudò supplicat, eo fructu, vti mane ab omni malo liber & expers in pedes surrexerit.

LXX. Finem narrationi huic imponet tandem Mexicum. Matrona Nobilis, cùm è templo nostro domum repeteret, è curru euersa sub rotâ transeunte iacuit, & tamen illæsa (quod B. Ignatij tutelæ tribuebat) incolumisq; surrexit. Huius eiusdem coniux, dum se ad equestres ludos exercendo parat, equo impotentiùs ferociente, & in obiectum parietem cæco impetu arietante, periclitabatur de vitâ: inuocat Ignatium, & tu ex iumento factò vitam seruat.

Audierat fortè Augustinianæ familiæ Sacerdos, graui morbo à Medicis depositus, æs campanum, quo Ignatium Beatum dictum nunciabatur: votum nuncupat; eadēque nocte, præter omnium exspectationem conualescit.

Atque isthæc fuere potissimè, quæ tam vniuersim, quàm sigillatim, de piâ B. Patris Nostri celebritate, eiusque in mortales fauore censui præmittenda. Quæ alia de alijs ipsius in varios mortales collatis beneficijs perscribuntur; suo loco, ac ordine inferentur.

P R O P I N C I A L V S I T A N I A.

Cens sunt in Lusitaniâ focij nonaginta supra sexcentos, domicilij decem distributi.
In societatem admissi vnde quadraginta; in celum dimissi quindecim.

	<i>Universi m.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholastici.</i>	<i>Adiutores.</i>
In domo Professâ Olyssiponenſi.	LX.				
In Collegio ibidem.	LX.				
In Conimbricēſi.	CCLVII.	LII.		CXLI.	XXXVII.
In Eborenſi.	CLV.	XXXII.		XCVI.	XXVII.
In Bracarenſi.	XXXVII.	XIV.			
In Portuenſi.	XVIII.	VIII.			
In Brigantino.	XVIII.	X.			
In Pharenſi.	X.				
In domo Professâ Villaucolanâ.	XII.	VII.			
In ſede Angolana.	XIV.	VII.			

Ex hæresi varijsq̃ue sectis in hac Pro-
uinciâ Nostrorum operâ erepti, & Ca-
tholicæ fidei veritate imbuti vniuersim
septuaginta sex.

Super omni vitâ confessi ter mille.

Dissidia, odia seu inimicitia grauioris
momenti extinctæ trecentæ octoginta
septem.

A cæde aut desperatione liberati se-
decim.

A turpi quæstu aut concubinato ab-
ducti quinquaginta septem.

Pauperibus Eleemosynæ loco impe-
trati, datique aurei ter mille sexcenti.

Per iniuriam ablati ad Dominos re-
diere, agentibus Nostris, bis mille.

B. P. N. Ignatij precibus, reliquijs,
imaginibus, adiutivariè laborantes quin-
decim.

DOMVS PROFESSA ET COLLEGIVM OLYS- siponense.

Vatuor omninò Nostra-
tium Olyssipone hoc anno
in caelestem Prouinciã (quod
speramus) abierũt. Ex domo
Professã duo : par Fratrum
vitã sanè ac virtute nobile ; Emmanuel Consal-
uus, ad nostræ societatis amussim probè factus ;
& Sebastianus Ferdinandus, vtilis senex ; cuius
etiam post obitum vultus nescio quam insolitã
spectantibus ostendebat pulchritudinẽ ; vt parta
animæ illius felicitas in ipsum etiam corpus re-
dundãsse quodammodo videretur. Ex Colle-
gio decessẽre item duo ; P. Hieronymus Mora-
lis, vir singulari modestiã, & pietatis laude non
vulgari ; Matheseos doctõr. Alter Ioannes Cru-
cius, operarius domesticus, qui hilari adeò sere-
nóque vultu mortis spiculum excepit, satis vt-
liqueret, eum non ad pœnas, sed pœnarum ter-
minum proficisci. Reliqui ad labores Instituti
valuerunt vtrobique. Et Domus quidem tam
Concionibus intra atque extra mœnia habitis,
quã

quàm priuatis familiaribúsq; congressibus plus quàm consuetum operæ suæ fecit pretium.

IL Dv o primates mutuis inter sese ardebant odijs, quæ non nisi cū alterutrius cædē extingui posse videbantur. Qui cū fortē Patris cuiusdā ex Nostri orationi interessent, ita derepētē animis imutati sunt, vt eā finitā ad templi ostium ultro sese operientes, atq; in amicos mutuò amplexus ruentes, sacrū amicitix fœdus publicè exemplo vtilissimo renouarent. Alius contrā non tam leni rationū, ac verborū pondere, quàm extremā vlticium flāmarum denūciatione potuit ad saniora persuaderi. Adolescens is erat hæreticus, inter alios eiusdē farinae socios ex Holandiā naui in littus hoc cū morbo delatus. Eum ita in mortis limine iā constitutū, Noster vnus rationibus & argumētis ab æterno interitu aggreditur vindicare. Ille, quo erat ingenij acumine, in morem hæreticorū, aranearum textum ex scripturis facere, eūmq; aduersario pro camelis & funibus nauticis obiectare. Sed facilē fuerat retiario nostro in eā arenā experto illas telas, vel retexere, vel perfringere, nisi æger deficientibus paulatim viribus pugnam aliò vertisset, & iam cum morte contenderet. Intermisā ergo longiore disputatione, Noster in fidei causā apud summum Iudicem infirmo vadimonium promittit: Si, inquit, *Catholicus mori volueris, pro animā tuā meam ego vicariam do, deuoueoque; sin vero in hæresi tuā malum animum obstinaueris, pro eo scelere pœnas tibi prædico; Et iam antè denuncio sempiternas.* Ad hoc terribile vaticinium attonitus moribundi animus

mus cæpit flecti, omnesq; subitò prioris vitæ cul-
 pas auscultanti fassus, biduo pòst feliciter expi-
 rauit; vt non casu, sed diuino prorsus consilio
 factum censeam, quod accidit prius. Soluerat
 iam cum suis ex portu Olyssiponensi hic adole-
 scens, atque in Santonicū, vbi natus erat, ad ma-
 trem hæreseos tenacissimam fæminam plenis
 velis abibat, ad quam si peruenisset de fide, ani-
 mæq; salute actum erat. DE o igitur proculdu-
 bio adspirante, intumescantibus fluctibus perti-
 nax à prorâ insurgit Africus, qui obuersam, ad
 ostium, ex quo ierat, magnâ vi redire compel-
 lit, vt ita in hoc portu expositum ab æterno
 naufragio conseruaret, quod etiam euadere cæ-
 perunt alij sex supra viginti, qui cum hoc ex
 Hóllandiâ fuere aduecti, & eiuratâ hæresi Ro-
 manæ fidei restituti. Eiusdem ætatis alius qui-
 dam periculum animæ, quamuis cum corpo-
 ris iacturâ euasit. Hic iuuenili licentiâ eò
 demum audaciæ peruenit vt solus publicas vias
 latrocinij infestaret, nec sine ingenio qui-
 dem: etenim quò facilius exanimaret, exar-
 marétq; Viatorem, aut plures etiam vnus aggre-
 di cum victoriâ posset, subsidiarios sibi socios in
 insidijs collocatos latere, hoc stragemate simu-
 lauit. Paribus interuallis galeros aliquot eâ
 specie per fruteta deponebat, vt hominū simili-
 tudinem (occultato nimirū internè trunco, & so-
 lo supra virgulta eminente vertice) ad viuum
 referrent. Ità sclopo obarmatus homo audacissi-
 mus, passim latrocinari, & si quos in tradendis
 reculis, aut sarcinis restitâtes offenderet, auxilia

sua laruata, seu homines veros, ad eadem excitando minitabundus compellare. Non diu tamen, vt eiusmodi solent, hisce strophis impune utebatur sycophanta; depræhensus enim carcerique mancipatus, capitis accepit sententiam; eâ quidem animi sui per Nostrum Sacerdotem, factâ præparatione, vt non iam ob instantem mortem, sed mortis causam vbertim lacrymas funderet; & qui antea in alios fuerat crudelis, iam in se quoque versus, flagris, ac verberibus adeo desæuiret, vt nõ nisi per vim extorto flagello laniens finem poneret; *æquum esse, dictitans, tam vitam tali Catastrophe terminare.* Infelici demum suspensus arbore, cum multa magnâque pij doloris signa dedisset, melius est mortuus, quam vixit.

III. DOCTRINA Christiana singulis hebdomadis quater diuersis in locis exposita mirificè adiuuit conciones; vt non puerilis ea videri debeat institutio, cum omnibus ætatibus Olyssipone factus sit hic labor communis: & Dominicis quidem diebus solemnior; tum enim ex nostro templo procedit pompa puerorum eoque ordine, eâ frequentia, vt ciuilis videri possit apparatus. Vbi sistitur, duo aliquando aut tria hominum millia circumfunduntur, qui omnes capitulatim fidei arcana recitantem iuuentutem magno fructu attendunt. Quadraginta horarum comprecatio per Bacchanalia, & venerabilis Eucharistiæ, tam in templo, quam extrâ facta propositio, ita compescuit bacchantes, atque in officio continuit effrenatos, ipsi vt etiam Chirurgi

urgi de nobis conquesti dicantur, sibi hoc anno esuriales illas ferias, nimis quàm fuisse esuriales, quòd ex vulneribus per insanos hosce dies aliàs infligi solitis, iam nihil omninò lucri reportârint. Ad Diuûm quoque reliquias, in nostrâ æde, vt aliàs perscriptum mirè afficiuntur ciues, præcipuèque S. Gregorij Thaumaturgi propensum fauorem experiuntur. Viri nobilissimi filia morti proxima, anginâ laborabat; interclusus tumore spiritus arctè meabat, nec vox emitti faucibus, nec cibus admitti poterat: at vbi Gregorij tiaræ pia oscula impressit, repentè tumore rupto, eiectaque sanie pristinum recepit vigorem. Hæc domi.

I V. PRÆTER Sacerdotes duos, qui in circumiacentibus pagis vtiliter laborârunt, duo quoque alij ex domo Professâ ad Mazaganû propugnaculum in Africæ orâ celeberrimum, Rege decernente, sunt ablegati, ad quorum statim aduentum inueterata diu inter summos, infimos diffidia ad còcordiam rediêre. Quantum hîc à publica cura Patribus datum otij, id omne in Masumetanorum vtilitatem conuerterunt, minimè irritò labore: ad triginta enim suæ sectæ erroribus nuncium remittentes, eum diem, qui ascendentis Christi in cælum triumpho apud nos celebris est, celebriorem fecerunt. Tunc quippe nouem illorum pompâ insigni à clero, palmas manibus, & milite, arma præferentibus ad sacrum fontem deducti, & in Christianos abluti sunt. Baptismum sequebatur festa tormentorum explosio, & gratulationis ergò ludi eque-

stres apparatissimi. Vtq; palàm fieret, quo animo Neophyti fidem suscepissent, ad oppidum parentes quoq; filios suos redemptum, venerūt, eosq; præsente pecunià ad libertatem postulandam sollicitauerunt. Sed illi *Mahumetanos parentes se iam non agnoscere; Christum sibi Patrem, Deiparam Virginem esse Matrem aiebant: quod si tamen & ipsi perfidiæ renunciare vellent, priori loco futuros, sin; discederent, sibi nunquam seruitutem Christianorum libertate Maurorum non multò fortè potiore.*

V. COLLEGII denique industria tam in iuuentute ad omnis generis literas ac virtutes erudiendà, quàm in adultis ex variorum scelerum lacuna educēdis multùm quoq; desudauit. Eius duo hæc, quæ porrò commemorabo, singularia sunt. Quidam dum grauitèr peccat, nefario exemplo, multos in perniciem trahente, in flagitio infamiàque perseuerare decreuerat. Aduertit ea res Nostrum quendam, qui ex improviso hominem pallio apprehendit, eumq; ex publico secum in templum rectà non intempestiuo ioco abducit: vt sequeretur, modestia ductoris & humanitas persuaserat. Ibi ergo coram SS. Christi Corpore multis rogat atque obtestatur hominem, serius iam castigat, ab eà peccandi licentià, tam auctori, quàm alijs noxià in posterum vt abstineat. Quid faceret eo in loco homo Christianus? Emollitum DEO propitio repente cor, lacrymas dederunt oculis; ipse, fidem in pignus; ab eà se horà sanctioris vitæ exordium facturū. Quibus promissis egregiè responderūt opera; eodē enim die omnes totius vitæ suæ no-

has apud Sacerdotem confitendo relegit. Alterū quod huc etiam pertinet, est. Contra omne ius fasq; litem intendebat quidā probatæ vitæ sacerdoti. Captauerat humani generis fraudulentus hostis decipiēdi tēpus, bonoq; viro in viā fit obuius: cuius rei agendæ natali solo exiret, familiariter percontatur. Intellecto, quod res erat, mœrentem vultu, ac voce aggreditur fauorabili: Ius Casareum pariter, ac Pontificium pro eo stare: neq; immò difficilem semet aut imperitum eo in negotio, sicubi vellet, Causidicū fore. Quare ab incepto ne desistat; non posse causam tam bonam transigi malè. Nec multò tamen post cum abdicatā causā Sacerdos ædem Deiparæ sacri audiendi gratiā adiret, priori iterum, populari, inquam, formā se offert illi Veterator, deque litis transactione sciscitatus, hominem ab templi foribus ad oliueta pro arcano pandendo seducit. In itinere de iniquā Iudicis sententiā vehementer conqueritur, affirmatque indignabundus; si res sua ageretur, non eā se cessurum prius, quàm inter domesticos parietes litigatorē obtruncasset. Sub hoc, sacculū producit nummis apprimè fartum, spondetq; si prouocare vellet, litēmq; extendere, eam se illi pecuniam impendendā libenter crediturum. Nutantē vbi doli artifex animum sensit, iāmque mali consilij capaciorem, tum etiam remediū illi persuadet, quò & ocysimè patriam reuifere, & dexterrimè clam omnibus, hostē vulneribus cōficere possit. Id verò laqueus erat, collo, vel semel circumducendus, quo pēderet nimirū. Et succubisset pro-

fectò his fraudibus miser, nisi collum in laqueum iamiam inferere paranti, adolescens quidam litterati habitu, decorâ & liberali facie succurreret, artes fallaciâsque Tartarei Causidici proderet, ab eâ infaniâ, ac pernicioso obsequio enixissimè dehortaretur. Ad huius vocem, quasi ad fulminis ictum fugato Cacodæmone, ille corruit exanimis; quem mox ægrè quidem animam trahentem humo tollit adolescens, & ad nostrum templum manu deducens monet, Virgini Matri coronam; prout singulis diebus consuêssset, orâdo percurrat; addito insuper mandato, rem omnem Sacerdoti ordine cum peccatis exponat. Fecit ille actutum, quod iussus erat, vultu planè attonito ac perturbato; neque eam postea animi perturbationem ac metum, quamvis ritè diuinis expiatus mysterijs penitus ab se poterat segregare, donec traditis Diuorum aliquot reliquijs, fortiùs contra fanaticum furorem se armâssset.

COLLEGIVM CONIM- BRICENSE.

VI. Hic obiêre sex; Sacerdotes duo, reliqui Fratres. E Patribus erat primus Sebastianus Oliuerius ætatis anno trigesimo, quorum sedecim in societate transegit, illustre domesticis iuxta atque externis exemplar virtutum; & illo potissimum quinquennio, quod humaniorum litterarum Magister in puluere scholastici expleuerat. Maturitatem animi singularem mirâ quadam

dam morum suauitate temperabat; donec lentâ tandem tenacique confectus febris, post multa patientiæ exempla pati Mortalia omninò desijt. Secutus hunc est P. Paulus Pintus studio Paupertatis impensè deditus, & simplicitate quadam prudenti excellens. Quadraginta sex annos inter nos versatus, varia munia religiosè laudabilitérque exercuit. E Fratribus decessit primus Franciscus Gouuêa, quem molesta phthisis absumpsit anno ætatis tertio supravigesimum. Adolefcens erat ad omne pietatis litterarúmque studium Naturâ factus. Multæ eum iam inde à puero virtutes, atque in primis comitas, modestia, prudentia, commendabat. Pudicitiam sic amabat, vti cùm nec dum religiosus ab amicis subinde rogaretur, aliquid caneret, (erat enim canendi peritissimus) quod videbatur pudori nonnihil aduersari, adduci nunquam potuerit, amicitiam honesto vt anteponeret. Idem morbus Hieronymum Continentiam abstulit, domesticorum operum adiutorem, natione Italû. Quamdiu per morbum licuit, manus labori impigrè admouit. Post hunc ad metam properauit, Petrus Almeida, annos natus duo de viginti. È tyrocinio vix egressus. Maturâ erat virtute in ætate nondum maturâ, Deiparæ Virginis cultor magnus. Tam integram, & ab omni labe alienam ducebat vitam, vt neque ob leuem maculam, vel in publicis, vel in priuatis reprehensionibus iure posset obiurgari. Vltimus deniq, occubuit Dominicus Silua, familiaris administer, septennio de societate bene meritus, in prolixâ

molestâque suâ ægritudine nulli molestus; imò si vel per somnium subibat mentem, vnum aliquem à se alienato esse animo, mirè angebatur, néque prius acquiescebat, quàm intelligeret offensionis recisum caput. Iam quid superstites ad maiorem *DE* i gloriam præstiterint, calampo persequamur.

VII. ATQVE eorum quidem domi iam perspecta notâq; ad omnes soleitiae est, foris ea quauis rarior fuerit, non tamen fortasse obscurior. Itum est ad ædem Virginis Deiparæ, quæ à speluncâ, in quâ primùm apparuit, nomēclaturam habet. Quam magna ibi fructuosa duobus è Nostreis merendi extiterit occasio, vel inde conijcias, quod *IX*. Cal. April. ampliùs triginta hominũ militia hoc templum celebrauerint. Adfuit inter alios femina honesto loco nata, quæ multo iam annos *Cacodæmonũ* præstigijs ludus erat. Frequens illi cum veneficis sermo, quorũ consilio bullas, aliâq. portentosa symbola è collo suspensa circumferebat, partim spe recuperandæ sanitatis, partim etiam studio abdita inuestigandi. Ingrauescente tamen in dies malo & morbo qui brachium miserè habebat, monita est, vt à comuni hominum patronâ suppetias postularet. Obsecuta est, præmissâ apud Nostrum sui accusatione; detractisq; è collo veneficijs, & in ignē coniectis, latiore multò valentiorēque quàm venerat, tum animo, tum corpore discessit. Bimestris fuit hæc expeditio; trimestris illa, quæ in *Igitanensem* Diœcesin duos alios eduxit, hoc etiam gravior, quod nemo Nostrorum multis annis

his illuc penetrauerat. Hic non vni tantum oppido, aut populo inferuitum. Iubilum enim per eos dies à summo Pontifice cōcessum maxima hominum agmina ad conciones, quarum octuaginta habitæ, ex locis etiam remotissimis coëgerat. Qui vniuersam vitam ad sacra tribunalia cum dolore recensuerunt (reliquarum enim computatio fieri non poterat) numerati sunt ad tria millia: Natura gentis illius quamuis vt plurimum sit indocta, non tamen indocilis, aut falsi pertinax. Vnde infinitæ propemodum superstitiones, atq; errores qui per imprudentiâ inoleuerant, cum pijs quibusdam ac Christianis institutis sunt commutati. Integrum oppidum in duas diuisum factiones primoribus in mutuam cædem conspirantibus ad perniciem ruebat. Vulnus deforme quod vni ex ijs fuerat inflictum eam Tragœdiam excitarat. Iam causâ ad regios Magistratus fuerat delata; nihilominus ferro, ac flammis iniuriam vindicare altè animis infixum hærebat. Vbi Nostri eò peruenere, pacis negotium statim sunt aggressi; adeò tamen multæ grauésque occurrebant difficultates, vti re etiam infectâ recedere decreuerint. At vnâ demum concione effectum, quod multis antea nō poterat: in illa enim ita Deus quorundā ex dissidentibus corda inflexit, vt, cum eā finitâ Sacerdos in Sacrificio spectandam plebi exhiberet diuinam hostiam, in genua procumbentes veniā ab aduersariâ parte demissè orarent, CHRISTI præsentiam auctoritatēque ad inimicorum pectora emolliēda intetponentes. Eo tam generoso

roso facto sedati animi ad pristinam cōcordiam rediēre, vniuerso populo applaudente, communēque lætitiā erumpentibus præ gaudio lacrymis, ingeminatīſque acclamationibus attestante.

VIII. DOMI aliquot sacræ per annum pompæ, in Bacchanalibus maximè, & Corporis CHRISTI festo die magno Conimbricensium bono fuēre institutæ; omnes maiestate sumptūque facile superauit ea, quæ B. P. Beatificatione illius nuncio Ignatium accepto gratulabunda salutauit, de qua supra fusè satis narrauimus.

E B O R E N S E.

IX. MISSIONVM duo genera ex hoc Collegio fuerunt. Primum eorum, qui in superam regionem non laborandi, sed quiescendi iniēre viam. Secundum illorum, qui vicina oppida ieiunii maximi tempore adiuuērunt. In prioribus recensetur P. Antonius Velles, animi tranquillitate laborūque tolerantia omnibus gratus: eius industria insigniter profuit Institutionibus grammaticis, in quibus locupletandis corrigendisque cum fructu, ad vltimam vsque vitæ periodum elaborauit. Secundus est Antonius Mendēs, Coadiutor etate maturus, ac virtute; Villarum aliorūque prædiorum triginta ferè annos religiosā, & solerti peritiā curam gessit; pane tantum & aquā diebus multis sæpe sub dio contentus. Neque interea tamen vllum pietatis dispendium fecerat; imo hanc ipsam ad
solidas

Solidas virtutes duxit esse viam; *Multa agere & magna pati.* Dies festos integrè pijs exercitijs contectauit; statis Ecclesiæ ieiunijs duos semper dies ex quauis hebdomade adiecit; omnibus persuadens, nihil affectæ ætati valetudinique, tam esse leuamento, quàm sobrietatem. Vtique adeò sibi durus & asper erat, vt cilicij verborumque alternâ maceratione, diebus singulis, corpus attereret. Et cum triennio ante mortem ob hebetatam oculorum aciem, à laboribus externis fuisset remouendus, ita se internis dedit, vt ab eo, quem à Confessionibus habuit, admonitus, valetudini ea in re, sibi que parceret, responderit: *Cum Domino D E O agere laborem non esse.* Tertijs, qui cum his obierat, fuit Vincentius Martinus, item Coadiutor, diuturna phthisi absumptus, quinquennio in societate egregium patientiæ exemplum.

X. AD ALTERVM Missionum genus sedecim è Patribus selecti, bini egredientes, oppida circumiacentia, tum verbis, tum factis, excoluerunt. Instituta per eos vtiliter quibusdam in locis noua quædam sodalitas, cui præcipuæ curæ est Christi passi dolores cum dolore reminisci. Hinc laudabilis sodalium eorum consuetudo obtinuit, vt omnes, tam qui supra, quàm qui intra plebem, quot diebus Veneris per quadragessimam sub noctem nudi pedes, aperti caput Christi Domini tormenta, certis in locis recolant, quæ dum supplicabundi adeunt, nullæ in viâ voces, nihil præter suspiria, & gemitus exauditur. In templo deinde conueniunt, lectio-

ni sa.

ni sacra & adhortationi, multo cum pietatis sensu interfunt. Secundum quæ, ostensâ publicè Seruatoris nostri è Cruce pendentis effigie, oculis vbertim manantibus, à se inuicem diuelluntur. Extat in hoc genere Nobilis cuiusdâ viri ardor: qui dum diu alioqui singultibus atque eiulantibus, ne erūperent, quamuis cum difficultate imperasset, tandē impos sui palàm exclamauit. *Sibi impoſterum famam, honores, rem familiarem, omnia chara neglectui futura, quò animæ ſaluti ſtudioſius vacaret:* Qui aderant, delirare primò hominē rati, sed vitæ morūq; paulò poſt mutatione ſubſecutâ, neminē eo homine ſapientiorē crediderunt. Cæterum Noſtrorū labores eâ in expeditione nō obſcurē adiuuiſſe videtur diuina man⁹.

XI. Concionatorem audierat lapis quidam, vitisſque indurata femina, quæ nihilo mollior domū, quàm venerat reuertebatur. Iam in limine pedem alterū poſuerat; & ecce improuiſo palmā excuſſiſſimâ percellitur, incerto auctore. Rotat illa cum indignatione caput, & percuſſorē & cauſam quærit. Illo nuſquam cōparente, hanc agnoſcit, relatōque ex limine pede, ad noſtrū accurrit ſacerdotē, ac ſalubri confeſſione aptiorē Verbo DEI ſe reddidit. Huic duritie mentis pertinaciâque non multum ceſſit alia quædâ, cui per ſummam quidem iniuriam interfectus fuerat cōiux. Eunti iam ad Prætorē, ac de vi, & cædereum deſerre volenti, obuius ſit Noſter, qui caſſis principio admonitionibus, operam cum luderet, colloquio denique longiùs producto, ferocien-
tem animum nonnihil mitigauit. Quod vbi
aduer-

aduertit Pater CHRISTI effigiem è Cruce pendulam (quam in similem vsum ferebat fecum) repentè oculis subijcit, affirmatque humani generis Vindicem eadem specie ab illa deponere huius criminis cōdonationem; quā ille suis hostibus à Patre quondam postulārit veniam. Videat proinde talis ac rātus ne repulsam patiatur. Mulier insolēti hac orandi ratione deuicta, subito labascit, cōiugisq; necem publica syngrapha libens, volens, remittit. Viri aliquot vt consanguinei vulnus vlciscerētur, armati multa iam nocte occurrūt hosti, illum fustibus turpiter signant, & inde mox alienam mentiti vocē, domesticos eius admonēt, domino suppetiatum irent digna conditione tractato. Fustuarium qui abstulerat pudore magis, quā dolore stimulante, simulare decreuerat, maius accepisse damnum, quam reipsa erat, vt inde fustigatores grauius argueret apud Iudicem. Aperiri ergo sibi venam iubet, sanguine purpurat vestes; secundum os leui se vulnere perstringit. Sed vt nullum facinus diu latere potest, ita hic quoque dolus vulgo innotuit, qui adeò oppidanorum animos exacerbauit, in duas vt distracti partes iam non simulata vulnera facturi viderentur. Commodum incidit magnus ille Veneris dies, quo CHRISTI passi historiam Ecclesia proponit. Eo igitur die ducti pœnitudine ciues sponte sua nostro Sacerdoti id negotij totum committūt, cuius statim ductu ex consilio causa feliciter composita, cum gaudio se amicis vocibus resalutauerunt.

XII. EIVSCEMODI multa foris dum aguntur, dæmone fluctus excitante, urbana in Nostros procella insurgit, Henricus æternæ memoriæ Rex, Collegium vnum sub nomine, ac tutela B. MARIE Virginis Purificatæ, amplissimis redditibus ædificauerat, viginti quinque. alumnis S. Theologiæ operam nanantibus sustentandis. Huius curam societati nostræ tradens decreuit, vti cum opus foret, è Nostris quidam Prorektor creatus, iuuenilem audaciam suâ præsentia frænaret. Cum verò nunc Legum obseruantiam intermissâ, iners otium docto negotio præferretur, mores per socordiam diffluerent, visum erat R. P. Generali nostro necessarium consilium, aliquem Nostrum illis præficere, qui collapsam disciplinam suâ industriâ atque auctoritate restauraret. Septendecim cæcâ temeritate abrepti, Superiorem non admittendum censent, vim vi obfirmatè repellendam. Armis ergo Collegium muniunt, nocturnas agunt excubias, Nostros maledictis onerant, conuicijs lacessunt. Sine appellatione cōfecissent Nostri negotium, nisi eos constans iuuenum pertinacia ad regios Senatores compulisset. Illi interea vulgi bonam partem in suam sententiam trahere, turbas concitare, petulantiori lingua Nostros, & nostra in inuidiam vocare; contra verò plurimi ex nobilioribus pro nobis stabant, asseuerantes iustissimè societatem facere, quæ legum, ac disciplinæ negligentes pro iure suo ad officium cogeret. Postquam autem Numine propitio secundum nos est iudicata causa, seditiosi illi, qui à nostro
impe-

imperio defecerunt, sub nouo statim Præsidente Collegio discessere; in quorum locum suffecti alij indole & ingenio longè excellentiores, qui viuendi modum obseruant pænè religiosum. Vnde factum vti tota vrbs, redintegrato amore, nullam de nobis benemerendi occasionem prætermittat: id quod in alijs multis, tamen maxime in colendo P. Ignatio, quem hoc anno BEATVM publicè nominari audierant, egregiè (vt supra vidimus) præstitere.

BRACARENSE, PORTVENSE,
BRIGANTINVM ET
Pharense.

XIII. VIVERE desijt in Collegio Bracarenfi Dominicus Oliuerius in domesticis officijs multos annos cum laude versatus; Pharenfi domum precario victum quærigans, æstiu solis ardores, & hyemis algores patientissimè sustinuit: quo in labore morbum contrahens, tandem etiam extinctus est. Charitatem suam æternam fecit Eboræ; vbi cum pestilitas contagiosa passim incolas inficeret, exitiali tabe laborantes humeris succollantibus domum ille deferebat; & quos propinqui ipsi non viuos attingere, nō mortuos efferre auderent, Oliuerius hoster vlnis amplexus, omni genere officiorum Christianorum sedulo prosequeretur. Socij reliqui viā non vnā ciuitati huic, & circumuicinis pagis consuluerunt, vnde Bracarensium animos arctissimè sibi copularunt. Enituit ea beneuolentia non mi-

nus hîc quàm alibi in cultu ac venerarione B. Ignatij, sumptuosius nimirum ludis honorati, quos quia satis iam supra spectauimus, illud ad declarandam ciuium in nos propensionem ac liberalitarem suffecerit, quòd vna quædam pia femina Collegium nostrum ex æsse hæredem scripserit, quinque millia aureorum ex æquante. Instituendo Christianis moribus pueritiam, Bracaram non parum sibi demeruerant, Bacchanalium maximè insanis diebus, quibus celebriori pompâ vrbis plateas lustrando, insanientium furori vtiliter occursum. E Sodalibus quidam à pietate notissimus, sacrationi hebdomadâ graui cum morbo luctabatur. Hic vt vel CHRISTI in Eucharistico pane videndi sibi copia fieret, à domesticis impetrare non potuit: ad sui ergo Domini imaginem in Cruce fixam conuersus, delictorum veniam exposcit; quod æger dum facit, Seruatoris iconem vultu auersam aut videt, aut non sine pauore credit. Ita à se per Deiparam abductus, totis artubus contremiscens CHRISTO Prætori iudicandus sistitur; sub pedibus (vt ipse postea enarrauit) via erat in orbem ducta mirè splendicans, quâ beatas mentes incedere accepit. De criminibus ibi accusatus, toruum primò habuit & seueræ frontis Iudicem; sed eo tamen per Patronam suam ponè stantem serenato, non sine criminum modò, sed & ægritudinis molestiâ ad se est reuersus. Ad hos etiam sodales ea laus pertinet, quod non suæ solùm, sed & alienæ saluti studere didicerint feliciq;

cique successu vnum ex hæreseos laqueis exoluerint; quibus tamen nostri non cessere, huic enim duos ipsi adiecerunt.

XIV. AD COLLEGIUM Portuense hætria spectant. Feminæ cuiusdam pudicitia vehementer oppugnabatur; quæ sapiusculæ quamuis ad pudorem cōculcandum incitata, Confessarij tamen sui monitis altè animo infixis non socordem neque indocilem salutaris doctrinæ se præbuit discipulam. Spretus ergo procus, percontatur tandem sedulo à puellâ, apud quemnam animi sui vulnera & arcana detegeret? Cùm illa Iesuitam nominasset; & hoc mihi, respondet ille, antea exploratum si fuisset, certissimus repulsæ, te nunquam sollicitâsem. Homo Gallus, qui latrocinijs Oceanum passim infestans piraticam diu exercebat, in continentem fortè aquatum exierat: vbi cùm à socijs interea abeuntibus desertum se ac solum vidit, fortunâ vsus & consilio, arma protinus, ne Dominum, proderent, abiecit, nostrumq; Collegium terrâ inermis petit, in quo nostris adiuuantibus Hæreticū repentè exiit, miraculo dudū ad hoc eum impellente, si fides habenda narrâti: id tale erat; Patrē olim in Belgio stipendia merentē adolescēs secutus, in tēplum aliquod cū alijs ærarium sacrum direpturus vi irrumpebat. Tenebrionum socia turba, utpote hæretica, diuinam hostiam, rabido furore, per summum contemptum, cani deuorandam obijcit: at simul ac cælestem panē tetigit brutū animal, ruptis illico visceribus, expirauit. Ea mors adolescenti huic initiū vitæ & sa-

luta fuit. Huius vestigia alij sex secuti fuerunt, quos inter duo Anabaptistæ publicâ cæremonia sacro fonte tincti fuerunt. Priore anno contigit, quod isto iam narrabimus. Nostro cuidam supra mensam os quoddam ingens per imprudentiam in gutture hæserat, ita vt spiritûs viam pariter ac vitam intercluderet, Chirurghum è vestigio conuenit, ille cum omnibus instrumentis, ac remedijs suis frustra est. Inter hæc deficiente animo æger vultu deliquia pati, frigidus sudore manare, vitali denique calore destitui. Deficientibus ergo humanis auxilijs, ad diuinum ardentius confugit, B. IGNATIVM Parentem nostrum supplice gemitu opem rogat; quam & inter ipsum statim gemitum, ac excreationem, præsentem habuit, quando os sine vlllo dolore incolumis eructauit.

XV. COLLEGIUM Brigantinum P. Emma-nuelem Pererium ætatis anno XXXIII. Societatis initæ XVI. ægrè perdidit: Bene concionabatur, melius viuebat, optimè mortuus est; tri-duo ante fatalem horam cum audiret sibi migrandum, eam abitionem plenam solatij esse & voce simul, & vultûs explicatione affirmavit. Brigantini Ciues, animorum diuisione partes fecerant, in quibus componendis Nostorum opera multum valuit. In his factionibus duo viri nobiles erant, qui præsentem quamvis prætorẽ urbano, ita iracundiâ in se inuicem excanduerunt, vt eorum alter in alterum stricto pugione impetum fecerit. Impetitus declinato ictu, cum arma alia deessent, atramentario (quod futor forte mi-

tè ministrarat) pro telo vsus, in aduersarium irruit, cuius impactu, & sanguine & atramento os illius sædè deformauit. multo sanè cruore non sedata fuisset ea rixa, nec ex carcere, in quæ mox abstrusi erāt tumultuarij isti, tam citò rediissent nisi preces nostrorum interuenissent. Templam Brigantini, quàm Pharenſis Collegij supellectilem suam auxerunt: & quod deniq; omittere non debeo, ea est Pharenſium de nobis opinio, vt pro omnibus totius vr̄bis Paræcijs ad concionandum expetiti sint Nostri; quod tamē munus non tam curæ, quàm inuidiæ declinandæ in alios reiectum est.

DOMVS. PROFESSA VILLAVICO.
SANA CVM SEDE ANGOLANA.

XVI. VILLAVICOSÆ Domûs nostræ templiq; angustix, quas Patrū industria Concionatorū, & alacritas facit, paratis iam omnibus ad ædificij substructionem necessarijs, primo vere extendentur; Vtrisque enim officijs egregiè certatur, & à Nostriſ, vt nihil in se desiderari patiantur, quòd è re animarū sit; & ab inquilinis, vt omnia liberaliter suppeditent, quæ Christi causâ, necessitati rogantur. Argenteus lychnus dono datus centum & quinquaginta aureis æstimatus.

XVII. ANGOLANA sedes, Fidei nostræ capita circum hospitales domos, & alia loca duabus linguis, tam Lusitana, quàm vernacula docet.

Æthiopum puerulos, quas tibiæ festiuus sonitus, nec non pia munuscula turmatim trahunt, quibus id genus hominum mirificè capitur. Milites septuaginta ferè, in rostrata quadam ventis ac fluctibus in hunc Loandæ portum vela cursumque vertere coacti, mense tandem Septembri eum tenuerunt; in quos fœdâ lue crudeliter desquiente, lecto ad vñ omnes affixos duo è Nostris omne genus Charitatis, curando quâ corpora, quâ animos diu noctuq; exercuerunt. Vnum deniq; in hoc terræ tractu accidit, quod tristi initio lætum Christianis finem dedit: Lusitanorum enim imperium in hac orâ inter maleum, quod dicitur, & incudem stetit, à quatuordecim Regulis (Indigenæ Sobas vocant) simul oppugnatum. Ex compacto & insidijs res agebatur. Aduersarij namque cognito per exploratores, propugnacula nostra militum præsidio & bellico apparatu destituta, occasionem, quâ capillata erat, arripiunt, & quinquaginta armatorum millibus in Cambani arcem facto impetu incurrunt. Lusitani pauci quidem, sed Deipara vires suppeditante (quod vno omnes ore profitebatur) diebus non paucis barbarorū vim inuicti sustinuerunt. Tandè verò cū hostibus per rumorem innotuisset, subsidia plura cū oppugnatis se coniunxisse, desperatâ victoriâ turpè fugâ meditari cæperunt; nihilominus tñ in decē postea menses extractū bellum nostros quidem fatigauit, sed Æthiopes ferrū ac flāma miserè ad eò confecit, vti multis millibus suorū captis, & isti demum se Lusitano imperio tradiderint.

XIIX. EX IIS, quos supra diximus Regulis, duo, Prætoris decreto in huius urbis foro pœnâ admissæ temeritatis, ac perfidiæ, capitis supplicio, persoluerunt: alteri Bambantungi, Chilonga nomē alteri. Primus & Apostata & Proditor, neq; si Deus esset, nouerat; cuius calliditatē cum perspectâ haberet Prætor, ne aut fugâ elabere- tur, aut insidijs aliudē iuuaretur, cōtinuò voluisset iugulari, nisi Nostorum rogatu in animæ bonum fuisset in aliquot dies reseruatus. Chilōga Regulorum omniū, qui cum Lusitanis in his Regnis dimicarunt, & rei bellicæ peritiâ et nominis gloria facilē princeps, tres secū alios, quos & consilijs habebat (hos Macotas linguâ patriâ appellant) in idem capitis discriminē traxit. Cum his omnib; molestū Patribus certamē erat, dum se Christo dederent: & quoniam ad Regis nutū mirè facta est ea gens, difficilē fuit, illo pertinaciter in errore perdurâte, hos persuaderi: vnde corporū disiunctio in primis videbatur procurâda. Quâ factâ, ipsimet ultro sacri fontis lauacro ablui expetebant: sed deinde Reguli præsentia restituti, cum lupo, quod dici solet, iterum vlu- labant, & quam suscepissent religionem, iam detestabantur. Sacerdos Noster hic non cun- ctandū ratus (quatuor enim tantū horulis aberat suppliciū) ad sacram anchoram cōfugit, Matre- que Virginem, cui Æthiopum salutem ubiq; gē- tium curæ, accordi esse nouerat, suppliciter o- rat, horum uti animos solitâ pietate mansuefa- ctos, in viâ ex quâ impiè deflexerant, reuocaret. Absolutâ oratione, vnum aliquē ex captiuis se-

orsim in partem auocat, eique mox Rosarium, B. Virginis in collum inijcere totis viribus laborat; restitit ille contrario nisu, caputque, more gentis, pedibus insertare, sacram catenulam simul, & colloquium auersari: sed vi tandem collo appensa, ferreum hominis pectus ita inflexit, uti in hæc subito verba prorumperet: *Christianam fidem libenter amplector, diuinis verbis aures vacuas iam accommodo; Et ut simulate non ago, ita hunc aquæ haustum delibo.* Dixit, delibauit, & à sacro fonte statim ad Regulum deductus, cum sic allocutus est: *Nosti ô Rex, quo te animo, quâ fide clientes tui colant, ita ut quacumque in partem te inclinaueris, Dominum obfirmatè sequantur; tu seruare eos, tu perdere æternum potes. Stulto proinde consilio huic modum fac, et sapis.* Ad hanc Petri vocem (ita enim in baptismo appellatus erat) manibus applaudens, & barbarum nescio quid infrendens Chilonga, numero Christianorum aggregari, & Petrus item indigetari postulauit. Caput secuti reliqui, ante supplicium abluti Christianè omnes sunt; sicque breuem hanc vitam, cum felici ac æterna (quod meritò credimus) commutarunt.

XIX Ad Alios dein Ethnicos quod attinet, de spe omnino decidimus, qua annis præteritis tenebamur. Caongi enim & Coangi Reges, qui Christianorum fidem instanter petebant, interueniente Legati morte, studium remisere, tot ac tantis difficultatibus ad eas regiones penetrandi obiectis, ut superari non posse videantur. Hunc dolorem diuina Bonitas modò pensauit.

sauit, noua quadam alia legatione Angolani Re-
gis, optatos aditus Euangelio patefacientis: de
quo plura sequenti anno. De Portalegrensi do-
mo nihil ad me omnino literis perlatum, vt nec
de transmarinis collegijs, quorum Epistolas
(vt conijcio) vel interceptit, vel,
distulit maris incerta na-
uigatio, &c.

PROVINCIA TOLETANA

Extremus numerus Sociorum hoc anno in Provincia Toletana ad quingentos condetriginta. Ad alteram vicem novem; ad Indos abiere decem: duo & quinquaginta ad Nostros accesserunt.

	Univerſim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholastic.	Adiutores.
Madridij in { Collegio Domo. Probat.	LXXXII.	XXXXII.			XLIV.
	L.				
Compluti.	LXVII.	XII.		XXVI.	XXIII.
Murcia.	LXIV.	XX.			
Belmonte.	XII.	II.			
Carauaca.	XII.				
Placentia.	XVII.				
Talabrica.	XI.				
Hueti.					
Segura.	X.				

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholastici.	Adiutores.
Toleti in Collegio.	XI.				
Villaregij in Dom. Probat.	LVI.				
Conchæ.	IX.	IV.			
Almagri.	II X.	V.			III.
Oropesæ.	XXXIV.				
Toleti in Domo Professæ.	XL.				

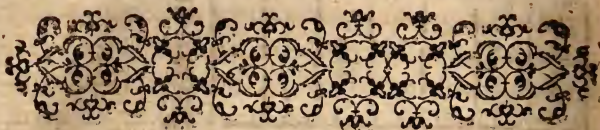
Lucem veritatis ex hereticis aspexerunt, agnoueruntq; centū octoginta octo.

Præter integram Remp; pacem renouârunt triginta tres.

Confessiones Generales numeratæ quadringentæ.

Impudicos, mores exuerunt quinque.

Necis impium propositum persuasi à Nostreis deseruerunt tres.

DOMVS PROFESSA ET RELIQA TOLETANÆ Prouinciæ domi- cilia.

I.

VITÆ CURSUM IM-
pleuere in Toletanâ Prouin-
ciâ socij omnino nouem. *To-*
leti in ipsâ Professorum domo
duo, P. Antonius Ramirus,
tam externis, quàm domesti-
cis longo solidarum virtutum variorumque mi-
nisteriorum vsu valde probatus : Et P. Michaël
Fernandez apud omnes tum alijs egregiè factis,
notissimus, tum etiam B. Leocadiæ Virginis &
Martyris corpore, quod à Belgis in hanc urbem
summis difficultatibus laboribusque perfunctus
transtulit. Dederat ei Philippus II. Rex bene
magnam è sacro Virginis corpore reliquiarum
partem; quam ille dum exornat, & pro meritis
illustrat, morbo occupatus mercedem recepit
prius, quàm laborem finiret. *Madridij* obiit
vires P. Antonius Sanchez vir in quo nescires,
quid

quid ad religiosam perfectionē desiderares. Ex quadraginta annis, quos in societate exegit, triginta nouem in mansuetioribus litteris perlegendis solidè posuit, tantò audientium cum fructu, vt & nostram societatem, & alias religiosas familias discipulis lectissimis impleuerit. Alter verò P. Gaspar Sanchez, & quinquaginta quatuor annis in religioso habitu transactis, litteras humaniores docuit annis admodum quinquaginta. E Prouinciâ Castellana Mad. Idium venerat iste, quod esset à Confessionibus Præsidi Senatûs regij. Omnium iudicio nullis optimorum Religiosorum ornamentis non illustris. Tertius P. Alphonsus Roca conscientiaë quæstiones professus, mæstos omnes reliquit, quod cum tantis doctrinaë virtutisque laudibus doceret, in medio ætatis flore carptus esset. Tres item alij Compluti decessere. Ludouicus Luxan duodecim horarum spatio de medio sublatus, cum virtutes suas annis quatuor societati probasset. Et Ioannes Garcia de Vera, Theologiae studiosus, decimo postquam nobis adiunctus erat anno. Atque hic est, quem ad explorandam constantiam parentes eius à nobis in cœnobium attelli curarunt: sed cum frustra Tironis animus eo facto sollicitaretur, ad nos redire permissus est, numerosis scholasticorum cœtu cum funalibus comitante, victorēq; conclamante. Sub anni finem tertius abiit Alphonsus Matthæus Coadiutor formatus annis quinquaginta in societate, Dē o planè, & hominibus carus. Caruata etiam vnus Ambrosius Rodriquez: præter multas

multas virtutes, quibus erat ornatus, orationibus se dedidit, ut ferè nunquam à diuinis actionibus cessare deprehenderetur. Hæc de illis, qui decurso vitæ stadio iam ex victoria, credo, coronas habent; Toletum reuertamur.

II. GEMINA apud Professos Congregatio (de quibus iam superioribus annis narratū) suum seruauit solēne: illud addidēre utraq; ut dū alij tauro-rum agitationi intenti, periculosos ludos celebrant, sodales in templo nostro palam exposita sacræ Eucharistiæ diem agant, multo ornatu illustrē, concentūq; musico iucundū. Et quia in periculosā illā arenā magno sūptu parantur bellaria, cupediæ, aliæq; id genus esculenta, placuit ex hac quoq; occasione aliquid pium cōminisci, & eiusmodi delicias in ergastula ad captiuos, in Nosocomia ad egros reficiēdos deportare, valde pbato à spectatibus exēplo. Effectū porro in Collegio est, quod multis ab hinc annis optatū. Nam tandem à cōductitiā domo migratū est in ædes cōemptas aureorū millibus quinque; altero tātō plus ex testamento Cardinalis Quiroguæ olim fundatoris nostri Collegio attributum. Mille præterea aureorum vectigal annuum firmatum est, quod antea nutabat: ut cūm è vitā excefferint vsufructuarij, totum Collegio cedat.

III. CONFITENTIVM numerus Madritij tantus est, ut plerunq; vel quadraginta Confessariorum assiduus labor sufficere non possit: atq; adeò necesse subinde fuerit hospites intermissis tātis per negotijs suis, in partem vocare laboris. Et ingens sanè opera sit, vel solis DEIPARÆ sodalibus
satis-

satisfacere, cū numerentur supra mille, cōfessionemq; obeant hebdomadis singulis, Eucharistiā bis in mēse. Feminarū autem & compluriū quidē nobilium summum sēpe votū est, vt mariti sui sodalibus adscribātur; pro certo existimārium, id quod est, fore vt multa inde cōsequatur morū emēdatio. E Scholasticis quadraginta vno hoc anno ad varia Religionū castra se cōtulerūt. Industria deinde nō minima hīc Nostrorū est in erudiendis ad fidem Saracenis. Itaque partim ex mancipijs, partim ex ijs, qui vltro huc ex Africa ventitant, supra centū & quinquaginta, vnus sacerdotis indefessā curā Romana dogmata amplexi sunt. Cuius quidē Sacerdotis sano cōsilio cū vnus fortē non assentiretur, nec eius de fide rationes admitteret, à vi quadā maiore visus est ad cognoscendam veritatē compelli. Fugitiuus à Dño suo reditū parabat ad Turcas, iām q; triginta leucas emensus Matronam quandā (sic ille narrabat) splendidissimā vidit primā statim nocte, quæ illum erroris periculūq; admonuit, reditum ex fugā, fidēmq; in CHRISTVM suavit. Eadem ipsa (DEIPARA fuisse creditur) se ducem itineris præbuit, quod ille tantā alacritate suscepit, vt ipsā illā nocte leucas duodecim relegerit, nec prius quidquam habuerit, quā vt ad Sacerdotis pedes pronus Catechismum, baptismūque expeteret. Visi veritatem confirmavit vitæ sanctitas baptismū secuta, quā ceteris, cōstanter præluxit. Non absimili ratione femina quoque perfidiæ suæ tenacior secundū quietem corrigi visa est à quodam Franciscani Ordinis viro pulcherri-

cherissimo: qui gratissimum factum Dei parenti facturam illam asseribat, si Patri Societatis, aures, fidem verbis eius daret. Non distulit obsequium diutius femina, quam dum illucesceret, adiit catechisten; sacrum fontem suscepit, vitæque integritate, non vana se vidisse & audiuisse declaravit. B. P. N. IGNATIUS imago in templo, omnium ordinum frequentia, & religione colitur; ante illam acceptorum beneficiorum monumenta appenduntur, cerei accenduntur; estq; hunc argentea quoque lampade à primaria quadam femina donata, quæ ipsam perpetuo illustret. Complutensi ædi calix accessit octoginta aureorum impensa.

I V. VNVS E MVRĀCIANIS SOCIJS suggestit Episcopo operæ pretium fore, si diebus Domini sub vesperum diceretur ad seruitia Saracena; cuius sectæ plurima Murcia copia versatur. Placuit consilium, moxque sacri, ciuilsque Magistratus auctoritate in vnum coactus grex ille audire cœpit. Initium sicut res habuit à DEO, ita progressum quoq; Duobus mensibus triginta duo baptismum suscepere, Episcopo, Prætorè, totaq; ferè ciuitate præsentibus, conclamantibusque *Domino factam esse istud, quod tam mirabile foret.* Alius è nostris tetauit aliud, quod non minorem ipsi laudem, quam vrbi fructum peperit. Decreuit operam suam ponere in re, quorundam fortasse iudicio, vili, sed planè cōmendabili. vnusque se obtulit ad audiendas confessiones omnium puerorum, qui in scholis primas literas formare condiscunt. Ita successit conatus, vt nonnemò parentum

rentum Sacerdoti huic gratias actum venerit, quod filios suos, quos prius habuisset liberiores contumaciorésque mutatis nunc studijs videret domi Rosarium B. Virginis summâ cum pietate percurrere.

V. CARAVACENSIS ciuis ab vxore defunctâ in somnis monitus, vt cum inimico in gratiam rediret, venit ad Nostros: constitutâ pace, iterum ac sæpius eandem vidit, donec tribus pro eâ expiandâ sacrificijs factis, læta tandem, & alacris ad cælum migrare conspecta est. Nobili femina, quæ multos annos diuina mysteria apud nos sumere consueuerat, filius erat nouendecim annorum adolescens. Is iam moribundus matrem à fletu abstinere voluit, dictitans; *non flendum, sed DEVM potius laudandum esse, cuius beneficio acceptam in baptismo innocentiam ad id vsq; temporis pûctum seruâssset.* Adiecit deinde, sequenti die, eâ, quam nominârat, horâ, quatuor efferendos, vnumq; locum, duorum fore capacem. His dictis sitijt; quam sitim cum DEO obtulisset; ecce vobis, inquit, *quàm pulchro me malo punico sitientē DEVS reficit.* Tum nescio quid horrible intuens, Cruce signari se & aquâ piaculari lustrari petijt. Posterâ luce, vt prædixerat, cum quatuor infantibus ex viciniâ defunctis elatus, cum vno eorum in eodem sepulchro conditus est. Minus ex misericordiâ cum alio adolescente actum erat. Is liberiore vita, & intractabili præsertim morum licentia, matrem in se prouocauerat, quæ temerario voto, vt ne decimū quintum diem viuens attingeret, ei fuerat imprecata.

Habuit momentum ea vox: siue DEVS matris impietati hoc concesserit, siue immorigerum, adolescentem ipse voluerit punire, quem ante decimum diem ex hac vitâ exturbauit.

V I. PLACENTIÆ multa omnium est erga nos beneuolentia, Episcopi præsertim, qui mille aureos contulit ad partem ædificij cœptam, perficiendam.

V I I. SEGVRE quædam vicinæ domunculæ coëmptæ angustias habitationis nostræ laxarunt, & horto construendo locum dederunt.

I I X. CONCHÆ doctrina Christiana magno ciuitatis applausu per vias publicas concinitur lōgissimo choro, quingentorum omnino puerorum. Finem pompæ facere solet catechelis ad rudes; ad confertissimum gregem reliquum concio.

I X. AB ALMAGRENSIBVS Sodalitas Sacerdotum instituta: octingenti ferè aurei ad rem familiarem adiecti; frumenti quantum ferè satis est in annum, piorum liberalitate suppeditatum.

X. TIRONES Nostri in domo Villaregiensi tum in ceteris virtutibus promouent, tū vel maximè paupertatē aliqui ita amant, vt vel lacrymis deprecanti sint, si qua noua alicui vestis daretur; decentiùs rati, nouum atque integrum hominem amiculo veteri laceróq; contegi, quàm veterem vitiosumque nouo atque splendenti.

X I. PERILLVSTRIS quidam vir è Madritano tirocinio obuios fortè habuit in itine e peregrinos nostros, císq; vltro pretiosum nūmum obtulit.

cultit, quæ si accepissent, toti peregrinationi suffecisset. Deprecati igitur eam fortunâ gratias egere peregrini; dictitantes, neq; se commisisse adhuc neq; commissuros, ut vel obulû ab vno oppido in aliud referuent, ne & fructû suscepti itineris perdant, & diuinæ providentiæ diffidere videantur. Id responsi admiratus Viator, non dubitavit publicè in regiâ curiâ multis principibus viris audientibus pro cõmendatione societatis referre. Est & aliud nouitij cuiusdam Madritani non silendum factum: quod antequam Ti-rocinium ingressus erat, designauit. Animam agebat eius soror, atque in extremis iam constituta vocem amiserat: Afferit ille B. P. N. effigiem, vouet se Societatem IESV ingressurum, si à Deo salutē sorori impetret. Redijt illico ad se moribunda, & cum voce vires pristinas recepit. Itaq; voti reus adolescens magnâ animi lætitiâ Societate ingressus est. Ad eandem Ti-rocinij domum pertinent Saraceni quinq; ad fidem & baptismû vocati. Vir honestus seruû habebat passim iurandi consuetudine temerariû, atq; insolentem. Admonuit herus pro officio, ut abstineret à tam pernicioso scelere: quod DEVS sæpe expetere soleret ab eiusmodi improbis, & periuris hominibus grauissimas pœnas: atq; earundē aliqua illi exempla in terrorē proposuit. Alter in impietate suâ nihilominus pergere, monita heri salutaria sùsque deque habere. Abijt interim cõtumax in molendinum frumenti terendi gratiâ; ibi fistulam æneam inter saccos farinarios plumbeis pilulis sulphureoq; puluere armatam

fortè conspexit: quam dum ludibundus extrahere nititur, silice ad chalybem illiso secundùm caput ictus, repentè mortuus est. Herus vir pius cognito hoc miserabili casu, religione tactus, ad Nostros statim curriculo venit, seque, quasi minùs seruo consuluisse admonendo, accusauit.

XII. IAM Missiones, pro more societatis, ex hac Prouincia multæ fuère & fructuosæ. Tres ex Toletana Professorum domo. Vnica oratione de pace habita auditores vniuersi in gratiam rediére, vtroque factionum auctore, medio foro coram SS. Eucharistia (quæ tum fortè ad ægrotû deferebatur) se mutuò consalutantibus. Ad doctrinæ Christianæ concetum & explicationem maior quandoque populi concursus fuit, quàm ad ipsas conciones: & cogere turbam præcipuè videbatur historia pia ad finem catecheseos enarrata. Nec parùm vtilis fuit Sacerdotum externorum industria, quorum multos grauissimos viros non puduit per compita cum pueris modulari, arundines agmini gubernando gestare, cymbalo, quod pompam duceret, cōcrepare; vt fuerit etiam qui totos quinque dies cymbalum illud domi suæ abstruserit, ne ab alio sibi præriperetur, adeoque ductoris munere fungi amplius non posset. A Murcianis excursus est ad pagos decem; in quibus omnes omnino incolæ, quasi Paschatis essent feriæ, confessione expiati ad sacram mensam accessère. Par aliud Sacerdotum in duo oppida profecti tãtam morum mutationem fecerunt, vti quidam è clero vectigal annu-

annuum assignarit, quo inchoatæ semel à No-
stris, eiusmodi expeditiones continuari possent.
Talabricenses, Seguritani, & Villaregienses so-
cij eodem fructu foris versati sunt. A poste-
rioribus id relatum: quendam peregrini habitu
ingressum mulieris cuiusdā domū eleemosynæ
petendæ obtentu: eā acceptā interrogasse, cur il-
lud atq; aliud peccatum (quæ speciatim nomina-
bat) in Confessione Sacerdotem celasset. Ob-
stupefcente muliere, cordis sui arcana à quo-
quam sciri, ad Confessionem inde se recepisse,
omnēque peccatorum virus tam diu celatum,
integrè euomuisse. Duæ ab iisdem sodalitates
institutæ sunt; vna nominis IESU aduersus pra-
uam iurandi consuetudinem; altera sacre Eu-
charistiæ. E Tirocinio Madritano vnus Sacer-
dos triginta pagos percurrit, atque in ijs genera-
les Confessiones audiuit supra trécentas. Alma-
grenses vix domum redire permitti; adeo
oppidanorum animos passim
occuparunt.

G,

PRO.

PROVINCIA SARDINIA.

Numerati sunt in huius Provinciae loca Socij centum quinquaginta unus. Extincti sunt tres: duo-
'decim in Societatem adscripti.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Precept.	Scholastici.	Adiutores.
In Collegio Sassaritano.	L.	—	—	—	—
In Calaritano.	L.	—	—	—	—
In Ecclesienſi.	X.	—	—	—	—
In Alguerensī.	XIV.	—	—	—	—
In Domo Probationis.	XXVII.	—	—	—	—

Ad vitam honestatem adducti octodecim.

In mutua concordiam reuocati viginti septem.

A necis consilio absteriti duo.

COLLEGIVM SAS- SARITANVM CVM reliquis.

I.

RES SOCIETAS NO-
stra in Sardinia ex Patrum nu-
mmero amisit; Sassari duos P.
Gauinum Casagiam, quatuor
& quadraginta annos religio-
sum, & P. Antonium Mazo-

nium. Prior ille probitate sua atque candore
facile omnium voluntates sibi deuinctas habue-
rat. Quo factum, vt funus ipsius non tantum
promiscua ciuium multitudo longo agmine de-
duceret, sed Cœnobiorum quoque religiosæ fa-
milię plura pro eodem sacrificia diuino Numini
offerrent. In eo genere Franciscana præcipuè
familia suum declarauit in Patrem hunc amorē,
& Archiepiscopus arborensis Pontificijs orna-
tus insignibus, tristi defunctorum officio ipse-
met voluit perfungi. Posterior vnum & vigin-
ti annos cum magna significatione virtutum
inter nos vixit. Tres præcipuè sectatus fuisse
memoratur: Patientiam, Modestiam & Chari-

G 4

tatem.

tatem. Litteras, quæ ad humanitatem & eloquentiam informant, quatuordecim annos cum fructu professus est; cum ipse trium principum linguarum eruditione, Hebraica, Græca & Latina esset instructissimus. CALARI defunctus est P. Ioannes Rogerius, triginta annorum vir, cum mediam ætatem in Societate transegisset. Laboravit diuturno satis molestoque morbo, quem *Diabetem* Medici nuncupant. In ipsis ferè crepundijs DEIPARAM amare cœpit; in cuius obsequium antequam religionem ingrederetur, castimoniam voto se obstrinxit. Cumque iam ex Ecclesiensi Collegio in Sassaritanum ad Theologiæ studia missus esset, reperta est ibi à quodam è Nostreis membranula, in qua vouerat Rogerius, suamque ipse manu subscripserat. *nihil se eorum unquam denegaturum, quæ à se B. VIRGINIS interposito nomine efflagitarètur, si posset.* indicauitque multoties, suo se stylo scriptisq; tantæ matris encomia, tum ex vulgaribus, tum ex litterarum monumentis consignata relicturum. Et habuerat variorum manuscriptorum apparatus iam non exiguum. Fuit enim laborum amicus constans, sui que Contemptor tantus, ut à Præsidibus suis ex scholasticorum societatis albo expungi, & in Coadiutorum domesticorum referri non semel postularit. Quamquam autem temporis alioqui perparcus esset; eius tamen quod rebus diuinis dabatur, semper fuit liberalissimus; ministerioque altaris, dum inter Philosophiam adolesceret, ita deditus, ut à Maioribus admonendus foret, ne sacrificio alij, præterquam sibi assignato, minister

ster assisteret. Atque hanc in diuinum hoc opus pietatem non antè deseruit, quàm à viribus, & ipsa denique vita defereretur.

I I. TRIVM. Igitur istorum funera si excipias, reliqua latiore pleraque in Sardinia habuere faciem, partésque societatis omnes rectè, atque ex instituto sunt gestæ. Externorum verò in Sassaritanos nostros beneuolentiam, non verba modò & vultus, sed res ipsa, crebròque missitata eleemosyna declarauerunt. Vir Primarius Socios ex asse hæredes suis absque prole deficientibus filiis scripsit. Dynastarum alius bene magnam argenti summam, alius perelegantem suppellectilem attribuit. Ex ciuibus alij Epomidas & mappas, alij pallas & vestes, tam Sacerdotibus, quàm aris, calicibúsque vestiendis, atq; ornandis dono miserunt. Grati fuere Patres, quantum licuit per negotia & vires; omnesque nervos in vtramque ciuium salutem, animi nimium, & corporis intenderunt. Viri tres in extremo vitæ discrimine constituti, nec sine leuiore animarum suarum periculo, linguæ vsu priuati, animi vlcera verbis explicare non poterat. Ad hos accessere Patres, tantumq; apud DEVM visi sunt precibus suis potuisse, vt tribus istis linguæ enodationem impetrauerint, & Confessione expiatos in cœlestem portum deduxerint. Crediderunt certè istud præsentis tunc consanguinei, qui magna cum admiratione gratias Deo Nostriisque ingentes egerunt.

I I I. CALARITANI Nostri alijs quoque studijs demereri sibi conati ciuitatem, commentatio-

nibus sacris ex omnibus ordinibus varios instituerunt. Ex illis tantum Cœnobiarcha quidam non incelebris profecit, ut & concordiam tranquillitatemque clientibus suis impetraverit, eoque exemplo alios quoque ad sui imitationem in eodem genere pietatis accenderit. Literarum studiosi bis singulis per Quadragesimam hebdomadis in templo conuocati sunt, ad primum aliquod exemplum audiendum, ex quo discerent, quæ illi ætati vicia declinanda forent, quæ Virtutes sectandæ potissimum. Ad Sanctimoniales etiam Calaritanorum opera se extendit Archiepiscopi inuitatu, ut eas à laxa, quam agebant, ad arctiorem disciplinam reuocarent. Res successit ex sententiâ. In sagas earumque veneficia, & Cacodæmonas, qui corporibus hominum sese insinuauerunt, non cassa fuit vis, nec irritus conatus. Exiêre isti; illæ (quod alias in hoc genere hominum rarum) suis artibus valedixêre. Adolescentula pudicitiae fines egressa paternam domum reliquerat, quò suam imprimis libidinem explere posset. Doluerunt, ut par erat, filiae vicem Parentes, insecutique eandem apprehenderunt, atque in carcerem frani loco compegerunt. Sed tantum absuit, ut ab effreni suâ consuetudine abstineret puella, ut procacius etiam turpitudini indulgeret, nouisque se sceleribus ex occasione fœdaret. Interposuêre se Nostri, Parentibusque auctores fuerunt, ut filiam è carcere peccandique occasionebus domum reducerent, eiusque pudori si consultam vellent, matrimonio copularent. Per-suaserunt.

suaserunt. Hoc magis mirabile, quod in missio-
nibus contigit. Femina turpi scelere se obstrin-
xerat, domoque egressa Rosarium B. VIRGI-
NI è clauo pendulum reliquerat. Paulò post
reuerſa domum reperit dissolutum, sphaeru-
lasque precatorias humi passim dissipatas. Id
fortuitò accidisse arbitrata collectos globulos
in funiculum denuò innectit, locoque prio-
ri restituit. Compellitur deinde iterum do-
mo exire, quâ repetitâ, offendit eodem mo-
do ruptum funem, globulosque disiectos.
Quod cum & tertio contigisset portendere si-
bi aliquid res ista visa est, seque admoneri pa-
trati sceleris. Ad DEIPARAM igitur ora-
tionem conuertit, eamque veniam poscit.
Crimen deinde confessa poenam de se sumpsit.
Huic ferè consonat, quod de viro retulere
Patres. Hic cum se amoris obscœni pedicis ir-
retijſſet, sæpe vidit effigiem B. VIRGINIS Con-
ceptæ, quæ ad lectuli sui caput hærebat, refi-
gi, atque per inane cubiculi spatium leni agita-
tam aurâ volitare. Affigebat eandem iterum
cerâ, glutine, clavis: idque sæpius: sed suap-
te sponte reuellebatur imago eo maiore ho-
minis cum stupore, quo hoc fiebant crebrius.
Eodem siquidem die septies in pariete fixa, sep-
ties humi abiecta reperiēbatur. Ac tametsi
causam tanti prodigij faciliè videret, non
ideò tamen perniciosi amoris flammæ in ani-
mo suo excitatas restinxit, siue contemnebat
obstinatè prodigiosam admonitionem, siue
impotentem nefarij incendij ardorem nequi-
bar.

bat frangere. Fuit, cùm clausis & foribus & fenestris effigies nusquam comparuit; quod non potuit non ingentem homini incutere metum; per noctes præcipuè quietem suam interturbari sensit, seque à malo Dæmone hostiliter inuadi. Tympanorum strepitus, & lituorum clangor à somno identidem excitabant; quibus quidē paucioribus, terroribusque tamdiu crudeliter habitus est, donec illata sibi vi, libidinis impetū fregit; ad Nostrum accessit, vulnus aperuit, & medicinam bene consulentis admisit.

I V. IN DOMO Probationis non tantum Tironum nostrorum, (quamvis ea præcipuè) sed principiorum quoque habetur cura; quæ nostræ religionis mysteria cupidè ediscunt: Eorum nonnullis magnifico apparatu sacer fons est infusus. Quidam cùm ad ædes nostras curationis causa esset deductus, ibique animo iuxta corporique medicinam reperisset, in grati animi significatione, omnes suas facultates domui huic assignauit. Exeunt de more Nouitij peregrinatum, & quæ plurimi mortalium domi quoque fugiunt, foris incommoda quærent. Tres excepti fuerant hospitio à Curione quodam ab virtutibus tenuiter satis instructo; Is hospitem viuendi morem curiosa indagine perquirens, arbitrabatur omnes eorum actiones, & noctu præsertim intentus erat, num quid reprehensione censuræ dignum in ijs deprehenderet; vel quod saltem ab eâ externâ corporis compositione, quam præ se ferebant, dissentiret. Cùm omnia dispiceret, nihil in cibo, potuue, nihil in verbis erat, quod temerariam

rariam illius suspicionem confirmaret. Contraria potiùs omnia licuit obseruare: summam in loquelâ cautionem; in moribus modestiam; temperantiam in victu. Ante Nocturnam quietem animaduertit prouolutos in genua, totius dici actiones in iudicium vocare: matutino crepusculo fufos in preces iterum ad diurnos labores se præmunire. Quod spectaculum, incredibile dictu est, quantum homini, eiusmodi rerum in-
fucto, admirationis iniecerit: vt iam nullos magis ob veram pietatem suspiceret, quàm quos de falsâ habuerat suspectos.

V. ECCLESIENSE Collegium vfitata fecit. In Alguerenfi apertus est hoc anno Philosophiæ ludus, quem iam pridem tacitis votis Magistratus, vniuersique ciues exoptauerant. Hac occasione socijs reliquis adiuncti scholastici tres, quorum ad sustentationem, quia annui reditus Collegij non sufficebant, ducenti aurei elemosyna collecti sunt, speratque Magistratus fore, vt hæc ciuitas ab interitu aliquando, ad quem vergere videbatur, respiret, suâque pristina nobilitatis pulchritudine condecoretur. Cùm enim litterarum sint perpetui comites & asseclæ, honores, opes, dignitates, ex quibus velut ex radice vera nobilitas ac virtus pullulat, persuadent sibi facile plerique omnes, his refflorescentibus reliqua in vigorem suum sponte suapte reditura. Adnituntur igitur totis animis Nostri, vt urbem non, litteris tantùm profanis, sed & multò magis sacrâ diuini Verbi institutione adiuuent. Quæ causa fuit, vt intermissas hortationes, quæ quot
domi-

dominiciis diebus primâ luce ad famulos plebe-
iâmq; turbam fieri consueuerant, repeterent,
ardentiorique conatu innouarent. Illa quoque
multis pro vsu futura consuetudo auctoribus
Nostris obtinuit, vt festis diebus sub vespertam
facinus aliquod præclarum sancti alicuius Viri
feminæue audituri conuenirent ciues: quorum
sodalitium cum in dies minueretur, his actibus
vires recepit, seque ab illâ raritate non medio-
criter collegit. Denique, quod superest, urbem
istam extremè afflixit infesta locustarum pestis;
quæ per agros passim grassata ingentem ciuibus
omnibus creauit mœrorem. Ad amoliendum
hoc malû indicta est supplicatio publica, itumq;
præsertim ad vnius agrum, cuius omnis seges ita
corrota corruptaque erat, vt præter culmos ra-
dicisque vix vsquam aliquid appareret, quod vi-
neret; haud secus quàm cum à grandine percus-
sæ spicæ flaccescunt. Adhibitæ sunt ritè agro
sacræ Ecclesiæ ceremoniæ ac preces: secundum
quas tempestiui secuti imbres ita intermortuam
segetem animarunt, iacentemque erexerunt,
vt suo tempore messem agri possessor
fecerit sanè quàm copio-
sam.

PROVINCIA FRANCIA.

Habuit Provincia Franciæ domicilia quindecim; socios in ijs quadringentos quinquaginta unum; mortacepti sunt septem, in eorum locum successus vnus & quinquaginta.

	Universim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholastici.	Adiutores.
In Do. Profef. Parisiensi. fuerūt.	LX.	—	—	—	—
In Collegio ibidem.	XII.	—	—	—	—
In Musipontano.	LXXXIII.	—	—	—	—
In Flexienti.	LV.	—	—	—	—
In Bituricensi.	XXX.	—	—	—	—

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholastic.</i>	<i>Adiutores.</i>
In Viridunensi.	XX.				
In Niuernensi.	XIX.				
In Augensi.	XIV.				
In Rothomagensi.	XXIV.				
In Domo Probationis ibid.	IXL.				
In Collegio Rhedonensi.	XXVI.				
In Mollinensi.	XX.				
In Ambianensi.	XIV.				
In Rhemenſi.	XIV.				
In Domo Probat. Nanceiana.	L.				

Virus hæreseon, Nostri medicinam propinantibus, exspuere vniuersim in Prouinciâ sexaginta septem.

A fide Catholicâ, ne deficerent, cum alij seruati multi, tùm sex præsertim Apostasiæ proximi.

Inter se animis atrociter dissidentes mutuò, sequestribus Nostri, consensere nonaginta.

Impudicè viuere desiêre duodecim.

Omnem vitam (qui quidem numerati sunt) rite expiârunt mille ducenti quadraginta duo.

Agni cerei vis, & menstruæ communionis, duobus profuit singulari modo.

A B. quoque Ignatio quatuor imploratam opem accepisse se testati sunt.

DOMVS PROFESSA PARISIENSIS.

I.

SOCIORVM NVMERUM morte ablatum imminuit Philipertus Iuuenius, Formatus temporalis Coadiutor, vt nos loqui solemus, actis in societate annis quatuor & viginti, notus omnibus ab obsequendo & gratificando Religiosus; quem tamen vis morbi, laborum semper appetentissimum, lecto affigere, atque adeò etiam occidere potuerit; de patientis tamen officio deicere potuit nunquam, cuius vltima illa & verba & facta fuere; *Dissolui esse cum CHRISTO.* Cæteri quibus datum est superesse, vitam simul ac virtutem factis extendere communiter laborant. Sacra Diuo Ludouico ædes nostra, à Christianissimo Rege Henrico I V. ipsis Calendis Ianuarij magna, & Præsulum, & Principum coronâ stipato, pietatis ergò inuisa est. Ibi cum fortè inter Illustrissimum Cardinalem Peronium, & Reuerendissimum Episcopum Parisiensem sermo ortus esset, de Christianâ Catechesi nostrum.

ad mor

ad morem publicè inducendâ, multis Rex ipse sermonem illorum confirmare instituit, cùm diceret esse è re Ecclesiæ publicâ, doctrinam Christianam, vel hoc nomine per paræcias explicari, ne Catholici hâc in re segniores Hæreticis videantur. Pergit omnino optimus Monarcha in societatem Nostram animo esse propensissimo, nôsque non rarò ab obrectatorum calumnijs, suo iudicio & commendatione defendere. Regis exemplo incitatus Urbis Magistratus, maledicorum in nos libellorum invidiam comprimit. Clam prodierat in lucem vnus parente incerto; Typographus in ius ambulare coactus, pecuniâ maleficiū luit; libellus verò in ipsius oculis, frequente Iudicum confesso, præsentē huius Domus Præposito, confissus discerptusque est.

I I. QVÆ Nobilium Academia hîc appellatur, ea domus ampla est, in quâ nobiles Adolescentes, facilè numero quadraginta, tanquam in gymnasio à Parentibus habentur, formaturq; cōmunibus exemplis & institutis ad ea studia, quæ Nobilitati vulgò honesta putantur. Qualia sunt; saltitare numerosè, librare se in equum habili corpore, scitè in eo sedere, & eleganter tractare arma, tum ad vtilitatem, tum ad venustatem. Hæc ergò ne corporis exercitamenta sola sine animarum cultu condicerent, inductum est in eorum mores nutu Regis, ipsorumque Moderatoris studio ac volūtate, vti è Nostro numero quispiam eos festis diebus ad officia Christiano homine digna

pro Concione adhortetur. Concionibus nostris, maximè sacro Aduentûs Dominici tempore, frequentes non Patricij tantùm & Palatini, sed ipse aliquoties Rex perhumanè interfuit, non sine dicentis approbatione & audientium fructu. Mulier, quæ magnam ætatis partem Deo, ac precibus sic insuescere visa erat, ut absorpta in res cœlestes persæpe Contemplationis luce diuinitus perfundi crederetur; multa, quæ, aut prope impendentia, aut longè absentia, certo euentu prædiceret, nescio quo pacto ita de pristino illo veræ an fictæ dignitatis gradu præceps corruerit, uti iam non in animi angores tantùm, ac tœdia deliciæ illæ verterentur, sed exitiali insuper furore (ô mutabile semper femina!) ipsa in hæresin inclinaret: reducta tamē est Nostrorum prudentiâ ad mentem, quantôque maiore animi submissione, tanto certiorē respexit salutis viam; quam etiam iisdem indicibus tres alij, & triginta fallaci hæreticorum calle relicto inire cœperunt. Hæreticorum itaq; res, Nostris agentibus, non tantùm non surgit, sed & sensim fatiscit, eamque hîc ad interitum spectare, persuadent multa; & quod paulò illustriores duces vix habeat, & quod rari de eâ in certamen descendere audeant, & quod scripturarum venditationem, quam tanquam arcem occupant, paulatim deferant, seque, cùm paulò premuntur, arctiùs, reijcere ad nescio quas è scripturâ Consecutiones turpiter incipiunt. Diuinæ manûs erit agrum hunc lolijs istis, & lappis integrè demum expurgare.

III. OCCVPABANTVR Nostri in aliquot Cœnobiorum ad veterem disciplinam reuocandorum perutili labore; ac duo iam eorum magno Virginum bono fuerant clausa. In tertio anus quædam vno alteroue anno centenariâ minor reperiēbatur: Hæc dum sacrum flammeolum, vſitato modestiùs de Antistitæ manu recipit (& restiterat illa quidem melioribus hisce institutis aliquanto pugnaciùs, non vitiosæ licentiæ studio, vt quæ etiamnum id ætatis omnia ieiunia sanctè colat, sed inoliti iam & corroborati moris tenacior) mutatâ mente, atque magno pietatis sensu, fluentibus vbertim lacrymis: *Et verò, inquit, hâc iterum ætate, quæ DEI in me atq; in nos omnes beneficētia est, quam ante annos octoginta duos, quos in Religione exegi, florere hic religiosæ vitæ speciem aspexi, eam perincredè hodie reflorescere video, ac lator, suscipiôque animo perlubenti sacrum hoc velum, primo illi, quo à principio CHRISTO meo desponsata sum, formâ ac Religione consimile.*

IV. ALIO quoque se labor voster extendit. Aurelia oppidum est celebre ac frequens, Galliæ umbilicus. Eò, id agente loci Antistite, profectus Concionator noster, magnam fecit animorum mutationem. Erant illius vrbs ciues, nec satis scientes rerum nostrarum, neque optimè in nos animati. Fecit in ipsorum simul oculis Nostrorum vita, vt nosse eos cœperint & probare. Fuit ille imprimis ibi fructuosus sermo, qui de Confessione super totâ vitâ instituendâ ad populum est habitus, quò inter alios eam à puero instituendam permotus est insignis quidam Me-

dicus, qui id seriò iam vrgere pergit, sui vt ægræ mortis discrimen adeuntes, idem præstent, quæ res & molienti iam successit, & spem facit, fore vt ad beatam immortalitatem multis præsentis sit adiumento.

V. IAM ne ab hac domo, nisi per Tirocinium (partem eius vnâ tantisper, dum in ciuitate sua illi sedes quæritur) exeamus, inchoatum illud anno huic proximo, nunc domûs istius habitatione commodiùs constitutâ, suâ proprie in statione discerni, & commodiùs habitari cœpit. Eleemosynis cum domo interim sustentabatur, quas cum ab alijs ad paupertatem nostram subleuandam Margareta Valesia, de superiore Valesiorum stirpe Regis filia, quinquennio iam, numeratis quoquo trimestri aureis ducentis, libenter subministrauit: quamuis vt eius stabilendi spes sit certior, nonnullos iam proprios redditus habere cœpit. Ad Collegium ipsum, quod attinet, est illud quidem longo Urbis situ discretum à domo Professâ, sed quòd ei nondum à communi rerum nostrarum Naufragio in Gallijs factò, suas scholas repetere licuit, dum id quod propriè agere debuit, agere non potest (licet interea nullum de societatis muneribus intermittat) silendum putauì. Itaque saluâ in posterum spe pristinæ fortunæ recuperandæ, aliorum res ac litteras ordine ponemus.

COLLEGIUM MVSSIPONTANVM
ET FLEXIENSE.

VL. D.

IV. DYSENTERIÆ pernicioso morbo, & aliquantum in vrbe, & fœdissimè in Collegio Mussipontano laboratum. Quatuordecim, tetra ista lues dirè habuit, & densasse funera, nisi Medicorum assidua cura, nisi pro ægrorum salute ad DEVM fusæ preces valuissent. Duorum morte, Sacerdotis vnus, Coadiutoris alterius nobilitata morbi inclementia est. Horum iste Ioannes Manginus formatus Coadiutor temporalis, strenuus laborum Marthæ imitator, annos egerat in societate, ampliùs triginta. Alter P. Ioannes Gatterius, etsi florente ætate quartum vix annum inter Nostros explēsset, virtute tamen erat senili. Vir ingenio, tam comi, tamque modesto, vt omnium in se oculos cum beneuolentiâ detineret; tam elegante, tamque reconditâ varietate doctrinæ, vt cerni ac cognosci ea sine admiratione non posset. Triste omnibus Nostris tanti viri desiderium, fuit & externis, ijs maximè, quos in poëtica, pietatis simul, & doctrinæ præceptis informabat, qui in scholâ (quòd ad templi postes id per nos non liceret) scriptis fixisque funebribus Magistro optimo non sine lachrymis parentauerunt: Et quia iam in scholas, ac scholasticas incidimus, de his statim loquemur, vbi nonnullam ædificorum nostrorum mentionem priùs fecerimus. Templum, quâ suppellectilis nouæ augmento, quâ alterius redintegratione illustrius factum. Domus nouis laxata habitaculis in separatos Nostrorum vsus, qui biennio probationis

confecto, ad Collegium studiorum causâ admittuntur. Incunte æstate magna Iuuentutis litterariæ pars, ex angustis veterum scholarum sudatorijs in nouas liberiore cælo nobiles est traducta. Florent vnâ omnes scholasticis mille quingentis, in quibus Parthenij suo more classem ducunt.

VII. Ex His Adolefcens cùm integrâ valetudine Christianæ probitatis pulcherrimum se exemplum statuisset, in eo morbo, qui vltimus ipsi fuit, expressiora etiam reliquit eius monumenta. Tulit vim morbi tantâ animi constantiâ, tantâ oris, ac vocis æquabilitate, vt, cùm se mori ipse sentiret, (dissenteriâ autem, & vehementi viscerum dolore torquebatur) astantibus vix paulò grauiùs dolere videretur. Id vnum, denique ægerrimum fuit, in societate nostrâ, quod non moreretur, cuius ingressum tam studiosè antea expetierat. Durum visum est tam digno beneficium hoc denegare; admissus ergo ad societatis vota, nuncupanda, incredibile est, quantâ perfusus lætitiâ, quantâ, & quàm amœnâ voluptate perfusus, illa emiserit. Aderant tunc fortè nonnulli de sodalitiis B. Virginis iam pridem Institutum nostrum ambientes; hos ille benignis, vt solebat, oculis intuens vehementer ad cœptum virtutis iter cohortari, dextrâque amplexûque testari amorem in illos suum, polliceri si quem, vt sperabat, sibi inter superos locum diuina Bonitas largiretur, ipsis nec precibus nec ope defuturum; collacrymantibus ad hæc qui aderant, & tam beatam mortem tantum

tum non invidentibus, olim certè optantibus. Sacramenta extrema Catholico ritu suscepit; & cum rogarent ij, qui litteras ei à parente, ægritudinis huius nescio, de reuocando eo in patriam attulerant, nunquid denique per ipsas ad cam veilet? Christianissimè respondit; *Veram in Patriam se, longèque optabiliorem à DEO invitari, habere autem quod illis daret melius nihil, quàm vt ne vnquàm se immoderatà honorum, ac diuitiarum cupiditate irretiri patiantur, despectà terrà cælum cogitarent; quæ hic cernuntur, fragiles esse, beatas illic, ac aternas opes.* Medià nocte cum de IESV nomine etiamnum audiret, repentè, vt se in eius sinu mori testaretur, collectà omni atque effusà vi Naturæ, idem sanctissimum IESV nomen inclamans extremum cum eo spiritum edidit, tantòq; exemplo, vt de eo cōmemorando laudandòq; multò pòst tempore sibi homines non temperarent. Adolescentem alterum, paterno amorì indulgentior pater à complectendà Capucinorum religiosà familia prohibebat, eumq; dum is remitteret feruor, studiorū causà Mussipontum ablegaret. Vix trium hebdomadarum interposito spatio, ecce ad eum tristis, sed verus nuncius, filium lethali vulnere cōfossū, certam mortē expectare; si quid solati, id habet, nullà hoc filij culpā contigisse. Percussus nuntio pater, celeriter aduolat, filij conspectu tres ante mortem horas fruitur. Filius omni id ratione agere, vt ægrum dolore patris animum inflecteret ad iniuriā Christi causā condonandam. Expugnauit ea filij pietas parentem à Christiana pietate

(si vnâ illam voluntatem excipias) alioquin abhorrentem. Seceſſerât is à filij lectulo paululum, cùm inter mortuâ volentis aliquid atque appellantis voce reuocatur; eſſe, in aurem ei quod diceret. Auſcultanti, *Vides*, ait, *mi Pater, quem dulcem gnatum nuper non es paſſus in Capucinatorum Patrum ſacro conuentu CHRISTI cruce inſignitum, tutam ad aſtra viam inſiſtere, vt eum nunc non CHRISTI cauſâ, ſed alieni facinoris importunitate morientem videre cogaris?* Quo admonitionis telo ſic altè parentis confixus eſt animus, vt neque lachrymas tenere, neque hunc mordacem animi ſenſum vix vnquam ſermone ſibi leniri pateretur. His duobus alium quendam nobilem adoleſcentem adiungere placet, cui quamuis extra diſciplinam noſtram periclitanti, Sacerdotis noſtri prudentia portus fuit. Deſperatiſſimâ infaniâ abreptus miſer, ſiue ſtudio amouendi cuiuſdam è corpore nâui, ſiue dementi rerum magicarum curioſitate veneficas conſulit, quos ſolertiſſimos varijs in locis ac regionibus potuit indagare. Harum ille artibus ac libris conſiſus, ſagarum inſuper vnguentis delibutus, cupidiffimè mali dæmonis familiaritatem ac conſortium ambiebat, ſed cùm diu rebus tentatis omnibus, atque vno ſapiùs die euocatus dæmon nihil auderet, diuina haud dubiè id nolente prouidentia, tandem Adoleſcens, inita apud Sacerdotem noſtrum totius vitæ ratione, à ſuſcepta conſilij prauitate ad Chriſtianam modeſtiam animum ſerîo applicauit.

VIII. PROFICISCEBATVR de Nostriſ Pater quidam cum Adiutore ſocio in ſuburbanum agrum doctrinæ Chriſtianæ cauſâ, hominem reperit vultu indice, atque ipſa totius corporis habitudine miſerè animo perturbatum: erat ei gradus incertus ſuſpenſuſque, omnia circum-pauitans ſollicitis oculis reſpectabat, intus carniſex timor, foris conſpicua lanienæ mordacis argumenta multa, & metuebat alicundè vim externam; ſed quod poſteà eſt intellectum, perurgebant eum efferatiſſimo morſu admiſſorum totâ vitâ ſclerum furia. Defixerat Noſtrorum oculos id hominis, cùm intuituſ ille: *Verè ne, inquit, iſti, DEVS immortalis, quales ſuſpicio?* Propinquanſque: *Nunquid nam enim Ieſuite vos eſtis?* inquit. Cùm annuiſſent. *Me verò,* exclamat, *beatum iſto occurſu!* ſimul lacrymæ vocem, & ſpiritum intercludunt. Audentior iam Sacerdos, rogat amicè, qui ſenſuſ ſit iſte animi, quæ illi cauſâ, quid eum ita ſollicitum ac commotum habeat? ſi quo modo poſſet, ſe ei operam ſuam perlibenter daturum: Ille mali totius cauſſam vno verbo apperit; nunquam ſcilicet ſe ad eum uſque diem ritè de peccatiſ apud Sacerdotem eſſe conſeſſum; inde exortam, inde ſe pati intimiſ ſenſibuſ carniſcinam illam, huic ſe malo tanto, præſentem qualem ab eo ſperet, in medicinam poſtulare. Et adiſſe quidem iam antea ad Noſtroſ loco, quem dicebat; verùm à ſui proditiōe deterritum, verentem nè à circumſtantiũ multitudi-ne, quæ Sacerdoteſ velut obſederat, ſua

pecca-

peccata exaudirentur; ita impugnatum abiisse. Solatus perturbatum Noster, infert se cum eo in templum, quod sub vrbe proximum erat, auditumque hominem non cum DEO solum, sed & cum semetipso sic reconciliauit, vt qui antea lacrymando tristitiam ac mœrorem, nunc gaudiũ & lætitiã testaretur. Septem octoũe homines eodem die rixando cõdeuenerunt, vt iam gladijs sclopisq̃ inuicem se appeterent, adeo vt iacente vno eorum pœne exanimi, paria cæteri alijs, atque alijs pararent. Interuenit his ipse ille Sacerdos noster domum reuertens, cõfiliũque alieno in periculo, suo explicare nihil veritus, medium se inter gladios iniicit. Illi victi viri verecundiã, pugnam inhibent; quos tamen Pater à se inuicem discedere prius non est passus, quàm in gratiam condonatã iniuriã rediissent.

I X. EXCURSUM denique hinc est in Vogesos à duobus è Nostris lustrati pagi quindecim; habitæ ternæ quot diebus Conciones. Sed ex Collegio Flexiensi quoque sæpius per annum excurrendo, Nannetas, Turones, aliò, religiosæ operæ pretium factum. Fuit hîc ex discipulis nostris, (quorum ducentos supra mille habemus) qui febri grauius æstuanis concepto ineundæ Societatis voto statim conualuit. Sichemiensis Deiparæ Ædituus (Montis acuti vulgò Marianum in Belgio sacellum nuncupant) sacrã ipsius Diuæ effigiem dolatam è quercu Parthenijs illic miraculis nobilem, ad Christianissimum Regem Henricum I V. suo huic Flexiensi Collegio donum

nūm miserat. Ab eo acceptum, Rex piissimus quā est optimā in nos voluntate pulcherrimo sanē & pietatis, & humanitatis exemplo ad nos transmisit. Erit igitur, dum hoc sigillum extabit, & nostrā in Deiparam Religionis æternum, & in Christianissimum Regem obseruantia incitamentum.

B I T U R I C E N S E.

X. QVADRAGENARIUS è Nostris Sacerdos cū mediam ætatem bonus Religiosus, partim in regendā Conuictorum familiā, partim in docendā Theologiā morali, aliisque officiis diligenter administrandis transegisset, Bituricensi denique Collegio funus reliquit; hoc communi quidem sociorum fructu, quod repentina sensuum destitutione, sensim in mortem sine sensu compositus docuerit, contra mortem in procinctu, ac timore semper standum; quamuis ea ferē sit hodie mortalium insania, vt quod vnus prudenter timet, alius id vltro sibi imprudenter accersat mali, quemadmodum in his videre erit. Duo quidam atroci adeo inter se animorum diuortio soluebantur, vt duello tandem prouocationem facerent. Iam in arena erant, mediisque in campis soli mutuam in cædem concurrebant, cum ecce Nostrorum duo, qui bono casu, rus animi reficiendi causā exierant, interueniunt, suaque præsentia, precibus, minis, insanientium, furorem, micantesque mucrones eo vsq; reprimunt, dum odio cū gladijs posito renoua-

tum.

tum amorem arctu corporis amplexu testarentur.

XI. SUNT & hi quoque Bituricensium fructus. Multis iam annis nonnulli opima Sacerdotia suos in familiares usus auerterant; ij à Nostro exorari se permiserunt, ea ut in idoneos homines transferri paterentur. Virgo nubilis, atque ætate florens proterui adolescentis, atque egregiè nummati flagitiosas preces non semel aspernata, monile etiam aureum despicit, quò pudicitia in perniciem, ipsa in laqueum vocabatur. Ad antiquum Beatæ Virginis sodalitium aliud quoque hic annus adiecit, nostris propriè Conuictoribus sepositum. Floret id cum scholis, quibus tamen nonnulli ob Collegia duo non procul recens erecta, frustra timebant. Ex liberali bonorum virorum erga nos amore redundant in sacram supellectilem, si calicem addas, aurei nummi trecenti.

VIRDVNENSE ET NI- VERNENSE.

XII. VT CONDITIO mortalium fert, orbatì sunt Virduñenses strenuo operario P. Ioanne Dudeto; viro, quem à primo in Societatem ingressu ad vltimam vsque ætatem (triginta ferme in eâ habebat annos) hinc suiipsius rerumque humanarum despicientiâ, inde diuini amoris & animarum studium nobiliter deco-

Post

Post animum ritè expiatum CHRISTO præfenti adgeniculatus, in ardentissima orationis verba effundebatur, ei ex ordine gratias agens; primùm, quòd Christianus foret; deinde, quòd in Societatem cooptatus; denique, quòd in eadem moriturus. Natus erat Rupellæ veteri Sanctonum promòtorio, patre Catholico, at in media Hæreticorum colluic; nempe in acutissimis spinis rosa, & vt aliquando à Rege sapientissimo Henrico IV. familiariter audiuit : *Inter pessimos optimus*. Eunti ergo huic in cœlum, alter & ipse cœlesti haud dubiè dignus consortio comes hic est adiungendus. Adolescens fuit natione Germanus, instituto, vt vita adhuc erat, nostrarum Scholarum alumnus. Huic cùm per Chirurgi imprudētiam neruus in sanguinis missione iectus erat, tantam illam corporis partem perturbatio naturæ inflammatioque secuta est, necesse vt fuerit ægrum illum atque affectum repetitò candente ferro sæpe oburere. Eo non modò, nō est fractus cruciatu Adolescens, aut ingemuit turpiter doloris impatientiâ, sed vt virtutem ostenderet infirmitas, Christi amore acerbiores etiam ferre gestiebat: sic duplici igne, & cœlesti, & terrestri absumptus, cùm ageret Deo, Virginiq; Matri feruentes gratias, quòd tam felici errore lætissimâ spe immortalitatis portum succederet, eiusdem Virginis oblata specie recreatus, felicissimè ad clarum vtriusque conspectum euolauit.

XIII. DVOS Constantinopolim ituros Patres Collegium hoc ab se dimiserat: ibant spe & gaudio

gaudio pleni, suam sibi sortem gratulantes, non ignari insidiarum, quas ab omnium bonorū hoste expectarent; at nescio an eas sibi ex tam vicino metuentes. Primo ipso profectionis die, viæ deuos opacissimis siluis errantes nox oppresserat. Castigando errori & quod in siluis tutum hospitium non erat, noctu iter explicare institunt, ventis, imbribus, procellis, (quippe brumali tempestate) sæuiantibus: tamen loca densis obsita sentibus perrumpunt. Vbi repenti alterum è iumentis sic resistere vti nec prorsum, nec rursus agi, acriter quamuis ad motis calcaribus posset. Mirari sessor, periculi, & se tuentis prouidentiae ignarus; desilire equo, & quia ad manum igniarium fuit, ignem è silice excutere. Cera accensa depressam infernè formidolosa altitudine abruptam cautibus, durisque asperam sentibus specum ostendit. Præcipiti igitur ruinæ, vt res ferebat, propinquum equum abducere frustra conatus, in preces se abiicit, quas dum fundit, equum agitatione excursionēque subita periculo sese liberasse animaduertit. Documētū haud exiguo, qui cœptum iter diuinitus sic fortunasset, ei rem istam atque expeditionem curæ futuram.

XIV. IAM Collegium Niuernense in duplici ædificio laborauit, domorum simul & animorum. Illi spectabili opere porta imposita accessit, ac noua insuper suburbana domus, partim publico ciuitatis ære, partim nostro educta: eò commodior, quòd, si vsus sit, Collegij homines capere opportunis cubiculis omnes possit. Nobilius

bilius multò fuit alterum ædificium, quod Ciuitati DEI aliquam fecit accessionem. Effectum, vt qui decemiam, aut eò ampliùs annos concubinas pro vxoribus habebant, liberos etiam ex eis susceperant, sacro matrimonij vinculo interposito honestiùs conuenirent. Quidam à medicis iam depositus, pietatem ad omnia vtilem, sibi medicinam fecit. Vouit, si incolumitati vitæque restitueretur, se anni solidi spatio, singulis B. Virgini sacris diebus, nostro in templo, peccatis ritè confessione detectis, Eucharistiam percepturum, salutatâ interim quotidie quinquies Gabrielis verbis eâdem Virgine. Vouit, periculum euasit, propositum huc vsque seruauit. Eiusdem beatissimę Virginis parthenium Sodalitium hoc demum anno postliminio hîc restitutum, pulcherrimis plantulis reuirescere incipit. Vix tamen vllâ in re maius operæ, ac laboris pretium factum, quam in oppido S. Amandi bidui fermè itinere in Bituricensi diœcesi posito, in quod ad solenne Corporis Christi octiduum, & sacri item Aduentûs ferias profectus ex hoc Collegio Ecclesiastes, præclaros è concionibus quotidianis iuxtâ, & Confessionibus manipulos reportauit. Ventitabant ad concionem tria quatuorve hominum millia, quæ ille his duobus temporibus ita DEI Verbo feliciter excoluit, vti ex ijs, duo & quadraginta circiter diffidentium paria mutuam in gratiam redierint, sesquicentum vniuersæ vitæ maculas emaculârunt, Eucharistiæ sacramentum adeò celebra-
tum sit, prope vt quotidie ad sacram mensam

adiretur; ipsis autem Natalibus CHRISTI feriis supra septingentos in sacro conuiuio reperi, cum alijs annis vix viginti numerarentur. Nec iste spernendus videtur fructus, eo maxime in loco, qui in potestate est præpotentis Caluiniani Dynastæ, à cuius sectâ ad nostram quoque fidem sex sunt traducti, quos alij tres in Monasteriensi oppido secuti fuere. Et agnouerunt hanc Catholici Nostrorum industriam, qui reuertentem utroque tempore Sacerdotem multis equitibus perhonorificè, quamuis repugnantem, sunt comitati, cum dicerent; *velle se eo facto Hæreticis palàm probare, quantum Concionatoribus suis Catholici tribuerent.*

COLLEGIVM AVGENSE.

XV. QVOD anno ab hinc proximo Collegij huius litteræ acceptæ non sunt, idcirco nunc cum præsentibus coniungemus. Superiore itaque CIO. IO C. IIX. anno Nostri rursus partim illustrissimæ Principis Guisæ, partim totius Augensis comitatûs magnis apud Christianissimum Regem studijs, reuersi Augum., receptique perhonorificè Collegium, & iam antiquâ habitatione nobile, & nouis substructionibus præclare auctum, scholis apertis, receperunt, redintegrâruntque. Instauratæ solæ tres scholæ, Grammatices duæ, & Poëseos vna, quod Rhetoricen., florentior nimirum, ut esset, frequentiorque idoneis auditoribus, placuit differri in annum sequentem, quo & adiecta

adiecta est. Sub Lucalia solenni panegyricâ de nostro in urbem reditu, Illustrissimæ Principi Ciuitatîque vniuersæ gratiæ actæ sunt, maximo concursu applausûque. Et debebantur vtrisque sua merita. Nam ad cætera omnia Principis liberalitate, duæ speciosissimæ ac saluberrimæ scholæ, sua declamationibus aula, domesticæ habitationi cubicula decem recenti opere sunt excitata; nec templi solum, supellex, sed & Collegij fundatio ab eâdem, quadringentis Francis annuis, & sacerdotio quodam est aucta, eò gratiore, quod omni illud onere est exolutum. Ciues pro suo in nos studio, tum aureos Nostris quadringentos in domesticum instrumentum contulerunt, tum scholam aliam suis sumptibus excitârunt. Scholastici primo statim annotribus in Classibus numerati supra quadringentos.

XVI. NON illa Concionum tam in Vrbe, quàm in viciniâ habitarum, laus minima est, quòd ijs mirum in modum excitatus est ardor, & charitas Fratrum (vt vocant,) Ministrantium. Sunt enim hoc nomine multa his in locis hominum sodalitia, in quæ, qui conscripti sunt, id habent solenne pietatis genus, vt pestilentiam mortuis supremum Christianæ humanitatis officium soluant. Obituri hoc munus, positæ antè in templo, si quæ intercedunt, inimicitijs, oratione atque absolutione purgati, piâ lustratione, quæ spectatoribus sæpe lachrymas mo-

uet, urbem agrósque circumeunt, peste extinctorum cadauera conquirunt, tractant, sepe liunt. Curâ hâc perfuncti domum suam quisq; inde repetunt, atque cum omnibus perinde, vt si nihil fecissent eiusmodi, liberè in communi vitâ & familiâritate versantur, continenti miraculo, quod per se illustre felicitis memoriæ Clemens II X. cum hâc sodalitia sacris priuilegijs confirmaret, grauissimâ oratione adnotauit, dilaudauit. Nemo enim prorsus adhuc, quia tali isto officio fungeretur, pestilitate alioue morbo est infectus, qui quidem Catholicus foret. Diepenses Hæretici hâc in re Catholicorum simij cum similem quendam è suis cœtum coëgissent, densis funeribus afflicti, pœnas eiusce dederunt audaciæ & temeritatis.

XVII. QVÆ sequuntur, anno posteriore conrigerunt. Mouchij alijsque in locis, in quæ ex hoc Collegio excursus, magnus extitit fructus. In pago sodales duo de sodalitia charitatis, ita cōtra charitatis leges mutuò à se distracti erant, vt res omnibus offensionem esset, ipsi ideo conciliari non possent, quòd qui lœsum se esse querebatur, nullam alterius satisfactionem acciperet. Vnius tamen è Nostreis fictum emollita durities est, vt vterque factâ Confessione amicitiam in pacis conuiuio redintegrarent. Discordia inter patrem, virum copiosum, eiusque filium natum maximum intercesserat, tantâ tamq; diuturnâ animorum acerbitate, vti conuitijs inter se, verberibus, alijsque publicis iniurijs, ob quas etiam in carcerem aliquando compacti erant, nobilitati

bilitati passim atque infames essent. Quà in re præclarum illud fuit, quòd patre post conciliationem propediem defuncto, mater filiique omnes insolitâ concordia in bonorum diuisione, (de quâ inter se antè contendebant,) cum natu maiore consenserunt. Qui domesticarum, iniuriarum (quas patre mortuo vlturus in suos videri poterat) Christianè immemor, totâ applaudente ciuitate, vniuersos consortio, conuiuio, omnique humanitatis genere, Nostorum, consilio, excepit, quòd faciliùs eiusdem pietatis officio, diuinum Numen sibi patrique mortuo demereretur. Hoc itè anno Illustrissimus Cardinalis Rothomagensis Archiepiscopus, ex lustratione suæ Diœceseos huc delatus, in nostro templo Confirmationis sacramentum frequētī populo impertiuit, ac prandio deinde dramati- que exceptus suam aduersus Societatem egregiè voluntatem, in promouendâ maximè Collegij absolutâ fundatione declarauit. Profectus etiam in has maritimas oras è Parisiensi Professorum domo Ecclesiastes, rem Catholicam in Dieppensi finitimâ ciuitate præclare gesserat, confirmârat nutantes Catholicos, multos ab hæresi reuocârat. Erat ipse tunc in Collegio, quando ad nobilissimū hominis Dieppensis Urbis gubernator potestaté à Christianissimo Rege obtinuit disputationis de rebus fidei inter Sacerdotem hunc nostrum, & Caluini ministros instituendæ. Noster accepto nuncio Dieppam, duobus prosequētibz socijs, aduolat. Ibi Hæretici arenam fugitare statim, procrastinationis

causas conquirere, lapidem omnem mouere, ut ne quis fieret congressus. Cum de eo tumurgerentur, negant se, nisi hac lege pugnatos, ut disceptationis iudex atque arbiter statueretur Deus loquens, tam per scripturæ oracula, quam per deducta ex ijs consequentia. Ita quod à certamine sibi metuebant lepores, in idipsum subterfugiendo inciderunt. Intellectum est enim aliquando, qui superbissimam olim nouitate solas scripturas Religionis duces ostentabant, solis se illis niti, solis credere affirmabant, quantum reipsa simulatione iam detecta, diuinis litteris diffiderent; à quibus posteaquam omnem Ecclesiæ auctoritatem separassent, delaberentur ad nescio quas stramineas, suopte ex ingenio deductas sutelas: quas cum Hæretici contexerent, nos tum Deum illarum auctorem stultissimè crederemus. Nec fuit tam excors ille ipse, cuius tum res agebatur Nobilis, quin peruideret, atq; adeò propalam fateretur, persecutiones illas, quas Ministri sui auctorare vellent, non esse nisi artificia fugam, ac latebras captantium, aut certè id agentium importunè, vti de Religionis aut fidei Controuersijs ipsi ex ingenij sui temeritate Iudices, ac Patres conscripti sederent. Itaque cum se vnius scripturæ auctoritate, (contrà quàm Ministri decreuissent) statutum pronunciaisset, iratus timidus Præconibus Nostro se perhumanè ac comiter adiunxit, à quo cumulatè tum ipsi, tum alijs, tribus præsertim qui manus illico dederunt, circa fidei quæsitæ est satisfactum. Scripsit deinde li-

delibellum Pater, in quo totius rei gestæ series, ac veritas publicis testimonijs comprobata, omnium oculis præclarè est exposita, & consequentiarum opifices profligati.

COLLEGIVM ET TIROCINIVM ROTHOMAGENSE.

XIIX. DIONYSIA hoc tandem anno modestius multò, quam ceteris, Rothomagi, ob quadraginta horarum supplicationem apud nos bonis auspicijs institutam, transacta sunt. Confitentium eo tempore ac communicantium tanta fuit multitudo, quanta sanctiori Iubilæo desiderari vix posset. Rusticus cum peccata sua coram Sacerdote commemorare innato quodam stupore nequireret, ex eiusdem Sacerdotis mandato ad Divam Virginis suburbanam ædiculam, tantæ patronæ subsidium rogaturus, abierat. Facta supplicatione redijt ad tribunal, ibique tam disertè ac perspicuè conscientiæ suæ causam egit, dixitque, virum vt in Theologiæ studio multos annos diligenter versatum crederes. Duo præterea alij eodem sacræ confessionis amuleto persanati sunt; vnus à corporis, alter ab animi acutis doloribus. Ex nostris discipulis (quorum duo millia hîc numerantur) quidā ancillam præ desperatione in puteum se dare molièrem, non ab hoc pernicioso solùm consilio abstraxit, sed & impulit, vt per confessionē animo perturbato mederetur. Quidam supersticioso carmine

cribrum farinarium ad euocandam ex tartaro opem versare conatus, frustra fuit; eò quod sacram ceram è collo suspensam gestaret; cum alius contra hoc præsidio orbatus, id ipsum tentans statim reuoluto cribro vim Cacodæmonis præsentem sit expertus. Cerca rursus eiusdem Agni cœlestis effigies in flammam coniecta, spectantibus ipsis Hæreticis incendium restinxit.

XIX. E TIRONIBVS nostris adolescens, cum ante ingressum tirocinij, magnâ sistendæ vrinæ difficultate exercitus, ob id Societati inep- tum se fore meritò pertimesceret, ad B. Virginem, vltimum sui mali remedium sibi per fugiendum ratus, eiusdem Partheniæ sodalitatis sacris vsibus calicem aureum deuouet; Virgini ipsi quotidie quinas genu flexo salutationes. Ex eò tempore sensit illico eam inualetudinis molestiam releuari in dies, ijs exceptis diebus, quibus promissæ salutationis fidem aut non exolueret, aut id indiligentiùs præstaret. Cæterum Tirones non sibi tantum, sed alijs etiam pro suo modulo ad nostri instituti rationem vtilis esse student. Octauo quoque die nouem per urbem Catechisticæ lectiones celebrioribus in paræcijs habentur, quarum quinq; ad vniuersos pertinent, quatuor reliquæ ad pauperes speciatim. Fuit his postremis hæc occasio. Est id in more institutòque ciuitatis, vr pauperes singulis Sabbathis stipis publicæ causâ conueniant in quatuor diuersa vrbis templa. Eò dum paupertina plebs pecuniæ auida præfestinè omnis, ac promiscuè confluit, sæpe illa, vt fit, circa loca sacra oberra-

oberrare interim, ac vagari otiosè; sæpe in iisdem versari parùm religiosè ac prudenter. Nostri memores, à quo dictum sit, *Pauperes euangelizantur*, huiusmodi opportunitate ad Christianam eorum Catechesin uti voluerunt, Magistratùmque auctorem habuerunt, de cuius sententiâ iam pauperum res ita agitur, ut ante Eleemosynam nummariam diuini verbi pane per horæ spatiû semper pascantur. Quæ res nonnullorum quidem offensione excepta initio nunc fit omnium approbatione, & consensu. Nouè hoc anno Collegij, & tirocinij operâ ex hæreseos cæno extracti sunt. Omnino latissimus hîc fructuosè laborandi campus est, quippe in vrbe secundùm Luteciam populosissimâ crebrisque pagis circumseptâ. Et adiuuant nos impigrè Parochi, Clerus, Senatus, Nobilitas, imprimisque Illustrissimus Catdinalis Ioyusæus nostri ordinis studiosissimus.

R H E D O N E N S E C O L L E G I U M.

XX. Redierat ab expeditione domum P. Guilielmus Darlot, varijs itineris laboribus fractus; tentatus inde febriculæ primùm horrore, homo id ætatis sexagenario maior, quo denique malo sese penitus in venas insinuante, religiosè defunctus est. Brito fuit natione, gradu in Societate Coadiutor Formatus. Septem & triginta annos suam inter nos charitatem & animarum iuandam ardorem probauit; in Catechisticâ præ-

cipuè lectione, quam viginti quinque annis doctè & dextrè habuit, nihil ut ad eius industriam à Nostris addi, ab externis posset requiri. Iamiam morituri extrema verba ad charitatem maximè, & obedientiam adhortabantur sodales, cum semetipsum nō sine animi sensu incusaret vir modestissimus, quòd *euocatus ad Confessiones audiēdas, leui nonnunquam aliarum rerum scriptitatione moratus fuerit*; monebat proinde omnes sedulò, suam vocationem & societatis bonum eam in re attēderent, dolebatq; ingemiscens, se tū primū, cum moreretur, eam cōpisse intelligere. Habebat ille Christi Matrem à tenerā iam ætate in primis amoribus, cui ideo fortasse cōtiguit, in eiusdē quasi sinu quiescere, dum nobis templo carentibus, apud vicinos Carmelitas Nostri amantissimos ante ipsam amatæ Virginis aram tumulatus est.

XXI. SCHOLASTICI nostri mille & quingenti adeoq; plures magnis passibus ad virtutes & scientias gradiuntur. Puerulus infimæ classis, cum afflictus morbo moneretur à præceptore, uti staret in tēplo, nec genua flecteret valetudinis causā; respondit, *mori se malle, quàm honorem reuerentiāq; DEO non exhibere, quem in æde sacrā præsentē agnosceret*. Alteri fecit liberam potestatem Hæreticus parens, Genuam optandi, aliudve Hæreseos castellū, quò se amitti vellet; at is, *se prius extrema omnia, dixit, subiturum, quàm ut apud eos viueret, qui ipsi cum malo dæmone & improbitate vitarentur*. Inter eos, qui Philosophicis studiis imbuuntur, Sacerdos fuit notè modestiæ, & pietatis; qui cum ad curam animarum multorum studio

studio vocaretur, in id vehementer incumberebat, diuinam vti voluntatem eâ super se cognosceret. Is ergo eâ nocte, quæ octauam Paschæ est consecuta, somno excussus vigilque, ac de sacrificio, quod erat bene manè factururus, cogitans, primâ luce surrigit se in cubili, iamque ad rogam manus protendebat, cùm ecce quidam sopor, (aut sopori aliquid genuinum,) in hominẽ incidit placido quodâ motu & maximè suauissimul hîc obiecta illustrissima, quædâ effigies, humanâ formâ augustior, læto cœlestique decore mirantis oculos animûq; perstringere; nimirum aduẽtabat hominis dux & interpret rerum futurarû, & quod simile veri est, bonus Angelus. Itaq; tatq; rei admirabilitate obstupefacto, ille hoc primum; *Parce, inquit, metu, bone Sacerdos; diuina tibi arcana pandã.* Nec mora;prehendit hominẽ, qui sibi quasi manibus vtrinq; ad latera appositis sustentari ferriq; videbatur, donec venirẽt in abditos terrarum sinus penitûsq; defossos, quibus sol nec oritur, nec occidit, vastû omnino locum atq; horribilẽ, & veluti peruetusto fornice coopertû. Ex imâ & penitiori eius parte, tanquã è fornace, fomidosum erumpebat incendiû, cuius æstu, atq; ardore vehementissimo se afflatû primo introitu aiebat, cû acerrimo doloris sêsu, sic, vt postea sibi redditus, diu afflicto debilitatq; corpore iacuerit, haud multò minùs, quàm si morbo grauissimo laborasset. Videbat verò omnia, quasi eâ, quæ oculis cernûtur; sed, siue in corpore, siue tm̃ animo, vix liquidò pronunciare se posse aiebat. Ductor fidus cû afflictû recreasset, *DEVS, inquit,*

quit, ista tibi patefieri voluit, meq; Angelum suum magnarum rerum tibi interpretem misit. Scito igitur locum, quem ardere vides, locum esse illum, quem vos Purgatorium appellatis. Purgantur in illo animæ iustorum, quò ab omni sceleris contagione liberæ transeant tandem ad sedes Beatorum. Quæ cùm diceret, aliunde clamores quidam horridi gemitusque exaudiebantur lamentantium cum incredibili cacophoniâ dissimillarum vocum. Hærenti pauidq; circumspectanti comes cœlestis, infra illos flammarum globos sinistram portam ferream, eamque modicam; at magnis repagulis, ferreisque clathris firmatam ostendens: Hinc illæ, inquit, lachrymæ, hinc miserrimi eiulatus prodeunt, quos audisti; hic ipse funestus carcer est, in quem deniq; iusto DEI iudicio conijciuntur Ecclesiarum Rectores, qui malè suo functi sunt munere. Cui Sacerdos paulò erectior. Nam, cur ista fornax, vnde purgatorius ignis erumpit, latè patens & aperta; janua illa adeò occlusa arctè, & tot vestibulis circumvallata est? Ad hæc Genius; Inferorum, inquit, ostium illud clausum est, quia qui semel eò sunt intro-missi, ijs nulla exeundi potestas vnquam datur; superioris locus patulus ideò est, quia continenter ex eo iustorum animæ ad æternam gloriam perfruendam proficiuntur. Enimuero, subiicit Sacerdos, ecquid prohibet, quo minus locum etiam Beatorum mihi ostendas? Ille, nihil esse eo remotius; veruntamen attolle oculos ait, & suspice: quòd cum fecisset, ianuam vidit mirabili splendore collucentē. tum breuissimo temporis interiecto spatio, domum, atque adeò ad seipsum est reuocatus. Neque ta-

mea cum viso stupor excussus; totum illum diem domi egit attonitus animo & corpore, rerū visarum cogitatione defixus. Nec vana fuisse somnia, aut ieiuni capitis aberrationem argumento sunt, tum spectata hominis integritas, tum relicta in corpore vestigia, tum denique, quod ex eo tempore adduci nunquam potuit, vt animarum procurationem admitteret, quam tot malis obnoxiam, tanto periculo expositam animaduertat.

XXII. SACELLVM nostrum gemino ornatu sacrificiali argenteoq; instrumento ditatum est. Catecheses intra, & extra urbem florent. Curio quidam, cum à Collegij Rectore suis erudiendis Sacerdotem postularet, datā optione, vt vel Concionatorem, vel Catechistam eligeret, hunc maluit, quod diceret; *ad bonum animarum eo inuento nihil esse diuinius*. Turca hīc eādem salutarī doctrinā institutus, sacro fonte maiore in templo magnis ceremonijs ab Episcopo est ablutus. Milites duo apud Hæreticos nati educatīque cum è Castris pulchrā fugā abiissent, salutem apud Rhedonenses Patres, verāmq; lucem reperēre. Eorum alter nobilis fuit, vnius de illis filius, qui res Geneuenses moderantur. Is cum diu in Hollandiā vicinisque insulis moratus, templa inibi disturbata passim videret, pijs quondam Religionibus consecrata, Diuorum autem conspurcatas imagines, cogitare cœpit. DEO docente, eos nec equos, nec viros bonos esse, qui Religionis maiorum monumenta tam inexpressibili furore polluisent; quare tametsi magna pericula & poenē

pœnē certa proponerentur, exijt tamē de medio Babylonis, & spem omnem cum spe salutis cōmutauit, tandēque post magnas Oceani iactationes, optatam hīc malaciam, animique portum tranquillum inuenit. Detinebatur in carcere quidam ob æs alienum, qui & ipsis nominibus & quotidianis domesticæ viperæ iurgiis contumeliisq; ad desperationem impellebatur. Creuit exinde adeò mœror, & ægritudo mentis, solam vti mortem tot miserijs finem idoneè allaturam crederet. Itaque mori destinat miser, paratūmq; funem circa medium noctis ex sublimi trabe suspendit, iade mox ipse appendix miserima futurus, nisi B. Virginis ope, quod creditum est, seruatus fuisset. Huic enim eodem die Rosarium bis orando pertexuerat, efformatāque à se decussato ligno Crucem, quasi moriētis solatium ferali trabi imposuerat. Vnde nō temerē factum, vt cum iam desperatus penderet, alius quidam eodem in ergastulo captiuus præciso laqueo ex ipsis tristissimæ mortis faucibus afflictum eriperet, nostróq; Sacerdoti primā luce euocato traderet curandum. Et profuit medicina adeò, vt & Dei, & Deiparæ beneficiū magno pietatis sensu agnosceret, & salutari in nostro sacello Confessione contra eiusmodi permolitiones in futurum se confirmaret.

XXIII. B. P. N. IGNATIVS suæ iam in cœlo beatæ immortalitatis in hâc vltimâ ad occidentem orâ hoc indicium fecit. Dinanum ciuitas est vnius diei itinere ab hâc vrbe distans, sacrarum Virginum cœnobio & religione celebris, vbi D.
Claræ

Claræ institutum plurimæ imitantur. Ex ijs una quædam, pietatis & prudentiæ nomine commendata, cum morbo diutino conflictaretur, casu incidit in B. Patris vitam, quâ vel tempus falleret, vel animum ægritudine languescens recrearet. Per oculos subiit animum rerum maximarum ab ipso gestarum admiratio; cumque illa virtutum exempla, quæ legebat, illam inuictæ mentis excellentiam, illum diuini amoris æstus, gratiâ plurimum apud Numen valere crederet, plenas fiduciâ preces adhibet, patronum eum inuocat, & sentit. Recuperatâ ergo per eum valetudine, dedit eâ de re litteras, quas Nostri domi etiamnum habent, indices pietatis & beneficij, quibus etiam magnopere contendit B. Patris effigiem, si quæ reperiatur, ad se transmitti; *non curiosæ nouitatis causâ, inquit, sed iustæ in eum reuerentiæ; quo adnitente summa omnia à Deo speraret.*

COLLEGIA MOLINENSE,

AMBIANENSE, RHE-
menſe.

XXIV. TRIBVS hiſce Collegijs communia hæc fuere; Discipulorum, qui frequentes ſunt, virtutis & litterarum ardens ſtudio: Concionum & Doctrinæ Chriſtianæ fructus non vulgaris; quem duo Romanæ fidei reſtituti auxerunt: tertio ab Ambianenſibus idem collatum beneficiũ: duos alios Rhemenſes ſibi vendicant, Excursionũ in Cœnobია virginũ maximè inſi-

in signis utilitas; aucta supellex templi bonorū liberalitate. Singulare Molinensi Collegio hoc erat, quòd nescio quibus suspicionibus alienatos à se iudices habuit, quo minus reis extremo supplicio afficiendis Nostros adesse paterentur: discussa est tamen harum suspicionum umbra à Sacerdote nostro, qui nobilem quendam furciferū tantā animi constantiā, & æquitate ad supplicium ferendum animavit, ut toti vrbi ad miraculum satisfecerit. Sacrae Catecheseos quoque potestatem tam auidè quidam nobis eripere sunt conati, ut & Catechistæ nostro viam præcluserint, & frequentem populum ex templo iusto murmure queritantem, eiecerint: subsidente tamen animorum æstu, reductaq; rerum & consiliorum serenitate, duobus in locis Christianè docuimus. Populus verò cū vtriusq; loci excluderetur angustiis, precibus à nobis contēdit, ut capacissimum totius vrbis templum in id peteremus, primæque petitione impetrata ab illo ea potestas est, cui dare interfuit. Ambiani eleemosynæ vice accepti aurei mille, & quod excurrit. Collegij huius dotationem, & Rhemensis laxationem curant magni viri; atque in hoc posteriore scholis ampliandis duæ coëmptæ ædes sumptibus gratuitis R. D. Frācis Brulardi; sed & Collegium istud hoc demum anno multis difficultatibus, ac molestiis deuoratis in corpus Rhemensis Academiae magnā omnium gratulatione coaluit.

DOMVS PROBATIONIS
NANCEIANA.

XXV. ILLVSTRISSIMA Princeps Brunsvicensis Dorothea à Lotharingiâ aram templi maximam, & Sacerdotem opere perfectissimo, suâq; ipsius manu, & acu magnam partem elaborato, ad Pentecosten vestiuit; cuius in nos munificam manum, atque aliorum etiam egregiam voluntatem cum satis remunerare non possimus, partes nostras B. Parens IGNATIVS pro nobis agere subinde non omittit. Nominatæ Principis honorarius puer, dum tertianâ grauitè tentatur, iussus in honorem B. Ignatij nouem dies obseruare, morem gessit, eâque perfunctus pietate, febrim deinde nûquam ampliùs persensit. Narrauit eadem Princeps, admotâ energumenæ non aduertentis occipiti Beati effigie, eam adeò vstulatam, vti fremere priùs, & vlulare non cessaret, quàm illa remoueretur.

XXVI. NEQVE verò minus in Virgine Matre præsidij, aut salutis esse, non nemo expertus est. Nouennis puer à medicis pro conclamato relictus, votum ei nuncupat, quam iam inde à tenerioribus vnguiculis vnicè deamauerat. Ab eo statim voto, mirantibus omnibus, surrexit incolumis. E Nostris vnus per nemus densissimum, & latrocinij infame iter fortè ingressus, Rosarium Virgini Matri solus in equo, quo potest pietatis studio, & contentione texere insti-

tuit. Quod dum facit, tres repente in conspectu habet securibus armatos latrones. Interrogati igitur eminus ab equite de viâ, eam vnam esse, quâ iret, respondent: proinde festinet. Et iam festinare illum aliquoties demissâ, sed feroci voce iusserant, ceruicique eius violenti propeficarij imminebant, cum Noster insidias apertas persentiscens, imploratâ medio in discrimine B. Matris operâ, iumentum vertit, citatôque cursu viam relegit, equo tam volucris & expedito, (quamuis is multo, nec facili itinere, fessus iam, ante pigritabatur) vti pegasus, nescio quem, adeptus sibi eques videretur: adeoque credere ausus sit, & se ope diuinâ periculo ereptum, & equo ad perfugium salutis vires atque animos suffectos.

XXVII. IN ARCEM Mothensem (ea est ciuitas præfidiaria, tota in solidam rupem eleuata) Sacerdos è Nostri vnus cum Tirone per ieiunij verni tempus ex hâc domo emissus, mirum est, quantum eo loco vterque & vitæ exemplo, & quotidianis, tam catechesibus, quàm concionibus effecerint. Omnis ætas eorum & præsentia gaudebat, & labore fruebatur. Quibus denique, cum post Pascha, (duobus prius ex hæreseos tenebris vindicatis) discessum iterum adornarent, actis à ciuitate amplissimis gratijs, repudiatisq; pro operâ muneribus, circumiecta multitudo, lachrymis suum amorem & obseruantiam testificata est, atque eorum vestibibus oscula etiam defigere multâ cum pietate cœpit. Multi
vrbis

urbis mœnia, portamque, quâ Nostris ex-
eun- dum fuit, longè antè præcipere, ne vltimæ salu-
tis occasio se præteriret; de summis quoq; mu-
rorum pinnis alij, in subiectam vallem digres-
sos, salutare extremum voluere. Et iam ciuitas
id agit, vti in annos saltem aliquos consequen-
tes nostris concionatoribus vtatur, qui iacta
pietatis semina, vberiori culturâ
in spicas, & falces e-
ducant.

L 2

COL

PROVINCIA AQUITANIA.

148

Collegijs quinque & vnâ Tirocinij domo recensuit Aquitania Socios du-
centos, vnico dempto. E vitâ celsêre duo; quorum iacturam vnus & viginti
ad Societatem designati compensant.

	<i>Vniuersi.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholastici.</i>	<i>Adiutores.</i>
Burdigalæ versati sunt.	LXXIX.	XXIX.	V.	XXXIII.	XIII.
Petrochorij.	XXIV.	VII.	VI.	VI.	V.
Aginni.	XX.	IX.	V.		VI.
Lemouicis.	XXII.	IX.	V.		VII.
Picauij.	XVII.	VII.	V.		V.
In Tirocinio Burdigalensi.	XXXVII.	III.			II.

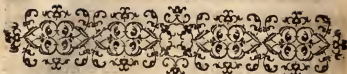
Hæreses varias, Catholicum nomen
professi, damnârunt sexaginta quatuor.
Ex desperatione, & laqueo crepti qua-
tuor.

Pacificationes multo labore consti-
tutæ nouendecim.

Confessiones generales exceptæ quin-
gentæ, triginta quinque.

Grauioribus erroribus, aut supersti-
tionibus obnoxij emendati quinque.

COLLEGIUM BURDIGALENSE ET TIROCINIJ domus.

I.

PROVINCIAE HUIUS non amplæ sat amplis Collegium Burdigalense peperit fructus. In eo ad rem summam familiarè facta accessio est annui vectigalis ex legato Francisci Boloni, clarissimi olim in Centumvirali curiâ Senatoris, Collegio huic relicto. Diuturna fuit hæc pro isto iure, & quadragenaria propemodum lis, per varia iudiciorum tribunalia ab aduersarijs appellationibus traducta, sed DEO bene prosperante, Lutetiæ tandem Nostris, decernente intimo Concilio Regio, adiudicata. Auctâ itaque re domesticâ, facile creuit Nostrorum quoque numerus, & inde eorum in iuuandis mortalibus solertia & fructus. E multis aliquos decerpemus. Vnus quidam adolescens ex nostrâ disciplinâ, & eorum numero, qui DEIPARAM patronam adoptant, cum se in difficili morbo à medicis concla-

conclamaturn vidisset, ad cœlestem opem adiecit animum, sponditque, si reualesceret, in Virginis sodalitate anno se æditui munere cum diligentia perfunditurum. Non ingratum fuisse votum, euentus declarauit. Species enim augustissimæ MATRIS, niueo amictu oblata, clienti suo sanitati fuit. Nouennis puer audierat fortè à Magistro, cibis vetitis quadraginta diebus abstinentium: vnde nullis, neque technis, neque blanditijs adduci vnquam potuit, vt carne vesceretur. Ad quod tamen cum instigaret parens exemplo, atq; imperio, primum quidem callidè respondit filius; pisciculos ad stomachum suum magis facere. At cum identidem instaret ille, disertius negauit hic, fas videri, eâ in re dicto audientem esse; habere enim se animo persuasum, ab id genus esculentis sibi temperare, quod in Catechesi didicisset, supplicijs cruciatum iri sempiternis, qui per eos dies, posthabitis, atque conuulsis Ecclesiæ legibus, carnes manducaret. Vicit virum puer, patrem docuit filius. Femina, hæresi eiurata, nihil frequentius agebat, quàm rogare supremum NVMEN, sibi vt in fide susceptâ constantiâ impertiretur. Videre ergo sibi visa est secundum quietem SERVATORIS Nostri in Crucem acti effigiem, seriò cōmonentis, si se voti compotem & saluam vellet, piaculum, quod adhuc sacrilegè celauerat, Sacerdoti nostro, quem à Confessionibus habebat, detegeret. Percussa viso, atq; audito mulier morem gessit, & accuratiùs, quàm antea, conscientia rationes expunxit.

II. STABVLARIVS quidam homo nequam & nihili, tartareo deuotus monstro, veneficijs operam dabat. Igitur quâdam nocte innocenti puero senatoris filio, annum vix vndecimum, agenti, per caminum illapsus, noxium virus nõ sentienti in os instillauit; ex quo faucibus fœdè admodum intumescantibus, puerum malus dæmon non elinguem modò reddidit, sed multos etiam menses crebris intestinorum torminibus exagitauit. Parens à medicis profanis ad sacros conuersus, precum & sacrificiorum vim contra maleficiũ adhibet. Cũ ergo intra ipsius ædes vnus è Nostris Sacerdos, Archiepiscopi cõcessu, sacrum aliquoties fecisset, totamque cœlesti conuiuio familiam excepisset, omnem simul adolescentulo eiusdem sacramenti Panacæa dolorem excussit. At linguæ nihilominus superabat impedimentum, donec voto REGINÆ Diuũ nuncupato, etiam illud vinculum dissolutum est. Nec verò latere diu Architectum facinoris diuina vindicta sustinuit. Puellus quippe sauo atque ancipiti defunctus malo in Gymnasium equo vectus, referendæ gratiæ causâ, deuenit. Domum redeuntem illud iam diaboli mancipium (prius enim apud Senatorem, eiusce parentem, seruitutem seruierat) procul, nominatim compellans, consalutat, rectâque ad eum accurrit. Simul verò illum puer aduertit, non nihil stomachans, sibiq; ab eius congressu haud immeritò submetuens, admissõ, quantum poterat, equo fugam facit: at quadrupedem celeris cursu præuertens veneficus, quasi aliud agens collu-

colludensque equiti propinquat, cumque frustra nitentem blandienti similis contingit manu, atque eo iterum contactu elingue illico reddit. Re domum nunciata, pater vehementius excandescens, multa super recenti, atque inopino euentu sciscitatus, compertoque filium à nebulone illo admotà manu ex vià salutatum, in suspicionem venit ab eo concinnati sceleris. Quamobrem re in præsens diffimulatà, ipsum ad se paulò post domum suam euocari iussit. Comparuit ille haud grauatè, nihil vetante facti conscientia. Tum Senator, quàm blanditijs, quàm minis, hominem perurgere, vti ab filio suo maleficium arceret: ad extremum suspensò cunctantique, stricto ferro, præsentiissimam mortem interminari. Quod cum se tandem mali conscius, post longam tergiuersationem, in certum diem facturum spondidisset, facti crimen, ac suspicionem auxit; adeoque in vincula abductus, & horrendi tandem cum malo dæmone fœderis, factique confessione per equuleum expressa, capitis damnatus laqueo, atque igni pœnas exsoluit. Puerum verò nihilominus adhuc laborantem, idem deinde salutare precum, ac sacrificiorum pharmacum persanauit, nostræque non ita diu post disciplinæ, ac D. VIRGINIS sodalitiò, quod in morbo voverat, reddidit.

III. PERVTILIS expeditio hoc demum anno in Benearnensem regionem Eloronensis Episcopi operâ, & Christianissimi Regis edicto à Nostreis est suscepta. Benearnum prouincia est non adeò ampla, cis Pyrenæos montes in Aquitanix ac

Celtiberiæ finibus sita, benigna frugibus, læta pascuis, distincta collibus, densa incolis, Hæreticis fœcunda, ac malè feriatis hominibus referata. Isthinc (quod mali caput extitit) ante annos admodum quadraginta, auita omnis religio ac pietas, dirutis exustisque templis, Sacerdotibus partim pulsus, partim necatus, proscripta exulauit. Inde mox totam vndique prouinciam Calviniana Hæresis ita fœdè populata est, meram vti fecerit latè diuini cultûs, ac Christianæ fidei solitudinem. Hic ergo Eloronensis Pontifex, post tantum temporis interuallum, licet parum firmis tectus præsidij, primus, frendentibus nequidquam Hæreticorum Ministris, sacrificare ausus cùm fuisset, multisque & sumptibus, & laboribus diploma regium pro Nostreis in hoc nouale emittendis impetrasset, supremo Concilio, quod Pali (id nomen oppido) residet, totique Prouinciæ ius dicit, litteras regias ostendit, oratque, vt sine cunctatione ratas habeant. Illi (vt est Hæreticorum ingenium) tergiuersari primò, dein apertè edicto intercedere, postremò certos homines ad Regem amandare, qui Iesuitarum in eas oras profectionem deprecarentur: alios ab istis, quoscunque videretur, mitteret; illicò à Senatu, populoque acceptum iri: *Enimuero Iesuitas, genus hominem esse versutum, fallax, sophisticum, nouitatis ac turbarum appetens, Papæ coniunctum, peregrini moris atque exoticæ doctrinæ, qui cerussata dictionis lenocinio, quasi circæo poculo, in cautis falsitatem, ac virus instil-*

instillent: ubi Iesuitæ sint, licere nulli rectè sentientium
 esse quieto. Hæc & his similia cum volubili &
 feruidâ oratione contra Nostros, re autem ve-
 ra aduersus omnes Catholicæ fidei propugna-
 tores, euomuisent, respondit sapientissimus
 Rex; Certum sibi, atque omnino decretum esse, an-
 tiquam Religionem in ea loca postliminio reducere,
 idque se consilio diuturno maturoque secum expen-
 disse, nec præcipiti se deliberatione in eam expedi-
 tionem Iesuitas nominasse: præterea è Republicâ sui
 regni maximè videri, si aorum pietas ubique re-
 floresceret: Iesuitas autem sibi melius notos perspe-
 ctosque, ac longè alios, quàm ipsi aut imprudenter
 iudicarent, aut inuidiosè criminarentur: cùmque ex
 Catholicis (licet pro multitudine incolarum perpau-
 cis) & Hæreticis Respublica Benearnensis coalesce-
 ret, sique forent Hæreticis Præcones, qui totis die-
 bus ac buccis dec'amarent, æquum omnino esse, ut
 & Catholicis erudiendis, vnus alterue Iesuita con-
 cederetur; & quid duo tales ad septuaginta rabu-
 las? Quare eos operam cunctando perdere, velle
 se his de causis edictum suum sanctum haberi, ac
 inuiolatum; & quamuis in nullâ harum ponderis a-
 liquid, aut momenti foret, ad id tamen statuendum
 pro omni ratione suam sibi stare voluntatem. An-
 num tamen nihilominus propè tenuit ea cun-
 ctatio, donec tandem fortissimi Principis con-
 stantiâ victi repugnantes Nostros certâ le-
 ge (quæ nihil tamen obesset) per litte-
 ras acciuerunt. Elonorum (quæ ciuitas to-
 tius Prouinciæ facilè prima est) pridie No-
 nas A-

nas Apriles, appulsum est. Palum postridie, vt à Senatu concionandi potestatem acciperent^r, contenderunt, cùmque se Concilio stitissent, Senatùs Principi demandatum est, totius vti Curiaë nomine conceptis verbis eos ad iusiurandum adigeret, nihil se contra publicum ocium, magistratum regium, aut senatoriam auctoritatem ausuros: itaque iuratos ad munia sua, Catholico ritu exercenda, dimisere. Accingunt ergo se strenuè operi, & populum frequenter, tam ex superiore, quàm inferiore cathedra verbo DEI pascunt: audiuntur magno concursu, promiscuè primum à Catholicis iuxta ac Hæreticis; sed non tulerunt diu vigilantes lupi eam ouium felicitatem. Ipso enim Paschatis die in omnes eos anathema fatuo fulmine dixere, qui Iesuitis audientiam darent^r. Interim permultos continenter menses à Nostris impigrè laboratum est; & tametsi illam vineam altissimis spinis ac sentibus obsitam, duorum hominum perpurgare nō potuit industria, cultura tamen operaque constitit fructus, & decem ad Orthodoxam fidem se coniunxere. Cæterum Nostros non modò domi suæ Episcopus liberaliter, ac beneuolè habuit, sed etiam ex prouincia abeuntes, cum viginti quatuor equitum turma, sesquileuca spatio honorificè profecutus, ab eorum se consortio diuelli non est passus, dum ipsi ad proximæ Natiuitatis ferias reditiois suæ aliquam spem fecissent^r.

I V. TIRONVM charitas, alacritasque cùm priuatim, tū publicè in nosocomio spectabilis fuit.

Ipso

Ipso Virginis DEIPARÆ Conceptæ festo die, prædium pauperibus ab ingenuâ quadam matronâ lautè apparatus ministros habuit Tirones suo præeunte magistro; alijs quidem corpora, animos alijs sacra interim lectione pascantibus. Epulas secuta piorum munusculorum viritim distributio, eam turbam mirificè DEO, conuiuatrici, nobisque deuinxit.

PETROCHORIENSE COLLEGIUM.

V. PETROCHORII mortalitatem expleuêretes. P. Paschasius Albinus, qui dum in re familiari tuenda augendâque religiosè occupatur, ad laboris mercedem est euocatus. Proximus huic fuit Vincentius Martinez, Hispanus, quem hac in Franciam, ad quærendum strumis remedium, iter facientem, lethalis morbus interceptit, iussûmque subsistere paulò post phrenesis confectit. Accepit eam à DEO gratiam, ut cum à generali confessione perpetuò deliraret, rebus tamen diuinis, quotiescunque ei à P. Rectore suggererêtur, sanas semper ac vigiles accommodaret aures. Tertius deniq; Tiro fuit Ioannes Delaut, ad negotia domestica susceptus. Iam de viuis loquemur. Ex Hæreticis septem, quibus Petrochorienses lumen accenderunt, erat adolescens quidam aduena, Ecclesiæ Catholicæ augustâ facie, & librorum ad eam rem facientium diligenti volutatione permotus. Subornauerat parens eius emissarium quendam hominem va-

frum

frum & acutum, à quo priùs sophisticè per-
tentatus, ad Caluinum vt rediret, non mo-
dò iacula argumentorum dextrè excussit, ve-
rùm etiam in suum auctorem retorfit; qui-
bus confossus salutare vulnus accepit. Post
hanc victoriam ipse superueniens pater, fu-
rere scilicet, atque atrociores ciere turbas, ad
extremum violentiam machinari. Itum er-
gò ad iudicum tribunal est, qui pro potesta-
te edixerunt, nè qua vis sano iuueni ab ira-
rum impotente afferretur; secùs, hominem
violatæ maiestatis reum fore, quod istuc Rex
Christianissimus vetet edicto. Hoc rectus
clypeo adolescens domum, cum parente re-
uerti ausus, nouis domesticorum machina-
tionibus à proposito non solùm dimoueri non
potuit, sed suos etiam gentiles omnes in Cal-
uini dogmate, atque opinione reliquit nu-
tantes.

VI. IN PRIMARIO vrbis templo stata con-
cio frequentem habet auditorem, ac persua-
sit, vt venerandum CHRISTI Domini corpus
accuratiore pompâ cultûque ad ægros iam de-
portetur: quo in officio multi boni inter se
de studio atque assiduitate piè contendunt.
Lustralis vnda, cui frustulum Crucis à Diuo
Thoma Apostolo ad Indos erectæ, immersum
erat, ægrotis remedio est. Caussidicum alto
sepulchrum lethargo illiusmodi aquæ calix pro-
pinatus, tam diu veternoso sopore liberum
præstitit, donec conscientia maculas remo-
ueret. Iuuenem nostræ disciplinæ alumnum
diutur-

diuturni febrium æstus usu rationis orbaue-
rant; epota salutari hac aquâ placidè indor-
mijt, & post horas summum duas valens eui-
gilauit. Sacrum instrumentum auxere do-
naria centum aureorum nummum æstima-
tione.

COLLEGIUM AGIN-
NENSE.

VII. PROXIMO ante Cineralia triduo so-
lemnior multò, quàm annis præteritis, insti-
tuta supplicatio, non oppidanos modò, sed
& paganos turmatim sub vexillis accurrentes
vtilissimè occupauit. Quatuor diebus singu-
lis habitæ conciones ita prætextatos illos, &
inolitæ per eos dies consuetudinis lasciuos mo-
res compescuere, nulla vt in publico vsquam
persona compareret. Hæreticis etiam non
inutiliter nostrorum impensa opera: eâ enim
vndecim ex illis ad Catholicorum sese castra
transtulere. Ad disciplinam in Gymnasio sta-
biliendam formandamque duo euenere, quæ
visa sunt memoranda. Irrepserat in scholas ve-
terator, nescio quis, magicis artibus, ictoque
cum nefandis spiritibus fœdere irretitus. Is tan-
tisper, dum prima latinitatis rudimenta con-
discit, premit consilium catus, nec exitiali
veneno pueritiam aspergit. Simul verò in-
grandiorum censu numeratum se animaduertit,
ephebos incautos, & his illecebris opportu-
nos, clanculò ad maleficia instruere, libellos,
atque

atque execranda carmina furtim distribuere, characteres explicare, omni curâ socios sibi nefariæ artis adsciscere. Hæc omnia clam magistris fiebant, licet iam non obscura per urbem fama circumferret. Igitur Nostri aliquando rem odorati, in auctore facinoris vestigando diu non laborarunt: quo deprehenso à fœderatis confessionem & pestiferos codices extorquent; his cōbustis malè deceptos animaduersionis salutariumque monitorum vindictâ, quæ res & locus postulabant, corripunt, sceleris doctore liberant.

II X. A v s v s est aliud iuuenis quidam contumax & temerarius, quod alios tamen cautiore potius, quàm ea in re fecerat audaciores. Hic enim à scholarum præfecto de petulantia ex officio increpitus, cum emendationem polliceri deberet, recta monenti infregit colaphum, & curriculum subduxit sese. Nostri, ne ceteris noceret exemplum, minimè conuiuendum esse rati, ad magistratum audaculi adolescentis nomen detulêre. Is apparitore misso, comprehensum dedit in vincula, donec in foro apud prætorem caussa diceretur. Itaque aduocato & procuratore fisci publico nomine agentibus, senatûs inde consultum factum est: *Iuuenem sacrilegij reum videri, & vt nihil tale dehinc à reliquis peccaretur, compede vinctum in Collegium duci placere: quem violârat, veniam gratiamque poscere: tandèmq; P. Rectoris arbitrio permitti.* Ergò ad condictum diem in medio impluuii locatâ mensâ circumpositisq; sedibus, Nostri ad iudicium conueniunt, re-

referatísque valuis ad æris campani pulsum, spectantium circumfusâ turbâ, sistitur nocens à licitoribus, & imperato silentio P. Rector pro re pauca orsus iuueni ostendit; quantum in Academia disciplinam legēsque, quantum aduersus humana, atque diuina iura, quantum contra præceptores, quibus adhuc dedisset operam, quantum denique in aequalium suorum mores peccâisset: nihilominus tamen eâ se pœnâ, quæ pro criminis magnitudine parua foret, contentum esse; videlicet, si ab eo, in quem palmam excusserat, iniuriam deprecaretur; dein iret, ut erat ligatus, ad singulorum præceptorum exedras, oratum veniam pacemque, quod in vnius contumeliâ, contra omnium auctoritatem offendisset; tum demum se ad plagas excipiendas expediret; quas tamen, cum alia omnia inter lictores medius præstitisset, deprecante eo, qui offensus erat, non sensit: sed interim nomē eius ex discipulorum syllabo expunctum, ipsiq; in annum vertentem scholarum aditu est interdictum, totius rei gestæ ordine in acta publica per scribam regium, posteritatis causâ, relato. Mirati sunt, qui aderant, rationem agendi Nostrorum, qui cætera faciles atque indulgentes, cum publicè interest, tam opportuna seueritatis personam induant, ut auctoritatem retinere Collegij, & iuventutis disciplinam, non vlcisci iniurias velle videantur.

I X. TERTIUM quoque ex discipulis nostris adiungere placet. Aginnum huc miserat cum parens ad nos eius rei gratiâ, cuius ille minimè venisse videbatur; adco præposteris studijs, ludo, inquam, & alex se totum impendebat. Fuerat

is olim sub curâ fidēque optimi cuiusdam pœdotribæ, parenique illius amicissimi. Huius ergo iam defuncti vmbra quinque continenter noctibus parentem adolescentis commonet, nato uti prospiciat suo. Ille principiò somnium credere, pro nihilo putare intempestiuam monitionem: sed cùm identidem aures sibi vellicari animaduerneret, tandem sinistri aliquid cōiectare de filio cœpit. Quare mediâ hyeme sese in viam dat, ad filium venit, quem non litterarum, sed aleæ, sed nugarum reperit studiosum. Et profuit sic patris aduentus malè feriato aleatori ad frugem; ut boni adeò magistri nomen meritò habere videatur ille, qui nec post mortem discipuli sui curam deposuit.

COLLEGIA LEMOVICENSE ET PICTAVIENSE.

X. Dvō illustri genere Hæretici (quorum alter nostro inimicissimus nomini ac fortunis, triennio Massigniæ Prioratus vectigalia interuertit) ad singulare certamen diem sibi vicissim condixerant. Id simul Collegij Lemovicensis procurator fando inaudijt, properè admissso equo prouinciæ gubernatorem de totâ re factum iuit certiores. Mirari gubernator vehementer pro eius capite nostrum hominē vsq; adeò esse sollicitum, cuius maximè intererat, ut periret. Ergo ambos per litteras ad se aduocat prætor, rēq; coram compositâ cū charitatem bellè prædicasset, spondit ille rerum nostrarum molestissimus perturbator, si ei noster occurre-

curreret, cuius vitam ante toties appetijſſet inſidijs, in illius ſe amplexus illicò ruiturum. Cæterùm Regi Chriſtianiſſimo Henrico IV. pro eo ac de nobis meretur, referri gratia nō poteſt, qui datis ad Prouinciarū præfectos litteris, procuratorem noſtrum in vectigalium illorum poſſeſſionem mitti pro regiâ auctoritate iuſſit, cū id fruſtra toties oblata tranſactione, aut compromiſſis interpoſitis fuiſſet tentatum.

XI. ARTOPŒVS homo minimè malus, nec ſolū antiquis moribus, ſed ſuo etiam artificio adeò notus Lemouici erat, vt ab illius ſolerti induſtriâque manu lautiores ciuium familiæ furnaceos panes compararent. Sed inuidit eiſdem opificij anus quædam, orco deuota, hunc ei artis ſucceſſum & quæſtum, irreſpitque clanculò in ipſius domum incuſtoditam, & quòd eſſet incantationum gnara, pro clibano & ad arcam piſtoriam barbarum nescio quid & abſonū infrendens, inopinatò eſt deprehenſa. Equidem fuit in præſentiarum deſpectui riſuique vetulæ quaſi delirantis inſiceta barbaries: at lux poſtera veneficiū & fraudem retexit. Quam enim piſtor coquendis panibus materiam ſoleni ſuo præpararat veſperi, poſtridiè diluculò euanidam, luridam, graueolentem offendit. Idem altero, ac dein tertio die accidit, donec biennium totum expleret infelicitas. Interim malè agi cum bono viro, iamque eò uſque increſcere æris alieni pondus, pauperculam vti familiam oppreſſurum breui videretur, omnibus arcendi mali vijs in caſſum quæſitis. Priùs ergò, quàm vel

precariò vitam agere institueret, vel insalutatis creditoribus solū verteret, vt erat DEI metuens, vilum est, cum vno è Nostreis communicare animi sensa. Noster, re audita, desperandum solatus inijcit mentem meliorem, suadetque, vt vnà cum cōiuge de omni noxà fateretur ad placandum Numen: atq; insuper sponfione reos facit, culparum Exomologesia minimùm quorū mensibus vsurpaturos de cætero. Valuit consilium. Ita enim expiatis, donatōsque Agni cerei sigillo, & piacularis aquæ phiala, domum dimisit, cum monitis, singulis vt diebus massam pistoriā vndæ illius lustrarent aspergine, & ceruum simul Apotropæum super eā deponerent. Fecit pistor, quod erat iussus, primòq; die, cum massam aquā intingeret, impurus vapor è magide erumpens tetro halitu afflauit hominem, totosque artus tremefecit: ille fronti signum crucis imprimens sedauit in præsens trepidationem. Quare exacto cacodæmone insequenti luce massam reperit mali exortem: vnde lautissimos panes excoquens venum proposuit, stupente viciniâ. Fluxit annus in eo remedio pari exitu: quo elapso rem in tuto esse ratus, lustrationem intermisit, itaque viam aperuit maleficio redeunti. Mense toto farinam maceratam, derepentè minùs horulæ spatio, lurido contigit colore mucescere, adeoque foetere totam, vt graueolentiam ferret nemo. At enim repetita Apotropæa denuò auertère præstigias. Rursum cum farinam in mactrâ pinsuisset aquâ lustrali, circumferentem tantus subito inuasit.

hor.

horror, vt semianimis inter seruulorum manus fuerit in cubile reportandus : massam tamen postridie inuenit bellè præfermentatam, & coruptelæ omnis expertem, ex eaque panes fecit optimos; quos proinde statim ad Collegium gustandos attulit, cùm contrà fusci forèt incantati alij, olidi, præduri, adeoque degeneres à probitate, vt eos ieiuni etiam canes auersarentur.

XII. PICTAVIENSIS collegij templique ædificationem promouit mille trecentorum aureorum pecunia stipis nomine erogata: quamuis ea fabrica interrumpi debuerit, operis in aliam necessariò auersis. Siquidem cùm in alieno è vicinitate collegio docerent Nostri, placuit didascaliam ædificari domi nostræ: quod fieri coeptum, tantâ contentione atque successu, vt in summis licet rei pecuniariæ angustijs, scholæ quinq; feliciter surrexerint, colonijs ineûte Ianuario proximo, si Deo placeat, illuc subducendis. Præter quotidiana beneficia, quibus collegium hoc sibi deuinxit Illustrissima Princeps Carola Flandrina in regio S. Crucis cœnobio annectita, aræ quoque templi nostri duo frontaliam gratis præfixit. Sed & diuina in hoc collegio beneficia fuere. Popularis enim per urbem dysenteria ab ædibus nostris Sociisque abstinuit, licet Patribus identidem ad moribundos accersitis. Sacrarum Virginum cœnobium urbana suburbanaque rogatu præsidum adita utilissimè. Sed vicit omnem fructum expeditio in San-Maxentinum agrum, densis Hæreseon vepribus obsitum, atque horrentem, diebus pœnitentiæ dicatis suscepta, atque

que dein mense Maio repetita. Cùm enim tum
 eo loci frequens prædicatorum conuentus ha-
 beretur, magistratus, qui omnis uitam tuetur
 religionem, veritus, ne quam ab eo contagio Ca-
 rtholici labem contraherent, ad nos confugit,
 oratum, idem vti Sacerdos mitteretur, qui se in-
 terea contra vociferantium Hæreticorum men-
 dacia pro veritate interponeret propugnatorẽ.
 Ad finem vsque Iunij standum, ibi fuit nostro in
 excubijs, quamdiu nempe ille luporum grex in-
 quium perniciem consilrabat. Et mirum fuit,
 quàm parum profecerint dicendo clamandóq;
 bene robusti præcones, vix vnum vt è Catholi-
 corum cœtu auditorem haberent, cùm interim
 tantâ frequentiâ concursuque à suis promiscuè,
 atque Hæreticis audiretur noster, is vt præ-
 turbâ plerunq; sub dio verba facere
 sit coactus.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

In hac Prouinciâ domicilia duodecim Socios aluerunt, plus minùs, quadringentos & duodecim. Decesserunt, accesserunt triginta.

	Uniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholastici.	Adiutores.
Collegium Lugdunense habuit	LXII.	XXI.	VI.	XIII.	XII.
In Tirocinio Burdigalensi.	LXII.				XII.
Collegium Turonense.	XL.	XIV.			
Collegium Camberienſe.	XXXIII.				
Collegium Diuionense.	XX.	X.	IV.		

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholastici.</i>	<i>Adiutores.</i>
Collegium Dolanum.	XLII.	XIX.		IX.	XII.
Collegium Bisuntinum.	XXIX.	XIV.	IV.		X.
Collegium Viennense.	XVI.	IX.	III.		V.
Collegium Ebreduense.	XIV.				
Collegium Carpentoratense.	XVI.				
Domus Probat. Lugdunensis.	XXXIII.	III.			II.
Domus Probat. Auenionensis.	XL.				

Nostrorum consilio ad Ecclesiam Romanam rediēre nonaginta quinque.

Restituta malâ fide possessa domus: sacerdotia item aliquot: aurei præterea nummi trecenti quinquaginta.

Pudori feminarum nouendecim consultum.

Desperantibus, aut ad apostasiam propendentibus quinque sanior iniecta mens.

Reconciliationes grauitè dissidentium promotæ quadraginta vnus.

Agno Dei cerco adiuti tres,

Reliquijs B. P. Ignatij quinque.

L S

COL

COLLEGIVM LVGDVNENSE.

I.

DEFUNCTVS EST AN-
tonius Cunatus rerum dome-
sticarũ Adiutor: quadraginta
tribus annis ita sedulò & fre-
nuè impositas sibi partes im-
pleuit, vt quamuis ad maiora
natus videretur, & pro scholastico primum in
Societatem esset admissus, nunquã tamen ad lit-
teras supra suam sortem adspiraret. Ac licet re-
pentina eum mors abstulerit (repertus enim ab
infirmorũ curatore, cùm eum manè officij caus-
sã inuiseret, exanimis & frigidus) non tamen
imparatum abstulit, cuius rei certissimo est no-
bis argumento, quòd tribus ante obitum mensi-
bus, velut suæ præsagus mortis, perpetuus in o-
rãdo erat, vnde Sacrosanctam Eucharistiam ado-
rabit: cuius etiam salutandæ gratiã antelucanam
plerunq; aliorum diligentiam præuerrere con-
sueuerat. Opera porrò nostrorum, tam Hæ-
reticis, quàm Catholicis in hac collegio pro-
fuit ad salutem. Illorum duodeuiginti ean-
dem

dem fenserunt, inter quos, cum à nostro rationibus eò angustiarum esset coniectus, vti nec Catholicus iam auderet esse, nec Calvinianus vellet, Geneuam tandem, ceu Delphos, ad Ministrorū sacrosancta (si superis placet) oracula appellauit; quò tamen cum iter direxisset, eaq; cōsulisset, nihil prius habuit redux, quàm vt collegium Patrum reuiferet, atque mendaces illos Apollines, cum suo Caluino execraretur. Senex item alius ætate non magis, quàm hæresi affecta, cum indoctissimus non esset, in pagis se pro Ministro gesserat: sed vbi salutaris illa subiit animum cogitatio, se stygij vespillonis vices perfungi, triste ministerium exosus, renūciauit officio atq; errori, seq; libris omnibus Calvinianâ peste afflatis, & confimili aliâ supellectile vltro spoliauit. Iam singulis pœnè hebdomadibus sacro accumbit epulo, &, si quos potest à fide deuios in viam salutis reducere, plùs quàm pro virili laborat optimus senex, adeò, vt dubites, num melior jam sit Catholicus, quàm pestilens antè fuerat Hæreticus.

II. INTER Catholicos vir grauis & dignitate pollens opimum sacerdotium, iam inde à maioribus, quasi per manus, ad se transmissum, inter mancipi res possidebat, nec id religioni sibi ducendum putabat admodum: verum ab vno ex nostris de grauitate periculi edoctus, aliquando, ægrè quamuis, sed tamen generosè, eo se onere leuauit. Virgines sacræ nostrorū impulsu, hoc anno primùm arctiori se claustrâ

clauſtri cuſtodiâ ſepſerunt, & acceſſum profanis omnem, ipſiſq; adeò parentibus chariſſimis obſtruxêre: quod heroicum facinus, non aucto-ribus tantum ſuis fuit perutile, ſed omnibus in-ſuper bonis incredibilem attulit voluptatem. In tuendâ pudicitia ſe egregiè ſortem præſtitit vnus quidam ſodalium Partheniorum. Cum enim nulla alia ſeruandæ integritatis via ſuper-eſſet, manus ipſas in vultum ſuum armauit, at-que elcito vnguibus cruore, oris ſui ſtorem ita contaminauit, vt, quod porro amaretur in illo, nemo videret.

III. MONTERISONVM (caput id eſt Segusi-
norum) ſub ieiunia cineraria hinc iam tertio in-
meſſem ſacram eſt diſceſſum; quò cum Sacer-
doti noſtro perfrigidâ tempeſtate iter eſſet, eum
in diuerſorio linquere cœpit animus; tum gra-
uior iactat febris, ſiue eam itineris moleſtia crea-
uerit, ſiue BB. Ignatii & Xauerij gloriam auctio-
rem facere voluerit DEVS; horum enim nomi-
natim opem ac fidem implorauit æger, vt, ſi è
diuinâ gloriâ, & hominum ſalute ea foret ex-
peditio, priſtinam decumbenti valetudinem
exorarent. Nec DEVS igitur ſeruorum ſuo-
rum preces, nec illi clientis ſui ſpem deſeruerunt.
Nam feбри depulſâ ei latior ſol oritur, quam oc-
ciderat. Quare operatus ſacris, & bene va-
lens inſtitutam viam peragit, & delegatum ſibi
munus, eorundem Diuorum auſpicijs, feliciter
implet: atque inter alia, quæ vtiliſſimè præſti-
tit, effectum, vt erogatâ per matronas pias ſti-
pe Xenodochium commodiori inſtrumento
ador-

adornaretur, & ægri indigenæ sedem à mendicabulis peregrinis seclusam habitarent.

I V. AD CALCEM pagellæ huius silenda non est Illustrissimi Archiepiscopi in Nostros antiqua iam beneuolentia, cuius ut aliquod semper haberent pignus, Calendis Ianuarijs, quibus Apophoreta missitari solent, pro strenis geminū salinum, aqualem, polubrum, argentea omnia, trecentorum Francorum pretio æstimata, dono misit; quæ, quoniam tenui Religiosorum supellectili minimè congruebant, in sacra vasa utilius conuersa sunt. Fruitur denique hoc anno suo iterum vectigali ciuium beneficio Collegiū hoc. Id enim cū regio ærario præfectus à nostro in hanc urbem reditu de rationibus publicis omnino erassisset, Lugdunenses, summa omnium adnitentium conspiratione, neminèque reclamante, voluerunt, ut quod de Regis ære atque voluntate stipendium Nostris debebatur, iterum assignaretur, auctoritatèque publicâ (quemadmodum factum) confirmaretur.

COLLEGIA AVENIO. NENSE ET TVRONENSE.

V. QVAM periculosum, simul ac noxium sit, salutaria bonorum consilia negligere, duo è disciplinâ nostrâ iuuenes Auenione experti alijs documento esse possunt. Vnus, cui mens cœlitis iniecta erat Instituti nostri amplectēdi, eum non modò instinctū secutus non est, sed & turpis instar proci mulierculæ cuiusdam ignobilis ædes,

ædes, familiariùs quàm hominem deceret sacris initiatum, frequentabat: unde & duobus viduæ filijs suspicionem mouit procacitatis & lasciuia, & cùm sæpe monitus nihilo rediret minus, tandem in insidijs interceptus gemino pugione confossus est. Alter Parthenius in graui casu paulò clementiore Deo usus est. Is vltimos scholarum nostrarum carceres vix emensus, inter iocandum, vt ferè fit, ob noxam, inimicitias contraxerat ita graues, vt nefariorum hortatibus diem aduersario locumque designaret ad certamen. Interea temporis de prouocatione illà certior fit è Nostris vnus, qui iuuenem ad se aduocat, ab eoque flagitio auertere contumacem, nequidquam interpositis etiã minis, adnititur. Fato rapti ad necem miserum diceret: adeò non Sacerdotis solum, sed vrbanì quoque Prætoris minas ac manus flocci faciebat. Erumpit igitur ex vrbe furore amens, seseque duello siltit: petitur ab aduersario secundùm pectus, præcordia ipsa ferro traijciuntur, vt ne momento quidem legibus naturæ superfuturus credi posset: redit tamen ad se iterum, oculos extremâ in morte attollit, præsentemq; illicò clementissimæ sodalium Patronæ opem accipit, vt inducias saltem septem dierum nō sine miraculo, (testibus ipsismet medicis) impetraret; quos ille dolori, ac pœnitentiæ sedulò consecrauit. Et quod cincinnatos iuuenulos nosse profuerit, crispabat hic crines, cirroque ex arte turbinatos in alaudæ, aut gruis modum surrigebat, quos nec deponere, sæpe quamuis

vis iussus, nec verò minuire vnquam volebat: euictus tamen singulari hoc DEI iudicio, quam adeò sollicitè curabat antea cæsariem, resectam, nunc vltro non absque suspirijs Confessario in manus tradidit, adeoque vitam ipsam demum, cum magnâ adstantium admiratione, sensûque pietatis religiosissimè clausit.

VI. DEI Diuorumque suppetiæ alios quoque, sed diuersis in casibus, confirmauerunt. Matrona æquè fortunæ, atque animi dotibus instructa, frequens eodem nostram pietatis gratiâ obire cōsueuerat. Huius filius tertium iam mensem sine sensu, sine vllâ spe vitæ decumbebat. Igitur piâ mater, seruire plusquam solito accensa, in aliquem domûs angulum se abdit, atque ibi inter lachrymas & suspiria voto fidem suam adstringit, futurum, vt diebus singulis per annî circulum in æde nostra Lauretanæ VIRGINI MATRI Litanias reciraret, si filius superesset. Mirum dictu. Nondum locum mutarat supplex, & puer recuperato linguæ vsu sanitati restitutus, sublati in cœlû manibus; *bene est*, inquit, DEI MATER, *meæ parentis preces exaudiuit: ecce, iam totus conualefco.* Nobilis quædam alia filium habebat magnis, & assiduis exercitum febribus, cui insuper manus altera vi morbi luxata conuulsaque scædum in modum resupinabatur, vt ex medicorum sententiâ, si minûs vitam, dextræ saltem vsum perditurus videretur. Mouit cares religiosam Virginem ægro propinquitatis nomine coniunctam, vt B. P. nostro tria sacra totidémq; cereos pro salute nepotis voueret.

Quo

Quo facto confestim puer omnino conualuit, manusque suo loco restituta, fidem miraculi fecit certiore[m].

Nec minus efficax fuit vnus è Fratribus nostris in pari discrimine pro alio facta oratio. Agebat animam scholasticorum aliquis, apud quē cum Sacerdote Noster ille officij causā excubans, in multam noctem perdurauerat; Morbo igitur nihil tum remittente, Patrēque ad quietem in lecticā aliquantulū[m] confidente, hic ingenua prouoluit B. Ludouico Gonzagæ pro infirmo votum certarum precum, quatuor diebus continuandarum, nuncupat. Ratum habuisse illud Beatum, eadem ipsa hora docuit, quæ prima conualescenti fuit.

VII. DICTVM ex suggestu hīc crebrò, vario euentu. Nam gremio matris Ecclesiæ redditi fuerunt duo & triginta. Haussit quoque nobilis matrona eum inde fructum, vti cirros pigmentario puluere conspersos, fucatā[m]que minio faciem non modo deuenustarit, sed & cingulum ferreis simul argenteisq[ue] stellulis asperum in sui vindictā vsurparit. Alia ægrè à turpi consuetudine reuocata, suam deinde tarditatē constantiā sic compensauit. Aderat de more leno, exclusus inopinatò postes vi perfringit, penetrat se ad mulierem, preces primū[m] & blandimenta, tum deinde iram, & minas adhibet, tandem etiam sicam expedit, gutturīq[ue] punctim intentat. Prudentior hæc quā[m] Lucretia, mori vult ante scelus, viamq[ue] ad pectus ipsum mucroni facit, suo sanguini priores vitæ maculas elutura. Fregit hæc

hæc virtus & iram adolescentis & libidinem adeò, vti mox traditis ab eâ fidelissimè maximi pretij donarijs, quæ ille pro pestilenti amore oppignerauerat, victus à feminâ, nunquam rediturus discesserit.

IX. TYRONE tria vota à diuersis in diuersos fines facta, rata habuerunt Superi: vnum B. VIRGO, aliud D. Christophorus, in cuius sacello pro alio facturum se sponderat Noster; qui vterque morbo liberauit vouentem: tertium B. P. N. IGNATIUS. Cùm enim adolescens quidam Societatis ineundæ facultatem à matre, cui vnicus erat, impetrare non posset, vanâque voluptatum illecebrâ inescatus à consilio longiùs abriperetur, alius quidam eius æqualis, ex miraculo, quod B. Ignatius in vrbe Peruanâ patrârat, typis gallicis vulgato ita commotus est, sanctè vt promiserit, toto se anno quot diebus Sabbathi, atque in ipso insuper peruigilio eiusdè Beati solo panè, & frigidâ contentum fore, si amicus propositum antiquum exequeretur. Accepta fuit DEO tam pia charitas. Ipsa enim mater ad urbem veniens, solemnibus Pœnitentiæ Euchariæque sacris ritè obitis, suum solatium Societati sponte donauit.

X. Illustre porrò spectaculum, Christianissimo Regi Henrico IV. hoc anno apud nos magnificè apparatus, huc transcribere non abs re fortè fuerit. Collegij area ornatissimo vndiq; apparatu instructa, in superiore sui parte fanum Mnemosynes, ad optimi Regis honorem & votiuam apothecosin, extructum habuit, cuius hæc

M

erat

erat ichnographia. Templi forma heptastylos singulis in columnis argumentū aliquod Regiarum virtutum legentibus exhibebat hoc ordine. In primā spectāsses Eusebiā latè intonantē Henricū hostili subiugatā hydrā, seruatāq; Religione vbiq; gentiū celeberrimū : in secundā Astrā varijs adumbratā gestaminibus, sincerā iuris æquitatē pari lance in Galliā collibrantē : in tertiā Clementiā pacis oleā cinctā, publicā legis amnistie promulgatione exultantē : in quartā fortitudinē non alieno sudore salmacida spolia referentē, sed è quadraginta laureis, propriā manu partis, triumphantē : in quintā Clionem rediuiuas liberalitate Henrici Musas, purgatam Pyrenem, plātatam Daphnem, suauiter inclamantem : in sextā Eugeniam Borboniorū stēmatibus nobilitatam, cœlo delapsam vindicē, cœlo restituendum asserentē : in septimā deniq; Basiliam virtuti Regiæ coronidē imponentem. His innitebatur machina columnis, quarum ordo vnus erat maxima ex parte Doricus. In operis coronatione, & Zophoris variæ erant epigraphæ. Tholus verò è sectili tabulato marmore incrustatus, atq; in ipsā crepidine Musas memoriæ filias erigēs turbinato sensim vertice, vltimū apicem Apollini Lydiō relinquebat. Quid de propylæis dicam? quid de arā Principe, quæ Borboniorū insignibus circumvestita refulgebat, tabellāmq; ænigmaticā, quæ Regis inaugurationem exprimeret, ostentabat? Quid rursus de triumphali plausu, quē Henricus Virtutis Fortunæque decreto, Magni nomen adeptus, quærente Basilia, decernente Gallia, præside

præsidente Fortitudine, comite Fortunâ, perficiente Famâ, coacto intra Bellonæ ædem senatu, sciscitante populo, vnâ omnium voce obtinuit. Hoc proximis affixa parietibus dramata, Senatûs consulta, Epipompeutica, Fama heptaphonos, Decreta triumphi, Idyllia felicitatis, bucolia triumphi testabantur: hoc multiplices coronæ proclamabant, laurea triumphi, graminea obsidionalis, querneâ ciuica, muralis turrita, castrensis è palis, fortunata è lilijs, naualis ex rostris, Delia ex rosis. Arcus verò à læuâ fani diuæ Mnemosynes, trophæis onustus, spolijs exaggeratus, formâ lunatâ hypogæa fortitudinî Henriceæ erigebatur, fortunâque Regiam singulari ænigmate adumbratam, variôque metrorum genere decoratam, spectandam exhibebatur. Ante arcum Pyramis assurgebat Regiæ Fortitudini dicata, octo emblematis incrustata. A dextris templi arcus erat superiori non absimilis, in quo ad Henriceam Apotheosim stabat apparatus, quem illustrem faciebat sacra porticus tabulis virtutum Regiarum, & proauorum indigitationibus insignita: aris præterea votiuis, signis, anathematis, ferculis, ossificationibus è Turonij Apollinis tripode petitis illustrata. Ante arcum obeliscus octo agalmatis arboribusque mysticis obuestitus. Ad hæc ludos spectaculâq; festiua edebant, scribebantq; Rhetores; Drama Clodouæi, Heptapoleos fercula, Idyllia stabilitæ pacis, Eucharisticon auctæ pietatis, fidei Cunabula in Gallijs, Obsequia Franciæ, Regi gratulationem ob fidem.

Hæc omnia porrò tot carminum, poëmatum, odarumque generibus, solutæque numeris oratione distinxerant Suadæ Alumni, ut nemo non elegantissimum eos ingenij specimen edidisse restaretur.

X. Iam verò parte aliâ Circum virtutum Regiarum, cuius forma ad Circi Romani speciem accederet, schola Humanitatis aperuerat: longiori erat facie, & in orbem ductâ, quæ ab oui figurâ non longè abesset. Excurrebat eius longitudo in viginti quinque circiter passus, latitudo in quindecim, in totidem eius attollebantur muri, cum suis intercolumnijs, è buxo lauròque arte topiariâ non ineleganter intertextis: qui muri præter vela, quibus totus Circus oppandebatur, suis etiam tectis aduersus imbrium vim excitatis tegebantur. In quatuor angulis totidem portæ, in formam triumphalis arcus erectæ, è quibus quatuor factiones suis quæque coloribus distinctæ erumpere videbantur, & mediam proximi muri partem sibi quæque ita vendicabant, ut à summo ad imum usque murus tum tribus tabellis emblematicis, tum vario poëmatum, carminumque genere, seruata colorum varietate, circumuestiretur. Certabant inter se factiones, quò Magnum Henricum ad metam immortalitatis eueherent; quinque missibus, seu spatijs, quæ erant egregia cuiusque virtutis facinora, eorum decursio absoluebatur. Subeuntibus à Collegij aditu primum Circi occurrebat ostium, ad cuius dexteram factio Russata fortitudinis Henricæ oculos ad se conuertit: in qua
Arquen-

Arquensis pugnae, & obsidiones Pæanibus, trophæis Heliconijs, Daphnoricis, Eucharisticis celebrabantur. Huic ex altero muro factio Felicitatis Prasina respōdebat, quæ de trecentis Henrici prosperis obsidionibus, centiēsq; & quadragies collato cum hostibus pede, de tribus eodem die diuersis in locis insignibus victorijs, de fecundâ prole, de parricidarum manibus diuinitus auersis, de Præfectis & Ducibus, quos sortitus est fortissimos prudentissimōsque ita gloriabatur, vt bonum Genium Gallia vexillum præferentem & paræneticon habentem fortunam, Regi constantiam vouentem, Sequanam de Regiæ prolis felicitate vaticinantem, Galliam Soteriam Henrico, & diras in parricidas intonantem, Encomiasticon denique Principum Gallia proponeret. At proxima dextra metæ porta factionem Pietatis caruleam emittebat, quæ coronationem Henrici Hæresi debellatâ, curam Religionis & sacrorum, Pietatem erga SS. Eucharistiæ Sacramentum, templa Gallica, Romana, Lauretana eius liberalitate aucta, Constantinopolim, concionatores è Societate Iesv ab eo missos exultabunda præferebat: cultorūque suorum melos Angelorum tripudiantium, prosphoniticon reducis in Franciam Religionis, hymnum ad SS. Sacramentum pro Rege, eidem Charisteria, & Satyram in Iconolcastas, propempticon, denique ad nauim Regiam soluentem gratâ animi significatione rependebat. Huic opposita pari interuallo à sinistris incedebat Albata Clementia factio, quam edictum Amnistia iactan-

tem vidisses, & clementissimum Principem ex ipso Clementiæ curru triumphantem, dum Parisios ingreditur, ciuibus, & extraneis pacatus, dum magna multis largitur, Societatem I E S V calumnijs oppressam reuocat, infensissimis hostibus veniam spondet. Nec sine magna approbatione spectasses, legissésque Proseuticon clementissimo Regi, Epibaterion triumphantis in Galliâ Clementiæ, Aram Regiæ Clementiæ à Musis positam, Pyramidem à Societate I E S V eidem dicatam, Fanum denique virtutis huius immortalitati contiguum, Apollinis industriâ elaboratum. Hæc murorum fabrica, factionumque apparatus. Iam circi, cancelli, seu repagula reticulato opere perfecta, aureas habebant transfennas, quibus superposita viuis colorum lineamētis adumbrata Christianissimi Regis effigies, eum tanquam horum Circensium editorem spectandum exhibebat. Hinc in mediâ Circi spinâ Euripus trium pedum altitudine attollebatur, suo nequaquam ornatu destitutus. Nam præter aras, in medio Delphin Gallix, cui sacer erat more antiquo Circus, venustâ in tabellâ delineatus, eminebat; diceres, eum in omnes partes latè fauoris sui auram spirare. Adhæc Obeliscus Henrico soli Gallix sacer, viginti exornatus in eam significationem emblematis. Isti geminus, & penè par, Mariæ Mediceæ Francorum Lunæ positus haud longè aberat. Pari interuallo collocatæ Turtelinæ Gallicæ Genij statuam serico damasce-no, & gemmis collucentem, alterâque manu pal-

palman, alterâ coronam immortalitatis præferentem, columnæ Porphyreticæ insidentem, oculis subijciebant. Has loci Turoninæ sequebantur, quæ Genij Turnonij statuam non dissimili cultu decoratam, Circi huius iconem dextrâ amplectentem, Regique dedicantem, intuendam dabant: oua cum suis metis ad parij marmoris similitudinem incrustatis, Pollucem, Castorémque Gallicum Ducem Aurelianensem, & Ducem Andium Regis filios referebant, quorum etiam tabellæ non sine emblematis ad basim stabant. In metarum medio intuentium oculos capiebat, ingeniûmque ad honorificam concertationem acuebat, accendebátque Circus ænigmaticus affabrè pictus, in quo stans Henricus eius se munerarium haud obscurè indicabat. Atque hæc de his sufficiant.

XI. IN EXPEDITIONE Dienfi pugnatum contra Hæreticos acriter & feliciter, ita, vt cornua, quæ prius superbè nimis, ac præfractè iactabant, nonnihil submiserint. Cùm anniuersario purificatæ Virginis die supplicatio de more solennis per urbem institueretur, Hæretici duo in diuersis domibus è superiore loco despectantes derisui eam habere adnisi sunt, non impunè: aliquantulo enim post tempore domus eorum funditus euersæ corruerunt.

COLLEGIA CAMBERIENSE,
DIVIONENSE, ET DO-
lanum.

XII. MIGRAVIT è vitâ P. Philippus Hautp-
 linus, tria vota professus, annorum circiter octo-
 ginta, & ab ipso B. Ignatio in Societatem adle-
 ctus, quarto quàm ad eam venerat & quinquage-
 simo. Vir hilari semper vultu & serenâ con-
 scientiâ, in quo præter singularem in Præpositos
 obseruantiam illud admireris, quòd paucis an-
 tequam humanis concederet diebus, flagitavit,
 sibi vt per P. Rectorem liceret quotidie semel
 flagellando tres Dauidis psalmos emetiri. In
 oppido D. Ioannis Maurianensis sparsum diuini
 verbi semen bonarum ferax consuetudinū fuit.
 Inualuerat ibi mos inhumanissimus, sese inter
 calices largiùs atque audaciùs inuitandi. Ex vnâ
 Sacerdotis nostri concione tantum profecerunt
 nonnulli, sibi vt lege ab eâ temperandum iudi-
 càrint. Conuenerunt ergo, vt quicumque syn-
 posiaften suum ad poculum euocaret, ille mox
 reus in pios vsus nummorum aliquid depone-
 ret. Vulgò etiam credebatur (auctore procul-
 dubio Cacodæmone) quicumque extra sacræ A-
 nastascos ferias confessione lustraretur, eum a-
 trocioris cuiuspiam sceleris laqueo constrictum
 teneri. Ea opinio omnis tam dextrè est reuulsa,
 vt non minus centum & quinquaginta in oppi-
 dulo secūdum ipsas prope ferias, Nostro ad eam
 operam euocato, fuerint vsi. Crimina perni-
 cioso silentio occultata, non paucis, vt aperirèt,
 persuasit perquam formidabilis ille exitus Ca-
 tharinæ Indicæ, in annuis litteris Societatis no-
 stræ consignatus. Lipsanoteca, in quâ præter
 ceteras etiam B. P. nostri reliquiæ claudebantur,
 puella

puellæ vsum linguæ, in templo D. Antonij inter orandum repentè perditum restituit: cui beneficio vt gratiam se ostenderet, mater cum vtraque filiâ tertio Calendas Augusti, ipso, inquam, peruigilio B. Ignatij se ieiunaturam vouit.

XIII. CIVES Diuionenses, varijs identidem ad rem nostram familiarem sustentandam submissis munusculis, suam magis magisque beneuolentiam probârunt. Eorum æltimatio paucis diebus centum scutatos aureos facilè exaquauit. Monasterio Virginum claustrum, quodiu carere videbatur, ab Antistitâ per nostros inductâ perpetuò est appositum.

XIV. DOLÆ è Coadiutoribus domesticis obij singularis quidam B. VIRGINIS cultor, adeò vtî nunquam absque eiusdem imagine, quam semper sub intimâ tunicâ secum ferebat, extra Collegium pedem poneret: cui & omnia secundum DEVM accepta meritò referre se prædicabat. Qui superfuere de omni hominum genere optimè mereri studuerunt: ac de captiuis primùm, inter quos militem capitis reum ad eam scelerû detestationem erudierunt, vt cùm lachrymari nunquam desisteret, verberâq; enixè postulando impetrare non posset, semetipse, cæteris dormientibus, cingulo bullisque æreis non perfuntoriè diuerberaret. Sanctissima Fauernæi cœnobij hostia, quæ grassante incendio super flammâ illoesa constitierat, annóque superiore mœnibus ac templis, ceu tutelare quoddam atque hospitale NVMEN, fuerat illata, hoc iterum anno solemniter, quinquaginta circiter millibus

mortalium cōfluentibus est deducta; decernente Magistratu, idem vt eodem die quotannis reuer-
tente, æquali aut maiore etiam apparatu insti-
tueretur.

XV. IN VICINIA quidam è Nostreis bonum pu-
licum ita curavit, vt quibus in ædibus ipse ho-
spitaretur, non tantum omnia proscriberentur
odia intestina, verùm etiam Litaniz singulis
diebus publicè, id est, coactis in vnum domesti-
cis omnibus, deinceps pronunciarentur, & ad
mēsam pro iocularibus, Gersonis, aut pij aucto-
ris brevis lectio Anagnostæ alicuius ope adhibe-
retur. Persuasus item è locupletioribus qui-
dam, vt annuam pensionem de suo assignaret
ad Ecclesiasten alendum, qui octo illas Eucha-
ristico epulo sacras ferias præsentia suâ, cohor-
tationēque faceret celebriores. Nobiles duæ
Virgines, eeq; sorores Anna & Francisca Fauche
quatuor coronatorum millia ad Nostrorum nu-
merum augendū collegio Dolano attribuerunt.

COLLEGIVM BISVN- TINVM.

XVI. MIRVM est, qui motus hoc anno in scho-
lasticis Nostreis ad Christi crucem amplectendā
hic extiterit. Vna Rhetorica in Religionum di-
uersa gymnasia supra viginti tirones emisit: So-
cietatem verò tam multi ambiuere, iustum hi
soli tirocinij domicilium vti condere, suisque
numeris absolutum reddere potuerint: quod
VIRGINI MATRI acceptum non immeritò fer-
tur,

tur, cuius sodalitas non discipulos tantum nostros, sed ipsos adeo ciues feruore suo atque exemplo inflammavit. Ierunt enim supplicatum scholastici Sodales in templum nostrum ipso Annunciatae VIRGINIS peruigilio, ibique coram sacratissimâ Sichemienfi Virgine vota sua cum ingenti pietatis significatione nuncuparunt, atque in amoris pignus cum funalibus candidis votivâq; tabulâ cor argenteum, pretio & opere visendum, deposuerunt, ita inscriptum: CONGREGATIO ANNUNCIATAE VIRGINIS, HANC PVRO EX CORDE PVRAM CORDIS EFFIGIEM, PVRIORIS OBSERVANDAE PVKITATIS ERGO, PVRISSIMAE VIRGINI, CVIVS EX MONTIS ACVTI QVERCV, IN COLLEGIO SOCIETATIS IESV VESONTIONENSI COLITVR IMAGO MIRABILIS, VOVET, DICAT, DEDICAT. Hanc scholasticorum pietatem tota postmodum ciuitas alacriter est imitata, ita, vt iâ pro se quisq; cereos VIRGINI accendant, vestes sericas, & anathemata ponant, signa aurea & argentea, annulos, coronas, votiua curationum monumenta suspendant. Tanta enim hoc anno DEI MATRIS in ciues Bisuntinos merita extiterunt, vt longum sit enarrare singula, quædam delibare æquum.

XVII. TABELLIO puellum habebat valetudinis desperatæ; morbus erat, quem honestiùs fileas, quàm explices. Tentarât humana omnia optimus parens, donec eum cassus labor ad diuina compulsit. Igitur postridie eius diei, qui Purificatae VIRGINIS erat, ad templum nostrum cû filio venit, atq; illico ante VIRGINEM prouoluit.

lulus, in hac verba prorumpit; *Ades, ô Virgo, etiam imaginem in hoc altari conspicio; hunc ego, natum non iam meum, sed tuum esse aio; eum ad quod tu vis. Vita genus euoca: tantum ades felix & propitia. Votum hoc sequebantur Litanie, alieque preces: inter quas adolescentulus diuino quodam mulceri tactu malum persensit, velut ab iniecta manus atque ita integer & firmus è vestigio domum remeauit. Exanimata ferè anhelitus difficultate matrona nobilis, inops auxilij, apud DEIPARAM reperit. Erat tum celebris memoria VIRGINEM salutantis Angeli. Ea cum inter adminiculantis manus ancillæ sæpius interquiescendo vix ad aram & VIRGINEM deuenisset, fufis precibus nullâ dein comite fulciente, nullâ quiete interpositâ, vnde venerat, regressa est, nullam, postea æris interclusi molestiam vnquam passâ. Eadem paucos post dies cœpit glaucomate laborare, ex quo obductus albugine oculus periculû cæcitatis, vt medici dicebant, minitari videbatur. Ergo ad nota remedia conuolat, ceresque inter sacrum, quod ipsa fieri volebat, in honorem VIRGINIS lucente, labem deterfam aduertit. Virgo nubilis, imo iam nupta Christo, à quatuordecim iam annis obsessâ, medicinâ quærebat. Cogitârat illa quidem profectiorem ad Regem Christianissimum, vt eius attactu salutarem opem experiretur, sed itineris longitudo, ætas, sexusque dissuadebant. Itaque ad trium Magorum fontem (quem locum in his partibus beneficum, plerique prædicant) peregrinationem instituit, eumque pertinaci constantiâ iterat.*

iterat octies, octies frustra. Interea monetur à Sacerdote nostro, vt & MATREM misericordiæ nouendiali aliquâ prece sollicitaret: paret illa ipso Conceptæ VIRGINIS die, oblatoque cereo, votiuam orationem aggressa, mox meliusculè habere cœpit, sensimque sine sensu tumore & vlcere fatiscente, nono post die obducta cicatrix beneficium absoluit. Dicerès, Reges illos Christi Adoratores eum honorem conferendæ salutis REGINÆ Sanctorum omnium deferre voluisse.

XVIII. SVNT & alia eiusmodi bene multa notata testatâque VIRGINIS in ægros mortales beneficia domi præstita, sed nos ad externos etiam euocamur. Sita est Vefontio in vmbilico comitatûs Burgundici, à quâ velut à centro in orbem factæ hoc anno excursions ad fines Segusianorum, Galliæ, Sabaudia, Lotharingia, Heluetiorum; oppidâque centum plus minus sunt lustrata. Nec quidquam rem Christianam adeò vbique promouit, quam tradita cum apparatu catechesis, ita, vt mora paucorum dierum faciem aliam redderet oppidanorum. Fauerniense quoque miraculum magnos in hisce partibus ignes excitauit ad augustissimum Eucharistiæ Sacramentum. Eam occasionem nacti qui de nostris in labores emissi sunt, plerisque locis opportunè curârunt erigi, approbari, suisque legibus & immunitatibus Corporis CHRISTI sodalitates stabiliri.

XIX. PRÆTERMITTENDA denique non est DEI optimi in hoc collegium benignitas. Factum

Etum liberalitate Religioforum, vti Sindones illæ (vulgò Corporalia nominant) quæ admirandis Fauernensium hostijs inseruierunt, ad memoriam tanti prodigij nostro in templo religiosè deponerentur, quibus asseruandis variorum munificentia theca auro gemmisque grauis accessit. Instrumentum reliquum, tam sacrum, quàm profanum, locupletius est aureis circiter quingentis; præterquam quòd tribus aureorum nummorum millibus scholæ in suum tandem fastigium euaserunt.

COLLEGIVM VIENNENSE.

XX. TANTIS precibus pro Philosophiæ ludo aperiendo apud nos institerunt Viennenses, vt R. P. Generali visum fuerit, importunitati eorum concedendum. Absoluitur autem biennij spatio cursus iste; & gratis, periclitandi gratia, sine vllâ scholæ dotatione docetur adhuc. Quo vno facto non insurgentes modò in ordinem nostrum procellæ sedatæ, sed simul omnium ciuium voluntates sic occupatæ, vt velis remisque contendant, Collegium nostris vsibus peropportunum, à fundamentis, quæ iam posita sunt, quam celerri-
mè fieri poterit, ad coronidem perducere, rem-
que domesticam nouis ad annuos redditus additionibus augere. Quod etiam haud dubijs argumentis ostendunt. Statuerunt enim in
conuentu publico, vti primates aliquot urbem dome-

domesticatim obeuntes singulis patribus familias chartam puram porrigerent, in quam quisque pecuniæ summam à se conferendam referret, & chirographo suo caueret. Duplatis igitur impensis in ædificium faciendis, alijs necessarijs liberaliter subministratis, ædificatur strenuè. Sed ut & vectigalia nostra crescerent, hanc inière rationem. Curia est in vrbe nobilis, ac totius Delphinatûs præfectura ex centum, ut minimùm, viris conflata, qui iam dudum Sodalitatem sub Conceptæ VIRGINIS patrocínio consecrârunt in ædiculâ Beatæ VIRGINIS à Vico (ut nominant) nec obscurâ certè, nec inuenustâ; ut quæ prætorium olim Romanorum extiterit. His Sodalibus ea erat consuetudo, ipsâ Conceptus Virginei luce certam quandam panis candidissimi, vinique generosissimi portionem singulis Socijs, alijsque honestioribus è ciuitate familijs in signum beneuolentiæ distribuere, magno quidem Sodalitatis vniuersæ sumptu, sed exiguo singulorum emolumento, Reipublicæ pœnè nullo. Quod cum nonnullos ex sagacioribus aduertisset, publicè rogârunt suos, illam uti pecuniam in vsum Collegij conferrent. Placuit omnibus rogatio, nobisque vectigal illud communi omnium sententiâ addixerunt. Quinque Calvinianæ opinionis labem eluerunt.

XXI. QVANTA porrò fiduciâ Ciues cum Patribus agant, illud doceat. Vir honestus animadu-

aduertens ex sanguine suo vnum aliquem maiores omnino sumptus facere, quàm illius ferretur conditio, neque satis intelligens, vndenam ei pecuniæ ad nepotinas illas impensas suppeteret, tandem comperit, malæ fidei iuuenē eas ex hospitis cuiusdam ædibus, quò sæpius itabat familiariter, sublectas in rem suam conuertisse. Quare quod reliquum fuit pecuniæ è manibus illius extorquet, & vt erat vir bonus ac prudens, conuocatis quibus maximè fidebat amicis, modum inquiri, quo pecunia Domino suo, saluâ adolescentis famâ, restituatur. Visum itaque per nostræ Societatis Patrem negotium quam optimè posse transigi: adhibetur ergo exoratus vnus; per quem cum innotuisset possessori expilatio thesauri, eum non mediocriter terruit: quem tamen redhibitâ non leui pecuniæ summâ, iterum pacauit.

COLLEGIA EBREDVNENSE ET CARPENTORATENSE.

XXII. DOMESTICVM hoc anno sacellum paratum Nostri est, dum scilicet templi ædificio, cuius iacta sunt fundamenta, manus vltima imponatur. In eo quatuor iam Sacerdotes pœnitentium diligentia vix facere possunt satis, cum elapsis quatuor annis, quibus Ebreduni Patres versantur, vnus posset. *Actum erat* (exclamat prudens quidam vir) *in hoc superiore Delphinatu de fide Catholicâ, nisi accessu vestro partim fuisset re-tenta, partim reuocata.* Et certè tantus fuit rerum
coele-

cœlestium contemptus & ignorantia, vt nonne-
mo maturrimæ ætatis rogatus; Num vnus tan-
tum DEVS esset tres esse? maluerit respondere.
Præcipuum fructum catechesis, & Nostorum,
tacita etiam modestia facit: hinc factum est, vt
duodecim hæreticorū iugum excusserint. Qua-
dam femina aliquando multas hebdomadas ita
obseruabat Nostros, eorum vt incessum, verba,
motus animi quam diligentissimè arbitraretur;
quæ res & ab illâ Confessionem triennio toto
intermissam extorsit, & tantum in eâ calorem
fecit, iam vt quiescere nec velit, nec possit, quo-
ad maritum hæreticum suæ quoque adsciscat
fidei & voluntati.

Carpentorati gemina Sodalitas vna ciuium,
altera scholasticorum, sub titulo B. VIRGINIS
nuper instituta, confirmata est, acceptis Romæ
litteris.

DOMVS PROBATIONIS LUG- DVNENSIS, ET AVENIO- nensis.

XXIII. PARIÀ vtriusque domûs studia pa-
rem fere habuerunt in omnibus progressum.
Lugdunēsi imprimis bene voluit Archiepisco-
pus Viennensis, qui, vt filios suos duplicibus ve-
stiret (tam paternè de Nostris ipse loquebatur)
lectos viginti quatuor gausapinis laneis contra
frigus textit. Erat in hac vrbe maritus quidam,
qui à biennio non ipsemet solùm à sacramentis

N

se ab-

se abstinuit, verum & coniugem suam minitationibus, idem vt accederet, coëgit, proximumque iam fuit, vt & filiolum bimestrem, quem Catholico ritu ablui noluerat, Hæreticis ministris baptizandum committeret, & ipse cum ingenti plurimorum offensione in sententiam Hæreticorum pedibus iret. His malis omnibus quâ rogando, quâ disputando dexterrimè occursum à Nostro est. Itaque infans comitante congratulantéq; totâ consanguinitate ad Catholicum fontem delatus, & pater tantum in antiquâ religione confirmatus, vt ad alium in fide etiam nutantem ipso actore non abnuerimus proficisci.

XXIV. AVENIONE à Patribus, qui tertium probationis annum agunt, excurrando multa egregiè præstita. Vnius in urbem, magnâ ex parte hæreticam, aduentus ita terruit ministrum, vt ille turpiter domi abditus ceu lupus, conspecto indagantis venabulo, delitesceret, donec quorundam arte in lucem, & disputationem cû Patre ineundam prolectus, duplici ignominiâ & pudore se sectamq; suam deformavit. Mulier à viro seiuncta Cacodæmoni prædam debere videbatur, qui membra illius iam velut mancipatæ in muris formâ percurrerat: hæc auditâ Nostri doctrinâ, conscientiaëque peccatis per Confessionem expurgata, spectro illo liberata, tranquillitati, & marito est restituta. Magnis odijs ciuitas quædam ab Episcopo suo dissidebat, vt & hic biennium iam ab vrbe abesset, & illorum
multi

multi appetente Paschate, aut Confessionem, declinarent, aut restitutionem famæ desperarent.

Egit cum Pontifice Noster, vt die palmarum perendino illud Euangelium populo denuncia-
ret; *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.* Obsecutus ille benè monenti est, totóq; Paschate sacris operando, largitionibus publicè priuatimq; faciendis, ita commouit gregem vniuersum, vt non modò odium, quod ipse patiebatur, sed alia insuper multa, quibus ciues à se inuicem distrahebantur, ex vrbe proscriptissò vnâ operâ videretur.

PROVINCIA TOLOSANA.

198

Decem locis habitârunt Socij ducenti quinquaginta
tres. Desiderati tres : quibus suffecti totidem & viginti.

	<i>Uniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adutores.</i>
Tolosæ egerunt.	LXXII.	XXI.	V.	XXXI.	XIV.
Billomi.	XXII.	IX.	VI.	—	VII.
Mauriaci.	XIII.	V.	IV.	—	IV.
Ruthenæ.	XVII.	VII.	V.	—	V.
Auscis.	XIX.	IIIX.	V.	—	V.
Anicij.	XXVI.	XII.	VI.	—	IIIX.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adutores.
Biterri.	XXV.	IIIX.	VI.	VI.	V.
Cadurci.	XIIIX.	VI.	VI.	—	IV.
In Tirocinio Tolosano.	XXXVI.	V.	—	—	II.
In sede Albenacensi.	VI.	IV.	—	—	II.

Hæreticos vniuersim per Prouinciam Nostri ad officium Christiani hominibus reduxerunt nonaginta tres.

Asceticis Societatis commentationibus excoluerunt duodecim.

A duello reuocârunt sex.

Diuturniora iurgia odiâue sustulerunt tredecim.

Generales confessiones exceperunt ducentas viginti.

Ab infestationibus Lemurum aut Cacodæmonum liberauerunt quinq̃.

COLLEGIVM TOLOSANVM.

I.

VAMVIS DOMI (Vno quidem in medio Philosophiæ cursu prærepto adolescente,) segniter curatum nō sit, maxima tamen messis ex agro à quatuor colonis collecta. Missus è sacerdotibus vnus erat Carcassonum, quo in loco tantâ omnium humanitas susceptus est, vt pro eo ciuitas vniuersa cum religiosa S. Dominici familiâ certaret, & verò etiam vinceret. Ita hic gesta res est, vt non nisi à collachrymantibus dimitteretur, & ingens inter ciues desiderium relinqueret collegij nostris vsibus propediem exædificandi. Montem Pessulum, hæreticis vrticis, obsitum, vndecim mē-sibus alter excoluit, vbi bonis ita probatus eius labor est, vt cum is, ad quem spectabat, alterius ordinis concionatorem in annum sequentem nominâssset, huic voluntati à Catholicis alacriter fuerit reclamatum. Supremis cineralibus decem in gremio Ecclesiæ collocauit Noster, quibus

bus socios eiusdem gratiæ consortes eadem operâ triginta adiunxit. Castras aliud Hæreticorum castrum lustravit tertius, toto Aduentu & Quadragesimâ. Habita extra ordinem horis pomeridianis de Augustissimo legis nouæ sacrificio dissertatio in publicâ iudiciû aulâ, frequenti tum Catholicorum, tum Hæreticorum concione, atque hi ex eo modestiùs de ritu hoc venerabili loqui didicerunt. Lumbarium quartus petijt. Ciuitas hæc Episcopi sedes magnis irarû simultatûmq; cûm apertis, tû occultis incēdijs ardebat: Nostri tamen concionatoris diligentia atque industriâ effectum, nullus vt fuerit, quem affectâ Quadragesimâ cum inimicis in gratiam non re-dijisse constaret.

BILLOMENSE, MAVRIACENSE
ET RVTHENENSE.

II. MEMORABILE est quod Billomi cum lapillo hunc modum accidisse narrant. Inambulans fortè propter fluuium adolescens classicus è nostris, lapillum inter glareas ripæ inuenit, cupidinis arcum tenentes imaginem probè referentem, orbe oblongiore, nec dissimili celaturâ figuræ quæ gēma, quæ annulo includi solent: quem, vt sustulit, de mentis sede statim deturbari sibi visus est, conspectâ in eo Auernalis portenti specie. Itaque de genere eorum, qui Nympham in Lymphis conspexisse feruntur, hic illuc versus in equitem pullatum incidit, qui erroris causas suscitatus, nihil à lymphato responsi tulit. Monet ergo, quo furo-

rem expeditiùs temperet, præceps in profluentem abeat, cui aures iterum occlusit alter, sèque conspectu equitis domum properè abripit. Illic sibi aliquantò iam præsentior, studijs de more animum applicat, & ad exercitium styli perpoliendi ex officio se comparat. Quod dum agit, ecce tibi in mensam, cui accumbebat, felis horrido atroque villo affilit, notasque omnes calamo exaratas inductâ caudâ obliterat. Studiosus signo salutari ferale monstrum arcere aggreditur, illòque iterum atque iterum pertinaciùs resultante, tam diu piè se signando perseverat, quoad omnis deniq; molestia in auras evanuit. Lapillum interea suum ancillæ domesticæ custodiendum tradit, in quam simul cum eo pestem omnem transfert, ita vt ipse quietus, puella noctem eam, obiectâ simulachri horribili specie, in magnis timoribus exegerit. Suspicata igitur quod erat, veneficium latere, lapidem restituit inuentori, simulque auctor est eius Patribus nostris exhibendi: quod vt iste fecit, mente constitit. Amitâ verò adolescentis, lapillum ob spem lucri repetente, pristinæ infestationi momento puer est redditus, quâ liberatus non est, donec infelicem gemmam in minutissima frustra concidit Sacerdos.

III. MAVRIACI hoc anno initium sumpsit sodalitas Parthenia, sub titulo Conceptæ VIRGINIS, & frequenter diuinâ benignitate contigit, vt animorum procuratio à Nostreis facta, ægris corporibus quoque recreationem attulerit, siue id eorum fidei, qui curabantur, siue diuinis verbis

bis precibúsq; Ecclesiæ, aut amuletis sacris malit quis attribuere. Tres certè, recitato (vt super ægrotos ferè solet) Euangelio, meliùs inde habuerūt: in his puella quæ dissolutis paralyfi maximè necessarijs artubus, nec pedibus incedere, nec manibus quidquam agere poterat, expiato delictis animo, accedente de paralytico Euangelij pronuntiatione, pristinam membrorum facultatem vsúmque recepit. Iuuenis item lentâ febris affectus, & pœnè confectus, tentatis antea, sed frustra varijs remedijs, illicitis etiam ac magicis adhibitis, in peius semper spectabat, quoad detracta è languētis collo inani bullæ cereûm Agni iconem suffecit Pater, exceptaq; cōfessione duplici eum sanitate impertiuit. Adolescentula crebrò quodam defunctæ matris vmbra referente spectro ad præcipitium atq; interitum voluntarium sollicitabatur: deducta tamen ad Sacerdotem nostrum, ritèque confessa, desijt infestari. Haultu aquæ, cui Crucis Peruanæ D. Thomæ particula immersa fuerat, febres, atq; aliæ id genus corporum pestes sæpiusculè profligatæ; vt re iam vulgatissimâ passim à febricitantibus ea potio tam salutaris siciatur.

I V. EXCURSUM hinc in loca aliquot aliquoties. Belloci, quod in finibus Aruerniæ situm est, prisce Religionis & pietatis ardor per sanctiores patientis triumphantisque Christi ferias excitatus. Nam lue Calvinianâ hic locus maximè corruptus est, ducebatúrque inter Catholicos etiam homines probro frequens Sacramentorum vsus; sacri quotidiana, aut crebrior auditio, in-

otiosos, aut rei domesticæ negligentes retor-
quebatur : quin Sacerdotes aliqui, nihilo cate-
ris meliores, fannis & irrisionibus pios, quosque
excipiebant. Consuêsse cum Hæreticis solen-
ne & more iam receptum erat. Quibus malis
omnibus opportuna remedia attulit Nostro-
rum aduentus, tresque hæreticorum vinculis
abstraxit.

V. RUTHENE inter mille discipulos non parùm
sudatum. Supplicatio quadraginta horarum,
ante cineralia auctiore pietate & celebritate,
quam alias instituta larvas multis detraxit, vn-
de per quam rara discurrere visa, aut si quæ in-
scennam prodijt, pro plausu & gratulatione, ma-
maledicta & execrationes asportauit. Hæretici
quinque Ecclesiæ redditæ. Catechesis in altero
urbis templo à Nostreis toto anni tempore habi-
ta, magno vtriusque sexûs hominum concursu,
tum Magistratuum urbis præsentia sæpe coho-
nestata. Missus ad Habulitanos vnus, plures a-
lii; redierunt cum manipulis.

AUSCITANVM COL- LEGIVM.

VI. BEATISSIMA VIRGO, vt alibi in toto ter-
rarû orbe multis multùm facit bene; ita Auscis
quoque aliqua subinde clementiæ suæ dat spe-
cimina. In vltimâ valetudine periclitabatur
Sacerdos, cui dum venit in mentem Sodali-
tij Parthenij, indéque singulæ VIRGINIS in-
clientes suos beneficia secum reputat, vouet,
sime-

si melius per eam habere sibi detur, illico se eius obsequio mancipatum iri: vtrunq; euenit, vt & æger conualesceret, & datum eius nomen Sodalitas acciperet. Alius iterum è Scholasticis adolescens, cum in grauiſſimo morbo, à consilijs medicorum iam esset desertus, adeoque depositus, Præceptoris sui monita sequi cœpit, se suamque salutem DEIPARÆ Beatôq; IGNATIO nostro suppliciter commendare. Illata igitur ad osculum Beati istius imagine, nuncupauitq; Sodalitatis ineundæ, peregrinationisque pedestris ad locum VIRGINIS celebrem, Garafoniam suscipiendæ votis, morbo liberatus, fidem quoque suam liberauit.

VII. VERVM non minùs MATRE suâ CHRISTVS Dominus in mortales voluit esse beneficus. Hæretici filius à parente ad Ministrum audiendum de more ductus, sanum profanum iam iam subiturus, ita se repente à limine abstrahi sensit, vt quamuis tota vi conniteretur, nusquam tamen ingredi præualuerit. Hæsit igitur affixus quasi limini, saxo similis, vt toto illo tempore, quo declamauit præco, nihil nisi ingratam quandam & acerbiam obstrepentis alicuius vocem exaudiret. Et tamen diutiùs in errore perstitisset contumax animus, qui tam euidentibus signis annuentem CHRISTVM sequi recusabat, ni, dum irato DEO rabulam suam audire rursus percipit, interiore verberè excussus, ac flagellatus acriùs solito fuisset. Itaque extremum sibi aliquod malum à Superis metuens,

tuens, præfractis omnibus tum pudoris tum
existimationis vanæ repagulis, ad Nostros tan-
dem aduolat, qui benignè susceptum hominem,
dèque officijs fidei & pietatis Catholicæ appri-
mè edoctum CHRISTI familiæ asseruerunt. De-
fecerat à Catholicis olim quidam ex assiduo cum
hæreticis militibus, quibuscum merebat, con-
tubernio, Caluiniacis erroribus deprauatus : &
cùm is neque amicorum precibus eò, vnde pe-
dem infelicitèr extulerat, reuocare vellet, coele-
sti coactus irâ reuocauit : absumpta enim super-
nis ignibus eius domus, facultates omnes in ci-
nerem, ac bustum solutæ : quarum incendio &
conflagratione salutis ipse lumen accepit, quod
etiam alij quatuor aspicere cœperunt.

II X. **E X T R A** urbem ab vno è Nostreis ferè
summam hæc præstita. Frequentior diuino-
rum Mysteriorum vsus persuasus, impeditum
duellum : abrogata diebus religiosis carniū e-
dendarum licentia : contra ter de die **VIRGINEM**
MATREM salutandi melior introducta consue-
tudo : duo sodalitia, Virginum vnum in hono-
rem Augustissimi Sacramenti : alterum matro-
narum in **B. Annæ** singularem cultum, quæ iam
pridem neglecta iacebant, restituta : dissidentes
graues viri non priùs deserti, quàm pacis & ami-
citæ leges decreto, ac iureiurando publicitus
confirmassent.

COLLEGIVM ANICIENSE.

IX. **SÆVIENŒ** per vniuersam Velauniam
pesti-

pestiferâ februm lue, quâ plurimi Anicij afflati interiêre, vix domus nostra à summâ pernicië abfuit. Iacuêre pœnè omnes. Erepti è numero & Rector & Rhetor. Rectoris, Patris nêpe Claudij Ponceoti, quatuor vota professi, singularis fuit eruditio, prudentia, & pietas. Vixit in Societate viginti quinq; annis, docuit cum laude varias disciplinas; Humaniora, Philosophiâ, Mathesin: tantæ verò, & tam variæ lectionis, vt esset in omnium, antiquorum peræquè ac recentiorum scriptorû monumentis studiosè, & multum volutatus. Cui linguarum Græcæ pariter, ac Hebraicæ haud mediocris cognitio accedebat: tam solidæ virtutis, vt in summo morbi æstu, mira patientiæ obedientiæque documenta dederit modestissimus præses. Robur id animosque laboranti præsentis oculis Cælites addidisse videntur. Ei namque expergiscenti adolescentuli duo semel ad pedes adstiterunt, candenti corporis habitu, vultu speciosissimo, qui in summis morbi doloribus posito nunciabant, nouas illi molestias superesse deuorandas, & faucibus plenioribus potiones anxias hauriendas, quas in phialis aquâ turbidâ repletis coràm miscebât: cum interim tertius adest, qui è conspectu priores remoueri iubet; angoris enim uero terminum adesse; sic REGINÆ cœlorum visum, de cuius imperio & auctoritate significabat se fuisse missum, neque verò ipsammet longiùs abesse. Desierat loqui, simul ac B. VIRGO cum filio IESV spectabilis adstetit: comitabantur Dominum B.B. Claudius & Ignatius, hic parens, ille

ille patronus; adhærebant aliquot è Societate Patres cœlo Beati; qui omnes lectulo appliciti, sponponderunt futurum breui, vt ducibus se ad æternæ salutis portum inueheretur. Lætos nūcios mirabilis excepit animi voluptas, quæ faciente nihilominus morbi vi dolorem exhausit, vt non conscio rei peractæ medico, febris multum remisisse, & æger solito meliùs habere videretur. At dum ille arti suæ acceptū refert, quod erat artis omnino diuinæ, facilè id sanis persuasit, ægrotanti tamen non ita, qui vitæ spacium breuius præcognoscens, Sacris omnibus ante decessionē præmuniri expostulat. Deponit itaq; quæ conscientia premere iudicabat, & viatico salutari pascitur, oleo sacro deniq; bonus Athleta ad certamen vltimū inungitur. Triduum superuixit in cōtinuis precibus, defixis statu imobili in CHRISTI de Cruce pendentis obiectā effigiem oculis, eam modò disuauians, modò pijs allocutionibus cōpellans. Interrogatus à Patre paulò ante excessum, nūquid animæ molestiā faceret? *Hoc vnum*, inquit, *quod in his, quæ DEI fuerunt, totus ego nō fuerim.* Magna certè sui despicientia, magna vitæ integritas in eo clauit, vt Genij tutelarioris aspectu sapiùs exhilaratus non sine argumētis credatur. Audisses porrò iam instantē obitu, IESV & MARIÆ salutaria nomina identidē elatā latāq; voce pronunciantem; modò toto mentis affectu cum Psalte regio canentē; *Latatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum domini ibimus.* Postea exporrectis brachijs quasi cœlestes præsentēs vellent amplecti; *Venite*, inquebat, *omnes Sancti, adeste omnes*
Ange-

Angeli DEI; omnes Sancti intercedite pro me. Sancta MARIA ora pro me. Sciscitanti de ipso Patri, quam speciosa VIRGO MATER esset? Exclamans respōdit: *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra!* Et de IESV item percontanti; IESV! ait moribūdus, O IESV! Et hoc tantū iterabat, eo dextræ gestu, cā capitis nutatione, cā vocis prolatione, quæ ex intimo pectore vehementiorē, inexplicabilis cuiusdā, quā totus difflebat, lætitiæ affectum declararet, non licere homini loqui, aut aperire, quæ videret. Ac postremū Litanijs super eum recitatis, tādīu respōdit, quamdiu vox supeditavit, adeoq; beatā suam non ita multō post animam ē mortali in vitam immortalē transmissit, alteri Sacerdoti Rhetorices Professori locum paraturus, quem tertio post mense morbi vis eodem euocavit. Is fuit P. Desiderius Colinus annorū ferē quadraginta, quorū decem egit in Societate. Miro in B. VIRGINEM, tum in augustissimum Eucharistię Sacramentū studio & amore semper exarsit, vti suauissima vtriusque memoria oranti sapiūs, litanti fere semper lachrymas exciret. Grauiore phrenesis importunitate de mentis sede nonnunquam dimotus, solā DEI MATRIS appellatione sui compos efficiebatur. Eā inualetudinis tempore aduersus omnes, tum ministrantes imprimis fuit obseruantia, vt si quid iuberetur, quamuis permolestum, *Absit*, responderet, *absit*, ego vt B. VIRGINIS causā nolim obtemperare. Vixit denique sui quoque Contemptor peregregius, & vitæ religiosæ cultor, quales cælum merentur.

X. EXTRA Collegium & inter Discipulos periclitabantur etiam nonnulli, qui tamen, vt sunt B. VIRGINI addictissimi, ita eius ope supremâ ab immaturo interitu præseruantur, lacebat ad imminentem mortem vnus ex Parthenio cœtu, qui se valetudinem pristinâ Patronæ suæ ope recepisse affirmatè dicebat. Alius pio sæpe fratris hortatu exemploque compulsus, vti se in Sodalium B. MATRIS Collegium cooptari pateretur, tamdiu repugnauit, donec morbi violentiâ, quâ tenebatur, fractus, & mortis, à quâ non procul, vt videbatur, aberat horrore victus, eidem se voto nuncupauit, cuius religionem salus excepit. Cuius è maiore sodalitia torrentem pedibus transmittere dum conatur, aquarum impetu per abruptos procul scopulos subiectâsque voragines præcipitandus abripiebatur, salutaribus IESU ac MARIE identidē nominibus inclamatis, saluus è periculo in ripam eijcitur. Miserat Parthenius quidam (vt id quoque hic ponam) piaculares aliquot calculos, à Nostreis acceptos, in patriâ, quorum vnus, cùm mulieri Energumena appensus fuisset, nimium quantum perfidus hospes, vociferari, frendere, turbari cœpit execrarique; *Damnatum eum, qui sacra illa ara Anicio adspertâisset*; abstracta itaque in ignem ardentem iniecit; vnde magnâ omnium admiratione, semel, iterum, sæpius, illâ penitus icunculâ resiliit.

XI. COLLEGIUM hoc claudet aliud eiusdem benignissimæ MATRIS beneficium. Adierat virum nobilem Sacerdos Noster, qui morbo eâ tempestate atrociter grassante in lectulo afflic-
tus

ctus detinebatur: is cum antea ex Hæreticorum partibus stetisset, hâc occasione ad Catholicos se transtulit. Cum enim tumultibus Gallicis postremis oppidum aliquando circumfedisset, & labefactato ad expugnationem muro, militi in urbis direptionem civiumque cædem signum iam daturus esset, nihil habuit prius, quam ut conseruandæ feminarum pudicitiae caueret. Cavit itaque publico per castra edicto, ut ne quis sub pœnâ capitis, nuptæ innuptæve vim afferret: ac amplius veritus, ne militem in officio insolentia victoriæ non contineret, ipse in principijs Imperator urbem ingreditur, & feminas ad se conuocatas in ædem sacram, quasi pastor gregem in ouile compulit, suamque in fidem receptas ab turpi iniuriâ omnes vindicauit. Laudem tam præclaro facinore ab hominibus insignem retulit, à DEO DEIq; MATRE purissimâ gratiam multò maximam, acceptâ nimirum veritatis Evangelicæ luce, quâ in hunc usq; diem caruerat: quæ etiam ab alijs vndecim cognita hærescos tenebras illis fugauit. Atque is quidem è quo Societatis nostræ homines priuatâ consuetudine cognoscit, tanto in eam studio ferri cœpit, ut si à morbo illo conualesceret, ex voto Societati filium liberorum suorum charissimum consecraret, eumq;, nisi adultus parentis. Voluntati morem gessisset, exhæredaret: votum superis placuisse, sanitas consecuta demonstrauit.

COLLEGIA BITERRIENSE,
ET CADVRCENSE.

O

XII. TAM

XII. TAM Biterris, quàm Cadurci, suam Nostris liberalem manum frequenter aperuerunt amici. Hic aureis circiter quadringentis æstimandam supellectilem accepit templum: illic Collegij ædificium duabus scholis inferioribus, & quatuor cubiculis superioribus est laxius factum: sed & sexcenti insuper aurei ex redditibus in discrimen adducti perennem Regis Christianissimi optimè de nobis semper meriti auctoritate securitatem sunt adepti.

XIII. BITERRIENSIVM est istud. Lite quidam exciderat, qui dum ædes suas desperationi proximus repetit, Cacodæmonem, mentito viatoris habitu, socium itineris nāciscitur, & caussam insolentis mœstitiæ sedulò exquirentem, & medicinam illi quantocunque malo certissimam promittentem. Alter cū se bonorum ferè omniū naufragiū fecisse diceret, eiq; restituēdo opem alicuius desideraret: *Si, inquit personatus comes, bimestrem tuum filiulū oppignerare mihi velis, memento te pristino, immò meliori, loco constituā.* Illo respondente: Nunquam sibi rem perditam, aut perdendam tanti fore; ostensā grandi pecuniæ summā miserum expugnare aggreditur: sed cum eā quoq; parte omnē sibi, ad fidem hominis euertendam, aditum interclusum videret, operā suam illi, sēq; totum cōmittit, quem puncto tēporis domū, quæ tridui illinc aberat, humeris, si velit, esset transportaturus. Officia tam noua & inusitata vbi intellexit afflictus ille, iussit infelicem comitem in maximam malam crucem abire, simulq; se Christianissimo more signādo
solus

Solus repenti ambulauit. Mox tamen à melioribus amicis, qui progredientem affecuti sunt, salubrius instructus ad nos venit, explanatisq; quæ in itinere acciderant, tum cōscientiā delictis expurgatā, domum suam summā animi alacritate, & in DEVM fiduciā est dimissus. Ad Ecclesiæ castra profugi plures viginti retracti.

XIV. CADVRGENSIVM sunt hæc reliqua. Hæretici quinq; Catholicæ fidei veritatem amplexi. Virgo ex ijs, quæ templum nostrum frequentat, iuuenem proci, nuptias suas ambientem, impotentiùs redamabat; quem cū audit ab æmulis per insidias, ab eā redeuntem, varijs pugionibus appetitum confossumque interiisse, causas mali altiùs repetens, ita dictante NVMINE, facili sibi persuadet, id non sine diuinā prouidentia potuisse contingere, quæ ad alias ipsam, quas non cogitabat, immortales scilicet nuptias cum IESV sponso æterno contrahendas hoc casu inuitaret. Quamobrem re accuratiùs examinatā, statuit secum inconsultis omnibus mortalibus, mundi huius illecebris valedicere, CHRISTOQUE se sponsam sistere. Quod tamen eius consilium, nescio quī, matrem latere non potuit, quæ mox specie necessitudinis filiam ad se (utpote absens) aduocari curauit. Ergo dum famuli equos, famulæ mundum supellectilemque muliebrem apparant, quid facit Virago? Templum nostrum curriculò petit, omni famulitio domi relicto, sedensque in genua, elatis in cœlū manibus, CHRISTVM obtestatur, suam ut voluntatem quacunque ratione declararet,

raret, se quoquo paratam sequi. Inter hæc audire sibi visa SPIRITVM sanctum internâ voce Religionis ingressum suadentem, illicò sacrarum Virginum cœnobiū est ingressa, hodiéq; frementibus quantumvis circum parentibus constantissimè perseuerat.

XV. B. ALOYSII Nostri preces apud DEVM, & merita tribus matronis hic profuere. Vna varijs simul morbis, qui medicorum artem luserant, diu exebatur: feбри nimirum continuâ, fluxu dyssenterico, acerbis artuum singulorum doloribus, adeò vt omnis spes leuationis & humani præsidij præcisa videretur: sub id tempus Sacerdos Noster eam inuisit, recreaturus animum saltem, vbi de corpore actum esse iam cõstaret. Reliquam itaq; ægrè spern traducit in Aloysij in cœlo Beati pietatē, cui, vt votum aliquod nūcupet, persuadet. Vtile laboranti fuit consilium. Voto namq; in frequenti, satis adstantium multitudine factō, ampliùs diem expectatum non est, cum illa se, obstupescētib; vniuersis, inter valentes collocauit. In alterâ non dissimile minùsve mirandum facinus eiusdem Beati gratiâ claruit. Sanguineo item fluxu ex hepatis vitio grauitè illa laborabat, atque ita, vti sensim extabescens, & oblatos ori cibos nausearet, & insomnijs molestioribus identidem turbaretur. Tentauerat medicorum omnium, quotquot in vrbe curabant, artes & opes: sed frustra fuit, donec ex memoria recentis beneficij, in notam sibi feminam ab Aloysio collati, eundem quoque voto religiosè eius obitum quotannis recolendi sibi deuin-

deuinxit; in ipsis enim precibus sanguinis continua eiection cessauit, redijt orexis, dormire potuit, integrè conualuit. Tertia eiusdem manu curata, laterum dolore acutissimo discruciabatur, intermittente subinde spiritu, ægrè vt animam traheret, & ad summam virium debilitationem vitæq; periculum premeretur. Ex consilio suorum iam nominabat hæredes, rei que familiari supremâ voluntate consulebat. Adest euocatus ad vltimam, vt videbatur, confessionē excipiendam, qui ægrotantem indubitata fide esse iubet erga ALOYSIVM GONZAGAM, meritis in DEVM, at in homines miraculis clarum, cui si se voueat, spondere audet, ipsam conualiturâ. Vix voti nuncupationem clauserat femina, cum dolorem ex toto corpore migrasse animaduertit. Denique quod Mauriaci aquam Cruce. D. Thomæ attactam operari scripsimus, hîc quoq; præstat: eius enim haustus religiosè factus periculosas febres frequenter profligare consuevit.

DOMVS PROBATIONIS TO-
LOSANA ET SEDES ALBE-
nacensis.

XVI. IN ALBENACENSI sede (vt de hac prius aliquid dicam) nullam neglexerunt occasionem Sacerdotes nostri, seu quæ ad Hæreticos ab errore reducendos, seu quæ ad Catholicos in fide & moribus conseruandos, tam domi, quàm foris spectabat. Matrona in vlciscendæ offensionis consilio pertinacior, horribili se sacramento de-

uinxerat, non prius CHRISTI Corpus sumptam, quàm illatam sibi grauē iniuriam, grauiore si posset, vlcisceretur. Sed enim Patris nostri per salubri de remittendis iniurijs exhortatione ab eà mente reuocata, inimicitias in ulta dissoluit. Interitum ex violentà ad desperationem ægritudine animi femina quædam alia pertentabat; omni tamen peccatorum onere deposito, sumptaq; à Nostro cerei Agni icunculâ, noxium consilium mutauit. Daabus alijs iam pœne conclamatis, vitam cum integrâ valetudine, sacri olei inunctio longiorem fecit. Ostentum neque tamen ante hunc diem non auditum aut cōspectum, Hæretici cuiusdam impietas vidit. Puello Catholico Agnum cœlestem è collo detractū sacrilegâ manu in focum abiecerat impius homo, restitit inuiolabilis cera, flammisq; extinctis illœsa denique suo cum vinculo reperta est. Sed quid ad istud Hæreticus? quod nimirum solet Hæreticus, plùs non; *Vidit & obstupuit.*

XVII. PROVINCIAM hanc finiat singulare diuinæ opis argumentum, quod Tiro quidam ex Tolosana domo in apertis vtriusque vitæ discriminibus sensit. Dum hîc seu coactus, seu necessariorum precibus & blandimentis inductus, sanguini aliquid dare vult, vt meliore dein suorum cum pace CHRISTO se in Societate consecraret, ex itinere fortè cum equo diuertit ad auculi castellum, quo Diui eius loci tutelaris annua memoria recolebatur. Traxerat ea occasio varijs ex locis plurimos mortales, qui quidem non tam pietate, quàm omnis generis lasciuia, atque

atque improbitate exciti eò confluxerunt. Cœnabatur opiparè, iamque ab effusiore conuiuio, ut fit, choreæ, risus, ioci, symphonix latè perstrepebant; cùm ecce tibi inter hos motus subito fragore totum ædificium contignationibus disiungi, trabes rumpi, tabulata subfidere, atque in præceps incolæ omnes sursum deorsum ferri. Noster adolescens simul communi ruinâ deorsum trahi se persensit, CHRISTI & MATRIS ope imploratâ, in oram fenestræ proximæ profiliens, sese læuâ appendit, & quia adhuc ex itinere ocreatus erat, (mira DEI prouidentia!) tigno calcaria infigit, ibiq; pendulus sustinetur tantisper, dum pedem promouere ausus, qua manibus, qua calcibus obrepando, ad medium vsque parietem delabitur; ac fortè armarium reseatū offendit, ubi se ab illâ horribili strage seruauit incolumem; cùm interim octodecim, aut vnde viginti circiter homines, iisque omnes Hæretici, eâ ruinâ obriti malè perierint. Hæc clades pedes, immò alas addidit adolescenti eximio, uti mox suum in Religionem ingressum, contra licet obnitentibus consanguineis alijs, maturarer.

PROVINCIA BELGIVM.

216

Numeravit Belgium socios locis viginti septem diuersis circiter octingentos. Vitâ functis septem successerunt Tirones amplius quinquaginta.

	Uniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
In Collegio Louanienſierant.	LXII.	XXIX.	—	XIV.	XIX.
In Tornaceniſi.	XXV.	XII.	VI.	—	VII.
In Tiſirocinio ibidem.	XC.	—	—	—	—
In Colleg. Audomarenſi.	XXXVIII.	XIX.	VI.	V.	VIII.
In Seminario Anglicano ibid.	XIX.	—	—	—	—

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adutores.</i>
In Misione Warenensi.	VII.				
In Colleg. Duacensi.	LIII.	XII.	VI.	IX.	XX.
In Antuerpiensi.	XLVI.	XV.	V.	XVII.	IX.
In altero ibid. vbi & Tirones.	LXXI.				
In Colleg. Leodiensi.	XLI.	XX.	IV.	V.	XII.
In Traiectensi.	XXIII.	IX.	V.	II.	VII.
In Brugensi.	XXII.	XIV.	V.		IX.
In Iprensi.	XXI.	IX.	VI.		VI.
In Corracensi.	XLIII.	XI.	VI.	XVII.	IX.
In Gandauensi.	XXV.	XII.	V.		III.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
In Insulensi.	XXX.	XV.	VI.		IX.
In Vallencenensi.	XXVI.	XII.	III.		XI.
In Montensi.	XXIIX.	XI.	IV.		XII.
In Bergensi.	XXV.	XI.	V.	III.	VI.
In Luxemburgensi.	XXI.	IX.	VI.		VI.
In Atrebatensi.	XXIII.	X.	V.		VIII.
In Cameracensi.	XXIII.	X.	VI.		VII.
In Bruxellensi.	XL.	XVI.	VI.		XIX.
In Sede Dionantensi.	IIIX.				
In Syluzducenti.	V.				

	<i>Uniuersim.</i>								
In Misione Hollandicâ.	VII.								
In Ruremontanâ.	IV.								

Errorem hæreseos patribus auctoribus deposuerunt centum sex.
 Honestè & pudicè viuere didicerunt quingenti quatuordecim.
 Totius vitæ peccata recensuerunt quingenti quatuordecim.
 Inimicitias deserunt præter quasdam integras familias viginti nouem.
 Desperabundi spem & salutem resumpserunt decem.
 Ad B. P. N. Ignatiij præscriptum exercuerunt se apud nos vndecim.
 Eiusdem beneficio faciliùs pepererunt feminæ duæ.
 Agno Dⁿⁱ i cerco contra damna vtiliter se munierunt octo.

COLLEGIUM LOVANIENSE.

I.

ANTEQUAM IN PRO-
uincia hâc amplissimâ gradū
ad singula faciamus, visum
necessariò est, paucula quædā
ex multis præmittere, quæ in
toto Belgio Nostris ferè sunt
communis. Ac primò quidem, quod diuinæ be-
nignitati meritò acceptū ferimus, secluso Marte
bellicisq; tumultibus, qui tot iam annis Belgi-
cum hoc solum cædibus, rapinis, incendijs va-
stauère, qui neque paucos è Nostris perinsignes
viros de medio sustulère, tandem iterum paca-
tam latèque laborum nostrorum tutis excursio-
nibus parentem hanc prouinciam. obtinemus :
nimirum pactæ nuper cum Hollando annorum
duodecim induciæ, & plena vtròq; com-
meandi libertas, non solùm templis, quæ olim
fuère, instaurandis, sed ducendis quoque Socie-
tatis nostræ nouis colonijs, latos cāpos aperuē-
re. Nullum verò totâ Prouinciâ Gymnasium
est, quod pacis opulentia vbertatèque agros &
rura

rura perfundente, non multò iam copiosorem ad liberaliores Musas concurrentium turbam, admittat. Voluptati fuit Illustrissimo Guidoni Bentiuolo Nuntij Apostolici personam hic sustinenti, ea Gymnasia, cum occupationes permitterent, aditare, experiri subinde adolescentum indolem, industriam, actionem. Neque enim ferè fuit vrbs vlla (in quâ quidem Collegium esset) vbi non aut dramatio, aut dialogidio aliquo ad rem personamque accommodato à flore iuuenturis cum plausu exciperetur. Pietas & virtus inter domesticos quidem per consuetam post vltimam cōgregationem generalem omnibus exercitia, inter exteros verò & Nostros discipulos per sodalitia, tam Parthenia, quàm Angelica ita auxerunt, vti superi Prouinciæ terminos alacritati nostræ extenderent, & mortales plurimi vrbesq; Societatis operas in partem laboris euocarent. Ita Syluæducis & Ruremondæ cum spe Collegiorum nouæ sedes, ita Antuerpiæ altera Probationis domus necessariò fuere instituenda: vt videatur DEVS Opt. Max. hac liberalitate tantâ industriam Nostrorum, aut vellem remunerari, aut acuere.

II. IAM quæ Collegiorum, ac primò Louaniensis propria sunt, aggrediamur, & quod ad modestiæ grauitatisque religiosæ, seu commendatione, seu cautelam valere debet plurimum, dignius, inquam, digniori loco ponamus. Vsu venit non ita pridem Louanij, vt aliqui in cœtu & coronâ adolescentum (ignoratione an maleuolentiâ.) Nostrorum mores vitamque generatim

ratim licentiùs carperent. Ergo aduena quidam, bono eorum quos viderat, quibuscum hæserat, odore virtutum ad amorem Societatis pertractus; *Ecquis*, inquit, *vestrum*, ô *Censores nasuti*, *aut in vitâ, aut in verbis, aut in gestu, vel leuissimum quippiam*, quo eos iure criminetur, obseruauit? Ego quidem prius quàm huc aduenissem, de *IESUITIS* multa inaudieram, eorum neminem videram, quamprimùm tamen incedentes per urbem viros adeò graues modestosque conspexi, hos esse *IESUITAS* mihi certò persuasi. Ab his ergo moribus Nostrorum cum indefesso labore coniunctis, varius & multiplex in alios promanauit fructus: & in Sodalitijs quidem, (quorum hîc quinque sub diuersis capitibus, Theologorum scilicet, Iuriconsultorum, Philosophorû, minorum artium & ciuium) in his Sodalitijs inquam mira sanè est cura & contentio pietatis. Ex maiore, quod ciuium est, exciderat cuidam è manu & memoria syngraphum pretij omnino magni, vouet B VIRGINI cereum, quem illa gratum habuisse restituto syngrapho declarauit. Nam domo fortè abeunti, cæno sordibusque inuoluta chartula obtulit sese vltro, eo loco, de quo ne suspicari is quidem potuisset. Anglus nobilis, ab hæresi iam abhinc biennio absolutus, Louanium cùm accessisset, id in votis habuit, in Sodalium cohortem quamprimùm vt adscisceretur: sed cùm febri ardentissimâ distentus conuenire cætum non posset, precibus tandem expressit, vt intra priuatos parietes nuncupatâ votiue orationis formulâ, se B. MA-

TRIS obsequijs manciparet. Quod ut maiore animi ardore faceret, coram eiusdem imagine è sacrâ Sichemienfi quercu, quam secum, & in Angliam, & inde rursus huc, non citra ingens periculum asportarat, quantum exhausto iam vires permittebant, erexit, se suâque omnia **DEO DEIq; GENITRICI** commendavit; nec multò pòst Sacramentis omnibus pramunitus, securè suavitérque obdormiuit. Fuit hîc ex Iuris & Medicinæ peritorum Sodalitate, in qua die Beatæ **VIRGINIS** Natiuitati sacro, publicâ eâque celeberrima denunciatione promulgatæ sunt literæ, quibus primariæ Romanæ fuit aggregata. Sed dandum nunc vnus quoque desertoris exemplum, scriptu licet iniucundum, lectu tamen fortè non infructuosum. Is Sodalium bonis honestisque cùm moribus, tum colloquijs ad aciem ordinatam velut classico identidem reuocabatur, at diem ex die trahebat, & tam diu deniq; trahebat, dum imparatum supremus oppressit. Nuper enim haud bene sobrius, ortâ inter nescio quos rixâ, inopinatò plumbea glande traiectus, emotâ subitò mente, nullo pœnitentiæ dolorisve indicio miser, ac miserabilis expirauit. Sed nunc ad alia.

III. **ANTECINERALIBVS** magni, atque insolentes animorum motus in æde nostrâ animaduersi, ut interuallo sacri vnus, facilè septuaginta homines visi sint, qui vberibus lachrymis præ gaudio exundantibus sinus suos & præcordia humectarent: ex ijs verò, qui ad sacram mensam accesserunt.

accesserunt, sexcentis priorem annum superarunt. Mendicis præter alias alio tempore largitiones, tribus, per hebdomadas singulas, diebus, iusculum haud insipidum, una cum panis potusque portione, quæ vni prandio satis esse posset, distributum circiter ducentis. In usum sacrum templo nostro donati aurei amplius etiam ducenti. Materfamilias trium filiarum pudicitia cautum volens, eam Nostris auctoribus, D. VIRGINIS custodia, recitatâ in eius honorem, ternâ quotidie Dominicâ Angelicâque oratione, commendabat. Ecce autem quo die failente memoriâ pio muneri consuetudinique defuit, in ipsis propè foribus à duobus prædonibus earum una vesperi apprehenditur, oréque præcluso inter manus per vim abripitur. Actum erat, ni VIRGO VIRGINVM Virgini succurrisset. Voverat ei puella intimâ cogitatione, si integra domum reuertisset, ad eius se imaginem, quæ hûc in D. Petri miraculis claret, trës cereos staturam. Vix mente votum conceperat, cùm derepentè, nescio quis, incondito clamore horrendum perstrepsens, istis harpijs ex animo audaciam, ex vnguibus prædam excussit. Redijt itaque domum longo itinere, & matrem suam, vti de potentissimæ VIRGINIS auxilio lætam, ita de eadem obnixiùs implorandâ, magis imposterum fecit sollicitam.

COLLEGIVM ET TIROCI-
NIVM TORNACENSE.

IV. VNIVS cuiusdam è discipulis nostris, sanè quàm degeneris, & in pigritiâ, ob animum à studijs alienum, obdormiscientis dignum his annalibus exemplum duxi; Is sibi condiscipuli sui morbum, non ex charitate Christianâ, sed odio vehementi scholarum, quò abesse à lectionibus liceret, identidem apprecabatur; excipiebat tamen vacationum tempus, nam integerrimam tum quidem, ne lusui deesset, sanitatem præoptabat: poterat imprudentia quædam puerilis, nec serium videri hoc votum, nisi habuisset momentum. Quarto enim ante ferias litterarias die, primùm febris ardēs, tum deinde turpis ex eâ scabies adolescentem peruadit, eumq; ingenti foetore, ac scabie perfundit; omni vt vacationum tempore lecto affixus, faciem vniuersumque corpus fœdis maculis respersus, & voti simul, & corporis sui pœnitentiâ egerit. Maior & melior fuit alterius cuiusdam nouennis pueruli sub nostrâ disciplinâ profectus. Hic ab utroque parente Hæretico natus, atque ex zelandiâ in ludum hunc litterarium à patruo Catholico adductus, bonam fidem cum bonis artibus addidit, eamque mordicus, licet frequenter à parentibus huc ventitantibus ad defectionem sollicitetur, retinet atque defendit: qui rogatus num abire in zelandiam cum parentibus vellet? quamprimum in lachrymas effusus. *Etiame,* inquit, *adeo me insanire, vt animam simul & corpus perditum eam? atq; vt insuper me bonis æternis exheredem? Nunquam fiet.* Hæc Nostri discipuli. Cives verò, tum viuis Nostrorum vocibus, tum

etiam, & multo maximè libellis pijs, ex peregrinâ in linguam vernaculam transuersis multifariam sunt adiuti; quorum simul aliorumq; amicorum liberali donatione trecenti circiter aurei in templi ornatum ac splendorem sunt cōuerſi.

V. TIRONVM noſtrorum numerus ad Calendas uſque Octobres intra centum & viginti vix ſtetit, qui cum difficulter vnâ domo & diſciplinâ contineretur, voluntas fuit Maiorum, vt diuiſis deinde domicilijs Galli, Belgæ, Flandri diſtinguerentur: qui partim *Tornaci* remanerent, partim *Antuerpiam* ad veteris Collegij domum commigrarēt. Ita hæc Tornaceniſis domus partis vnius factâ digreſſione, ſocios nihilominus retinet circiter nonaginta, quorum veterani ſeptendecim, tirones reliqui. Commodum verò in tantâ incolarū multitudine id accidit, vti cū noua domus, eaq; ampliſſima inhabitanda, noſtrisq; aptanda uſibus foret, inuenirentur inter tirones, diuinâ credo miſſione, vnus faber murarius, iſque architectus, vnus carpentarius, vnus ſcriniarius, vnus carrucarius, vnus regularius, qui dici nequit, quanto nobis fuerint id temporis adiumento. Templi huius auctor eſt, & conditor Illuſtriſſimus Comes de Warſuze, Fratris noſtri Ioannis de Renefſe, in ipſo tum Tirocinio verſantis germanus. Iacta ſunt fundamenta IV. Idus Apriles. Adſuit ad eam diem, cum multa nobilitate ipſe Illuſtriſs. Comes, qui poſt ſolennem loci ſacrâmq; luſtrationem, ſumma omnium aggratulatione primum lapidem ſuffundauit. In eo hæc erit inſcriptio.

PAVLO V. PONT. MAX. PHILIPPO III.
 HISP. REGE. ALBERTO ET ISABELLA AR-
 CHIDVCIBVS AVSTRIÆ, BELGII PRINCI-
 PIBVS. CLAVDIO AQVAVIVA PRÆPOSITO
 GEN. SOC. IESV. FRANCISCO FLERONTI-
 NO PROVINCIAE BELGICÆ PRÆPOSITO
 PROVINCIALI. ILL. D. RENATVS DE RE-
 NESSE VICE-COMES DE MONTEGNAKEN.
 BARO D' ELDEREN ET RENESSE. HVIVS
 TEMPLI FVNDATOR ME PRIMVM PO-
 SVIT. A. D. M. DC. IX, DIE IIX. A-
 PRILIS.

Ibi deinde res diuina, faciente Præsule cœnobij
 D. Martini sub militari Hispanorum huius vr-
 bis Præfidiariorum tentorio, vbi pridem ma-
 gnificentissimum altare erectum erat, fuit cele-
 brata. Successit breue, & tam ad rem præsentē,
 quàm ad tempus, quo CHRISTI passi memoria
 recolebatur, peropportunum dramation. Fuit
 enim de erectâ in Indijs Cruce Domini, à Zamo-
 rino Calecutij, & Malabarum Rege, deque tem-
 pli isthic ædificati supposito ab eodem rege pri-
 mo lapide: Nec dici facilè potest, quanto om-
 nium tam Nostratium, quàm Hispanorum ap-
 plausu res ea fuerit excepta. Parietes interim
 Iuuentutis Tornacensis ingenia varijs emble-
 matis pro tempore, & loco accommodatis o-
 stendebant: nec super mensam silebatur, vbi
 accumbentibus cum Illustris, Comite & Præ-
 sule Capitibus Ordinis Senatorij præcipuis, Ti-
 rones Nostri diuersis linguis perorantes liben-
 tissimè sunt auditi.

COLLEGIVM AVDO- MARENSE.

VI. AVDOMAROPOLI in patriâ suâ vitam clausit Gothardus Pigache, rerum domesticarum administer formatus, postquam annos in Societate triginta duos, in omni vitâ sexaginta vnum exegisset, cui felix & læta sit immortalitas: pro quâ Nostri Audomarenses reliqui, strenuè adhuc dies noctesque desudant. Ea iam vulgò de scholis nostris per Caletes vicinâque Poloniam fama percrebuit, vt nullus credatur magnos fecisse in litteris progressus, qui alibi quàm in hac vrbe earum iecerit fundamentum. Duobus florent præclaris seminarijs, altero Bertinianorum, Anglorû altero: in illo alumni ferè quadraginta degunt; in hoc centum viginti. Præest istis vnus è cœnobio D. Bertini Religiosus vir grauis & eruditus, cuius cœnobij Antistes idè est & seminarij istius, & collegij nostri auctor: his perfecti sunt Patres Societatis. Erat hîc & alia Latinitatis SCHOLA, vulgò BONORVM PVERORVM appellata, ea his vltimis Remigialibus, transmissâ in Nostrum Gymnasium iuuentute, esse desijt, vt numerentur iam discipuli in scholis quinque circiter septingenti. Neque sepelienda cû corpore optimi Curionis huius vrbis nuper defuncti memoria, qui vt de paruulo suo ære collegio nostro bene, & Gymnasio faceret, vtrîq; singulos aureos centenos testamento legauit: Is est (vt grati demortuo simus) D. Florentius

rentius de Thillooy in D. Dionysij Parochus:
cuius Epitaphium inter ceteras laudes, illam ve-
rissimam & maximam habet.

- - - - - *Cui pestis quina pepercit.*

Cùm enim curionis personam annos triginta
rumore optimo sustinuisset, à peste semper im-
munis fuit, quamvis ea interim quinquies gre-
gem depopularetur, à cuius tamen fideli custo-
diâ & curâ nunquam sese pastor vigilantissimus
subduxit. Virgo quoque egregia, Nostri con-
fiteri solita, gratias non exiguas à nobis accipere
meruit. Hæc sub ipsum nuptiarum tempus
desiderio vitæ perfectioris occupata, magno a-
nimi fervore nuptias Agni exambiuerat. Quare
torquem aureum aliâque nuptiarum monilia
collegio, annulum coniugalem B. VIRGINI, se-
meripsum DEO castitatique consecrauit.

VII. EMISSI sunt ex hoc collegio Sacerdotes
duo in Belgij Galliæque confinia, nullis adhuc
aut raris Nostrorum excursionibus lustrata, vbi
tam auidos tamq; insatiabiles diuini pabuli au-
ditores reperere, vt Patres ex pago in pagum a-
lacriter sequerentur euntes. Admirationi verò
passim, tam pastoribus, quàm ouibus hoc potis-
simùm fuit, quòd Sacerdotes nostros neq; pro-
pter madidas vestes exsiccandas, neque propter
cibum sumendum inducere in domum aliquân-
do potuissent, sed eos viderent harum commo-
ditatum negligentes, pagatim velut ad ingen-
tem prædam circumcursare.

COLLEGIVM DVA- CENSE.

IIX. FVNERA duo habuit Collegium hoc: P. Georgium Colibrant, patriâ Mechliniensem, quatuor vota professum, & M. Iacobum Poupil Argentinensem, prodigiosæ memoriæ Iuvenē, optimum Religiosum. Prioris integritas, diuturni labores, & præclara in Societatem merita, longiorem aliquanto requirunt narrationem.

Fuit itaque P. Georgius noster vitæ sanctimoniâ, & morum suauitate omnibus apprimè gratus, & in quo ad vitæ religiosæ perfectionem nihil admodum desideraretur. Quotidiè à novâ ad horam noctis decimam, de quatuor novissimis meditabatur, cui meditationi alternis diebus corporis seuerissimam verberationem ferè quadrante horæ subiiciebat; alternis cilicium, tam pro suis, ut aiebat, quàm pro suorum pœnitentium delictis gestabat. Neminem præter se, contempsit, nullius laboris, ad extremam usque ætatem fugitans. Confessionibus excipiendis vnicè addictus: quo ministerio, iunctis ad Sodales exhortationibus, & sanctâ quadam simplici que agendi prudentiâ, longè plurimos tum ad meliorem frugem, tum ad varias Religiones, præcipuè que ad nostram Societatem perduxit. Nihil habuit in ore frequentius, quàm quo munditiem cordis sui, rectam animi intentionem monstrabat: nimirum: *Ad vitam æternam;* Hæc verba in omni ubique

congressu ipsius prologus, hæc Epilogus erant. De laboribus verò suis, si quis ei alicubi sermo necessariò foret, eos *pueri lusum* contemptim vocitabat: atque in extremà luctà cùm superior suggereret, CHRISTVM pro sanitate nostrà noluisse esse sine vulnere; *Ita*, inquit, *mi pater & penitentia quidem mea præterita, lusus puerorum sunt.* Nunquam de re vilâ conquestus est, nisi quod delicatius in morbo haberetur. difficultérque, quamuis infirmus, cibos extra ordinarios admittebat. Si quis pullos, perdices, alia loqueretur, haud ei amicus erat, quas delicias alijs, qui magis indigerent, dicebat reservandas. Ad superioris nutum nunquam non fuit paratus. Pietas porrò in eo vixit eximia, & siue in facio faciendo, siue in fundendis orationibus, plena feruoris, plena submissionis, illum manus erectæ, hanc cervicis inclinatio testabatur. Et clariùs ea emicuit, cùm toto morbi tempore, tum in extremæ vñctionis administratione; præsertimque in vltimo pœnè mortis articulo, in quo cùm frequentius alteram manum (vtramque enim nequibat) sursum attolleret, rogatus, si quid esset, quod se cruciaret; *Nihil*, inquit, *offero DEO meo, exiguos istos, quos nunc patior, dolores,*

Neque minùs suam in DEVM fiduciam, quàm pietatem declarauit. Si quid eius precibus commendares, *bene sperare te iubebat*, & si momenti res esset, non solas preces, sed flagellis & cilicijs comitatas, vsurpabat: quod ipsum, si cuius salus in discrimen vocaretur, aut si quem

DEO lucrari contenderet, obseruabat. Ita sæpenumero res magnæ felicem exitum, huius ad DEVM allegatione, sortiebantur. Luctatus est bonus Pater duorum annorum spatio cum acutissimis doloribus, patientiâ semper inuictâ, & nunquam loco cedens. Cruciaturum causas (quos ingentes tolerabat) nulla medicorum ars, (nisi postquam demortui corpus rimati sunt,) quiuit attingere. Cùm ipsi interea castigatorem sui rigorem superior interdixisset, solitus erat dicere; *corporis quidem affligendi licentiam adimi sibi, sed DEO nunquam deesse, quos infligeret dolores.* Sex ante mortem septimanis aurigine, seu morbo regio laborauit, sub cuius initia fratri suo, (*supremam hanc sibi fore infirmitatem* (quando & exactâ de totâ vitâ confessionem instituit) significandum curauit. Inunctus sacro Oleo, ad Nostros, qui omnes aderant, vltima verba fecit; in quibus notatu illud dignissimum, quod etiam animi demissionem, quam vitâ semper, & moribus adhuc professus fuerat, tum multò maximè præse tulit. Gratias scilicet DEO. Opt. Max. identidem agebat, quod in sanctam hanc Societatem se vocasset, in ea sustinuisset; *se nimirum* (quod sæpiùs repetebat) *tanto beneficio indignum.* Et illud Dauidis addebat; *Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine, quoniam non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.* tum hoc: *Serua Domine misello tuo aliquam misericordie tue particulam.* Multis eius Benedictionem (vt loquebantur) petentibus, eam quidem, sed cum modesta semper suæ indignitatis præfatione, impertiuit; Magistris

gistris autem magno animi feruore atque alacritate triplicem dedit. Vixit annos omnino septuaginta; in Societate quadraginta; à Professione vnde viginti. Litteras Græcas, in quibus excelenter versatus erat, multos annos docuit; plures studijs omnibus, & Sodalitati præfuit, idq; maximo & iuuentutis emolumento, & scholarum bono. Cum frequentibus vicinâ morte, paroxifmis imperitus agere animam videretur, Nostrosq; identidem ad orandum acciret, tandem paucis ante obitum horis, cum vox & vires deficerent, vi adhibitâ vehementer *dolere se dixit, quod socios toties frustra fatigaret, se iam, vel dies quindecim per vires posse superesse*, cui cum aliquis, bono vt esset animo insusurraret, spem esse, eo ipso die aliquoties pro eius animâ rem diuinam factum iri; tunc ille lætitiâ gestiens; *Ita, subdit, ita fiat*; nec plus tribus horis dilato potitus est voto. Tum, vt feruor vnumquemque agebat, manus, pedes, caput osculari; barbæ aut canis verticis pilos sibi acquirere, thesaurique loco habere. Quod ipsum vir illustris, per eos dies B. P. Nostri Asceticis vacans, piè est æmulatus.

IX. SVBICIAM statim beatæ Patris huius mortis aliam discipuli cuiusdam nostri, ex Hybernia oriundi, multò quidem funestiozem. In infima classe Grammatices litteras addiscere cœptabat optimus adolescens, in quem cum aliquando non procul ab vrbe incidissent latrones tres, noctis obrecti tenebris adoriuntur, eumq; crudeliter confossum in scrobem, regestâ temerè terrâ demergunt, immaniterque proculcatum, & ad-

huc spirantem sepeliunt. Ex eâ nocte, quæ fuit Decembris Anni CIO. FOC. IIX. vigesima septima, ad decimum Ianuarij, omnibus ubi esset, ignavis, integro ibi incorruptoque corpore mortuus delituit. Repertum tandem cadaver, manus paululum ex terra exstantis indicio, certisque signis agnitum, ab Hybernis dies aliquot est asservatum. Erant labra rubentia, genæ viuaces, oculi propè viventis, scætor nullus, immò ex pectoris vulnere vno atque altero die purissimi sanguinis guttæ aliquot stillauère. Auxerunt stuporem, quod dies ipsos quindecim aurâ Martiâ, subtepidâ & humidâ defossi membra omnia lenta & mollia, neque minùs, quam si viueret, flexilia fuerint. Sacræ Theologiæ Doctor, qui viuo triginta asses quot mensibus suppeditabat, post iustas ad DEVM preces, iugulati manum est osculatus. Nam eius Sanctimonix id miraculi tam ipse, quàm cæteri, qui eum noverant, adscripsère. Singulari erat in ægros charitate aduocescens, insigni modestia, fide tantâ, vt cum eius consanguineus Londini in Angliâ mercator, omnium bonorum hæredem scribere cum vellet, si fidem dimitteret, maluerit dimittere hæreditatem. Cordis auctores vno post patratum facinus mense deprehensi, pœnas dedère.

X. SODALITATES omnes cum scholis feruent, & florent. A multis è flore ciuium efflagitatum subinde magnâ sollicitudine, filioli eorum in Sodalitium, quod ab Angelis nominamus,

mus, ut adoptarentur. Mouit optimos parentes horum Sodaliū illustri pietas. Ex his pepigere nonnulli cum domesticis, uti se domi presentibus nemini alij stipem ferre pauperibus, quam sibi liceret. Quidam pueros proforibus mendicantes, præter stipem ordinariam, doctrinā formandæ Crucis, aliorūque Christiani hominis rudimentorum Eleemosynā donauit, his maiora se daturum pollicitus, si alius gnari, atque obseruantes horum reuerterentur. Magna meo iudicio sunt hæc in tam paruis. Exercitia B. P. Nostri complurium torpentem in via salutis spiritum excitauerunt: quorum iuuenis vnus, cum parentibus ob insolentiam vitæ esset admirationi: *Quid, inquit, Admiramini? Dæmon ipse in istorum Patrum manibus conuerteretur ad meliora.* Cumque feruentis propositi æstu alia omnia, quam prius egerat, promitteret, ipsum permouit iam grandæuum parentem, eandem vti culturam experiretur: Quin & Rustici aliquot sub eadem disciplina profecere. Vir quoque grauis, & nomine & officio Ecclesiastico celebris, discedens ex hac schola, aureos centum Eleemosynam Collegio reliquit. Appensa in templo diues admodum Tabula, in qua imago B. ALOYSII GONZAGÆ nobilis pictoris manu effigiata; ad cuius aspectum multorum incaluit Religio, ut cereos virgineos in amoris pignus Beato obtulerint.

COLLEGIUM AN-
TVERPIENSE.

XI. Duo sunt Antuerpiæ domicilia, quorum vnum geminato cõtubernio septuaginta vnum continet, partim veteranos, partim Tirones. Alterum domicilium siue collegium quadraginta sex complectitur. Iam de priori. Adauxit huius habitationis spatium adiecta area, cui cingendæ aula, coquina, triclinium à fundamentis ad culmen hoc anno assurrexere. Est autem ea ædificatio centum quadraginta pedes longa, quæ tam foris collegij frontispicio splendorem, quàm intus varijs porticibus, atque ambulacris distincta & suffossa penuarijs, magnas officijs domesticis commoditates præstat. Excipiendis hinc cõfessionibus vix assidui, septendecim Sacerdotes sufficiunt: diebus solemnioribus, cum & alijs in templis, Curionum rogatu, audiendæ sint, vix triginta.

XII. INTEMPERIIIS agitabatur mulier diabolo ludibrium, quem pullâ veste amictum, loculos auro turgidos nominibus æris alieni dissoluendi cervicali subiecisse affirmabat; insania mulieris apparebat, aurum nusquam: & addebat, se blandè inuitari, ut, vel currum contenderet, vel in aquas se præcipitaret, aurigâ, aut vrinatore genio usuram, ituram quò vellet. Maritus, memor se Nostrorum nuper auxiliante manu consilijsque usum, per Sacrum Eucharistiæ pharmacum corporis animique ægritudinem euasisse, ad notam

tam opem recurrit, implorat, impetrat. Vxor confessione lustratur; & spectrum denuò quidē ostendit se, sed eminus, sed elingue: mox iterato expiatur, post appensam collo cerei Agni bullam præstigias videre desijt. Tres Moniales quas Conuersas nominant, cœnobij apud Belgas non obscuri, cum pertæsum esset vitæ religiosæ, inaudito furore percitæ, viam esse putarunt molestias effugiendi, si per calumniam nomen suū, & septem sororum ad Iudices de magiâ deferrent. Quæstionibus habitis stabant pertinaces, ergo à Magistratu ciuili mors imminebat, & multò magis cœnobiū deflagrasset infamiâ, quàm ipsæ flammâ, nisi arte Nostrorum effectū esset, publicâ vti voce testarentur, se dicta omnia indicta velle, se sibi aliisque crimen falsò impigisse, se non iam pro magiâ, sed pro calumniâ expiandâ meritas capitalis supplicij pœnas dare: quæ verò huius incendij fax, & turbo fuerat, ea, vt in suo vnus capite, tam flagitiosæ factionis atrocissimâ animaduersione exemplum ferret, enixè à Iudicibus contendit, & tamen repulsam tulerit, tamē hoc etiam illustre inter alia signum dedit animi verè flagitium execrantis. Appulit ad nostros è Germaniâ nobilis virgo profuga cœnobij, quod gubernabat. Fugam suaserant perditæ Monialium mores, quibus ad bonam, normam frugēque reducendis frustra operam posuerat: maior erat remedijs vis mali, & auxiliarem manum trahebat potius quam sequebatur. Ergo è fluctibus in portum se subduxit, in arctiorem Religionem cōuolauit, vbi nunc non

maio-

maiore animi submissione, quàm pace iugum fert, quæ imperare assueuerat. Eandem Nostorum diligentem operam experti sunt alij quoque Religiosi ordines. Antistes noster collapsam in quodam monasterio disciplinam reparare aggressus, auspiciatissimum rebus gerendis auspicium fore duxit, si à sacris Exercitationum nostrarum commentationibus singuli exordirentur. Accessit item vrbi cœnobium Virginum, quod vocant *Annunciatarum*; suasu Nostorum, atque operâ ea colonia huc deducta est è Monasterio Louaniensi fama sanctitatis per totum Belgium celeberrimo.

XIII MAGISTRATVS Antuerpiensis sollicitè admodum iuxta nobiscum curauit, viditque, ne quid detrimenti per hæc duodennes inducias cum Hollandis, ex confinio commercioque Hæreticorum Respub. & Christiana Religio caperet. Frequentabatur vicinum oppidulum per dies festos à ciuibus Antuerpiensibus. Ibi non minori bonorum offensione, quàm maiorum frequentia conciones hæreticæ audiebantur. Ergo exemplum statuit Senatus. Decanum, vt vocant, opificij mechanicorum, ob Sacramenti de fide Romana sanctè retinendâ dicti perfidiam, officio submouit, & pœnis propositis vetuit, si quis auriga nauatæ operam suam transuehendis ad conuenticula Hæreticorum ciuibus locaret. Illud perillustre, non in Fide duntaxat, sed & in nostra tranquillitate seruandâ ac propulsandâ testimonium. Noctu Iconoclastæ, nescio qui, non ferenda licentia detruncauerant

cauerant manum sceptrigeram tutelaris D. VIRGINIS, quæ pro foribus nostris, edito loco, magnifico in puluinari consistit: alteram item manū statuæ lignæ Marianæ, quæ in medio valuarum poste, velut ad salutandū intrantes, foribus præesse videtur. De hac re ad Senatum consules retulerunt. Senatusconsultum factum est, & solemni ritu publicatū; *si quis auctorem proderet, præmij loco sexcentos aureos habiturum; criminis item socios, si conuiciatores proderent, facinus suum impunè habituros, idem præmium ablaturus.*

XIV. NUMERVS puerorum doctrinam Christianam sexdecim in vrbe locis apud nos discen-
tium, si ad calculum reuocetur, exæquat facile summam auditorum quinque millium. Narratum erat exemplum orationis ante somnum, præmittēdæ, quatuor sorores audierant, sub noctem ad idem cubile conuenerant, oratum est à tribus: quæ cum quartæ persuadere non possent, idem vt ageret, à blanditijs ad vim versæ, è lectulo, vbi decumbebat, reluctantem abstraxerunt, & communibus minis denunciârunt, non passuras se, vt communi in loco somnum caperet, quæ noller cum ipsis habere DEVM precandi consuetudinem.

XV. HORIS locisq; diuersis aliorum atq; aliorum Sodalium conuentus sex habentur. Est & noua præ manibus Sodalitas, quæ magno ambitu expetitur, puerorum mechanicorum, qui vitæ annum decimū & sextum non excefferunt. Istorum omniū iam moribus receptum est, vti deferendam ad ægrotos Sodales Eucharistiā octoni denive

denique cum facibus præeant, multi deducantur. Fuit, cum quadraginta terniones longo agmine pompam Sodalitati honorificam, Catholicis iucundam, Hæreticis inuidendam facerent. Soror vnus à medicis deposita animam agebat. Rogat ille & hortatur, spem suam vti reponat in Matre Viuentium, & assulas quercus Aspricolinæ, tot iam miraculis decantatæ, poculo intritas hauriat; hausit, & quæ sub ortum solis occasura videbatur, sole occumbente surrexit. Cæterum, quæ horum aliorumque in Gymnasio discipulorum nostrorum indoles, pauculis iuuat exemplis cognoscere. Vnus Xaueriani æmulus facinoris, vt bene verteret, quòd Sodalitio B. VIRGINIS Angelico nomen dedisset, ter fusc circumactò fidem DEIPARÆ obligauit, sese hoc baltheo, lumbos obeunte, strenuam sub ipsius signis militem fore. Mox tamen attritis lateribus, exulceratà cute, asperior fuit dolor, quàm ferrent tantillæ vires: post trimestre spatium rem apud Magistrum cum fletu deposuit; quæsiuit, num mitiore cruciatu acerba tormenta redimere liceret? E vestigio Magister inolitum sanguinolentæ pelli restem cultro abscidit; monitumque, ne inconsulto dehinc Confessario in semet animaduerneret, dimisit, & gloriosâ puerilis sanguinis purpurâ funem, pietatis trophæum, domi spectandum dedit. Alium inflammavit Magistri narratio de heroicis gestis Diuorum, qui piâ austeritate in se crudeles fuerant. Vix scholâ egressus calceos acutis scrupulis impleuit, donec plantis exulceratione tumefactis,

factis, parentis gressum impeditiorem notantes, acerbam pietatem viderunt, stupuerunt, venterunt. Ille idem accensus desiderio adumbrandi depictam à Magistro B. Elisabethæ reginæ modestiam, fecit, quod etiam de B. ALOYSIO traditum accepimus, saluam vsque eò in templo retinuit, vt animo linqueretur. Magistro æstu quodam dicendi in obscenorum dictorum factorumque turpitudinem, ac pericula inuecto, decem assurrexerunt virginali innocentia pueri, qui vultu pudore rubenti, turgentibus oculis, vtrò se de exilibus accusarent, meliora sponderent. Eò libentiùs & diligentius narrauimus ista, quod ostédant, non modò quid iuuentus in scholis nostris præter litteras condiscat, sed etiam quantum boni ex arreptâ sæpe occasione Magistri præstare possint, si velint; immo velle ex instituto nostro debeant, si possint.

XVI. LYRA vicinũ huic vrbi oppidum est. Eò Sacerdotes nostri per octiduum venerabili Eucharistiæ sacrum excurrerunt, itaque rem gesserunt, vti publico nomine per vtriusque magistratũ capita gratiæ actæ, & beneuolentiæ ressera, vinum sit oblatum. Sed illud ne denique fileatur. Quidam multis annis Noster, ne in eã vrbe stationem haberet, quò ab obedientia destinabatur, caussatus aëris intemperiem, maluit à Societate, quàm à sententiã discedere. Ergo missionem Antuerpiæ à R. P. Prouinciali impetrauit. Certior de hac tergiuersatione redditus militiæ tribunus, quo familiariter aliquando v-

sus erat, ad eum dentatas sanè expediuit litteras, in hanc ferè sententiam. *Et ego ab dico amicitiam nostram; qui enim te amare possum, qui à sancta SOCIETATE abijsti, propter quam te amaui? Miser! utinam tu quidem à me exempla sumpsisses, moriendum potius esse, quàm maioribus repugnandum. Ego id ætatis, & tot in Rempub. meritorum vir breui spatio quater sedem mutavi; & nunc in eà arce, quam insalubribus circumfusam stagnis vidisti, ita dego, ut mihi & uxori meæ vix Antrum subterraneum pateat declinandis auræ iniuriis. Ita nos quidem serenissimis principibus, quod etiam mihi exprobrare solebas, leui mercede parendum putamus; tu pro æternâ gloriâ ad vllum obedientiæ imperium difficilis esse potuisti?*

COLLEGIVM LEODIENSE ET MISSIO MAZECANA.

XVII. *Vixit è Leodiensibus Pater vnus Ioannes de Monceaux, Bapalmenfis, anno ætatis circiter trigesimo tertio, aditæ Societatis decimo tertio. Græcas litteras, quarum apprimè sciens erat, cùm alibi, tum hïc, annos aliquamultos cum laude docuit: exinde in catechesi, & confessionibus totus fuit: Instituti ad mortem vsque semper obseruantissimus. Antiqua est Leodij consuetudo è singulari ciuium in D. VIRGINEM amore nata, vti per totum eius in cælum Assumptæ octiduum, certæ Litanie cum pijs canticis coram statu is eiusdem DEIPARÆ, quæ tota vrbe plurimæ, ac propè omnibus in vicis conspiciuntur, multis accensis luminibus*

minibus publicè, atq; in propatulo à pueris sub noctem, vnà cum eis flexis genibus supplicante multà hominum turbà, concinantur. Eiusmodi statua, cum propè à collegio nostro ijsdem honoribus afficeretur, visum est P. Rectori aliquè è Nostreis per eosdem dies mittere, qui, peractis precibus ordinarijs, pium aliquod exemplum, sublatà voce pronuntiaret. Sic multitudo, pietas, fructus, attentio accreuere.

XII X. EX DISCIPVLIS nostris (quorum ducenti admodum, & mille numerantur) triginta quatuor eòq; plures in varia cœnobìa se receperunt. Ex Nostreis Sacerdotibus in pagos & oppida sacrae messis colligendæ gratià exierūt subinde aliqui. Per complures pagos, tam Nostrum, quàm alienos veneficia maleficarum grassabantur. Ea solemni supplicatione, & còsuetis Ecclesiæ ritibus, crucibúsq; ad extremos quatuor pagi nostri angulos surrectis, auerruncata. Sagæ ipsæ in quæstionibus & tormentis vim remedij sunt confessæ. Nulli proinde in agro nostro nefandæ postea còuentus, nullum adhuc à grandine & tēpestatibus (quando vicinis plurimum offecere) fuit detrimentum. Tum verò cicurati Nostrorū consuetudine pagani, ac planè syluestres homines, vt iam scómata, quibus principio eos exceperant, mutarint in summam beneuolentiam.

XIX. MAZECANÆ expeditio aliquot iam annis intermissa, rogatu Sereniss. Principis Leodienfis fuit resumpta. Ex eà vero perspectū atq; intellectū præcipuè est, quantū vnus duorūve pià còtentione seriòq; labore, quàm breui spatio

tolli ex vrbe aliqua, siue publicarum, siue priuatarum dissensionum possit,

COLLEGIA TRAI-
ECTENSE ET BRV-
genſe.

XX. SIMILLIMA Traiecti & Brugis accidere, si inter paucula excipias P. Ioannem Regem Helmontanum, cui illic natura & senium vitam ademit: septuagenarius enim erat, quatuor vota professus, Rectorisque munere aliquando non sine insignibus virtutum ornamentis persuctus. Instituta utrobique hoc anno Sodalitas, cui Angeli, & nomen dedere, & normam viuendi ingenti pueritiæ cum emolumento. *Eius est, quàm decentissimè sacris operanti ministrare: modestiâ, diligentia, pietate discipulis anteire: Angelos Custodes eorumq; Reginam cultu, atq; obseruantia sedulo venerari.* In hanc adleguntur duarum postremarum Grammaticæ Classium pueruli, præcipuâ indole morumque gratiâ commendati. Dederunt auspiciem PP. Rectores nostri rem diuinam apparatu solemniori facientes, adhibito musicorum concentu, & pueris Angelico schemate præsentibus; tum deinde alia, quæ sollemnitatem auxerant, addidere. Quàm eximia in his eluceat Angelorum imitandorum cupiditas, testatur mirifica eorundem ad omne genus obsequij alacritas, exactaque inprimis legum suarum obseruantia. Inuisere Traiectenses ægro-
tantem vnum; ibi de piæ historiæ narratiuncula
ad le-

ad lectionem Thomæ de Kempis ventum: rogatus à Sodalitij Rectore infirmus (nam & ille tum fortè superuenerat) molestane esset lectio? *Neq; si ad noctem, inquit, extendatur gratissima iucundissimaque est: moxque ad matrem conuersus: Emendus est mihi mater hic libellus.* Parthenij Brugeses à R. P. Prouinciali nostro, beneficij singularis loco, vt hebdomadariam ipsis exomologesin permitteret, expetiuerè, & iure quodam pietatis impetrauerè. Catechistæ autem discipulos mirificè excitant, libellus triplici linguâ editus, Latîna, Gallicâ, Flandricâ, iunctis vnâ musicis notulis, quo Christianæ doctrinæ institutionem iuuentus suauius libentiùsque discat, Sirenum modulos dediscat.

XXI. CONCLUSVS adhuc ciuili bello, intrâque mœnia coarctatus Nostrorum labor, hâc tandem ætate per inducias libertatem in pagos oppidaque vicina recepit. Ingens vbique fructus. Brugis verò vrbe totius Flandriæ pulcherrimâ olimque florentissimâ triumphatum præcipuè, dièsque illa promulgati fœderis solemnî in templo nostro & modulata gratiarum actione, nox illustribus ignium spectaculis est excepta. Magna etiam fuit vtriusque vrbis in Nostrorum beneuolentia, & in promouendis ædificijs, quæ utroque in loco strenue exurgunt, liberale auxilium. Traiectenses, etsi multo milite aliisque oneribus aggrauati, tamen præter magnam lapidum vim, in templi fabricam quingentos aureos attribuere. Venerandi Canoniorum in D. Seruatij Decani ad numerum cen-

tum quinquaginta aureorum antè collatorum, alios centum hoc anno, & sexaginta insuper regularum millia adiecerunt: quin & altare nobis mille circiter aureis æstimandum compromissere. Brugis vnus in noui templi ædificationem aureos legauit ducentos. Scholarum structura ampla sanè & augusta, iam ad culmen est perducta. Quam in rem magistratus Brugenſis aureos mille, Franconatenſis mille bis addixerunt.

COLLEGIA IPRENSE, CONTRACENSE, GANDENSE.

XXII. IN HIS quoque collegijs non minùs bonas & beneficas Nostri quondam senserunt manus. Fuit pauperculus, qui in Iprensam fabricam buculæ pretiũ vltro offerret. Virgo nobilis, & pietati in æde nostrâ egregiè addicta, dum sese religiosæ cupida paupertatis D. Claræ familiæ sociam aggregat, collegio aureos quingentos eleemosynam reliquit. Contracense ædificium apicem habet. Fuit in istud magistratus vtriusque egregia benignitas; siue vrbani, qui omnes ædificio fenestras pollicitus est, siue agri Contracensis, qui non mediocrem summam liberaliter obtulit. Voluptati verò Nostris omnibus Contracensibus fuere præſidiariæ Hispanorum cohortes, qui hebdomadâ sanctâ inter ponenda nouæ domûs fundamenta alacri labore terram certatim effodientes, præeuntibus è præcipua nobilitate duobus, insigniter suam in
Nostros

Nostros beneuolentiam declarauerunt. Quorum & aliàs mirifica semper, quamdiu hîc statua habuêre, morum modestia, aduersus ciues amor, in templis adeundis diligentia emicuit. Itaq; non tantum reuerentes Societatis nostræ, sed etiam amantes, sed etiam munifici fuerunt; non exiguam enim stipendiorum partem, cum hinc reuocarentur, collegio adscripserunt. Gandauensis collegij vectigal creuit censu ducetorum aureorum, præterquam quod angustia domesticæ mille hoc anno aureis aliunde sint subleuatæ. Reliqua trium istorum collegiorum, tribus, quod dicitur, verbis expedire expediet.

XXIII. QUÆ Sodalitas Angelorum Traiecti, Brugis, alibi hoc anno utiliter est instituta, eadem etiam Ipris, auspiciis & faustam appreciationem dante R. P. Prouinciale nostro, initium sumpsit: fuitq; vnus è mortalibus istis Angelis, qui festiuis diebus, veritus, ne aliqui ex condiscipulatu suo diuini officij tempore aliud agerent, sacculum libellis precarijs plenum ad classem deportaret, mirantique & causam sciscitanti Magistro responderet; id eò se facillitate, vti carentibus ad piam lectionem commodaret.

Contraci iuuenis quidam erat, viginti tres circiter annos natus, qui nullo parentum amicorumque hortatu ad SS. Synaxin induci poterat; Venit Sacerdoti nostro in mentem illa D. Augustini quæstio: *Quid esset causa, quam ob rem homines nihil malum habere vellent; non terram malam; non segetem, non equum, non seruum, &c. alia omnia bona, solum animam malum?* Conuictum se hac ratione

fassus est adolescens : exomologesin instituit, ad cœleste epulum abiit, inde ad Confirmationis Sacramentum lætissimis parentibus sese accinxit. Gandavi puella quædam menses nouem, ementito habitu seruus credita, nobili viro pellicem agebat, quæ cum huc illucliberè sub eo schemate vagaretur, in vnum è Nostris bono casu incidit, à quo in vitam sinceriores reuocata, pro cultu adulterino religiosam nunc personam meditatur. Alia (& Zelotypa hæc erat) in quodam cœnobio detenta, proprijs criminibus exitium sibi molita è trabe iam pendebat; cum inuocata DEIPARÆ nomen, quod pendulæ fortè exciderat, etiam inuitæ vitam præstitit, nodóq; tortili dissoluto, confessioni & pœnitentiæ locum dedit. Tantum potest pia consuetudo.

COLLEGIA INSVLEN- SE ET VALLENCENENSE.

XXIV. ARGVMENTA non exigui fructûs ex vitroque hoc agro reportati hæc sunt. Insulis quidem Sodalitas Parthenia cum Rhetoribus vniuersa hoc anno totius vitæ rationem & cōfessionem instituit : Vallencenensis minor discipulorum, sub titulo ASSVMPTÆ VIRGINIS, per diploma Pontificium nūc primū allatum Romanæ est aggregata. Maior in corpus suum cooptauit vrbs Prætorem, haud multò post Patronæ suæ opem in rebus difficilibus expertum. Hic iterum (Senatûs Prætorisque maxime opera, qui tertio postquam renunciatus esset, die, ad colle-

collegium officij causâ venerat, atque à P. Rectore, num quid publicè emendatum vellet, postularet) hîc, (Vallencenis inquàm,) & catecheseos vigor sustentatus, & sacrarum imaginum, instauratio suscepta: hæc enim duo Noster præ ceteris commendarat; illic *Mons pietatis* iam tandem magno Insulensium bono atque exultatione erigi, bonæque donatoris, quorum precium, sit octoginta millium aureorum, diuendi cœpta: sic vt citra ullū fœdus, aut fœnus mutua tenuioribus pecunia concedi possit. Hîc præterea subulcum paganū inter alios traxit catechistes noster, quem tanta habuit audiendæ sacræ lectionis cupiditas, vti collegæ suo subulco aliquam assis partem dederit, qui gregem, dum ipse abesset, interea temporis solus curaret: isque iam in siluæ recessu, instructo in ædiculæ modum tuguriolo ceteris subulcis vitæ, doctrinæque exemplum est: illic tantum effecit concionatorum, alacritas, vt omnibus ferè Dominicis & Festis diebus amplius mille ducenti Sacrosancta Pœnitentiæ & Eucharistiæ mysteria frequentent. Hîc denique templo accessit elegans concameratio; collegio autem in sumptus extructi pontis ab Senatu aurei quingenti attributi: illic octoginta aureorum millia in ædificationum molem liberalissimè à Magistratu impensa.

COLLEGIA MONTENSE ET BERGENSE.

XXV. TIRO Societatis Antonius Bosquet
Q. s. sui

sui probandi causâ ex Tornacensi in Montense collegium missus, febrim ibi ardentissimam, & inde phrenesin reperit mortiferam. In isto verò adolescente disci potuit, quàm imbibita semel animo pietas, nulli neque morbi molestiæ, neque mentis alienationi concedat; adeo nihil, quod casto pudori, nihil quod reuerentiæ superiorum aduersaretur, in decemdiu illi animi errore vnquam commisit. Ad quatuor ferè duntaxat nomina, IESVS, MARIA, IGNATIVS, XAVERIVS oculis sursum sublati erigebatur. Porro extremæ vñctionis hinc etiam resplenduit virtus, quando inter eam perpetuò à mente abductus, mox eâ peractâ mentis compos articulatè loqui, respondere, veniam culparum ab omnibus postulare, votorum nuncupationem totis votis exposcere, eorum formulam, præeunte P. Rectore, eâ pietate hilaritatèque animi, quæ lachrymas circumstantibus eliceret, recitare. Horas aliquot ea felicitas in viâ perduravit, nunc, vt speramus, æterna est.

XXVI. IACTA sunt in hac vrbe fundamenta (etsi non per Nostros, consilijs tamen Nostrorum) puellaris institutionis, quippe nonnullæ virgines opibus iuxta ac pietate florentes, quem frequentandis apud nos Sacramētis hausere bene viuendi spiritum, eum cum alijs communicandi avidæ, amplissimas ædes, quatuor aureorū millibus coëmère, vbi quaslibet puellas legendi, scribendi, aliàsque bonas artes, illi generi ætatiq; conuenientes gratis edoceant: præfer-

tim.

tim verò timorem DEI, obseruationem mandatorum, amorem Sacramentorum, quasi aliud agentes, suauiter animis imprimunt. Viuunt itaque inibi illæ virgines certis legibus concordēs, nunc sibi, nunc suo gregi distinctis horis sedulo inuigilantes.

XXVII. HÆRETICVS adolescens primum comitate modestiaq; Patrum Bergensium infectus, deinde auditu fidei nostræ de sua conscientiaque suæ inquiete anxius, hæreseos & mundi repudium vnà animo voluebat. In hisce cogitationum procellis dum fluctuat, ecce tibi prima noctis vigilia, primòque decubitu totum cubiculum ipsius, quod alioqui luna illustrabat, subito obtenebrescere; tum deinde pondus, nescio quod, lecto paulatim adrepere, sonus insuper talis audiri: *Cur patriam religionemque deserre, cur matrimonij bona negligere inducis animum?* Ad hæc ille vocem stupere primum & exhorrescere, post resumpto spiritu, quidnam istud esset ponderis, confidentiùs attentare. Tandem tetra specie canem horribilem deprehendit, quem precibus repentè fufis, euauisse animaduertit; ita cubiculo luna, menti sol, animæ salus est oborta. Simul enim diluxit, propositi exequendi auidus, omnis antea vitæ pondus vnà cum hæresi deposuit, pacem inuenit.

XXIX. IN EXCURSIONIBVS ad oppida Burgum, Ostendam, Neoportum, prauus error ereptus est Hæreticis viginti quatuor, isque ab eorum plerisque coram Gubernatore Ostendano abiuratus. Malè contracta matrimonia in
septem

septem coniugibus emendata; trium concubina-
 tus thoro legitimo immutatus: chartæ super-
 stitiosæ ablatae militibus plures quingentis, in-
 quorū locum Agni cerei imago substituta. Con-
 scientiæ à primis annis emaculatæ circiter ducē-
 tæ. Burburgi ad plerasque Mercatorum officina-
 nas DEIPARÆ Effigies Nostrorum forinsecus
 collocata, & ad eam singulis Sabbathis candelæ
 collucentes, atque ad VIRGINIS cultum inci-
 tantes, appositæ. Idem in binis platearum an-
 gulis impetratum.

COLLEGIA LUXEMBUR-
 GENSE, ATREBATENSE CAMERA-
 cense, Bruxellense.

XXIX. LUXEMBURGI vitæ stadium absoluit.
 P. Ioannes Brixius sexagenario maior, ab inita
 Societate anno trigesimo secundo, à votis publi-
 cè nuncupatis octauodecimo. Semestris fuit in
 eo morbus, multò diuturnior patientia. Tem-
 plum hætenus à collegio longè distitum, sacri
 Sacramentorūque causā, magno & domesti-
 corum & externorū incommodo iuventuti no-
 stræ adeūdum erat. Hoc incōmodi aula amplif-
 sima his vñibus extructa, sustulit; vbi iam à mēse
 Ianuario, & rei diuinæ interesse, & sacramenta
 suscipere pulcherrimo ordine, modestiā & pie-
 tate occepere. Decreta quoque ab amicis pro ia-
 ciendo noui templi fundamento summa aureo-
 rum mille. Vtraque Sodalitas tam Annuncia-
 tæ VIRGINIS, quæ ciuium est, quam Assumptæ,
 quæ

quæ studiosorum, numero & pietate florent.
 De posteriore, quæ hoc anno ab Romanâ pri-
 mariâ in filiam quasi adoptata est, præclara quæ-
 dam habent litteræ Luxemburgenses, è quibus
 hæc, pro nostrâ breuitate exscribere placuit, vn-
 de formam quilibet, ac statum reliquarum in
 Belgio Sodalitatum facile deprehendere queat.
 Cunctorum in eâ congregatione feruor mirifice adau-
 ctus. Delicta in Leges pœnâ vltro susceptâ, aut è Præ-
 fecto multis precibus exorata publicè expiant. Præse-
 cti ipsi ad hæc duces. Fuit qui Tironum, quos ad Soda-
 litij mores erudierat, ipso quo inscribebantur die, pedes
 peteret osculari singulorum, vt factis, inquit, nunc
 eos doceam, quod prius verbis. Fecit, æmulosq; con-
 citauit. Nam & qui vniuersæ Sodalitati præest, cum
 sit Sacerdos, supplex ad gēua accidit Directori, expo-
 stulauitque, vt idem submissionis gēus in suos sibi li-
 ceret Sodales exercere. Et aliqua tenus concessum. His
 alijsque exemplis mutuo incitant, & incitantur. Iidē
 errata sua in medio cœtâ ab iis, qui nōrint, postulant,
 emendationis studio, euulgari. Nam illa inter eos vul-
 gatissima: crebra sui expiatio, productæ præces, volū-
 taria ieiunia, punctiones cilicina, aliâque ad glorio-
 sum sui triumphum, atque victoriam. Mediâ ipsâ no-
 cte Natalitiorum complures nudis pedibus per niuem
 glaciēque feruidi ad templum adiēre, atque eo modo
 sacris mysteriis, ad maiore CHRISTI recens nati ho-
 norem perstitere. Denique cum vni ex iis grauissimè æ-
 grotanti, vsuq; vocis propè deficienti, reuocatio in pa-
 triam spe salubrioris cœli, missusque in hoc equus, &
 famulus nunciaretur, negare ille, quidquā, nisi ex Præ-
 fecti Sodalitatis nutu facturum, non sui, sed alieni iuris
 esse

esse velle. Reigitur ad Sodalitij Magistratum delatâ, eoque abnuente mox hominem & equum remittit, & ecce vnâ remitti morbum sentit; biduôque post in tempus de recuperatâ valetudine DEO Opt. Max. VIRGINIq; Patronæ actum gratias, venit. Iam verò vacationes à lectionibus, piorum vtilitate exercitiorû non vacant; quippe quibus pro incundissimo ludo est, vel ad facellum aliquod oppido vicinum peregrinari, viæq; tædium piis de DEO Diuisque colloctionibus mitigare; vel pauperum casas ad doctrinæ Christianæ communicationem aditare: vel ægros debilesque inuifere, atq; ad Sacramento rum perceptionem moribundos inuitare. Hæc ex litteræ, atq; his etiam plura.

XXX. CONSTANTER perseuerat Cœnobiarcha Vedastinus Atrebatensibus Patribus benefacere, ædificiisq; eorû, ante annos aliquot cœpta, sumptibus suis egregiè iuuare. Emerât Nostri domû suburbanâ, relaxâdis per studiorû interualla animis, sex aureorû millibus, in eam sumptuû partē vt veniret Antistes liberalissimus quater mille, quingentos attribuit. Certat cum eo Magistratus vrbis, qui in scholarû edificiû aureos bis mille erogauit. Expeditiones hinc susceptæ (quæadmodum etiam in prioribus quibusdâ collegiis fecimus, & porro faciemus) consultò prætereuntur, eò quòd etiam præclara & pulchra, si quotidiana & communia iam sint, legentibus tædiosa sint.

XXXI. PERINDE autem fileri, ac præteriri nō debet Illustrissimus Archiepiscopus Cameracensis, Guilielmus de Berghes, cuius mors meritò Nostris lamentabilis fuit; Patris enim loco erat, curâ, amore, beneficentia, cuius præsentem ar-

ctis

Etis in rebus opem sæpè senserunt, præsertim cū
 infulā ornatus nihil priùs habuit, quàm vt Ca-
 meracense collegium, bellicis furoribus dissipa-
 tū, quamprimū se Præsule inſtauraretur. Quā
 in rem annua ducentorum aureorū pensio super
 Archiepiscopatūs vectigali à Maximiliano de
 Berghes (piæ memoriæ) olim assignata, nondūq;
 stabilita, per eum tandē suo & Capituli Metro-
 politani scripto est cōfirmata. Ad emendas col-
 legij contiguas domos, siue ad æs alienū dissol-
 uendū, ducenti aurei ab eodē dati; item annuus
 æſus aureorū sexaginta, & (præter alias largitio-
 nes ipsi ordinarias) postremò aurei quingēti. D.
 Baro de Gerimberghes eius hères, inſigne altaris
 ornamentū, mille circiter aureis æſtimatum, adi-
 attribuit; Accessère præterea ex aliorū piâ libera-
 litate, geminæ thecæ reliquiarię prægrandes, au-
 ro, argentóq; affabrè elaboratæ. D. Antonius de
 Gomicourz Antistes D. Andreæ, Sacerdotium
 quoddā, vulgo capellaniā appellatum, consen-
 tiente Religioſorum cœtu, atq; Illuſtriſs. Nuncio
 Apoſtolico Guidone Bentiuolo ſanciēte, colle-
 gio adſcripſit. Deniq; præter mille centum alios
 aureos in nouā quoq; ſcholarū fabricam, horta-
 tu Domini Ioannis de Riuas Gubernatoris hu-
 ius vr̄bis trecenti aurei ab ordinibus Cameracē-
 ſibus contributi. His tot tantisq; beneficijs,
 vt grati ſint noſtri, labori nulli parcunt, magis
 in ſalutem omnium vnanimi ſtudio collaborāt.
 Quibuſdam vitam mortalem, quibuſdā immor-
 talem promeruerunt; & vt in nullā ætate deef-
 ſent virtutum exempla, duas Sodalitates ex-
 citauit.

citauerunt, B. VIRGINIS, quæ adultos, Angelorū, quæ pueros in officio Christiano excoleret.

XXXII. BRUXELLIS neglecta iam castrensi expeditione, ob pactas cum Hollando inducias, domieo alacrius res geritur. Nuper fundatum domesticum sacellum, ad communem ciuitatis usum, (interim dum templum exurgit,) exædificatum est. Opus excellens, & in hoc genere Belgij primum, elegantissimā contabulatione affabre laqueatum, ad cuius splendorem in picturā sculpturā, ceterisque fabrilis industriæ monumentis, summa operariorum ars contentioque laborauit. Inde autem hoc consecuti sunt Nostri, vt, postquam viginti annis in alieno sacello eoque perangusto, & extra collegij septa constituto, Societatis ministeria per quam incommodè exercuerint, tandem hic in nostro, maximā & domesticorum consolatione, & externorum, tutius eadem meliusque obeant. Multus singularum functionum fructus; ab Hæreticis abducti plurimi: Exercitijs optimarum litterarum ab omnibus ordinibus honos datus. Serenissimorum Archiducum Ephebi honorarij, qui priuatim ante hoc erudiebantur, iuuentutis nostræ, cui nunc adsciti, nobilitatem numerumque auxerunt. Ferijs autumnalibus, ad celebrandam dedicationem, prodijt in scenam aliquoties Patriarcha Iacob, cum trecentis quinquaginta personis. Fuere spectatores non tantum indigenæ, sed etiam transmarini ex Hollandiâ Zelandiâque fœderati. Deniq; ad publicam eam supplicationem,

nem, quâ venerabile Sacramentum è vetere in-
 sacellum nouum (quod biduò antè à Nuncio A-
 postolico erat dedicatum) transferebatur, ipsi et-
 iam Archiduces cum facibus processerunt, suam-
 que in nostros peracto Sacrificio humanitatem
 declarauerunt.

MISSIO HOLLAN- DICA.

XXXIII. VINEAM Hollandicam excellunt
 Patres septem, quibus à dextris & sinistris audio
 fuisse pugnandum. Inde enim Catholicorum
 quorundam Sacerdotum æmulatio, hinc Hære-
 ticorum malitia oppugnabat; utrâque tamen ex
 parte nonnullus factus est ad victoriam gradus,
 quando & isti obsequijs nostris amiciores facti,
 & hi, non paucorum ad partes nostras defectio-
 ne, pauciores. Non suppetunt omnium litteræ;
 ex ijs tamen, quibus Patris vnus res ibi gestæ cō-
 tinentur, fiet de sex reliquis, quorum par labor
 & fructus, coniectura. Erat igitur in terrâ illâ
 fidei pœnè inuiâ & inaquosâ, fames ac sitis mul-
 ta. Clam panis *Angelorum* illatus, & mille ducen-
 tis impertitus, atq; inter eos, qui nunquam hu-
 iusmodi in vitâ delicias gustârunt, fuere nō pau-
 ciores centum. Innupta connubia sedecim
 legitimo vinculo restricta & firmata sunt, Multi
 baptizati, multi ab hæresi liberati, prodigam vi-
 tam cum frugali commutare persuasi. Neque
 enim sunt Hollandi indigenæ adeò ad veritatē
 obuersi, quin & aliquas eius scintillas admittât,

& cùm clariùs aliquando illuxerit, facili eam conuersione amplectantur. Virgo in his locis erat pia admodum, & occurrentium cœlestis lucrifera occasionum fidelis ad Patrem nostrum inter-nuntia; quæ & hoc non rarò agebat, vt ad pœnitentiam aliâque Sacramenta, quoscunq; posset, hortando, suadendo, ope omni pelliceret. Hæc nescio cui aquâ intercute laboranti viaticum ad cœleste iter apud Nostrum procurauerat: quod cum sub noctem esset deferendum (neque enim claro die tutum erat) moribundus interea ab eo proposito resilierat. *Frustrâne ergo, ait Pater, tam nobile ferculum apparauimus?* Minimè gentium, inquit illa, vetulam hîc scio octogenariâ, propediem abituram, eius erat, Deo volente, hoc beneficium. Mox adit, persuadet, Nostrum denique accersit. Anicula tanto tempore immunda, se nunc primùm expiat, capit viaticû, & velut ad hoc solùm tam diu vixisset, postero statim manè decedit. *Ita spiritus, ubi vult, spirat.* Quid verò feminæ huic ad istam felicitatem subsidio fuerit, perscrutanti, nihil aliud succurrit, quàm quòd Diuorū dies festos cordi præcipuè haberet, diligentérque observaret. Puella quædam alia vidēdorum Mysteriorum nostrorum curiosa, Embricam cogitabat. Perducta ea ad Patris nostri sacra, rogatur, quînam placerēt? Perfusa lachrymis; *ô perlubenter, inquit, quotidie ab omni cibo abstinuerim, dummodo mihi liceat esse Christiana, & his sacris frui: immò & lubens volens, quòd expeditius CHRISTO deseruiam, mundo, si quâ liceat, gestio valedicere.* Erat eidem Sacerdoti inter vi-
sitan-

sitandos Geldricæ Catholicos, cupido tentandi
 Dauentriam, ibique experiundi. sed qui peregrino
 hospitium offerret præ metu erat nemo. Cum
 igitur reditum pararet, ecce, qui virum quen-
 dam eius ciuitatis locupletissimum, ex vrbe Mo-
 nasteriensi iam nunc in urbem reuersum, & fu-
 turum hospitalitati commodum renunciat. Ar-
 ripit Noster, velut oblatam diuinitus opportu-
 nitatem, seque illò insinuat, & orationis domum
 facit. Primò qui domesticorum propter hære-
 sin cauendi erant, iidem fide feliciter capti sunt;
 deinde alij, atque alij, nobiles, ignobiles CHRIS-
 TO adiuncti, vt iste vir & illa domus, iactis ini-
 bi tam felicibus pietatis fundamentis, toti vrbi,
 & sint, & futuri sint salutare. Dabit enim DEVS
 Opt. Max. vti confidimus, tam ibi, vbi pericu-
 lum maius, quàm alibi locorum, vbi Societatis
 operæ curant, pretium laboris, &
 fidei incremen-
 tum.

PROVINCIA AVSTRIA.

Continentur in hac Prouinciâ, Collegijs decem, vnâ Ti-
 rocinij domo, sedibus septem, Missionibus aliquot, focij o-
 mnino quadringenti sexaginta duo. Vitâ functi sunt qua-
 tuor; accessere Tirones vndetriginta.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
Viennæ fuerunt.	XL.	XVII.	VII.	V.	XL.
In Residentiâ S. Bernard.	IV.	III.			I.
In Lincensi.	VI.	III.	I.		II.
In Inferiore Vngariâ.		II.			
In Superiore.	IV.				

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
In Transyluanîa.		II.			
In Colleg. Græcensi.	XCII.	XXVI.	IV.	L.	XII.
Milstadtij.	V.	IV.			I.
In missione Passauiensi.		II.			
In Alföldydwana.		II.			
Pragæ.	XLI.	XIX.	III.	VII.	XII.
Bernardici.	IV.	II.			II.
OLomucij.	XXXV.	XIV.	V.	IX.	VII.
Crembsirij.	II.	I.			I.
Brunæ.	LXVI.	IX.	IV.		X.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholaſt.	Adiutores.
Crumlouij.	XVI.	VI.	V.		V.
Commotouij.	XVI.	X.	I.		V.
Nouodomi.	XXIX.	X.	IV.	VIII.	VII.
Labaci.	XVI.	IX.	III.	IX.	V.
Pleſtrix.	V.	II.			III.
Niſſæ.		II.			
Clagenfurti.	XVI.	IX.	III.		IV.
In reſidentiâ Eberndorf:	XIX.	XV.			III.
Glacij.	XV.	IX.	I.		V.
Zagrabix.	XII.	V.	III.		IV.

Ad fidem Catholicam ex varijs sectis
traducti sunt Nostrotum diligentia mil-
le centum viginti quinque.

De totâ vitâ noxas confessi supra o-
stingentos.

Atroci dissidio inter se digladiantes
compositi triginta vnus.

Ex libidine aut illicito concubinato
ad honestatem perducti viginti duo.

Oleo sacro malè habentes sanati tres.

Agno DE i duodecim.

Reliquijs & imaginibus B. P. N. Igná-
tij quinque.

Consuetis Societatis nostræ commen-
tationibus præter cœnobium integrum
exculti homines vndecim.

COLLEGIUM VIENNENSE.

I.

DIVTIVS ALIQVAN-
do in Austria lectorem deti-
nebimus, tum ob ipsos agro-
rum latiores terminos, tum
verò ob res quasdam momēti
maioris, quæ accuratiorem
visæ sunt desiderare explanationem. Extulit
Viennense Collegium virū, quales Societas no-
stra meritò lugeat, in promouendâ hominū
salute planè indefessum, Ioannem Aucupē. Talis
ei semper fuit virtus, vti ad labores euocatus,
imbecilliores suam, quā vtebatur, valerudinē,
nunquam prætenderet impedimentum. Mors
illum inopinatum quidem non tamen impar-
tum inuenit. Eodem enī die (is D. Matthæo
sacer erat) quo diuinis operatus, confitentibus
aures ad horam vsque prandij dederat, duos ex
hæresi ad Romanam fidem traduxerat, funeriq;
nobilis cuiusdam viri, quem & ipse Catholicum
antè fecit, interfuerat, ab Hæmorrhæa in ipsis
laboribus, ac veluti statione interceptus, quinque
hora-

horarum interuallo post sacram unctionē fortiter pieque occubuit, ætatis suæ anno quadagesimo primo, apud nos actæ vicesimo. Reliquis autem Nostriatium, qui omnes commodâ fere valetudine huic supervixere, mirè quàm favit diuina clementia, laboresque eorum, ac conatus omni hominum generi fecit esse salutare, maximè vero correctis ad frugem & fidem Nostriatium operâ, tam Hæreticis, quàm Hebrais: Et quamuis aliquot Prædicantium filios in partes nostras traxerimus, fuit tamen fructuosius aliquanto, & in multorum bonum efficacius laboratum in duobus, qui inter sectarios Triarii certabantur. Quorum vnus annis octo verbi Minister, alter Magister Tubingensis erat. Prior ille, postquam in summâ vrbis æde ex suggestu ad frequentissimam concionē duabus integris horis rationem facti sui exposuisset, Catholicum sese ex formulâ palam omnibus professus, publicèque à Reuerendissimo anathemate solutus, incredibili non minùs gaudio & gratulatione omnes orthodoxos, quàm dolore Heterodoxos affecit. Ex alijs, qui in gratiam cum veritate redièrunt, eorum potissimum mentionem aliquam faciemus, qui vel terrori exemplo suo esse poterunt reliquis, vel, si mallent, documento. Fuit, qui cum inconstantia suorum in rebus fidei diu anxius iactaretur, illamq; D. Pauli repentinam in Actis Apostolorum vitæ commutationem fortè legeret, DEVM obnixè rogare cœpit atque obtestari, vt si à vero exerraret, simili quodam modo, vel in corpore etiam admoneretur. Ra-

tas habuit DEVS Opt. preces. Extemplò enim vires hominem liquere. Adest vocatus à domesticis medicus, cōsultusq; eo super morbo, quid sentiret, nullum ait in corpore vitium se deprehendere, animū proinde curaret, si sanus esse vellet. Æger re, cuius ipse solus sibi cōsciū erat, dissimulatā, hoc etiā oraculi loco habuit, sanitatēque apud Nos cum fide recepit.

II. FLUCTVABAT & alius in perfidiā. Qui cū & ipse ardentissimis votis fidei semitam quæret, nocte quādam dormienti, tale obiectum est visum. Sedebat CHRISTVS pro tribunali, Iudicis habitu. Senatores erant Apostoli: inter ceteros autem, qui sistebantur iudicandi, & hic visus est sibi ad tribunal rapi. Cūque multos gloriam cœlestem prēmij loco capessere cerneret, se quoque, vt cum illis in partem veniret, accelerasse. Verū ecce, CHRISTVM Dominū iniectā ipsius brachio manu facessere iussisse, Lutheri gregem ad sinistram pertinere, quę comminatio non somnum tātummodò hominī hæretico, sed & errorem ipsi repentē excussit. Alius item à Nostro quodam de hæreſi abiuranda sæpius interpellatus, libellisq; pijs fidei res controuersas compendio docentibus, & sacrā Agni cerei iconē ab eodem instructus, nihilominus tamen, vt eiusmodi homines solent, eò vsq; procrastinabat negotium salutis, dum lecto affixus, rē seriò agi animaduertit. Amicis ergo, qui tum fortē officio suo aderant, in partem secedere iussis, ipse secū solus de summa salutis cōsultat. In eā cogitatione altius defixo, ecce tibi, clarā dic
cœle-

cœlestis Agni cera, quam pectori appressam habuit, clariore luce circumfusa apparet. Necdum ea lux reuauerat, & nubem iam lucidam super se bipartitò descendente conspiciebat; hinc cœlestes Genios, illinc coniugem suam olim functam cum liberis, omnes decoro habitus, & miram vultu præ se ferentes hilaritatem. Hoc spectaculo admodum recreatus æger, Nostrum citari iussit, & tota ex ordine exposita, in album Catholicorum referri, magno animi sui desiderio, postulauit, obtinuit. Vir quidam natione Thuringus, cum lacte hæresin imbiberat, iamq; diu sub manu medicorum nihilo valentior, pro deposito tandem relinquebatur. Ad commune igitur Christianorum omnium Asylum DEI MATREM salutari consilio confugit, votumq; peregrinationis ad sacram ipsius ædem, quatuor passuum millibus Viennam distantem, multis præsentibus, & facti nouitatem stupentibus, se obstrinxit: tum ad adstantes versus; *Vos, inquit, amici, vnum rogo, Sacerdotem Catholicum primam luce facite, ut habeam, apud quem vitæ antea clæ maculas confessione expurgem.* Res mira. Momento pœnè eodem morbus hominem reliquit, ille lectum: & quem domum suam vocari paulò antè experierat, iam ipse alacer in templo adiit, & prout tempus ferebat, in fide instructus, & ab hæresi expeditus, votum mox VIRGINI MATRI lætus persoluit.

Prudenti cuidam, & nobili loco natæ femina, imprudens alicuius, sed dignum Evangelico præcone responsum saluti fuit. Hæc cum exiguum, aut nullam pœnè rationem eorum, qui ad vesper-

nam

nam hæreticam se præparabant, à Prædicantibus haberi cerneret, adeò, vt deni aliquando, & eò amplius vno tempore simul, præsentibus etiam arbitris sese accusarent, nec remedium vllũ ad satandam vulneratam conscientiam, aut acciperent, aut expectarent, quadam die conqueri apud Ministrum est ausa, quòd nullum omnino examen perperam actorum iniret, & ad sacra tamen Mysteria, vt ipse loquebatur, sordidissimos quosque absque delectu admitteret. Iustam matronæ nobilis querelam ita excepit Minister: *Iudicum & Carnificum, non fuit esse muneris eiusmodi examina instituire.* Responsoriam indigno grauitè offensa mulier, Sacramenta etiam sua sibi ex templo habere iubet, totòque triennio iisdem abstinens, à Nostreis demum errores, clam marito hæretico, dedoc̃ta, iam lætatur plurimum, eos se noctam animi medicos, quales inter Hæreticos optare, reperire nunquam licebit. Similis in dissimili quodam genere aliũ prædicantis deliratio occasionem duobus dedit, ad nos vt transirent. Oppidum est in Marcomanis Triglaugia. Hic quidam in desperationis barathrum præcipitatus se suspenderit, scelere vulgato venter hominis vndique turmatim concurrẽtes vicini, feralem laqueum præcidere properant. Vocatus & Minister adfuit illicò cum cœnâ suâ profanâ. Statuæ similem reperit hominem, in-clamat tamen, nihil ille percipere trahit, vellit, pungit, ille nec moueri. Credere iubet, nulum ille fidei signum exhibere. Operam denique perdidit, & oleum importunus, periculũque

que erat, ne cum suo bolo execrato, domum esset illi redeundum. Id ne cogeretur facere, homini, vel potius trunco, nec dum sibi præsenti, nullumq; doloris, aut fidei signum prodenti in os buccam ingerit. Quod factum adeò offendit spectatores, & inter illos Heluetium quendam ex Caluini scholâ, atq; non ex plebe alium quendam, vt ab istis vulturij secessionem facere non dubitârint.

Mutauit demum & alia quædam femina Germanici Rudimoderatoris coniunx religionē hâc occasione. Inaudierat illa à Nostreis, quàm malâ fide Lutherus biblia sua germanica vulgârit, quâ sensum, quâ litterâ: detraxisse, addidisse, inuertisse multis in locis, prout aut vertigo hæretica, aut mala causa suadebat. Hoc Lutheri studiosissima ægrè in primis credere, tum etiam sponcione cum Nostro factâ contendere, vt si res ita sese haberet, ipsa protinus se Catholicam profiteretur. Sin, Lutheri in verba Noster iuraret. Acceptat hic conditionem, venit in rem præsentem; manca & mutila primùm, deinde etiam assuta & redundantia collatis codicibus ostenduntur. Deprehensâ fraude sagax, & ingeniosa mulier, promissis suis repenti stetit, nec inuita; indignum, rata, illius sequi in rebus fidei sententiam, cuius etiam biblia mentirentur. Sed ab Hæreticis ad meliores tandem digrediamur.

III. Hoc eodem anno tentatum à Nostreis, magno totius ciuitatis bono, quod ante hunc diem ausi nunquam sunt: effreni nimirum ad indigna quæque, liberalium tempore bacchantiū, licen-

licentiæ, publicâ comprecatione, indicto etiam
 Iubilæo, Societatis nostræ tēplis à summo Pon-
 tifice concessio, obuiam itum. Sub initium ora-
 tionis Illustriss. sedis Apostolicæ Nuncius sacrū
 fecit, quo finito, populo, qui frequentissimus ad-
 erat Sacrosanctam hostiam adorandam propo-
 suit. Dictum ex suggestu ad Concionem eo tri-
 duo diebus singulis ter : confluebant autem,
 non Catholici tantum, sed etiam Hæretici rei
 nouitate permoti. Serenissimus quoque Mat-
 thias II. Vngariæ Rex, cum Germano suo Ma-
 ximiliano, nihil cœlo inclementiore retardatus,
 aliquot horis præsentia suâ Viennensium pieta-
 tem auxit; quin & idemmet auctor fuit, pro eâ,
 quâ in diuinissimū CHRISTI corpus Domus Au-
 striaca fertur reuerentiâ, vti pompâ solemni sacrū
 illud ferculum in templo circumferretur. Pium
 hoc, non tantum pijs, sed & impijs visum spe-
 ctaculum. Iam verò diuinorum vsus Myste-
 riorum Pœnitentiæ maximè, non minus cor-
 poribus frequenter, quàm ipsis etiam animis me-
 dela fuit. Quidam triennio toto cum graui
 confligebat morbo, vt nullus, vel medicorum,
 optimorum, quod genus id esset, dispicere sat pos-
 set. Ratus ille diuturnâ Confessionis neglectio-
 nem causam malo dedisse, reuocatis in mentem
 totius eius temporis delictis, Sacramentū obijt,
 sicque expetitam sanitatē recuperauit. A viginti
 annis alter Sacramentis abstinerat. Cœpit
 & ille malè tandem habere : immò bene; Nam,
 quod morbus præceps non erat, templū identidē
 inui-

inuifit; & fortè accidit, vt cùm noſtrum Eccleſiaſten graui oratione vitia infeſtantes audiret, mens eius percelleretur, & peſtē, qua laborabat, delictorum eieſtans, repentē conualeſceret.

I V. A D B. P. N. Ignatij gloriam illuſtrandā, duo hæc memorabilia acciderunt. Primum, domus ciuis Viennensis, quā Catholici cum Hæreticis mixtim incoluerāt, ſpectro nocturno infeſtabatur; iam hominem referebat; aliàs in nebulam euaneſcebat; ſæpius ſtrepitu ſolo, aut iactatione importunā ſeſe prodebat. Mox ſtragula & puluinaria ceruicibus ſubducere; fugientes lapidibus infeſtari, tum pedibus quoque per diuerſa obuium quemq; raptare, lychnuchos euertere omnia miſcere & perturbare. Malū patiebatur domeſtici omnes, magis tamen ſeruus familias, Prædicantiſ cuiuſdam Ratiſponenſis filius, quem ſemel ex auriculis apprehenſum, non niſi maximo cum tumore, ac dolore reliquit. Quī ex familiā, vel ſacram Agni cerei effigiem penes ſe habuere, vel aquā luſtrali ſe conſperſere, tuti erant ab eā infeſtatione illi quidem, ſed ita tamen, vti per interualla negotium iſdem denuo faceſſeret. Iam menſis finierat, & conſiliū à Noſtro demum expetitur. Is re intellectā, imaginē B. Parentis noſtri, ianuæ eius conclauis, in quo familia maximè turbabatur, affixit; illicoque funeſta lamia diſparuit, tumultus omnis, & inquieties nunquam reſſeſſa totā domo exulauit. Et hanc lemorum proſcriptionem Beato noſtro nō Catholici tantum, ſed ipſi etiā Hæretici attribuerūt, audituſq; de more teſtibus iuratis publi-

ca au.

câ auctoritate Magistratus Ecclesiastici litteris est consignata. Alterum. Viro nobili equus, calce in ipsum cranium illisâ, lethalem plagam inflixerat. Id ille infortunij negligentia suo in voto Diuæ Lauretanæ persolvendo tribuebat. Itaque cum mortis sententiam à Chirurgo accepisset, Sacerdote accersito labes animi sui per sacram exomologesin detergit, & voto nouo sese B. Ignatio adstringit, si superstiti esse contingeret, sepulchrum eiusdem Romæ accessurum se, & honorandę illius memorię cereum ardentem oblaturum. Vix vouerat, & ecce melius iam ille habere, atque in has illicò lætabundus voces prorumpere; *superis laus, bene mihi, promissis stabo*: Tantumque eodem die virium recuperauit, vti postridie eius diei nullius ope adiutus, quâ vellet solus & sanus ingrederetur.

V. SODALITATES tam D. Barbaræ, quàm DEIPARÆ cum annis crescunt. Huius syllabo præter insignes alios, Illustriss. Cardinalis Forgach, Archiepiscopus Strigonienſis, vnâ cum Fratre Sigismundo, suâ se manu præfens ipse inscripsit. Ex minorum cœtu pernobilis adolescens hydropiſi grauitè tentatus, eius opem poscendâ existimauit, cuius se tutelâ dudum commiserat. Nec frustra. Nam signo in aurorâ ad salutandam Virginem dato, cum spe plenus eidem diceret *Aue*, visus est non obscure sibi videre Patronam suam brachijs filiolum gestantem, atq; hisce ægrum vocibus compellantem: *Confide sis; valebis*. Vanam hanc non fuisse vocem, secuta post paulò valetudinis restitutio manifeste vide-

tur demonstrauisse. Hæc domi. Ex ijs, quæ foris gesta sunt, id vnum narrabo. Serenissimo Regi Prouincias Austriam ac Morauiam lustranti; Sacerdos quidam noster vnâ cum socio comitatus, Lincium venit. Ibi à primoribus vrbis ijsq; Hæreticis, varia, ad Regiam Maiestatem prodignitate excipiendam, instituta, & inter cetera, vt in triumphali arcu, qui à sacrâ æde seduceret, rhythmis Germanicis salutatus, inde ad arcem re-ctâ, deduceretur. Suboluit ea fraus Sacerdoti nostro, atque ideò dolum malum meliore excepit. Regi, quæ molirentur Hæretici expositis, eludēdique eorum conatus consilium apertum. Mox Præsules, quos Rex in comitatu habebat, officij gratiâ Lincium præmissi; hos subsecuti ex composito, regij symphoniaci, tum cornicines, qui omnes partim mitrati, partim linteati, alijsq; sacris ornati vestibus aduenientem Regem, decantato D D. Ambrosij & Augustini hymno magnis vocibus induxerunt. Sub arcum illum, cuius modò mentio facta, Regia Maiestas cum venisset, iamque personati in scenâ salutationibus suis exordium facerēt, audire se, propter tubarum & tympanorum strepitum, dissimulans, ad templum perrexit, freudentibus, & tantum non ruptis Hæreticis.

V I. INTER eos denique, qui in nos benefici fuere, facile princeps est Illustris femina D. Margareta Lasso de Castillia comes. Ea enim cum Mediolani (vbi nunc degit) acerbum nuntium de exusto flammis Viennensi collegio, olim sibi vnicè culto accepisset, luctuosam Societatis vi-

cem miserata, eidem prædium quoddam tribus & quadraginta millibus aureorum à se antè cōparatum, certâ sibi pensione in vitam reseruata hoc anno donauit: iamque in eorundem possessionem bonorum Reuerēdissimo Antistite nostro multùm adlaborante Societas deuenit. Quidam etiam moriturus assem totū, quatuor millia florenorum Collegio legauit. Qui fabricam, tēplum, remque domesticam varijs auxēre, & promouēre beneficijs, ij nec pauci fuerunt, nec illiberales, vt à funesto illo incendio (quod DEO acceptum in primis ferimus) respirasse non nihil videāmur.

RESIDENTIA S. BERNHARDI ET LINCENSIS.

VII. IN RESIDENTIA S. Bernhardi Nostri magnâ ex parte anni domo profugi (Miles enim Hæreticorum ea loca tenebat) pauca potuerunt præstare: quæ etiam, quia nihil à consuetis variant, ad Lincensem declinamus.

II X. IN EA non agendi tantùm, verùm etiam, & multò magis patiendi occasio: fremētibus in nos vndique, & qua possent, in ouile CHRISTI irrumpentibus lupis. Exemplum Pater quidā cum socio est; Qui cū aliquando sub noctis crepusculum ab institutione hæreticæ feminæ redirent domum, intercepti à milite aduersariæ factionis, repentè audiunt: *Et Diabolus Iesuitas nondum omnes hinc abstulit?* Indignationem districtus è vaginâ gladius secutus, caput fratris petijt;

petijt: ille impiger interiecto brachio ictum ex-
lulit eodẽmq; impetu furibundum hominem
tantisper repressit, dum vtrique illafo, pedibus
gnauiter reperta salus & domus est.

I X. HÆRETICORVM igitur hijs in partibus, &
aliquanto iam tempore ventu secũdiores, & Mi-
nistrorum verbi in ciuitates passim irrepentium
triumphi insolẽtiores, in vicinas quoq; Prouin-
cias famã peruenere, adeo, vt quendam etiam ex
claustro desperati animi Religiosum per posticũ
eduxerint. Qui quidem posita personã, Lincium
sub vesperam ingressus, Coriphæo Prædicantiũ
sefe continuò stitit, operãque suam, (concio-
nator enim erat) reformatis (vt ipse loquebatur)
illuminatus scilicet, obtulit. Sed quæ DEI pro-
uidẽtia est, Apostatam Hæreticus, nescio quo tũ
distentus negotio, paucis & siccis à se verbis di-
mittit, postera luce si quid vellet, redire iussum.
Aduena igitur ignotus, locorũque imperitus,
publicas cauponas in vrbe adire cogitur. Vbi et-
iam (quod mirẽre,) à sex diuersis repulsam
passus, homo alioquin bene nummatus, vestitu
non plebeio, tametsi marsupium præferret.
Per DEVM, per suum sanctum obtestaretur
propositum, surdis tamen cantillabat fabulam,
audit explorator, proditor. Itaque vbique eli-
minatus, concubiã iam nocte iuxta ædes fabri
cuiusdam ferrarij, in trabe ad quietem se exten-
dit, abnoctantem sub dio, frigore pœnè rigentẽ,
domo fortè egressus seruulus reperit; rogatus a-
liquem saltem ab hero inter Vulcanos angulum
intromisso obtineret; fecit, sed ipse ad peregrinũ

progressus faber, cum hospitium rogaretur: sese quam mox ipsi bene calidum procuraturum nō illepidè respondit. Inde ad vigiles nocturnos, & stationes militum citato pede decurrens, index est, proditorem patriæ nescio quem pro foribus suis sibi molestum esse. Captus igitur, abductusq; miser, eam noctem in custodiâ publicâ transegit. Manè remi totam Prætor ciuitatis, vir Catholicus, & nostris peramicus, Patri cui-dam exponit, eidemque aditum ad captiuum, per suos facit: si quo modo ad saniozem mētem reuocare desperabundū posset. Sed plus ille non effecit, quam vt triduum pro deliberatione instanti momenti re accepturum se promiserit. Vix digresso Patre, abducitur & ille ad tribunal & conciliabulum Prædicantium. Ibi sapientissimi illi Aristarchi homini inprimis exprobrant, quod cum Iesuita egerit: tum deinde quod exploratoris præ se faciem ferre videretur; eum proinde in vincula compingi extemplo iubent: in quibus ultra mensem malè habitus, & nisi per lictorem quendam ei subinde à Nostro necessaria ministrarentur, sapius fortè quàm antè in cœnobio ieiunus pernoctasset. Interèa variorum ad carcerem accessus; diuersæ in eo curæ; Catholicorum, qui suos, Hæreticorum item suos qui adiuuarent. Et bene cecidit, vt Sacerdote Nostro militem quendam ad mortem disponente, idem cum Lutherano Prædicans lacri-legè faceret. Eius enim perfrigidus, & à proposito absonus agendi modus, adeò de repente mutauit animum Religiosi, vt se sibi, Ecclesiæ, ordinī

ordini reddere decreuerit, idque mox è catastâ, adiuuante Nostro, reipsâ præstiterit.

X. Hi nostri hic, & cum his labores; quos semper magisque promouere suâ in nos liberalitate solet Rex Serenissimus Matthias, cuius beneficio Monasterium Pulgram, pro collegij fundatione traditum, possidere cœpimus ipsis Idibus Nouembris.

MISSIO INFERIORIS VNGARIÆ.

XI. POSTQVAM superioris anni Comitij inaugurando nouo Regi indictis, inopinatè Societatis IESV domicilia ac bona, iusque omne eadè redipiscendi, fuisset ademptum; duo illa inprimis visa sunt superioribus omni studio procuranda: primum, vti innocentia nostræ conscij, amicis inimicisque iuxta testatû faceremus, nullam à Societate causam fuisse præbitam, ob quâ atroci hac sententia feriremur: Alterum vt pro virili nostrâ ijs etiam opem operamque impendere porrò adniteremur, qui morbo quodam, exitiali, medicas sacrasque manus refugere omnino videbantur. Quamobrem sapius & voce & scripto conquesti sunt Nostri, præter omnem iuris ordinē, nec accusatos, nec vllius noxæ conuictos, confiscationis bonorum suorum pœnam sensisse. Status quoq; & Ordines Catholici iterum, ac tertio Regiam Maiestatem supplices adiungere, Actorēque amplissimo Cardinale Strigoniensi, summis apud Regem precibus contendere.

runt, vt ne infontes, antequam meruisse digno-
 fcerentur, multari pateretur. Additis item
 litteris, non sine insigni commendatione Socie-
 tatis, exposuerunt, quibus potissimum de caus-
 sis, nec iure, nec absq; graui Catholica Religio-
 nis iacturâ fieri possit, vt rescissis pientissimo-
 rum Regum decretis sua iuste possidentibus adi-
 merentur. Et quanquam ipsa regia Maiestas
 suapte sponte, egregiè aduersus Societatem ani-
 mata, æquitatem causæ nostræ facile perspiece-
 ret, minimè tamen Hæreticorum furori obsti-
 flere, tum quidem potuit. Nec in eo quieuere
 præfidenter audaces aduersarij, quod Societa-
 ris homines infami proscriptione notârint, sed
 longissimè insuper ab Vngariæ finibus abesse vo-
 luissent, nisi DEVS Opt. bona causa, & Catho-
 licorum vis id adhuc impediissent. Turbatis
 ergo retinendorum domiciliorum consilijs, vi-
 sum est Nostreis Vngariam minime tamen de-
 sperandam, sed qua vnicâ ratione licebat, Mis-
 sionibus inquam, auidè expetitis, animarum lu-
 cro ibidem insudandum.

XII. QVOCIRCA duo petitore Illustriss. Car-
 dinali Strigoniensi (cuius in Viennenses Socios
 beneuolentem animum iam aliquoties prædi-
 cauimus) his in laboribus relictis, quorum in-
 dustriâ ac studio multi in fide nutantes confir-
 mati, plures ad Sacramentum pœnitentiæ addu-
 cti, adeò vti non nemo ab ipsis Turcarum fini-
 bus exomologeseos sacræ faciendæ huc profe-
 ctus, tranquillitatem diu fluctuantis animi sese
 recuperâsse affirmârunt. Par coniugum longa
 aliena-

alienatione mentis odia inter se alebant, nec ad concordiam reduci posse vllō modo videbātur; adeo multorum reconciliandi laborem luserat peruicacia; iamque eò res deuenerat, vti alter, sexu & robore mentis fractior, spiritu præcluso mortem sibi consciscere moliretur. Hæc animo volutāti adest Cacodæmon hominem mētitus, dubitantem confirmat, eoque impellit infelicem feminam, vt in profluentem præceps ire decreuerit. Furore igitur percita properè se domo proripit, acceleratōque cursu ad Vagum (id fluuii nomen) pergit, ac nisi ab insequentibus vi fuisset retracta, natasset. Inde ad Nostros perducta, DEI benignitate, non solum à tam nefario consilio est deterrita, verum etiam marito pacatis animis reconciliata. Cærea quoque cœlestis Agni icuncula hîc loci vim suam luculenter ostendit. Cùm enim in oppido quodam superioris Vngariæ (Liskam indigenæ vocant) repentè exortum fuisset incendium, rectaque straminea vorax flamma latè depasceret, omni ope humanā deploratā, præsens toti oppido periculum imminere videbatur. Igitur ab vno è Nostreis iniectā Agni cærei particulā, populatricem flammam adeò compescuit, vti ne vicinam quidem casulam arido stramine contactam attingere auderet. Quæ res non admirationem modò, sed & magnam propensionem ad Catholicam Religionem in animis Hæreticorum reliquit.

MISSIO TRANSYL-
VANA.

XIII. INIQUITATE temporum factum, ut prioris anni, litteræ ex Transylvania haberi non potuerint, ac proinde duorum iam annorum, coniugare oporteat, præsentis & superioris. Fuere in Transylvania Sacerdotes è Nostris, duo P. Valentinus N. ex eorum numero, quos Stephanus Botczkay rerum in Vngariâ & Transylvania potitus, inde excedere pro imperio voluit: sed studio & intercessione integerrimæ Dominæ è Catholicâ Vaselinorum familiâ, & olim Stephani Csiaky coniuge hic vnus potestatem remanendi à Botczkay impetravit. Mirum est quanto solatio huius præsentia in Castro Adorian fuerit; tam ipsi viduæ, quàm alijs Catholicis, seu quos illa Botczkayana dominatio carceri incluserat, aliòve modo acerbè multauerat, seu qui adhuc Varadinum, Somlio, hisque contermina loca, in extremis Transylvania & Vngariæ partibus longè latèque incolunt. Varadinenses enim Catholici, cum leucis non amplius duabus absint ab Adorianis, ipsque exercitium Religionis à Calvinisticâ potestate domi sit ademptū, eò ad Patrem sacra Mystéria obendi crebrò & populatim còmeant; & iam eiusdem Dominæ Csiaky operâ effectum, uti ex Adorian, ipsi quoque Patri in arcem Somlio aditus pateat. Hic tamen optatus Catholicorum successus adeò vssit Calvinianam nobilitatē, uti duabus viduis, Csiaky & Bat-

& Battoræ renunciârint, ad concionē are ciere populum desisterent, sacrificulos suos domi forisq̃ in alienā messem falcem immittere prohiberent: non se laturos hominum licentiam, cum minis etiam protestati. In comitijs Prouincialibus item Claudiopoli coactis, Patrem, quāvis tacito nomine, & Sacerdotem alium criminosē insimulârunt, ipsos ex arce foras prornipere, circumcursare, sacra Pontificia, & alia id genus Romana obire. Denique quò calumnia numeris absolueretur suis, eos aliquando propalam per animam conuitiari: quod Vngaris supremum & grauissimum omnium habetur conuitium. Risum propinquit cordatis tam ornatum, sed incredibile accusationis Epiphonema. Neque Magnates Catholici tam criminoso obiectu innocentissimorum hominum lacerari famam sunt passi, sed eos in amplissimo Procerum confessu, quā verbis, quā factis animosē defenderunt.

XIV. ALTER è Societate Pater Georgius Forro in ipsis Transyluania visceribus CHRISTO laborat. Discedente enim P. Argento, cui per Sigismundum Rakocium Successorem Botczkay diutius manere non licuit, ipse à Principis coniuge pijsima femina postulatus, & in Albano Societatis antea collegio velut semper repositus, ex antiqua Cathedra ædis sacræ (quæ sola inter tot rudera & ignes salua constitit) Ecclesiasten egit. Inde cum Principibus extra fines etiam Transyluania longiùs excurrit, eaque occasione Catholicos passim sparsos officij, & forti-

tudinis Christianæ commonefecit, donec tandem cum iisdem Albani Iuliani coactus est reuerti; Vbi Rakocius timore periculi perculsus, quod illi à tumultuantibus Heydonum copijs imminerebat, Magistratu se abdicauit, atque in Vngariam ad peculium suum reuersus, principatum certâ lege Gabrieli Battorio tradidit.

In hac ergo miserâ rerum vicissitudine jam abiturientem ex Transyluania Patrem, vt retinerent, multis cum precibus, & promissis ab Illustrissimâ Proceres Catholici impetrarunt; eorum sub manu & fide saluum futurum. Accepit paulò post Pater à nouo Principe non tantum potestatem, & diploma ibidem consistendi, sed etiam cum solo familiariter congregiendi. In eo accessu primùm Pater Transylvaniae regnum sanguini Battoreo debitum gratulatus; bene Principi eiusque imperio deinceps à Deo immortalis precatur. Addit laudes Illustrissimæ Battoreæ familiæ, & nunquam ingrata obliuione delendum eius benemerendi studium. De Religione Catholicâ æque, ac de Societate IESV commemorat Battoreos primùm Societatem in Transyluaniam aduocasse; Battoreos eam velut suis humeris cò portasse, fouisse, defendisse. Battoreos proprio ære bona Abbatia Monasteriensis, quæ iniuriâ temporum pessum ierant, redemisse, Societati addixisse, amplioribus bonis auxisse, tabulis et priuilegiis stabiluisse: eâq; fortunâ rursus Societatem contra omnes, & fas superioribus temporibus exutâ, ex totâ Provinciâ exulare iussam esse. Iam verò ubiq; locorû magnâ spe teneri omnes Principes Christianos, futurum sub
eius

eius bene auspiciato Magistratu, ut & Societas in priora sui iuris domicilia reuocetur, & Religio Catholica à laudatissimis eius maioribus ad emolumentum gentis Vngaricæ his terris inserta refloreat, ipseque eorum felicissimis vestigiis insistant. Sub hæc ille Patri gratam eam sibi fuisse gratulationem significat. Deinde respondet Religionem Catholicam, quam Stephanus Polonorum Rex, Christophorus, & Sigismundus Battorei Transyluaniae Principes defendissent, meritisque cumulassent, eandem se protecturum, Sociosque Patris, qui hinc forent proscripti, curæ etiamnum futuros.

Quædam in eo sermone vtrò citròque addita sunt, quæ conscientiam Principis & salutem attingerent. Vtinam spes ambiguae conualituræ aliquando Transyluaniae non sint inanes. Sed reliqua expediamus. In vniuersâ Transyluania præter nostrum vnum, Sacerdotes alij omnino sunt quadraginta, eos, quia Episcopi auctoritas in officio continere non satis poterat, præsertim cum non aduersariorum modò, sed ipsius etiam Nobilitatis Catholicæ fauore fulcirentur, Pater noster ad modestiam & concordiam vno die omnes erudiuit, uti mutuis deprecationibus præsentem Episcopum suum errorem, magnâ bonorum omnium gratulatione, detestarentur. Ex quo colligas quantum sæpe possit, vel vnius boni viri industria. Hac certè virtute Sacerdotis nostri excitati Primates Catholici, in vltimis Prouinciæ comitijs, seriò & constanter apud Principem eiusque Proceres egerunt, liceret eis homines Societa-

cietatis in Prouinciā accersere, quos si in Mō-
stor & Albæ prioribus ipsorum locis nolint ha-
bere sedem, saltem domi quisq; suæ ex peculia-
ribus bonis possit alere. Nihil obientum tunc
quidem, sed ad anni insequentis Comitia nego-
tium hoc Religionis amplius disputandum reie-
ctum est.

COLLEGIVM OLO.

MVCENSE.

XV. LABORATVM hoc anno domi forisq; in
Academia, & vrbe non pœnitendo cum fructu.
Ea quippe fuit Sodalitatum (quarū hic loci qua-
tuor sunt) pietas, ac feruor, vti ciues etiam Olo-
mucenses exemplo suo accenderent. Dederant
Sodales in magna hebdomadā pauperibus epu-
lum, ministrantibus nobilissimis quibusque, &
inter eos Baronibus octo. A mensā pedes loti
cum osculo: additi singulis Eleemosyna Philip-
pici singuli. Non tulerunt eam sibi laudem ne-
gari ciues permulti: imitati ergo hæc illorum,
tam Christiana officia, inuitationibus pijs, & do-
nationibus Sodales propemodum etiam supe-
rarunt.

XVI. ADOLESCENTVLVS ex infima Gramma-
tices idēque Parthenius, officium Beatissimæ
PATRONÆ suæ, quod integris, tum viribus reci-
tare frequens, consueſſet, id in summa quamuis
ægritudine faciendum multo magis putauit. vt
qui morti propior esset, & mercedi. Legere er-
go pro more suo præces dum conatur Marianas,
claudun-

clauduntur oculi, & ille ad Sodalitium Diuorū
 euocatur, pertinaciter adeò intra digitos inhæ-
 rente libello, vt quod ei commodè extorqueri
 non posset, cum eodem articulis sic impedito,
 ceu tessera sui in DEVM & VIRGINEM pietatis
 fuerit sepeliendus. Talis erat innocentis pueri,
 sed longè dispar duorum adultorum ex hac vita
 discessus: Filius & gener ciuis cuiusdam Olo-
 mucensis anno præterito præfractè obstitit
 Sacerdoti nostro, ne ciuem illum lethali morbo
 decumbentem conueniret, cuius ad veritatem
 reducendi magnam spem conceperat. Vterq;
 postea intra breue tēpus malè periit: Filius qui-
 dem gladio à milite inter iurgia: gener autem
 virulenta potione putatur sublati. Ita

Raro antecedentem scelestum deseruit

Pede pœna claudo

Sed horum improbitatem egregie quidem alio-
 rum constans integritas restituit, quo in genere
 speciminis loco, vel vnicam Viraginem cōme-
 morasse necessitatem putauimus. Orta illa hæ-
 reticis parentibus ante biennium veritati manus
 dederat. Hoc autem anno in patriam sex mil-
 liaribus Olomucio distantem reuiscens, matrem,
 vt in Religione secum sentiret, hortatur. Illa be-
 ne suadenti, non tantum inobsequens est, sed
 insuper filia ægrius quò faceret, carnes ei die ne-
 fasto apponit. Mox rei indignitate commota
 filia, elixam cum scutella ex mensa deturbat,
 verbisque in facinus matris grauitè inuecta, cō-
 uasat, & abductam secum sororem alteram Olo-
 mucium redux Catholicam efficit. Vtramque
 insecu-

insecuta mater lymphata similis, Magistrum virtutis verberibus salutat, adiectis minis capite luituram, sententiam ni mutaret. Non mutauit, & nihilominus caput non perdidit animosa Virgo.

XVII. MISSIONES tres præcipuæ fuere. Vna vetus Cremſiriensis, aliquot iam annis continuata. Altera Oppauiensis in Silesiâ, Morauia contermina, quæ quidem interrumpi debuit, non sine magno Catholicorum dolore, apud quos ingens sui desiderium Patres reliquerunt. Tertia Topolchanensis in Vngariâ in quâ pagi quinque; Slauonici sub ditione Illustris D. Sigismundi Forgach Romanæ Ecclesiæ restituti. Tentatum est aliquid in nido Calvinistarum. Commiati, spes est in semine; auctorque huius soluendæ Missionis discedentibus Nostreis, magno Catholicæ rei bono, subito extinctus est.

COLLEGIUM GRÆCENSE ET MISSIO ALSOLYNDWANA.

XVIII. DIES B. Auctori nostro sacer hoc demum anno cum externis apud nos cœpit esse communis. Spirans sane ille è vultu, & oculis omnium pietatis sensus, qui quemuis non pessimum commoueret, satis indicauit vim humanâ maiorem Beati interuentu animis præsertim sese insinuasse. Vir Illustris & militaris principi præsidio in his oris præfectus, nobiscum tum prandens, inter mensam vt sit, pij quidpiam ex libello audierat lectitari; solutusque in lachry-

mas;

mas Optandum sanè, inquit, Patres, gravissimorum quorumq; flagitiorum reos, vobiscum aliquando conuiuari: nã illi vestro cum pane salutare penitentia ferculum gustarent.

XIX. CVM EXTERNIS præterea actum, quàm publicis, quàm priuatis sermonibus perquam fructuosè. Tres e Mahumetis tenebris in lucem producti; ex his vnus in æde nostrâ ipso Pêtecotes solenni die à Serenissimo Maximiliano è baptismi fonte susceptus, dièque postero, quo ei Confirmationis Sacramentum collatum, ipso Sereniss. Ferdinando Patrino vsus est. Quod officij genus religiosissimi principes compluribus infimæ sortis hominibus, atque adeo è rusticanâ plebeculâ vltro accitis magno sæpe exemplo præstiterunt. Quidam non minus genere, quàm hæresi nobilis ante annos septem huc ex imperio venerat, Nostrum controuersam in Religione quæstionem pro concione discutientem audierat, adieceratque ad Orthodoxos animum. Sed quoniam nuptias cum hæreticâ ad Carinthios cogitabat, tantisper dissimulandum existimauit. Abiens tamen Nostro fide interpositâ pollicetur, se eidem ante mortem de peccatis confessurû. Plenum periculo videbatur augurium, sed prosperum fecit euētus. Elapsus enim septénium erat, cùm eum è Carinthiâ nescio quid negotij Græcium exciuit: hic in morbum grauem incidit, Nostrum, à quo ignem olim diuinum conceperat accersiri iubet. Adest vocatus, reperit hominem elinguem, exsensum; orat aliquantisper cum socio. Interea recipit
se ho-

se homo, Patrem compellat; confitetur, & breuiter interiectâ morulâ iterum. Sub hæc duobus ultimis munitis Sacramentis, ad Nostrium; *Hoc est*, inquit, O Pater, quod tantò antè & optaui, & vaticinatus sum; Reuerentiam vestram meos mihi oculos c'ausuram. Nec multò post, ita vt dixerat, in eiusdem Sacerdotis manibus plenus solatio expirauit. Eundem Sacerdotem Serenif. in superiorem Styriam assumpserat sibi Comitem, ibi multa è re Christianâ præclare gesta. Locus erat vetus quôdam Lutheranae factionis hospitium, cuius sibi incolæ, nescio quas, reducendi Prædicantes spes concinnabant. Has ijs Noster efficaciter sanè pro concione excussit; *Eo esse Serenif. animo significans, vt suam & suorum iacturam cuiuscunq; Religionis dispendio sit posthabiturus.* Atq; hæc quidem contestatio magnam à Serenissimi præsentia & tacitâ quadâ approbatione vim habuit & energiam. Nec illud silentio hic inuolendum, arbitror, quod Serenissimorum nostrorû pietati comitatique perillustre fuit. Pagus quidam finitimus, Hæreticis vndequaque cinctus, & a Dominis ob fidem multa & grauiâ passus, à vero dimoueri nunquam potuit. Hunc solandi, atque in proposito confirmandi, serenissimi non sine suo incommodo exitinere nobiscum inuiferunt. Noster habitâ ad inquilinos oratione, ita eorum molliuit animos, vt indices lætitiæ lachrymas in imperio nec haberent, nec finem gratijs Nostro agendis facere possent.

Quod sequitur, pias Catholicorum consuetudines, ac cæremonias commendat. Quidam ob

conten-

tentiones nescio, quas in carcerem abstrusus malo consilio arreptum cultum gulæ iamiam infixurus, audit ad salutandam DEIPARAM æris campani sonum. Dilato igitur scelere provoluitur in genua, siue ut consuetudini faciat satis, siue ut extremum atque æterum DEI Parenti diceret vale. Hoc agit, & redit interea homini mens melior, ut ab immani facinore depulsus, malum animum bonâ pœnitundine eluerit. Fuit & sodalibus suis auxiliariis eadem Virgo. Ex minorum, id est Innocentium albo desperatâ quidam valetudine votum in Cellas suas nuncupavit, cuius repentè damnatus, ad id persolvendum è lecto sanus discessit.

XX. E COLLEGIO in nouam Academiam, magnificentiâ, ac liberalitate Sereniss. Ferdinandi ædificatam hoc anno commigratum est. Ædificium omne ita est ad vsum & splendorem factum, ut non sit in his oris secundum. Structura è latere coctili, solido ad delicias vsque pariete. Ea iam, quæ scholis incumbit contignatio Aulæ Academiæ tota cessit, quæ tamen non dum ad omnem suum qui paratur, ornatum devenit, datâ tamē sub studiorum instaurationem Hesterâ, tria spectatorum millia biduum ipsum commodè simul tenuit ac iucundè. Nobis porro illud ab hâc nouâ Accademiâ accessit cōmodi, uti laxatis collegij angustiis, & alumniis novâ in Conuictorum eductâ cōtignatione ex parte expeditis, inter omnes Actionum Academicarum & Dramatum strepitus, domi nostræ liceat esse quietis. Neque verò scholis solùm,

sed & templo suum additum est decus; Ara nimirum sculptilis D. TRIADI sacra, quæ nouam loco intulit Maiestatem.

XXI. ALOLYNDWANA oppidum est quarto à Canisiâ milliari Turcis conterminum, sub ditio-
ne Magnifici D. Christophori Banffij è magna &
per antiquâ Baronum familia. Hic vbi inductus
maximè illâ triumphali Eucharistiæ pompâ (vt
est in Zagrabiensibus anni superioris) ad religio-
nem nostram redijt, nihil habuit prius, quam in
eadē fidei statione sibi subiectos, & si quos pos-
set alios, collocare. Eam in rem impetrauit duos
è Nostreis Sacerdotes, quorū operâ in illâ gente
omni pænè sacro præsidio destitutâ plurimorū
salus vigorē suum recuperauit. Nam vt omittam
ea, quæ inter domesticos quasi parietes gesta; Sa-
crificij inquâ Romani quotidianū vsum, cui ipsi
etiâ Hæretici adgeniculantes adsunt, renouatū,
aulicos mores à licetiâ vindicatos, cōpotationes
intēpestiuas, & id genus liberioris vitæ cōsectaria
inhibita, spatio quatuor mēsum eiuratâ hæresi,
centū octoginta nouem Ecclesiæ sunt restituti.
His Haydones quatuor & viginti, cū Castellano
ad arcē excubias, adde, qui quauis hæretici, tñ q̃
ita vicinis vsitatū, & ipsi, quoties vel manè ape-
riebant, vel noctu portas recludebant, toties SS.
IESV nomē ter repetitis vocibus ingeminabant:
hi iam nunc omnes ad fidē reducti, MARIAM cū
IESV iungentes, sacris exclamationibus dies no-
ctēsque auspiciantur. Mulier etiam, cui inter
Hæreticos Cacodæmon varius terrori frequēter
erat, ea apud nos agni cerei, & aquę lustricę arma-
ta præ-

ta praesidijs, ipsi Cacodæmoni cœpit esse terrori.

COLLEGIUM PRAGENSE SEDES BERNARDICENSIS.

XXII. GRAVEM habuerunt hunc annum Pra-
genses, & multis obnoxiiu tēpestatibus; Res enim
publica iactata priuata quoq; nostram in partem
periculi traxit. Vnde altiùs nonnihîl, & ab ouo,
quod dicitur, exordium petendū. Principiò igitur
inuisitatum quoddā vulgi vniuersi in Nos, ne-
scio quā de causā, conceptum odium, , ceu atra
quædam, & procellosa nubes circumstiteri nos
cœpit; inde mox prænuntia tēpestatis quasi ful-
getra, & longinqua dubiæ famæ demurmuran-
tis tonitrua, quæ longè latēque diuulgauerat, Je-
suitas ex Bohēmia exturbandos, eorum collegia,
aut euertenda, aut in alios vsus conuertenda.
Neque prorsus è vitro, aut vacua nūbe hæc pro-
dibant. In ipsa Pragensi vrbe mediā, palam in-
faciem eiusmodi minç, atq; his etiam atrociores
frequēter nobis intentabātur. Non ferè quisquā
Nostrū in publicū se dabat, quin à proiectissi-
mo quoq; ad restem, rotā, omnem malam crucē
per ludibrium addiceretur. Sub initiū anni rebus
nec dū adeò exulceratis, Germanicus noster Ora-
tor cū Academico Procācellario, vt vocāt, in fre-
quenti arcis Cæsareę vico Ratschin dicto, mediā
die ambulans, à temulento quodam, sed robusto
Aurigatore primū conuitijs, mox grandi saxo
eminus, ac tandem cominus cultro escario pe-
titur, aderant complures huius spectaculi admi-
ratores egregij: Admiratores inquā: Nam qui vel

manum moueret, nemo. Profuit Patri celeritas in cohibendâ ictum vibrantis manu: sed non potuit tam cautè, quin acie cultri perstringeretur. Postea tamen à Magistratu diligenter conquisitus sicarius, & in carcerem abductus, precibus læsi libertatem recuperauit. Huiusmodi verò amicas scilicet prænlationes, tum Nostri, tum aliorum Religiosorum Ordinum homines crebrius deinceps experiebantur; vt eos plerunque, vel dissimulanter adequitans quispiam, virgâ quasi in equum adductâ secundum caput percelleret, vel præteriens cubito, pugnis aut calcibus insectaretur. Et nostrâ quidem causâ, Deo laus, nihil grauius accidit, quamuis non defuerint Catholici, qui tales aliorum Religiosorum iniurias vulneribus, ac cædibus vltum irent.

Tandem verò & publicus armorum terror incubuit, cum nouus creatus Magistratus aliquot millia tam equitum, quàm peditum conscribere cœpit, nominatim vt nouitiæ Religionis defensores; sed vulgus promiscuum disertè clamabat, omnem hunc militem auctorari contra Iesuitas. Persuaserunt insuper sibi, nos quoque clam militem scribere, & arma contra parare. Itaque ridiculis eâ in re suspicionibus laborabant. Turriculas quoque templi, (quoniam anno abhinc altero ruinam minitantes reparatæ fuerant opere subitario, remanserantque in eis cauernæ, quæ immissis tignis operas sustinebant,) tanquam recens factas, de industria ad explodenda tormenta aduersus impugnantes pro certo crediderunt, & nobiscum publicè eam ob rem in Comitijsexpo-

expostularunt. In Conuictorum item domicilio nescio, quæ foramina ad portam pessulo claudendam fieri oportuit; etiam hæc ob defensionem, similem parari ad ignes, & globos iaciendos vsque adeò persuasum fuit, vti nobilissimi Barones prius eam persuasionem non poneret, quam oculis in rem præsentem venirent. Plenissima erat Praga aduentitio milite, ita vt sexaginta, octoginta, alibi etiam centum in vno contubernio numerarentur. Exciuerat enim eos vndique vel spes certæ prædæ ex templorum & monasteriorum direptione, vel etiam studium iuuandi Imperatoris, qui & ipse delectum habiturus putabatur. Quæ causâ posterior plurimos bonos alioquin viros huc aduocarat; id quod diuino nutu accidisse crediderim, vti meliorum permixtu, minùs auderet deteriorum temeritas. Certè ipsimet harum motionum auctores, cum viderent tantâ conuenarum militum frequentia ciuitatem laborare, ne vel in suam ipsorum perniciem res redundaret, timuerunt; quare de eâ quamprimum minuendâ, seriò cogitare cœperunt, sed antequam id fieret, in primo tantæ illius procellæ fluctu, cum nemo quem exitum, res essent habituræ, posset dispicere, nihil aliud ferè hominum sermonibus celebrabatur, quàm vt Iesuitæ è medio tollerentur; his hostijs, ventis velut placatis, malaciâ certo certius esse sperandam. Infederat enim ea omnium mentibus bene firma opinio, cunctationem Cæsaris, & reliqua contra nouam Religionem consilia à Nostris, vel solis proficisci. Et agebatur interim.

ultro citroque cum Imperatore per Legatos. Ad
 V. Idus Maias accidit, vt legati statuū ad vesper-
 cinum vsq; crepusculum apud Cæsarem mora-
 rentur; accepit hinc vulgus occasionem suspicā-
 di ad pœnam illos detineri: metu quoque an de
 industriâ spargebatur, appulisse equitum turmas
 de Bauariâ. His fretos armari Cæsarianos, pri-
 mūque omnium pontem occupaturos, vtpo-
 te locum opportunissimum, minoris vrbis &
 Cæsareæ arcis tuendæ; quare anteuertendum,
 eorum consilium, præoccupandū pontem, &
 in primis Iesuitarum Collegium, quod est in pō-
 tis capite. Id consilium, quamuis falsis innixum
 rumoribus, mirum quantâ subito exceptum ap-
 probatione est. Concurritur ergo ex tota nouâ
 ciuitate, forum antiquæ completur armatis, vt
 inde acie composita pontem & Collegium ver-
 sus tendant. Nos interim crebris ac certis mone-
 mur nuncijs de periculo; eam noctē occupando,
 ac diripiendo collegio esse constitutâ: illinc om-
 nes adeo plateas ad forum vsque armatis scatere;
 neq; per eorum cuneos, quemquā sese penetrare
 posse, vocēs, animos, pedes omnium in Iesuitas
 ferri. Et certò postea cognouimus, conspectos
 esse è vicina domo longâ trabe ceu ariete onu-
 stos, quibus conuenerat valuas primarij nostri
 S. Saluatoris templi quaterere, & illac aditum por-
 rō ad Collegium aperire. In hac trepidatione
 dimissi è domo Nostratium plurimi, ad amico-
 rum, in minore vrbe priuatas ædes, vt si quæ vis
 grauior Collegio ingrueret, auxilium implora-
 rent. Pauculi quidam intra septa remanserant;

ad ea

ad ea videlicet nos cōparantes, quæ furori populari, DEO in nos permittere placuisset. Inter omnes autem curas prima fuit, SS. Eucharistiam, ne quā contumeliā afficeretur, in reconditiore locum abdere. Redierant iam ab Imperatore legati honorificè dimissi: cum his aderant principes etiam Regni proceres, qui fluctus frangerent; nihilominus tamen duas ipsas in noctem horas tempestas tenuit, omnibus ad aggrediendum, ducem & signum expectantibus. Nec intentam profectò res abiisset, nisi ipsi moruum principum turmatim obequitantes, pedestrem turbam suorum corporum obiectu à ponte longiùs repressissent, donec tandem ad sua dilaberetur. Id in nostram gratiam ab se factum, sæpiùs iidem sunt apud amicos nostros gloriati: ut facile pateat diuinitus tunc fuisse seruatos Patres. Hoc publico periculo defunctis, omnibus tamen non licuit carere iniurijs. Nam tertio post die statuam lapideam Saluatoris, quæ in templi nostri Bohemici summo vertice, quā pontem respicit, collocata est, sic disploso manuali tormento quispiam deformauit, ut totum ferè vultum simulachri abraderet, & dextræ aliquot digitos comminueret. Orbiculos vitreos fenestrarum, Cruces in templorum apicibus, ipsa adeò nostra, Conuictorum atque alumnorum pauperum cubicula (in eadem enim insulā degunt) sclopis quatere, quotidianus interdum atque internoctu ludus fuit: adeo quidē ut interdum plenæ volæ plumbearum glandium insolā studiosorum arcā colligerentur: quam

quam quæ Dei singularis est prouidentia, nemo vnquam sit læsus. Iam verò postquam à sagatis respirare nonnihil posse videbamur, non minor à togatis etiam in Nos tempestas excitari cœpit. Postulatum enim in Comitijis, vti, quæcunq; hactenus in regno Societas possedisset bona stabilia, ea Regio fisco addiceretur vniuersa. Domus illæ nouendecim, quas in Sancti Clementis insulâ, collegio exædificando, cœmisset, ciuitati: Templum S. Eligij ibidem situm Aurificibus, quorū aliquando fuit, restitueretur. Noluerunt præterea quasuis, siue inter viuos donationes, siue legata in testamento Societati legitimè fieri posse. Omnes census perpetuos quauis ratione fundari, aut stabiliri in regno vetuere. Ad extremum ipsa Foundationum, Priuilegiorum, Immunitatum instrumenta in comitium adferri, & publico examini, sintne secundum iura Regni concessa, subijcere mandauerunt. Nec desuere aliquot etiam Catholici nominis Proceres, qui hæc postulata quâ conniuen-do, quâ promittendo fouerent. Sed enituit trium potissimùm magnorum virorum pro nobis constantia. Illustres, videlicet Quæstoris Palatij (quem Cancellariū vocant) Zolenkonis Adalberti Popelij Guilielmi Slauatæ, & Iaroslai Borzitæ de Martiniz: qui vt Religionis negotio, facillè capitis, honorum, fortunarūque omnium pericula posthabuere, neque apicem vnquam vllum in præiudiciū auitæ fidei subscribere voluerūt; ita etiam vt Societati sua iura permanerent, omnibus quibus potuerunt viribus, pene soli Interregni Magistratus,

stratus elaborauerunt. Sed & Illustrissimi Nunciij Apostolici Antonij Caietani, nec non Balthasaris à Zuniga Regis Hispaniarum ad Imperatorem Legati spectatus est aduersus ordinem nostrum amor & sollicitudo, qui non solum insignem in hoc negotio nauarunt operam, sed Principum quoque suorum apud Imperatorem interposuerunt auctoritatem, ne quid vnà cum Societate Respublica Catholica detrimenti caperet. Quibus rebus perfectum est, vt ipsemet Imperator (apud quem alioqui offendisse ab annis pluribus vulgò credebamur) sese admodum strenuè, tum Catholicis quibusdam nobis aduersantibus, tum verò Statibus diuersarum Religionum pro factis relictis habendis Societatis nostræ priuilegijs opponeret, tandemque peruinceret, ne quid eorum, quæ superius efflagitata commemorauimus, Comitij decerneretur.

XXIII. IN HIS turbinum forensium iactationibus nō minus ad naufragium res nostra familiaris spectabat. Prædium enim Coponiense anno superiore à militibus direptum, & abacto omni ferè pecore exhaustum vix se alere, nec dū Collegio subsidia solita suppeditare poterat. Foundationis censum, quidam nobis vectigales, spe certâ proscriptionis nostræ è Bohemia, deuorauerunt, ac proinde solutionem nectendis de industriâ moris, toto Comitiorum tempore differebant. Quæ omnia diuinæ in nos bonitatis fauorem fecerunt illustriorem. Enimuerò sub ipsius anni exordium, cum ne teruncius quidem

domi esset, excitauit bonus **DEVS** ex ciuitate Lunensi Religioni Romanæ admodum infestâ, hominem tamen cetera humanum, in fide tamen cum suis ciuibus sentientem, qui legatum, quingentorum Philippeorum piæ cuiusdam viduæ, anno priore debitum, persolueret. Pro-
fuit etiam res Tragica de quinquenni blasphemio ex Dialogis S. Gregorij mense Februar. in scenâ producta; Eam enim ubi spectâssent primæui Proceres, ipsi sese ad cœnulam nostram inuitârunt, quam cum tenuem admodû, & pœnè terrestrem pro tenuitate nostrâ acciperent, symbolas quoq; suas leuandæ inopiæ dignati sunt adijcere Chartam ergo vtrò ipsi adferri iubent, scriptoq; promittunt alius dolium vini, cereuisiæ alius, pisces, pecunias; singuli singula: nec diu post pollicitis liberaliter steterê. Serenissimus Sigismundus Battorius in hac nihilo minus quàm in pristinâ fortunâ erga Societatem propèsus, præter centum oues, alia etiam maioris armenti capita donauit restaurando prædio. Nec in profanâ modò, sed & in sacrà supellectili admirabilis **DEI** perspecta est providentia; quæ quidem auuiditati Martiali, tam secretò subduci abdique non potuit, quin quosdam vultures aduerteret, qui conceptis verbis iterùm, ac tertio coniurauerant, primâ opportunitate, ædes Baronis, apud quem rem templi deposueramus, inuasuros. Totus ille coniuratorum manipulus, aut Lutherani erant, aut ijs non meliores, præter vnicum, cuius Religio ceteros latebat, recens enim ad bene credentes transferat. Is etsi ini-

tiò

tiò idem iurâisset, postea tamen, cum serias videret sociorum ad audendum molitiones, religionē tactus, periculū alteri cuidam nobis amicissimo, qui nos moneret, significauit: & fuit cura cauere. Illud verò non sine damno: Nocturni fures, cum intempesta nocte ad hortum nostrum nauigio appulissent, atque effractis fenestrarum claustris, nec non interioribus armariolis sacelli, spiritibus cœlestibus consecrati, reliqua omnia compilassent: supellectilem tamen argenteam thecasque reliquiarum, fabre & sumptuosè antiquo opere factas, asserculo solum, eoque hianti à cæteris rebus distinctas, non prehenderunt. Ut meritò credant Nostri se suæque superis curæ, ac cordi singulariter fuisse, qui post tot rerum discrimina, scopulos ac syrtes, litus tandem salui terramque spectant.

XXIV. Atque in his perturbationibus, nihil ideo officij, neque domi, neque in scholis, neque in foro intermissum. Neque domesticorum fuit, qui maioribus etiam periculis se libenter, atque hilariter non obtulisset. Idem fuit & discipulorum, Sodalitatum, præcipuè Italicæ, atque adeò communis populi Catholici sensus, quod constans semper tam in Gymnasio, quam in tēplis auditorum celebritas satis declarauit. Magistrales laureæ, & annui laboris, ac diligentia præmia suis quoque temporibus, etiam maiore, quam alias celebritate distributa. Quin ad excitandam in iuuenilibus pectoribus virtutem, aut etiam, si res & Deus ita ferret, ad fortiter pro æquo ac bono moriendum, data est in scenam lustrus

stus & Pastor Tragœdia, tanto fructu, vt nihil ad summam gratiam motumque animorum requireretur. Quadraginta horarum comprecationi apud nos sub ieiunium vernum illustranda, Illustris. Balthasar à Zurigâ candidos cereos, triginta quinque pondo suis sumptibus accendi iussit: Sed inter omnes illos maximè luxit Sere-nis. Leopoldus Austrius, qui cum per idem tempus apud Imperatorem ageret, nō modo horam suam supplicabūdus transegit; sed etiam CHRIS-TVM in pompâ eucharisticâ cū clero deducere sibi gloriosum putavit; Et vt, quod in Principe Christiano pulcherrimum est, cæsareo stipatus satellitio, rei diuinæ palam interesse voluit: Et cum in nostro templo Confirmationis Sacramentum administraretur, aliquot ipsemet Baronibus testis susceptorque assistere. Post cuius abitum nihil æquè rebus turbatoribus profuit, quam supplicatio quædam magno comitatu ad eam B. VIRGINIS Brandisiensem instituta, quæ non solum periculis, vt timebatur caruit, sed pericula quoq; propulsasse, serenitatem bonis reddidisse creditur. His & similibus piorum heroicis actibus, res aduersariorum, Hussitarum maximè, labefactatæ, multis causam dederunt exuendæ perfidiæ. Cùm enim viderent ipsis cum annis & Curionibus, in nouam semper faciem, ac monstrum Religionem suâ transformari, Templum etiam illud, quod Bethlehe-miticum indigerant, in quo Ioannes Huss primò omnium sua somnia somniauit, eaque inde ex cathedrâ pestilentia (quæ huc vsque in eius

ibidem

ibidem memoriam, magnâ scilicet Religione asseruabatur) audientibus prodidit, iam Fratribus Boleslauiensibus esse traditum, amplissimâ lationum in vrbe veteri tribus petijt à Franciscanorum Prouinciali, Concionatorem Boëmum, pro templo S. Iacobi; quamuis enim Catholici non essent, malle se tamen, aiebant, Catholicum Sacerdotem, quàm ex suis quemcunque audire. Prouincialis ergo ille, cum idoneum non haberet, vnum aliquem à Superioribus nostris, pro suâ erga Societatem confidentiâ, poposcit; sub Decembrem impetrauit.

XXV. ADOLESCENS filius Illustrissimi in aula Saxonica viri, factus in Gallijs non Catholicus solum, sed & Capucinus, breui fractus, Ordinem rursus, fidem tamen noluit deserere. Reuersum ad suos Polycarpus Leiser adoritur disputatione primùm; cum ea falleret, maiorem, subruendo illi machinam admouendam ratus, triduum totum cum ipso helluando & pergracando adolescentem fatigat; callidus nimirum, noui verbi interpres. Tum deinde quarto die, necdum satis exhalatâ crapulâ, suam ipsi cœnam ingerit, vicerat videlicet. Sed adolescens paulò post magis sobrius cœpit ex bolo illo grauiter, quâ corpore, quâ animo turbari, factique admodum pœnitens discedit indignabundus è Saxoniâ Pragam. Vbi diurnâ nocturnâque mentis inquietudine aliquâdiu cùm fluctuasset, nihil tamen magis, quàm medicinam, & sceleris expiationem, refugiebat. Compensauit autem eam cunctationem secutus feruor & sinceritas

ritas emendationis. Serenato enim per Confessionē purgatoq; animo, non satis habuit Catholicè integrèq; viuere, nisi etiam arctiorem illam quam deseruerat, Deo seruiendi rationē amplectatus iteratò magnā cum animi sui voluptatē fuisset. Hæresi affinis est Magia, vnde non abs re fuerit, quiddam huc de eā attexere. Puella bonis natalibus orta, perillustri cuidā matronæ à pedibus erat; ea nono decimove ætatis suæ anno sphærolā crystallinam argēto inclusam dono acceperat, cuius inspectione secretissima quæq; ac longissimè diffusa, tam clarè perspicuèque intuebatur, quā si ea corā spectaret. Totam hominis, seu sani, seu ægri interiorem constitutionem, morbos morborūque causas, vim medicinarū, & si quid aliud ad bene valere pertineret, ex suo crystallo discebat. Quodq; magis mirere & vix credas, vidit illa multò antè, ac longis terrarum tractibus Sacerdotem & locum ipsum, in quo & ipsi sphærolā in manus traditura, & peccata sua esset detectura: sed & heræ suæ toto nouennio antè mortem prædixit, non vana vates. Addam his, quod fidem puellæ maiore conciliare, & eius in rebus ceteris innocentiam magis testari videtur. Thesaurū in specubus quibusdā reconditū per crystallum deprehenderat, eius erudi cum herā proficiscitur curru. Prior solā speluncam subterraneam ingressa, hiatum vltiorem reperit; in cuius primo aditu ab infernis laruis excepta, & cruciabiliter habita, animam retinere non potuisset, nisi vir quidam lineā candidāq; veste relucens (Genius fortè an tutelaris)

manu

manu prehensam, & spiritum vix trahentem ex cauernâ ad heram foris, cum reliquo ancillarum comitatu operientem, eduxisset; vbi viribus, & animo destituta, sociarumque manibus currui imposita, post sextum denique mensem conuuluit, remanentibus semper compressi, ac lacerati corporis cicatricibus. Hæc ergo pœnitens eorum, quæ propè rerum ignara, incurrisset, ac diligentius deinde à Sacerdote nostro flagitij periculum edocta, tum animû accuratissimè à primâ pueritiâ perlustratû expiauit, tum quoq; ipsum globum Sacerdoti, illi minutim concisum ignibus, & Vulcano rem suam tradidit.

XXVI Sed antequam ex Collegio Pragensi discedamus, in templû etiam ingrediamur. Hic cultus B. Patris aliorumq; BB. nostrorû multum creuit. Matrona è nobilissimâ Baronum familiâ ante imaginem Ignatianam, quam pluribus abhinc annis Illustris Cardinalis Spinellus in tēplo Saluatoris posuerat, cereum ardētem, quoad per vitâ licebit, abesse nunquā patietur. Ara D. Magdalenæ ampliùs duobus aureorû millibus ex testamēto D. Mariæ de Martinez extructa. Altare aliud semel, Sacerdos bis, parietes quoq; Sacelli Italici, tã superbè vestiti, vt viros Principes Persarum & Turcarum ad S. Cæsaream Maiestatem Legatos in admirationem raperent. Ex Persis vnus vir egregiè Christianus, inter alia Iuuentutis institutionem adeò probauit, vt omnia tentaturum se affirmaret, dum aliquando Societatis nostræ institutum Persidi quoq; inferatur. Porro sedem Bernardicensem vnica historia finiet.

XXVII. DECUMBENTI ex morbo iamq; omnibus munitæ sacris honestæ cuidam feminae aderat cōsolationi Noster : quam cum ille ad spem vitæ erigere conaretur, id quod vultus, vires, alia omnia suadebant : Ego verò (inquit secreto ad Sacerdotem mulier) mi Pater de rebus meis, tanquam breui eas æternùm relictura, disporre instituo. Bis enim ex quo viuere cœpi, simili cum morbo conflictari habui, & utroque in periculo DEI GENITRICEM Virginem mihi visam memini, ita affantem : *sanabere*. Sed & hoc tertio in conflictu dignata est me accedere, aliâ quamuis voce : *Veni*. Quare omnino me morituram credo. Dicta confirmavit quarto post die secutus, præter omnium opinionem, felix obitus.

DOMVS PROBATIONIS BRVNENSIS.

XXIIX. QUAMVIS hoc anno peregrinationes consuetæ ob variarum motus Prouinciarum intermitti debuerint, atque adeò in campum patientiæ prodire non licuerit, habuerunt tamen in castris suis Tirones, quod discerent à Veteranis. Labores istorum duo maximè adiuuerunt, salutare pœnitentiæ Sacramentum, & perspecta Agni cerei vis. Quendam à longo iam tempore sacris Misterijs abstinentem, Genio libertati-que perditè operantem, mali auctor Cacodæmon spectabilis aggreditur, suadétque Consultor pessimus mortem, vel ipse sibi alicunde præceps,

ceps, vel filio natu maiori parricidâ consciscat^r. Neutrum vt faceret, sacra peccatorum exomologesis persuasit. Eadem alium quendâ ab vxore sua, de genere furiarum aliquâ, in desperationis barathrum cōiectum, è piscinâ, quam animæ extrudendæ delegerat, felici hamo retraxit. Duo alij eodē amuleto non animis solum, sed & corporibus curati sunt^r. Nec minora Agnus cœlestis potuit. Prægnantem à partu in paludem à malo Dæmone præcipitatam à periculo, à spectris vexatam, pueros denique à morbis varijs liberauit^r.

XXIX. CRESCIT ædificium, & exornatur templum liberalitate maximè Illustris Cardinalis à Dietrichstain, qui bis mille philippeis opus egregiè promouit, vt iam nunc ad noua habitacula, noua Patrum Concionatorum colonia sit deducta, & sperare liceat primo vere totam veteranorum classẽ subsecuturam.

COLLEGIA CRVMLOVIENSE ET COMMOTOVIENSE.

XXX. AB VTROQ; Collegio cùm intra tum extra mœnia, res more solito, id est strenuè & vtiliter gesta. Commotouiensibus tamen maior fuit cum Hæreticorum ambitiosâ perfidiâ lis & labor. Diuulgata enim sub initium Augusti Religionis libertate, omnibus totius dominijs Sacerdotibus, qui octo supererāt, renunciatę parœciæ, atque eorum vices prædicantes, & plerisq; pagorum ludirectores substituti. Commotouien-

enses illo noui Euangelij musto calefacti, vt simul omnē veterem DEI cultum abolerent, Musica iuxta, ac Organo præfectis debita mox stipendia denegauerunt; Cûrioni quartam pensionis partem cum horto & suburbanâ domo abstulerunt, ipsôque D. Iacobi die æra campana sibi canere iusserant, mutato Ædituo, qui gemino pulsu, duas ferè horas durante, auspiciatum illam diem atque officium suum significauit; attonantibus passim maioribus ex ferro fistulis, in signum triumphi, quasi iam tum debellatum, esset. Paucis hinc interiectis diebus, sistunt se Magistratui ex Imperio Catholici, proponitur ipsis ob eorum paucitatem derelinquendo curiali, & Principe templo: illi dicere, id integrum sibi non esse: peterent à Collegio Patrum & ijs, penes quos foret ius patronatûs, vt ipsi loquebantur, se sine expresso Imperatoris mandato nec posse, nec velle resignare. Hic quidam grauissimè commotus, eos transfugas, & infami nomine Nomalucas, iisque peiores, qui cum Turcâ contra suos irent, appellitare, Senatûm ea talia beneuolentiæ causâ rogare potius voluisse quàm imperare, non defuturas vias, quibus templum suum facerent: Cogitarent? Commotouiensium hostes iam passim fractos, & ita quidem attritos, vti de reliquis victoriam sperare facillè possint: viderent etiam, atque etiam, ne Sacerdotibus, ac Iesuitis nimium fidant; imprudentium esse, in ijs collocare præsidium, qui iam aut ipsi pœnè iacerent, aut præsidio indigerent; proinde ijs sese iun-

Iungant, ac morem gerant, quorum Societas securitatem, indignatio & vis non mediocrem malum esset positura. Hoc tamen ore nihil territi Catholici in sententiâ suâ perstiterè, communicatâque nobiscum re totâ, visum est aduersariorum machinationes, quàm citissimè apud Imperatorem anteuertere. Quod dum fit, Commotouienes moræ impatientes, decimo Calendas Septembris, qui in Dominicum incidebat, templum sibi vsurpandum decreuerunt. Diluculò igitur in arcem conueniunt, occupantésque consuetum pulsum Senatu præeunte, & viginti quatuor alijs ex plebe delectis, suos Prædicantes in templum deducunt, psallunt, concionantur, aliâque hæretica solemnî ritu peragunt.

Hic demum quasi de victoriâ certi, Curionis domum lacerant, amplum in ruderibus ædificium inchoant, ac multiplicatis operis promouent, quò nunquam deessent noxij seruuli, per quos errores radicati propagarentur. His omnibus Pragam ad Regios Administratores delatis, citantur sex è Senatu Commotouiensi, proponitur ipsis atq; exprobratur insolentia facti: illi se excusare; malè à Nostreis de Magistratu narrari, quod populus auctor fieri voluisset. Nihil tamen apud Consiliarios Cameræ ea valuit declinatio. Ad templum, quod attinet, reprehensi primò de temerariâ inuasionè, illud & quæcunque iure antiquo secum traheret, in integrum restituere sunt iussi, eo ordine & modo, quo antè idem occupassent;

tum deinde Cantori, Organædo, Parocho, ceteris iterum ex eorum possessione Prædicantibus, pensiones imminutas redintegrarēt, ablata redderent, domum resarcirent. Cum hoc decreto summæque potestate duo ab Imperatore Legati ipsorum Commotouensium sumptibus nono Calend. Octob. urbem & senatum ingressi executionem imperant: illi refragari, id nomini suo atque auctoritati dispendiosum fore, seditionē & tumultum prætere, in omnem denique partem se torquere, ne quod sententiæ decretoriæ iuberentur facere, clausq; nobis ademptas in publico restituere cogrentur. Urgentibus dein Cæsariensibus, cauerent, ne remissa necdum prioris delicti pœna, grauius quoddam sibi ac Reipublicæ malum hac noua contumaciâ accersant, illi nihilomagus moueri. Legati itaque protestatione facta, se officio suo non defuisse, cum illi nollent, acceptis clauibus ad templum pergunt, atq; in ipso cœmeterio plurimis ad spectaculum effusis P. Rectori, Imperatoris nomine, claues in manus tradunt; is actis pro ea beneuolentia gratijs, Curioni deinceps eas porrigit, inde in templum ingressi, personante ære campano, TE DEVM, pro recepta possessione, modulatis vocibus, *Laudare* cœperunt. Amisso ad hunc modum loco sacro, impeditaque scholarum fabricâ, fracti plurimum sunt aduersariorum animi; nam cum in vicinis ciuitatibus eadem dudum molirentur, & ad audendum nihil deesset præter exemplum, in Commotouensibus sanè habuerunt. Sed quod minimè sperabant, tam inauspicatum, ut eo territi manus de-

inde

Inde ab eiusmodi sacrilegâ rapinâ abstinēdas iudicarint. Vt autem quoquo modo de nobis sese vlciscerentur Commotouenses, negauerūt Curioni reponere, quæ antea detraxerant, vsum itē campanarum sibi vendicantes, noluerūt dimittere. Sed diu factum non est, cū impetrauimus alterum ab Imperatore decretum quo cum graui interminatione iussi sunt, vtrunque præstare, ac quoties campanis vti vellent, Curioni significarent ipsi; curiēque debitos ea propter reditus persoluerent. Vtq; adeo tamen contumaces fuerunt, vt maluerint aliquot hebdomadibus funera sua carere pulsu, quam vel minimum quadrantem ad commune rei Catholicę bonum conferre.

XX XI. DvM his & similibus pro iure nostro tuendāq; Religione laboribus distinemur, multis præterea periculis atque incommodis obijcitur: vt enim hæc talia Societatem apud Catholicos commendabant, ita apud alios in magnam trahebant inuidiam: Nec in nos solum conuicia ibant & calumniæ, sed Curionē insuper, & litterarum studiosos attingebant; nunc nostræ, nunc illorum ædes lapidibus impetitur, fenestræ quoque, dum, vel concio, vel sacra peragebantur, exoculatur, alia multa malitiosè tentata. Percrebuerat sub mediam æstatem fama; non dissimilis illi, quæ & Pragmā nuper impleuerat, conscripti nimirum militis à Collegio, tantūmq; apud nos armorum occultè cōgestum, vt duobus millibus armandis sufficeret; adhuc maiora tormenta in ædificio, quæ forum spectat, ad distur-

bandam ciuitatem, disposita: qui rumor viso in fenestrâ quadam antiquæ & diffractæ rotæ tubo, vsque adeo auctus est, vt è Senatu tres ad nos venirent; quæsitum in quem finem tormenta, tantumque armorum congeramus apparatus? Responsum illis, mirari nos quinam eam in suspicionem Senatus induci potuerit, cum neque globi, neque gladij, neque plumbum, neque ferrum, aut vlla alia apud nos arma comparuerint: atque, inquiunt, conspecta heri in parte illâ sunt, quæ foro imminet, tormenta maiuscula: quibus Rector: *Bene omnino res habet Domini mei, & oculis ipsis coram arbitrari iuuabit, quàm istic armati simus: eò igitur deducti, cum nihil præter vulneratam fenestram reperissent, tota fabula in risum vertit.*

COLLEGIVM NOVO- DOMENSE.

XXXII. DEBITVM humanitatis persoluit P. Theodorus Busæus Nouiomagenfis Belga, quatuor vota professus, anno ætatis supra sexagesimum septimo, initæ Religionis vndequinquaginta. Posteritati cõmendat eam singularis quædam innocentia vitæ, & mira Iuuentutis tractandæ dexteritas. B. Stanislai Rostkæ, cuius iam olim Viennæ in humanioribus litteris Magistrû egerat, commemoratione mirificè delectabatur, & quod oculis in eo viderat, ore alijs ad imitationem magno cum fructu proponebat. Nec minore arte in Hæreticorû animos sese insinuaré poterat: cuius vnus operâ cætum tum Luthe-

ranum tum Calvinistæ sapuerunt, qui omnes se suâ ipsorum manu, in libro quodâ, qui post eius obitum repertus est, Catholicos scripserunt. Colebat è Diuis Cœlitibus principe studio purpuratas martyrio Virgines Vrsulam & Barbaram, in quarum peruigilio quotannis certa quædam pietatis officia præmittebat. Totis vndequinquaginta annis, quibus nobiscum vixit, etiam cum per ætatem, aut corporis inualetudinem exciperetur, nunquam in quadraginta diali ieiunio cœnitauit. Crebrò ac familiariter Nostratibus dictitare solebat; *Neminem tranquillo animo futurũ, aut in diuino seruitio perstiturum, qui constanti exactissima obedientiæ studio serio se non applicaret.* Viatici diuini oleique sacri beneficio affectus, cum aliquoties MATREM GRATIÆ ET MISERIDORDIÆ ingeminasset & illa Psaltæ verba, *in domum Domini ibimus*, repetisset, vltimum spirauit, nouus, quod speramus, cœli incola.

XXXIII. CÆTERVM Nouodomi quoq; contra sectarios feliciter itum, qui iam dudum oculos adiecerant ad suburbanum D. Triados templum, atque idcirco non sumptuosis itineribus Dynastas quosdam adiere, quorum patrocínio atque auctoritate fulti, illud Lutherano Præconi aperirent. Horum cupiditatem non parum acuebat fama longè latèque edita, Iesuitas non ex hac solum vrbe, sed ex vniuerso Bohemiæ regno propediem exulatum mittendos. Et hæc quidem omnia in gratiam Prædicantium, nostrum verò odium vulgò concinnabantur. Non defuere tñ ex Catholicis, qui ora in nostrum nomē debac-

chantium, & effrenem procaciam linguarum petulantium acriter coërcerent. Immo cōperū sunt complures, diuersa licet à Nostris tuentes dogmata, qui secessionem potius à suis faciebāt, quàm vt consilia cum rebellibus cōmunicarent, palàm professi, se cum nostræ Societatis condonatoribus, quàm optimè contentos esse, nec preciosas nouorum rabularum voces (certa enim ad eos alendos pecuniæ pensio à singulis exigebatur) nundinari velle, si vel terunciō possent, addiris insuper diris, malisque imprecationibus, quibus venales eiusmodi buccinatores deuuebant.

XXXIV. Nec de Hæresi tantum, sed & de illius satore ac parēte aliquoties triumphatum. Quidam cum Cacodæmone pro nummis animam pactus, schedam proprio sanguine conscriptam Negotiatori pessimo asseruabat. Non diu latuit ea res Nostrum, qui tam sacrilegi pacti rescindendi syngraphæque nefarię flammis cremandæ auctor fuit. Alius cui idem Acheronticus Proteus hominem se ostendit, in rabiem actus, vxorem liberos, obuium quemque laniare destinabat, adeoque ferociebat, vti à quatuor robustissimis viris eius cohiberi vix impetus posset. Tandem cum Sacerdos Noster aduocatus, Agni cerei aliasque Diuorum reliquias collo insanientis appendisset, factus ille pacatior est, & pristinam sensim cū animi, tum corporis recepit tranquillitatem.

XXXV. SCHOLÆ ex illa fugā, quam superiorum annorum pestilens contagio imperauerat, hoc

hoc præfenti sese reuocauerunt. Incidit nihilominus tamen hîc in mortiferas Parcarum manus, quæ nusquam omnis exulat. Nobilis quidam Adolescens, Sodalitati Partheniæ adscriptus, quem subitâ febriculâ extinctû cœlo transmississe creditur. Cuius rei argumento est, quòd ad vltimam luctam Christiano more instructus, Cerberum nigerrimum canem scuticâ iusserit abigi, vti Beatis. VIRGO, quæ eius sese obtutibus offerebat, accessum haberet liberiorē, quam etiam lecto iam adstantem manibus iunctis venerabundus sic alloquebat. *ô VIRGO, ô MATER, ô Patrona mea dulcissima, tuum ne desere tibi Cœlestionia voto obstrictum, in horâ mortis suscipe.* Dixit, repetitôque aliquoties gemino salutis nomine, cum eâ ad superos discessit.

COLLEGIVM LABACENSE ET SEDES PLECTIACENSIS.

XXXVI. Ex MULTIS, quos in Catholicismo instruximus, miles quoque erat, alexipharmacî contra omnis generis venena peritus. Is pestem quamcunque cum suo antidoto innoxius hauriebat. Quare cuii cuidam Labacensi, non infirmæ conditionis viro, sed tamen noto, occasio fuit, vt sumpto temerè veneno animam perderet. Captus igitur mali creator, nihil aliud, quàm mortem præstolabatur, quàm, vt feliciter obiret, Catholicorum ritu damnatâ hæresi ad eam se diligenter præparauit. Sed interea iudicium sententiâ absolutus, hoc summo vitæ periculo

culo fidē sibi videtur redemisse. Mulieris quietem perturbabant frequenter defunctorum apparentes vmbrae, quas peracto apud nos sacrificio, nunquam deinde ampliùs conspexit. Sollicitatus aliquoties ab impudente mulierculā castus Musarum alumnus, vti iuuenibus formam quandam, ac typum daret, quā comitate eiusmodi excipiendi hospites, eam pugnis ac colaphis non perfunctoriē contusam dimisit.

XXXVII. COLLEGII huius Serenissimus Fundator Ferdinandus, antē annum scholis nostris eam immunitatē dederat, vti ne quis illarū auditor ab alijs, seu ciuium, seu nobilium Magistratibus molestiā vllā pœnāve afficeretur, quam Nostri hoc anno, repetito quodam ex publico carcere, qui scholastici iuris erat, cœperunt vsurpare. Reuerendiss. Noster Labacensis templo Hierothecam capaciorem, ob multitudinem Conuiuarum CHRISTI; Parochus quidam calicem & quæ ad Sacrificium necessaria alia ducentis philippeis æstimata donauerunt. Addidit posterior suam Bibliothecam non parui pretij. Triclinio quoque instruendo sesquicentum aurei collocati. In sede Plectriacensi Religiosi cuiusdam Monasterij sacris nostris commentationibus vtiliter se occupauerunt.

GLACENSE COLLE-

GIVM.

XXXIIX. ET SI continuā quasi in acie res Collegij totius pœnē anni decursu fuerint constitutæ,

ſtitutæ, quod cum Aduerſarijs feliciores nobis ſucceſſus inuidentibus, ancipiti & deſperato propemodum euentu acriter fuerit decertandum: auſpicante tamen ac protegente clientes ſuos clementiſſima DEI GENITRICE, cui locus hic peculiari pietate conſecratus eſt, omnes ferè difficultates euictæ ſunt ac ſuperatæ. Nihil non tentarunt Glacenſes vti Societatem ſolum vertere cogerent. Quare dum ineunte anno Pragæ diſta regni magno Procerum confluxu celebraretur, hinc quoque Legati amittuntur, qui ſtatus Bohêmicos ad conſilia ſua contra Societatem promouenda, & ad optatum exitum perducenda ſollicitarent. Verum cum nec Bohêmi, Imperatore conſtanter repugnante, contra nos quod petebant, obtinuiffent, Glacenſes quoque fruſtrati domum rediêre.

X L I X. INTEREA temporis nihil à Noſtris de conſuetis Inſtituti muneribus eſt intermiſſum. Et licet Catholici extrema ferè patiantur, ne latum tamen vnguem à ſuo recedunt feruore: immò ſæpenumero ſe vitam potius, & chara omnia deſerturos, quàm fidem, ſanctiſſimè aſſeuerauerunt. Illuſtre eius animi ſpecimen dedere in celebri illa S. S. Euchariſtiæ vicaſim circumlatæ pompâ: dedêre aliud in Diuam VIRGINEM Warteniſem ſupplices peregrinati, inſpectantibus aduerſarijs, & tantam Catholicorum frequentiam pietatémque admirantibus. In templo noſtro, quod DEIPARÆ ſacrum eſt, non nemo voti damnatus, valetudinē tam animi, quàm corporis
recu-

recuperavit: cui etiam ornando quidam è Silesiâ nobilis philippeos centum reliquit. In parœcijs nostris, quarum tres sub Collegio sunt, pari pietate certatum. Rusticus, cui sæpe Cacodæmon ingentis instar molossi sese videndum præbuerat, iusque in animam ipsius habere propter multas sacrilegè factas Confessiones asseruerat, retrogressus memoriâ omnem suam vitâ, quidquid latebat scelerum in lucem coram Sacerdote produxit, & molestiam quâ ipse ante premebatur, in monstrum illud Tartareum exoneravit.

X L. DISCIPULORVM nostrorum ille est in pietate profectus, ut iam alios etiam docere possint; Fuit ex illis qui parentem ipse suum, cum in patriam reuertisset, abstinentiâ suâ singulari eò usq; tenuit, ac cepit, ut filij exemplo die Sabbathi ab esu carniū sibi, quod antè nunquam fecerat, cum totâ familiâ temperârit. Alius matrem docuerat, quod ipsa filium debuisset, animum non conceptis verbis, sed recensitis sceleribus expiandum; quod & fecit.

COLLEGIVM CLAGEN-

FVRTENSE.

X L I. NONNULLIS aduersâ valetudine tentatis vnus Nicolaus Mediësis, ignoto medicis morbo sensim confectus occubuit: annos natus sex & viginti, quorum tres in Societate cum laude posuit. Inuentus nostra ut pari in litteris & pietate passu incederet, hoc demum anno, quod diu
omni-

omnibus votis expetierat Sodalitatem Partheniam instituit, & à Romanâ ceu matrice confirmatam, & ab alijs munificâ manu non parum exornatam. Fervet opus, vt omne principium, Sodaliûmq; vnus duos repentè ab hêresi dehortatus est, qui vterq; sumptâ à nobis fidei Catholicę tesserâ, iuuenem illum salutis suæ auctorem omnibus deprædicant.

X L I I. CIVIVM Catholicorum is est in Religione feruor, vt cùm hominum sermone increbuisse, suæ factionis omnes ex vrbe eijciēdos, paratos se dicerent, & domo & bonis, atq; adeo totâ prius prouinciâ cedere, quam vel auitam fidem deferere, vel diuinis in ciuitate officijs carere. Conuenerant hîc nobiles supra septuaginta, Hêretici omnes, vt in commune, remotis Catholicis, consultarent: priusquam verò conuentus ille dissolueretur, in qualibet ciuitatis portâ statarios aliquot collocauerant, qui diurnas pariter, ac nocturnas agerent vigilias: quæ res mirum est quantos excitauerit in plebe motus. Vna omnium vox erat, Prouinciales idcirco conuenisse, vti occupato templo (quod vna cùm contiguo ædificio ciuibus restituendum à Serenissimo nostro nequidquam sæpiùs ante efflagitaerant) nos hinc exturbarent; Et qui nostri Ordinis amâtiore erant, identidem nobis aures vellicabant, malum vt occuparemus, eò, quod iam de nobis conclamaturn omnino videretur. Fabula quoq; illa Pragæ & Crumlouij in Nostros cusa, hîc denique recusa est, nos ad vim vi repellendam in Collegio militem clam ex Italiâ euocatum

uocatum alere : Et hoc Clagenfurtenſes adeò pertinaciter ſibi perſuaſerant, vt à peregrinis & aduenis fortè interrogati, quid ſibi vellent tam exactæ ad portas excubiæ, cum nullus ſit in Prouinciâ hoſtis; reſponderent conſtanter eſſe intra ipſa vrhis mœnia, contra quos excubarent. Vt meritò gratulari ſibi Societatis Patres poſſint, quos ſcilicet non arma, ſed ipſa aduerſariorum ferro fortiora mendacia tuentur.

XLIII. INTER hos tamen tumultus Noſtri de more ſuo nihil remiſère, ita vt nec in templo aſſiduitas, ſcholis induſtria, neque denique in vſo eorum, quæ Inſtituti ſunt, opera, vigilia aut fructus ſit deſideratus. Mirabantur ipſi ciues in medijs quaſi ventis ædificia ſuperiore anno inchoata ad culmen properare, templum arà nouâ, & tribunalibus Confeſſariorum illuſtrari. Deducta eſt ex Parœciâ ad noſtram ædem pro impetrandâ pluuiâ ſupplicatio, quæ quo maiorem Hæreticis manè riſum mouit, hoc deinde maiorem à meridie incuſſit pudorem. Nam cum multorum dierum interuallo nō pluiffet, poſt ſupplicationem viſum eſt repente cœlum obnubilari, & continuò tanta vis imbrium eſt effuſa, vti terram circumquaque areſcentem ſatis ſupérque magno agrorum bono humectarit.

XLIV. HÆRETICI autem quamuis alia noſtra non velint, iuuentutis tamen inſtitutionem non probare non poſſunt; adeò quidem vti Proceſſes Carinthiæ chariſſima ſua pignora ſub diſciplinatum noſtrum miſſitare incipiant. Alij
item

item in vrbe primarij ad scholicas exercitationes inuitati, & libenter comparent & frequēter commendant; ad quas conciliandas, actiones comicæ non semel profuerunt. Ex ijs qui ad ouile CHRISTI redierunt, fuit vnus aliquis, qui non, nisi ictus voluit sapere. Hic tribus luculentis vulneribus ab eo quem amicissimum putabat, confossus, Sacerdotem nostrum, (quem antea pro inimico fugerat) accersiri iubet, ab eoque de certis totius vitæ noxis in gratiâ cum Deo, & Ecclesiâ restitutus, extremò inungitur. Res mira, cui per cataplasma obstructus sanguis copiosè per os narèsq; ex corpore ebulliens prorumpibat, & qui nihil aliud, quam ne anima sequeretur fluuium timebat, sacra illa vnctione ad id breui robur profecit, vt in patriam profectus, patrociniòq; inde secum assumpto reuersus, hic inter Catholicos catholicè valuerit.

SEDES EBERNDORFFENSIS ET ZAGRABIENSIS.

XLV. EBERNDORFFII, vbi ij versantur, quibus tertium annum ad roborandum spiritū Societas nostra cōcedit, festus B. Parentis N. dies quadraginta horarum comprecatione exceptus est, binis in horas singulas orantibus, propositis etiam, quoties ordo in se redibat, certis Beati Patris virtutum capitibus ad meditandum pariter, ac imitandum. Is ab Ignatio in Patres hinc transiit calor, alios etiam vti accenderent, concionibus, catechesibus, priuatis colloquijs
multa

multæ prauæ consuetudines impeditæ; bonis iterum via facta. Iam passim Diuorum memoria celebrior, Sacramentorum vsus frequentior. Dies illi qui templorum dedicationibus sacri, non nisi saltando & compotando impiè traducebantur. Ab eâ insaniâ multum conquieuerūt.

XLVI. ZAGRABIE tribus primis Grammaticæ classibus augente discipulorum, & numero & industriâ, poësis hoc anno multorum rogatu adiuncta est. Laborant etiam multi boni & magni viri, vt sedem hanc in iustam Collegij staturam educant. Et in primis Magnificus D. Nicolaus Istuanfi Regni Vngarię Propalatin^o egregiè declarauit, quo semper fuerit erga Societatem animo ac propensione. Nam cum domus hæc nullis adhuc esset certis stabilita redditibus, prædium quoddam Nobis Pauco Vereh, hoc est Pauli mons dictum, viginti duobus adiunctis colonis, cum omnibus agris, siluis, pratis & vectigalibus perpetuò iure possidendum donauit. Ad sedem hanc pertinet illustris illa Calvinistæ cuiusdam nobilis ad fidem vocatio. Internis excitatus stimulis, saniora amplectendi studio ex Vngariâ Zagrabiam contendit. Cuius voti tanto citiùs, ac faciliùs quo fieret compos, apud Ecclesiasticum quendam hospitari voluit: sed æger vnde antidotum sperabat se accepturum, maiorem inde hausisset pestem, nisi diuina eum bonitas, singulari modo protexisset. Nam visâ inter cœnandum indecenti compotatione, & eorum maximè, quorum status ob sacram manuū impositionem; sublimior est, adeò offendebatur,

vti à salutarì proposito pedē referre super men-
sam statueret, secum identidem hæc volutans:
Si oculi & Ecclesiæ Catholicæ lumina, tenebræ sunt,
quantæ pro DEVM immortalem corporis totius no-
ctes erunt? Et si pastores vsum rationis in poculis sub-
mergunt, quibus quid fiet, quorum prudentiæ ac vigi-
lantia commissæ sunt? Non his ergo animæ meæ pi-
gnus, non vitæ rationem concedam, suam illi SAN-
CTAM crepent Ecclesiam, ego in qua natus & enu-
tritum sum, ad extremum vsque halitum perseuerabo.
Sapienter equidem philosophatus, nisi vel inter
Hæreticos eadem fierent, vel CHRISTVS facta
potius, quam verba scribarum attendenda præ-
cepisset. Sed vide obsecro cœlestem in homine
prouidentiam! Die proximè sequenti, cùm
Zagrabiçà in suo errore magis affirmatus domū
famulis duobus comitantibus eques iret, & iam
ad sacram columnam, quæ in ciuitatis termino
locata est, peruenisset, viso ibi CHRISTI de cru-
ce pendentis simulachro ita exhorruit, vti de
mentis potestate simul, & equo deiectus humi
aliquandiu supinus iacuerit, tam famulis, quàm
iumento immobiliter obstupentibus. Vbi spi-
ritum nō nihil resumpsit, vestibis protinus om-
nibus ipso etiam indusio se spoliatur. Famuli in-
sanire Dominum conspicati, fugā sibi consulūt,
veriti ne quid incommodi postmodum ab heri-
dementia in se deriuaretur. Peropportunè au-
tem eodem pœnè temporis momento, quo hæc
agebantur, Reuerendissimus Quinqueecclesiens-
is illac itabat, qui hominem deuestitum atque
insanum miratus, quem familiarissimè nouerat,

famulatio suo imperat leuare, tegere, domum suam abducere. Eodem mox per ministrum vocatus sequitur Noster, qui salutaribus consilijs moribundum pręueniret: simul ille Sacerdotem videt, sui iam potentior, diuinas laudes exorditur, nec satis verbis exprimere potest, quàm sit horrendum à DEO prosterni. Nec fuit difficile post hæc Caluinum illi ex mente eripere, vtrò ipse detestabatur, nec deinde, quotiescunq; Zagrabiam, & ad nos peruenisset, pro tanto accepto beneficio gratiarum agendarum finem facere vnquam poterat.

XLVII. SYNT extra vrbem templa non pauca, sed olim & à Turcis & Hæreticis ita deformata ac deuastata, vti eorum vix speciem hodie agnoscas. Quæ cum ab huius loci indigenis etiam neglectui haberentur, vnus ex Nostreis assiduâ industriâ pertinacique labore in pristinum, & nitorem, & cultum sunt restituta. Sed neque Petrina, finitimum regni huius contra Turcas præsidium, Nostrorum accursu caruit. Tantum ibi familiaribus Societatis munijs effectum, vt cum Pater discessum adornaret, turmatim incolæ omnes ad præsidij Capitaneum confluerent, obnixè rogantes, abire eum ne pateretur, cuius operâ tantopere indigerent. Est præterea tractus peramplus Zagrabia vicinus, in vastam se planitiem diffundens, Turopoliam incolæ dicunt, inter Sauum & Colapim fluuios celebres medius, amœnitate solique vbertate nulli totius Vngariae secundus. Is ab Hasan Basâ, celebri exercitus Turcici Ductore, ita superioribus temporibus

ribus ferro & igne direptus, ac deuastatus fuit, ut hominibus, vel in seruitutem perpetuam abductis, vel trucidatis, vel etiam in diuersas provincias fugere coactis, nullum non dicam pagi alicuius vestigium, sed ne hominis quidem reperire vspiam licuerit. In hoc itaque loco, postquam DEO propitio Petrina è manibus barbarorum est erepta, sublato vtrunque periculo, non solum reliquæ, quæ superauerunt, ad pristina rediëre, sed complures etiam aduenæ pinguedine, atque agrorum fertilitate illecti sedem fixerunt: vnde tam frequentibus nunc vicis atq; castellis incolitur, ac si nūquam hostiles faces perulisset. Huc frequenter magnis precibus euocati Nostri, copiosam animarum sementem faciunt; siquidem præter nostra, Curionum etiam officia omnia obire (cū illi desint) coguntur. Aduentantem Nostrum ita confestim occupant esuriētes animæ, ut ei vix spatium curando corpori relinquunt: discedentem verò ad mille, & amplius passus honesto comitatu prosequuntur, nihil magis à P. Prouinciali postulantes, quàm ut eum intra fines suos perpetuum habere possint. Tanto est in precio Societas, vbi operariorum pauper.

tas.

PROVINCIA GERMANIA SUPERIOR.

324

Fuit Sociorum in Germaniâ Superiore quantum nunquam antea : locis
 octo decim quinquaginta supra quadringentos censebantur: vixere octo; bis
 octo in Societatem adsciti.

	<i>Un. uersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Ad. utores.</i>
Ingolstadtij.	CIV.	XXIX.	V.	LIV.	XVI.
Dilingæ.	XXXII	XXII.	III.	II.	V.
Monachij.	LVII.	XXIX.	VI.	VI.	XVI.
Augustæ.	XXXII.	XIV.	IV.	VII.	VII.
Oeniponti.	XXI.	XI.	IV.		VI.
Halæ.	XV.	II.	II.		V.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
Lucernæ.	XX.	XII.	II.		VI.
Friburgi.	XIX.	X.	IV.		V.
Ratisponæ.	XIIX.	IX.	II.		VII.
Bruntruti.	XIX.	XI.	III.		V.
Constantiæ.	XX.	XI.	III.		VI.
In Tyroc Landspergens.	LII.	IIIX.		XXVII.	XVI.
In sedē Eberspergens.	XVII.	XII.		I.	IV.
In Oetinganâ.	IIIX.	IV.			IV.
In Biburgens.	V.	III.			II.
In Wallelianâ.	VI.	IV.			II.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
In Missione Eliuacensi.		II.			
In Danuwertanâ.	III	II.			I.

Ad Catholicam fidem traducti ex hæresi quadringenti quinquaginta.

Generales Confessiones numeratæ quingentæ quindecim.

Suo domino restituti aurei mille quingenti.

Exercitijs B. Ignatii exculti quinquaginta.

Parrurientibus duabus B. P. N. Ignatius imploratus faciles partus à Deo impetrauit.

COLLEGIUM IN- GOLSTADIENSE CVM sede Biburgensi.

I.

NGOLSTADII MA-
gnum Societatis nostræ, im-
mò totius Germaniæ lumen
extinctum est, P. Paulus Hof-
fæus, cui finis anni præceden-
tis finem vitæ dedit. Supera-

uit quartum & octuagesimum, quinquagesimū
in Societate, domo Germanus in agro Mogunti-
no Bingæ natus; Embricæ, Colonia Agrippinæ,
& Romæ litteras humanas & diuinas cōplexus,
iater primos Collegij Germanici, quod tūc B. P.
Ignatius moliebatur, cliētes adscitus, paulò post
ab eodē Societati trāscriptus est. In Collegio Ro-
mano, Sebastiano Romæo Rectore, Ministrū e-
git, inde Viennā missus, Ius diuinum Theologus
interpretat^o, socios ibidē rexit, vti & Pragæ, vbi
quarto se votorū vinculo Societati & Pōtifici ob-
ligauit. Sed & Ingolstadij p̄fuit & Monachij, in to-
tius verò Prouinciæ nostræ p̄fecturā versatus est
annos tredecim. Principibus tum Austrijs, tum

Boicis ob existimationem virtutis & sapientiæ singulari veneratione cultus. Certè huic & Petro Canisio conseruatam in Boicâ Religionem, in acceptis retulêre. Lustravit Visitator Germaniam Superiorem & Rhenanam, decennium, antea Romæ Assistens, quo tempore Generaliū Responſa Prouincialibus, & locorum Præſidibus data, vsq; ad annum M. D. XCVII. concinnauit: quatuor conuentus generales adiit: ter ad Societatis Præpositum Generalem dicendum. Vltimâ senectâ redijt Ingolſtadium, vbi tamen onus Collegij gubernandi recepit, quoad fractus, tantum non sub onere concidit. Emeritus tandem annos extremos Deo totos & patientiæ cōsecrauit, quam in tantâ varietate morborum, podagræ, chiragræ, calculi nobis insigniter probauit. Quo in statu corporis, sæpius omnes præteritæ vitæ labes confessione deleuit: Et quamuis chiragra ferè cōtinua digitorum vsum negaret, per eos tamen dies, quibus confessionem litteris pro more consignare decreuerat, indulgentior fuit.

Peractâ igitur eâ confessione, vltimisq; Sacramentis & postulatis & impetratis, Socios postremum vt putabat, allocuturus, *omnes inprimis orare veniam, vellent esse, quo ipse in vniuersos esset animo.* Eos dein ad liberaliter Deo seruiendum, omnes hortatus; seipsum abijciendo, omnes ad spem æternæ salutis erexit; postea bene omnibus precatus, gratias egit, q̃ præstò fuissent sacra percipienti. Cōmendari deniq; se etiam atq; etiam à superiore petebat, R. P. Generali, & P. Prouinciali;

uinciali; quibus seruisset, vt potuisset. Grata haberent, quæ præstitisset. Significauit etiam per confessorium, cupere se eos, qui deinceps agrotanti aditaturi essent, sermonis esse modicos; *decrēsse se reliquum, quod superesset tempus, cum DEO, Patronis suis, aliis cœlitibus transigere.* Sui ob vitæ errata doloris magna signa dedit. Inter alia, quòd superiori propè assidenti dicere quam demississimè solebat: *adeo se matum fuisse, vt meritò salutem desperare posset, nisi tam clementem se nouisset habere Dominum.* Quo etiam suum parendi in omni vitâ studium testatum fecit, cùm in morbo ita difficili & acerbò, nihil quidquam agere, ne surgere quidem, aut confessionem Generalem instituere vellet, absque Superioris consensu. Quæ virtus cum alijs magnam ei Sanctimonix opinionem meritò conciliauit apud Nostros, quâ inducti pro se quisq; suas peculiare animi corporisque difficultates illi, certo velut Patrono commendârunt. Mensem ita integrum ferè exegit, dum tandem decimo sexto Cal. Ianuarij inter vota complexûnique Sociorum vitam ab Auctore vitæ acceptam reddidit. Sub eisdem ferme dies, triduo antequam Hoffæus graui illo morbo corriperetur, obierat religiosissima fœmina medici nostri vxor, quæ supremo die eidem Patri tria poma punica destinauerat; cui etiam statim ac migravit, se obtulit, eum inuitanti similis, vt postea narrauit P. Rectori. Eam matronam nostri ordinis peramantem habuimus, neque verò vnquâ, multis nos sub Collegij primordia auersantibus, cuiusquam sermone, induci

duci potuit, ut in templo nostro Myſteria ſacra frequentare deſineret. Quotidie tria minimum audire, octauo quoque die confiteri & communicari conſueuerat, ſapiùs id factura, ſi per Confefſarium licuiſſet, ad cuius nutum ſe totam finxit, quoad piè tandem ſatis conceſſit. Sed vnum illud, præterea de Hoffæo non tacendum. Cùm Prouinciã obiret, & Lucernæ Collegij fundamenta moliretur, repente morbo oppreſſus Auguſtam redijt, ibique poſt ſacram vnctionem iam conclamatus, Sociorum votis ab ipſo mortis limine (quod creditur) reuocatus eſt. Nam P. Ioannes Raſtellus Anglus ad ædem Saluatoris ad octo millia paſſuum profeſtus, pro tam charo capite, ſuum ipſe deuotuit, ſedulò DEVM precatus, votum uti hoc ſuum ratum haberet: & habuit DEVS: ſimul enim domum reuenit, decubuit & occubuit; ſurrexit alter, pro quo hoſtia piacularis fuit ille, ovis pro paſtore. Patrem Hoffæum veteranum ſecutus eſt P. Iacobus Schacher Collegij Miniſter, in ipſo æui flore. Bonus ille & religioſus vir, quaſi extra ordinem ex vitæ ſtatione euocatus eſt, omnes ut admoneret, perpetuò excubandum, ne imparati deprehendamus.

II. CÆTERVM promouit multum pietas Sociorum ex diligenti Viſitatoris curâ, & B. ALOY-SII domeſticis vitæ exemplis, cuius ſtudio æmulus non nemo, quidquid habuit ſacræ ſupellectilis, imagines inquam, & Agnos cereos, id omne ad Rectorem attulit, ne alieno affectu rei cuiuſcunque etiam piæ tangeretur, quem volebat

bat soli Deo sanctum. Ad psalmum in Ieiunio quinquagesimum accessit Dominicis diebus narratio pia ex actis gestisque Sanctorum deprompta. Inter capitis damnatos nouo pietatis exemplo permotus quidam pridie quam duceretur, puerorum turmas aliquot cogi iussit, quibus obsequium erga parentes, quod ipse neglexerat, commendauit, monuitque, ut a lusu-
bus, quibus ipse in eam uitæ ac mortis infamiam incidisset, abstinerent. E nobilitate Polonica generosum adolescentem inuaserat simul agmen morborum, diuturna febris, intestini rabies, neruorum conuulsio, Ischuria, Epilepsia, aliaque pestes corporis, uti iam deploratus ad mortem inungeretur. Sed vnctus, stupentibus cunctis, conualuit statim. Eodem morbo dierum plurium stranguria tactus, simul D. Nicolai oleo, quod secum Romæ Nolter attulerat, secundum affecta loca tactus est, melius habuit. Idem ex febre pristina tumore inflatus, cum propius à morte iam abesse videretur, iussus commendare se B. P. N. IGNATIO, cuius tum appetebat natalis, studiosissimè paruit, & inter Sacrificium opem impetrauit. Debuisset quodammodo videntur Cœlites hanc Adolescenti gratiam, à quo toto quo decumbebat tempore, toties erant, & tam assiduus precibus fatigati.

III. AD AVGENDAM annuatim Bibliothecam quingenti à quodam Magnifico floreni donati. P. Iacobi Gretseri labor ex operibus constat, quæ ab illius Musæo prodierunt.

Volumen II. quo Roberti Bellarmini S. R. E. Cardinalis controuersas disputationes propugnauit.

Agonisticum de disciplinis.

Relatio Campilhomica castigata.

Fullo Rediuius.

Epistola Cnaptica contra eundem Fullonem.

Pharetra Tertulliana.

Vespertilio Hæreticopoliticus.

Lutherus Academicus.

I V. BIBVRGI in æde Allerstorffensi B. VIRGINI sacra & alterâ S. Leonardo dedicatâ, multi beneficia receptæ sanitatis impetrârunt. Paræci munus toto ferè biennio functi sunt Nostri: Templum verò domesticum nostris vsibus commodius effectum, arisque inibi dedicandis adfuit Pontifex Ratisponensis, qui cultum sacrum, quo ipse vsus erat, munus templo reliquit.

COLLEGIVM DILINGANVM
CVM MISSIONIBVS SVIS ELWACENSE
& Donawerdanâ.

V. DILINGÆ Pontifici Augustano æterno collegij auctori, dum res diuina in Odeo Academico solemniter ipso S. Ursulæ die fieret, oblatas cereus, fundati censûs index, Principem ita delectauit, vt luculentâ oratione suum erga Societatem animum declararet, doleretque suæ voluntati non respondere facultatem, quibus eam promeritis porro ornaret. Neque interim facta à verbis dissentiant; adest succurratque nostris rationibus, quibus vijs potest: Socios adhibet in-

confi-

consilia, itinera, negotia, suam denique conscientiam nobis tractandam committit.

VI. TRIDVVM ante quadragintadiale ieiunium hoc demum anno precibus transcriptum, Bacchum melioribus sacris coëgit cedere, ad quam rem mirificè profuit ipsius Antistitis exemplū. In Academia ex R. P. Visitatoris decreto, prælectiones auctæ; litteræ diuinæ ter in hebdomade explicantur, cum antè semel duntaxat tractarentur. Hebrææ linguæ bis hebdomadatim, antea extra vacationes nunquam doceri solitæ. Accessit Philosophiæ Ethices, & Matheseos studiū quotidianum. In domicilio Conuictorum, flos Academiae spectatur, ducenti plerunquē & triginta, vel nobilitate, vel Religione noti. Noui ex geminis hoc anno cœnobijs submissi, vnde nullos hætenus acceperamus; alteri præest Sereniss. Ferdinandus Boiorum Princeps Colonienſis Pontifex designatus; alteri itidem Imperij Princeps, qui litteris suâ manu ad P. Rectorem, datis, nobilissimum Iuuenem, Religiosâ simul disciplinâ & eruditione excolendum nobis cōmisit. Horum virtus & spectata modestia fecit, vt Reuerendis. & Illustris. Princeps ac Pōtifex Bambergensis nuper defuncto susceptus, cum coram hic religiosissimam viuendi rationē miratus esset, mox vbi domum reuertit, duobus S. Benedicti Præsulibus persuaferit, vt tres lectissimos iuuenes, Religioni consecratos, huc ad cultum litterarum capiendum amandaret. Itaper annum hunc centum & triginta, ex quadraginta sex Asceterijs huc missi numerantur, vt etiam

Iam triclinij parietes fuerint laxandi, quo tam illustis & religiosa iuuentus accumberet. Excitata priori anno intra ipsos contubernij muros ædicula sacra miris modis fuit exulta. Duodecim quotidie in eâ faciunt; sacre paræneses, nunc ad Religiosos, nunc ad Ephebos inibi quot mē-sibus fiunt. Asceticis ad mores Sanctiores imbuti domi nostræ ex omni vitæ statu quadraginta. Dona Collegio, Anathemata templo oblata aureorum prope nongentorum. Ipse Episcopus centum quinquaginta solus, præter omnes priores redditus annuos, promissit: Virgo testamento quingentos, alienus hæctenus à nobis centum obtulit, septingentos in vltimis cæris promissit.

V. I. I. I. A M non Elwacam tantum, sed ad S. quoque Viti; vbi Collegium est Clericorum, profuit excurrere. Supra nongentos sacram Synaxin celebrârunt, cum superioribus annis ne vnus quidem consuëset. Quindecim ex conuenis à laqueis Hæreticorum expediti. Nobile Principis castrum adeò manes vexabant, vti Præfectus arcis, cum frustra tentâset omnia, de deferendâ præfecturâ deliberaret. Accersiti Patres sacrificârunt, arcem aquâ consecratâ lustrârunt, quâ territi, qui prius terrebant manes, locum cum ingenti strepitu deseruerunt. Eodem loco ciuis recens extincti vmbra lares suos reddidit infestos: fecit Noster vxoris rogatu pro salute mortui; quieuit tum quidem; sed in quintum diem postliminiò reuersus spiritus, coniugi suggessit promissam ad D. Vdalrici peregrina-

grinationem : suscepit illicò vxor, atque in comitem viæ, & custodem sexûs filia in remotis ædibus degentis seruû poposcit. Renuit ille laborem, vti parum cum valemus ipsi, vicem alienam dolemus. Sed digressus ab vxoris domicilio defunctus, mox in filia recta immigrauit, & seruum illum inertem adeò terrore impleuit, vti primâ luce accurreret ad viduam, & suam operam vltro offerret. Spiritus inde voto & pœnâ solutus ad cœlum liber euolauit. Eadem occasione succursum Neresheimensibus & Wembdingensibus, vbi nostram fidem edocti nouem.

II X. DE DONAWERDANI S paulò fusiùs dicendum. Status ergo vrbs illius, quam tres Nostratum excolendam suscepere, varius: primò Magistratus Cæsarianus, postremò ciuilis. VIII. Cal. Augusti qui fuit S. Iacobo sacer, Cæsaris internuncij & Ducis Bauariæ legati, post concionem à Nostro ad frequentissimum populum habitam, proscriptionis tabulam sustulerunt, & Principi Maximiliano ciuitatem, quoad impensas belli compensaret, pignus addixerunt. Interim per totum ferè annum non parum Societatis industria retardata est, cum vrbs Hæretica inter spem & metum fluctuaret, & modò inclinaret ad Ecclesiam, modò rursus à fœderatis Lutheranis firmaretur, ne ad Catholicas partes accederet, spem esse libertatis ante fores. Cæsarem clementiùs in urbem consulturum, ipsûmq; Principi Boiorum de pecuniâ fide iussurum, quo non sine dolore Catholicorum factum

factum est, ut inter tam incertos rumores, ipsi quoque suarum rerum incerti redderentur. Omnes tamen inani vicinorum spe alebantur, ne quidquam de mutanda religione cogitarent. Nihilominus Nostri in excubijs steterunt, ne cuiusquam salutem negligerent. Centum & quinquaginta à Luthero extorserunt; aliquos memorabili euentu, quem expono.

IX. VIR Consularis, & magnam olim partem Tragediæ quâ postea iactata est Donawerda, auctor, & acerrimus impiæ suæ sectæ propugnator, ædibus suis veluti liberâ tenebatur custodiâ; è quibus cum descendere vellet, fallente vestigio in ipsis gradibus labitur, tam graui afflictus casu, vix ut gradum à morte abesse videretur. Cæsaris Proprætore cognito miseri hominis casu, ad retinendam vitam amuleta, & per illa simul viam quærunt, expediendæ illius salutis. Submissus ergo ex socijs aggreditur iacentem humanissimè: sed ille auerso animo, & vultu aures claudit monitori, & spem simul totam Patris occidit, ut opus hoc summæ duntaxat, diuinæque adscriberetur potestati, cuius est non minus vitam dare mortuis, quam viuis auferre: Noster desperatis humanis præfidijs, hortatur circumstantes, ut secum Numinis clementiam pro contumace propitiarent. Procumbitur in genua ab omnibus (omnes enim eundem sensum induerant) oratur, & æger manus illicò brachiâque sublata precantis ritu componit, confessionis faciendæ copiam, etiam atque etiam, quamuis inter mortuis vocibus, flagitat. Auditur,
expia-

expiatur, cœlo spe certâ adscribitur, Catholicâ
ceremoniâ primus omnium in Parœciâ tumu-
latur. Secuta virum est vxor annos nata septua-
ginta, & eâdem religione eodémq; tumultu con-
dita; superest filius & ipse Consularis, qui vtriús-
que parentis pietatē, viuus mortuos imitari de-
creuit. Eandem tertius eiusdem ordinis & di-
gnitatis est ingressus. E militari quoque præsi-
dio, non nemo ad castra Catholicorum hac viâ
se contulit. Pepigerat cum honestâ Virgine nu-
ptias, quod si falleret, alterique fidem suam dolo
malo addiceret, tum Cæcodaemon ultor adesset,
& se ad primam sponsam reportaret. Respon-
dit malis moribus peior fides. Vix enim annus
vertit, cum sponsus idémque sponsus perfidus,
oblitus sui, fidei, deuotionis dirissimæ, alteri se
emancipat ducendæ. Intercessit sanè fideiussor
vindexque periurij Diabolus, & in hircum ver-
sus noctu militem in statione excubantem, per
mœnia aduolans, subire pedes, & velle asportare
incipit. Exanimatus derepentè eo obsequio
miles, cum nulla occurreret defensio, Crucem,
quam detestabatur alioqui, (vtpote Hæreticus)
pro hastâ arripit, signatúsque ad manipulares de-
currit; sequitur bestia, & pro fenestrâ contuber-
nij imminet latenti. In ijs ergo angustijs depre-
hensus, homo aliud non reperit atylum, quàm
vt per Nostros ad Ecclesiæ Catholicæ sinum, vbi
& tutus latuit, confugeret, & ad sponsalia prima
rediret. Fuit & in pueris ardor, qui clâ parētibus
Hæreticis, Catechesin nostram aliquando adeūt.
Ex ijs retulère nonnulli ad aures domesticorum,

quæ ipsi fortè apud nos audierant. Iratus pater cuiusdam domûs, accipit filium, qui sub ipso tamen plagarum strepitu clamans, *non possum, inquit, aliud loqui, quam à Iesuità audiui.* Vicit parentis pertinaciam filij patientia simul & constantia, damnatisque erroribus filium suum doctorem secutus, ad nostram se contulit Professionem. Sed omnia priora superat hoc postremum, quo tanquam clarissimâ DEI significatione etiam aduersarij perculsi sunt, ne quenquam à suis ad nos transire conantem retardarent. Inter nurum & socrum res agebatur; illa ad Catholicos adspirabat, hæc retrahebat. Nam cum illa supremo conflictata morbo in æstiuam domum socru in sciâ Nostros euocâisset, non potuerunt Nostri adesse priùs, quam infelix mulier à propinquis ipsaq; socru lectû instar lupæ vlu-lantis obeunte obsideretur. Vnde nihil ausa tẽtare ægra medicû animæ dimisit. Ille statim renunciat Magistratui statû feminæ simul & socrûs importunitatẽ, qui mox abscedere iussit intemperic ab infirmâ, quò Nostrati pateret accessus. Nurus ergo Sacris omnibus ritè procuratis, extremam horam patienter expectauit: socrus autem illo ipso die, quo Sacerdotẽ à promouendâ hominis salute impedierat, ante nûrum vitâ exturbata est: domestici omnes & vicini, qui mortem inexpectatam huius cognouerant, territi intra paucos menses ad nostrum consilium se retulerunt, nunquam inuitati socrûs religionem & mortem damnauerunt. Atque ita cessit velitatio nostra cum factione Lutheranâ.

X. Nunc reliqua prosequamur. Templū paræcianū à situ & squalore repurgatū, & quoad eius fieri potuit, ad nostrū cultum, fixā Cruce, vexillo posito, ferculo Eucharistico exornatū est. Cœmeteriū item per amplum in vsum Catholicorū consecratū, reiectis in angulum profanū Hæreticis. In eade ciuitatis principe (si cœnobiū S. Crucis nobilissimū, quod nunquā à fide & religione defecit, excipias) Nostri post meridiē p cōcione frequentissimū populū tum vrbānum, tum ex omni circū agro confluentē docent, tam auidum intentūmq; vt agrestes pleriq; neglecto pradio, pane solū in sinū coniecto aduolent, & ad vespēram perdurent. Concionē excipit instituenda minor ætas, quæ nihil in frequētiā cedit maiori. Totam hebdomadā meditatur capita sacræ doctrinæ: sunt enim Ludimoderatores vtriusque linguæ patriæ & latinæ à nobis instructi, quibus modis iuuentus sit erudienda.

XI. CHRISTI nascentis, morientis, & reuiuiscētis memoria tam augustā ceremonia est peracta, vt Hæretici natu grādes exclamarent: *Quam sancta (DEVS, BONE!) Catholica caremonia! cuius non intimas pectoris fibras penetrent!* Vltimo ieiunio tanta fuit Catholicorum & Principum ciuitatis ac Cæsarei quoq; Magistratūs religio, vt rursū omnium religionū irrisores Hæretici se non cōtinerent, palāmq; dictitarent: *Ab suā parte nec toto anno tot fieri preces, quot vnā nocte à nostris fundarentur.* Quo die quondam infestus populus supplicationem Catholicæ plebeculæ incurrerat, signaque deiecta lacerānt, & simul omnia sa-

era Catholicorum profanarat sustuleratque, eo ipso D. Marci die, instaurata pompa, & in vicinum pagum deducta, tantâ frequentiâ, vt extra templi septa dicendum fuerit. Omitto nunc per certos anni dies lustrata vicina oppida, vnde testimonia industriæ retulerunt Nostri, præsertim Wembdingâ; vbi cum decem sagæ flammis exurendæ à Nostro bene mori docerentur, miratus Lutheranus Præco; *Tu verò, inquit, strenuè laboras, vt animas ex orci faucibus ereptas cælo transmittas.* Denique, (quod hîc videtur significandum,) intra & extra pomærium confitentibus aures datæ sunt hoc anno bis mille, octingentis. Concludam memorabili factò rem totam. Matrona dum vterum ferret, non admodum parui vicina, repente Epilepsiâ correpta est: Obstetrices curriculò vocatæ, & matrem & fœtum desperauerant, curritur ad Nostros, fœmina interim vitâ cedit: Nostri sacculum cum B. P. N. reliquijs appendendum marito tradûnt; qui dum etiam defunctæ collo sacrum pignus admonet, illâ quidem rigente, infans repente manum vtero profert, tanquam sacro fonte tingendam; tingitur & extinguitur.

COLLEGIVM MONACENSE CVM
SEDIBVS EBERSPERGANA ET
Oetinganâ.

XII. P. GEORGIUS Federus, quatuor Societatis vota professus, nec incelebris etiâ exteris nationibus Mathematicus, cælum propius hoc anno,

no, quod credimus, videre cœpit. Is Philosophiæ spatijs rer decursis, cùm aliquādiu in Theologia operam fecisset, supremam ætatem partim Confessionibus excipiendis, & visendis ægris, partim pueritiæ ad leges Christianas formandæ, aliisque hoc genus studijs impendit. Memorabile habetur, quod Orphanotrophium apud Monacenses condere primùm, post etiam impensis amplioribus locupletare institit, vbi ad quadraginta hodie pueruli seorsim, ac puellæ educantur tantisper, dum illos aut opificio maturæ ætas asserat, aut honestior clientela excipiat: quibus quidem omnibus, quam gnauiter consuluerit Pater, haud facilè est explicatu. Effecit, vt de publico ærario, & singularis Magister conduceretur, qui prima illis elementa traderet, & matrona, cui de puellis curæ esset, vt lanam facere, atque acu pingere illæ scirent. Hic ergo Pater sub extremæ veris ieiunia foras ad labores profectus, domumque ob laterum dolorem reuectus, exiguam medicis spem tulit. Lætus tamen ille & dolorum patiens, cùm paucis ante obitum horis à Principibus nostris rogaretur, sui vt apud Superos meminisset, hilari vultu promittit. Inde in contiguum cubile digressum, stantem etiam dum atque ambulante adorta mors pœnè momento exanimat: plus enim spatij non reliquit, quàm, vt socij vnus brachio ceruicem immitteret, humiq; depositus, accursum R. P. Rectoris opperiretur, quo cōmodum ingresso, benèque precato, ille velut datâ iam missione decessit.

Felicem prædicauerunt eum aliqui, quod non tantum eo die, quo ipse **C H R I S T V** solim, sed eâdem insuper horâ expirârit. Annos vixit vnde sexaginta; in Societate supra quadraginta duos. Vir rarissimo animi candore, libertate, atque alacritate ad agros vndique iuuandos primus; charitate denique aduersus homines à peccatis vindicandos singulari.

P. Georgio comes cœlestis itineris fuit P. Ioa-achimus Ratius, qui olim præter humaniores litteras, cum Philosophiam & Theologiam, quamores spectat, docuisset, tribus votis in Societatis Professione nuncupatis, extremum septenniū huic Collegio à Confessionibus fuit. Nihil diceres hominis animo quietius, nihil morum antiquitate antiquius: nemo aut alieni curiosum vidit, aut sui negligentem; & vt totum dicam, magnæ virtutes nusquam in minore pompâ habitauerunt. Bibliothecam procurare iussus, incredibile memoratu est, quàm impensè paruerit, ferè in pertinaciam, vsq; diligēs, ne quid partium suarū negligeret. In hunc talem virum iam crebros impetus facere cœperat siue senectus, siue morbus; dum deniq; in ipsa Bibliothecâ nescio quid pro more factitantē, ac fortè puluisculos de summis forulis conuerrentem, extremus inde casus supinū afflixit: clamare tamen auxiliū, aut æger nequijt, aut modestus noluit. Receptis post aliquantū viribus in angulum loci subrep- sit, ibiq; acclinis dum residet, in somnū dilabitur, sed qui propemodum illi æternus fuisset. Excitatus tamen ad cubiculum secessit: neq; ad id lo-
corum

torum quemquam mortalē infortunij sui consciū habuit. Breui igitur post suscepta Sacramenta confectus animam exhalauit, annos natus quinquaginta sex, de quibus sex & triginta Societati dedit. Sed iam ad paulò lætiora.]

XIII. AB HÆRESI reuocârunt Monacenses octuaginta quatuor. Frequentia confitentium & cōmunicantium coëgit Superiores nostros providere, ne à templo vnquam abessent, qui affluētibus aures præberent: Sacro namq; CHRISTI Epulo accubuere hoc anno septuaginta quinque millia, quantū post conditum Collegium nunquā. Duo ergo minimū in sacro tribunali semper versantur ad audiendū parati. Quinq; templa post meridiē occupat pueritia à nobis instructa. Quinq; item hospitalitas ædes adēūt, nec quidquam est, quod populus magis cōmendat, quā cū miseris omni ope destitutis succurri videt. Institutum de integro est, vt mendicabula extra urbem, quibus plurimis viæ pontes obsidentur, suū ē Nostri curionem haberent, qui ad salutem necessaria doceret singulos. Habet ea res gratiam in populo & admirationem.

XIV. IN QVADRAGINTA horarijs per Bacchanalia precibus Serenis. Principes magno reliquis fuere exemplo. Nam ij omnes cū vniuersa Nobilitate principiò statim sesqui horā humi incubuerunt: atq; iterum, vbi vltimo die, quō decretum erat celebritatē finire, errore factum est, vt principij hora renūciaretur: quā appetente Nobilitas aulica à ludis, ab equis, à rhedis momento abstracta cum Principibus adest, intrā-

que ipsas ædis valuas agmini supplicanti occurrir. Eo conspecto Principes nihil morati, repente cum albicantibus tædis huic rei domo allatis, se multitudini ingerunt, pèrque reliquum templi spatium comitantur: & quòd quadragesimam precum horam exiisse modò cognorant, ipsi de integro præstolante totà aulà ante summam aram accidunt, horàmque arbitrariam piè precibus impendunt. Et quia Principum incidit mentio, non possum facere, quin de illorum erga nos singularibus meritis, & vniuersam Societatem affectu cultùque in B. P. Ignatium memorem. Vetera tamen omnia & quotidiana fileo; hoc insigne est. Sereniss. Maximilianus datis ad Pontificè Max. litteris studiosè constantèrque egit, ne B. Ignatio parenti nostro cælestes vltra honores differrentur, atq; vti eum, vel inter Superos adscriptum palàm renunciaret, vel publicis tantisper precibus deuenerandū ediceret. In quod item argumentum Cardinalibus tredecim potioribus singulas seorsim epistolas conscripsit, docuitq; quantum ea res non solum emolumento cæteris, sed etiam sibi gaudio foret. Emeruisse videtur optimus Princeps, cuius desiderio cum integrè non posset, in parte fieret satis.

XV. IN ÆDE D. Sebastiani Eberspergæ tam multa, & varia à S. Martyre agris & miseris mortalibus præstita, vti singularem Scriptorem expectent. Itum longiùs à Tertianis patribus in alpes Noricas & Rhetias, de quibus anno superiore fusè satis perscriptum.

XVI. OE-

XVI. OETINGA magis ac magis celebratur. Accurrit nonnemo ad nos ab vsque septuagesimo milliario Germanico cum peccatorum farcinâ, quam hic ponere voluit. Visi sunt etiam inter peregrinos, Principes Boiorû sex cum Leopoldo Austrio, qui suam erga Nostros beneuolentiam muneribus se dignis declarauerunt. Inseffus à malo Genio miser quidam haud parum negotij per biduum creauit Nostris, ad quem tamen arcendum vltimas Ecclesiæ machinas, & execrationes admoûendas non censuerunt prius, quàm se per Confessionem purgaret. Paruit ille, indéque ad Sacrarium VIRGINIS (à beneficijs in peregrinos innumeris celebre) deductus, ad ipsas fores exanimatus concidit; sed stolam sacram collo iniectam sequi coactus, ad intimum sacellum pertrahitur. Vbi cum hostia denique salutaris in Sacrificio tolleretur, sibi restitutus mentem & corpus ad sani hominis habitum composuit, & cœlestem pro inferno hospitem in Eucharistiâ accepit.

COLLEGIVM AVGV-

STANVM.

XVII. AVGVSTÆ Vindelicorum res nostræ ita geruntur, Hæreticis vt displiceant; eorum ad ouile CHRISTI reuocati supra quinquaginta, totidem ferè nutantes in statu fidei confirmati. Illâ nocte, quæ Natalem CHRISTI diem præcedit, matutinis precibus musico concentu pro nostro more celebratis, ex errante Hæreticorum

grege, nescio cuius ductu, interfuit adolescens, qui Cœlitum positas ad CHRISTI cunabula imagines contemplatus ita permotus est, vti post octiduum Præconibus suis valere iussis, Catholicorum se partibus palàm adiunxerit, ne ab Angelorum societate seiungeretur. Vbi id familia rescivit, pater stricto mucrone impetum, in filium facere aggreditur: interritus adolescens, caput discrimini vltro offert, eoque facto libertatem credendi quod vult obtinet. Memorabile & hoc est, quod turpissima improborum, mēdacia refellit, cū publicis scriptis calumni-entur, nos refugere cōsuetudinem pauperum, & aures confitentibus negare. Augustæ ex decreto Magistratūs maleferiati errone per certum Apparitorum genus (regulos, inquam, mendicorū) deprehensi ducuntur in compedes, collaribus & pedicis illigati, in quibus pro culpæ ratione, velut olim ob æs alienum nexi, coguntur opus facere ad duos, tres, aut ampliùs menses. Hi omnes quamcunque sectam profiteantur, vno ergastulo coërcentur. Catholicis ergo summā Procerum Augustanorum commendatione prospectum à Nostreis, quando octauo quoq; die visuntur, doctrinā Christianā (sunt enim maximam partem rerum omnium ignari) imbuuntur, Sacramentis etiam prouidentur, stipe collectā subinde etiam iuuantur. Monit id Nostrorum studium animos etiam Hæreticorum, vt nostro exemplo suis succurrerent, præsertim cū intellexissent, Præfectum ipsum carceris eā charitate Nostrorum impulsū execrato Luthero se nobiscum

biscum coniunxisse. Quare petierunt à Senatu aditum ad eisdem, & ne locus situ & squalore fœdus horrorem & nauseam delicatis Verbi ministris crearet, rogârunt honestas ædes, in quas sub horam adhortationis educerentur. Aditus à Magistratu concessus, locus alius negatus. Rabula designatus, vbi semel bisve miseros vidit, plicâ credo vestis turbatâ, aut graueolentiâ offensus, nullis precibus potuit adigi, tertio vt rediret: ita cum risu etiam suorum cœptum opus reliquit.

XIIX. ALIA Societatis munia per vniuersam urbem studiosè obita. Ex ijs vero, qui sacris meditationibus fuerunt instituti, duo Illustres fuerunt: quorum alter ex Reipublicæ septemuiratu Collegij magnam partem conditor & auctor adeò totum huic vni curæ se addixit, vt neque responsa à Senatu admitteret, neque filiorum Italiam obeuntium litteras resignaret. Agnôuit hic DEI & Societatis in se beneficium, cui se parem nunquam futurum dixit. Catechesis præterea noua hoc anno in vrbe cœpta: nouus item Sodalium cœtus à Natali VIRGINIS nuncupatus. Sed & in circumiacentes etiâ quaqua versum agros CHRISTI signa circumlata: itum Fridbergam, Kissingam, Lechusium, Andexum, Mindelhaimium, Bobingam, Kirchaimiû, Deibachium: ad Cœnobita ite Virginum, & castra nobilium; magna vbiq; messis collecta. Institutz Sodalitates, quæ à SS. CHRISTI corpore nomen ferunt, & cum principe Augustanâ sociatz. Illustrissimus Princeps Franci-

Franciscus Gonzaga, nostri B. ALOYSII Germanus, per Germaniam in Italiam reuersus, nobis nobile pegma, quod ALOYSII partem offis non exiguam continet, dono misit. Alia item templo donata. Calix aureorum quinque & sexaginta, vestis sacra, papiliones, chlainydula cum coronâ ad ferculum Eucharisticum &c.

COLLEGIA OENIPONTENSE,
HALENSE, LVCERNENSE, FRIBVR-
genſe, Ratiſponenſe cum ſedibus
duabus Walleſianis.

XIX. CVM PVBLICO DEL Opt. Max. honore curatum Oeniponti, vti iam ſacrum Eucharistiæ ferculum ad ægros non ſine honeſto ciuium comitatu, ſecus quàm ante fieri conſueuerat, deferatur. Deinde præter correctos Hæreticos, Hebræa quoque femina paternarum legum doctiſſima cum geminis ſuis filiabus publicè ſacro fonte abluta, marito ſtatim per litteras nuntium quâ fidei, quâ tori, quâ contubernij remiſit. Tertiò res diuina in Odæo Gymnaſij ex P. Viſitatoris decreto inſtituta, nobiliſſimam iuuentutem ad nouum virtutis amorem pietatè que accendit. Poſtremo beneficiorum, quæ tum ciues à B. P. N. Ignatio, tum Noſtri à ciuibus accipiunt, non exiguum fuit pretium. Vxor viri cuiuſdam, & litteris & auctoritate pollentis, fœtus in tempeſtiuos iam ſæpiùs effuderat, neque ſpes erat aliquando maturi partûs. Venit interim marito in mentem, quod aliquot ab hinc annis in

in Calabriâ acciderat, cum votis parentum per B. P. N. Ignatium proles mascula obtenta, quæ nomen Ignatij tertio articulato expressit. Obstrinxit ergo, & hic se cum coniuge Sacramento, si virilem stirpem obtineret, illi Ignatij nomen inditurum; obtinuit, Ignatiumq; admirantibus propinquis nuncupavit. Ea quæ nostri acceperunt, sunt aureorum quadringentorum, quorum trecenti ex Moldauicis legatis quotannis cū censu redeunt. Sereniss. Anna Austriaca sacrum CHRISTI ferculum diademate gemmato insigniuit. Illustris & generosa Domina Anna à Spaur, octauum & vigesimum annum vidua, Collegij huius propè parēs ad beneficiorum remunerationem est euocata. Meruit sui memoriam, non tantum, quia sacram templi vestē triginta ipsos annos gratis ipsa lauit, sed etiam quia religiosissimè vixit, & exemplo Euangelicæ illius Annæ tanto tempore ab æde nostrâ nunquam ferè discessit.

XX. HALÆ præmium laboris è domesticis Socijs accepit Georgius Tyrschenbachius, senex eximio animi candore, fide, probitate, & præsertim aduersus B. VIRGINEM cultu insignis. Eius corpus Serenissimæ Principes in suum conditorium, propter sanctitatis existimationem, voluerunt inferri: annos in Societate exegit triginta tres. Qui hîc sub signis cœlestis Reginæ militant, tam egregia virtutis documenta dedere, ut soli librum facerent; præsertim ipso die VIRGINIS Salutata sacro, quo nouo more Confessione primùm generali se lustrabant, de
inde

inde ignavis à pio exercitu abesse iussis, formulam, quâ se primùm VIRGINI dedicarant, cum nouo sanctè viuendi desiderio iterabant. In vrbe matrona quædam in miseros haud parùm misericors, & sicubi egentem nouit, ad auxilium parata, versatur. Huic se in viâ fortè obtulit vir quidam vultu senili & rogâ promissâ venerandus, qui se iam diu cibo caruisse diceret; deductum illa domum suam mensa excipit, sed post alteram patinam, cùm tertiam inferre pararet, peregrinus abitur, ne (vt præ se ferebat) alijs molestus esset. Prosequitur hospita abeuntem, & inter oculos repentè vanescentem requirit. Quis ille fuerit, cuilibet fas erit arbitrari; feminam certè ingenti animi gaudio delibutam reliquit. Hortus Collegio à Serenis. Maximiliano attributus.

XXI. DONA vero Lucernensibus facta præter Crucem & altaria duo, liberalitate Illustrum Pfifferorum posita, atque à Legato Pontificis, nos ter quoque in Triclinio nostro humanissimè excipientis, consecrata, sexcentis aureis æstimantur. Rusticus quidam grati animi ergo bouem Lucernam, & domum nostram adduxerat. Dono reiecto amicum veterem virum prætorium adit, queritur Nostros recusare munus. Suadet ille bouem vendat, sibi pecuniæ tantum de illo adferat, quâ vitulum comparet: illum vbi admisimus, admodum gratulatus sibi bonus homo, nos animi sui medicos impensius cœpit amare.

Veneficij postulata femina, quamuis innocens, cupiebat tamen rogo imponi, vt alias præterita vitæ noxas breui supplicio dilueret, ne æternis inferorum flammis addiceretur. Rogauit ergo Sacerdotem nostrum, licerétne non aduersari quæsitibus, & sententiam Iudicum perinde, ac si nocens esset, affirmare? Responsum, quod ius diuinum dictat; memorandam tamen feminae pietatem iudicauimus. Iam aliquo tenus etiam in Walesiam proficiscamur.

XXII. SEX itaque Nostratum ibi versantur. Aragni Religio nostra situ & senio quodammodo squalens, in dies, Deo prosperante, reuirescit. Incolæ non pauci inter Hæreticos educati, & litteris prauè instituti cōceptum virus aut cellant, aut expiant. Certè cū in Comitijis nuper fama attulisset, dies festos aliquot Sanctorum in operosos migraturos, decreuerunt, si aliter ius Sanctis obtinere non possent, armis defendere. Patres nostros tantā veneratione prosequuntur, vt absq; verecundiā & rubore vix colloquātur. Affirmant passim, si olim & tales verbi diuini Præcones, & Curatores animarum habuissent, nunquā hæresin apud se tam altas radices acturam fuisse. Euocamur crebro de die, de nocte, per medias imbrium niuiūque tempestates, nec absque præsentī periculo angustiarum montiūque abrupta traijciimus. Prædicant ergo nostram charitatem, & extra Paschalia, quod hīc portento simile, maioribus anni festis Eucharistiam sumunt.

Ponti-

Pontifex Sedunensis non tantum labores nostros, litteris ad nos crebro datis, solatur, sed nos etiam apud populum conatur in auctoritate, & gratia ponere, maiori ut cum fructu rem geramus. Penuriam nostram verno ieiunio submissis alimentis subleuauit. Iuueneni nuper profligata vita in vulgus etiam notum cupiebat sacris ordinibus initiari, sed morum improbitas & infamia obstabat. Nobis ergo dedolandum excolendumque sacris meditationibus commisit, uti iam initiatus dignam Sacerdote vitam ducat. Nec dici potest, quæ omnium gratulatio, quæque acclamatio populi in nos inde consecuta sit. Iubilæi præterea his in partibus mentione facta, trepidare agrestes, hære, perindeque se gerere, ac si ad furcam raptandi forent: explicato autem pro concione rei statu, ad se rediére, nuptias aut incestas, aut inconcessas dissoluere, aliâque aut minus licita, aut illicita emendauere. Gymnasiû ante locò incòmodo, & sæuis Aquilonibus pulsato, situ commodiore permutatum est. In utrâque dè mum suum Incolæ erga nos studiû, quibus possunt muneribus ostendunt, lactis copiam ingentem offerunt, & ægrè ferunt cum non petitur. Atque hæc pauca sufficiant de sedibus, regrediamur ad Collegia.

XXIII. FRIBURGI Nuithonum P. Canisij memoria in dies instauratur à ciuibus. Nuper in partu explicando laborans mulier, appenso Patris rosario feliciter enixa est, quod nunc alijs feminis beneficium prædicare non desistit. Tri-duo ante Quadragesimam supplicatum quadra-
ginta

ginta horis, omnibus ferè primùm obmurmurantibus; deinde (vt ferè solet fieri vbi res feliciter cedit) etiam commendantibus. Nostram religionē ex Hēreticis amplexi sunt sex & viginti. Nec prātereundum, quod prodesse adolescentibus & senibus potest. Quatuordecennis puer literis hic operam nauans, inter studium natandi vi fluminis abreptus & oppressus, postērā nocte reperto iam, & sepulto corpore, patri suo per speciem adstitit, monuitque, vti libros, quos vtendos ab altero acceperat, restitueret. Templo absoluendo legati aurei ampliūs mille. Creuit etiam varijs ornamentis sacra vestis.

XXIV. FRIBVRGO valetudinis causā Ratisponam amandatus P. Ioannes Bredanus domo Belga, tribus à Senatu viris honoratissimis ad P. Paulum Hoffæum tunc Prouincialem ablegatis, magnis precibus est repetitus, quibus ne satisfaceret, morbus, & ipsa denique secuta mors intercessit. In Societate quartum supra quadragesimum annum exegit. In florente ætate populum pro concione mirè tenuit, in deflorente vel cōfessionibus audiendis distinebatur, vel morituriētibz solatio adstabat, quorum ipse nongentis oculos clausit, donec tandem laboribus exhaustus, nec manum ori posset admouere, nec officio corporis vllō per sesquiannum fungi; illustre & viuendi & moriendi posteris exemplū. Cœptum hoc anno Ius Canonicum doceri Ratisponæ, in vsum eorum, qui ad sanctiores ordines adspirant, ad quem finem excitatum quoq; tenuioribus domiciliū, quod à S. Ambrosio no-

men habet, vbi piorum liberalitate aluntur. Auctus templi ornatus veste, calice, propetasmatis, Serenissimi Ferdinandi Austrij munificentia octingentorum aureorum. Cenotaphium ducentis extructum. Victus annuus censûs accessione creuit.

COLLEGIVM BRUN-
TRVTANVM.

XXV. DIFFICVLTER iudices. vtrum in agro maiorem Bruntrutani messem, an verò in vrbe fecerint; tantâ illic Magistratus & Parochi passim exceperunt lætitiâ, dimiserunt tristitiâ, hic tenuerunt reuerentiâ, coluerunt obseruantia. Vel vnus Patris submissio & ad pedes abiectio tantum potuit inter familiam profanè discordem, vt omnes cum eo ipso profusi humi, magnâ lachrymarum vi, simultatis etiam memoriam delêrint, Deoq; & secundum DEVM Nostro immortales gratias meminerint. Designatus Pontifex Basiliensis nostrâ in æde à Ladislao Aquino Pontificis ad Heluetios legato summâ cæremonia gratulationeque est exceptus. Adeo nobis addictus est, vti sæpe nobiscum, contentus Ephebo cibum sumat, quiescat, præsertim vbi postridie cœlestem cibum sumentibus ipse impertitur. Adhibet Nostros in lustrandâ Diœcesi, qui Societatis officia administrent.

XXVI. SYMPTIBVS Basileensium Canonico-
rum nostrâ quoque in æde stat à dextra parte suspen-
sensa.

Ipſa moles, cuius baſim tres prominentes fulciunt Atlantes, baſi vtrinq; incumbunt columna duæ: inter quas magna nigri marmoris viſitur tabula, in qua litteris auro liuentibus hæc leguntur.

HEIC EST SITVS REVERENDISS. ET ILLVSTRISS. PRINCEPS IACOBVS CHRISTOPHORVS BLARER A WARTENSEE, EPISCOPVS BASILIENSIS. QVI CVM DIFFICILLIMIS TEMPORIBVS EPISCOPATVM HÆRESI ET ALIENO ÆRE OPPRESSVM ADIISSET, EVMQ; SAPIENTIA ET SINGVLARI CONSTANTIA LOCIS PLVRIBVS VTROQ; MALO LIBERASSET, AC FORTUNAS EIVS AB AVIDA INSIDIANTIVM HÆRETICORVM MANV ADMIRABILI PRVDENTIA VINDICASSET, FRVGALISSIMA VITÆ RATIONE OPVLENTASSET, INCREDIBILI VIRTUTE AC PRVDENTIA CONFIRMASSET, COLLEGIYM ET GYMNASIYM SOCIETATIS IESV FFELICITER ÆDIFICASSET, LIBERALITERQ; DOTASSET, VITAM HANC CVM MELIORE COMMVTAVIT XIV. CALEN. MAII. ANNO CHRISTI M. DC. VIII. ÆTATIS SVÆ. LXVI. EPISCOPATVS XXXIII.

Hæc ipſa tabula ostendit, margines vero operis alia Principis optimi insignia & ornamenta. Tēplo præterea Sacerdos suprema volūtate reliquit florenos ducentos, ad ceram nēpe lumini in ara fouendo. Nobilis alius coronam margaritis, & auro diuitē dedit, quæ REGEM REGVM coronet.

CONSTANTIENSE COL-
LEGIUM.

XXVII. ECCLESIASTES noster auditur in summo templo, frequentissimâ concione, quam æquè Hæretici, atque Catholici celebrant. Vrbi Præfectus ipse codicillis excipit rationes, quibus aduersariorum technas discat & refellat. Quare cum ipse abesse cogitur, curat vicariâ manu sibi capita notari, quæ vsui loco & tempore esse possint. Sunt namque in ciuitate tenebriones quidam Lutherani, qui nuper conati sunt ad libertatem aspirare. Proinde faber quidam ærarius, & linguâ promptus, & à libris haud parum instructus, cœpit domi suæ præconium facere, stolidamq; plebem ita fascinare, vt tantum non pro vate coleretur. Alter vir opulentus Tiguro clam hæreticum rabulam euocauit, qui per tenebras & dolum in vicinos grassaretur, & Zwinglij virus in aures simplicium effunderet. Deprehensi ambo à vigili Magistratu, & in exilium acti. Septem supra quadraginta censurâ hæreseos liberati. Ad quam rem etiam Catecheses auxilio fuere, quibus Hæreticorū filij subinde se inferre consueuerant. Eorum vnus quidam nouennis puerulus audierat fortè, neminem extra Ecclesię gremium in sinum Abrahæ delatum iri. Retulit hoc domesticis puer, & parenti sæpe occinuit, ad omnia surdo. Euenit, vt idem Dominicâ quadam die cum cubitu surrexisset, & patri de more Aue diceret, illéque præter morem paternè responde-

sponderet, filius vsus occasione, se peramanter in patris sinum coniecit, arctèque collum complexus: *Mi pater, inquit, si me iuxta tecum amas, & salutem vtriusque diligis, me sequere, dies dominicus est, neque te secutum pernitebit.* Et ille: *Quò verò ducēs?* Ad D. Conradi, inquit, (ædes illa nostra est) ad Confessionem faciendam. Hic Pater ab ore filij, & amore suspensus, & aliquandiu attonitus; *I præ nate, vicisti, inquit, duc quò lubet.* Secutus ergo filium pater se iam doctiorem, hæresin cum alijs peccatis apud nos deponit, constantiàmque cum bonis moribus domum reportauit. Similium operà paruulorum, & alij, & copiosus mercator, quamuis à nostrâ fide alienus, ne tamen suorum quemquam offenderet, cineralia nostro modo celebravit, sibi que à carnibus temperavit. Ludimoderator, & patriæ scripturæ Doctor trigessimum quartum annum Lutheranae sectæ rudimenta iuuentuti obtrudere solitus, crebris Patrum adhortationibus, & impiam Catechesin tandem abiicit, & peccata nostris sua aperuit, & P. Canisij institutiones pueritiæ prælegendas suscepit.

XXIIIX. COETVVM Marianorum, in quos hodie non adolescentes tantum, sed Ecclesiastici etiam, ciues honestiores, humani diuinique Iurisconsulti adleguntur, memorabilis est in pauperes potissimum liberalitas & charitas. Cum in thermis Fabarianis versarentur, quotidie tot miseris victum præbuere, quot mensis duabus capiebantur. Pompam funebrem eorundem Soldalium illustris præsentia, tum etiam concio,

cum prius hic visum simile vel auditum nihil sit, plurimum auxit. Dictum etiam semel à Nostro magno cum fructu in provinciali Synodo, quam Constantiensis Pontifex indixerat, in qua præter magnum Parochorum & Religiosorum numerum sederunt mitrati Antistites duodeviginti, duo nostro hospitio vsi, ad quos accessit ipse Nuntius Apostolicus, qui componendæ litæ inter Canonorum Concilium & Episcopum aduenerat. Urbis Præsul Nostri, ut omnibus superioribus annis, benignè fecit; templum, horum, Collegium nouis beneficijs affecit. Et mirandum profectò est totum opus nostri ædificij intra sexennium, stipe tantum collatâ ad triginta millia aureorum, in tanta annonæ caritate, pecuniæ difficultate, aduersariorum inuidiâ & oppugnatione, à fundamentis ad tectum exurgere potuisse. Auxit supellex sacra aureis trecentis.

XXIX. EXPATIARI denique foras nonnihil libet. Ibi passim bis mille septingenti à peccatis expiati. Miratus est Sociorum labores Episcopus Curiensis, qui eorum industriam in magno confessu Procerum palam prædicauit: quidquid enim in sua Diœcesi utiliter factum esset fieretque, id nostræ disciplinæ omne assignare, nullus dubitauit. Consultum est etiam famæ nostræ, partim ob hæreditates adeundas laboranti, cum aduersarijs ipsis permisum, ut pro æquo & bono iudicarent; de addita nobis sorte quinquaginta aureos ipsimet detraximus, & in egentes ibidem distribuimus; quod

quod factum non solum falsam infamiam avaritiæ abolevit, sed tantam commendationem habuit, vti Magistratus centum pro quinquaginta vltro nobis ex suo reposuerit, quos ad templi sustentationem adhiberemus. Obijt præterea hoc anno vir clarus Ioannes Schellenbergius, Ordinis Equestris Hegouiensis caput. Hic omnibus virtutibus certatim excultus, & liberalitate in miseros, & studio religionis in Ecclesiam, & veneratione in Religiosos & eruditionis laude nobilis, totam nobis ita conciliavit in Toparchia sua nobilitatem, vt octo millia aureorum ad Gymnasium condendum assignarint; moriturus instructissimam vnam cum effigie sua bibliothecam Collegio legavit, nobisque syngrapham dedit, ne litem hæredes olim mouerent: quod tamen factum, & causâ cecidissimus, nisi tabulis illis legatum impetrassemus, de quo nihilominus aliquid remittendum fuit, quamuis nongentis inde voluminibus ditati simus.

DOMVS PROBATIONIS LANDSPERGÆ.

XXX. DVORVS Socijs (vti constans multorum spes) auxit hoc anno Domus Landspergensis cælum, P. Othone Eisenreich, & Gaspare Straus, rei familiaris administro. Ille Monachij Anno CHRISTI quadragesimo nono supra millesimū quingentesimū natus, Romæ à

Frācisco Borgia, tertio Societatis Præposito susceptus, exacto tyrocinio, Germaniam auctoritate Maiorū repetijt, vbi Philosophiæ & Theologiæ professione perfunctus, primū Conuietui, tum Collegijs, toti denique Prouinciæ septennium præfuit. Multū ei debet tota Societas, præcipuè tamen Collegia Constantiense & Monacense, in quorum molitionibus tibicen sanè, & columna fuit præcipua. Ita valuit apud Serenis. Guilielmum, vt publicas litteras ab eo impetrārit, quibus læsam ab iniuria Societatis famam, & propè ad infamiam deductam vindicaret. Quinque postremos vitæ annos Landspargæ transegit, vbi asperatis ex assiduâ destillatione faucibus, vsum vocis cū amisisset, tandē Monachium ad summam medicorum curam, & artem est abductus, ibique I V. Nonas Maij Christianè inunctus, multis ornatum virtutibus animum Auctori suo commendauit. Vixit annos sexaginta: in Societate quadraginta: Vir verè sapiens, summis æquè atq; in finis charus; adeo, vt eum in Lauretanam peregrinationē Guilielmus ipse comitem adhibuerit, & in itinere, vt semper modicis erat viribus, ægro velut minister adfuerit, officia propè ritu famuli (nisi modestia Patris vetuisset) præstiterit. Iam Gaspar Boius item, anno præterito votis postremis nūcupatis, dum focum curat, in cineralibus sideratus, linguæ, & reliquis corporis officijs destitutus, putabatur illicò expiraturus, sed procuratis ritibus sacris, xiv. primū Calendas Nouemb. patientiæ diuturæ & obsequij laureolam accepit.

Cœlium

Cœlum quo poterat modo, assidue affectabat. Cum enim linguam in verba cogere non posset, oculos sursum leuabat. ipsoque B. Patris N. sacro die, per quas valuit significationes à valedudinario petijt humi deponi, vt suam erga Beatum venerationem cultumque declararet. Illud dolebat præcipue, quod tot vigiliarum domesticis laborum ac molestiarum, vt ipse putabat, causa foret. Vixit annos quinquaginta, inter nos viginti. Porro reliqua breuissimis quatuor periodis absoluaamus.

XXXI. CATHEDRAM Parochiæ iam triginta annis à Nostreis curatâ, litteris firmavit Sereniss. Boiorum Dux Maximilianus, vt ne Senatus vllum alium, absque sua auctoritate Ecclesiasten designaret. Dum ædicula sacra in confinio Landspergensi expiaretur, noster Ecclesiastes mille hominibus persuasit eâ occasione, sacrum Chrisma vti susciperent. Ex quibus desperanda quædam animi tranquillitatē multis annis desideratam cum Sacramento recepit. Vidua quædam cum Socios duos publicis votis in æde nostrâ se Deo totos emancipare spectaret, exemplo prouocata, castimoniam & ipsa in reliquam vitam Deo nuncupauit. Tironibus alendis Sereniss. Guilielmus centum aureos de more contulit, totidem Senatus, totidem aliunde;

Sociorum vnus ex hæreditate octo mille legauit.

PROVINCIA RHENANA.

Collegijs quatuordecim, domo Probationis vnâ, Sedi-
bus quinq; , fuere Socij quingenti octo. Defuncti feptende-
cim; admiffi quadraginta.

	<i>Vniuerſim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholaf.</i>	<i>Adiutores.</i>
Collegium Colonienſe.	XXXI.	XVII.	V.	—	IX.
Treuirenſe.	XXIIX.	XV.	V.	—	IIIX.
Tirociniũ ibidem.	LXXXIII	IIIX.	—	—	IIIX.
Coll. Moguntinum.	LXIV.	XXIV.	VI.	XXIII.	XI.
Herbipolenſe.	LV.	XVII.	VI.	XXI.	XI.

	<i>Uniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
Spirensē.	XXXII.	XXI.	V.		VI.
Fuldensē.	XXVII.	X.	V.	V.	VII.
Heiligenstadiensē.	XIX.	IX.	V.		V.
Sedes Erfordensis.	V.	III.			II.
Coll. Confluentinum.	XX.	IIIX.	VI.		VI.
Molsheimensē.	XXXVI.	XVI.		XI.	IX.
Paderbornensē.	XX.	IX.	V.		VI.
Monasteriensē.	XXII.	XII.	III.		VII.
Hildesensē.	XVII.	VII.	V.		V.
Embricensē.	XX.	IX.	V.		VI.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adutores.</i>
Aquisgranense.	XII.	VI.	III.	—	III.
Sedes Hamburgensis.	IV.	III.	—	—	I.
Bonnensis.	III.	II.	—	—	I.
Hagenoënsis.	VII.	III.	II.	—	II.
Wormatiensis.	III.	II.	—	—	I.

Eorum, qui sectas improbas deseruerunt, numerati millè centum viginti sex.

Qui exercitia nostra fecerunt, centum sexdecim.

Qui à desperatione pedem represserunt, quinq;.

Qui impudicam vitam damnauerunt, septendecim.

Qui inimicitias graues soluerunt, sex.

Qui sacro DEI agno damna auerterunt, quinq;.

Præter multa demùm alia, pauperibus aurei per Nostros impetrati mille.

COLLEGIUM COLONIENSE.

I.

RIBVS FVNERIBVS
luctuosus fuit hic annus Co-
loniensibus. Ppincipium lu-
ctui dedit P. Georgius Tre-
uir, Coadiutor formatus, an-
norum sexaginta; de quibus
quadraginta tres inter varias Societatis functio-
nes transegit, dum tandem optimus in templo
nostro Orator ab hydropse silere iussus, pedum
sectionibus, aliisque remediorum acerbitatibus
& continuis peruigilijs, magno patientiæ docu-
mento plenus virtutis & spei in cœlum migra-
uit. Sequens fuit P. Ioannes Leo Astæ Regiæ
in Tudertanis oriundus, cùm in vita sexagesi-
mum nonum, in Societate quadragesimum
septimum ageret; quatuor vota Professus, per-
cursaque bis Philosophiâ, viginti duobus an-
nis Theologiæ Doctor; reliquias vitæ in Con-
ciones latinas expendit laboriosus senex. E-
rant in eo cum excellenti eruditione insignis
mode-

modestia; cum prudentiâ animi candor, quo omnium etiam virorum Principum venerationem obtinuit, & amorem. Denique cum ad respirandi difficultatem hydrops & gangræna accessissent, fractum victumque corpus est, non animus. Tertium luctum non Nostris tantum, sed toti ciuitati attulit mors P. Ioannis Rütgeri. Coadiutor formatus hic erat, Religiosus annis triginta, concionator egregius, parique prudentia & charitate: qui cum Herbipolentæ Collegium annos aliquot, non intermissâ concionandi curâ gubernasset, tandemque ex diuturno morbo paululum recreari visus, solitum laborem Coloniae iterum maiore quidem animo quàm viribus aggressus fuisset, vitam suam insigni quodam facinore ibidem velut obsignauit. Ardebat vrbs seditione ciuili auctoribus Calvinistis, petebatur religio, & ad honores ac Magistratus ab Hæreticis quærebatur via, cum tamē alia omnia potius, quàm ista ignaræ plebeculæ prætenderentur. Famosi libelli contra Magistratum & Iesuitas volitabant, fraudibus, promissis, muneribus, minis Catholicos in partes trahebant. Iam tribus armatæ curias suas occupant, rationem Reipublicæ administratæ Senatuum poscunt, militem consules exauctorare coguntur, in templis noctu excubiæ, pericula omnibus, maximè consecratis hominibus. Ergo dies aderat, quo omnium tribuum suffragijs de vniuersa Republica decernendū erat: tum Sacerdos noster in principe æde, supra omnem hominum memoriam concionem habuit frequentem.

quentissimam, quâ & fraudes Hæreticorum detexit, & omnes Catholicos ad reuerentiam Magistratûs concordiamque flexit. Quo factò respirare mox ciuitas, Consules ad imperia, ciues ad obsequia rediëre, tantûmque pòst dierum consequentium concionibus effectum potentiâ dicentis, malè consulta in auctores vt reciderët.

II. IN ISDEM ciuium turbis, sæpe etiam partes Catholicorum fulsit Sodalium B. VIRGINIS egregia virtus: nam & priuatis colloquijs & publicis suffragijs improborum conatus infregerunt: quamuis subinde non illæsi, aut ab Hæreticorum furore sicisq; penitus immunes. Cùm singulæ tribus separatis curijs sententias de Repub. dicerent, animaduertit quidam Sodalium, suam tribum malorum blanditijs trahi in errorem; tum ille vocatis in consensum Catholicis prudentioribus, quâ clamando, quâ modis alijs contra nitendo obtinuit, ne tunc sententiæ dicerentur: quâ dilatione factum est, vt post auditâ potiorum tribuum sententiam, hæc illa turbulenta non auderet à melioribus dissentire. Alij Parthenij in seditionibus animorum componendis strenuè occupabantur. Pauperes aluerunt, frequenter pedes eorum lauerunt, in sentes exemplo ac fine D. Benedicti sese abiecerunt, carnes diebus interdictis ne cum periculo quidem vitæ esitare voluerunt.

III. CONFESSIONVM sacrarum virtus in eo eluxit, quod domus, quæ nocturnis eiulatibus & lugubri gemitu personabat, magnóque familiam horrore concutiebat, scelerum expiatione lustrata

strata illico conquieuit. Muliercula, quæ Deo eiurato Diabolo se per chirographum sanguine suo scriptum deuouerat, pœnitens illud Sacerdoti nostro exurendum tradidit pactumq; reuocauit. Alij quoque multi per solemnes exorcismos à Dæmonum infestationibus sunt liberati. Gratiam habuit Sacerdotis vnus Nouesium excursio, quando Magistratus ipse bibliopolam quendam famosi contra nos libelli venditorem, ablatis omnibus exemplaribus in carcerem cōpegit, vbi disceret de cetero libros, non famam bonorum virorum habere venalem.

COLLEGIUM TREVIRENSE, ET
DOMVS PROBATIONIS
ibidem.

IV. P. IOANNEM Mülhusinum tertio postquam gubernationem Collegij susceperat mense subita apoplexia exanimauit, quatuor vota professum, variisq; in Societate muneribus, regendi, docendi, scribendi dexterrimè prudentissimèque functum. In Tirocinio quoque duo extincti sunt: prior Georgius Monseur, Sacelli curator, spiritualis & rectus, subito casu mortuus, iunctisq; in modum Crucis ante pectus manibus repertus. Alter Marcus Horst, quod in votis habuit, vt in domo Probationis vitâ solueretur, impetrauit, cuius innocentiam atque candorem vltima morientis suspiria declarauerunt: O IESV mi dulcissime! Bonum mihi diligere IESVM; aliâque id genus animæ exultantis, & ad æterna

Aa

anhe-

anhelantis audiebantur, vt ad nuptias Agni abi-
re, non ad tribunal Iudicis videretur.

V. TOTI ferè ciuitati Sodalium Marianorum,
pietas admirationi, mutatae in melius viuendi
rationes voluptati fuère. Horum complures
Litanias vespertinas in familiam suam induxê-
re; alij contemplationibus mentis insuescunt.
Duo sub noctem ab insolente palatino per iniu-
riam gladio appetiti, citra vindictam hominem
exarmârunt, & illucescente die arma vi sublata
redhibentes, sui eum periculi cômonefecerunt.
addito, *eam B. VIRGINI salutem ferret acceptam, cu-
ius veneratione & amore hosti pepercissent.* In alium
peregrè iter habêtem ex insidijs latro inuaserat:
sed Marianus manu promptus sicarium occu-
pat, cùmque eum sub ictum teneret, maluit dif-
ferre, quàm sclopo, quem expeditũ gerebat, cõ-
ficere, durauitque periculosa velitatio, donec su-
perueniētibus temerè viatoribus, tenebrio late-
bras suas reperiuit. Duo præterea alij præsentif-
simam eiusdem VIRGINIS opem sunt experti.
Prior è naui lapsus in ipsâ patronæ suæ inuoca-
tione tabulam feliciter apprehendit seque ser-
uauit. Alter scaphâ in vorticem Gelbis flu-
uij abreptus, omni spe humanâ destitutus, vo-
tis ceu velis quibusdam nauiculam subter vm-
brosam arborem agit, vbi apprehenso ramo in
ipsam arborem nauicularius recipitur, illa sub o-
culis orantis fluctu sorbetur. Interim grauia eti-
am in cœtum hunc odia exarserunt. Dolebant
digni quidam homunciones qui doleant, Soda-
les comessationibus, blasphemijs, ingurgitatio-
nibus

nibus abstinere, tribunitias conuiuiorum leges, & veteres pergræcandi cōsuetudines negligere. Alij hoc periculosius, quò rectius, pietatem oppugnabant, coitiones eorum seditionibus excitandis opportunas videri, proin tempore occurrendum malo. Verùm contumelijs his feliciter finem attulit cuiusdam è primoribus infelix proteruia; qui dum in publico hospitio multa in Sodalem quendam, Sodalitatẽque vniuersam probra congerit, in ius vocatur, calumniæque damnatus, post turpem mendaciorum reuocationem, grandem mulctam, Sodalitatẽque trium librarum cereum pendere cogitur.

COLLEGIVM MO- GVNTINVM.

VI. Sed & Moguntia inopinata mors quorundam labores interrupit, exorsa à P. Nicolao Rima Miltenburgenſi concionatore egregio, postquam annos vndeuginti in mundo, totidem in Societate peruixisset, Philosophiæ discipulus & Magister. Adiecit huic modico intervallo virum inter Societatis decora merito numerandum, P. Nicolaum Serarium, cui pluribus aliquantò parentandum videtur. Natus is erat Ramberuilla, quod oppidum in Mentensis Episcopi ditione situm est, anno superioris sæculi quinto & quinquagesimo, parentibus imprimis honestis, qui cum idcirco à D. Nicolao transnominare, quod commodum Baptismus eiusdem in diem Magno Nicolao Myrensi

A a 2

sacrum

sacrum incideret. Trimulum Deus è patriæ va-
 stitate flammisq; quas bellicus furor iniece-
 rat, ereptum, ac mox è curru, quo in fugâ vecta-
 batur, excussum seruauit incolumem, sororculâ
 eodem extinctâ casu. Deletâ patriâ primam æ-
 tatem egit ad montem D. Rômarici, aduersus
 quem Diuum cùm iam tum eximiam quandam
 pietatem imbibisset, eius deinde vitam singulari
 libello prosecutus est. Primas litteras didicit
 Dommartini septimo à Ramberuillâ milliario,
 magistro vsus, vt ipse commemorare consueue-
 rat, homine in erudiendâ iuuentute in primis di-
 ligente, apud quem duodecimum & tertium de-
 cimum annum posuit. Inde in Coloniam A-
 grippinæ ad altiores disciplinas missus, ab anno
 eiusdem sæculi nono & sexagesimo, ad vsq; ter-
 tium & septuagesimum in ijs studijs est versa-
 tus, quo anno & Philosophiæ spatia percurrit,
 & Societati nomen dedit, annos natus duodeui-
 ginti: posito Tyrocinio, Herbipoli in Theolo-
 giam incubuit, quâ absolutâ per omnes ferè hu-
 manarum diuinarumq; facultatum gradus tan-
 tâ felicitate paulatim docendo ascendit, nulla vt
 esset earum doctrinarum, in quâ non laudè fer-
 ret. Academiam porrò Herbipolensem anno
 CIO. IO. LXXXII. IV. Nonas Ianuarias, Iulius e-
 ius vrbis Pontifex, & Franciæ orientalis Dux,
 Pontificis Max. & Cæsaris auctoritate, magno
 Ecclesiæ bono erexerat, quo tempore Serarius
 Philosophiam publicè profitebatur. Itaque pri-
 mus fuit, qui proximo à conditâ Academiâ men-
 se, aliquot probatæ eruditionis iuuenes artium,
 & Phi-

& Philosophiæ Magistros renunciaret; cuius inaugurationis, non ipse modò Academiae parens Iulius, sed etiam Serenissimus Matthias Archidux Austriae, Augustissimus postea Imperator spectator fuit. Theologiam post hæc omnem, quam Scholasticam dicimus docendo cōplexus, mox ad sacras litteras, quarum incredibili ardebat amore, totum se contulit, in quibus tradendis partim ibidem Herbipoli, partim Moguntiae viginti propè annos, hoc est reliquum vitæ tēpus, cum mirifico plurimorum fructu, nominisque sui, apud exteras etiam gentes, gloriā collocavit. Interea verò temporis, dum Herbipoli scholas diuinas habet, venit eò Franciscus Filidinus: homo Italus, qui se falsò è Tucciorum familiā ferebat: is scripto ad Clementē IIX. Pont. Max. libello, obsoletos iam pridem sepultosque Pelagianorum & Chiliastarum errores ab inferis reuocare nitebatur: eum libellum Iulio principi obtulerat. Sed ille, vt est consideratissimus, dolos suspicatus. Serario perlegendum dat accēsendum. Is cūm Principi esset obsecutus, id insuper studiū habuit, vt edito eleganti volumine, nouam pestem à reliquā quoq; Germaniā auerteret. Itaque prius nefarij hominis errores Serarij diligentia, quàm ipse flammis, quibus non multò post eum Roma addixit, extinctus est. Sed iam operæ pretium mihi quoque facturus videor, si compendio, quam in quærendā eruditione rationem secutus sit, exequar. Principiò satis gnarus, studia litterarum, nisi altiore finē spectent, vt est à S. Augustino dictum, inanescē.

re steriliâq; reddi, DEI Opt. Max. gloriâ tantâ in
 eis animi cōtētiōe quę fuit, vt nemini magis af-
 fiduò honores, opes, atq; alias hominū illecebras
 versari ob oculos posse existimē : atq; vt ad id se
 aliosq; excitaret, incredibile memoratur est, quā-
 to pietatis sensu illam identidē diuinę laudatio-
 nis formulā, quā psalmos Ecclesia cōcludit, sit so-
 litus vsurpare. Hęc illi priuatim publicęq; operū
 omniū principiū erat ac finis : hanc nunquā sine
 præcipuo quodā ardore, qui in vultu quoq; emi-
 caret, pronuntiabat: hanc si à Symptomiacis canē
 audiret ornatiūs, gestire scilicet gaudio, ac triū-
 phare quodāmodo videbatur. Quām verò vbe-
 res illi ex eā celestēsq; sententiæ de adorandā illā
 Diuinitate affluerent, quāq; eā voluendā inflā-
 matū in dies diuinę gloriæ studiū in pectore gli-
 sceret, non modò frequētibus, vbi se dabat occa-
 sio, sermonibus, sed publicis etiam monumētis
 perdere olim studuit: & verò luculētius aliquādo
 fecisset, si eū de diuina Doxologia librū, cuius ar-
 gumentū in apparatu sacro Possuinus exposuit,
 absoluerē per fata licuisset. Iam verò cū has o-
 ras ijs pestibus cōstictari intelligeret, quib⁹ delē-
 dis præter eximiam pietatē, excellenti quoq; do-
 ctrinā sit opus, incredibili in vtrūq; studio labo-
 réq; incubuit, illud dictitans : *Pro Hereticis non o-
 randum modò esse, sed etiam studendū.* Caput autem
 omnium studiorum Sacras litteras, vt sanè sunt,
 faciebat; ad has explicandas, tuendas, ornandas,
 non disputatricē modò illam Theologiam, ve-
 rùm etiam omnium Philosophorum, Oratorū,
 Historicorū, atq; adeò Poëtarum lectionem cō-
 ferebat.

ferebat. Itaq; aiebat, *se multorum hominū miserari*
vicem, qui cum hīsce velut Aegypti spoliis DEI arcam
exornare possent, et atent in iis sine fructu contererent.
 Cū his eam Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Syriacæ
 cognitionē copularat, quæ ipsis quoq; aduersarijs
 cōmendationem expresse. His ille quidē armis
 hostē vincere poterat, sed apud exulceratos ani-
 mos parū posse ratus, admirabili candore animi
 morūq; suauitate, qua & sermones omnes tē-
 perabat, efficiendū sibi putabat, vt etiā vinci se si-
 neret: id quod ijs, qui propius eū norunt, admira-
 bilius videbatur, quod feruidus naturā, & nisi lō-
 gā atq; acri meditatione se fregisset, ad iram esset
 procliuior. Certē extat publicē hominis aliter ac
 nos de Religione sentientis elogium, qui eum
eruditissimū ac humanissimū Iesuitam appellat; nā
 Catholicorū de eo iudicia longū esset recensere.
 Erit instar omnium Cæsar Baronius Cardinalis
 amplissim⁹, & Ecclesiasticæ instaurator historiæ,
 qui eum *Ecclesiæ Germaniæ iubar* dicere nullus du-
 bitauit. Neq; tñ hæc illum eruditionis vel ardor
 vel fama, ab amore virtutū, quæ Dēo consecra-
 tum hominem decent, distrahebant. Erat in eo
 modestia virgineū in modum verecunda; studiū
 paupertatis perreligiosū; facilitas, q̃ nullius non
 modò consuetudinē, sed ne disciplinam quidem
 aspernaretur. Ergo in aliorū congressionibus, eā
 doctrinæ prudētiā vir, secundas agebat plerūq;
 neq; morabatur, per quē proficeret, dū p̃ficeret.
 Deniq; quæ Nostreis caussa fuit, vt quā diutissi-
 mē eius vitā frui cuperent, eadem ei luctuosum
 bonis omnib⁹ vitæ finē attulit. Cōsumptis enim

nimiâ animi contentione spiritibus, debilitatô-
que stomacho, cùm omnia fastidiret, octo dierû
spatio, vir cetera robustus, extinctus est, postri-
die in cœlum ascendens CHRISTI; cùm prius
& sacra omnia ritè obijssset, & Socios præmissâ
consuetâ suâ Doxologiâ conditionis humanæ
grauiter admonuisset, ætatis suæ anno LIV. E-
latus est prosequentibus funus non sine lachry-
mis Academiæ primoribus. Tametsi verò ipse
nobis ereptus est, viuunt tamen præclara eius in-
genij monumenta; quæ si fortè cognoscere non-
nemo volet, eorum hîc Syllabum reperiet.

Prolegomena in vniuersa Biblia.

In	Iosue	}	Commentaria.
	Iudices		
	Ruth		
	Tobiam		
	Iudith		
	Hester		
	Machabæos		
	Epistolas Apo- stolicas omnes		
	præter Roma		
	nam		

Iosvani Sacerdotes.

De pœnitentiâ Salomonis;

Naaman Syrus.

De Apostolis D.N. libri duo.

Trihæresum.

Mineral.

Rabbini II.

Hero.

Herodes.

Prothyron Paulinum.

De rebus Moguntiacis libri V.

(Kiliani)

DD. { Godefridi } vitæ notis illustratæ.

(Romarici)

De Symbolo Athanasiano.

De extremâ Vnctione.

De Legibus.

De Catholicorum cum Hæreticis matrimonio.

Litaneutici duo.

De Processionibus.

Contra Franciscum Filidium libri duo.

Orationes Lutheroturcicæ.

De Lutheri Magistro.

Apologiæ pro Lutheri Magistro Alo-
gia.

Lutherus Theosdotos.

Logi, Logi.

Nachtsiecht.

D. Bonifacij Epistolæ notis illustratæ.

Vix mense circumacto tertius morti manus dedit, Ioannes Scheurer adolescens annorum circiter viginti trium, è quibus tertium in Societate ponebat, opificio sutor, sed in quo variarum virtutum, obedientiæ in primis & religiosæ simplicitatis germina pullularent. Invidit mors, & vomica pectoris meatus obstruente animam extorsit, ultimumque dein Antonium Randerath Iuliacensem aggressa, facile vicit, quæ vincit omnes. Theologiæ operam dabat, insitæque animi sui modestiâ & tranquillitate omnibus a-

mabilis erat, quoad exulceratis visceribus, & fluente sensim aluo confectus est: vixit in Societate annos sex. Aliorum etiam grauiter tentata valetudo, tenui quidem filo pependit, sed vltius progressa non est calamitas.

VII. ILLI interim, qui supernâ virtute valuerunt, sexaginta Hæreticos emendauere, plurimos exercitijs nostris excoluere, Sodalitatem ciuium instituere, Catechismum scholis nouendecim docuere, quarum hoc anno quatuor apertæ. Paruulus sexennio minor, genere & animo nobilis aberrarat à domo parentis hæretici, & in mediam turbam gregatim ad elementa fidei confluentium se penetrarat: hunc cōspicatus Catechistes, rationem formandæ crucis edocet: quam cum vno alterove ductu probè nossent, icunculam donatum dimittit. Hic ille omnibus lætitijs incedere, imaginem iactabundus palam ostentare, nescius imminentis tergo suo tēpestatis. Vix pedem in domo posuerat filiulus, cum ecce pater ferocire, virgas expedire, minis intonare, nisi extēplo sacrum munusculum in mille partes discerpat, & deinceps à Iesuitarum consuetudine quam longissimè refugiat. Abnuic puer, & primo tirocinio vix CHRISTO auctoratus, dignus habitus est, pro nomine IESU contumelias & flagella pati. Ceterum hebdomadam totam coquit sanctam animo vindictam. Illuxerat iam dies Domini alter, & ære campano exciti pagani logo agmine ad catechesin proruebant. Aduertit ea res puerum; nec mora, accingit se cum famulatio, quod Catholicum parens alit, doctrinam Catholicam scholam aditurus. Tum verò in
rabiem

tablem versus Calvinista; fores iubet occludi, puerumq; grauissimis verbis increpitum, domi detinet: ille autem lachrymis & clamore miscere omnia, nec ante desistit, quàm obseptum sibi ad Catechismum aditum patefaceret, què nunc & frequentat diligentissimè, & proficit vtilissimè. Parentes interim ægerrimè quidem hoc filij studium patiuntur, sed tamen, ne nouas domi turbas det, aut clamoribus rumpatur filiolus vnice in amoribus, patiuntur. Matrōna Catholica in vicino oppido Hæretico, quo ad thermas valetudinis gratiā profecta erat, vt vidit nihil profici, & iam instare extrema, secretò à nobis Confessarium petijt. Profectus mutato habitu Sacerdos, agræ omnia Sacramenta attulit, mortuamque huc ad sepulturam aduehi curauit, stupentibus, cum res emanauit, oppidanis, tantum superesse Iesuitis animi, vti se ob vnus salutem, in apertum vel capitis, vel carceris discrimen offerant.

II X. QVAM benigno tum clero, tum populo vtamur, indicio sit, quod dirutâ Collegij parte, quæ per ægusta, & situ ipso deformata fatiscebatur, quidam summæ ædis Canonicus domum suam Nostris commodauit, quam cum à Collegio via publica interfecaret, effectū est, vt secundā omnium volūtate, in ædificationis vsu obstrueretur, quæ liberalitate Illustris Principis sustentata bellè procedit, nec minoris stabit summā aureorum nouies mille. Res sacra & profana, (præter vini plaustrum, & per amplam adiuncto horto domum, à Decano ad D. Stephani defuncto no-

cto nobis legatam) accreuit aureis admodum, octingentis.

COLLEGIVM HER- BIPOLENSE.

IX. HERBIPOLI felix fuit Nostris negotiatio cum Hæreticis, quorum octoginta nouem Ecclesiæ redemerunt, quod mirum adeò videri deberet in ciuitate aliàs Catholicâ, nisi Hæresis circumstrepere, atque ex aliunde locis id genus auium huc sturnatim conuolaret. Scholæ seminario nobilium adolefcetum floruere, quod regio pœnè sumptu Episcopus & Franciæ Dux instituit, vt in eo probati stemmatis Iuuenes honestè catholicèque educerentur, nullâ, præterquam Orthodoxæ fidei colendæ, obligatione. Noui item exempli in hac vrbe deducta supplicatio à Sodalibus in Parasceue sub crepusculum nocturnum. Ex Parthenianorum numero Ecclesiæ Bambergensi diuinitus datus est Præsul Ioannes Godefridus ab Aschhausen, vir Philosophiam, humanas diuinâsque leges egregiè doctus, qui mox à designatione sua ad Sodalitatem scriptis litteris, & deinde hîc Herbipoli præsens amorem suum aduersus Societatem multis ostendit. Quin & cùm Diœcesin lustraret, Confessarium & comitem de Nostris habere voluit, qui muneribus nostræ Societatis cum fructu perfuncti sunt, quemadmodum & illi, qui in legatione Comburgensi per ieiunium venum abfuere.

COLLEGIA SPIRENSE
ET FULDENSE.

X. AD SOCIOS cœlestes hinc profecti sunt tres. Præcessit P. Iosephus Mangolt, Fuldæ in Buchonia oriundus: ex annis quinquaginta septem, triginta sex in Religione vixerat, quatuor votis obligatus, vir ut temporis parcus, ita sui ad omnem Maiorum voluntatem prodigus. Philosophiæ & Conscientiæ quæstiones publicè docuit, ad populum orator Christianus frequenter dixit, scholis præfuit, confitentes tam Nostros, quàm alios assiduus audiuit.

Post hunc ijt P. Ioannes Magirus, Confluentiæ Treuirorum natus; vixit in Societate annos duodetriginta; quatuor item votis obnoxius, fuitque illius ut in religionem ingressus, ita vitæ exitus scriptu dignus. Siquidem ætatis initio, ut fit, Societatis ineundæ proposito sensim frigescente, frater eius Germanus, vitâ haud multò antè functus per quietem apparuit, leuitatem morumque dissolutionem opprobrat, sacrûmq; è latere CHRISTI manantem cruorem manu exceptum, in faciem coniectans: *Vide, inquit, ne hic sanguis in cassum pro te effusus sit.* Quo ille monito iectus, constantiam, opimâ hæreditate contemptâ, ad religionem attulit, eique partim docendo, partim Missionibus obeundis nauauit operam. Tandem in æde principe septendecim ipsos annos Ecclesiasten gratum egit. Seminario Pontificum decreto, aptâdis Diœcesi Curionibus

nibus instituto præfuit, in iisque formandis curam posuit singularem. Inter hæc calente febrî correptus, ubi ad vitæ exodum venit, cœlesti item CHRISTI Seruatoris, vnâque B. P. N. Ignatij oblatâ specie ita recreatus est, vti plus quàm humano gaudio delibutus, ardentibus febrium æstus sanitati longè anteferre sese dictitaret, vt faciliè qui eum inuiserant, aduerterint, æternam illum beatitudinem velut prælibasse, ad quam natalitij B. VIRGINIS, ætatis suæ vno & quinquagesimo anno, commigravit, cum prius acceptis sacris, & vulnera CHRISTI pijssimè salutasset, & circumstantes ad Societatis virtutem, obedientiam, inquam, potentissimè fuisset adhortatus. Cum his æternum quoque valedixit P. Hermanus Hüge, patriâ Westphalus, octauo ab hinc anno Socijs addictus in numero Scholasticorum. Is dum tertiæ probationis tempore religiosus in reliquam vitam præfidijs animum obarmat, cœlo maturuit, singulari demissionis, ac modestiæ exemplo post se relicto.

XI. Iam superuiuentium multus fuit & labor & fructus. Quinque supra centum ex hæreseon lustris extracti, & quadraginta duobus meditandi materia præscripta; ad extremam luctam vngedi mos postliminio reuocatus. In pago puer, qui vnus in hæreticâ domo Catholicus erat, clam parentibus domum Parochi aduolat, orat parentem inuisere velit, animam iam agentem. Commodum Sacerdos noster eò diuertat. Itaq; imminebat occasione, & Parocho pertinacem

tinacem hominis animum mollire frustra laboranti in partē venit: vrget, rogat, flagitat, quā minis quā precibus: reluctari ille primū & ferocire, vna cum coniuge domesticā ferā, rerū haud paulò imprudentiore: instare pater saluti vt consulat. Tandem fractā & intermortuā voce annuit, atque fidem vti faceret ex animo id sentire, dextram Parocho, tum Sacerdoti nostro porrexit: mox manibus cælo sublati, voce interceptā ea dolentis animi argumenta edere, vt cum Noster ritu Catholico à peccatis expiatum pronunciārit. Hic mulier supra mulierem ferox eiulatibus miscere omnia, tumultuari in Patrem, in maritum semianimem; obtestari, ne deserto Luthero pessum eat. At æger, quando aliter nequibat, calcibus importunam lecto arce-re, signis & nutibus obsequium Deo & Patri ad extremum vsque vitæ spiritum testari. Simile est quod sequitur. Anus erat duorum filiorum parens, vnus quidem Catholici, alterius Luthero ebrij; ea morbo afflicta in hæreticis ædibus à Verbi ministro bolum Lutheranum accipit, excluso Sacerdote nostro, qui ibidem tum agebat, partim domesticorum malignitate, partim prætoris edicto. Interim, seu casu, seu Dei prouisu, erecta nonnihil ægra in Catholici filij ædes commigravit: lætus Noster ad eam crebrò visit, salutem, & quod caput est, fidei mysteria tandem edoctam, Confessione, Eucharistiā, Vnctione extremā imperit: cui & post mortē sacrificio publico, orationēque funebri parētavit, quibus affines, quanquam

Hære-

Hæretici, eo pietatis sensu gestuq; interfuerunt, ut, quod in his locis mirère, nihil admodum à Catholicis diuersum egerint. Fuit inter paganos, qui suorum collectà manu, statas VIRGINI MATRI preces pomeridianis Bacchanalium horis persoluebat, idque non vulgari cum fructu. Nam cum sub initium veris perfrigidà quadam nocte pusillus iste grex preces suas produxisset, omni circumsecus regione frigoribus miserum in modum exustà, immunitatem suo fundo impetrauit, atque vertente anno, vberem ad votum messem vindemiàmque collegit; quam deinde rem is, qui cæteris huiusce caput fuit, vexillo picturis expressum in æde sacrà voluit exatere, publicum & suæ in VIRGINEM pietatis, & VIRGINIS in suos beneuolentiæ argumentum. Templum denique varijs ornamentis, penu tribus vini plaustris, Collegium trecentis & sexaginta aureis est locupletatum.

XII. FULDENSI Collegio sincerum ac veterem amicum, clero & ciuitati magnum exemplum subtraxit hic annus. Fuit is Adamus Mangoltus Sacerdos ac ciuis Fuldenfis, & P. Iosephi Mangolti, qui hoc eodē anno Spiræ ex humanis abiit, frater germanus, quem populares *cleri speculum*, & *gemma Sacerdotum* dicere consueuerunt. Legauit pijs locis multa, Collegio cæsum nummarius, templo geminam vestem Sacerdotalē: à Reuerend. Principe tertia phrygio opere preciosissima adiecta, qui & in emptione vtilis prati canonem emphyteuticum, ut in caduco, cōdonauit; aliunde quoq; aurei centū dono accepti.

XIII. DV-

XIII. DVPLEX hîc exorta floret Sodalitas, B. VIRGINIS, quæ ciues; & SS. Angelorum, quæ ex seminario habet adolescentes. Passi nostri ab improborum licentiâ subinde aliquid sunt, dum templi Collegiique specularia lapidibus impetita, atque excussa dissilière. Sed invulnerabilis DEI vindicis oculus pro nobis vigilauit; quippe dum vim gladijs & pugionibus faciunt, indicio deprehensi auctores, Principis imperio in quæstionem dati, alter duro reorum ergastulo primum coërcitus, inde exilio perpetuo damnatus est. Alter Caluini pullus, fugâ pœnam anteuerit, magno Catholicorum applausu, quibus in Dicasterio principis licenter adhuc insultârat.

COLLEGIUM HEILIGENSTADIANVM.

XIV. MISERI Hassi edicto sui Principis minisq; coacti hoc anno fuère Calvinū pro Luthe-ro sequi, claudum pro cœco, quæ calamitas eos ad nos solatij causâ quærendi compulerat, quibus sanè omnibus facilè persuasum esset vtroq; spreto D. Petrum agnoscere, nisi aditus illis ad Catholicos migrandi fuisset præclusus. Aliqui tamen ex his suo nostróque periculo, & aliunde vniuersim quadringenti quinquaginta veritatē amplexi sunt. Molitor peruicacis ingenij sæpe monitus, resistebat Euangelio: Curioni exilij minas intentanti respódet, *egregium domi caballum esse, iter non fore graue*. Verū dum profectiōnem adornat, bestia in rabiem acta & sclopo ma-

Etata, hominis contumaciam damno puniuit. Alius qui emendationem diuturnâ caussatione distulerat, repentinâ morte oppressus, sine villo doloris signo negligentiam suam luit; quam iam vulgare est, sectarios sub extremum vitæ contra Iudicium DEI frementes, insaniam corripit. Cùm Nostri in pago Volckenrot de more signum campanæ dari iussissent, quo Incolæ de præsentia Patris monerentur, quidam à nobili hæretico submissus proteruè opponens se, pulsum suspendi volebat, in fraudem Catholicæ Religionis, falsò allegans, eiusmodi signo velut indicio grauis incendij dominum suum iam imbecillem ac grandæuum perterreri posse. Subijciente verò Patre vsitatum signum hoc esse omnibus locis; illo contrà pernegante & prohibente, ecce tibi præter omnem expectationem nuncius accurrit significans molendinum Domini sui igne concepto ardere, eaque de causâ dato æris campani signo rusticos omnes ad restringendum illico esse conuocandos. Ita iusto DEI iudicio factum est, vt qui ficto timore ignis salutem clientum suorum impedire conatus est, huius molendinum, frustra auxiliantibus alijs, vindex flamma depascere-
tur.

XV. INVALESCENTE autem vicinis in locis Caluinianâ peste, non defuere varia in Monte Adiutorij miracula, quæ & Catholicos confirmarent, & errantes retraherent. In his utroque orbatus lumine, voto nuncupato, oculorum vsum recepit. Alius grauem & periculosum mor-

morbum, in cuius curatione consequendâ plurimum in medicos pecuniæ frustra insumpserat, voto depulit, illiusq; beneficij gratiâ, ad annuam ad eum profectiônem se obligavit. Quidam è popinâ vino captus domum reperens in lupum errabundus incidit, cum quo periculosè diu multumq; luctatus, ægrè spiritum ac vitam in diem sequentem traxit. Repertus tum ab vno Nostrium, consilium confessionis faciendæ, Montisq; sacri implorandi audit accipitq; : nec interpositâ morâ vitæ sensumque vigori restituitur. Latro vitæ profligatissimæ carcere conclusus grauitè à Cacodæmone oppugnabatur, violentas vti manus sibimet inferret, ac primò quidem noti socij figurâ eментitâ, grauitatem tormentorum exponit; quibus cum non moueretur reus, neque cederet, ignauiam illi suam opprobrat, quod tantum vitæ suæ periculum cum posset, nollet effugere. Neganti latroni, ait latro orcinus, se, dummodo non abnuat, auxilio futurum. Et verò quis esset exquirenti huic, liberè est fassus Cacodæmonem. Mox homo spe securæ libertatis inductus, illi potestatem sui abducendi facit. Nec mora Diabolus fores carceris effringit, miserumque arctis licet vinculis & compedibus constrictum abripere conatur. Vincula dehinc & ponderosa ligna, quibus tenebatur in manus ingerit. His furore percitus caput ferit, & sanè nisi vnâ cum Sacerdote Nostro complures subuenissent, cerebro sibi illiso animæ quoque salutem perdidisset, quam confessioni, & pœni-

tentiæ beneficio consecutum constans illius aduersus infernum hostem, nec tum ab oppugnatione cessantem, pugna & victoria promissit.

XVI. GYMNASIVM duabus Scholis Controversiarum, & Dialectices auxit Reuerendiss. adiectis ad Collegij dotem philippicis annuis ducentis. Adijt hoc anno Collegium realem possessionem (vt vocât) villæ Clarissimi D. Doctoris Ioachimi ab Hisperger, cum obligatione soluendi annuam pensionem centum florenorum. Grandis porrò tēpestas, quæ certam nostro Collegio vim & ruinam illatura videbatur, DEI beneficio ac providentiâ nos præteriuir. Fulminis ictus tectum, cubicula, aream, alias domûs partes licet peruasisset, adeoque duos ex Nostis terræ afflixisset, præter multorum expectationē, vitam Nostrorum & ædificium nihil omnino læsit.

COLLEGIA MOLSHEMIENSE.

CONFLVENTINVM, PADERBORNENSE
cum suis Missionibus.

XVII. EXCESSIT Molshemij Ægidius Rahier, Eloquentiæ Magister, præclaris ingenij virtutumque ornamentis adolescens, atque imprimis insigni morum gravitate, quâ plurimum in retinendis coërcendisq; adolescentum animis valebat. Mense Ianuario duobus periculosis malis cōflictari cœpêre reliqui, peste inquam & fame. Igitur & inopiæ plurimorum crebris largitionibus, & morientium saluti, destinato ad id munus

munus Sacerdote, consultum est. Feminam hæreticam in vicinâ vrbe, quæ flagitiorum conscientia continuò stimulabatur, Prædicans, cui illa se leuationis spe indicârat, de salute desperare iusserat: quâ illâ denunciatione perculsa in grauem morbum labitur, è quo simul recreata est, clam parentibus Molshemiùm venit, rudimenta Catholicæ fidei in templo nostro perdiscit, ac mox Ecclesiæ conciliata cum hæresi luem omnè animi deponit; iamque huius gratiâ à suis exhæredata victū famulando tolerat, tetricus ille Præco à Magistratu suo solum vertere est iussus. Restituta quoque à Nostreis Ecclesiæ Virgo Catholicis orta parentibus, quam egestas ad Prædicantis famulatum, huius consuetudo in hæresin, nostri nominis acerbū odium impulerat. Hanc tandem multis frustra tentatis diuturnæ piæ matris, alterius velut Monicæ, preces pro ea fusè reduxerunt. Nec silendus adolescentis Saxonis, Philosophiâ & Iurisprudentiâ egregiè excultri, ad Ecclesiam reditus. Is fluxos in Academijs Hæreticorum iuuenum mores execratus, Argentoratum venit, vt ibi litteris operam dare à parentibus crederetur, atque interea huc veniendi, deque Religione Nostros percontandi opportunitatem haberet. Ergo cum per æstatem partim, frequentibus sermonibus, partim in secessu meditando, ad nostras partes inclinaret, autumnoin eunte, Argentoratum reuertit. Ibi comperit adolescentes aliquot Marpurgō illuc delatos, Ioannem Pappum famosum Lutheranorum Magistrum percunctatos esse, quid de re Sacramen-

tariâ sentiret? Illum infidias sibi fieri ratum, v^t quod non dixisset, dixisse perhiberetur, negat se sine testibus responsurum. illos deinde cum quinque testibus reuersos, cum stomacho ex ædibus exturbasse. Eâ re adolescentis animus confirmatus est, ac mox apud nos fidem ritè professus, p^{er}que confessionem expiatus, sacram Eucharistiam percepit. Mulier contumax in morbo, qui illi supremus fuit, hæreticum Ministrum sp^{re}to Sacerdote Catholico cum cœnâ vocârat: adest ille impiger, & fur domû clanculò intrat, cui mulier panē Sacrilegum præbenti; *Quid agis, inquit, itane Diabolum mihi porrigis?* neque aliter fuit; nam sumpto bolo, illa furere, bacchari, aliaque præsentis Dæmonis argumenta ad mortem vsque dare non destitit. Atque hi egregij scilicet Prædicantium sunt fructus, quos Molsheimij fecerunt.

XIIX. CONFLVENTIÆ proamplificando templo Eleemosynâ diuersis acceptæ quingenti, aliquot & sexaginta aurei, qui magnâ parte in novum tectum absumpti sunt, quod mille & centum ferè florenis perfectum. Hic recenseri debet, quod in vno è tectoribus DEVS vltor statuit. Non satis illis blasphemias voces, dum tēplo tectum imponent, iactâsse; CHRISTI etiam effigiem ad ædis vestibulum è cruce pendentis, crura manûsq; truncabant. Suspectantibus Nostreis & crimen obijcientibus, mendacium addebant nefando Sacrilegio. Abeunt tum quidem absoluto illo suo penso sine pœnâ. Pergunt ad Gölfsanæ Ecclesiæ nouanda tecta, sed non minore

info-

insolentiâ. Accesserat fortè rusticellus B. Seruatium miracalis eo loco celebrem honoratarus. Offerenti munus suum, impio illudunt sarcasmo, atque in super Diuos etiam hominésque maledictis incessunt, quin & securi Sacerdotem ipsum, qui SS. in supplicatione Eucharistiam gestabat, petunt: nec tulit diutiùs impietatem vindicta diuina: affere enim disrupto, alter eorū è tecto collapsus infelicem effudit animam, alter prehenfis tignis ad pœnitentiam, utpote Catholicus seruatus est.

XIX. GYMNASIUM Paderbornense, in locum Collegio viciniorem, adeóq; cōmodiorem trāslatum prospero admodum cursū vtitur. Catechisticis exercitationibus vrbani, hoc demum anno paganæ quinque accesserunt. Fortè Euerghumena Nostrorū auxilio liberationem ab obsidente Cacodæmone impetratura sperabatur, eamq; ob rem non Catholici modò, sed etiā Hæretici in templū Nostrum confertim statuto die sese penetrârunt: ad quos Noster cōuersus, monuit, si qui fortè inter præsentes hæresi animos infectos haberēt, quamprimùm se inde ipsi subducerent, ne ab atro genio ex obsessâ migraturo possessi abducerentur. Hic alij alios aspeçtare, parúmque tutum esse arbitrari diutùs ibi cum periculo hære, ut proinde parum fidei suæ cōfidentes, certatim abitum parârunt. Excursiones & hinc Richbergam, & Molshemio Andeolam, Frustringam & aliò, suo non caruerunt fructu, qui ad inuidiam Hæreticorum magnus fuit.

COLLEGIVM MONA-
STERIENSE.

XX. Celebritas Scholarum fecit, vt infima & media Grammatica diuiderentur: emicuerunt vt vbique, in hac quoq; vrbe Sodales. Quidam in vicino pago curam animarum gērens, ex suis & aliorum à se corrogatis eleemosynis domum hospitalem nouam ex fundamento, dēque vitæ necessarijs sufficiētissimè octo hominibus prospexit. Nobilis cuiusdam famulus parū Catholicus supra mensam in Quadragesima Parthenio assidenti identidem carnes in os ingerere moliebatur. Hic iustā incensus irā, cum corporis robore valeret, regerit in importunum seruulum colaphos & pugnos. Ita prandent, & nequam seruus indignante familia, Dominōq; imperante, conuafare, domōque exire compulsus est. Adolescentulus Sodalitatis Angelicæ, dum oratoriolo suo exornando operam dat attentius quā cautiūs, per scholas altas præceps ruit: Exanimis ad diem pœnè iacet solidum: Vulnerarij de vita desperant: non perinde Sodales, sed eum precibus suis ex lethi quasi veterno incolumem excitauerunt. Puer Parthenius parentem Hæreticum, tam diu precibus, historijs, exemplisque de B. VIRGINE narrandis fatiganit, donec posita hæresi fidem agnosceret. Mulier desperatis medicorum remedijs, consilium acceperat à filijs suis, qui Sodalitij Mariani erant, peregrinationis ad Crucem Strombergensem.

mira-

miraculis illustrem suscipiendæ. Secuta mulier bene suadentes est, sanitas mulierem. Collegio accessit nouum prædium & domus, auctoritate fauorèq; Serenissimi Principis Ernesti; templo argenti facti & infecti magnum præcium.

COLLEGIVM HIL-
DESIENSE.

XXI. PESTIS incessit hanc urbem initio facta à Lutheranis, quorum est incredibilis audacia; pòst tamè etiam Catholicos carpere ausa, uno è Nostris capite contenta. Fuit is Martinus Zeidlerus, nostri templi ædituus, qui antequam Societatem ingrederetur, Religionis Catholicæ causâ, quam tum recens erat amplexus, in vincula Spiræ coniectus fuerat. Eius ægri votum DEVS ratum habuisse visus est, cùm se vno sublato, reliquo Collegio parci orarer. Interea ab ijs, quibus opè ferre ægris concessum est, ea charitatis seges fuit, quæ tali tẽpore solet. Illud memorabile. Quidam ex agro Moguntino apud hæreticam feminam opus faciebat, cùm pestilentiâ inficitur, & periculum vitæ adit. Rogat ergo matrem familias Sacerdotẽ suæ factionis accersat: illa aduersarum partium nebulonem accituram recipit, Catholicum citra dedecus suis ædibus admitti non posse; homo Catholicus tam barbarum donum detestatus, inde se, vt potest, educit; & quoniam non habebat ad quem confugeret, in cæmeterium summæ ædis proreppit, humique se abiicit, certus ibidem emori, vt

qui ceteris præfidijs Catholicis viuus eguisset, Catholicum saltem sepulchrum mortuus occurreret. Nostri per aliquem fortè edocti auxiliatum aduolant, ac primùm sub malè materiæ tectum, mox in desertum Benedictinorū sacellum deferunt, vbi voto B. VIRGINI facto morbum depulit: simul Nostrorum charitatis, simul DEIPARÆ beneficentiæ locuples testis. Tres & quinquaginta in hoc Collegio ad fidem inducti varijs rationibus: alios enim conciones, alios Prædicantium inhumanitas, vafrities & discórdiæ, quendam etiam Agni cerei sæpiùs perspectæ vires ad hæresin exuendam impulerunt. Nouem Cœnobia partim virorum, partim feminarum lustravit cum Magistro Sacerdos, dum Halberstadium & Magdeburgum excurrit, magno quidem labore, sed pari fructu, quando plerique eorum quos accesserunt, vniuersorum delictorum piacularem narrationem instituerunt.

COLLEGIVM EMBRICENSE CVM MISSIONE
Sanctensi.

XXII. Vsa est iure suo mors in P. Petrū Sgrotenum, qui annis viginti septē, quamdiu scilicet nobiscum erat afflictam ferè semper valetudinē passus, nihilo tñ minus alacriter interim Grammaticā suam pueris inculcauit, aurēsq; confitentibus, quoad eas extrema hora strinxit, magnā hominum vtilitate habuit apertas. Abstulit eadem veteres duos Societatis amicos R. D. Bernar-

nardum Louwermannum Embricensem Decanum, qui prius Nostros in urbē inductos, domi suę perhumaniter habuit, fortissimè defendit: & D. Arnoldum de Rees virum Consularem, qui non minùs constanter coloniā Societatis recens huc deductam cōtra grauissimas maleuolorum tempestates, & in Senatu & apud ciues auctoritate sua protexit. Gymnasium in cōmodiorem locum translātū florere cōeperat, nisi erepto Illustris Ioanne Guilielmo Iulix, Cluix & Montiū Duce omnia armis turbata essent. Pretium ædiū, quæ scholis habendis emptę, magna pariter tum aliorum amicorum, tum præcipuè Senatūs Embricensis liberalitate persolutum est. Noua & latina concio in nouo Gynasio haberi cōcepta. Excepti oratione prosā & versā cū in Collegium & Gymnasium venissent Marchio Brandeburgensis Ernestus, & Wolfgangus Guilielmus Comes Palatinus Dux Neoburgicus: audierunt libenter, quod & capita aperta, & dictorū in scripto postulatio testificari videbantur. Quin & actis gratijs P. Rectorē ad prædiū familiariter inuitarūt, in quo cū omnia humanissimorū Principū signa ostendissent, addiderūt promissū, *nil se Ecclesijs vel Religiosis obfuturos unquā, quin potius omnia eorum iura defensuros: q̃ quā animosē ac generosē Illust. Neoburgicus ante paucos quā hæc scribimus annos præstare cōeperit, tot⁹ mūdus nouit, DEVS. Opt. Max. remunerabit.* Cum venerando capite Martyris vnus ē D. Victoris comitatu accessēre tēplo varia & pretiosa dona. Virgo moriens agri hęredes Socios scripsit, præ-

scr

ter additam aliquantam pecuniæ summam. Crux argentea trecentorum circiter philippeorum ornandæ ædi illata.

XXIII. RESSAM & Cranburgum sanctioribus anni temporibus ad pietatem excitauerunt consuetis muneribus qui mittebantur. Et quia Sanctensis Urbis Hæretici morte Principis audaciores sunt facti, ne quid Catholicis noceretur, Decanus reliquique Canonici auxilia apud Societatem quæsiērunt, petito à Rectore Nostro Concionatore, & consilio fundandæ Societatis inito. Missi sunt Octobre mense duo, qui boni viri ædibus excepti, doctrinam Catholicam, quæ ex superiore, quæ ex inferiore cathedrâ tradēdo, totam pœnè urbem exciuerunt, atq; hunc præcipuè fructum retulerunt, quod grauium virorum testimonio nunc etiam dominico quouis die plures Sacro Missæ officio intersint, quàm aliàs, vel Paschatis, vel Pentecostes sacratissimis diebus.

COLLEGIVM AQVIS.

GRANENSE.

XXIV. CALAMITATES variæque rerum perturbationes fecerunt, vti quater minimùm hoc anno in æde nostrâ publicè solemnitèrque supplicaretur, litaneuticæ preces magno populi accursu ad dies plures continuarentur. Idem peractum in alijs quoq; Sacris per urbem locis. Ab Hæreticis ad Catholicos traducti viginti quatuor; Apostata vnus ordini suo quem deseruerat, resti-

restitutus. Miles cū post multa in Belgio merita stipendia honestā cōditione missionem impetrasset, vota sua, quorum reus erat, ad Aspricollē Diuāque Halensem exoluere instituit: sed cū postmodū mutatā voluntate ad alia sese signa militaria accinxisset, à fraudulētis viarum obsessoris ex insidijs appetitus, ac plumbeā glāde secundū genu traiectus mori cōepit. Igitur ad DEIPARAM conuersus, hoc extremum petijt, quādoquidem moriendum sibi foret, ne in expiatus moreretur. Obtinuit: nam, curru Aquisgranum delatus, ab ipsā statim Confessione, inter Sacerdotis Nostri manus placidissimē conqueiuit. Linteo, quod sacras Diuorum reliquias attigerat, affectis corporum partibus, vt suaferat noster, admoto, duæ familiæ aliquot annos excruciatæ conualuerunt. Templo calix datus, nouūmq; altare marmoreum sumptibus Generosi D. ab Ansténrath erectum.

SEDES ERFVRTENSIS.

XXV. MAGNO tandem labore impetratum. Erfurti habitare, in conductā viginti quinque aureis domo, idque ad triennium, quāuis nec id tutò, cū nunquam acrius vicini Principes fuerint sollicitati, vt vrbe pelleremur. Saxo namque, vrgentibus æmulis, Electorem Moguntinū monuit per Legatū, *Iesuitas nimium sibi vicinos esse: Erfurto hos auocaret*, (vrbs in Saxonistutela est) *ne noua & pernicioſa dogmata suis etiam finibus inferrent.* Responſum à Moguntino sapienter, *Rogare se col-*

se Collegam, ne in aliena Repub. quidquam turbet, nullâ Patrum pernicioſa eſſe dogmata, ſibi & Patribus eandem prorſus Religionem defendi, eadem probare, damnare eadem: mirum proinde ſibi videri, Saxone Moguntino Leges de Cöcionatoribus dicere, cüm ipſe Saxoni omne in ſuis Prædicâtionibus arbitriũ permittat. Quin & DEVS ipſe hîc cauſam noſtrâ ſingulari interuêtui iuuare ac promouere videtur. Præco Pſeudoeuangelicus aſſiduo latratu contra Ieſuitas & Carthuſianos gannire ſolitus, vrbe exire ſolumque vertere, non fanè ob virtutem eſt coactus. Par coniugum fidem abiurârat, & vxor iam cœnâ Lutherana ſeſe inquinârat, quæ & probra in Catholicos iacere eorũque Religionem, religioni minimè ſibi duxerat. Poſtridie dum nuptijs agnatæ interſunt, corruente domo ipſa penitus cum multis alijs obteritur. Maritus toto corpore fractus, miſerabili modo aliquandiu luctantem cum doloribus animam traxit. Eccleſiæ manus dederunt viginti. Foris Catechiſmus in pagis doceri, in vrbe nondum, niſi inter priuatos parietes cœpit. Sacelli anguſtiæ laxatæ: Sacramenta apud nos obierunt, mille trecenti duodeciginta, numerus ſupra omnem memoriam maior. In prædio quodam ſuburbano PP. Carthuſianorum ſeptem equos veneficijs ſtrauerant ſagæ, quarum molitiones nefarias ſacris remedijs à reliquo iumentorum grege auerterunt Noſtri. Vocata ex hoc mundo D. Magdalena à Demſtet, heroicis virtutibus matrona, Societati agros, vineta, paſcua teſtamento legauit; quorum æſtimatio ſeptendecim milia au-

lia aureorum attingit. Ac ne lites potiùs nobis relinqueret, quàm hæreditatē, tabulas ipsas quas nobis reliquit viua, Cæsareo diplomate & Archiepiscopi auctoritate consignari curauit. Hinc furere cognati, habitum lugubrem deponere, sed biduo pòst resumere sunt coacti. Neptis enim ex sorore Magdalenæ, cum per risum diceret; *Mater teram sēsitare tertiam à DEIPARÆ, habentem in sinu Michaëlem, qui eam cheli oblectaret,* mox ingenti dolore correpta, nullà apparente causâ, aut morbi signo, immani vociferatione intra duos dies moritur, aspectu adeò tetro horribilique vultu, vt clausâ tumba citra morem, gentis efferenda fuerit; cum è contrario Magdalenæ vultus tametsi vetulæ tanta dignitate extiterit, vti hæretica mulier negaret se vnquam speciosius funus intuitam, quod & pro miraculo vicinia spectauit. Legarunt quoque D. Ioannes Cornerus aureos cum calice trecentos, D. Ioannes Erbius quadraginta.

SEDES ALTENENSIS.

XXVI. INIURIOSVS ille olim declamator Philippus Nicolai, fœtu posthumo libellorum editorum adeò in nos infamem linguam suam ac stylū exacuit, vt Lubecēsis vrbis Senatus ad editionis monstrū exhorrescēs, etsi Luyheranus, sui iuristypis lucem interdixerit. Quàm autē homo perfidus, Senatum Hamburgicum iuxta cum plebe in Societatem concitauerit, facilè est arbitrari, quod eius odium aliquot è Nostri sanguis-

sanguine ac vulneribus luere sint coacti: quin etiam vnum aliquem Sacerdotum nostrorum, viâ publicâ interceptum nudatis gladijs confecissent, nisi ad defensionem parati vrbis studiosi insultum fregissent. Auctores tamen facti Senatus postea conquisiuit, sed quia fugâ pœnas auerterant, non acquisiuit. Litteras interim minis & conuitijs plenas ad Illustrem Comitem nostrum Schaumburgicum dedit, quibus nos in inuidiam vocaret: verùm æquus Princeps datarum exemplari transmissio, & purgationem petijt, & acceptam probauit. Acculationi illi occasionem fecerunt Studiosi duo, qui pertæsi Hamburgensium disciplinam, & famâ Scholarum Societatis permoti, easdem meditabantur, quo fine & commendationem Nostrorum efflagitabant. Acceptam igitur (dolo an casu) Prædicantes intercipiunt, contra ius omne referant, & commendationis beneficium pro maleficio vulgant. Magistratus Altenensis Nostrorum precibus inductus mortuorum elationem communi Senatûs consulto indulgit, imperatûmque Prætori vrbico, vt à cœptâ in Catholicos feritate desisteret, quacum ille nuper quendâ ob matrimonium apud nos contractum ad carcerem, & mulctam raperet, huncque persolvere detrectâtem, domo per vim pignore extracto tyrannicè habuisset, iussus est integram omnis iacturæ facere redhibitionem. Et Prædicantium quidem ipsorum maledicetiam in nos, diuina ultio satis compescuit, occulta eorum in vulgi notitiam flagitia denudâdo, quibus peruulgatis ma-

gnae eorum insolentiae & auctoritatis diminutio
subsecuta est. Res sic se habet. Exarserant in se
mutuis odijs primarij duo Verbi ministri, erum-
punt impotenti voce, ille hunc magia reum a-
git. Magistratus politicus in re tam nouâ & in-
solenti iuris vsurpat partes, citat, officio interdi-
dit. Tuentur se (ridiculè) iure Ecclesiastico
homines profanissimi: fortè enim annos ante a-
liquot procusum erat Brunswicèsi in vrbe Sche-
dion eo titulo: *Nullum esse Magistratui ciuili ius ad
degradationem personæ in Verbi Ministerium constitu-
tæ.* Huius libelli vetulum aliquod exemplar re-
pertum prælo subiiciunt, disseminatur protin-
us, eâ spe, fore, forum vt declinent. At Sena-
tus causam prosequitur, qui vel Clericorum Ca-
tholicorum exemptionem confirmabit, vel im-
piorum hominum ausus retundet. Certè vici-
nus Bremensis Princeps cum aulicum suum Præ-
conem nuper simili in scelere reperisset, iussit
publicè virgis cædi & exulare.

XXVII. ERÉPTÆ interim lupis istis è fauci-
bus oues CHRISTI nouem: ex ijs Vngarus mer-
cator, qui cum mutandæ in fidei perfidiæ propo-
situm distulisset in Lusitaniam, ter altum ingres-
sus, ter à tempestatibus huc relatus est: donec tã-
dem Catholicum se professus DEVM simul &
ventos placauit. Ipsum id effecit nauta Catho-
licus Agno DEI cereo: quin & mulier partû quin-
que diebus impeditum incolumis expediuit.
Primum facere in ædiculâ nostrâ alumnus qui-
dam Romæ è Collegio Germanico huc digredi-
ens

ens voluit memorabili exemplo; quod in his locis ab anno millesimo. quingentesimo vigesimo quarto factitatum nunquam est: admirati sunt Hæretici apparatū insolitum: pueros, inquam, qui Neomystræ angelico schemate à Ministerio erant; tum Sacerdotem nostrum assistentem, pluuiali aureâque veste quasi trabeatum: supra eorum ingenium & cerebrum fuit hæc res: unde sparserunt in vulgus, Iesuitas Episcopos ampla potestate Symmystras inaugurasse: approbant tamen Catholicorum in sacris obeundis, & reuerentiam & maiestatem.

SEDES HAGENOENSIS ET WORMATIENSIS.

XXIIX. HAGENOENSI Magistratui nihil in votis magis est, quam vt sedatis Imperij procel-
lis securè & quietè ad foundationē Collegij peruenire queat. Interim amplum nobis Musæum coaptatum, atque à Serenis. Archiduce Maximiliano impetratum, vti floreni centum annui, & ligna in quadriennium nobis suppeditetur. Templum ducentis circiter aureis preciosius factum. Inter eos, qui beneficia in Nostros contulerunt, sunt R. Antistes Nouicastij & D. Comes ab Hannato, quæ magnam partem Cranij D. Felicitatis ex hæretico loco, non sine Diuino sanitatis beneficio trāslatum, tēplo nostro donauit. Fructus hîc vniuersim is fuit, vt nullus paulo solemnior dies esset, quem pœnitentium frequentia solito maior non celebraret.

Trede-

Tredecim hæresin reliquerunt, tribus plures in alterâ sede. Agra vna effigie B. IGNATII, quam numisma Rosarij exhibebat, conualuit, fatum immaturum suo tempori & portioni referuauit.

XXIX. WORMATIÆ Conciones & Catecheses non tantum Catholicis auditoribus, sed Hæreticis etiam augentur. Defendit autem Societatem pro sua bonitate CHRISTVS Dominus contra aduersarios & multos & potentes: qui & ardorem seditiosæ plebis mense Iunio, cum aulam Principis publicâ vi oppugnatum irent, iamque laqueos paratos ostentarent, repressit discussitq; periculum omne, etsi iam tum grandia tormenta omnia aduecta stragem minitarentur. Ciuium iniuriam edicto Spirense iudicium cohibuit, Imperator verò nobis Protectoriales (vt nominant) transmisit, quas impetrasse pro miraculo fuit. Sed parum erat tabulis imperatorijs nos munitos esse, si necessarij sumptus negarentur, quod in procliui fuit; Patroni enim nostri grandia quidem, sed cum litteris illis promittebant, quas impetrari non posse putabant. His ergo obtentis patuere animi: Victore tamen optimo principe, & sedecim nobilibus viris, in domum assignatam spectris infamem migrauimus, primoque die sacris ritibus lustratam, omnibus hætenus terculamentis fecimus exortem. Eleemosyna templo domuique obtenta aureorum trecentorum æstimationem habet.

Est sanè in his partibus occasio & locus, vbi
Catholicis antiquæ fidei ac virtutibus specimi-
na dare licet, quod pronuper vir quidam senio,
& exemplo venerabilis præstitit, qui cum Calui-
nisticam cœnam gustare nollet, per mensem
carcere exceptus est, liberè professus: *potius sibi*
putrescere decretum esse, aut fame perire,
quàm cum Sacrilegis
cœnare.

P R O V I N C I A P O L O N I A.

Verſati ſunt in Polonia locis quatuordecim Socij triginta ſeptem ſupra trecentos, demptis decem, qui diem ſupremum obierunt; quibus octodecim ſuccenturiati ſunt.

	<i>Univerſim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholaſt.</i>	<i>Adiutores.</i>
Cracoviæ in domo Profeſſa.	XXII.	XV.			VII.
In domo Probationis ibidem.	XI VII.	IX.			VI.
In Colleg. Poſnaniſi.	LV.	XXI.	IV.	XX.	X.
In Califiſienſi.	LVII.	XX.	IV.	XXIII	IX.
In Lublinenſi.	XLI.	XIV.	V.	XIII.	II X.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Precept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
In Iaroslauicnsi.	XXXIII.	XIX.	V.	II.	IX.
In Leopoliens.	XXXII.	XIV.	L.	X.	VII.
In Luceoriens.	XII.	VI.	II.	II.	II.
In Sendomiriens.	IX.	IV.		I.	III.
In Torunens.	IX.	IV.		I.	III.
In sede Gedanens.	VII.	V.			II.
In Camenecens.	V.	III.			II.
In Misione Aulicâ.	IV.	I.			III.
In Misione Belgicâ.		IV.			

Schismatici, Arriani, alij Hæretici Pont. Max. Nostrorum operâ in Prouinciâ vniuersim, se subiecerunt ducenti septuaginta octo.

Vniuersæ vitę noxas recensuerunt ducenti sexaginta duo.

Pacificationem, præter tria oppida integra, admiserūt quinquaginta quatuor.

Salutis abiectam spem resumpserunt quinque.

Pauperibus impetrati aurei stipis nomine trecenti quinquaginta.

Ad honestatem reuocati quinquaginta vnus.

Commentationibus B. Ignatij vacauerunt quadraginta tres.

Eiusdem Beati auxilio adiuti quatuor.

DOMVS PROFESSA S. BARBARÆ CRA- couiæ.

I.

DOMVS MVITIS Mo-
dis profuit aliorum saluti. Ca-
techismos explanandæ ratio-
nerè primùm hoc anno con-
stanter introducta, & moe-
Romano tradi cœpta. Si Tirones excipias, qui
in suburbijis docent, quatuor nunc templa occu-
pant Gatechistæ, qui priùs in vnius S. Stephani
tantummodo audiebantur. Pro summâ vris
æde Concionator è Nostris postulatus & impe-
tratus, magnam magni fructûs spem promittit.
Iam certè carniû diebus religiosis vorancarû
malè inolitę consuetudines bonam partem abo-
litæ; vsus Sacrificij per hebdomadam etiam au-
diendi introductus; principio Aduetûs Domini
solemnis instituta comprecatio est pro felici ni-
mirum exitu belli Moschouitici, à Sereniss. Rege
suscepti. Qui & ab Episcopo eum in finem pre-
ces, & a P. Prouinciali nostro stata per totam pro-
uinciam

vinciam Sacrificia postulauit. Astrologorum & Genethliacorum repressa temeritas, & ipsa horoscoporū designatio Vulcano tradita. Cum varijs deinde sectis, Lutheranâ, Caluinianâ; Barbaris, Græcis litigatum: victi & conuicti herbam Catholicis porrexere quadraginta vnus. In excursionem quadam (susceperant enim Patres aliquot vtilissimè) persuasum cuidam hæretico, homini nobili, ne in oppido, quod vna cum iure patronatus (vt vocant) recens emerat, antiquam Religionem immutaret; quod & ipse facturum sa manu stipulata recepit, præsentibus tum multis alijs nobilibus viris, tum eo ipso, penes quem est summa iudiciorum maioris Poloniæ.

II. SPE consequendorum paucorum nummum quidam Cacodæmonis ope imploratâ, chiographum, quo se eidem deuoueret, in terram defodit: id cum postea quæsitum non amplius reperisset, nec tamen orcinum monstrum se stitisset, agnouit misericordem DEI indulgentis bonitatem, pactumque nefarium apud nos dissoluit. Puer à patre edoctus (fortè, an ioco!) matrem vt feriret, identidem fecit. Igitur morbo correptus primò quidem manûs illius facultate, qua parentem feriebat, tum deinde lucis etiam & vitæ vsurâ priuatur, patre nequicquam pro pueri sanitate vota concipiente, & culpam seriò tandem confitente. Vnus quidam è Sodalito VIRGINIS Assumptæ, quod ex Academicis cōstat, Ouidij libros de amoribus inscriptos eo solùm emit proposito, quo supprimeret pestem, ne videlicet cuiquam alteri eos fortè legēti

venenū inde cum periculo propinaretur : damno pecuniæ, animæ damno sapiēter posthabito.
 III. *ÆDES* nostræ ampliores factæ plus quàm altero tanto. Sumptus septem millia aureorum faciliè conficiunt : ad quam summam multum inprimis cōtulit D. Palatinæ Firleio wꝛq̃ munificentia, quæ præter calicem aureum mille ducentorum florenorū estimatione duo millia etiā ad coëmendas pro ædificij areā vicinas domos gratis adnumeravit. Ac ne cum incommodo in plateas aq̃atum ire perpetuò cogeremur, Senatus Cracouiensis è publico nostræ domui aquæductū ultro concessit. Templum præterea calicibus duobus, & coronā argenteā, lipsanothecā crySTALLINā, cortinā, vestibus Sacerdotalibus duabus, & centum denique quadraginta florenis est donatum. Contrā, verò nostram beneuolentiam experti sunt B. Ioannis Religiosi viri, ægrotorum Ministri, qui cū ex vrbe missi, hospites Cracouiā attigissent, apud nos in domo separatā per trimestre diuersati, Episcopo primū, & Palatino Cracouiensi commendati, deinde ciuibus; iam tandem certam ac propriam sedem sunt adepti.

T I R O C I N I V M A D D.
 STEPHANI.

IV. *BREVIS* quidem Tironis vnus fuit inter nos commoratio, sed vitæ probatæ memoria apud omnes diuturna; nimirū Ioannis Diel, quem lenta tabes (incertū quibus ex causis contracta,) in ipso Religionis limine absumpsit. Fuldæ in.

Fran.

Franconiâ, parentibus peste Lutheranâ infectis natus, dum Herbipoli in Gymnasio nostro studijs operâ nauat, adscribitur Catholicis, indeque paulò post à nobili Polono cui ob morû suauitatē ingeniūq; indolē vehemēter probabatur, huc deductus, litteris redditus, & pro Societate tandem designatus est. Cū gaudio ingentiq; lætitia præstolabatur mortē, quam & præsensisse argumēta sunt, quòd pridie quàm excederet, interrogatus à nonnullis; quandonam speraret corporis vinculis se expeditum iri, responderit. postridiē: pedes suos, quos egrē admodū trahebat, dum casu quodam cōspicaretur, *non, inquit, crastinâ die vobis. vi vestrâ facultate licebit.* Tironum aliorū non minùs valuit spiritus; quàm corpus. Ad solita exercitia accessit hoc anno lōgior supplicandi & feruētior volūtariē sese affligendi cōsuetudo: simul. n. Rex Serenis Moschouianâ expeditionē suscepit, implorare illi DEVM cœperunt, ardentēq; coram venerabili CHRISTI corpore per vices quot diebus festis supplicare. Nec sanē immemor optimus Monarcha, quantum per superiorum annorum bella militūque licentiam res nostræ fuerint accisæ, regijs tabulis cavit, ne subiecti in prædijs nostris exactionibus, aliisque expeditionis promouendæ oneribus grauarentur.

V. DVm obuios fortē in agris & plateis ex itinere fidei rudimenta edocent Tironum aliqui, incidunt in hominē multa ætate spectabilē, in cuius consuetudinē, aliud velut agentes (canitiē enim hominis reuerbantur) dum sese insinuant, tandem etiam quærere audent; num Decalogū nosset

set? probissimè respondet ille : iussus edicere, manibus velut ad precandum compositis, versiculos quosdam, olim à Ludimagistro in scholis triuialibus pueris proponi solitos, hunc in modum pronunciat:

*Cùm steteris coram Dominis, hæc quinq; tenebis:
Iunge manus; compone pedes; caput eriges; visu
Ne dispergaris; nisi iussus pauca loquaris.*

Non tenent risum Nostri; ille, sese enimuerò hæc à primis annis didicisse, & Dominicæ precationi quotidie adiungere solitum testatur. Edoctus ergo meliùs abire permittitur. Ingressi aliquando die sacrâ domum rusticanam, vbi nonnullos alexæ, neglectâ re diuinâ vacantes reperere, castigatósque acriùs, eò minis tandem & pœnarum æternarum propositionibus perpulère, vt lusum infamem perpetuò detestarentur, vno inter eos obstinatior, in malo animo perdurante, qui amissis ludo vestibis seminudus, nunquâ se desitum ab eo affirmavit; ne frustra à parète (qui tum decrepitæ ætatis præsens aderat) eam artem puer didicerit. Tantùm potest in prauam partem educatio. Tradiderat in pago vrbi vicino doctrinam Christianam pueris Noster, quos dum admonet, vt diligèter & modestè suo quifque loco positus lectionem sibi præscriptâ ediscat, profligatus quidam iuuenis fistulam æneam contra Nostrum exonerat, nolente DEO: globus enim in puellam, quæ petulantior inter omnes adfuit, nec sæpius monita quieuit, exerrauerat, grauitérque læserat. Comprehensus maleficus, & Iudici traditus suas pœnas habuit; omnibus
interim,

Interim, qui præsentes erāt, diuinam bonitatem obseruatum Nostrium prædicantibus. Sacerdos quidam læsus ab vno aliquo suæ curiæ Ministro, multis præsentibus testibus iureiurando affirmavit, se vulneratione graui, si nō illatā nece iniuriam vindicaturum, iamque ad proximam domum mucronē nefario sceleri expediturus properabat, aduersario interea iuxtā cum fratre germano nihilo segniùs ad conflictū se præparantes tentāssent omnino quid grandius, nisi Nostrorum vnus interuentu suo atque auctoritate furias inhibuisset, ostendissētque verbis grauib., quid, quoue in loco, (cœmeterium ibi erat) quibus periculis ageretur. Redierunt inde mox in gratiam mutuōsq; amplexus vterque, ipsis præsentibus, quos offenderant, confessionēque piaculari factā omnē etiam simultatis memoriam, aboleuerunt. Subuentum necessitati domesticæ aureis ampliùs ducentis. Ad vtriùsque templi ornatum accessēre multa; pretiosum poculū ex nuce Indicā pro sacello: pro parœciā nostra calix; vestes quatuor aureo argenteoque filo rigentes; & altare S. Hedwigi, regni huius patronæ, consecratum.

COLLEGIVM POSNANIENSE.

VL. Mirum est, quanto solatio gratulationēq; omnium litteræ R. P. N. Generalis, quibus Sodales B. V. in Societatem Romanorum adlebantur, fuerint exceptæ: attulerunt nonnullis
nouos

nouos quasi spiritus & pro virtutibus obtinēdis conatus ingentēs. Toto magni ieiunij tempore ex omni numero delecti alij atq; alij, qui hospitales domos obirent, stipe officijs, consilio iuarent. Quatuor Xenodochijs epulum lautum cū vestibis datū. ministrantibus tam Nostis, quàm Sodalibus. Pascere & vestire pauperes, compluribus quotidianum est: adeò gētem hanc tangit conditio mortaliū. Est inter hos Sodales, (vt ex-
 emplum alteroꝝ rem declarē) vir memorabilis sanē, & patiētiā & charitate. Hic multo tēpore potentis alicuius & factiosi ciuis conuicia passus nunquam reponebat: sed & in mercibus insignes aliquot illo agēte fecerat iacturas; quas eo quidē tulerat animo, vt diceret, *ea se facile pro Deiparæ amore remittere, plurāq; ferre paratū esse*: pergebat ille alter molestus esse, donec permittēte DEO domum, & magnā rei familiaris partē incendio amisit. Tecto miser cariturus erat, nisi hic toties pessimē habitus occasionē misericordiæ & charitatis dilexisset. Inuitat ærumnosum domū suā: vxori eius, quæ propediem partum editura erat, cubiculum egregiē instruit, gratulatus sibi quàm maximē, quòd inimico facere amicē diuinitus liceret. Ex misericordiæ Sodalitio opulentus quidam virtute & diuitijs mercator erat, vir consularis, suique ordinis honestissimus. Tantus is pauperum fuit amator, vt decimam lucri partem quotannis in eorum vsum necessitatēque sepōneret: vnde in funere ipsius nihil tam ad speciem lugubre apparuit, quàm facies pauperum luctūsque egenorum, parētem cōmunem, lachry-

mis cōmunibus prosequētiū. Reliquit huic homini generi Xenodochium instructissimum; laudatūsq; pro cōcione à Nostro est, partim merito suo, partim quod ad hęc nobiliūmq; funera, gētis more, maximi fiant cōcursus, vnde fructus non negligendi reportantur. Sequuntur viros eādē viā magnis passibus adolēscētes Parthenij, qui & ipsi in Quadragesimā pauperibus octuaginta Confessione ad Eucharistiam comparatis, lautum ministrauerunt conuiuium. Toto eo Sacratissimo tempore meditationibus breuib; de CHRISTI Seruatoris cruciatibus quotidie in loco ad id comparato vacarunt.

VII. REVERENDISSIMVS Antistes minora eodē in genere nequaquā facit. Pauperes duodecim ad exemplū magni illius Gregorij alit perpetuō. Adiungit extra ordinem subinde plures. Perfecit idē rem toti ciuitati perutilem. Editum à Rege erat, ne Hæreticus in posterum, vllus cuiuscunq; factionis in iura ciuitatis acciperetur. Id iam ille pmulgari, licet Hæretici viri nobiles ac potentes totis viribus contra niteretur, curauit. Et cū Senatoribus regni aliquot negotiū daretur, rem vt diligenter inspicerent atq; examinarent, ille tñ constantia sua animiq; contentione tantū effecit, vt ratum haberetur editum. Interim hæreticā pellem ampliùs septuaginta detraxim⁹; nec min⁹ amamur à nōnullis, quàm ipsi eorū Ministri. Femina perillustis, quanquā ipsa à nobis nondum stet, eo tamen est in rem Catholicā animo, vt Sacerdotem nostrū euocare nō dubitarit, qui familiā vniuersā Sacramentis

mentis impertiret, gratiâsque abeunti pro nauata operâ ingentes egerit. Ad constituendam præterea pacem Hæreticus homo, cùm frustra Ministro suo sequestro, vtpote inepto, vsus esset, Nostratem adhibuit: res ex animi sententiâ euenit & pax constitit. Ad Iconoclastarum audaciam arguendam, coercendamque hoc faciet. Quædam Lutheri erroribus imbuta, pagi alicuius domina templum Catholicis ereptum nefarijs polluerat sacris: id Nostros, qui tum in Missionem versabantur, id omnes bonos acerbissimè habuit. Actum ergo est apud tribunalis Iudices per Episcopum, lîsque secundum Catholicos data, templum ex edicto receptum: tum verò furere sui impotens animal, dolorêque in vindictam agi: ligneum mox CHRISTI patientis simulachrum arripit, catenâ ferreâ onerat, totôq; raptatum cubiculo ludibrium facit: ac ne quid summæ iniuriæ deesset, pœnitentiam malitiosè simulans, escam ori admouet, effigiêmque ioculariter pascit. Hanc mulieris Isauricam impietate statim excepit diuina vindicta, correptamq; ream continuo triduo ita exercuit, vt lógiùs sceleratum spiritum retinere non potuerit. Exædificatio cubiculorum aliquot Collegio huic pernecessaria fuit, quam iuuit Reuerend. florenis ter centum. Eleemosynam à varijs acceptam, ad summam redege, reperique bis mille, quadringentos, sexaginta aureos,

CALISSIENSE ET LVBLI-
NENSE COLLEGIA.

IIX. FVNESTVS iterum Calissio, ac planè fatalis fuit annus, quando ipsa adeò D. Ioannis Baptistæ dies orto ante sextam pomeridianam incendio intra horas aliquot totam ciuitatem in fauillam redegit. Perierunt duo templa primaria, vnum D. VIRGINI, alterum D. Nicolao dedicatum; periit prætorium, & reliqua tam publica, quàm priuata ædificia vniuersa, pauculis quibusdam circa mœnia, & suburbij exceptis, tum etiam D. Stanislai æde: quæ cùm olim ante duos scilicet & septuaginta annos simul cum ciuitate flammis itidem periisset, neq; pristinum adhuc splendorem recepisset, nunc licet illi periculum ex omnibus instaret partibus, singulari DEI beneficio mirabiliter intacta remansit. De Collegio autem quid dicam? quanto in discrimine? quibus timoribus versaretur? Videre erat flammarum globos vndique circumpetes; nunc per fenestras in penetralia, nunc sursum in tecta ferri, ventis modò ipsis pro Collegio, mox contra illud pugnantibus. Iam locis aliquot in supremâ parte ignem conceperant tigna; iam plena domus fumo caligabat: actum esse ab omnibus putabatur; & sanè erat, nisi DEO propitio vnius è nostris Adiutoribus singularis in defendendo industria occurrisset. Is enim iam præsentia audacior factus periculo, licet alioqui grandi adeoque impedito corpore & multorum iam anno-

Dd

rum,

rum, arreptis cum aquâ vtribus sensim reptâdo per medium fumosæ caliginis in sublime euasit. & incendiû serpens repressit. Neq; reliquorum studia in tutandis alijs locis, adiuuâtibus præsertim Religiosis D. Francisci de obseruatiâ, & nostris discipulis, desiderabantur. Inter ciues, qui extra muros omnibus suis bonis incêdio absumptis profugerant, audiebantur voces illæ: *vtinam vel D. Adalberti ædes salua! Vtinam collegio benè sit, et absq; damno!* vt nobis tantopere afflictis cōsolationi esse possit. Fuit, qui postquam Collegio flammâs imminere intellexit, vltro se dedit in preces, & Coronâ B. VIRGINIS pro ope VIRGINIS supliciter recitauit. Vnū porrò erat Collegij nostri horologium, quod cū singulos quadrantes & horas æris sono designaret, mirè totâ illâ nocte amicos nostros exhilarabat, quod inde colligeret, ædibus nostris bene esse. Ita præsentī malo inter tot miseros defuncti pœnè vni Nostri, meritò magnas diuinæ bonitati gratias egerunt, & cū sequentibus diebus rerum omnium penuria ciuitatē ærumnosiores redderet, pro viribus & facultatibus suis prouiderunt, vt cibo, potu, habitatione egentium inopia subleuaretur. Quanquam autē cōmune toti ciuitati malum effugerunt Nostri, linguas tamen maleuolorū effugere nequaquam potuerunt. Dum. n. incendij huius auctor quæritur, culpa partim in ciuem aliquem de nobis optimè meritum, partim in discipulos nostros, eâ die bombardarū explosionibus intra mœnia vsos, deriuatur. Quod vtrunq; licet falsò diceretur, in vulgus tamen prolatum,

maxi-

maximam illi ciui, maximam Societati iuxta, ac litterarum studiosis apud multos inuidiam conflauit. Sed abiit tandem in fenum non minùs quàm ipsa vrbs vanissimus iste rumor, Nostrosque priore iterum loco ac gratiâ apud ciues innocentia & multifariam testata industria, quâ omnium salutem promouere diu noctûq; contentissimè laborârunt, constituit.

I X. Et QVAMVIS Discipulos nostros atrox hoc incendium, quòd hospitia deessent, aliò migrare coëgerit, adeò vt circa studiorum instaurationem plures ducentis numerati non sint, fuit tamen in aliâ segete messis.

Instituti foris Sacerdotes, ne turmatim confidentibus, vt nonnulli absurdè consueuerant, aures darent, sed singulis sigillatim vacarent. Pessimi exempli cōsuetudo, quâ feminae in ædibus Religiosorum virorum saccis indutæ in publicas supplicationes viris permistæ prodibant, abrogata. Rudes mulierculæ formam baptismi, quâ tempore necessitatis utebantur, meliùs edoctæ. Quanti ob hæc & similia negotia Societatem nostram faceret Illustris vir, Palatinus Syrodiensis, Koniecpolski, vltimo vitæ suæ testamento sic declarauit. Vocari iubet ad se duos filios natu maximos, quos præsentibus graui primùm oratione ad Societatis amorem extimulat: tum verò conatus eorum, qui superioribus annis tantopere eam oppugnabant, illis audientibus improbat: tandemque auctor est, armis eandem, si quando vsus esset, defensum ire ne intermittant.

X. EXPEDITIONEM vltimam in cœlestem vsq; regionem tres Nostrorum suscepêre; ex Collegio Calliffiensi duo: P. Nicolaus Osniski, annorum vnus & quadraginta, qui lustratis Italiâ & Palæstinâ Sacerdos in Societatem receptus, sexennium ferè strenuam iuuâdis mortalibus operam dedit; & Andreas Mieskouiski, qui è tirocinio ad Philosophiam recens missus, longaque tabe confectus, pridie quàm moreretur, votis Scholasticorum, quæ ardentissimè experierat, nuncupatis, cursum vitæ feliciter absoluit. Ex Lublinēsi Magister vnus; Petrus Zarnoborski, iuuenis annorum viginti quatuor, quorum octo inter Religiosos religiosissimè exegit. Lublini scholis exædificandis area coëmpta, & sacellis duobus in templo exornandis aliquot aureorum millia ab illustribus viris deputata; excitata item à fundamentis porticus opere arcuato secundum parietem ipsius templi.

COLLEGIVM IAROS-
LAVIENSE.

XI. COLLEGIO huic, quod nouem antè annis incendium vastauerat, suprema iam iterum manus est imposita. Ita squalore sitúque diligenter expurgati parietes sunt, vt acceptam aliquando cladem testetur nihil: illi sex millia aureorum ab illustri viro designata nuper: ab amicis alijs téplo sexcenti, si candelabra argentea ponderes. Domus item pauperum ex busto illo hoc etiam anno resurrexit; alitque iam triginta iuuenes,
magnam

magnam partem liberalitate Illustriss. Principis Iaroslauiensis. E sociorum numero P. Melchior Diutius, quatuor vota Professus, duorum Collegiorum Rector, diuturno morbo ad alteram vitam peruenit, anno ætatis suæ sexagesimo: quàm Societati nomen dederat, quadragesimo. Reliquiæ Diuorum nonnullæ Româ in ædem nostram transmissæ eâ pompâ sunt exceptæ, quæ & tantis pignoribus digna, & toti vrbi fuit periucunda. Instituta hoc anno tertia hîc Sodalitas sub clientelâ Natæ VIRGINIS in ciuium solatium. Principiò statim ex honestioribus numerauit facilè centum. Excursionum fructus vt hinc æstimeretur, Sacerdos vnus quintæ gentis hominibus anreæctæ vitæ culpas remisit. Quidam etsi Catholicus, in hæretico tamen oppido Magistrum ludi professus tantam vim veneni hauserat, in fide vt iam nutaret. Is stimulis conscientiæ, & nocturnis terroribus (vt ipsemet referebat) adactus, clam Hæreticis Nostros conuenit, Sacerdoti se ritu Catholico aperuit; ac ne ex eodem rursus poculo biberet, corrogatâ instructus pecuniâ in suam patriam transfugit.

LEOPOLIENSE COL
LEGIVM.

XII. Ex OPERIS domesticis egregius obedientiæ & patientiæ studiosus Gaspar Wseborz vitâ suam clausit, annos natus quadraginta sex, quorû alteram partem Societati laborauit. No-
uo huic Collegio scholæ sub abitum anni proxi-

mi primùm assertæ, & iam quadringentis auditoribus celebratæ, magnam apud ciues gratiam, conciliarunt, atq; inter alia hoc potissimùm cōmodi attulerūt, vt iam rebus nostris propiùs cognitis, meliùs multi de nobis sentire ac loqui didicerint. Vnus certè, cū multis obnoxium iter Moschouiticum ingrederetur, locutus aliquando de nobis licentiùs, priusquam hinc discessisset, culpam istam expiaturus in publico grauissimorum virorum confessu, à Collegij Præside veniam demissè petijt; ratus impeditam fore salutem aduersamq; profectiōem, non exonerato prius animo alienā iniuriā grauato.

XIII. CATECHESIS in quatuor templis per urbem docetur. Concionator noster in præcipuâ æde adeò suâ Societatisq; toto anno ciuib; probauit operā, vt cum Illustris Archiepiscopo Senatus ipse Leopoliensis, expeditis ad Prouinciæ Præpositum tabellarijs, eius audiendi copiam longiorē sibi fieri postulauerint: & datus est dignitati petentium locus. Ad Sacellum nostrū, quod in eādē vrbis æde continetur (necdum enim Collegio additū templū est,) longè maior, quàm ad alia concursus. Quibusdam etiam non sine miraculi specie diuina clementia affulsit. Cui-dam in Turciā vi hostili abducto per visum sese DEI MATER ostendit, adhortata, vt si libertatis desiderio teneretur, Confessionem in votis haberet: habuit, & manu missus votū mox exoluit. Femina, cū leuem animū superstitioni tradidisset, conspicata salutarem hostiam, sacrumque calicē dum tolleretur in altū à Sacerdote, nescio quibus

quibus tenebris obfuscarî; colorē, profanæ mentis suæ similē, interpretata, respuit. Alia gravissimis onerata sceleribus, perpetuam animi carnicinam patiebatur; ei die quadam obuius est Sathan, varijs formis spectabilis: & nunc quidem hiantibus faucibus deuorare infelicem aggrediebatur; aliàs arreptam manu appendicem trahebat, & ad inferos properabat. In his angustijs mulier ad arma sacra conuertitur, conceptoque emendationis proposito DEIPARAM supplicat, & obtinet. Erat, qui datæ fidei immemor, admissa sæpius crimina iterabat: sensit hic per quietem molliter nutritam carnem duris verberibus à graui quodam sene castigari, his vso verbis: *Infelix! quando tandem te corriges?* Ludibrium hoc aut inane somnium non fuisse, vibices carni impressæ, relictusque in eâ sensus doloris comprobârunt. Lethalis noxæ conscius alius ad lunam inopinatè ab ignoto arreptus, & in dolum aquâ plenum demersus non sine periculo, aliquantulâ temporis morâ retentus est: DEI tandem beneficio dimissus, ita cœcutiebat oculis caligine oppletis, vt nec lunæ splendorē sereno purgatōque cœlo agnosceret, nec mali auctorem deprehenderet. Ergo vbi se collegit, Crucis salutare signum vsurpauit, & lucem acutior aspexit. Collegio ab illustri feminâ dono data octo millia auroreum.

COLLEGIVM LVCEO.

RIENSE.

D 4

XIV. QVEM.

XIV. QVEMADMODVM annus hic Collegio, ita nouis etiam laboribus & fructibus initium felix dedit. In ipso scholarum exordio ab vno è Magistris ad frequentissimam coronam peroratum; plausum tulere discipuli nostri in primo theatro: qui cum plures quàm centum, & quinquaginta nondum sint, accedunt tamen alij atq; alij quotidie. Luceorienſis Wladica (sic suos Episcopos Ruſſi nominant) hoc primum tempore à Popis ſuis pompà ſolemni, ad Græcorum morem, inſulâ eſt inſignitus. Qui quòd Noſtris familiariffimè vtatur, pro dignitate cohonestandus, & ſyncharmate aliquo excipiendus videbatur. Inuitatus ergo ad Gymnaſium, Popos ſuos, quotquot intra vel extra urbem erant, ære campano vocari iuber: confluunt illi ad notam teſſeram, præſtòque adſunt Pontifici: qui illo mox comitatu ſtipatus, pedòq; Pontificio innixus, ædes noſtras acceſſit, vbi & Romanis & Græcis numeris à iuuentute ſalutatus, diſertè reſpondit, & poſt multas humanitatis beneuolentiæque ſignificationes, largitione quoq; ſat munificà Noſtros affecit. Illuſtriſſimus verò huius Collegij parens ac conditor, continuis beneficijs pergit Societatem ſibi obligare. Nam præter mille aureos, quos ſingulis annis impendit, poſteaquam dotationis munus ſuſcepit, ſex milia ruruſus ad ſolidiorem Collegij confirmationem adiunxit. Templo crux argentea cum calice dono venit.

XV. INCOLÆ ciuitatis ex Catecheſi, publicis priuatifq; Noſtrorum congreſſibus in dies proficiunt.

ficiunt. Vnus ex Noſtris octoginta ſupra mille hominum conſcientias Sacramento pœnitentię expiauit; vnde coniecturam quiſque de alijs faciet. Hæretici aliquot ſuperati: Schiſmatici sæpe erroris ad ruborem conuicti. Illuſtriſſimus Dominus Georgius Dux de Zartoriſko Schiſmaticum quendam Ruſſum domi ſuæ habebat hoſpitantem, cum quo in has tandem deſapſus eſt controuerſias: *Virum Patriarchæ Conſtantinopolitani maior ſit quàm Romani Pontificis poteſtas & auctoritas?* Deinde, *Virum Romani & non Græci Schiſmatici cauſſam dederint?* Prioris quæſtionis partem aientem Schiſmaticus tuebatur, contrariũ Duce propugnante; alterius verò negantem mordicus tenebat Dux, Schiſmatico contrà probante. Poſt longam & irritam verborum altercationem, paſcitur cum aduerſario Catholicus, vt ſi Schiſmaticus cum omnibus Popis ſuis veritatem ſuæ poſitionis auctoritate SS. Patrum ſtabiliret, victus ad Schiſma tranſiret, & mulctâ mille quingentorum aureorum exolueret; ſin minùs, eâdem talionis lege Schiſmaticus ad Catholicos ſeſe adiungeret. Placuit conditio, & dies quintus poſt Regalia, ſeu Epiphaniã Domini diſputationi nominatur; & ne à contractu reſilire altereretur poſſet, tabulæ vtriuſque manu ac ſigillo firmatæ conficiuntur. Itaque ex eo tẽpore Schiſmaticus damno & ignominiâ anxius, huc illuc diſcurſare, tabellarios miſſitare, vndique patronos & propugnatores theſium ſuarum conquirere. Quinquaginta milliaribus domo excurrebat, dum laſſus tãdem vnum aliquem ceteris au-

daciorem, laudatissimis conditionibus propo-
 tis reperit, qui cum bono esse animo iubet, ope-
 ramq; eo in negotio promittit. Interea Dux re
 Nostris commendatâ lætos agebat dies. Appete-
 bat hõra decretoria, aderat iam certamini No-
 ster. Schismaticus verò tamdiu morabatur, do-
 nec per plateas à Præcone euocatus, diutius ab-
 esse non potuit. Percontabatur primò, num-
 sint, qui disputaturos se profiterentur? Respon-
 dit Pater: *esse*. Iterum quærit: num facultatem
 super Fide disputandi haberet? Affirmauerat
 Pater; *habere*. Tum ille: suos vero Popos dis-
 putare non posse, quòd per Patriarcham Con-
 stantinopolitanum id illis nondum liceret.

Risu excepta fuit calua excusatio, & sibilis
 omnium præsentium explosi nugatores. Et
 cùm nec sequentibus quidem diebus ad certa-
 men reuocari vnquam possent, publicis tabulis
 turpissima hæc Schismaticorum fuga Duce iu-
 bente est consignata, tantùmque Nostris apud
 omnes peperit auctoritatis, ac fidei, quantum
 ignominia attulit aduersarijs.

COLLEGIA SENDOMIRIENSE ET TORVNENSE INCHOATA.

XVI. Si præposterè in hominibus, non in DEO
 spem collegiorum Nostrorũ collocaremus, co-
 lumna certè præcipua Collegij Sendomiriensis
 corruisset. Mortuus est enim Illustris Dñs Hie-
 ronymus Gostomski Palatinus Posnaniensis, &
 Præfectus militum huius vrbis, qui locum hunc
 cùm

cùm ædificijs ad vsum Societatis ornare, tum annuis dotare redditibus cœperat, maximâque ex parte perfecerat. Vir fuit, (vt memoremus ingratiarum actionem de virtutibus eius aliquid) rebus præclarè gestis in Repub. facilè princeps: ex furenti hæretico Nostorum quondam operâ factus Catholicus tam serius, vt in oppugnandâ hæresi defendendisq; contra Sectariorû molitiones Orthodoxis primas vix vlli concesserit. Eius in Societatem beneficentia cùm semper, tû verò maximè eluxit in perturbatissimo Regni Poloniæ statu annis proximis; quando Societati extremè periclitanti manum validam porrexir. Salutis suæ fuit studiosissimus: hoc eius creberrimæ cōfessiones, hoc accuratissimæ ad celebriora festa animi præparationes, hoc munificentissimæ sacris locis hominibûsq; factæ largitiones testantur. Talis denique amicus sociorum, qui nec mortuus ab ijs abesse voluerit, voluntate hac suo filio in testamento relictâ, vt in templo nostro, quod Sendomoriæ nacti sumus, conderetur. Ex Nostris obierunt hic etiam duo: P. Florianus Drozinoski ætatis anno quadragesimo secundo, post annos viginti in Societate cum magnâ patientiâ, quam in affectâ multo tempore valetudine declarauit, integerrimè exactos. Alter Michaël Hints Coadiutor, opificio faber murarius, in quo nulli secundus vtilissimam Collegio huic operam præstitit. Vir fuit magnæ integritatis, demissionis, & obsequij: quinquagenarius ferè decessit, cùm triginta apud nos vixisset annos.

Catechismus domi, pueris puellisque turmatim sub vexillo per forum quot diebus Dominicis ad ædem sacram procedentibus, & excursio Zamoiscium eos habuerunt fructus, quos Societas expectauit.

XVII. TORVNI multum quidem est zizaniorum, sed parum segetis, vitio non coloni, sed agri. Hæreticis scatent omnia: nihilominus tamen messum est copiosè, & in horreū CHRISTI aliquot & viginti ex hæresi translati. Certè si nihil facerēt hoc loco Nostri, quàm quod improbas sectas latius serpere non permittant, frustra non sint. Quærunt illi tentantq; vias omnes, quibus cæcis istis opitulentur: præsertim autem eorum familiaritatem aucupantur, qui literis præsunt & Gymnasio: quòd hac ratione pereunti iuuentuti videatur posse succurri. Inuiserunt nuper domū nostram nobiles duo adolescentes Germani huc studiorum causâ à parētib; missi. Qui cum magnâ satisfactione abiturientes, vicissim Nostros quoque ad Gymnasium suum inuitauēre; paruerunt die sequenti: nouum id erat atque inauditum inter eos parietes videri Iesuitas. Professores itaque illi pro solemni suo calumnias statim contra Pontificem Romanum eiúsque fidem expedire; sed modestià hospitem humanitatēque ita paulatim pacati sunt, vt ad suam eos Bibliothecam ornatam sanè (quod ne suis quidem omnibus faciunt) deduxerint. Ibi dum noster Sacerdos aduertit imagines Lutheri & Philippi, illisq; additas SS. Thomæ de Aquino, Dominici & Augustini, ro-

gat, ecurr deesset ibidem nostri quoque ordinis auctor B. Ignatius? Subijcit illorum præcipuus; *Nunquam enim uerò ullus hic depingetur Iesuita; ille præsertim, qui cum suis discipulis noster est hostis capitalis: cum Monachis, inquit, conuenit nobis (ut lupis nimirum cum agnis) non perinde cum Iesuitis.* Hoc effectum eâ uisitatione, ut & cum Hæreticis Magistris aliqua contracta sit familiaritas, & adolescentes cicurati non nihil, Nostros frequentiùs accedere, deque Religionis negotio liberiùs audeant conferre. Nobile est vnius in reditu ab Hæresi exemplum; quem ut obfirmatiorem in errore redderet parens, huc ad litteras misit; venit ille casu aliquando in templum nostrum, ubi concione vnicâ permotus ita est, abdicato ut errore, confessionem ritu Catholico instituerit. Latebat id quidê Hæreticos Magistellos, solùmque compererant, bonum adolescentem Iesuitarum ædibus pedem aliquando intulisse, quam noxam capitalem iudicantes, virgis inclemèter puniuerunt. Quo supplicio tantùm abest, ut adolescens Romanam fidem semel conceptam periurus iterum deseruerit, ut etiam pro Natalitijs CHRISTI publicè Hæreticis ipsis inspectantibus Sacra nostra obierit, quamuis ob id factum secundas quoque pœnas plagosis orbilijs persoluere fuerit coactus.

XIIX. CONTRA Hæreticorum igitur improbas machinationes, & DEVS ipse manifestè pugnat, & Nostri non otiantur. Accidit non ita multos ante menses, ut dum Buccinator huius loci præcipuus, die Dominico manè ad concionem,

nem egreditur, repentinè in ipso domûs suæ limine tactus apoplexiâ corruerit, ac linguâ impiam, quâ DEVM, DEIPARAM Virginem, Diuósque omnes sugillârat, ore blasphemio extans animam infelicem miserabiliter exhalârit. Qui ne incomitatus credo ad tribunal seueri Iudicis veniret, additus illi alter, vt hîc ad nos, & Ecclesiam Catholicam oppugnandam hostis acerrimus, ita ibi in sufferendo iudicio grauissimò socius perpetuus. Ex oppido vicino ciuis quidam ad Nostros expiationis causâ adiens, eiusmodi prodigio se territum affirmatè dixerat. Dum panem oppidanorum vnus scindit, sanguinem copiosum inde promanare cum horrore animaduertit: repetit sectionem aliquoties, & ad singulas porrò repetitiones cruor prorumpit. Eam rem, ne fraude fieret, & Magistratus illius oppidi examinavit, & ita, vt demonstrauius, accidisse ex iuratis & oculatis testibus accepit. Porro Nostri, quia vident ac sciunt nihil tam obiectum hoc loco blasphemis Caluinistarum Lutheranorumque acerbis dentibus, atque venerandam CHRISTI in Eucharistiâ præsentiam, idèo augustissimi huius Sacramenti cultum ac venerationem student, quàm latissimè propagare. Introducta ad eum finem pia consuetudo est in Sodalitio Corporis CHRISTI (per antiquum illud hîc fuit, sed Hæreticorum conatu, vt alia Catholica, abolitum, & annos ante aliquot à Nostreis restauratum) vt Sanctissimum hoc Mysterium ad infirmos honorificentissimè deferatur.

tur. Habet etiam congregatio ista in more, primâ quaq; mensis Dominicâ adesse supplicationi (quæ hoc tempore quadragenaria fuit, contra Moschos) in quâ sacra hostia cum cereis deducitur: quòd vt in his partibus nouum, ita Hæreticis perinuisum. Conueniunt præterea hi Sodales quot mensibus semel, vbi à nostro Sacerdote sermo haberi solet de ijs, quæ ad dicti Sacramenti venerationem magno omnibus esse possint incitamento. Ceterùm aduersarijs non parum incommodarunt libelli quidam Germanico idiomate vulgati, qui fraudes Hæreticorum sub Lutheri pallio Caluinum introducentium illuxæ adhuc plebi prodiderunt, vt iam & fallacias illas multi agnoscant, & de re Catholica meliùs sentiant.

XIX. IN MISSIONIBVS aliquot cum fœnore collocati labores; inde multorum salus, multorû beneuolentia & gratia relata. Illustris Dominus Matthias Pstrokonski Wladislauiensis Pontifex, eodem quo suam Diœcesin ingressus est die, febrile cœpit. Qui quòd Nostros in confinio negotiari audisset, ijs accersitis narrabat, sibi iam vnum aliquem è Nostreis à P. Prouinciali concessum, cuius consilio & opera vteretur; interea præsentibus conscientiam suam magna animi demissione credidit. Vnctus per Nostrû oleo sacro est: cùmq; ab Aulæ ipsius Præfecto media circiter ante mortem hora Patri innueretur, exesse vt omnes iuberet, moribundus ad eum cum CHRISTI, quam manu tenebat, imagine conuersus: *maneant*, inquit, *ô Pater, & discant*

discant, quomodo Christianus homo se DEO suo debeat offerre: tum deniq; circumstantes ad mundi contemptum adhortatus, piéq; omnibus precatus, mitram aliq reliquit: cùm non nisi duobus mensibus eandem gestasset. Vnum è Sanctis illis Patribus dices, qui in pompâ senatoriâ cum suo CHRISTO nudus & pauper mori voluerit. Excursio Nostorum ad eam Prussię partem suscepta, quæ Duci Brandenburgico Regis Poloniæ Fiduciario paret, non penitus inutilis fuit, quâuis totus ille tractus labe hæreticâ infectus vnicum nobilem Polonum patiat, qui ægrè post multos tandem annos effecit, vt eiecto Lutherano Præcone, Catholicum in suo pago obtineret Sacerdotem. Bibliotheca domestica bene magno librorum numero aucta est, quos demortuus loci huius Parochus nobis legauit. Templi supellex noua trecentis florenis æstimatur.

SEDES GEDANENSIS ET CAMENECENSIS.

XX. GEDANI feruor Catholicorum in re Christianâ promouendâ nihilo remissior factus est ex eo, quòd à publico exercitio arceamur. Et quanquam templo careamus, nec præter sacellum domesticum (cui sua quoque hoc anno munuscula argentea piorum manibus oblata) habeamus, vbi diuina obeantur, non desunt tamē, & domi & foris occasiones rem pro dignitate Societatis administrandi: vix vno alteroue in loco (vbi quidem per hanc prouinciā Nostri degunt)

gunt) plures ab hæresi absoluti: eorū enim amplius quadraginta fuere: Pomeraniam versus nec non alias mūdi partes expeditiones susceptę frequentes. Neque ad Catholicos tantum, sed & ad Hæreticos publicè dictum & doctum. Cū enim bono casu alicubi Hæreticus Verbi minister, nescio quorum negotiorum causā, absens oues suas destituisset, in tēplo operam gratis præstitit Noster, magnāque populi voluntate & consensu aliquoties Verbum DEI & doctrinam Catholicam promulgauit.

XXI. EX SEDE Camenecensi, cui ante biennium initium datum, Tartaricos fines & Turcos (vbi rapto semper, propter continua bella uiuitur) lustrauit Nostratium vnus, qui non paucas animas ex faucibus Tartari rapuit, & in ouile CHRISTI deportauit. Iudæus & Turca baptizati domi: Schismatici aliquot correcti: erroribus frequentissimis, qui in matrimonio hic loci Græcorum more committuntur, viā opportunā occursum. Laboratur interim, à nobilibus strenuè pro Collegio nobis erigendo: census cum in finem iam aureos facit mille: domus item lapidea quinque millibus ferè per Reuerend. Camenecensem Ioannem Andream Prochnicki coëmpta est nostris vsibus accommodanda.

MISSIO AVLICA.

XXII. EX AVLA terreni in cœlestis Regis aulam per mortem euocati sunt Patres duo: Confessarius scilicet Regis & Regina. Huius erat P. Georgius Fredlerus domo Prutenus, qui prius multo tēpore verba ad Germanos facere consue-

uerat: vixit annos quadraginta sex, viginti nobiscum. Illi, Regi, inquā, pro cōscientiā fuit P. Fridericus Barscius indidem oriūsus, quatuor professus vota, vir raræ & virtutis & eruditionis; cuius gratiosi mores Hæreticos etiam mirificè capiebant. Adeò Societati, tam in alijs, quā in regendi muneribus satisfecerat, vt in vicē Provincialis Poloniae fuerit designatus. Nouē prope annos in aulā exegerat, cū hoc ipso aņo Serenissimum Regem Moschouiticam expeditionem promouentem Vilnam primū prosecutus, inde Moschouiae fines ingressus militē Germanū, quā corpora, quā animos, tam sedulò curauit, eiusdē vt cōtagione, quod putatur, infect⁹, in castris fortiter, magno totius exercitūs dolore occubuerit, sexaginta vniuersim, in Societate triginta septē annis exactis. Eius corpus iussu Regis Smolensko Vilnā, (quæ vrbs nonaginta miliaribus Polonicis abest,) delatum, & in templo nostro, vt supra demonstrauius, est cōditum. Cum his viris pariter interijt rerum in hac expeditione gestarum memoria, vt præter vnū Caluini Ministrum, publicè Catholicum se profitentem, & nobilem iuuenem Anabaptistā sacro fonte ablutum, non restet, quod litteris mādetur: id tamen addendum pro coronide est, qđ ad gratias diuinæ bonitati imortaliter agendas nos meritò extimulet; cum scilicet in hoc regno Societatis statum hodie esse, vt ab omnibus ordinibus & ametur, & ab iisdem contra Hæreticos (quod in nuperis primū Comitij factum) potentissimè defendatur.

PROVINCIA LITHVANIA.

Lithuaniam excoluerunt Socij ducenti quinque. Additi ad Ordinem viginti quinque: exempti à morte quatuor.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Precept.	Scholast.	Adiutores.
Warsauiæ in Domo Professâ.	XII.	IIIX.			IV.
In Collegio Vilnensi.	LX.	XVII.	VI.	XXIV.	XIII.
In Domo Professâ ibidem.	IX.	III.			VI.
In Tirocinio ibidem.	XLVI.	V.		XXVII.	XIV.
In Collegio Brunsbergensi.	XXXI.	XIV.	III.	IIIX.	VI.
In Pultouensi.	XXIX.	XI.	V.	VII.	VI.

	<i>Uniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
In Nieſſuienſi.	XXXV.	XX.	III.	V.	VII.
In Polocenſi.	XXVII.	IIIX.	III.	IIIX.	IIIX.
In Rigenſi.	XIII.	VII.	I.		V.
In Derpatenſi.	V.	II.			III.
In Caſtris regijs.		IV.			
In Miſione Samogitianâ.	IV.	II.			II.

Ad Romanam Ecclesiam Hæretici, & præcipuè Schismatici redierunt ducen-
ti quinquaginta tres.

Sibi mutuò acerbè infensi charitatem
renouârunt quadraginta duo.

Iniquè parti aurei restituti ijs, ad quos
pertinebant, trecenti.

Vniuersæ vitæ exomologesin apud nos
fecerunt mille quadringenti quadragin-
ta sex.

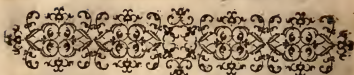
Turpes corporis illecebras damnaue-
runt viginti sex.

A cæde aut morte voluntariâ retracti
octo.

B. Ignatij exercitijs meliores facti se-
ptendecim.

Agni DEi virtute defensi quinque.

DOMVS PROFESSA VARSSAVIENSIS.

I.

ON OBSCURE DIVINVS FA-
uor rem Societatis in Tran-
sylvaniâ prosequi videtur.
Experti enim sūt Patres Pro-
fessi tātam Procerum ac Ma-
gistratuū ad Comitā Regni
Varssauiana confluentium amicæ propensionis
voluntatē, vt non mediocriter sibi à procellosā
illā Rokossianorum factione Societati infestissi-
mā visī sint respirasse. Antistite autem Posna-
nienti (vt hic solū nominetur) cū aliās
semper, tum verò maximè per vniuersum co-
mitiorum tempus vsi sunt & familiarissimo &
propensissimo. Ille nouis ædibus struendis so-
lemni cæremoniâ, congratulantibus omnibus
bonis, primum posuit lapidem. Fauebat
operi DEVS ipse inprimis, qui diem illum ex
tot nimboris & ventosis serenum esse iusserat:
tum verò Serenissimus etiam Rex, qui para-
tum se declarauit, suppeditare, quidquid arcen-
dis (si fortè ingruerent) pluuiis cæremoniam
adiu-

adiuaret. Eadem die ac sequentibus, grande multi Societatis nostræ studiosissimi promouendæ fabricæ æs contulere, quando & iactor lapidis lautissimum plerisque Regni Antistitibus ac Proceribus domi nostræ præbuit conuiuium. Filius magni illius Patroni nostri, Palatini Posnaniensis, nuper defuncti (cuius in Collegia plerâq; & domos vtriusque tam Polonæ, quàm Lithuanæ Prouinciæ extant beneficia luculenta) paternæ virtutis æmulus, domui huic in annos singulos concessas ab optimo parente largitiones non æquauit modò, verum etiam superauit. Itaque donationibus & beneficentiâ amicorum iuuatur tam domus, quàm templum. Iubilæum Regno Poloniæ in his bellorum tumultibus concessum, magno Nostris in curandis animis adiumento fuit. Hæresin & Schisma præcipuè abiutarunt nonnulli. Inter hos nobilis quidam vir prolixo itinere, Varssauiam eo venerat consilio, vt fidem Romanam profiteretur. Hanc bonam mentem, ipsi iniecit tam Catechismus P. Canisij diligenter euolutus, quàm Conciones feruore plenæ Archiepiscopi Carnskouij. Scythæ quoque vnus mira fuit, & ad dogmata nostra amplectenda cupido, & in ijs tenendis, postquam baptizatus est, constantia. Ad mulierem quandam Cacodæmon nocte intempestâ hominem mentitus ventitabat, vnâ aurium præcisâ deformis, & picem, vtpote ex sulphure tartareo recens aduena grauitè olens. Audet postulare, quod etiam cogitare nefas:

quem tamen mox, negato consensu, & cūm truculentior adeoque apertior instaret, Cruce frōti impressā, abegit femina. Sed redit sollicitator improbissimus profundæ noctis silentio, adiunctoque sibi riuali socio fidibus ludos & blanditias facit puellæ. Quærit illa conditionem genus, domum? Respondent Proci stygij, domum sibi habitari vastis in campis desertam & solitariam. Notauit illico mulier præstigias, armisque S. Crucis iteratò expeditis, veluti tonitru quodam Cacodæmones in fugam coniecit, institutâque apud Nostros peccatorum Confessione, nunquam dehinc tenebriones illos conspexit.

COLLEGIUM, DOMVS PRO-
FESSA ET TIROCINIUM
Vilnense.

II. PRIVS vt ordo fert, de priore. Ad superos transmissit Collegium Vilnense ex focijs duos. P. Georgium Wonderau Prutenum, annos natum quinquaginta quinque, quorum triginta in Societate posuit, quatuor vota professus. Rexit aliquoties, tam Veteranos, quàm Tirones tantâ modestiâ & lenitate, vt non modò nullam vnquam in verbo præ se, sed ne in vultu quidem ferret acerbiter. Cū die Purificatæ VIRGINI sacrâ è templo rediisset, se quoque canticum illud cygneum Simeonis breui occēturum apertè prænunciauit, quarto videlicet post die mortali compage solutus. P. Abrahamus Mar-
tianus

tianus eandem viam inijt : Lithuanus is erat, patre Hæreticorum Ministro, velut de spinis rosa prognata, annorum quinquaginta, cum triginta ferè Religioni dedicasset. Delicias suas putabat occupari assiduè in sacro tribunali; pallio attrito vestèque malè sartâ tegi, cibo raro, eoque præparco uti; abstinere vino, duro cubare strato; magnam noctis partem orationi impendere. Quare cùm etiam supremum diem totum pœnè orationi (quæ pro negotijs Regni in templo nostro tunc agitabatur) tribuisset, & SS. Eucharistiam pro more expositam in sacrarium retulisset, paralyticus, tres reliquas vitæ horas in piâ præparatione ad mortem & Sacramentorum perceptione consumpsit. Parentatum est præterea in hoc eodè Collegio duobus illis Patribus, de quibus in superiore Prouinciâ Missionis aulicæ meminimus. Et iusta quidem P. Friderico solemnioribus cæremonijs, quàm Nostrorum fert mos, sunt peracta: id quod desiderio pijsimorum Principum saluis beneuolentiæ officijs negari non potuit. Vnde & à Regia Musica sacrum funebre eidem decantatum, & concio habita, & Regina cum Principe filio multiq; Proceres se præsentés exhibuerunt. Quo eodem die cum Regina pro suâ partim pietate, partim aduersus nos humanitate Collegium inuisendo ad culinam quoque deuenisset, à coco (vt suam siue animi demissionem exerceret, siue pietatē) ientandi gratiâ iusculum poposcit, & oblatum, vnâ cum nostrate pone ibidem pedibus confistens alacriter exhausit, sibiq; è Sociorū prandio

sercula in arcem deportari curauit, quarum loco ad Collegium vicissim è suis ipsa cibis partem remisit. Eadem Regis est beneuolentia, & humanitas, quæ cum regio comitatu Lithuaniam ingressum sub arcu triumphali iuuentus nostra consalutauit: eadem filij quoq; Wladislai, cui Drama in Aula Academica salutem dixit: quod & Nuncio Apostolico paucis post diebus exhibitum displicuisse visum non est.

III. QUANTVM hîc loci floreant hortus DEIPARÆ, Sodalitatis, inquam, Partheniæ cœtus, vel ex hoc coniecero, quod vndetriginta flosculi in Religionum viridaria inde fuerint translati. Huius verò Sodalitij quoddam quasi membrum est illud aliud, quod hoc ipso anno Alumni Pontificij intra domesticos parietes erexere. Admiserunt Nostri ad fidei Catholicæ professionem viginti septem. Dæmon malus corpus sibi cuiusdam hospitium fecerat, ex quo vltro citroque ad libitum in muris specie commeabat. Qui cùm Scytham quendam, cuius præstigijs eliminari posse frustra credebatur, aduentantem sentiret, magno tripudio Tympanistarum instar in corpore afflictati hominis exultabat, Tympanorum sonitum, quem etiam circumstantes perciperent, non inscitè æmulatus. Nostrorum tandem suasu pœnitentiæ simul & Eucharistiæ munitus armis, aliquanto post tempore importunum hospitem fugauit, vel certè tumultuantem intra se compescuit tantisper, quoad miser in pristinum ebrietatis, atque intemperantiæ cœnum relapsus, ianuam

nuam iterum aperuit antiquo possessori. Quem repetitis denique Sacramentis, assumpto DE I Agno, & aquæ lustralis haustu, nunquam deinde reducem exire coëgit. Eiusmodi sacra amuleta feminam quandam rusticanam à nocturnis similibus præstigiatorum illusionibus liberam fecere. Aliam malignus suasor ad laqueum sibi parandum induxerat : hunc illa iterum atque iterum collo suo circumdare nitebatur; dum sensibus quasi introrsum fugientibus, animæ obtutu virum quendam ætate venerandum conspicata, à temerario ausu manus cohibuit: contraria hic omnia suadere; vim à se prohiberet, Sacerdotem adiret, & quantocyus pestiferam illam animo conceptam eluuiem egereret.

Ita non rarò animæ prius quæsita salus corpori quoque conciliauit sanitatem. Id quod & in Vilnensis Diœcesis lustratione, in qua Sacerdos noster Archidiacono focius ibat, animaduersum aliquoties est. Fuit, qui ex Evangelicæ historiæ recitatâ periodo ægrotare sine alio medicamento desineret. Fuit, quem guttula ex oleo D. Nicolai hausta ad vires pristinas reuocaret. Nobilem quandam puellam diutinis conflictatam doloribus spes recuperandarum viriû Vilnam attraxerat; maleficijs malû posse fugari rata, grandem iam in maleficas & præstigiatores pecuniæ vim erogarat, pestem etiam vestibus adhærescere persuasa credula mulier, & ipsas suo corpori detraxerat: sed incassum cassa antidota cecidère: debebatur enim ea gratia
piacu-

piacularibus Mysterijs Christianorum , & sacro
D. Nicolai liquori.

I V. E X T I R O C I N I O ad ferias Anastaseos duo
Sacerdotes in varia loca dimissi de totâ vitâ iudi-
cârunt trecentos quadraginta; sacro Baptismatis
fonte tinxerunt triginta septem: Christianis ma-
trimonijs adfiterunt quinquaginta: Catholicos
ex Hæreticis fecerunt septem, & in his Prædi-
cantis filium. Veneficia & cultus Dæmonum
sustulerunt in locis septendecim. Arbor alicu-
bi Numinis instar colebatur à stultâ plebeculâ;
adeò vt eam cadere auderêt nemo, quòd certâ se
experientiâ edoctos dicerent, duobus tribusue
temerarijs eandem violare ausis, manum cõtra-
ctam illicò, obriguisset. Agressus ergo ipsemet-
Sacerdos noster ligneum Dævm succidit, igniq;
concremandum subiecit. Et sanè turbo ingens,
dum cremaretur exortus, non parum credulos
spectatores mouebat, dum in fauillam tandem
reductus truncus metu illos omni & periculo so-
erròre liberauit. Vt quæ sit Tironum domi quo-
que virtus ac constantia cognoscatur, vnus cum
fratre germano dialogum dabo. Ad eius siue tẽ-
tandam, siue labefactandam fortitudinem ac-
cesserat è famulatu regio cum multa ambitione
& sodalitio germanus frater: is veste detritâ cõ-
rectum sanguinem suum conspiciatus, obstupuit
primò; tum lachrymis perfusus exclamat: quis
tibi, amabo, tam luridam iniecit lacernam fratet
mi? Paupertas sancta, subiungit Tiro. Non fe-
ram, inquit ille, vt aulæ natus tam obscurus &
abiectus hîc latites: Regiæ iam commendatus,

ab obsequijs regio Principi futurus es: cui adole-
scens: quis verò prudēs cœlestis Regis designa-
tus obsequijs ad terreni Principis famulatum se
dimittat? Substitit ad hæc alter & cùm nihil
quod reponeret inueniret, manu blādè prehen-
sum seuocat in partem, & pro fraterna sua, vt aie-
bat, pietate seriò monet, videat etiam atque etiā,
ne incautus pedē eò inferat, vnde illū salua exi-
stimatione referre non possit. Addidit; tenerā e-
ius ætatem tantæ moli imparē esse; corpus seue-
rioris disciplinæ insuetum, & multa huiusmodi:
postremò aulæ delicias repetit, pronum illud ad
honores & diuitias iter esse ostendit, licentioris
vitæ dulcedinem commemorat. Vbi hæc & si-
milis à Tirone CHRISTI magno animo rideri, &
verba sua in ventum ire vidit, tum dein respexit
ipse se & illachrymans ac multa ei precatus feli-
cia discessit.

V. AD REI domesticæ prouentum Collegij hu-
ius, beneficiā vnus Vilnensis Antistitis non
mediocris accessio facta. Prædium ille quinque
millium florenorum precio coëmptum perpe-
tuo iuri nostro addixit. Alius cuiusdam prædij
domuncula incendio fortuito cōflagrarat: cū-
que cetera omnia, atque adeo lapis sacer, qui ini-
bi seruabatur in cineres fuisset redactus, lipsano-
theca tamen ab igne omnino imūnis, quod pro-
digio simile visum, remansit. Sereniss. Poloniae
Rex cum Regina, & filio Sacris in angusto sacel-
lo Patrum Professorum interesse non dedigna-
tus, templum ipsum D. Casimiri, ad culmen iam
properans, gradibus ad id paratis conscendit.
omnia-

omniâque quàm diligentissimè perlustravit. Eleemosynæ ad sacrum hoc ædificium collatæ quinq; millia aureorum facilè excedunt. Exercitui regio in Lithuanîa Generalis Præfectus, licet continuis bellis à multis iam annis contra Carolum Sueciæ Tyrannum gerendis non parum fatigatus, pro suâ tamen in D. Casimirum pietate, in subsequentes septem annos ducentos florenos annuos Nostris obtulit, tabulîsque cõfirmavit. Supellex vtraque, sacra & profana supra sexcentos hoc anno aureos accepit. *Reddet omnia omnibus, qui diues est in omnes DEVS.*

COLLEGIA BRVNSBERGENSE ET PVLTOVIENSE.

VI. VIXIT è Socijs Ioannes Maselkowic natione Lithuanus, quinquagenario maior, domesticorû operum diuturnus in Collegio Brunsvicensi, & approbatus Adiutor. Cuius cum alijs, tum præsertim eo nomine charus, quòd fidam eis operam præstiterit vnà cum Sacerdote nostro, moribundis iuuandis tempore pestis expositus. Paucorum dierum morbo multa dedit religiosi animi documenta. Sphærule precatorijs alternatim cum Sociorum vno ferè ad extremum vsque spiritum decurrendis VIRGINIS MATRIS fauorem studuit sibi colligere. Meruit & alius gratam memoriam, qui tamen socius noster professione non fuerit, fuit tamen meritis, quibus frui singulari concessu ac priuilegio permittebatur. Eratis D. Fridericus

ricus Berent, virtute, genere, eruditione nobilis : qui cū aliquot annos videndi vsu destitutus fuisset, Reseliâ, vbi pratoris munereungebatur, Brunfbergam se contulit, Deo salutique suæ commodiùs vacatum.

Cū verò in Collegio habitationem impetrare non posset, nostrum nihilominus templum, filiolo duce, quotidianus inuisit. Moriens legauit nobis aureos bis mille. Augustiore thesauro ditata est ædes, sacris nimirum ossibus S. Marcelli Martyris Romani, ex vrbe allatis. Scholæ Superiores perpetuo iam Professore rerum de Fide controuerfarum sunt florentiores. Nec possum omittere, quin hîc vnum etiam atque alterum exemplum recenseam eorum, qui ex discipulis nostris gratum in nos animum pro accepto virtutis & eruditionis beneficio declarauerunt. In comitijs prouincialibus quatuor, aut quinq; ex primoribus Catholicis, qui sub nostrâ disciplinâ bonas olim cum religione litteras hauserunt, tam acriter pro fide Catholicâ, pròque Nostris defendendis, quos Torunio ac Dantisco, præcipuis totius Prussię ciuitatibus, arcebant Hæretici, decertârunt, vt illorum vnus nudato gladio aduersarijs minitabundus protestaretur, *sanguinem prius pro fide, fideique propugnatoribus fusurum sese, quàm, minimam inferri ipsis iniuriam passurum.* Similem memoris animi significationem experti sunt Nostri, cū hac peditatus, Duce insigni in Brunfbergē sibus scholis quondâ educato, ad regiū exercitū tenderet, qui curauit, vt ne miles colonos nostros

nostros, acciues oneraret spoliaretve. Non inhumanior, aut ingrator fuit signiferorum vnus nobilis Scotus, nostri quoque Gymnasij Alumnus, qui in contubernio pauperum & Sodalitio Parthenio sui memoriam longam benefaciendo fecit, Sodalium precibus quàm diligentissimè se commendans; victoriæ primam partem ratus, placato DEO in militiam proficisci. Tales Brunsberga habuit litterarũ studiosos, ciues verò nec religionis, nec virtutis studio minùs incensos. Oðtingenti circiter sunt visi solemnioribus B. VIRGINIS diebus cœlestes epulas expiatis animis obire. Et quemadmodum Olyssipone hoc anno Chirurgi, ita & Brunsbergæ de Bacchanalibus medicus quidam vulnerarius cõqueri auditus est: *Hui, (inquirebat,) nihil adeò nobis lucelli hisce diebus infortunatis accedit! nunquam aliàs tam pacatã, tam quietã & tristia Hilaria: vix vllus remulentus conspicitur; nemo litigat, nihil tumultuatur, nulla vsquam hiant vulnera!*

VII. PVLTOVIÆ eadem eodem tempore modestia, idem prudentium virorum de illis quoq; ciuib; iudicium. Vir nobilis & Magistratu conspicuus, non ita multò antè huic vrbi Præfectus ab Illustrissimo datus, hoc primùm anno Pultouienses suos tali vacantes pietati animaduertēs, ita commotus spectaculo est, vt quamuis antea nihil minus cogitaret, exomologesin extemporalem instituerit, sacram synaxin religiosissimè obierit, hoc elogium adiecerit: *Neque semetipsum vnquam tam piè Quadragesimæ dies, vt hos Bacchanaliorum egisse, neque aliquando vspsiam ab aliis eosdem*

dem sanctius actas conspexisse. Viginti quatuor degeneres filij cum matre Ecclesiâ iniuerunt gratiam operâ Patrum Brunsbergenſium; Pultouienſium verò nouem. Enituit ex posteriore numero ſingularis virtus, & cordatū inſigniter peſtus vnus: equeſtris is erat ordinis, & à teneris in Hæreticorum Gymnaſijs inſtitutus iudicio præclaro, & ingenio magno iuuenis. Non ignorabat ille offendendum fore haud leuiter patruū hæreticum hominem potētem, & regijs aliquot auctum præfecturis. Adeò nihilominus animū veritatis lumine colluſtratum fortiter obfirmauerat, offenſum vt potiùs hominē, quam DEVM veller. Quare non ſolū non ceſſit varijs & acerbis patruī oppugnationibus, ſed ſuperior eo in certamine cū euafiſſet; Matri, (quæ & ipſa hæreſin iam diu imbiberat largiùs) ſobrietatis auctor & ſalutis extitit. A contemptu Excommunicationis ſeu proſcriptionis Eccleſiaſticae, quâ hîc crebrò in commeritos animaduertitur, complures abducti, ſalutem ſuam cordi habuerunt. Lis gemina tranſacta feliciffimè: vna cum viro nobili, qui Noſtris vndecim ferè annos negotium faceſſebat perimportunum; altera Scholaſticos noſtros in ciues armabat, quòd ob neſcio quas, & à quibus excitatas turbas quidā veluti auctores innocenter in carcerē fuiſſent abrepti. Ea demum eſt Antiſtitis ipſius vniuerſæque vrbiſ in Societatem propenſio & beneficentia, vt nihil; quod ad neceſſitatē requirit, ei deeſſe patiantur. Eleemoſynæ (excepto quod templo ceſſit) ſeſquimille aureos prope confe-

cerunt. Excursores suos tum Brunsbergæ, tum Pultouia habuit, qui varia loca perlustrando, oves & pastores in pascua reduxerunt. Tam grati ubique, ut & Allestenium (ciuitas ea est ad Allam fluium) litteris ad superiorem datis repeterentur, & Tozà vrbe regià, intèrque Moschouianas primarià non dimitterentur; ubi tres iam degunt Sacerdotes, ordinarij in summà æde adhuc oratores.

COLLEGIVM NIESVI- SIENSE.

IIX. AUCTVM hoc collegium est ut numero operariorum, ita etiam fructu laborum: accesserunt enim antiquis inquilinis anno superiore Patres, de quibus tertij anni experimenta Societas sumere consuevit; quamvis vnus desideratus sit, P. Franciscus Sucholewski, qui missus ad remotiores quosdam vicos, dum vicanorum salutem impensius quærit, vitam proprià amittit: annos natus quadraginta septem, septedecim in castris Societatis versatus. Pauperum studiosorum habitatio imperfecta ob pecuniæ penuriam, hoc demum anno ad fastigium liberalitate optimi ciuis est perducta.

IX. SCHISMATICORVM (quibuscum hic multis & victoria) tam domi, quàm foris cū summo CHRISTI in terris capite consensere octuaginta nouem, Hæreticorum sex. Inter hos Illustris quidam & magnus vir, ex Ducum Russiæ familià oriundus cū Caluino valedixisset, illius etiam

etiam pestis Ministros & Præcones omnibus
suz potestati subiectis oppidis & pagis iussit ex-
cedere. Cuidam nulla quies in templo; alij ne
in lecto quidem concessa, dum Catholicis ag-
gregaretur. Pulsari enim sese de nocte à graui
quodam viro persentiebat, donec meliora & a-
nimo proposuisset, & factò præstitisset.

Porro aliquot confitentium millia in Missio-
nibus audita; quingenti eorum, qui nunquam
totà vitâ fœdissimum conscientiz suæ stabulum
expurgauerunt. Atque vt extra urbem in pa-
gis & oppidis maneamus, diuinationes, intem-
perantia, vsuræ, inimicitiz, publicè, priuatim,
reprehensæ, optimos in animis auditorum reli-
querunt affectus & effectus. Duo antiquæ fa-
miliz nobiles, quorum similtas offendiculo
multis fuerat, antequam templo egrederentur,
sibi mutuò ad genua accedentes, complexùque
amico charitatem renouantes, Spectatoribus la-
chrymas tam pio & Christiano factò elicuerunt.
Intellectù vno in loco multos errores cõmitti,
illicitaq; & occulta celebrari matrimonia ex le-
gis ignorance: curarunt ergo Nostri ibidem
ab eo, cuius interest, Tridentini Concilij Canonas
super eâ re iteratò promulgari, ex quâ promul-
gatione plurimi magnum solatium percipere, &
lætitiz festæ plausum edere sunt visi.

X. SUPERSTITIONES apud vulgus altas his in-
partibus egerant radices, siue maiorū suorum, à
quibus difficulter se patiuntur auelli, malitiâ: siue
Poporū, qui Sacerdotū vice funguntur, inuetera-
ta negligentiâ: his remedia à Nostreis adhiberi cõ-
pta.

Morem habent antiquitus traditum, vt certis quibusdam anni temporibus fercula nonnulla apparent, iisdemque delibandis defunctorum animas, rati eas humanis adhuc alimentis refici, accersant. Tum deinde vnam in lancem, aut olam aliquas partes seponunt, easque in loco domus secretiore collocant. Vbi verò ipsi cibis iisdem vtpote lautioribus solito sunt pasti, animas etiam famem iam esitando, depulisse credentes, scopis aut mundo aliquo strophiole easdem domo euerrunt, iubentque exesse, atque in locum suum, vnde venerant, redire.

Allam non minus stultam mordicus obseruant consuetudinem, vt sub Natalitia CHRISTI vnâ in domo pagi, vel oppidi conueniant, eumque conuentum. spatio duarum aut trium hebdomadarum frequentent, quos omnes dies idiomate suo vocatos volunt *sacra vespertina tempora*; eò quòd illa celebritas vesperi soleat haberi. His præterea temporibus nulli operi manum admo- uere, ita religiosum habetur, vt vel ligna pro fo- co secare, nisi interdiu, nefas censeatur. Congre- gatis itaque omnibus vtriusque sexûs homini- bus vespertino crepusculo, tum demum omni perulantia modum nullum ponunt: tempus ad mediam noctem, & vltra lasciuis sibi inuicem ænigmatibus proponendis, & non solùm anili- bus, sed etiam inhonestis fabulis referendis fal- lunt. Itum obuiam à Nostro his nugamentis, & licet repètè eorum abusus penitus tolli non po- tuerit, potuit tamẽ multum labefactari; ad labo- rante Nostro, vt in his conuentibus sordidarum
fabu-

fabularū loco honestæ quæstiones, historiæ sacræ, & moribus corrigendis aptæ proponerētur. Hæc Nostrorum industriâ tantum foris effectū, vt diuersi eos ad se inuitarent, alij ægrè abs se dimitterent. Fuerunt, qui dicerent, cum Nostros peregrè venientes pedibus iter conficere viderent: *Aliud sanè loquitur res, aliud rumor. Persuasum nobis erat, magnificis Iesuitas assuetos curribus, e quorumq; ministerio in itineribus decurrendis vii semper consueſſe: sed oculi profecto nostri longè iam vident alios: pedites; nullo viatico instructos; magnis incommodis fatigatos; vni animarum lucro acerrimè intentos.*

COLLEGIVM POLO-

CENSE.

XI. QUÆ in proximo Nieswisiensi Collegio de superstitionibus abolitis, matrimonijs correctis, Schismaticis ad concordiam sollicitatis dicta sunt, eadem ferè in hoc quoque intelligi debent, cum circa hæc maximè Nostrorum cura vigilauerit. Obdormiuit vnus, isque P. Alberus Przewodziezowski gente Polonus, sexagenarius: septem & triginta annos, quos in Societate transegit, tanti fecit, vt singula tēpora, quibus ante ingressum Religionis vocem DEI vocātis, vel audire neglexit, vel sequi distulit, litteris, post mortem suam dein repertis, adnotarit. Quæ cum prolixè beneficium vocationis complecterentur, tum verò illud ipsemet extremis horis singulari cū solatio agnouisse potissimum

visus est; quòd has in morbo voces identidem reuocaret: *Gloria, laus et honor DEO prapotēti. etc.*

XII. IN TANTA Parochorum hīsce partibus raritate Nostri salutari baptismatis fonte perfundendi munus apud Catholicos perpetuū est: quin & matrimonia eandem ob causam non raro foris faciunt. Congregatio ciuica, sub titulo Assumptæ in cælum VIRGINIS nouiter erecta, auspiciatò procedit; nec segniùs res Parthenia curatur à studioforum partibus: quibus cùm nobilis adolescēs sapius adlegi in postulatis haberet, nec tamē obtineret, quòd P. Rector eum palàm Catholicū agere posse parente Arriano negaret, nullo conscio, frequēti populo, ad sumam aram pane cœlesti reficiendus accessit, quo declararet, nihil porrò ob stare, quo minùs publicum etiam matris cliētem profiteretur, qui se filij iam fuisset professus. Frater huius natu minor, duodecim circiter annorum adolescentulus, sanctà quadam æmulatione incensus, voluit germano suo virtute ac religione esse æqualis, qui ætate non erat. Dudum quidem non leuibus indicijs congenitas eum sordes eluisse deprehenderat, sed tenerior fuit parentis, quam fratris amor & affectus, donec potentior quædam ac diuinior vis ita occuparet non malitiosum animū, vt Arriano suo parente nequicquam reclamante vndā lustricam & expetierit & obtinuerit. Adhibitus fuerat mēse nostræ vir nobilis, genus à Ducibus Russiæ, sed Religionē à Caluino trahēs, quodq; D. Magdalenz feriæ tum agerētur, eius vita prælegebatur. Sensit ille ex eà lectione tantos animi stimu-

stimulos, ut pene lachrymarum vesceretur, hocque unum in digressu expeteret, sibi ut nostris precibus vera fidei lux affulgeret. Ad fines Moschovia hoc primum anno expetiti sunt Nostri: occasione dedit Præfectus loci & rei Christianæ studiosissimus, & ordini nostro amicissimus. Quoniam verò indigenæ Græcanicos ritus & Ecclesiâ plerique omnes sequuntur, in vinculo unionis confirmando maximè desudatum est. Populus id loci sacrificulorum regulus & Moschus natione, quadraginta amplius annis sacris initiatus dedit manus, impiumque Schisma execratus, totius vitæ culpas per Confessionem obliteravit.

COLLEGIA RIGENSE ET DER-
PATENSE CVM MISSIONE
Orszanensi.

XIII. SACRA Baptismatis ablutione initiati sunt Rigæ per Nostros ducenti triginta octo: matrimonia facta novorum sponzorum centum. Nec tantum ad supplicio afficiendos admissi Nostri (quod equidem hic perrarum est) sed ab ipsis etiam Hæreticis ad id genus hominum instituendum animandumque vocati. Muliebris sanè leuitatis & improbitatis specimina egregia dederunt duæ. Vna non ignobilis, sed Hæretica, & in B. VIRGINEM aliquando blasphema, cum partem difficultate periclitaretur, inducta est, cuius ut nomen auxiliūque inuocaret, cuius ante honorem imminuisset, simulque reliquias Diuorum collo-

appensas ad osculum admitteret: admisit fœtum ingrata, non hæresin eiecit. Altera non verba modò Sacerdotis nostri, sed etiam conspectum, maximè verò Confessionis mentionem abominabatur. Aegrotanti ergo atque ignorantì, melior maritus Sacerdotem nostrum medicum accersit: de cuius aduētu, cum illa nescio quo suggerente fuisset edocta, protinus sese è strato proripit, domoque profuga in vicinas silvas abdit: vbi cum diu multumque à marito & filio inuestigata fera non reperiretur, ipsa tandem de abitu Sacerdotis per eundem facta certior, per quem de aduentu cognorât, se domum recepit, acerbèque in maritum pro more inuecta: *Quid nobis, inquit, hoc cum Sacerdote suoque cum DEO? DEVM tu nostrum venerare: habeat sua sibi Sacramenta; nos absque his DEO propitio utemur.* Vsa tamè est Diabolo, seque quarto post die ex fræno quodam vestibibus elegantioribus inducta in ipso balneo suspendit. Ob similem ferè diuinæ rei contemptum alius quidam Hæreticorum pœnas dedisse visus est. Res ita contigit. Reuerendiss. Liouniæ Episcopus ex Polonia redux sacrâ nascentis CHRISTI nocte pontificio ornatu solemniter (ut apud Nostros sæpe solet) rem diuinam procurabat. Ad eas caremonias Hæretici quoque frequentes, velut ad spectaculum, adsunt. In his perulantior vnus, *ne teruncio quidem* (quippe quem campanæ, quas in templo quodam Hæreticorū non præcipuo pulsabat, sustentabant) *eiuscemodi se caremonias emere dicebat.* Addebat risui insulsum clamorem, orèque ioculariter intorto alios quo-

quoque ad ineptias & turbas concitabat. Duravit hic improbi histrionis ludus etiam coram vxore aliisque domesticis. Mox dum opus in lino facit, deficit: manus obrigescunt; ligatur lingua tam forti vinculo, ut ne frequenti quidē capitis motione toroque conatu verbulum eniteretur. Tum diducto hiantique ore ac faucibus aliquandiu perseveravit, nec vllā ratione os ei claudi potuit, donec in rigorem omnino datus expiravit. Qui curando infelici aderat, eum insolito quodam sibiq; ignoto morbi genere perisse testatus est, addiditque, incantamenti sublatum videri. Vim namque veneficam templo nostro inesse spargere ausi sunt quidam Hæretici: tam parū ingeniosi erant in reperiendo mendaciolo, quo fidei suæ consortem à diuinā ultione infamiaque liberarent. Sed ad excursions iam veniamus.

XIV. FVERUNT et celeberrimæ hoc anno, utilissimæque in Samogitiam, variæque Liuoniæ loca: in quibus licet Nostorum opera non defuerit nobili loco natis, potissimum tamen tenuioris fortunæ atq; ingenij hominibus est impensa. Torius anni huius decursu, quo exercitus Catholicorum in armis fuit contra Suecum, Sacerdotes nostri præsto fuerunt, tam eidem, quam Duci à Sacris, à Concionibus, à Confessionibus. In expugnatione Parnauie (ciuitas hæc est in Liuoniâ non malè munita, quam Suecus aliquot ante annos occuparat) plurimis salutariter accursum. Militibus enim assultum facientibus perpetuus adfuit Noster, eosq; ad fortiter agendum

dum animauit. Multos egregios viros in congressu vulneratos, qui vel ab equis conculcati fuissent, vel alioqui sine auxilio periissent, è medio globorum grandine in locum tutum abduxit; aliorum Confessiones inter circumstrepentes glandes intrepidè audiuit. Expugnata ciuitate exercitum furentem à varijs facinoribus & ædibus arcuit; saucijs, quà sacris pœnitentiæ & Eucharistiæ medicamentis, quà externis corporum subsidijs, esculentorum, chirurgorum, hospitiorum procurandis auxilio fuit. Occisorum tam nostrorum, quàm hostium corpora terræ mandari curauit, socio fratre pro viribus adiuuante. Dysenteria, quæ totis grassabatur castris, multis laboribus & Christianis officijs occasionem dedit. Quendam, à quo omnes propter morbi sceditatem abhorrebant, in currum, quo vehebatur Sacerdos noster, ad Samaritani illius exemplum, leuauit: quatuor à patibulo liberauit. Quam Nostrorum charitatem incredibile est, quantâ miles vniuersus humanitate Societatisque commendatione fuerit persecutus, adeò, vt ipsis etiam castris orationem quadraginta horarum decretam promptissimè obirent. Gregarius quidam in tumultuariâ irruptione in castra ab hostibus inter ipsum noctis crepusculum captus, ligatusque abripiebatur: potentiora ergo arma expedit, DEIPARAMQUE VIRGINEM in auxilium vocat; cuius mox beneficio mirabiliter ex hostium manibus elabitur, & quidem illæsus à globis, quibus fugitiuus impetebatur.

XV. AD DVNAMVNDVM quoque (arx est loci naturâ non facilè expugnabilis, duobus milliari-
bus Rigâ absens) cùm hostis copias admovisset,
vt vel obsidionē solueret, vel suis in eâ detentis
suppetias comineatu, & recenti milite ferret, pu-
gnatum à nostris est feliciter, & hostis bonâ ex-
ercitûs parte amissâ in fugam actus: arx copio-
so instructa comineatu, & militari apparatu, de-
ditione accepta. Eisdem autem horis, quibus
hæc agebantur, supplicatum est in nostro tem-
plo: pueri teneræque virgines, atque adeò ipsa
Ducis coniux in modum Crucis humo affixi ia-
cebant. Diuerberationes voluntariæ corpo-
rum factæ, præter antecedentium dierum sacra,
& supplicia: quibus pietatis exercitijs victoriam
non mediocriter adiutâ creditum. Certè illustre
illud diuini fauoris & præsentia à compluribus
notatum fuit argumentum; quod cùm sequenti
post pugnam die aliqui ex militibus illac, vbi ho-
stem equites, armisque graues aggressi fuerant,
pertransire tentarent, inermes iam, & expediti
cum equis id facere nullo modo potuerint, adeò
palustris, vliginosus, & impeditus erat locus, seu
potius lacus ille, vt omnino opus fuerit diuinâ
manu illos sustentante. Partæ victoriâ Dux ex-
ercitûs, Illustriss. Dñs Ioannes Carolus Chod-
kieuicz cum centurionibus præfectisque mili-
tum ac primariâ nobilitate templum D. Iacobo
sacrum adiit, diuinæq; bonitati grates solemniter
persoluit: & post aliquot deinde dies præci-
puorum duodecim militum, quos belli for-
tuna abstulerat, exequias funebres celebravit.

Ante hunc conflictum Sacerdos militem, quendam aliquoties ad Confessionem adhortatus fuerat, nihil tamen impetrare, vel ipse, vel Deus conscientiam vellicans potuit. Cum itaque equo iam insidens, ac paulò post cum hoste congressurus Sacerdotem eundem procul conspexisset, ad socium conuersus, *Viden, inquit, istum Sacerdotem? Sudes est mihi in oculis & mortem meam præfigire videtur. istâ importunitate suâ: debeba fortassis ante pugnam confiteri: quod tamen non fecit, & miserè in eodẽ conflictu occubuit.* Spectabilis fuit ante omnes Ducis ipsius liberalitas. Nam ad Eleemosynas complures, quibus subinde Nostorum indigentiam subleuauit, votum, quod Societati pro æde S. Iacobi nuncuparat, persoluit, adeoque in templi ornatum septingenti floreni Polonici expensis, Collegio accessere vniuersim serè ducenti.

XVI. IAM verò domicilium, quod Derpatenses socij incolunt, perexiguum, & sepibus rudiduntaxat manu interpositis cinctum est. Collegij namque ædes & templi, quod Collegio adiacet, structura à Sueco milite labefactata, tectoque suo fœdè nudata visitur. Nostri interim omnia sua munia domi forisque rectè, gnauiterque obierunt: & spe quidem maiorem sementem fecere, post tot annos, quibus & belli assiduum incendium à Carolo Sudermaniæ Duce iniquissimè excitatum hanc regionem miserabiliter afflixit, & Hæresis ab Hæretico Tyranno inuecta, & longè latèq; cum vehementi Catholicæ rei damno prouecta, multis mortalium animis exitium miserabile attulit.

XVII. ORSZÆ ad summam fidei promotionem nihil deest nisi Collegium, quod non Catholici tantum homines (inter quos sunt permulti viri nobilitate atque opibus præstantes) sed ipsimet etiam Hæreseos asseclæ peroptant. Confessarij hic præter Sacerdotes nostros ordinariè nulli: hi sesquimille à peccatis absoluerunt, quatuor ab Hæresi, nouem à Schismate. Ad ferias Paschæ is fuit populi concursus, quem nunquam meminere etiam antiquissimi Orszanenses. Doctrina Christiana præterquam, quod in templo scholisque viget, in foro etiam, & compitis traditur. Præeunt præcentione litteratores, excipit tantum multitudo, tam studiosè, ut multi deinde laboribus & seruitijs occupati, suo pre ingenio præcepta Decalogi, quæ didicere, occinant. Sacerdos, cui concionandi munus incumbit, religiosioribus diebus ter aliquando perorare consuevit. Comis quædam hospitalitas hisce in partibus censetur, aduenam potu oblato ad ebrietatem salutare; quæ inhumanitas paulatim Deo iuuante flaccescit. Reliquiæ Diuorum, & Agnus cereus non nemini saluti fuerunt. Ut summam dicamus, Catholicorum hoc loco gentium is feruor & potentia est, ut causam fidei in publicis etiam conuentibus & defendere audeant, & Hæreticis non raro

ora obtu-
rent.

PRO-

PROVINCIA ARAGONIA.

Sociosvnum supraquadringentos recensuit Aragonia locis quatuordecim: sex ad cœlum misit, triginta Tironibus adiunxit.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
Domus Professa Valentina.	XL	XX.			
Collegium Valentinum.	L	XII.	V.	XX.	XIII.
CæsarAugustanum.	XLVI.	XX.	V.	IX.	XII.
Barcinonense.	XXXVI.	XIV.		IX.	XIII.
Gandienſe.	XXXIX.	X.		VI.	X.
Domus Probationis Taracon.	XLVI.				

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
Collegium Gerundenſe.	XXXVI.	IX.	III.	XVI.	II X.
Bilibitanum.	XXIII.			VI.	
Tarazonenſe.	XIII.		III.		
Illerdenſe.	XIV.		III.		
Vrgellenſe.	XIII.	V.	I.		VII.
Balearicum.	XXIX.	XI.	V.	III.	X.
Sedes Oſcenſis.	VI.				
Domus Perpinianenſis.	XII.	VII.			V.

Confessiones de totâ vitâ exceptæ
mille ducentæ.

Iniuriæ remissæ, aut rixæ graues com-
positæ viginti.

A turpi vitâ abstracti septendecim.

E carcere & vinculis liberati centum
octoginta quinque.

A desperatione reuocati septem.

Votis B. Ignatio factis, aut reliquia-
rum eius veneratione adiuti viginti v-
nus.

DOMVS PROFESSA ET COLLEGIVM Valentinum.

I.

OLVERANT QV IDEM DOMI
tantum, & velut sub tētorijs
delitescere Patres Valentini,
adeoq; variā regni huius op-
pida villasque lustrare iam
cœperāt, sed bellici rumores,
qui Valentinum agrum inuasērāt, Euangelij
Præcones receptul canere, & in castra redire cœ-
gerunt. Philippus enim Rex Neophytos Ma-
humetanā labe infectos, quos perduellionis cō-
tulerat, Hispaniam deserere edicto iusserat; su-
perandisque exilij difficultatibus militares co-
piæ terrā marique paratæ, arces, oppida & mari-
timas oras belli strepitu compleuerant: hinc in
urbem regressi Nostri, tāto fructuosius operam
suam locarunt ciuibus, quanto vires collectæ di-
spersis sunt validiores. Quamuis & in ipso Col-
legio occubuerit vnus, Vincentius Martinez
Theologiæ alumnus, multis virtutibus naturæ-

que dotibus instructus, cuius patientiam longus scrophularum molestusq; morbus insignē fecit: missum tandem ad Christianissimum Galliarum Regem in itinere vis morbi extinxit. Per Quadragesimam tribus in locis primariam concionē tenuerūt Nostri: de alijs enim, quas in Sodalitijs, tam nobilium, quàm opificum, item quæ in cōpitis, ergastulis, claustris virginū solemne est habere, nihil hīc attinet dicere. Sodaliū Eleemosynis, & charitate ē vinculis educti trecenti. Quidā perditæ mulierculæ domum impuro animo ingressus, DEIPARÆ Virginis effigiem in angulo abstruso fortē latentem oculis deprehenderat, cuius repentino intuitu omnis vltro impuritas, peccandiq; voluntas nebulæ instar evanuit: conuersus ergo ad prostibulum adolescens; *quinam*, inquit, *audes, ô propudiosa, coram tam purâ Virgine tam impura flagitia patrare?* Consulto quidem, respondit procax femina, effigiem istam abscondēram, ne eius tibi aspectus religionem iniiceret. Et cū lenocinia verbis adderet, abripuit se inde victor adolescens, totiūsq; vitæ culpas apud Sacerdotem nostrum expiauit. Restituta sine cūctatione salus viro nobili, cuius vxor facem coram B. Parentis Nostri IGNA TII imagine pro mariti incolumitate iusserat accendi, quæ & pretiosam deinde vestem templo domūs gratulabūda transmisit. Accessit eidē multus ornatus, & pretiū non leue argenti & auri in vestibus, lipsanorhecā & candelabris. Locupletandæ Bibliothecæ aurei quingenti dati. Liberata domus omni censuum redimibiliū, vt vocāt, onere: porro summa eorum,

corum, quæ à ciuibus erogata sunt, tria aureorum millia facit, & quod excurrit. Quæ sacrario Collegij accesserunt, ducentis aureis æstimantur.

CÆSARAVGVSTANVM COLLEGIVM.

II. HVMANIORVM litterarum scholæ quinq; nostris Magistris hoc anno traditæ; quo in negotio ciuitatis Magistratus, & Consiliarij vniuersi, superatâ reclamantium graui contentione, vnâ voce consensere, & quò magis sibi suisq; ciuibus Societatem deuincirêt, addixere alendis Professoribus ducentorû aureorû annuos redditus perpetuos, aliorûmq; centum tēporales prouentus, donec octingētorum aureorû census, à D. Petro Martinez huic muneri relictus, ad Collegiû perueniat. Litterarû ludo construēdo assignata iam sunt quinque aureorum millia. Ergo scholæ auspdatum, & solemne principiû sumpserunt, habitâ in grauissimo totius Academia cōfessu oratione: nec siluit templum nostrum, nec ipsi parietes, seu Græcos, seu Romanos audire cuperes. Populo drama datum. Accessere ad nostram doctrinam iuuenes septingenti, cū antea vix trecentos Academia syllabus recenseret. Post dies aliquot Magistratus ipsi, magno Procerû comitatu scholas omnes animi gratiâ lustrauerunt, qui & à Magistris, & à Discipulis excepti litterariâ celebritate. Ita autem nostram iuuentutis tractandæ rationem probauerūt, vt è Senatoribus non nemo, grauissimis negotijs posthabitis, ad

scholas identidem reuifcit, sacrificiôq; vnâ cum Scholaſticiſ interſit, quòd cum cœlitibus eo tempore ſibi verſari aliquo modo videatur.

III. MILITES præſidarij ſacris hortationibus frequenter ſunt excitati: & hiftoriæ veſpertinae in hebdomade per ieiuniũ maius enarratae plebis vehementer adiuuerunt pietatem: priuatae hortationes adeò Canonicorum quofdam ſimultate pernicioſa diſcordes emolliuerunt, vt profuſis vbertim lachrymis non in mutuos amplexus tantũ ruerent, ſed etiam pedes ſibi inuicem magnâ omnium admiratione deoſcularentur. Antiquum iam eſt, & exemplis ſæpe ſæpius declaratum, quàm puerperæ vbiuis ferè terrarum B. Parentem noſtrum habeant præſentem, quamque propitium; dicam quod creditur ab eo præſtitum puerulo cuidam beneficium. Quinquennis primũ is erat è nobili oriundus proſapia Baroniæ hæres: præcepſ iam ibat dehiſcente ſolo in puteum profundiffimum, ſed quia paulò antè auia nepotem ſuum in noſtris ædibus B. IGNATIO commendauerat, apprehendit puerulus laterem, qui ex ore putei prominebat, eoque ſeruatus eſt. Plura de cultu eiufdem Beati in ſequenti Collegio dicentur.

IV. COMMVTATIO duorum facta Barcinone: deceſſit vnus, acceſſit alius: & ille quidẽ P. Franciſcus Caſtelli Valentinus, ſex & ſexaginta annorum ſenex: eorum ferè quinquaginta in Societate tranſegerat, à puero P. Simoni Roderiquez, aliſque B. P. Noſtri ſocijs familiaris: vir eximiæ morum ſuauitate & vitæ candore inſignis, animarum

marum lucro semper inhiās, vtpote qui primæ-
um instituti nostri spiritū altè imbiberat: mon-
tana desertaque loca docēdo lustrare mirè quam
expeditus: cū ex negotijs licuit, solidos ferè di-
es transigebat in templo; illud hospitium, illud
nidulum suum iudicans. In ipso opere ac labo-
re oppressus morbo domum fuit reuocandus, ne
alibi scilicet moreretur, quàm vbi virtutes illius
viverent. In huius locum successit Tiro no-
uus, filius Marchionis Palletæ, & Ducis Monte-
leonis consanguineus, ab vtroque magnā amō-
ris significatione Societati in manus traditus.

V. FRANCISCVS Sordis purpuratus Romanæ
Ecclesiæ Pater, & Archiepiscopus Burdigalensis
ad ædem VIRGINIS in Seperato monte celebrē
proficiscens, Collegium nostrum exitinere sin-
gulari humanitate inuisit. B. Patris nostri sacel-
lum & lipsana veneratus, Parthenij Sodalitij fe-
stum Sacrificium concionemque præsentia suā
cohonestauit. Postea Minoresq; comitanti-
bus vrbis primoribus, loca, quæ B. IGNATII me-
moriam consecrarat, singulari pietate obiuit, rem-
que diuinam in sacello spelūcæ superposito per-
fecit, cū prius in humili illā cauernulā ad Sa-
crificium precibus se communiuisset. Eo pera-
cto ad spelæum redit. humique prostratus, sub-
iectam stōream manibus leuat, & labia solo nu-
do, quod tanti olim viri vestigia calcārant, pijissi-
mè infigit. Inde à Præfecto loci & Sacerdote
nostro, qui aderant, oleum è lychnucho pensili,
& fragmentum è saxis antri postulat: cui mox
duo honesti viri in genua procumbentes lapi-

dem excisum offerunt, quem venerabūdus Cardinalis manibus excepit, donūq; sacrum publico testimonio iussit confirmari: ipse contra omnibus ijs, qui aut sacellum, aut speluncam, aut Xenodochium, vbi B. Pater habitauerat, Religionis ergò inuiferent, centum dierum indulgētias in tabulis publicis consignatas reliquit. Pollicitus denique ante discessum est, se ipsam B. Patris curiosè conquisiturum, thecīsque inclusa, Barcinone futuro Minores Collegio asseruanda, transmissurum.

VI. AD DIOECESIN quandam Episcopi rogatus Iultradam Sacerdotes ex hoc Collegio duo fuere designati, qui vnico in oppido, (vt reliqua prætereā) de rotā vitæ confitentes audiuerunt amplius sexcētos. Huic fructui malus inuidebat Dæmō, & querimonias passim excitabat, sæpius, quàm oportet, à concionatore nostro luxuriæ peccatū vituperari; quæ tamen frequens de tanto scelere mētio, reprehensioq; non obscuris indicijs Deo placuisse est comprobata. Nam vir quidā & ætate, & cōditione, & vitā perinde honestus, ac probatus, post excussam generali Confessione cōscientiam, domi suæ ad animum perfectiūs expurgandum abditus, subitò confertam Diabolorum turbā circumuolantē aduertit; quā exanimatus, Seruatoris opem implorat: adest CHRISTVS spectabili formā ac fulgore, coniectisq; in fugam aduersarijs oppressū solatur, probat eam hominis de salutē curā, iubētq; Patres Societatis edoceat, sibi gratissima esse, quæ in cōcionibus toties proponūt, toties iterant. Obstupuit homo insuetā spe-

ti specie, primâq; luce ad nostros aduolat, visa narrat, magno animi sensu; paulôq; pôst sanctissimè ex hac vitâ decedit. Quæ femina eodem in genere testata est, consultò prætereo: illud non item, quod falsò quidam sparserant, à publicis aquæductibus per occultos canales ad nostrum Collegium aquam deriuari: sed mendacio conperto publica decreuit, deditq; auctoritas, quod priuatim, id est furtim nos accepisse maleuoli confixerant. Templo donata pyxis aureorum, trecentorum: domus amplior reddita vicinarum ædium, & viæ publicæ accessione.

COLLEGIUM GANDIENSE ET
TIROCINIVM TARRACONENSE.

VII. QVIA magnum belli periculum Gandiensi oppido incubuit, dum Mahometani ex Valentino agro Philippi Regis edicto pelluntur, (cinctum enim est quam plurimis Maurorû pagis) idcirco diuinû auxilium impensius flagitatum, sæpiûsq; coram expositâ publicè apud nos saluari hostiâ fusæ preces, & arbitrariæ corporis afflictationes susceptæ. Gladios dixisses vsurpata flagella; loricas trilices cilicia; adeò cõsternati fractiq; celsêre hostes. Excelluit inter alios regni Heroas Dux Gaudiensis Carolus, qui alacri animo maiorem suæ regionis partem pro asserendâ in Hispaniâ fidei integritate deuouit, nec pauca mancipiorû millia in exiliû compulit. Visum aliquibus singulari NVMINIS prouidentîâ factû, vt pridie Calend. Octob. quo die B. N. P. Frâ-

ciscus Borgia, Caroli proauus ad superos euolauit. Gandiam primò Mauri defererent, nec diem exilio præfixam expectarent. Aliquot tamen eorum millia neglecto Regis imperio rupem tutissimam non procul à Gandiâ distantem occuparunt: quò cum plures Christianorum militum copię, & ex Gandiensibus quingenti viri illis in subsidium missi, expedirétur, viatico celesti magnam partem in æde nostrâ prius accepto, rem sine vulnere confecêre.

IIX. INTERIM colonia tredecim Tironum nostratium ex domo Tarraconensi huc deducta: quibus assignata est ea Collegij pars, in quâ P. N. Borgia quadriennium illustra virtutis suæ monumenta posuit. Tirones duo ante biennium exactum in Indias sunt ablegati. Magistratus Tarraconensis vindicandis è seruitute Socijs decem, (de quibus ad finem huius Prouinciæ) aureos centum erogauit. Gandiensium verò ciuium, qui ex Sodalitio Mariano sunt, in captiuos maximè se prodidit charitas. Eorum ex carcere redemerunt centum octoginta. Chirographum B. P. nostri IGNATII duobus infantibus sanitatem, parturienti prolem dedit.

GERVNDENSE COLLE.

G I V M.

IX. QVANOQVAM tumultus contra Societatis scholas annis superioribus excitatus necdū omnino confedit, pergunt tamen DEO freti constanter Nostri, & modestia sua, (quod summum in rebus

rebus exulceratis remedium est) animos male-
uolos paulatim frangunt. E Scholasticis nostris
vnus cum alio quodam ad Societatem nuper, vt
perierat, admissus erat. Hanc filij digressionem
à se mater, aliique iuxta propinqui ægrè ferre, &
callida Nostrorum suasione adolescentem in-
nassam tractum comminisci cœperunt. Igitur
rem ad Episcopum deferunt, ab eoque flagitant,
vt ipsemet ab adolescēte initi consilij rationem
exquirat. Eum accersit Præsul; mittitur à P. Pro-
uinciali, qui tum fortè aderat: respondet ille li-
berè constantérque; *diuino se instinctu, nullius alie-
rius suadelâ Societatem IESV delegisse*: qua respon-
sione, & arbitro sapientissimo satisfacit, & con-
sanguineis suis commenta illa, & friuolas suspi-
ciones exemit.

X. PLURES annos scortum quoddam suo no-
mini conuenienter vixerat, nec interim piam,
recitandæ coronæ in honorem B. VIRGINIS cō-
suetudinem omittebat. hoc vnum sæpius obte-
stans, vt ne saltem in eo flagitiorum cœno extre-
mum spiritum exhalaret: quod & impetrasse vi-
detur. Nam oppida vltro citròque perlustrans,
rapidi torrentis impetu aliquando abripitur, sed
dum manu catenulam precatoriam sustollit, &
contra fluentium aquarum, vestēsque iam tra-
hentium rapacitatem tenet, à Deipara ad Cōfes-
sionem Sacerdoti faciendam in viuis reseruatur.
Maritus quidam vxorem suam, quam nescio ob
causam, domo exturbarat, nec adduci poterat
ad illam recipiendam, nisi ea solùm lege, vt ipsa
decimo quinto quoque die conscientiam suam

Iesuitis per confessionem aperiret. In salutari CHRISTI aduētu cō expeditionem direxere Socij, vbi nunquam visi: nec pœnituit laboris, siue concionum & confessionum emolumenta, siue æris alieni restitutiones, siue simultatum compositiones, siue alia plura spectes. Cæmentarius quidā duni operi incumbit, ex alto ruit: in ipso per aërem lapsu signo Crucis se manit, saluūsq; & incolumis terram attingit. Ceterum vrgetur strenuè templi fabrica: translataque sunt è veteri tumulo Nostrorum cādaucra: dirutum item antiquum altare D. Agnetis, vbi inter ruinas inuentæ aliquot Sanctorum, & salutiferæ Crucis reliquiæ, arculâ plumbeâ inclusæ, serico integerrimo tectæ, cū ducentorum ferè annorum spatio, latuissent, quod publica membrana testatur.

COLLEGIA BILBILITANVM,
TVRIASONENSE, ILER-
DENSE.

XI. CVM non minùs iustus sit DEVS suoque tempore seuerus, quàm indulgēs ac misericors, ideo non rarò iustitiæ quoque suæ in cōmeritos pro reliquorum bono statuit exempla: id quod in alijs passim, tum verò in his Collegijs videre licebit. Quidam alienæ pecuniæ raptor, extra septa Ecclesiæ per sententiam eiectus, nec à filio quidem, qui eam vsurparat, vt iniuste, & cum tanto salutis damno possessa restitueret, potuit adduci, confectus ergo mœrore adolescens,
aliquot

aliquot mensium interiectu amico cuidam suo de nocte importunus est, suspirijs, eiulatu, ipsâ facie: & verò cùm alijs spectrum audire tantùm, hic etiâ magnâ cum molestiâ videre cogebatur. Accepto tandem consilio à Nostris umbram ausus est alloqui, intellexitque, amicum tantisper purgantibus ignibus addictum, quoad per nefas usurpata pecunia ad dominum rediret: eam fidem, cautionemque in se cùm recepisset homo, nunquam deinde spectrum habuit infestum.

Sacerdos famâ scelerator, mulierosus, & quod his vitijs facilè annectitur, Societati insensus, multa contra nostram viuendi rationem coram honesto ciue die quodam deblaterârat. Ille effrenatam hominis licentiam cohobere impotens, cœlestem minitatur vindictam, nî receptui canat; quæ & secuta est: non enim biduum intercesserat, cùm eum mors repentina nullo præmunitû Sacramento abripuit, quod ipsi illius affines loquendi, viuendique licentiæ tribuerunt. Solent subinde matres minus cautæ, ac plane imprudentes, aut impiæ liberis mala multa impre cari; qualis in his quoque partibus reperta est, quæ cùm quadrienni filiolo ædium ruinâ optâset, ante expletum vnus hebdomadæ spatium, corruente domo miserabiliter oppressum luxit. Periculosa ariditas arua passim ob pluuiarû defectum premebat. Sumpsit hinc occasione prostibuli cuiusdâ proscribendi cōcionator noster, qui tum fortè ibidē ex Ilerdēsi Collegio missus verba faciebat, & vt diuina ira perseueraret, periculū esse aiebat, nisi Magistratus loci tâta cōtagioni mederetur.

Fuit.

tres hostes instructissimi ad iniuriam, quam falso ab eo se accepisse putabant, vlciscendam aggrediuntur, eumq; punctim magno impetu latronum more appetunt: ille repentinis circumuentus insidijs VIRGINIS tutelam suppliciter inclamat: gestabat autem tum fortè in pectore venerandam eiusdem Sanctissimæ VIRGINIS imaginem, in quam gladius ferientis felicissimè peccauit, percussusq; iunci instar sine vllâ hominis læsione se inflexit. Compertâ deinde Sodalis huius innocentia, auctor facinoris resipuit, & in publico Sodalium cœtu ad genua læsi prouolutus, tam ab ipso, quàm ab vniuerso Sodalitio, veniam petiuit, impetrauit. Clericus quidam colaphū impegerat Clerico: cum ictum alter tam graniter sensit, vt non tantum veniam roganti nullam daret, sed ne sequestrum quidem pacis, Sacerdotem nostrum domi suæ in conspectum admitteret. Tentandum ergo mutis verbis ac litteris ad eum missis videbatur, quod viuis presentique non licebat: quæ litteræ tam facilem repererunt hominem, statim vt ipse ad Collegiū ultro properans, & veniam repudiatæ conciliationis posceret, & iniuriam libenter cōdonaret. Illerdæ quoq; in Bacchanalibus impotentiùs effervesceus quidam Sodali Mariano coram numerosâ Scholasticorum multitudine alapam infregerat: mox tamē vindictam veritus adiit Patrem, qui Sodalitio præerat, vt à læso VIRGINIS cliente veniam precaretur: is constanti hilariq; animo iniuriam remissurum spondet, si alter vnâ secum Eucharistiam sumat; & Iubilæū, quod

ijs diebus nostro templo concessum erat, lucraretur; lucratus est: Itaque se vindicauit optimus Sodalis non tam de homine, qui iniuriam fecit, quàm de Diabolo, qui vt faceret fecit. Ibidem accidit, vt Ecclesiastes noster, diuino impulsus spiritu in ea verba proruperit: *Triennium diuina benignitas tuas moras passa est: caue, ne sine morâ illius iram experiare.* Aderat tum fortè, qui tribus annis sacram confessionem intermiserat: se ergo diuinitus notari existimans, nullâ ampliùs interpositâ morâ concionatorem ipsum adit, eiq; anteaetæ vitæ rationem cum emendationis animo exposuit. Gymnasiarcha Ilerdensis ad Perpinianensem Episcopatum euectus, innatæ pietatis, ac beneuolentiæ exemplum apud nos reliquit. Sacrum in templo nostro celebrans Academicę Doctõribus, & Scholasticis vniuersis cœlestē panem amoris, ac muneris obiti pignus donauit: postea vt nouū munus auspicatiùs capesseret, asceticis nostræ Societatis cõmentationibus, vnâ cū aliquot Carthusianis dies quindecim vacauit. Edificio hîc pmouendo accessere quingenti aurei à Canonicis tributi: ossa Roderici Capatæ, quem Collegium Bilbilitanū inter beneficos præcipuū habuit, in ædes nostras funere solennissimo translata, ornatissimòq; sepulchro sunt cõdita: eadē operâ parentatū Petro Santangelo, qui eidē Collegio hæreditatē opulentā reliquit.

XIII. TVRIASONE Beatorum nostrorū florida est memoria. Drama de B. Stanislao exhibitum, cum Pontifice suo totam ciuitatem exhilarauit. Nouendiales preces ad B. P. IGNATII aram factas frequen-

frequentissimè, salus consecuta est. Infans quadrimulus omni ferè sensu destitutus animā iam, iam efflabat; mater desperatā à Medicis salute, remedium apud nos quærit, acceptāq; B. Patris Lipsana infanti admouet, & simul ab eo mortem, ac morbum denique omnem remouet. Ipsa verò in idem periculū paulò post adducta, quod filio viderat saluti fuisse, sibi quoque fore confisa, IGNATIVM aduocat, receptamque ab eo sanitatem, anathemate ad illius aram appenso, confirmavit.

COLLEGIUM VRGELLENSE
CVM SEDE OSCENSI, ET DOMO
Perpinianensi.

XIV. TRES ex Collegio ad Superos ière. P. Frāciscus Guttierrez, quatuor vota Professus, Concionator egregius, annis tribus supra triginta in Societate exactis, summa animi trāquillitate occubuit. P. Onuphrius Masdeu, emenso studiorū cursu, cū trienniū in Vrgellitano agro strenuè laborasset, febri obsessus, DEO manus & animā dedit. Iacobus Martinus domestica sua ministeria deseruit, postquam ea tribus annis impigrè in Societate obiisset. Excelluit candore animi, orationis dono, ac vitæ austeritate. Defunctus etiam est Andreas Capella Vrgellitanus Episcopus, Collegij parens ac conditor, tam suæ, quàm alienæ salutis sitientissimus, è Carthusianorum familia ad eam dignitatem euectus. Religiosam, austeramque viuendi normam tenacissimè obser-

detulerunt. Annuos redditus Cœnobij cuiusdam in domum hanc nostram transferre Philippus Rex parabat: ea res mirum est, quantam Societati inuidiam contraxerit. Et quia malū hoc alienā felicitate crescere solet, grauior incubuit procella, postquā nobilis quidam Sacerdos morti proximus Societatem ex asse heredem scripsit: sed enatarunt tandem Nostri, luculento ipsiusmet Testatoris de innocentia Societatis facto testimonio. Ducentos interim aureos alius quidam ædium constructioni reliquit.

COLLEGIUM BALEARICVM.

XVII. SVBLEVANDÆ egestati, quā hoc anno Balearis insula premebatur, solitæ Eleemosynæ additum, quantum nostra tenuitas patiebatur: hinc & in nos quoq; liberales alij fuerunt. Duo enim aureorum millia tabulato aræ maximæ ornando attributa. Sacrarium nuper constructum cum elegantissimis se componat. Sodalitij pietas in frequenti ad Nosocomium accessu excellens fuit: sedulā inibi gessere curam optimi Sodales lectulorum octo, vbi grauius ægrotantes decumbunt: ex quibus hoc anno supra centum conualuerunt. Nobili medico lethali morbo pœnè confecto, medicus B. IGNATIVS fuit, cuius reliquias venerabundus vsurpauit. Eadem reliquiæ puellam nimia sanguinis affluentia faciem, oculos, totūmq; caput deformatam, alios item tres, febre laborantes releuarunt.

XIIX. EXPEDITIONES duæ in insulæ pagos factæ. In vnâ earum abolitis peruerfis ludendi & execrandi cõsuetudinibus meliores introductæ: vt agricolæ primâ luce ante opus Sacrificio interessent: vt rus pergētes, vel inde redeuntes orbiculos VIRGINI sacros percurrerent. In alterâ Nostri ob messis copiâ auxilia ex DD. Francisci & Dominici familiâ adhibuerunt. Femina cui-dam ob viri acerbitatem admodum ærumnosa, dum in agros prandiū viro defert, Cacodæmon sub humanâ adolescentis formâ fit comes; quò tendat, quærit, responsóq; accepto, *quid verò moraris?* inquit, *age sis, tuum maritum de medio tolle, & ego tuum tibi filiū ex mortuis repente dabo.* Inhorruit ad tam temeraria veteratoris promissa mulier, signóq; Crucis sese cõmuniens, IESVM ingeminat; hoc salutare nomine, ceu fulmine, ictus fugâ accelerauit personatus adolescēs, ac licet ter deinde sub eodē schemate ad id consilium redierit, proditus tamen à muliere apud Sacerdotem nostrū præstigias illas stygias intermisit. Alia quædam famosa in publicâ cõcione ita animo est percussa, vt præ dolore ipsamet peccata sua clamoribus palàm enunciaret, in faciem vnguibus sæuaret, seq; tantisper cruētare, dum corruens humi veluti mortua iaceret. Postea verò quā ad se redijt, elutis totius vitæ sordibus pœnitentiū ædes subiuit. Vtriq; demum expeditioni hoc cõmune fuit, vt priusquā soluerentur, in gratiarū actionē sacra Eucharistia solēni pompâ & comitatu per præcipuos vicos deduceretur, cū antea vtrobq; vniuersim illum diuinū cibum sumpsissent tres hominum Chiliades.

SOCIJ

SOCII DECEM ALGERIVM A PI-
RATIS IN SERVITVTEM
abducti.

XIX. ANNVS iste Aragoniæ Prouinciæ inter alios fuit memorabilis, casu infelici, euentu meliore. Soluerant è Balearico portu V. Idus Decembres superioris anni vento secundo Socij decem: Sacerdotes duo, Blasius Vayllo & Petrus Planes: Scholastici quinque, Iosephus Fuëtes, Antonius Marques, Onuphrius Serra, Gabriel Alegre, Hieronymus Loyez: Tirones tres, Raymundus Gual, Ioannes Alcouer, Raymūdus Anglada. Vehebantur nāui munitissimā, quā Marchionis Villenæ filius è Sicilia, vbi pater pro Rege erat, in Hispanias traieciebat. In altū prouectos atrox procella ad impendentes labores comparauit; sedatā ea tempestate auditus intempestā nocte tubæ clangor bellī minax; sonitū consecutus tormentorū fragor, flammārum globorūque iactatio è vicino myoparone: nostrā tamen nāue tormentis contra tonante finita est ea pugna, hoste sese retrahente. XIX. Calendas Ianuarias conspectæ sunt procul quinque piraticæ nāues Simonis Donser Lutherani Archipirate; qui incredibili velocitate, dum nostri nautæ vectoresq; consultarent, ad nostrorum nauigium militibus quinquaginta, bellicis tormentis quatuordecim instructum, quinque sua sexcentis militibus Turcis tormentisq; centum munitissima admouit, impetum fecit.

nem fecerat duobus è Nostris perfidus Simon, vt vel Turcarum impietatem, vel Lutheranorū perfidiam sectarentur, sic seruitutem euasuri. Negarunt constanter tam atrox flagitium se paraturos, quamuis crudelissimè in membra secarentur. Eadem animi magnitudo & constantia perinde in omnibus animaduersa.

XX. ALGERII vniuersi captiui in ergastulum angustum, humidumq; detrusi, cōmunem fortunam perferebant: vbi loci incommoditas Dominicanæ familiæ vnum, & alterum præclaræ indolis adolescentem, Soietatem ingrediendi percupidum, vita priuauit. Socij omnes morbo affecti, transactis diebus septem venales in publicum forum producuntur. Venditi ergo aureis supra duo millia ducentis in varios heros disperguntur. Atque hic demum miseri, immo enimuero felices pro CHRISTO esse cœperunt. Ipsis pro domicilio stabulum, pro stragulo rude sagum quo vestiebantur. Cibus duo hordeaci panes à barbaris assignati, plures colaphi, conuicia, opprobria, quæ domi, forisq; hilariter libenterque perpetiebantur; catenis compedibusque ligati, malèque calcibus accepti, bene omnibus precabantur. Sacerdotes ambo atrocius, quàm reliqui à suis Dominis exerciti; quippe qui firmiori Sacramento in CHRISTI IESV militiam, adeoque perferendos pro eo labores, & contumelias fuerant auctoritati. Illi in tetrum carcerem abstrusi, ferro vincti, interdicto alijs captiuis ad ipsos accessu, pane solùm, & aqua plerisq; diebus miserrimam egere vitam, si misera tamē

vocari potest, quæ dulcedine cœlesti fuerat plenissima. Sed & eo postea solatio sunt privati, quod ex vno contubernio capiebant, dum in ergastula diuersa seiunguntur. Qui fidem Christianam perfidè abiurarunt, noua incommoda nostris peperere, eos apud Christianos honore maximo haberi dictitantes, vt heri ad maiorem pecuniæ summam exigendam stimularentur, & interdum captiuos ad maturandam liberationem dirâ tyrannide vrgerent. Præcipuè Tironum ætas virtûsque tenera, ac minimè probata, inter Mahumeranorum petulantiam effrenatamque libidinem periclitans, seruitutis Socios, aliôsque omnes curæ ac sollicitudinis stimulis lacerabat. Verùm diuino subsidio erecti, ad emeritæ militiæ stipendia properarunt.

Ioannes Alcouer vix decem & septem annos natus stricto mucrone ab hero bis petitus, pugnis, calcibus, fustibûsque oneratus, in ipso prælio occumbere paratus fortissimè pro castitate dimicauit. Postea herus Constantinopolim profecturus statuerat seruum eò deferre: verùm diuinâ prouidentia è lupi illius faucibus aliorum Sociorum industriâ ereptus, imminencia maiora pericula euitauit.

XXI. ALTER Raymundus Gual ætate par post diuturniorem oppugnationem insigni victoria potitur. Præconio subiectus emptorum omnium oculos ad se rapiebat, & post lögam multorum (Regis etiam) contentione emptus est aureis ferè quadringentis à Turca nobili & copioso, eo præcipuè animo, vt à Catholica Religione ab-

stractum

fractum in filiū & hæredē adoptaret. Ergo Tur-
 cico more inuitus induitur, tondetur, Impatiens
 mœrorēque profligatus adolescens, eam perso-
 nam agere recusans, indignabundus capitis te-
 gumentum in terram proijcit, Mahometēq;
 exécratur: tum deinde arrepto cultro capillorū
 apicem Turcarum insigne refecuit, fidēq; pa-
 lam professus, lachrymis vbertim profusis à
 Turca impetrauit, vt Christianorum more se in-
 dui pateretur. Malora dehinc subiit pudicitiae
 certamina, quæ, quò erant periculosiora, hoc eti-
 am ad victoriam & laudem illustriora debent
 videri. Prima nocte cū impudicus Turca in
 eo lectulo decumbere tentaret, quem Ray-
 mundo strauerat, resiliit celeriter adolescens,
 mortem se amplexurum potius asseuerās, quàm
 aliquid min⁹ pudicum designare. Hæsit Tur-
 ca ad adolescentis Christiani inopinatam con-
 stantiam attonitus. Ab hac ergo irruptione libe-
 ratus Raymundus totam illam noctē orans col-
 lachrymāsq; trāsegit. Expergefactus mane im-
 purus sollicitator, iamq; mollitus continuo la-
 chrymarū fonte, Christianos aliquot adhibet ad
 leniendū iuuenis dolorē, quorum cōsilio, ne ser-
 uulus mœrore cōficeretur, pios libellos cōquisi-
 uit, vt eorū lectitatione luctū, fletūq; abster-
 geret. Sed identidē malus homo estuātē libidine
 tela ignita in adolescentē cōtorsit, quæ pari sem-
 per animi firmitudine ab eo sunt ppulsata. Post
 leuiiores has pugnas & quasi velitationes furēs li-
 bidine Turca, toties iam repuls⁹, impetū fecit no-
 te quadā, adolescentē fustib⁹ atrociter cōtudit,

omnino defectus, nec iniuriam arcere potens, collegit animum, diuinoque spiritu afflatus, in hæc verba prorumpit: *Supremum imploro NVMEN omnibus venerabile, obtestorq; ut mihi parcas.* His verbis hominis audacia profligata omnino, & protegente iuuenem, implorati NVMINIS providentia, impius ille Religionis reuerentia permotus, impetum retinuit, mira que quies consecuta est. Nam primo diluculo Turca suæ procacitatis pœnitudinem præferens veniam à seruo precatur. Alcorani codicem eleganter concinnatū profert, ori simul capitq; admouet, ac deinde nihil molestiæ seruo illaturum se iureiurando, librū illum, DEVMQVE contestans, pollicetur. Ea Turcæ religio Raymundo nostro dedit animos: ut, cum postea eius aures à tergo pedetentim accedens manu prensare vellet, ille caudacter ad latus hero duxerit alapam, simulans, putasse se alterius id manu attentatum: *Credere*, inquit, *mi here te tanto Sacramento obstrictum id fecisse, nefas erat.* Obmutuit Turca, excusatione que hac cōtentus, auriculas ipsius post reliquit intactas: eam verò adolescentis constantiam continentiamque postea sæpe commendabat, singulariq; cum beneuolentia prosequens ad Sacrificium, Missæ non rarò ipse perduxit, pecuniam, aliarumque rerum copiam subministravit, qua alienæ quoque paupertati succurrere potuit; ac tandem contra Regis Algerij insidias, qui Raymundum sibi seruum facere studebat, eius libertatis vindex, & assertor extitit acerrimus: quòd fateatur, in ipso sese aliquid supra humanam con-

ditionem aduertere, cœpitq; tum de Mahumetanae sectæ veritate ambiguus esse.

XXII. TIRONEM in hoc periculoso certamine constitutū alij veterani Socij monitis, hortationibus, precibus, ac solitis Societatis nostrę meditationibus pro virili sua iuuerūt, instruxeruntq; neq; enim aut cōditionis iniquitas extinguere in animis eorū fraternam charitatē, aut loci incommoditas impedire religiosæ professionis cōsuefua munia, aut hominum barbaries abstertere poterat, quo minus instituti sui decorē sine labe conseruarent: sæpe cōmuni mensā vfi, votorum solemnem instaurationem in priuato sacello factā prius generali cōfessione celebrarūt: animarum lucro, quantum seruitus patiebatur, ardentissimè incubuerunt. Duo Sacerdotes rem diuinam frequentes faciebant; alij, Domini saltem. Diuorūmq; diebus, panem Angelorum manducabant. Ad reliquos interim captiuos frequentes habitæ sunt cōciones; inter eos instaurata Sacramentorū frequentia. Iubilæum Missionibus nostris cōcessum magno fructu promulgatū: plerique ad veterē fidem, quam deseruerāt, reducti: alij de eadē recuperāda feriō cogitare cœperunt. Impetratā à Summo Pontifice potestate absoluedi ab hæresi, in interno foro reconciliati nonnulli. Femina sexagenaria annis abhinc quadraginta à Christiana religione defecerat: Nostrorū operā ad CHRISTI gregē reuocata perpetuā sibi abstinentiam indixit, solo pane & aqua victitās, antea actæ vitæ pertæsa; quod illa beneficiū DEIPARÆ meritis, cui Rosarij preces ieiuniāq; inter

cam

eam errorum caliginem offerebat, acceptum tulit. Ex ijs, qui conscientiam expiârunt, alij triginta, alij quadraginta annos à sacrâ Cōfessione abstinerant: accessere nonnulli, qui manu aræ sacræ impositâ, prauum consilium nunquam confitendi iuramento confirmârunt. Corrupti peruersiq; mores, qui inualuerant, repressi convulsiq; Eucharistiam argenteâ thecâ inclusam sæpe Sacerdotes in sinu conditam ad moribundos detulere, astitêrêq; animabus exituris. Fratrum nostrorû colloquijs Mauri aliqui ad Christianam Religionem suscipiendam accensi. Hæc Nostris in tanto laborum pondere solatio erant, alijs admirationi, & vtilitati pluribus.

XXIII. DVMOVÈ ita Algerij Nostrorû servitus multis animi libertatê affert, suâq; omnes alienæque saluti consulunt, in vniuersa Aragoniâ eorundem solatio redemptioniq; pari studio inuigilatur. Fusæ ad DEVM preces continuæ, corporis afflictationes vltro susceptæ, missæ consolatoriz & hortatoriz epistolæ, pecuniæ, aliarûque rerum subsidia diligenter procurata. Abiêre per omnem Hispaniam Patres, qui Eleemosynas conquirerent. Impetratæ à Rege Galliz alijsq; primoribus litteræ commendatitiæ ad Simonem Donser, & Gallicæ nationis Consules, qui Algerij tum versabantur. Ii his stimulis excitati Nostrorum patrocinium tutelamque suscipere; sed quo minus liberatio maturum effectum nancisceretur, obstitit tumultus aduersus generalem redemptionem cōcitatus. Quæ procellas, qui libertatê emerât, egressū interdixit,
ipsæ

PROVINCIA BAETICA.

Recensuit hoc anno Baticus ager Societ. Colonos tres & viginti supra quingentos: Domicilia nouendecim; mortuos quindecim: misit in Peruvianam Prouinciam, & Paraquariam octo, in Neapolitanam vnum; vnum in Belgicam. Septem & viginti probandos suscepit.

	Uniuerfam.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
In Domo Professâ.	LXX.	XXIIX.		VII.	XXXV.
In Collegio.	LXXI.	XXVI.	V.	XXII.	XIIX.
In Seminario Anglicano.	X.	V.			V.
In Nouitiatus æde.	VI.	III.			III.
In Collegio Cordubensi.	XLVII.	XVI.	II.	XI.	XIIX.

Hispali

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
In Granatensi.	LXXX.	XXII.	IX.	XXII.	XXVII.
In Malacensi.	XXIV.	X.			XIV.
In Coll. Montellen. & prob. do.	XLVIII.	IIIX.	I.	XXI.	XIIIX.
In Collegio Astigitano.	XXVI.	IX.		X.	VII.
In Marchenensi.	XXIIIX.	IIIX.	I.	I.	IIIX.
In Cazorlano.	XVII.	VI.	I.		X.
In Triguerenfi.	XIIIX.	IX.			IX.
In Gaditano.	XV.	VII.	I.		VII.
In Xerenfi.	XII.	VI.	I.		V.
In Fraxnetino.	XV.	V.	I.	V.	IV.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
In Guadinensi.	XV.	IX.	I.		V.
In Baëzano.	XVII.	IV.]			IX.
In Obulcensi.	IX.	IV.			V.
In Anſiquaria ſede.	IX.	IV.			V.

Hæretici aut Iudæi in fide Catholicâ inſtituti tredecim.
 Omnia totius vitæ peccata aperuerunt apud nos ducenti.
 Condonatæ graues iniuriæ in noſtram gratiam centum triginta ſeptem.
 Emendicati pauperibus aurei mille.
 Ad pudicos & honeſtos mores reducti nouendecim.

uinciat sunt antiquissimi: solitudinis fuit, ac silentij non minùs amans, quàm temporum obseruans, laborum diligens. Veteranos hos secuti sunt paulò pòst Tirones duo: hic, scholasticis, ille domesticis laboribus designatus: prior Ioannes de S. Iacobo adolescens erat tam in se rigidus, vt nisi ei regula moderaretur, sese ipse aut inedia, aut flagris confecisset. In morbum illum extremum cum incidisset, complures ei cucur. di. tulas admoueri medicus iusserat, quarum cum duas tantum incisâ leuiter cute videret, quàm potuit enixissimè postulauit, omnes excarnificatæ carni applicari, quo minùs in expiatoriâ flammâ propter sua, vt aiebat, delicta vreretur. Crystallinum prorsus pectus ac planè perspicuum habebat aduersus maiores suos, quòd cum in Societatis hominibus omnibus, tum in Tironibus præsertim requiri non ignorabat. Coadiutor Thomàs Barcinonensis Ioanni nihil cessit, quâ candore animi, quâ pietatis feruore rigoreq; disciplinæ. Multò enim antequam eam à Domino acciperet mentem Societatis adëundæ, scuticis iam, & cilicinâ veste atterebat corpus: Pudoris vsque adeò eximiùs cultor, vt inter profanos mûdi incolas etiam tum degens, ne calceos quidem præsentibus contubernalibus, nisi extinctâ lucernâ exueret, quam castimoniam DEVS singulari vocationis beneficio, & placidâ securâq; morte videtur rependisse.

His ex Collégio duos alios subijcere necesse est; Laurentiũ Gaticâ multæ expectationis adolescentem, qui tãtos in Philosophiâ habuit pro-

gressus, vt interrupto cursu ad cœlestem Theologiam gradum rectâ facere meruerit; alterum, P. Melchiorem S. Ioannis, non in Bætica tantum, sed in alijs etiam Prouincijs à virtute suâ notissimum. In Sardiniâ Prouincialis vicem, in Bætica munus ipsum sapientissimè sanctissimèque administravit. Fuit etiam annos duos & triginta sacra Fidei Inquisitionis consultor, maximo cum publico bono, & sanctimonie suæ opinione. Nulla viro huic defuit virtus, quæ Religiosum deceret: verbis quasi scintillis quibusdâ diuinis audientium animos inflâmabat: in Confessionibus pannosos æquè, & de ponte venientes amplectebatur, quàm copiosos, aut rhedâ aduectos: agmina puerorum doctrinam Christianam per compita canentium venerandis honestabat canis: sub dio an tecto verba de rebus cœlestibus facere perinde ipsi erat: tam altas submissionis radices edebat, qui ad tam altas cœli sedes volebat assumi.

II. DE SODALITATIBVS, quæ quatuor à Patribus Professis administrantur (prima Clericorum, sub Conceptæ VIRGINIS clientela; secunda Primariorum, sub nomine ter sanctæ TRIADOS: tertia sub S. SPIRITVS inuocatione; quarta, quæ à Catechismo, quem curat, nomen accepit) deque Sodaliū studio, pietatēque superiorum annorum litteris satis superque demonstratum est: de tertiâ illâ, quæ ex lectissimis capitibus, scribis, procuratoribus accensis, nuper collecta, deque illâ, quæ Catechismi est, aliquid perstringendum. Ita nimirū
floret

floret prior illa nouitia omni virtutum genere ac pietate, vti plùs ne quidem oprandum videatur. Nosocomia sedulò inuisere, aditare publicas vrbs custodias, miseros consilio, pauperes eleemosynâ iuuare iam illis antiquum est. Par commendatio eorum, qui in Catechismâ Sodalitio membra sunt, quorum operâ factum est, vt non quâque tantùm hebdomade centum pauperibus (quos vel conditio, vel pudor mendicare prohibet) panis abundè distribuatur, sed etiam solemnioribus Paschæ diebus multis egenis, atque ærumnosis cum pane carnes præbeantur.

III. IN OPPIDA laboratum exierunt è domo Professâ Sacerdotes septem. Oppidanus quidam longâ annorum serie salutis suæ negligens conscientiam ferè omnem exuerat, adeò vt machinas tam verbi diuini, quàm amicarum suasionum peruicaci fronte, atque obturatâ aure repelleret: is autem simul rescivit Nostros illuc venisse, diuino quasi æstu effervescentes: *Me me, inquit, me querunt hi Patres, meâ causâ adsunt.*

Nec mora, amouet à se flagitiorum fomenta, à quotidianis rei familiaris occupationibus auellitur, totùmque octiduum conscientia sedulò ad Confessionem excutiendæ tribuit. Patrem deinde adit cadentibus lachrymis, quibus & deformitatem animi abluir, & vitæ melioris initium fecit. Admiserat & femina graue piaculum, & (vt genus id hominum est leue ac meticulosum) sacrilego quodam pudore præpedita illud in Confessione nefariè

suppresserat, scelus sceleri addens. Accesserat nihilominus temeraria ad sacram mensam: in quâ cum aliquando sanctissimum CHRISTI corpus linguâ cōtingeret, tanto diuinæ animadversionis metu perculsa est, toto vt corpore perhorrescens frigida sudaret, consilij omnis ignara penitus & expers. Tandem digitos ori inferre ausa sacram hostiam educit, linteo inuoluit, domumque suam asportatam in loco quem habuit decētissimo collocat, vbi singulis diebus coram cœlesti illo thesauro certum orationum numerum, inter suspiria multa gemitusque persoluit, veniam identidem postulans scelerum suorum, & temeritatis. Deinde verò cum ad suam illam quasi aram pro more accēderet aliquando, & inuolucrum, in quo CHRISTI Corpus recondiderat euolueret, adeoque excuteret, plus non reperit, quàm olim Maria Magdalena in sepulchro, linteum & locum. Ingentem ea res metum, terrorēque incussit feminæ (neque enim alius præter eum, quem ibi absconderat, facti notiitiā habebat) vt tanquam amens impōsque sui ad Sacerdotem cucurrerit, cui & peccatum illud occultum, & quæ deinde sequebantur, vt à me iam narrata sunt, ordine detexit.

IV. SCHOLASTICI, quorum mille plus minus Hispani scholas nostras adeunt, officium suum tam in litteris, quàm virtutibus addiscēdis more antiquo fecerunt: quod supellectilis nouæ templo accessit trecetorum aureorum fuit; mille verò minimū stetit tabula, quæ in Collegio Anglicano D. Gregorium Magnum, suum Patronum

num repræsentatis præter alia aliunde huic templo assignata, legarunt testamento morientes duo, alter quingentos aureos, quorum annuo redditu quatuor & viginti fiant piacularia sacra; alter quotannis centum, eâ conditione, vt totidē pro legatoris animâ offerantur. Probationis domus, paratâ iam supellectile, & commodâ habitatione incolas suos adhuc operitur, sequenti primùm anno ex Montellano Collegio deducendos.

C O R D V B E N S E C O L
L E G I V M.

V. Nisi insigni virtute viri æquè prodesse mortalibus possent, cū soluti è corpore diuinam intuentur Maiestatem, damnum profectò plūs quàm mediocre dicerem ad hoc Collegium peruenisse morte sui Rectoris, P. Augustini Lopez. Magnus in eo viro fuit in DEVM amor, magna cœlestium rerum cognitio, & despicientia humanarum. Ita totum se superioribus reliquit, eos vt nunquam vllius sui commodi gratiâ laceret, ne vel vnâ quidem quotidianarum petitionum (vt fit) interpellatione grauaret; quod ego tanto sanè magis commendandum arbitror, quanto ille affectâ magis valetudine utebatur. In vultu modestissimo animum vidisses; adeoque ille omnibus opportunus fuit, vt mœstus nemo ad eum non accederet, mœstus nemo ab eo rediret. Vtramque Philosophiam diuinam & humanam multa cum laude docuit; præter hoc re-

xit Collegia Hispalense & Cazorlanum : triginta tres annos in Societate, vndequinquaginta in vniuersâ vitâ consumpsit.

V I. PARTHENI Sodales bis hoc anno dederunt operam, vt vniuersa vagorum mendicorū, & circūforaneorū turba è palearijs receptraculifque suis, è plateis compitisq; certum in locū cōuenirent. Hos iidem Sodales multis antè diebus instituunt Catechesi, & rectâ. confitendi ratione imbuunt, illincq; ad statum diem agmine per urbem circumducto, Christianam doctrinam decantantes, nostrum in Collegium deducunt; vbi ad Confessionem eos nostri operiuntur Patres, aliique eiusdem Sodalitij Sacerdotes, vniuersim ad quadraginta: expiati ad templum pergunt, Sacrificio & Diuinæ mensæ vnâ omnes interfunt eius conditionis homines circiter quadringenti. Quibus ritè peractis, eodem, quo venerunt, ordine, iisdem ducibus in hospitales ædes reducuntur, cohonestante pompam, vtroque Sodalitio, tam VIRGINIS, quàm S. SPIRITVS: nec non & aliquibus alijs Ecclesiasticâ dignitate præditis, qui in partem tam pij operis hoc anno venire voluerunt. Audita est & harmonia templi templi maximi, quæ paupertinâ cohortem ad ædes aduentantem iucundissimè salutauit. Hic ergo accubuerunt: Sacerdotes tam Nostri, quàm alij officia sibi ministrorum, cum magnâ sui victoriâ, pauperum solatio, aliorum cōmendatione fructûq; sumpserunt. Porro Sodalitas Parthenia eos viros hîc informat, quorum opera non urbem modò istam, verùm
etiam

etiam conterminas; aliósq; pagos attingit: excurrunt Nostrorum ad instar, concionantur, Catechismum docent, Confessiones excipiunt.

VII. A NOSTRIS verò tres præcipuè expeditiones sunt susceptæ: Lucenam, Bellamarcem, Hinoxosam, oppida huius Diœceseos populosa. Lucenæ Sacerdos vnus iam diu demoratur, ab excellentiss. Cardonæ Duce ad cōscientiæ præcipuè negotia detentus. Duobus alijs locis ea fuit quandoq; hominū accurrentium audientiūmq; frequētia, vt & suggestus sub dio fuerit erigēdus, & paucis intrā diebus ampliùs centum fuerint auditi, qui in primam pueritiam confitēdo sunt regressi. Cuidam longum peccandi exercitium, & à quindecim annis continuatum, habitum, & quandam quasi necessitatem fecerat. Is à concione ad Sacerdotem recta sui accusator futurus abit: vix limē attigerat, vbi sacer Iudex sedebat, cū ingēti se detineri impetu sensit: rei nouitas stupefecit reum; eodē deinde iterum vestigium ferre tentat, iterum è vestigio retrahitur; septies idem conatur, septies eodem modo impeditur. Aduertunt interea Sacerdotē hi fluctuantis hominis cursus & recursus, qui faciliè inde reciprocationes animi, & conscientiæ miseros Euripos pro sua prudentia conijcere habuit. Itaque eo, qui priùs absoluēdus erat. dimisso, surgit ocyùs, hominēq; iam recedentem insecutus, affecutúsque blandè comitérq;, numquid se velit, interrogat? ille ore subtristi; nihil, inquit, aut te, aut tuà operā mihi vsus est: magis vrget. Pater, magis ille negat: donec sæpius repetitis iecti-

bus percussus, fractusque flix scintillam dedit
diuini amoris, & apertis per confessionem cul-
pis, aquam pœnitentiæ.

GRANATENSE ET MALACENSE COLLEGIA.

VIII. VTRVMQVE hoc Collegium habuit,
quos lugeret: Granatense, P. Andream de Zea,
contemplationis studio ita deditum, vt horas
quot diebus ternas, aut quaternas in orando po-
neret; festas verò lucas ei negotio totas cōsecra-
ret. Animaduertere tamen erat illum certis qui-
busdam temporibus alacrius quodammodo, &
maiore cum animi sui voluptate, æstusque diuina
tractare: ij fuere dies quo sacri Baptismatis cha-
ractere signatus est, quo ad apicem Sacerdotij e-
pectus, quo Societatem ingressus, & omnes de-
nique illi, quibus aliquo se beneficio singulari à
Deo affectum meminisset. His exercitijs ita di-
uinam sibi Maiestatem fecit propitiam, & beni-
gnam, nullius vt vnquam petitionis repulsam,
facile ferrer. Accitus aliquando ad infirmum,
super peccatis audiendum, reperit miserum de-
mentis potestate deiectum, sui que omnino im-
potem. P. Andreas collegit se tantisper, ani-
mæque periculum Deo cōmendans, petit, quàm
potest enixissimè per merita B. P. N. IGNATII,
tam diu sana mente vteretur æger, quoad pecca-
ta saltem detegere & absolui posset. Impetra-
uit: sed plus non quàm postulasset; expositis o-
nim culpis, à se iterum subito cœpit exire, & de-
lirus

lirus aliena agere. Alius cùm Asmodæum importunum haberet, corporisque titillationibus ad molestiam vreretur, Patrem Andream pro asylo sumpsit, eius consilium, & preces pro remedio. Suadetur ipsi, in templum se ad augustissimum CHRISTI Corpus conferat, demisso animo supplicique voce auxilium poscat, experturum, scilicet, quantum in eo miraculo præsidij, quantum victoriæ sit contra omnes eiusmodi Cadæmonis insultus. Obsecurus est alter, & deinde non modò non expugnatus, verum ne impugnatus quidem est. Gramaticen quatuordecim ipsos annos (cùm in Societate quindecim tantùm exegisset) docuit vir optimus, tanta pietate & solertia, vt ab eo discipuli non minùs inflectere nomina, quam prauos mores, non magis cõiungere verba, quam virtutes discerent. Deuius à recto modestiæ tramite adolescens quidam eius, discipulus inuitiorum abrupta præceps ibat: doluit bonus Præceptor tantam animi indolisque iacturam, vocat seorsum ad se, elapsusque cum illo in Gymnasium, attritam exuit vestem, induitque saccum (qui eam in rem Nostris vsui est) & mox Xaueriana virtute flagris ira in se cœpit animaduvertere, eos gemitus sensusque ab imo pectore extrahere, vt miser adolescens exterritus, ac pœnè exanimis ad illius sese pedes prouolueret, vitæ emendationem omnemque morum elegantiam promitteret. Sed nihil æquè in P. Andrea splendidum fuit, quàm ea virtus, quæ splendidum omne fugit atque contemnit, adeo vt se omnium imbecillimum indignissimumque

non simulatè dictitaret. Supellex cubiculi paupertatis amorè, quo tenebatur, satis vtiq; demonstraret: sedes lignea, tunica setosa, scutica, tres quatuorve libelli pij, imago CHRISTI Cruci affixi, & cineres sacri, quos à cinericijs diebus referuarat, quò recentiorē haberet mortis memoriā; hæc, inquam, vniuersæ ipsius erant diuitiæ. Ierat aliquando annosâ lacernâ tectus in cœnobiū quoddam Religiosorum, vt cum rogatoribus ad postes eius diei victum emendicaret. In reditu efferuescente, vt solebat, spiritu, suadet comitis duplicato ad humeros Epitogio secum incedere: incesse- runt itaq; ambo per medias vrbis vias: ridiculi & contemptibiles, cumq; eleemosyna victoriam quoque sui domum retulere.

Denique mores illius vniuersim, tam exteriores, quàm interiores, tales erant, qui non modò Nostri in eum reuerentiam, sed alijs etiam religionem quandam iniicerent, SANCTVM eum pleno ore in omni ferè sermone appellantibus. Ea verò aduersus ipsum existimatio præcipuè declarata est in funere, quod cohonestatum est, non solùm hominum Sodalitatis (quam ipse instituit) sed frequenti etiam aliorū conuentu, qui aut corpus exanime tangere, aut exuiarum aliquam particulam auferre certabant. Quem Malaca priorem sepulchro intulit, fuit Ioannes Ortizius domesticus adiutor formatus, cū alijs animi dotibus, tum præcipuè paupertati deditissimus, adeò, vt nunquam induci potuerit, vt vel pileum alium, nedum togam assumeret, quam non pauperrimus aliquis exutam deposuisset.

Poste-

Posterior P. Iosephus de Quadros fuit, Concionator in hac prouincia nulli secundus. Ante Religionis ingressum, totum suum assem (qui bene magnus erat) ex consilio CHRISTI pauperibus distribuit, in cuius aliquam partem Societatem quoque admisit. Indoles viro erat omnibus mirum in modum amabilis. Alia horum Collegiorum hæc habet.

IX. INTER Sodalitia, quorum vtrobiq; terrena vigent, illud, quod S. SPIRITVS est, pro pauperibus maximè laborat. Ipsi Sodales singulis hebdomadis aliquoties contentâ voce pro illis stipem rogant. Lupanaribus suam pietatem inferunt, & animas subinde aliquas ex lenonum manibus ereptas in pudicitie castello collocant. De corporis volūtarijs macerationibus, tametsi frequentibus, vt alibi, ita etiam hîc dicere supersedeo. Motritû oppidum maritimum aliâq; cōplura Granatēses fructuosè diuinis rebus instruxerunt. Malacenses quinq; Hæreticis fidem nostram, totidē Iudæis CHRISTVM IESVM verum Messiam persuaferunt. Res, quam hi posteriores accidisse testantur, miraculi speciem habere videtur. Vocatus Pater est ad ægrotum grauiter afflictum, sanâ tamē mente (vt potuit) vten-tem. Hic peccatis suis ordine, vt decebat, enarratis, acceptâque absolutione: *Attende* (inquit ad Sacerdotem) *attende sis mi Pater, quæ vera tibi dicam, utpote qui rationem factorum DEO quàm mox redditurus sum. Horâ postmeridie secundâ* (quarta autē erat, cū hæc narraret) *voluebam animo, quàm plurima frivola et inutilia; Confessione in*

men-

mentem quidem venerat; nec enim vero rebar ut morer, cum iam nihil propius mihi sit quam mors. Hæc (inquit) agebam, cum ecce tibi nescio, quâ ingressus in cubiculum est homo gravis, et omni parte venerandus, eo ornatu habitûque corporis, quo tui instituti homines utuntur, positusq; contra lecti cervical, & pedes huius simulachri summo capite contingens (erat effigies CHRISTI Domini è cruce pendentis) nutu verticis simul & manûs me vocavit. Ego quantum potui caput attollens, ne quâ inani specie ludificarer, attendo, clarius dignosco virum illum venerabilem sedere in pugno innixâ maxillâ, eorum ad instar, qui confitentibus se accommodant, vicque iterum manu alterâ vultûque hilari, ac benévolo inuitare. Ego ut mandatis illius obtemperarem, iam è lecto, ut poteram surgebâ, quando subito ex oculis evanuit, tanto mihi Confessionis faciendæ desiderio relicto, ut confestim uxore accersitâ unum aliquem è Patribus Societatis ad me vocandum censuerim. Hæc ille lachrymis præ gaudio fluentibus, narrabat: quis autem vir ille venerabilis fuerit, sapientissimo cuique liceat arbitrari: sunt qui B. P. N. IGNATIVM fuisse credant, cuius tum celebritas Beati fieri solita, Malacæ indicta erat; quorum in sententiâ facile iuerim, quòd agrotus ille (ut ipse declaravit) nunquam antea Societatis hominibus solitus fuerit confiteri.

COLLEGIA MONTELLANVM,
ASTIGITANVM, MARCHENSE, CAZOR-
lanum, Triguerense, & Ga-
ditanum.

X. DE MORTVORVM rebus potissimùm hîc
nobis

nobis sermo institueretur, cùm præter celebrem Montellæ nuper institutam S. SPIRITVS congregationem, & quotidianâ è Triguerensi Collegio excursionem, aliâmq; Marchenâ Lucenam Ducis Cardonæ oppidum susceptam, vix sit, quod aut alijs annis, alibi saltem non lectum, aut generalem rerum cumulum, & computationem non fuerit ingressum. Igitur à Ioanne Gomezio ordiamur, qui ex provincia hac in Castellanam, propter insignem virtutum omnium, quo animus eius fragrabat, odorem missus est, vt in Collegijs, provinciisque lustrandis comes esset Patris Simonis, qui vnus è decē Architectis illis fuit, qui prima Societatis nostræ fundamenta iecerunt. Eo gnauiter perfunctus munere in provinciâ remissus, vitæ suæ reliquias in Montellano Collegio transegit, Tironibus nostris iuuandis mirè aptus, donec morbo, & senio eæ curæ cesserunt. Quo tempore mirari vehementer erat, senem octogenarium, maximisque ægritudinibus pœnè confectum quotidie corpus flagellis atterere, cõmuni omnibus hora è lectulo se proripere, genibus flexis orare, aut si quando in oratione sedens deprehenderetur, verecundè petere sibi hoc ætatiq; condonaretur. Frequens erat in postulanda à Deo perseuerantia, quam quia sibi, videlicet iam morti proximus, impetrasse videbatur, ingenti perfusus lætitia, animique tranquillitate gestiēs exclamauit: *O felicissimus, ô faustissimus, ô terque quaterque beatissimus Coadiutoris temporalis status in Societate. IESV. Animabus, quæ in purgatorio*
igne

igne cruciantur, singulariter volebat bene; maximoque curabat opere, easdem suffragijs & precibus suis quàm frequentissimè iuari; quam illæ pietatem in beatitudine postea rependisse videntur, cum eo ipso die migrarit è corpore, quo solemnes defunctorum feriæ ab Ecclesia peraguntur.

XI. CAZORLÆ decessit P. Bernardus Alphonsus, qui licet paucas in Societate vixerit horas, meritorum tamen communium amplitudine temporis breuitatem extendit. Fuit vnus eorū, qui tanto cum rei litterariæ, & totius prouinciæ cōmodo Bæzanæ Academiæ primi posuerunt fundamenta. Deinde Apostolico spiritu, atque animarum salutis ardore æstuans, inculta noualia sedulò obiuit, doctrina excoluit, mirabilique vitæ suæ exemplo illustrauit, donec affectâ iam ætate à Generali Præposito facultatem impetrauit, vt postremis saltem vitæ horis in Societatem admitteretur: quod eâ animi illius iucunditate factum suauitatēq; fuit, nihil vt dubij Nostris reliquerit, quin inter ipsos Societatis viros sanctissimos locum fuerit sortitus. Octingentos Collegio legauit aureos, si vnâ Bibliothecam æstimes. Ter mille assignauit Illustrissima Marchionissa Camarasæ.

XII. MARCHENÆ humanum cursum expleuit Antonius Turrensis Coadiutor formatus, miræ probitatis frater, & magna aduersus Socios charitate. Obijt item Illustrissima Princeps, cui vt nostra res semper cordi fuit viuenti, ita & defunctæ corpus in nostro sacello humari, sepulchro

thro iustisq; solemnibus ornari voluit. Scripsit nos hæredes ex dextante: legauit etiam nobilis quædam femina aureos ducentos; eleemosynæ tantundem acceptum aliunde.

XIII. GADIBVS Ferdinandus de Leon formatus Coadiutor morbo victus est. De septuaginta annis Societati dedit quadraginta, omnium virtutum genere imitandus. Aeditimū munus diu multā cum animi sui voluptate, sacræque rei vtilitate varijs in Collegijs administravit. Ex eo munere ad vacandum diuinis rebus aptissimo, tantam sibi pietatem religionemque erga sanctissimam comparauit Eucharistiam, vt multas sæpe horas coram illā suauissimā contemplatione defixus hæreret. Appendam his vnum Gaditani cuiusdam adolescentis pulcherrimum facinus. Ex Parthenio cœtu erat hic & fortè pomeridianam de more concionem solus petebat. In via à Salaci mulierculā ad flagitium intercipitur: ille, siue antiqui exempli memor, siue nouum statuere cupidus, relicto in manibus impudicis, ad instar Iosephi Patriarchæ, pallio, fugā suam texit seruauitque integritatem.

FRAXNETINVM, XERENSE,
GVADIXENSE COLLEGIA.

XIV. Bis ex Fraxnetino Collegio excursus. Medinam Turrium primò, populosum oppidū, vbi nunquā antea Nostri pedē posuerunt; ideoque

que plena omnia sentibus, & vix aliquas alicubi viuas fidei radices repererunt. Villaluam deinde; vbi primo aspectu oppidanorū animi non nihil cōmoti videbantur, suspicati aduenas istos de genere eorum esse, qui sanctimoniae prętextu prouinciam illam perditum ierant (Illuminati vulgò vocabantur ij) ita vt iam nemo Socios cōgressu, nemo colloquio dignaretur. Postea tamē breui labore ita omniū inflexę voluntates sunt; vt neminem iam magis sequerentur, quàm quos maximè fugissent. Erat in oppido, quod Fraxinetō non longe abest, Sacerdos, qui curandas animas susceperat; is eā vitę licentiā effrenatāque libidine difflebat impunē, stygium, vt esset omnibus offendiculum. Nihil hominem mouerant blandę religiosorum virorum admonitiones, nihil publicę concionatorum voces acriter obiurgantium, nihil carcer & vincula, nihil pęnę grauiorēs à suo Pręsule irrogatę; nihil ipsum denique exilium, quod ab eo oppido fuit diuturnum. Videbatur grauiori Vindici debere pęnam nihili homo. Rus ergo se contulit e quo inuectus captandarū auicularum gratiā, cęlo aperto & sereno: ibi nihil minùs timentem, repentina tonitrua, fulgura, grandines, & omnes cęli iniurię inuadere, tamque effusā pluuiarum vi obruere, vt miser annosam sub quercum confugeret, ibique salutem quæreretur, vbi malū reperiret. Enimuerō crescente turbulentissimā tēpestare, quercus ipsa, eques cū equo fulgure huiusmodi affliguntur, maxillā hominis dextrā, totōque latere ad summam cutis vstulatis. Tamdiu sub equo

equo fulmine enecto iacuit semiuivus Sacerdos, quoad tempestas posuit, tum verò, vt potuit enixus ad villam loco finitimam adrepfit, vnde in oppidum relatus, & fulminati lateris, & animi hiantia vulnera curavit: siquidem viuâ etiam tum cicatrice nostrum adiit collegium, sacrisq; excultus commentationibus, vniuersam vitam priuatim aperuit, publicè omnium cum admiratione correxit.

XV. XERÆ magna pecuniarum copia proprijs dominis redhibitas occasiones peccandi rescissæ frequentes; pacificationes factæ plurimæ: quarum rerum singillatim meminisse longum foret. Nos ex centum & triginta eiusmodi exemplis vnum ponemus. Vir nobilis quâ nescio læsus honoris offensiuncula Sodalitatis pomeridianas conciones, aliâsque pias exercitationes desierat accedere; qui ex illâ statim die cœpit malè affici, & tam animi, quàm corporis doloribus non mediocribus torqueri, qui quidem nullâ medicorum arte, nullâ humanâ industriâ poterant impediri, quò minùs per totum corpus malum diffunderetur. Lecto affixus sex integros menses tantâ incommoda passus est, quanta vix credi possunt. Tandem sapuit, diuinitusque in se vindicari animaduertens, sacrum cœtum, quem inconsulto deseruerat, quàm maturrimè repetere decreuit, ædes Societatis adiuit, confessus est, Eucharisticum panem sumpsit, & cum eo pristinam animi & corporis sanitatem. Lustrarunt præterea ex Xerensi Collegio Sacerdotes duo Moronè oppidum prænobile, cum pagis circumiectis: Scholæ

numero discipulorum longè superârunt præteritos annos.

XVI. AMPLIVS septuaginta homines ferro vincti ex agro Valentino per Guadixensem trahantur ad quinquereas : hi ex itinere à graffatoribus intercepti , vinculisque soluti in fugam diuersi abierant : sed tandem comprehensi denuò , & in vincula coniecti Patribus nostris amplam benefaciendi dederunt occasionem. His illi omni aliunde auxilio destitutis diuina Sacramenta ministrârunt; hos pijs præceptis, & admonitionibus instituerunt, suisque, quatenus licuit , & alienis eleemosynis subleuârunt : nihil vt esset, quod Socios vniuersæ ciuitati magis commendaret, quàm cum viderit eos cum ollulis & sportulis per urbem in pauperum causâ discurrere. Eadem cura pro moribundis suscepta. Compererat Pater, feminam in ultimo discrimine positam non tantùm Christiana sacra non flagitare, sed vltro etiam oblata peruicaciter neglectui habere, respuere. Aggreditur eam principio blandior; tum deinde acerbior; æternam postremò irati NUMINIS iram, & horribilia inferorum supplicia quantis seuerissimis verbis potest, ob oculos ponit. Frustra fuissent omnia, nisi aliud valuisset. Procumbit in genua Pater, obsecrat circumstantes, se præeunte Litanias Sanctorum recitent. Quod dum faciunt, illicò auditur femina; *Confiteri, pater, confiteri non recusò.* Cui mox Sacerdos aures, DEVS cælum haud dubiè dedit. Quem diem S. Torquato huius vrbis

bis iuxta ac Collegij patrono sacrum hinc celebramus, eundem solemnem pompam in templo maximo in nostram aedem procedens cohonestauit, quæ quo fiat in posteros annos illustrior, certam statimque pecuniæ summam Pontifex huius loci de annuo suo redditu assignandam curauit.

COLLEGIA BAEZANVM ET OBYLCENSE.

XVII. NESCO, an usquam in tota prouinciâ maior incolarum sit pietas, & tam aduersus Societatem ipsam, quam eius auctorem B. IGNATIUM amor & reuerentia, atque Baëzz. Septem sunt istic Congregationes florentissimæ, cum quatuor tantummodo ex Nostris sint Sacerdotes. Prima habet urbis prima capita; Priores, Canonicos, Doctores, Theologos, aliosque tam Ecclesiasticis, quam Academicis dignitatibus ornatos: quibus mirum est, quam sit cordi sacris Sodalitij exercitationibus & concionibus pomeridianis interesse, cum tales sint, qui quadraginta aliquando annos ipsimet in concionandi munere summâ cum laude, & rei Christianæ accessione sint versati. Educat secunda auditores Theologos & Philosophos, Magistros & Laureatos vniuersim supra centum. Tertia & quarta recen- ter hoc primum anno pullulârunt, minorum & maiorum scholasticorum. Hi à lectione vespertinâ quotidie in nostrum templum conueniunt, piâque libelli auditâ recitatione in diuinis commentationibus ponunt sesqui an semihoram.

Quinta ingentem hominum instituit multitudinem, quibus in templum dominicis diebus conuenientibus historia, aut aliud quidpiam Christiano homine dignum narratur, explicaturque.

Disparis conditionis homines complectitur sexta, tum publicos, tū priuatos: qui omnes sub noctem primò caput aliquod ex P. Ludouico de Ponte audiunt; mediam deinde horam meditādo consumunt, & alternis diebus toto anni decursu, nimirum die Lunæ, Mercurij & Veneris à meditatione piam vltro diuerberationem suscipiunt.

Septima denique Sodalitas nobilibus nonnullis, & Clericis lectissimis viris constat, quorum primum institutum est, *Salve Regina*, quot diebus Sabbathinis in templo Societatis multā symphoniacorum, & instrumētorum varietate, quam apparatissimè decantare: deinde vnà cum Sacerdote nostro adire nosocomium, ægros solari, catechesi informare, purgare cubicula, sordes eluere, ad vilissima quæque mediaſtinorum ministeria demissionis exercendæ sese abijcere.

Sodalitia hæc omnia ac singula tanti faciunt ciues, vt in eo homine absolutam virtutem vix esse posse existiment, qui vnus saltem eorum alumnum se non profiteatur.

XIIIX. DVÆ Missiones ex hoc, & Obulcensi Collegio perutiles fuere: altera Anduxarem, urbem in Bætica nobilem, in quā Societas iam pro se statum vectigal habet, vt superioribus annis indicatum: altera Linares, Baylenum, Giennensis

sis Diœceseos oppida non obscura. Nec minùs egregiè in Socios animata est ciuitas Obulcum, quàm Baëza, cùm illi sit finitima, ab eâque vix leucâ vnâ distet, atq; adeò eadem ciues ingenia, eandemque morum facilitatem à naturâ sortiti videantur. Prætextum est altare duplici pallio, fœrico vno; gauſapino altero: ornatum argenteis candelabris: emptâ Collegio villa iugerum quadringentorum, quæ stetit aureis nouies mille: legati testamento in præsens ducenti aurei, aliq; quadrageni per sexennium accipiendi. Bene-

*facientibus DEVS faciat quoq;
bene.*

PROVINCIA PERUVIUM.

58

Socij septuaginta duo supra trecentos (si viginti & duos, qui ex Hispaniâ superuenerunt, annumeres) Peruvianam Prouinciam constituerunt, domicilijs quatuordecim dispersi. Tredecim inter viuos esse defecerunt; cœperunt esse inter Nostros viginti,

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Precept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
Collegium Limanum.	CXV.	XXXVII.	—	XLI.	XXXVI.
Domus Probationis ibid.	LVII.	X.	—	XXIV.	XXIII.
Seminar. S. Martini ibid.	X.	III.	—	V.	II.
Sedes S. Iacobi ibidem.	III.	—	—	—	—
Collegium Cuzchense.	XXVI.	XII.	—	IV.	X.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
Arequipense.	XVII.	II X.	I.		II X.
Ciuiquiabense.	XIII.	V.		I.	VII.
Potosinum.	XIX.	XI.			III X.
Ciuiquisacanum.	XII X.	VII.		II.	IX.
Huamanganum.	XI.	V.			VI.
Sedes Iulidenfis.	XL.	V.			VI.
Sedes ad S. Crucem.	IX.	VI.			III.
Collegium Quitense.	XXXVI.	XI.	II.	II.	XXI.
Seminarium S. Ludouici.	IV.				

Baptizati sunt ex adultis centum triginta sex.

Venefici celebres malas artes dedocti viginti vnus.

De omni ætate confessi Nostri non-genti quindecim.

A cæde propriâ inhibiti quinque.

Refrænata libidines, aut concubina auulsa duodecim.

Simultates grauissima composita septendecim.

COLLEGIUM LIMANVM.

I.

ISTRACTA TANDEM HÆC
prouincia fuit (antè enim de
totâ vniuersim paucula tan-
gentur, quàm ad singula de-
scendatur) in Paraquariam, &
nouî Granatensis regni, quæ diuîsio vtilis maxi-
mè fuit, quod adeò pateret Peruuinm, vt à Car-
thagine ad Paraquariam vsque leucæ ampliùs
mille ducentæ terrestri itinere numerarentur,
quæ vix à Prouinciali Visitatore magnis labori-
bus percurrerantur. Ad harum Prouinciarum
fundamenta iaciunda, Peruuiana hæc non solum
eos socios, qui in illis tunc temporis versabatur,
reliquit, sed duos insuper & viginti alios, partim
ex tertij anni, partim ex litterarum palæstrâ edu-
ctos libenter liberalitèrque obtulit. Suppleue-
runt autem locum istorum totidem alij ex Hi-
spania, IV. Calendas Martias Præpositi Genera-
lis iussu dimissi, & Lionam VI. Idus Septem-
bres felici vsi nauigatione læti, incolumèsq; ap-
puli, Decimauit tamen in ipso nauigationis de-

curſu militum mors. Primum abſtulit P. Ioannem Herbite, qui dum è Panamanâ ſede nauim vectorum, & reliquæ multitudinis conſeſſiones excepturus cõtenderet, nimia ſcaphæ iactatione agitat, in medio itinere Socios inter amplexus reliquit, ac licet imparatus mori nunquã fuerit, eo ipſo tamen die magnâ religione rem diuinam fecerat, quod vnum in tanto Patris deſiderio ſolatio omnibus fuit.

Alter quem ſors eadem tetigit, Ioannes Lopezius erat, familiaris adiutor, dyſenteria multorum dierum cõfectus in mari Xurio, ſacro prius & viatico & oleo impertitus. Aliorum interim Noſtrorum, qui ſuperſtites nauigabant, ex fuerunt exercitationes rerum ſacrarum, ex ſtudiorum & Societatis miniſteriorum obſervationes, vt, ſi præſto eſſe licuiſſet, bene conſtitutum Collegium dixiſſes. Sed quoniam cuiſcemodi nauigationum labores audire pluribus fortasſe gratum, aliquibus etiam vtile eſſe poterit, eos pauciſſimis verbis dabo. In naui præter Catechiſmi explicationem, quæ duobus in locis ad nautas & milites, tum ad rudium puerorum, imperitam plebeculâ quotidie habebatur, Noſtri ter in hebdomadâ (ieiuniũ vernum erat) ad turbam verba faciebant; piam Sabbathis narrabant hiftoriam; egenos eleemoſynis quotidianis iuuabant; ægros extremis Sacramentis, mortuos iuſtis funebribus proſequebantur. Iterum etiam pulchro quodam excuſſionis genere ex vnâ ad alias naues: Archithalaſſiam præſertim Carthagine ad portum Bellum vſque Sa-
cerdos

terdos è Nostreis cum fratre, Ducis rogatu, secutus est, magno ad conciones, ad confessiones hominum concursu. Ibi cum ex classe multi in morbum incidissent, tam diu bonus pater curandis ægris operam dedit, dum ipsemet febri correptus, ab alijs curandus alióq; transportandus fuit. In alijs nauigationibus eadem Nostrorum exercitia, quæ, vt nunc Collegia ingrediamur, consultò præterimus.

I I. PRIMVM se offert Limanum, in quo Sodalitates præcipuè florere video, hospitales domos frequentari. Erat in his grauissimo quidam obsessus veterno, qui linguæ pariter auriumque vsum perdiderat, adeoque testamenti conficiendi, cuius plurimum interesset, prorsus ineptus. Magis tamen meritò stimulabat ea cura, quòd Confessionis Sacramento non obito periculosè moreretur. Aduocatus è Nostreis vnus communes preces à præsentibus impetrat, quas merito B. IGNATII efficaces esse voluit, cuius & chirographum magnâ fiduciâ capiti ægroantis imposuit, & coniux eidem votum nuncupauit. Ex eo factò moribundus statim tantum effari, & agere potuit, vt rationes ipse tantarum suarum, quàm peccatorum ritè subduceret, nec prius animam dimitteret, quàm tria Sacramenta percepisset.

I I I. XIII. CALENDAS Nouembres septimâ post meridiem horâ inusitato motu terræ hisce in partibus concussa, ingens tum vrbi vniuersæ, tum Collegio attulit detrimentum: huius .n. vel vnus damnum triginta millibus pondonon

do non redimatur. Sed vel ex eo motionis illius magnitudinem conijcias, quòd in nostro prædio mulier indigena tanto fuerit pauore correpta, vt è vestigio corruerit, & nullis conceptis verbis animam exhalarit. Cessante terræ motu, homines moueri incipiunt, & ad nos vndique certatim lymphatis similes accurrere, trepidique peccatorum suorum arcana Sacerdotibus aperire. Vix intercessit hora quietis, cùm alius æque terribilis subsequitur. Videbatur diuina sapientia hoc modo mortales ad officium voluisse cogere; tantam omnibus secunda hæc concussio iniecit religionem: is certè hominum ad templum nostrum fuit concursus, vt ex tempore fuerit referendum, & apertis auribus ad multam noctem sedendum: decem continuis diebus identidem trepidatum est.

MISSIONES DVÆ AD VAL-
LEM TRUXILLENSEM, GVANVCVM,
Sannam, & Idololatraꝝ indigenas
prope Limam.

IV. SOLEMNES iam sunt excursions illæ in op-
pida Callao & Ica: quæ verò in has partes à qua-
tuor Sacerdotibus susceptæ, aliquid nouitatis
habent. De priore P. Antonius Pardo, qui vna
cum P. Philippo de Iopiâ in illa versabatur, ita
scribit: Cùm hæc obirem loca, sæpe mihi in mentem
veniebant illa S. Ioannis verba: Qui viderit fratrem
suum necessitatem habentem, & clauserit viscera sua
ab eo, quomodo charitas DEI manet in illo? Quod si
de cor-

de corporis alimentis intelligendum est, quanto verius
 & vtilius de animæ? Nullus ferè Indorum reperitur,
 qui Catechismi habeat cognitionem; plurimi nullo obito
 Sacramento decedunt, etiam Baptismatis: & hoc non
 Parochis iniuria vertendum, fortè enim officium accu-
 ratè præstant, sed itineris difficultatibus; quare vix pos-
 sunt à Parochis inuisi.

Ad Guanucum cum accessissent Patres, Iubi-
 læi concessionem statim promulgarunt; fuerunt-
 que tam Hispani, quàm Indigenæ, eas qui acce-
 ptarent, quindecim intrà diebus ad quadringen-
 tos ferè, fuissèntque multò plures, si copia dare-
 tur eorum, qui vernaculam callerent. Inde Ca-
 xatambum digressi, repererunt hominem, qui si-
 bi P. Antonium Lopezium notissimum fuisse testatus
 est, seque ab eo comitem itineris sepe numero adscitum;
 Patrem verò cum sibi ab indigenis insidias parari, ve-
 nenumque propinari suspicaretur, Mayzio auctum, po-
 stea tamen veneno extinctum credi ab iis, quorum in-
 temperantiam, & ebrietatem, aliâq; scelera reprehèn-
 disset, à quibus nunc Martyr haberetur. Est hic illa
 P. Antonius Lopezius, quo de annis superiori-
 bus scriptum; qui cum grandæuus esset, & qua-
 tuor in Societate vota professus, litterarum vir-
 tutumque apprimè peritus, eum sibi scopum de-
 signauit, semper Indorum causâ huc illucq; va-
 gari, à quibus demum interfectus gloriam sibi
 immortalem comparauit. Vterius cum pro-
 cessissent, & præsertim cum ad Chachapoyas di-
 uertissent, tanti erant hominum conuentus, vt
 quemlibet stupore defixum tenerent. Quæ ipsa
 de re P. Antonium Pardo loquẽtem, iterum au-
 diamus:

diamus : In tanto , inquit , animorum motu , quid prius admirer , prorsus me latet : vtrum internum diuini spiritus afflatum , quo res abstrusas & reconditas aperire cogeantur : vel copiosam lachrymarum vim , quam ex oculis inter consuetudinem emittebant . Quæ ego tacitâ cogitatione perpendens , sæpe in illa verba prorumpebã : Domine in mari via tua , et semitæ tuæ in aquis multis : digitus DEI hic est , hæc mutatio dextræ Excelsi . Hæc ille . Rebus ad Chachapoiæ feliciter ita peractis , Sannam Nostri peruenerunt , quam dissidiorum ardentibus facibus laborantem , & miseris distractam modis inuenère , sed aliam longè abeuntes reliquerunt .

V. NONDUM Sacerdotes isti domum redierant , cùm alij duo ad vicina oppida exhibant , P. Petrus del' Castello , & P. Caspar Montaluo : quorum iter , quia res ita petit , paulò altiùs resumam . In Huarochiriensi præturâ prope Limam multæ Indorum parœciæ sunt , inter quas insignis hoc anno fuit D. Damiano dicata , cuius curam gerit Doctor Franciscus de Auilâ , qui & totius simul prouinciæ est Vicarius , vir in promouendâ Indorum salute mirè industrius . vt propterea apud improbos & in inuidiam , & in multa sæpe crimina per iniuriam fuerit vocatus . Ille tamen , quâ est animi magnitudine , nihil fractus iniurijs , periculisque nihil territus , susceptum semel consilium æquanimiter vltèrius produxit . Cùm enim in Idolorum conquisione animaduerneret plurima efficacioribus remedijs esse curanda , publicis edictis cauit , ne quis

quis Idolorum cultorem occuleret: quin eiusmodi hominem ad se deferret quamprimum. Quod quo facilius obtineret, ex legibus clementiæ se cum ijs acturum recepit, qui sui ipsorum indices essent futuri. Hac ratione ingentem protinus hominum multitudinem ad se attraxit, quorum alij idola exhibenda ferebant, alij reos absentes nominabant, alij Huacas digitis monstrabant: sunt autem Huacæ præcellæ rupes, quibus Numen inesse stultè arbitrantur Indi.

V I. H I S ita se habentibus in partem laboris euocati adsunt Nostri; quibus cum oppidum S. Damiani obtingeret excolendum, seniores oppidanorum ad se accersunt statim, atque ab alijs, num quæ inibi reliquæ Idololatricæ supersint, exquirunt: illi mirari primò hoc à Patribus in quæstionem & dubium vocari: *Ite quàm potestis, inquit, longissimè, & vniuersam hanc perlustrate prouinciã, nullum fortasse reperiatis hominem, (exceptis infantibus,) qui Pariacacam et Chaupinamok (Idolorum sunt nomina) non toto animo deueneretur.* Quod vbi intellexerunt Patres, impigrè se ad opus accingunt, cogunt multitudinem, & à fictorum numinũ cultu grauissimè dehortantur. In eâ turbâ aliquot ætate maiores capillisq; detõsis (est autè inter illos vt cæsaries honoris, ita caluities dedecoris insigne) reliquorum Præceptores esse animaduertunt; conuersâ ergo ad hos oratione, vnũ aliquem illorũ surgere, & interroganti nomine omnium respondere

dere imperant; mox intrepidè surgit vnus: ex illo Noster quærit, *utrum Pariacacani Chaupinamok Conchurisque, & alia id genus idola sint DEI*, nec ne? cui ille altiore voce: *minimè gentium*, respondet, *Dæmones illi sunt*. Extorta hac confessione, facillè erat promiscuum vulgus oratione in eandem deinde sententiam trahere: itaque dictus à Vicario dies est, quò die & Huacos diruerent, & cadauera mortuorū idololatrarum exhumata pro Christianâ suâ fide attestandâ cremarent. Ingens statò tempore ad Huacas mortalium concursus factus: defunctorum extrahunt corpora, & humeris imposita alij auorum, parentum alij, aut maiorum suorum ad destinatum locum cōportant, vbi rogo iniecta concremebantur: sub hæc illis à Patribus gratiæ actæ: tum verò ad Huacas etiam euertendas, ne vlla impiæ religionis vestigia remanerent, omnes animati magis. Et quò idololatriæ crimen fœdius, detestabiliusque videretur, curatum est, vt cadauera nobiliorū maiorūque veterum, quos cæca gens religiosiori quodam cultu Numinum instar prosequeretur, in Huacis ad id vsq; tempus asseruata, medio in oppidi foro, adstante & probante populo, vniuersa in pyram acervatim congesta exurerentur, adijcerenturque insuper plurima alia idolorum supellectilia, quibus eorum diès festi celebriores reddebantur. Ad quod spectaculum gens magnis itineribus vndique tota confluit, in cuius oculis & illa fiebāt, & ad expianda impura Huacarum loca nouem Cruces solemni, & supplicante pompa ibidem eminētoribus in partibus inter

Inter tiliarum, tubarumque harmonicum strepitum collocabantur. Ut verò misera illa gens tantorum scelerum pœnas ultro aliquas daret, à Nostreis ter in hebdomade pia diuerberationis consuetudo introducta est, ad quam omnes turmarum properant, auditaque ad rem pertinente historiâ, recitatioque pœnitentiæ psalmo vindictam peccatorum de se alacriter sumunt. Horum feruorem, tam in veri DEI agnitione, quàm in delictorum suorum abolitione gnauiter imitata sunt oppida D. Ioannis, & Tumnæ, in quæ Patres ex itinere inciderunt.

VII. INTER alios insignes quidam venefici peccata Nostreis detexere. Qui reliquorum præcipuus haberi volebat, se Deorum interpretem iactabat, ad quem proinde, tanquam ad aliquem Apollinem, magni in dies hominum concursus fiebant quibus ille Deorum nomine responsa & oracula dabat: quod, ne fraus alicui innotesceret, hac ratione cauit. In obscurum aliquod velut Trophonij antrum sese abdidit, vbi natiua primùm voce multa effutijt, tum auctiori & subtiliori ita nonnulla quædam confusè immurmurauit, vt ab ijs, qui responsum pauidè expectabant, minimè perciperetur. His peractis, quod in rem suam & loculos erat, respondebat; quibus fraudibus tantùm sibi nominis & auctoritatis comparauit, vt difficile ea de præstigiatore pessimo existimatio, atque error ex hominum pectoribus euelli posse crederetur. Vnde necessariò faciendum fuit, vt ipso die quodam dominico, cum frequens conueniret

populus, modum, quo malè credulis imposuerat, publicè explanaret. Nec onerosum fuit homini in re difficili obtemperare, & tot annorum prastigias in auctoris infamiam patefacere. Elapsis deinde aliquot diebus, postquam id sæpius submissè flagitasset, ad Sacramentum Confessionis admissus est.

II X. QVINQVAGINTA & ampliùs dies in his & similibus emendâdis posuere Nostri, quibus seges abundè suppeditauit. In oppido S. Ioannis multi sunt inuenti, qui communem totius regni linguâ ignorantes proprio utebantur idiomate. Ad horum salutē nullus patere aditus videbatur, nisi ipsimet, ne confessione fraudarentur, præcipuas locutiones, quibus peccata declararēt, addidissent. Imò femina quædam senio & prudētia venerabilis per interpretem peccata expiare cōtendebat, Nostroq; pudorē illi obfuturū obijcienti, respōdebat: *Tametsi cum pudore, sine Confessione tamē à te non recedam*: conuiuentū tanto salutis desiderio ratus Sacerdos, eam mirā alacritate cōscientiæ suæ vulnera prodentē audiuit. Non ita multò pòst Tumnam repetière Patres, vbi tres offenderunt ætate confectos, nec baptismatis tamen lauacro mūdatos. Hic illis à nescio quibus lapillus exhibebatur, cui peccata remittēdi virt^{us} inesse credita: quod vt fieret, radi cum, eiúsq; ramenta capiti cōfitentis iniici oportebat: discussa ea nugamēta. Ita hīc ludit miseros mortales humanæ salutis hostis: ita ipse vicissim luditur à Nostreis, qui tandem sexcentis plūs minūs totius vitæ Confessionibus auditis Limam repedârūt.

IX. SVB IDEM tempus inde in arenam, ac pulverem iterum egressus P. Gaspar de Montaluo cum socio P. Petro de Paresà in febrim incidit, qua in dies inualecente humeris indigenarum, impositus quamvis repugnans, domum reportatus est, breuiq; transacto temporis interuallo mortuus. Sacerdos in Societatem venit, in qua cum omnium virtutum exemplar semper fuisset, tum verò demissionis, & singularis cuiusdā solertiæ argumēta frequentia dedit, dum, vt Superioris munus admitteret, persuaderi nunquā potuit, & se Peruvianorum Confessionibus excipiendis, (quòd eorum vernaculam apprimè nosset) totum impendit. Eiusdem virtutis fuit P. Ioannes Perez de Aquilar formatus Coadiutor, qui sexagesimo octauo ætatis anno, cū quadragesimum in Societate ageret, IX. Calendas Septembres animam egit. Is cū in Nosocomio profanis accinctus vestibus DEO pauperibusq; inseruiret, dignus habitus est, quem CHRISTVS miro quodā splendore è latere simulachri sui promicante irradiaret, inusitataque interius lætitiā perfunderet. Setis & funiculis in corpus suum animadvertere non cessauit prius, quàm viuere; quibus molestijs vt præcipuè consuevit aduersus periculosas illas occasiones, quæ castrati nocere apud incautos potuissent. Oratione plurimū excelluit. Cū quadā die magno DEI videndi desiderio flagraret, interiùs vocē audiuit hæc suggerentē: *Meliorē partē à me iam accepiſti: cū iterum felicem finem vitæ depoſceret; Incolumem te reddā, DEVS reſpōdit, ita. n. fiat volo.*

DOMVS PROBATIONIS ET COL-
LEGIVM S. MARTINI CVM SEDE S. IA-
cobi ad Limam.

X. HORVM locorum constitutio hæc est. Do-
mum quidem insalubri cælo subiectam, m. rbiſ-
obnoxiam existimauerant Nostri, eò scilicet,
quòd duobus prioribus annis aduersà cõplures
valetudine vterentur: sed ita hoc anno DEI be-
neficio valuerunt omnes, vt hornus fructus ma-
ior extitisse videatur, quàm superiores. Anto-
nius Correa domus huius auctor non cessat an-
nuos redditus augere: aliorumque liberalitate ali-
quot millia pondo pro vtraque æde collata. Se-
minario D. Martini nihil deest, seu humana, seu
diuina spectes. In D. Iacobi commendandi oc-
currunt à moribus & pietate ciues, quorum tan-
ta in res sacras & diuinas reuerentia est, vt ad cœ-
leste conuiuium ante non accedâr, nisi tribus, aut
quatuor diebus præuijs ad noctem vsque ieiuni
perdurent, adeoque sacram famem abstinendo
quasi obsonent: cauent sibi à leuissimis etiam
animorum maculis, aut certè si quis fortè illorū
gravius quid designet, id piaculum nouendiali
vltro susceptâ corporis afflictatione, lachrymis,
aliisque pijs operibus extinguunt. Quàm verò
in Christiano bello sint fortes & animosi, vel à
feminâ discite. Hæc ab impudico quodam per v-
nam, & ampliùs horam vehementer oppugna-
ta, vt eâ se denique molestiâ liberaret, pro armis
phialam è luto fictilem rapit, eaque in hostem
fortiter excusâ obsidionem pudicitie soluit.
Hi vir-

Hivirtutum radij ad externos vsque pertingunt; quibus illustrati ipsi nō rarò suas tenebras damnant, & uicem istorum exemplo sequuntur.

Summam præterea tenuiorum rationem habent; in quos ingentem sanè hoc anno pecuniæ summam effuderunt; excepto, quod Nostri indies largiuntur. Nam cum magnum domus nostra ex terræ motu detrimentum accepisset, templo fœdum hiante, turri solo æquatâ, ære campano rupto, atq; vno ferè diruto facello, ea omnia indigenarum eleemosynis instaurantur.

COLLEGIUM CVZCHENSE.

XI. SACERDOTES nostri, quòd linguam gentis percalleant, incredibili fructu hîc cōcionantur: nunquam audiuntur, nisi ab aliquot auditorum millibus: audiuntur autem diebus Veneris & Dominicis bis; manè & vesperi. Motus animorum, lachrymarumq; profusio maior nunquam fuit, quàm in cœnâ Domini, cum in foro de acerbissimâ CHRISTI morte ad duodecim circiter hominum millia verba fierent. Is enim tum fuit multitudinis de Seruatoris sui doloribus sensus, ea peccatorum detestatio clamore prodita, vt Nostri domi tunc absentes in vrbe exortam seditionem arbitrantur.

XII. VETERIS adhuc Idololatriæ, & veneficiorum in hac prouinciâ aliquas passim reliquas est inuenire, quæ vt stirpitus tollantur, Nostrorum multus est labor. Veneficorum quidam pluribus annis decliuitates collium, fontiumq; per-

ennitates, & solem exorientem venerabatur; cui
 & euulsa ab oculis supercilia pronus offerebat,
 & simulachra quædam (quæ ipse ex malsâ se-
 baceâ quibus nescio herbis permixtâ finge-
 bat) veluti Soli sacra religiosè colebat. Si quâ-
 iter esset facturus, has, quas modò dixi, animan-
 tium effigies abdebat in terram, orabâque pro-
 fectionem suam faustam & auspicatam esse iu-
 berent. Amentem hunc hominem ad men-
 tem reduxere Nostri, auditumque de totâ vitâ
 Christianorum sacra obire docuerunt. Admo-
 dum dispar fuit Cuzchenfis cuiusdam aniculæ
 viuendi modus: quæ veste cilicinâ ferè perpe-
 tuò utebatur, ac flagellis se inhumaniter adeo-
 tractabat, vt in morbum sæpius incideret. Sex
 mulierculas, quæ pudorem vulgauerant, sibi a-
 lumnas fecit, ad Confessionem suo exemplo
 perduxit, tantisper domi suæ continuit, dum
 alijs moribus instructas matrimonio honesto
 collocauit, in earum denique locum alias, atque
 alias recepit. His charitatis Christianæ operi-
 bus magnam rei suæ familiaris partem impen-
 dit: reliquam moritura egenis transcripsit.
 Triclinio domûs nostræ, aliisque officinis ma-
 nus vltima imposita est magnis quidem sumpti-
 bus: nihilominus tamèn æs alienum prorsus dis-
 solutum est.

AREQVIPENSE ET CIVQVIA-

BENSE COLLEGIA ET HINC

facta excursio.

XIII. SOLVTVS è corpore est P. Franciscus de Medina septuagenarius; in Societate quinquagenario non minor. Ex omnibus virtutibus, quæ illustrissimæ in illo erant, suos maxime radios prodidit tranquillitas quædam animi, & cum submissione coniuncta humanitas: hac ille animo tractabat pro voto, hac omnem voluntatem sibi demeruit, hac in illâ Cusquiensi & Arequipensi luce pater pauperum, solatium ægrorum ac inotentium audiuit. Ad eius funus vniuersus populus, & religiosæ familiæ, vno quasi agmine confluxerunt. Quo charitatis officio satis declarârunt, quo apud eos P. Franciscus loco fuerit. Porro quemadmodum Arequipensis vrbs diuitijs, agris & ædificijs maiora indies sumit incrementa, ita similiter Hispanorum iuxta, ac Peruuianorum nûmerus sit amplior; & quod hinc sequitur, manipuli, quos menses nostri comportant; grandiores.

XIV. CRBSCIT quoque Ciuquiabi Sodalitas Neophytorum feliciter, cuius clientes & sibi & alijs sunt emolumento. Femina vrbe peccatorû à pueritiâ resumendorum ergo ingressa, propositoq; cõpos facta, eo vsq; incolarum viuendi ratione est commota, vt nûtio tam diuitijs, quàm consanguineis suis remisso, pedẽ ab vrbe referre noluerit, quò melius obsequio DEI se consecraret. Alia quendâ è Sodalibus nostris; qui moribundæ anis peccata audiret, aduocauit: qui cùm casulâ ruinam minitantẽ ingressus esset, offendit eam, quæ se Ingerum tẽpore (Priscorû hoc Peruuij Regum nomen erat) natam esse affirmauit.

& à parentibus, quò minùs salutari aquà perfunderetur, prohibitam; postea pudore etiam præpeditam fuisse; nunc autem CHRISTI Domini rebus cognitis, nihil magis velle, quàm vt ante mortē ablueretur: impetrauit id vetula cum multà gratiarum actione: vt & alij complures è circumiectis oppidis adulti viri, quos pudor obex à cœlesti hoc lauacro huc vique exclusisset.

X V. MAIOR tempore excursionis hinc suscepta fuit fructus, cùm hæc tantummodo fuerit menstrua, ille verò æternus. Ex mille Confessionibus auditis, trecentæ totam vitam complexæ sunt: baptizati centum vniuersim adulti triginta. Veneficis magna præda abacta; huiusmodi namq; professionis homines, & frequentes hîc sunt & audaces: adeò vt coniuges necromantiæ celebriores, Confessariorum sibi munus vsurparent; vir virorum, vxor vero feminarū, quos ipsimet ad id suo priùs exemplo audendum informassent. Quid tandem (DEVS bone!) non molitur, quas non artes & strophas adhibet humanæ salutis oppugnator Diabolus, vt vna secū cœcos mortales in æternam perniciem abripiat? Miserrima sanè foret hæc gens, nisi vbi abundauit malitia, abundaret & gratia. Tantum nec potest, nec audet hostis animarum destruere, quantum vis diuina resarcire. Eum illa quibusdam iniicit feruorem & alacritatem, vt ægrotos suos duarum leucarum spatio ad Confessionem apportarent. Abitum paranti Nostro occurrit femina, eumq; ita apprehensum sustinet fortiter; illi

illi missum ut se faceret roganti, respondit in-
 hæc verba: diebus elapsis ab se oppidum illud inui-
 sum, nec sibi tunc aditum ad eum patuisse: nunc verò
 quando in suas manus illum fortuna tradidisset, ante
 non dimissuram, quam animum ritè expiasset. Qui-
 dam post auditum aliquando de poenitentia ser-
 monem, solus remanserat in templo, vberemque
 lachrymarum copiam profundens, de totius vi-
 tæ peccatis apud Sacerdotè agebat, utpote qui
 pudore præpeditus, multis annis ad confessionem
 non accesserat. Tantum viri huius fuit emen-
 dandæ vitæ desiderium, uti se paratum diceret, vel
 omni adstante populo peccatorum arcana pandere, ne
 olim scilicet ipse Cacodormon in æternam ipsius igno-
 miniam eas sibi partes sumeret. Quin ut magis in-
 suscepto consilio roboraretur, homo optimus
 Nostro, se multis diebus comitem itineris adiū-
 xit, donec plenius, quæ ad animi profectū perti-
 nerent, addisceret. Tam gratus verò oppidis
 plerisque Nostrorum fuit aspectus, ut quacun-
 que transirent, ipsis omnes cum ramalibus ob-
 viam procederent, & ad confessionem (quod id
 Patribus gratum esse nossent) alij alios horta-
 rentur.

XVI. POST ubi domum reuenerunt Patres, in-
 credibilis hominum multitudo ad nos se cōfes-
 sionis causâ ingessit. Primas pietatis eiusce tu-
 lit Caciquij Prætoris filius, qui in hanc urbem
 concessit: tum verò ipse parens, qui ambo diui-
 na obeundo mysteria, quid à popularibus suis re-
 quirerent, non obscurè significauerunt. Ipse
 etiam Caciquius cum fortè ebrios quosdam of-

sendisset, eos vinctis post terga manibus ad supplicationem Catecheseos adducit, vt horum igominioso exemplo alij à tam turpi vitio absterrentur.

COLLEGIA POTOSINVM,
CIVQVISACANVM, HUAMANGANVM.

XVII. POTOSII Parthenia ex Scholasticis instituta Sodalitas Conceptæ VIRGINIS patrocinium sibi adsciuit. Æthiopibus seruitutem feruientibus (quorum magna in hac vrbe copia) quot dominicis diebus in forum coactis doctrina Christiana à quatuor, aut pluribus aliquâdo Socijs est exposita. Idem factum alijs quoque & extra urbem. Rependit istum laborem diuina bonitas liberalibus amicorum, & sponte oblatis elemosynis, quæ vt ingentes hoc anno fuerunt, ita ingentes etiam à nobis gratias requirunt.

XIX. CIVQVISACÆ nihil est quod immoremur. Huamangani Sodales non minori studio conceptam VIRGINEM eiusq; festam lucem prosequuntur, quàm Potosini. Diplomata, quibus Romana hoc anno sunt aggregati, magno paratu diuulgarunt. Grammaticæ schola quinquaginta numerat auditores; qui numerus in exiguo oppidulo pro magno habetur. Mulierum ægrotantium curam Nostrorum suasu tres Peruviana femina suscepunt: habet ea res non minus exempli, quam pietatis. Femina se flagris exceptura in sacram ædiculam de nocte recesserat: ita duo perfrieta frontis viri illam adoriuntur.

Pro-

Prouoluitur in genua pia mulier, DEIPARÆ-
 QUE opem supplicibus verbis implorat. Vix o-
 rare cœperat, cùm ecce ab eorum oculis ita de-
 fensa est, vt licet radijs lunaribus tota illa ædicu-
 la pateret, multâque indagine foret quæ sita, æ-
 quisita tamen non sit, recedentibus illis ingenti
 cum stupore; hac, pari cum gaudio miraculique
 depredicatione.

XIX. HVANCAVELLICÆ alijsq; in locis, dum
 lucrum quæritur foris, interea domi fit iactura
 magni viri, Patris scilicet Illephonfi de Miradâ
 quatuor vota professi, de cuius egregijs facinori-
 bus longa institui posset narratio. Habuit virtu-
 tes plerasq; omnes non in humili gradu. Elee-
 mosynæ faciundæ (quia pauperes vnicè amabat)
 fuit propensissimus; quâ in re ipsum B. F. Aegi-
 dio Franciscanæ familiæ alumno non immeri-
 tò comparaueris. Sexagenarius decessit, post-
 quam quadraginta annos in vineâ Societatis pro
 denario diurno strenuè laborâisset. Et tamen
 (quod meritò & miramur, & pro maiore caute-
 ri audimus) de hoc tanto viro narrauit quidam
 huius vrbs primarius fidèque dignissimus ho-
 mo, se dum pro P. Illephonso defunctorum
 pensum orando persolueret, eius animam in ex-
 piatorio igne versantē apertè vidisse: deinde ta-
 men post viginti plùs minùs horas ad cœlestes
 Beatorum sedes conscendisse. Hoc, inquam, P.
 Rectori ipsemet nobilis ille magnam præ laci-
 tiâ lachrymarum vim effundens retulit, & si
 opus esset, id iureiurando se confirmaturum af-
 firmavit.

SEDES IULIDENSIS.

XX. SENEX quidam Neophytus multos sacro lauacro consperferat, nec vſitata tamen ab Eccleſiâ verba protulerat: vnde coacti Noſtri ſunt, & populo totius rei ſeriem exponere, & ad iterandum baptiſma hortari eos, quos rudiffimus ille Baptiſta tinxiffet. Verùm licet decem tantùm eorum reperti ſint, qui errorem corrigi voluerunt, multi tamen ex adultis fuere alij adhuc per ſummum nefas ſine baptiſmate Chriſtianis permixti, qui cœleſtibus aquis perfundi ſe permiferunt. Nec minori ſolatio eſt mos, qui iam Deo iuante obtinuit, cùm ad ægros ſacra deſertur ſynaxis; ad æris namque campani ſignum, tantum confluit hominum, quantũ vix templum admittat. Qui ſacram ipſi percepturi ſunt Euchariftiam. incredibili animi ardore, flagris, ieiunijs aliſque acerbis modis nouem diebus, (quod alibi quoque in Peruuio fieri ſubmonimus) ſe præparant. Ipſo quo accedunt die, egenos hoſpitio conuiuióque excipiunt, nec niſi eleemoſyna donatos à ſe dimittunt. Femina cùm in extrémò iam vitę diſcrimine verſaretur, B. VIRGINEM à ſe viſam teſtata eſt, imperatrem, Iulidem Confeſſionis cauſâ contenderet: quâ hortatione vires recepit, huc venit, expiatóq; vt iuſſa erat, animo, magno multis exemplo fuit. Coniugata alia, quæ in ſuum prædium ſeceſſerat, offenſa à Peruuiano quodam impudẽte homine, ad ius pudicitię ſoluẽdum ſollicitatur. At illa importuniffimum procum, quâ poteſt vi
repe-

repellit; ille repulsam istam tam indignè tulit, mox vt in matronam pudicissima latronis more irruerit, eamque crudelissimo ausu enecarit. Non dubium, quin nomen illius dignissimum, (cùm à nobis posteritati tradi non possit, quòd acceptum non sit) celebretur ibi, vbi omnium Martyrum nomina factaque purpureis conscripta notis perennant. Rem gestam auctor ipse sceleris diuino compulsus instinctu Nostri retulit, & magno (vt decebat) animi sensu lachrymarumque fonte, nec non crebro verba tertiantē singultu, animum expiauit. Ceterum consuetum suum expeditiones susceptæ curiū & fructuū, sedes ipsa consuetudinem illam seruauit, quā in pauperes solet esse benigna: eleemosynæ nomine egentibus, tam Hispanis, quā indigenis distributa vndecim millia pondo & quinquaginta; Sodalitium verò, quod pueri Iesus tutelā gaudet, bis in anno, bis mille hominibus exteris cibum largè apposuit.

MISSIO ET SEDES AD S.
CRUCEM IN MONTANIS.

XXI. Et Hispani, & Peruuiani in rebus salutis Nostros occupant, magis tamen isti, vrpote indigenæ, & quorum præcipuè causā in tam remotis terrarum partibus sedem fixerunt. Sed & ipse B. Parens Noster IGNATIVS plurimū videntur fauere genti, cuius de cœlo opem, & auxiliū subinde experiuntur. Gratiā exempli sit nobilis femina: quæ cū graui morbo decumberet,
& tan-

& tantis genu doloribus torqueretur, vt loco moueri non nisi egerrimè posset, contacto Beati chirographo; repentè nullius aliùs interuentu moueri se sensit, paulatimq; meliùs habere; ita, vt breui exacto tempore, aram B. Patris gratuito pro accepta ab eo sanitate vestiret.

XXII. ASSIDVÆ ad variarum linguarum gentes excolèdas de more fuère profectiões; Gorgotiquen, Cienensem, alias: quarum gētium eam iam est post Nostrorum institutionem peritia, & in fide eruditio, vt tametsi alios, quorū curæ commissi sint, non habeant, fidei tamen mysteria probè norint. Salutari Baptismatis fonte abluerunt hoc anno Nostri viginti supra quingentos, è quibus octo & septuaginta adulti. Contracta matrimonia centum quinquaginta tria. Ad Chiriguarum vsque remotissimorum hominum fines peruentum. Hi præ se alios omnes despiciunt, indigenarum (Cienensium, maximè) operâ tanquam mancipiorum abutuntur. Ad vtrosque ergo iuuandos duo Sacerdotes, alter Cienensium, Chiriguarum alter idiomatis gnarus, sunt dimissi. Primo vnus oppidi ingressu perhumaniter à Barbaris excipiuntur, humaniùs tamen à Caciquio quodam, cui anno cio. ioc. iix, Laurentij nomen in Baptismo obtigerat. Domini huius magnus fuit, & in Patres amor, & in fidem feruor. Obibat ipse domos singulas, singulos seorsum collocutus monebat, salutis suæ prospicerent, diuino verbo interessent. Verùm nihil barbaris eâ tempestate præ arcuum & sagittarum vsu placebat; nihil

tam

tam cordi erat, quàm acceptas iniurias ferro vlcisci. Non tamen nihil hoc loco effectum, quando è Chiriguarum filijs sacro fonte cōspersi sunt septuaginta, è seruorum quadraginta. Ægrotabat Cianensis Chiriguarum seruulus, in quem Nostri, cū ostiatum infirmos cōquirerent, casu opportuno inciderunt. Rogant saluūne esse velit, & Christiano more lauari? Annuit ille. Noster homini breuiter capita fidei proponit, Baptisma tamen consulto differt; itaque discedit. Habuit deinde ea dilatio salūsq; hominis tam sollicitum Sacerdotem, vt rediret: & sanè vix tantū ei à reditu temporis concessum, quo baptizaret moribundum. Alius Barbarorum cū iam extrema ageret, claudicans ac ferè repens Nostros quæsiuit, acceptoque Baptismate expirauit. Tertio idem contigit, qui cum iam iam tingendus foret, sollicitè rogauit Nostros; *Modo ne ad locum se, vbi à Daemonibus torqueretur, præcipitarent*: securus à timore esse iussus, madidum à Baptismate corpus reliquit.

COLLEGIVM QVITENSE.

XXIII. E QVITENSI Collegio excurrit P. Raphaël Ferrerius ad Cophanes immanitate barbaros, ingenio intractabiles populos: quorū tamen multi mitius viuendi genus amplexi baptizatiq; sunt. Patuit etiam aditus ad Succumbios, qui præter characterem & Sacerdotem vix quidquam habent Christianorum: Humagux atq; Ensenij ne illa quidē habent. *Messis ergo multa,*
opera.

operarij pauci. Sed iuuabit horum populorum, in Sacerdotem nostrum propensionē, animūque paulò amplius cognoscere. Cū Pater oppido cuidam intentus munia Societatis vigilantissimè obiret, præmonuit Vicarius aliū oppidi Curacas, (id dignitatis nomen est) semetipsum ad eos in fide instituendos præsto futurum. Curacæ accepto nuncio litteras statim dant ad Nostrum, quibus enixè petunt, ne ad eos venire Vicarium patiatur, sed ipse potiùs id oneris sibi sumere ne grauetur. Vicarius interim ingressus est Prouinciā, oppidum petijt: quo aduentante oppidani omnes fugā capeßiuerē, ita vt ne vnus quidem è tanto numero ibi fuerit repertus. Hoc gentis in se studio captus P. Raphaël ita est, vt cū ad Collegium à Quitensi Rectore reuocaretur, supplicibus litteris postulārit, ne tot populos tam densis ignorationis tenebris obrutos, in Societatem, quæ illos curat, tam bene animatos eo solatio auxilióq; priuaret. Enimuerò fieri nullo modo posse aiebat, vt Hispani aliquando hos tam potentes populos imperio suo iungant, à quibus septies iam forent repulsi, nisi tales præmittantur; propter quos Hispaniensibus ipsis securis iam atque omni periculo vacuis hīc esse liceret.

Scripsit eadem ferè veteranus quidam Clericus Ferrerij comes, qui & indigenarum salutem, & Hispanorum incolumitatem ex vno

Patre dependere apertè testatus est.

PRO-

PROVINCIA PHILIPPINÆ INSVLÆ.

Sunt in his Insulis Collegia tantum duo; Sedes, quas Rectorales vocant sex, cum vna domo, & Tirocinio nondum ab-
soluto. Habitarunt hæc domilia Socij nonaginta. Quatuor
in numerum sunt recepti. In viuis ad Indorum credo salutem,
& consolationem DEVS Optimus seruauit omnes.

	Uniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
Colleg. Manilanum habitauerunt.	XXXVII	XXIX.	—	XL.	VII.
Sedem Silanensem.	—	II.	—	—	—
Missionem Oñtoniensem.	II.	I.	—	—	I.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adutores.</i>
Tirocinium D. Petri inchoatum.	XII.			X.	II.
Sedem Antipolanam.	VI.	III.			III.
Boholanam.	IV.	III.			I.
Dulachianam.	VI.	IV.			II.
Cariganam.	V.	II.			III.
Tinagonensem.	V.	IV.			I.
Palapacanam.	V.	III.			II.
Collegium Zebuianum.	VI.	III.			III.

Ad Catholicam fidem tùm Hæretici,
tùm Pagani accesserunt trecenti octo-
ginta vnus.

Confessionem de totâ vitâ institue-
runt tor mille octoginta duo.

Inhonestam vitam deseruerunt tri-
ginta octo.

B. P. N. IGNATII auxilium senserunt
sex.

COLLEGIVM MANILANVM.

I.

FINE HVIVS ANNI EXORDIUM sumamus, sub cuius exitum, nempe ad ulto Octobri, prima harum Insularum Prouincialis Cōgregatio co-
iuit. Interfuere huic plures ex Pictis Insulis Patres, quos tanquam Apostolos, & in expeditione perpetuā occupatos viri primarij non inuisere modò, sed & se suāq; illis volenti promptoque animo obtulerunt His operæ pretium fuit Manilæ diutius, quàm statuerant immorari. In causâ erat Hollandus quidam, Hæreticus & Pirata, qui primo vnà cum nauibus aliquot hanc Manilæ oram, omni ad eam ingressu egressūque prohibito, occupauit: sed huius exitum infra narrabimus. Interea verò temporis boni Patres eos omnes dies, quibus hinc morari coacti sunt, exilij loco habuerunt; tantus siquidem eorum erat ardor, adiuuandiq; Indos suos cupiditas, quos aliquot ante annos non sine magno labore CHRISTO Domino pepere-
rant;

rant; cum quibus maluissent esse in periculo, quam sine illis, in tuto. Itaque vbi primùm illis per Hæreticum, aliò haud longè velificātem, factus est ad suos remeandi locus, eā se celeritate ad optatissimum iter accinxerunt, quā solet fluvius diu. multumque repressus, solutis repagulis sese præcipitem in mare euoluere. Verum & horum Patrum ad Piectos reditum, haud exiguo indicio demonstravit sibi placuisse, qui eos custodiuit Deus. Nam vt vnus eorum deinde Manilam scripsit, asseueravit Hispanus quidam homo (qui è certo loco, regis iussu quasi è speculā onerarias quasunque naues, biremesq; illic transeuntes monebat, sibi cauere ab hostibus) *biduo tantum ibi Nostri tum vela facientibus prosperum afflāsse ventum, quem vsq; ad eum diem illac nauigantes aduersum fuissent experti, non sine periculo in hostes contrario vento incidendi: quo tamen periculo liberati sunt Nostri, qui quantum satis erat ad euadendum secundo tunc vsi sunt cursu.*

Porro eadem hic in omnibus Nostri, ac singulis, tam ad Tagalenses, quàm alios Indos iuuādos viget propensio, idem laborandi pro his Philippenfis contentum studium. Quare nonnemo Patrum grauissimorum, quorū multis iam annis in Societate magni æstimata fuit opera, Theologicas quæstiones cum primis Indicæ linguæ elementis commutare non dubitauit. I I. DIMISSA Congregatione bis Theologicæ quæstiones publicè sunt defensæ, non sine Nostrorum voluptate; siquidem nonnulli ex illis tredecim quatuordecimve annorū spatio eius-

modi disputationibus nec semel interfuerant: immò tunc primùm se laborem suorum fructū percepisse arbitrati sunt; quippe qui primi in hac prouinciā studiorum iecerint fundamenta: nullus enim vsque ad Nōstrorum aduentum ad has Insulas, vel infimæ etiam Grammaticæ disciplinas, aut rudimenta hic vnquam docuit. Confessionum frequentia priores annos longè superauit. Ex ijs, quos hospitalis domus habebat infirmos, adiuti nonnulli in maximo vitæ periculo. Nam cū Octonium versū in Champanio (Sinense nauigium est) deferrentur, seque ad bellum contra Hollandum pararent, fortè vsuuenit, vt scintillā quadam decedente in doliola, quibus tormentarius puluis asseruabatur, raptis per aëra quibusdam, alij qui remanserant eodem igne adusti, atq; ad Xenodochium deducti adeò fœdā facie corporeque apparerent, vt magnam sui commiserationem in spectatoribus excitarent. Miserabilis simul, simul intolerabilis fuit aspectus, ob fœtorem, quem viui vermes ex eorum computrescentibus corporibus prorepentes secum efferebant: adeoque miseri ipso sui fœtore ad se accedentes arcebant. Sed verò illis in tam ærumnoso statu constitutis prouidit mirabiliter D E V S: vt quidam è nostris Sacerdotibus, qui olfactu carebat, eos faciliè posset ferre, solari, audire, eisdemque præsto esse in omnibus: nec defuere præter hunc alij è Nostreis, quæ illatā sibi vi vstulatos hos inuiderent, iuuarēntque sollicitè: qua quidem industriā effectum,

vt nonnullis illorum vitâ functis plures reuauerint.

III. DICITVR ad varios duplici linguâ frequenter, Hispanâ & Tagalâ: nec ad vniuersum duntaxat populum, sed ad singulos. In his mulier, quæ aliquot annos impudicè consumpserat, adeò Sacerdotis sermone commota est, vt mutatis moribus, vitam Christianâ feminâ dignam instituerit, quin & ab antiquo proco sollicitata, eum abs se propositis æternis pœnis abegerit. Hoc enim illa sibi remedio cauit, caueréque solet, quoties instigante Dæmone ad turpe facinus prouocatur: manum in ignem mittit, quò aliquid experiatur doloris, quo apud inferos cruciari solent luxuriæ mancipia: sed & socias hæc habet in tali experimento alias, quæ à simili hoste, flagitiose impetitæ, non dissimilibus sese armis muniunt; suntque inter eas nonnullæ, quæ quinquies, & eo ampliùs quotidie palmas igni admouent, vt clauum quodammodo clauo trudent, ignemq; igni extinguant.

Sinenfis quidam aliquot antè annis in nostra villulâ agriculturam exercuerat, fidus quidem Nostri, sed DEO infidus: erat enim vanorum DEORVM cultor pertinax. Hunc sæpius familiariter commonitum quò suæ confuleret saluti, absurdescentem viderunt Nostri: quare re imperfectâ desperatâq; ab incepto destitère. Erat tûc quadragenarius: itaq; laboribus aliquando fastigatus, in morbum incidit: inuasis illum noster Procurator, eique innuit Chri-

stianam fidem; morbum eum esse grauem, periculosum, incertum, certas verò post mortem æternasque pœnas, nî religionem mutet. *Verum*, inquit, *narras pater, attamen ego non infirmis adeò vtor viribus, quin possim conualescere: supersunt præterea vxor cum filiis apud Sinas, ad quam, si Christianus fiam, nunquam mihi redeundi spes erit: optimam vestram Religionem veneror, quam & amplecti paratus sum, si morbus cogat.* Cui Pater: Ergo si probam existimas Religionem nostram, si CHRISTVM Doninum verum DEVM agnoscis, quam ratione non vis ei in vltimo vitæ agone nomē dare, à quo recepisti & vitam & victum? superatus ille hoc argumento, Pater, inquit, *bidui tantummodo inducias rogo, post, vt vis Christianum profitebor.* Indulxit Pater. Exactis inde duobus non ampliùs diebus, misit Sinēsis homo, qui Patrem accerferet: renuit primò, qui mittebatur, sed vrgenti, tandem obsecutus accersiuit Nostrum, à quo probè institutus, petijt etiam, vt abrafo priùs capillo (mos namque Sinensium est oblongos passòsq; mulierum instar capillos alere) Christianum morem imitatus, sacro ablueretur lauacro. Factum est petenti satis: at dum tondebatur caput, adfuere vnà cum eius nepote Sinenses nonnulli, qui rem detestantes: *Heu heu*, ingeminabant, *haud quaquam poterit amplius Gu-miel* (hoc eius nomen erat priùs, postea Bernardus) *ad nostros remeare, capillis omnibus, patrio decore orbatu:* hos contra reprehendens ille, *sinite*, inquit, *hæc: quæ quidem ego pili facio; ad aliam me nunc accingo patriam, aliud me spero breui petiturum*
regnum

regnum, in quo nec capillis egeam, nec de uxore, aut liberis doleam. Vni DEO iam dedi nomen felix; vos vobis consulite miseri, non mihi. Ita Bernardus cum capillis suis humana lætus omnia deferens, eo, vti sperandum, profectus est, vbi nec capillus de eius capite peribit.

IV. BEATISSIMA VIRGO, cùm sit Regina mundi, non minùs obseruantes sui in his quoq; partibus habet Clientes ac Sodales, quàm in Europà. Dux quidam insignis isque Hispanus enixè petijt ab Electoribus, vt sibi æditi mi liceret fungi munere; impetrauit: itaq; curæ habuit id muneris, vt si in castris militarem aliquam prouinciam administraret: quoties sacellum, vel peristromatibus, vel tapetibus aliisque rebus ad ornatum cultumque VIRGINIS spectantibus fuit instruendum, ipse suâ manu (cùm plures habuerit seruos) munia omnia accuratissimè fuit executus: quod maioris est admirationis, ibi hoc facere eum, vbi ciuis Hispanus quilibet quasi principum more natus tantum videtur ad imperiũ; Indi contrà Æthiopèsq; ad laborandum, ijsq; obtemperandum: vt sint hodie gentibus istis Hispani, quod Romani olim sub liberâ Repub. toti terrarum orbi. Eorundem porrò Sodalium est, triduum illud Baccho præposterè consecratum in Paschatis dies, (quos ita etiam nominât) conuertere. Itaque serico panno ædem sacram conuestiunt, tibicines inuitant, cereos suis sumptibus accendunt, seni coram venerandâ Eucharistiâ humi defixi supplicant, omnia denique agunt, quæ in alijs quoq; prouincijs tacuimus.

Inter hos Græcus quidam quinque supra viginti argenti libras obtulit, hoc fine & consilio. Erat ei nauigandum ad eam huius Insulæ partem, per quam velut ianuam huc primò aduētantes eunt mexicanæ naues: inde ipsi Manilam vsque deuehendæ erant sericæ quædam merces, quæ ex superioris anni naufragio, quod nostra naus ibi fecerat, supererant. Ad hoc iter, quod centum minimum leucarum erat, opus ei fuit Hispano, eoque diligenti nautâ, cui tantum argenti pro naulo soluendum erat. Tum Græcus, *ut quid hominem quaero socium, qui nullo me nauigaturum periculo liberabit? DEVM præstat habere non nautam, sed nauclerum; hunc elige meæ ducem nauiculæ, meæ nauigationis comitem, sicque ei hoc tantillum pecuniæ his futuris Bacchanalibus offero, quo cerei ardentis augustissimum sui Corporis Sacramentum quoquo modo cohonestent.* Et sanè non fefellit Græcum comes. Nam cum Manilam vna cum alijs nauibus velificaret, aduerso flante vento, pluribus ad scopulos allisis, ipse incolumis cum naui, ac mercibus portum tenuit, votoque se exsoluit. Maturiores istos tertij generis Sodales pro suo quoque modulo imitantur, elementares, inquam, pueri septuaginta. Cuidam tredecim annos nato, cui atra bilis iram facilè excandescentiâque excitabat, suasis Sacerdos, *ut eiusmodi impetus patientiâ frangeret: ita morigerus fuit puer, ut cum non multò post ab æquali alapam acciperet, imperturbatè responderit: Hanc ego pro DEO feram. lubens: ab alio item iniuriâ affectus:*

Æus: *Et hanc, inquit, feram.* Die quadam accessere ad portam ex ijsdem pueris tres quatuorve, qui à ianitore interrogati, quid quærerent; *Quid, quæreremus?* inquiunt; *nihil aliud, quam hoc modicum solatij accipere in domo Domini.* Murmurabant quidam coram alio ex his B. VIRGINIS clientulis de nostra Societate; ille rem non ferens ac subindignans; *Alia vos agite, ait, ne talia de iis Patribus, à quibus ego, meique similes omnem hauriunt pietatem, obloquamini: Ego quidem inter ingratos numerabor, si talia præsentem me effutiri sinam.* Ad excursiones iam veniamus; in quibus magis seria, utpote à viris gesta recensentur,

V. FACTA est hoc anno ad Cauitensem portum vna, ubi seruantur nostræ naues ac triremes: distat à Manilanâ vrbe duabus leucis. Huc primò conuolârunt auxiliarij milites cum Regio præfecto, quos, visis ex vrbe Bataurorum nauibus eò vela facientibus, subsecuti sunt duo ex nostris Sacerdotibus aliq; plures ex vrbe ciues. Nostri nō modò ab vniuersâ cohorte, sed ab ipso etiam præfecto per humaniter sunt recepti, regiôque cubiculo ac mensâ donati, idque non semel; sæpius enim illuc remigrandum fuit, tam ad milites, quàm ad ciues in maximis periculis iuuandos. Et vero licet eam omnium in se beneuolentiam, liberalitatēque animaduernerent Nostri, malè olentem tamen triremem potiùs, quàm prætorium pro habitaculo sibi esse voluerunt. Eorum ibi munus erat, per portum sursum deorsum cursitare, præsidij animos oratione addere; Confessiones, easq; vitæ vniuer-

vniuersæ quamplurimas ad multam vsque no-
 ctem audire, & quod reliquum erat à labore tē-
 poris, in captiuorum, qui in triremibus erāt, vti-
 litatem expendere. Hinc ipsi belli duces insoli-
 tam militum suorum mirabantur modestiam,
 & nunquam à se visam (vt dicebant) eorum in-
 exequendo munere suo diligentiam. Vix à
 Nostreis B. VIRGINIS imploranda tutela nomi-
 nata est, cum statim per totum exercitum de e-
 rigendā militum Sodalitate decretum ac procla-
 matum est. Iam se Sodales vocare, VIRGINISQ;
 alumnos præcoci feruore solebant, nondum à
 Nostreis eā facultate obtentā. Hostes à se vnicā
 tantum leucā distantes habuerunt; at Nostreis ta-
 men præsentibus securi omnisque metus exper-
 tes consistebant: adeò eorū præsentia multum
 tribuebant, vt si quando in urbem reuersi paulò
 longiorem moram necerent Patres, eos vniuer-
 sus exercitus per litteras à Præsidibus repereret.
 Porro expeditio hæc, quæ iniriò terrestris fuit,
 maritima deinde facta est. Nam dum hinc Hæ-
 reticus aliā reliquis suis adiunctā naui mare hoc
 omne latrocinij furtisque vltra sex menses in-
 festum haberet, datus est nostri exercitus Præfe-
 cto locus, classem non mediocrem bello parare.
 Ad hanc in ijs, quæ ad animi bona faciunt iuua-
 dam designati sunt quatuor è Nostreis, P. Vale-
 rius de Ledesma, P. Angelus Armanus, P. Ferdi-
 nandus de S. Romano, & F. Franciscus Niedo;
 quamuis in locum primi postea sussectus sit P.
 Melchior del Vera.

VI. SOLVIT è portu classis ad XI. Calendas
 Maias,

Maías, anni sexcentefimi decimi supra millesimum, visóque hoste octauo Calendas eiusdem sub auroram (erat apud Occidétales Sabbatum, apud Orientales dies Dominica) suus cuique locus à classis Præfecto est designatus. Patres verò nostri, quibus duæ maiores naues, Præfecti nimirum, & Admiraliij (vt vocant) concessæ sunt, omnium animis ad tam iustum prælium dispositis, habitaque breui ad Hispanos, Tagalósque Indos oratione, vniuersorum excepere Confessiones. Deinde ipso nauali certamine vltra quinque horas commissis maximis nauibus durante, nostros milites præliantes, vel animabāt verbis, vel vulneratis medebantur, vel obeuntes pœnitentiæ Sacramento iuuabant, vel mortuos iam sparteo stragulo operiebant indefessi, non sine magno perpetuóque vitæ periculo. Siquidem hac, illac, sursum, rursus cōtinuò properare necessarium fuit, vbi bombardæ, vbi glandes ferreæ, æneæ pilæ è tormentis displosæ obuia quæque rapiebant, perfringebantque. Illud mirum tanto tempore, tantâq; nauium propinquitate, (distabat enim alia ab alia citra passum) exoneratis quingentis ferè tormentis maximis (de minoribus vt sileatur) neminem è Nostris, vel in summo quidem vertice fuisse tactum. Parta est ergo Deo iuuantе celebris victória, captæq; duæ Hæreticorum naues, tertia cremata: nam alia duæ, quæ superfuerant, non procul à loco (profundum littus vocant) in quo initum est certamen, audito tormentorum fragore, visóq; bellico puluere fugam plenè velis attripuerunt.

Capta

Capta sunt ultra quinquaginta tormenta maiora; magna vis argenti & mercium: interempti sunt aduersariorum multi, atque inter eos ipse præcipuus, qui tredecim nauibus præfectus erat. Interea Patres nostri Hispanum in officio continere, ne tam secūdis rebus insolesceret; ostendere verbis non minus gloriosum esse partā victoriā bene vti, quā vincere. Infirmis & vulneratis perinde fauebant, seu qui in nostrā, seu qui in hostium classe ceciderant: vestes, cibos, medicamina, tam corporibus, quā animis omni diligentia & studio conquirebant. Domi interim toto eo tempore, quo in ancipiti Victoria erat, apertā sacrā pyxide supplicatum ab omnibus, donec accepto de victoria nuncio ciuitas vniuersa in communem lætitiā effusa templum nostrum gratijs Deo persoluendis adiuit. Sed antequam victrix classis ad portum rediret, præmissi ad urbem sunt, quotquot in prælio sauciati manum medicam requirebant, tum Hispani, tum Bataui, qui in eādem hospitali domo, eandem curam charitatēque sunt experti: immò Hæreticis aliquid plus tributum; quippe quorum non corpora modò, sed animi quoque atrocioribus vulneribus hiantes erant persanandi. Auctoribus enim Reuerendo Patre sacrarum cōtrouersiarum arbitro Ordinis Prædicatorum viro grauissimo, Patribusque Franciscanis, quibus Nosocomij cura est demandata huc ex Antipolanā sede P. Andreas della Camera euocatus est: qui cum Hollādici Idiomatis peritissimus foret, licet à se multos annos inter-

missi,

missi, facillè ac libenter ab Hæreticis est auditus: adeò, vt nihil simile dum viuerent, se audisse affirmarent, nec quidquam magis cuperent, quàm Catholicè institui: fallacijs se Caco-dæmonis circumuentos, nauticam omni bono carentē exercuisse: eumq; quem pro concione habuissent, hominē indoctum esse, rixorium, sartorem, qui ac meliùs, quàm biblia tractasset. Igitur hi omnes (plures ceterum erant) tametsi Catholicæ Ecclesiæ conciliari vellent, haud id facillè obtinuerunt; non tamen denegatum est multis, qui ingrauescente vulnere dolore, morboq; crescente auditi, æternæ gloriæ pignus cum gaudio sumpserunt: reliquorum verò constantia in fide diutius videbatur exploranda. Atq; hîc prætermittendi non sunt quatuor alij eadē Calvinianâ Hæresi infecti, qui visâ suorum in Catholicos rabie rapinæque, clam se improbis relictis ad nostros contulêre; quibus deinde etiam omnino fecit: satis idem P. Camera. Eorum præterea, quos fortuna belli abstulit, summa ratio, vt æquum erat, est habita. Breui enim postquam in urbem cum spolijs & captiuis ingressus est triumphantis more Imperator, instituit, vt qui è nostris in bello fortiter occubuisset, honestâ funebri pompâ ornarentur ab omnibus. Quare creatam per eum in templo D. Francisci insignem, molè, cereis, carmine, & emblemate vario voluit exornari, quod & totâ vrbe acclamare, præcæteq; peractū est, quàm potuit accuratissimè. Sed lætis his victoriæ euentibus, vt humanarū rerum ordinē morēq; solemnem sequamur, non minus tristē ac funestū subnectemus, eius naufragij casum,

casum, quod fecit naus, quæ à S. Francisco nomē habuit, quæq; ex hoc portu duabus alijs comitata soluit anno superiori.

VII. IN EÂ petiturus Mexicum erat P. Petrus de Montes vna cum alio Patre ac fratre Socijs. Is fuerat huius Manilani Collegij Rector annis quatuor, vir magni nominis in his Insulis, atque consilij. Itaque cum in Lacutensi portu, dum ventos expectabant, multum Patres in præparandis nautarum animis, quâ Confessiones de totâ vitâ audiendo, quâ discordes componendo, laborassent, ipso D. Iacobi Apostoli sacro die, pelagus meridianum sublatis anchoris ingrediuntur. Soluere è portu simul naues tres, D. Francisci, quæ Nostros ferebat, & DD. Andreæ & Annæ. Duo statim vitia, ventis quasi placandis, ex naui proturbata: inhonesta scilicet muliercularum & blasphemiarum impia consuetudo. Vehementur eadem naui, cum Patribus nonnulli, qui maiori anathemate seu excommunicatione obstricti, catenam hanc flocci faciebant, ambasq; aures Nostris, vt solutionem quærerent, monentibus occludebant, quamuis eorum non pauci ex eo sese vinculo expedirent. Illi deinde ad omnia monita obsurdescentes, obsurdescentem quoq; iustissimè habuere D E V M. Nam cùm exorîa subito tempestate, procellis vndique turgescens alij omnes ad Patres conscientias suas exoneraturi properarent, hi etiam inter reliquam turbam lamentabundi aderant; *Heu*, inquit, *nos miseri his iam immergimur vndis: nec spes salutis vspiam reliqua apparet; quid agendum suadetis, Patres?*
omnis

omnis enim à nobis peccatorum ablata memoria, nihil meminimus eorum, quæ scelerate huc vsque strauimus. Interrogati, num de commissis à se peccatis saltem indolerent? nihil penitus respondent stupore pauoreque attoniti. *Apprehendite* (exclamant Nostrî) *apprehendite disciplinam, ne quando pereatis de viâ iustâ* : at illi hæc audientes cingula Nostrorum capitata, ferrôq; obarmata magno impetu arripiebant, atq; in sese diuinam implorantes clementiam, crudeliter animaduertebant, donec æquoribus iuxta, animisq; sua malacia est reddita. Fuere hæc mala caussa magni boni. Ex quadringentis enim hominibus, nullum ea naus postea inexpiatum vehebat : qui totam vitam excusserant octoginta, superabant. Huic tempestati successit alia, atque alia; ac denique quarta, quæ multis vltima, ac fatalis fuit. In eâ periculum omnem vicit pudorem; adeo vt non ad aures Sacerdotis, sed palàm & præsentibus atque audientibus omnibus enormia quæq; crimina faterentur plurimi, nec quo minus id facerent, à Nostris inhiberi possent. Interea crescunt discrimina, aquæ montium instar intumescunt, summôque in fluctu pendentibus præsentem videntur intentare omnia mortem; & iam vndæ secum deuoluere merces, merces ipsæ vna rapere homines. Sacerdotes nostros validiores quidam nautæ in edito puppis loco collocarant, in quo Confessiones omnium securius exciperent : quod breui inter ipsos ventorum turbines, & stridentes procellarum reciprocationes fecerunt; tum alios, vniuersi madi-

di atque defessi ad danda veri atque sinceri doloris indicia, magnis clamoribus admonuerunt. Iam naus non longè à laponiâ terrâ aberat, quæ r. i. biũ obiectu adhuc quidẽ latebat, ruptóq; malo, atque exiguo ad proram velo pulsa, inter breuia & syrtes luctabatur. Hic longistabularum compagibus hianteq; sentinâ, diuersi multiplicésq; venti nauim vndiq; aggrediuntur, quassatâmq; adeò luxârunt, vt anteriore proræ parte cum malo à reliquâ naui abscissâ triginta homines, qui eò fortè conscenderant, natarent potiùs, quàm nauigarent. Tandem abrafa inferior vtrinque tabula vndisque oppressa proram ipsam cum reliquâ illâ hominũ multitudine, prægrandi fluctuosi maris voragini absorbendâ tradidit, nemine prorsus euadente. Hinc quod remanserat mediæ naus perdurante ventorum vi inclinatum ad latus procubuit, cunctis ad summa labia alterumve latus celeri cursu defugientibus, ad quam quidem fugam manibus magis, quam pedibus vsus erat. Non multò post afflictorum labores miseratus Deus, summa naus tabulata cū superiore puppe à vêtre totius corporis auulsa, in arenâ non procul à littore sparsam eduxit. Inde quasi è conuexâ scaphâ ad vadandum reliquum maris tractum descendere pleriq; omnes: quia tñ exiguũ erat ibi maris littus, qui illuc deuenerant læti, mox à rapacibus vndis nullo iuuantè inuoluti naufragiũ in ipso littore, atq; interitũ omnes videntibus socijs miserè patiuntur. Inter hos P. Petrus de Mõtes bis terue absorptus, semianimis extractus est à peritis nautis: qui visâ
ad la-

ad lapidis iactū fluminis exigui ripā, alios. ne littori fiderēt, sed illuc celeres properarent, admonuerūt. Ibi mortem iterū, non iam ab vndis, sed à fame expectabant; quippe qui ad paruam insulam se appulso ob nubium spissitudinem rebātur. Sed enim non longi temporis interiectā morā, illuc sese Iapones duo, qui è suo oppidulo ante triduum nauim inter fluctus iactari viderant contulerē. Ab his ad oppidum eorum sunt deducti omnes, quod leucā tantū distabat, seminudi madentēsq; atque à barbaris minimè barbarè habiti, nostrīque Patres Iaponico licet attrito vestitu donati.

II X. SEDATA non multò pōst tēpestare ad nauim iterum accurrerunt Hispani, si quid fortasse merciū expiscari, aut in eā puppis parte, quę marī nondū cesserat possent extrahere. Dum isti hęc agunt, quieti sunt Iapones, neq; linguā neq; manum mouēt: at vbi primū collocatas in littore conspexē merces, continuò eas suas esse dixerunt. Nauarchus hoc audito Imperatorem Iaponensem cōstituit adire Surungæ tunc vrbe regiā commorantem. Facta est ipsi vnā cum P. Petro Montio alióq; comite eò proficiscēdi potestas, reliquis interim in oppido velut custodiā detentis. Pauci tamē intercessē dies, cū omnibus religiosi, vnā cum aliquot Hispani, qui se eorum seruos simulabant, inde licuit discedere: qui primò pedestri vsi itinere, difficulter promouebant: præcipuè verò alter ex Sacerdotibus nostris, qui claudicabat. Impegerat enim pedem ad palum, cū in naui toties mutan-

da statio fuit. Cuius claudicationis causâ per
 sesquimensem decumbere immorarique Mæaci
 cogebatur. Suppositi ergo sunt, tam huic, quam
 alijs equi, donec in quadam vrbe Toni seu Prin-
 cipis imperio subsistere iussi sunt. Ibi cum
 Christianis à Patribus olim baptizatis innotuis-
 set, inter Hispanos aduenisse Patres Societatis
 IESV, statim ingruente nocte (ne, si de die fecis-
 sent, punirentur à Tono) pecuniâ custodem do-
 mûs corrupere, enixè simul ab eo postulantes,
 vt sibi fas esset captiuos homines, vel paululum
 contueri. Factâ potestate Nostros adeunt, defa-
 tigatos, famèque pœnè enectos, cibo ac potu re-
 creant: & quod linguam eorum ignorarent, la-
 chrymis amorem commiserationemque testa-
 bantur. Custodi deinde munusculum, ceu cani
 offam, denûo oggerunt, ne tam dulcem moram
 impatienter latrando abrumpat: tum autem re-
 nouato fletu dolorèque ad mutuos aspectus ite-
 rum conuersi, vestibus oscula defigunt, quosque
 linguâ non possunt, amicis gestibus motibûsque
 consolantur. Denique summâ nocte valedice-
 re coacti discessere: hoc tantùm lati solatio, vi-
 disse se Societatis Patres, in remotissimâ Iapo-
 niæ orâ.

PORRO ab eodem Tono impetratâ vlteriùs
 progrediendi licentiâ Icendum (vrbs est, in quâ
 Princeps Imperij hæres habitare solet) peruene-
 runt, ibique à Patribus Franciscanis per humani-
 ter accepti habitique, Surungam iter direxere:
 vbi iam tum P. Petrus Montius bene ab ipso Im-
 peratore erat acceptus. Reperit enim Iaponem
 quen-

quendam nobilem, quem ipse, cum esset Manilæ Rector, omnibus modis iuuit. Hic ut esset quoquo modo gratus antiquæ beneuolentiæ, Patrem is tum quendam in Philippinis Bonzum esse dixit, eoque nomine ipsum Imperatori tantum commendauit, ut publicas ab eo litteras acceperit, quibus tam ipsi, quam Socijs omnia, non minus, quam si regio essent orti sanguine, ad iter necessaria gratis subministrari iuebatur. Surungâ Meacum versus iere: quo cum peruenissent, non à Nostris tantum iuxta Societatis morem magnâ gratulatione gaudióque salutati sunt, sed à præcipuis etiam Iaponensibus inuisi, & munusculis pro more gentis affecti. Nangasaci (quò deinde venerant,) decretum est, ut P. Petrus Montes cœptum prosequeretur iter ad nouam Hispaniam in nauí S. Annæ, quæ ex alio etiam naufragio ad Bungese regnum, paulò antè littus tenuerat. Eius Socij, Sacerdos cum fratre huc in Iaponensi Iunco, (nauigij genus est) ad nauigârunt cum alijs quibusdam, qui ex naufragio vna cum illis euaserunt. Iuncus quo vehabantur, in picæas, piraticasque Barauorum deuenit manus: sed prius datus est locus triginta Nostris in scapham, quæ nauim à puppi sequebatur, descendendi, quorum precibus Pater quoque victus, sese coniunxerat: in qua biduo remigantes sine cibo potúque, non item sine periculo Zambalensium barbarorû prærupta saxa subiére: vbi pro Hollandis habití, parum absuit, quin ab iisdem sagittis conficerentur: nam paulò antè nonnullos strauerant, quod aquatum ad eorum fluuium.

descendissent: sed ab homine qui eorum linguam callebat, de nostris rebus certiores facti, mitius ingenium induerunt, illæ sôsq; dimiserunt. Pater ex itinere ad D. Augustini Sodales (discalceatos vocant) diuertit, apud quos summâ eorum beneuolentiâ tamdiu substitit, quoad ei nauigium commodum ad Manilensem portum vsque licuit comparare: ad quem tamen citiùs exscendit noster frater, qui in illâ naui, quæ in Hæreticos inciderat, cum reliquis Hispanis remanserat. Simul namque Holandicus pirata nauim direpturus conscenderat, manûsq; in Socios & vincula iniecerat, hiscè fortè in ipsâ naui non procul ab Augustiniano quodam Religioso itidem capto absconderat; itaque non quæsitus, ibi relictus est, cōscijs tantùm aliquot Iaponensibus, quorum erat ea naus: quam postea ob ictum cum Iaponensibus fœdus restituerunt Holandi absque captiuis Hispanis, quos sibi in prædam reseruare voluerunt: sed & hi demum ad vnum omnes nostrorû armis in libertatem vindicati sunt, excepto solo illo D. Augustini egregio discipulo, qui bello ipso nauali durante tormētariâ pilâ traiectus interiit, cùm paulò antè captos socios ferrôq; oneratos à peccatorum vinculis exemisset, se illôsque omnes præuijs Iitanijs Deo, quàm diligentissimè cōmendâset.

SILANENSIS SEDES ET
ANTIPOLANA.

IX. BONÆ sunt indolis Silanenses, & in quibus

bus dolus non est. Duci faciles ad omne id, quod cum utili & honesto coniunctum est. Habent multum pietatis & religionis, plurimum misericordiae: nec in populares solum, aut Christianos, sed in eos etiam benigni sunt, quos scelus Idololatriae etiamnum deprauat. Id nuper in eos liberalissimè ostenderunt, qui ab Hollando exagitati fugatiq; Silanum transferunt. Indus quidam de praetermissa annua confessione à Patre nostro non semel admonitus emendare se tamdiu neglexit, donec in contumacem diuinæ iustitiæ videretur animaduertendum. Conscendit ergo arborē præmaturis pomis fœtam; fefellit ramus, miserque in terram excussus gulam fregit, & sine sacris eodem loco expirauit.

X. ANTIPOLANA sedes tria habet oppida, in quorum vnoquoq; nunquam desiderari solent Nostri. Inuisit hoc anno Antipolanos simul & Taytayenses Segouiciensis Pontifex, tum sacros ibi collatū ordines, tum confirmationis Sacramento indigenas roboratum. Eum Indi quibus potuerunt reuerentiæ significationibus exceperunt. Duplex primò eorum cohors ad militiam facta, ante suum quæq; oppidū, displosis in lætitiæ signū sclopis, tibicinibus, musicisq; instrumentis accinētibus. Hoc deductus comitatu ad oppidū Taytayense, magnam reperit hominū multitudinem se flexis genibus præstolātem, tanta modestia ac pietate, vt lachrymas præ gaudio tenere non posset. Quaquà incedebat, stramine cōstrata viæ, fenestræ Indicis panis inauratæ visebātur. Mox atrium ingresso, signiferi vexilla prius agi-

tata ad solum vsque sternentes ab Episcopo subiectionis ergò calcari voluerunt. Modis multis & varijs defessum sæpe exhilarare, aut excitare sunt soliti; Indicis, Hispanisq; saltationibus: erecto ingeniosè arundineo propugnaculo, quo Malucensem expugnationem feliciter iucundèque repræsentabant. Cùm iam iterum discedendi tempus aduentasset, pluuiisque dies vias omnes luto implessent, delatus humeris est à præcipuis nobilioribûsque Indis vsque ad fluuij ripam, vbi conscensâ cymbâ ab iisdem remigantibus Manilam deductus est.

XI. ANTIPOLANVS ciuis Tanaënse oppidum, quatuor distans leucis ad præstinandam orizam petierat. Dies is erat Apostolorû Principibus sacer; sed ipse nulla diei habita ratione orizâ suam humeris imponit, Missam se in nostro Iacobitano oppido sperans auditurû, quod quidè quàm facillimum videbatur, tum ob loci propinquitatem (citra leucam aberat,) tum etiam ob itineris planitiem & facilitatem. Iter ergo fecit ultra quinq; horas, necdum tamen D. Iacobum è trito illo tramite oculis assequebatur. Sub meridiem peruenit, denique ad fata quædam, vbi intellexit sacrificium iam omnino esse peractû: indè dolens Antipolum properat, quod etsi leuca non ampliùs dimidia à D. Iacobo seiungeretur, tribus integris horis non attigit. In campo enim (qui minimè asper intercesserat) obnubilatis oculis visu cœpit destitui: sistit illico gradû, arborique sibi propinquæ accliuus, rei euentum cum stupore præstolatur. Non diu factum est,

& om-

& omnem videndi facultatem amittit. Tum primùm oculi mentis aperiri, agnoscereq; illas se profanatae sanctissimæ diei, neglectiq; diuini officij pœnas dare. Quare in ipso loco vœnet, se rem istam, vt gesta est, quamprimum Antipolum perueniret, vni è Patribus Societatis aperturum, tum vt ipse castigaretur, tum etiam vt alij exemplo suo discerēt sacros dies non violare. A voto statim visum suum recepit: sed (vt homines sumus) promissa tam diu præstare neglexit, donec secundo puniendus toto corpore acerrimis cruciatibus cœpit torqueri. Igitur humeris aliorum in templum delatus, geminæ punitionis rationem Patribus reddit, simulque rogat, rem totam è suggestu alijs in exemplum publicari. Confessus deinde de peccatis quoque, pœnas illas à se omnino amouit, & cum Deo in gratiam redijt. Coniuges duo ex D. Iacobo oppido ob similem culpam pœnas dederūt hoc modo. Maritus in arundinea casâ formandâ firmandaque, vxor verò in orizâ secandâ diem totum, quo sacris vacandum erat, occupabantur. Non visum est hîc conuiuendum Deo; immisso igitur diuinitus igne ipsam domūculam cum orizâ in cinerem ac fauillam vertit, intactis atq; illæsis ijs, qui in vicinâ negotia sua Ecclesiæ præceptis posthabuerunt.

XII. DEFUIT hoc anno Antipoli Nostris victus, quòd exigua fuerit eorum seges, quâ hîc ferè sustentantur. Auxit id mali tum ipsa Indorum egestas, tum etiam eorundem graues impesæ. Nam cum ad bellum, quod vrgebat, pecunia

conferenda esset, adeò exigua Antipolanorum res apparuit, vt coacti sint Nostri sericos eosque recentes Ecclesiæ pannos, sacras item vestes cum argenteo calice illis ad debitorum solutionem offerre. Sed cum iam iam de earum rerum venditione ageretur, præcipui quidam ex ciuibus, rem indignam iudicantes, ea quæ iam Deo dicata erant venundari, ad nostram domum atcurrunt celeres, & cum lachrymis P. Rectorem rogant, id ne fieri vellet, sese ipsos de pecuniâ curaturos; quam si viâ aliâ parare non possent, pro Mancipijs vnâ cum filijs seruituros, dummodo tale nefas auerteretur. Fauit huic piæ voluntati DEVS, mentemque iniecit harum insularum Præsidi, vt eam Indis pecuniæ summam Nostris agentibus faciliè remitteret.

PORRÒ crucem illam, quam apud se retinebant, miraculis iam antè aliquot annis celebratâ colunt, veneranturque religiosè. Illud hoc præcipuè anno firmatum, vt primâ sextâ cuiusque mensis feriâ eam à solemni sacrificio spectandam exhibeant Nostri, magno campanarum simul tubarumque clangore. Eandem quotannis inuisunt pedestri supplicatione Taytayêses vniuersi. Tres D. Matthei oppidani huius salutiferæ Crucis opem experti sunt; pater cum duobus filijs, qui sacro illius puluere in aquam immisso haustoque, febrim & ventris assiduos poenè dolores amoliti sunt.

XIII. Non procul ab oppido præardui sunt ad Aquilonem siti montes, quos Itæ barbari pro oppidis absque domibus habent. Hos quibus
pos-

possunt studijs Nostri ad fidem Christianam amplectendam inducere laborant, nullam vero occasionem rei gerendæ intermittant. Descenderant ad oppidum aliquando Itæ quatuor, eos Gubernator statim quasi exploratores duci iussit in carcerem: & sanè vexatio dedit intellectum, quosque non potuit corrigere ratio, metus correxerit. Pollicitabantur illis Nostri immunitatem libertatēque obtenturos, si fidem non aspernarentur: annuunt, missisque, qui vxores liberosque ex præruptis ijs montibus accerferent, locus datus est ipsis in oppido, factaque facultas adeundi catechesin, quā ad Sacrum suscipiendum fontem præpararentur. Breui itaque conuenēre omnes numero viginti.

OPPIDVM TAYTAYENSE.

XIV. **AD FVERE** huius oppidi Partheniani ciues vltra duos menses infirmis, qui ad centenarium vsque numerum hoc anno ascenderunt, æquis voluntati operibus. Nec desuerunt communi harum insularum periculo, tam precando assiduè coram diuinissimo **CHRIST**i corpore, quā se affligendo, vt Hollandum ex suis insulis omnino propulsarent. Ac licet ad ineundum contra hostem prælium magnam pecuniæ vim effuderint, aliam tamen non minorem, in construendā Nostris hominibus lapideā domo, promptissimè insumpserunt: Quapropter & maioribus à **DEO** beneficijs sunt æucti, quādo ab eo igne, qui quatuor oppida circumia-

cumiacentia absumpsit, immunes sunt conseruati; quorum vni ad leucæ spatium distanti nullo alio, quàm Christianâ charitate inuitante opem egregiam tulerunt: à quo deinde in simili periculo ipsi quoque sunt adiuti: parum namq; abfuit, vt ab irruente alio igne nostrum cum domo templum conflagraret. Sed & ab alio præterea incendio, eóq; propinquiore liberati sunt. Bacchanalia erât, & Ædituus palmarum ramos, ad sacros cineres conficiendos, igni tradiderat: accensa interim candela ante sacram Crucem, in mensam, adeóque ipsum peristroma, quod ei prætextum erat, delabitur. Concepit flammam bene apta materia, eamque breui in tectum sacrarij extulit, quod quidem paleis coopertum, certissimò absumpsisset, nî DEO. obstante sopita esset.

XV. AMOR Indorum erga B.P.N. IGNATIVM, seu potius IGNATII erga Indos est mirificus. Mulier quartâ à partu die repentinâ phrenesi abrepta, variâ capitis totiúsque corporis agitatione adstantium commiserationem excitarat. Applicata sunt ei sacra aliquot remedia, sed ea non tam morbo occurrerant, quam inquietiorem reddiderant decumbentem, adeò, vt à malo genio possessa videretur. Ei hospiti expellendo adhibuerunt Patres numisma rosarij, cuius alterum latus B. IGNATII effigiem repræsentabat. Hoc facto, seu diabolus, seu morbus statim euanuit, apertisque oculis, tumoréque subsidente femina ad sanitatem spectauit; quæ & Beato Nostro ingrati animi significationem sacra aliquot, & ieiunia di-

nia dicauit. Aliæ duæ eiusdem beneficio peperere. Aqua lustralis suam vim hîc subinde prodidit. Ibant duo pueri per campum aliquando confabulantes, cum ecce tibi venenatus anguis è latebrâ suâ prorepens eos improuiso saltu aggreditur. Illi metu territi fugitant eiulantes; *heu serpens! serpens!* Non procul à loco senex Indus è templo piacularem vndam ad sata sua deferrebat; hic visis ad se accurrentibus pueris, quid vos inquit, agitat? *Serpens*, aiunt, *prægrandis insequitur; en adest iam suo nobis morsu exitium allaturus.* Nequaquam ita fiet, subiicit senex, simulq; serpentem aquâ aspergit, quâ velut flammâ impetitus, quàm longissimè aufugit. Notârunt etiam plures ab eo tempore, quo hic introductus est Melitenfis ille lapis, qui à D. Paulo sortitus est nomen, neminem in hoc oppido, vel à colubro, vel serpente, nedum à Crocodilo fuisse percussum.

XVI. ADDENDVM his, quod ad S. Crucem spectat. Quinque enim hîc sunt à totidem annis lignæ, seu arûdineæ Cruces, quæ omnes rebus supra ordinem naturæ effectis luculêta fidei nostræ testimonia dederûnt, & dant quotidie plura. Vetula quædam Catharina nomine duodecim annis oculorum vsu orbata, adhibito puluere, qui è Iacobitanæ Crucis pede deteritur, tam integrum visum recepit, vt sola nunc, & incomitata, suos mille à domo passibus distantes sæpe adire soleat. Cuius rei totum Taytayense oppidum spectator & testis fuit. Sed de his Crucibus infra plura.

OCTONIENSIS MISSIO.

XVII. HVC VSQVE ad Zebuanum Collegium spectauerat hæc Missio, sed cum plurima, quæ Areualensis oppidi sunt, è Manilano quasi è capite dependeant, visum est, vt eadem quoque expeditio è Manilano Collegio fieret. Hic ergo Sacerdos cum fratre Socio Hispanis, Sinenfibus, Indisque Christianam legem solerter proponit explanatq; Auxiliaribus copijs, quæ Manilâ in Maludum à Regio Præfecto quotannis mittuntur non negata opera est. Bis hoc anno ad portum, qui vltra leucæ spatium abest euocatus est à Tribuno militū Sacerdos, vt ijs, priusquam vela darent, secundos ventos precaretur. Verum illud ibi præclarissimum gessit, quòd duos belli duces cum armis & armatis in cædem mutuam spectantes ita composuit, vt in vnam cœnam mirantibus cunctis conuenirent. Indiuerfa quoque oppida ab eodem Sacerdote abiturum frequenter, in quibus præter paruulos sacro Baptismatis fonte tinxit adultioris ætatis ducentos, quos puditum non est Christianæ fidei rudimenta cum pueris addiscere. Hæc de vno Collegio, rebûsque Manilanis satis sunt.

ZEBVANVM COL-
LEGIVM.

XIIIX. HISPANI, Indi, Sinenfes æquè ab hoc altero Collegio, quàm à Manilano certa habent

bent auxilia, magna præsidia. Ad B. VIRGINIS
Sodales diebus Sabbathinis, vt & sacris eidem
VIRGINI ferijs in templo nostro dicitur, in
quo populus frequens auditor esse solet. Bi-
lanensem feminam matrimonio sibi iunxerat
Christianus homo: is postea de coniuratione ad-
uersus Nostros ab eâ malitiosè insimulatus
carceris pœnas tam diu sustinuit, donec ipsâ
innocentiâ patronâ inde reductus est. Ve-
rùm acceptæ iniuriæ memoriâ extimulatus, o-
dium pro vxore & vindictam seruauit. Ad-
fuit vtrique Sacerdos, remque inter eos ita com-
posuit, vti priusquam discederet, vxor à marito
supplex & genibus nixa veniam oraret. Pe-
percit hic quidem oranti, sed alij Sinenses, quâ
eam iniuriam in vniuersum Sinarum genus re-
dundare dictitabant, veniam pernegarunt.
Itaque vt his quoque satisfaceret, die quodam
ipsam Sinensium Ecclesiam ingressa mulier, ibi-
que coram omnibus humi prostrata & in la-
chrymas effusa immunitatē criminis postula-
uit, eamque stupentibus cunctis impetrauit.
Quamuis autem Indi toto pectore imbibere so-
leant Christianam doctrinam, veteres detesten-
tur errores, ad eorum tamen animos magis ex-
citandos firmandosque, visum est per magni
Ieiunij tempus, exemplum aliquod è probatis
sumptum historijs, non verbo tantum statis die-
bus, sed penicillo etiam in tabulâ depictum pro-
ponere, quò altiùs in pectora fides nostra de-
scenderet, si per aures simul & oculos irer.

Succes-

Successit inuentum adeò, vt quod ad capie-
dos Indos præcipuè fuerat excogitatum, Hispa-
nis quoque vim inferret, gemitus ab ijs, pœni-
tentiam, & lachrymas impetraret. Plerique
omnes in hac vrbe Societatem eiùsque institu-
tum amant, & suspiciunt: ex his præcipui ferè
sunt D. Augustini Sectatores. Eorum vnus di-
cere ausus est; *se ab eo tantum tempore nouisse, quid
esset maiorum imperio rectè subesse, quo sibi licuit B. P.
N. IGNATIUS Epistolam de obedientiâ perlegere,
cuius verba ignita ignem quendam cœlestemque flam-
mam in pia Religiosorum corda conijcerent.*

XIX. E BOHOLANA sede huc missus erat P. Pa-
schasius de Acuna: sed hinc statim iterum cum
classe Mindanaum versus abire coactus est, po-
stulante illum generali militum Præfecto. Clas-
sis ipsa Calendis Martij huius CIO. DCC. IX. an-
ni ad Dapitanum appulsa est, qui locus in Min-
danaënsi Insulâ Christianis nonnullis sine vilo
Curione inhabitatur. Hic vbi portum tenere
Nostri, mox à Duce flagitarunt, (in limine nam-
que erat Quadragesima,) vt liceret sacellum ali-
quod tumultuarium ex arundinibus paleisque
conficere, in quo diuina peragerent. Quo à Du-
ce concesso, à vulgo facilè obtinuit Pater, seu
cum vesperi Indos mixtis Dapitanensibus, seu
cùm manè Hispanos doceret. Sub noctem da-
to æris campani signo, elatâ voce piæ decantabâ-
tur preces à mille, & eo ampliùs Indis: inter quos
pagani etiam ad reliquorum sonū excitati, pau-
latim sine magno negotio, aptos se idoneosque
sacro fonti reddiderunt. Euocatus aliquando
bonus

bonus pater ad quendam in extremo vitæ articulo baptizandum, in ipsa via à rabido cane ita vulneratus est, ut vulnus acu, & filo fuerit claudendum: nec tamen in eo dolore suis defuit functionibus. Nam dicto vno Hispanis sacro Dominicis diebus, ad Dapitanenses statim semileucae itinere, eoque ob præruptos montes perdifficili, secundum facturus abiuit. Sunt hi Indi Hispanorum amici, fueréq; apud eos Mindanaënsium hostium exploratores: quare varijs ad Zebuanam urbem profectioibus, mores paulatim Christianorū addidicerunt; itaq; plures breui tempore baptizati sunt. Alios iā antè baptizauerat P. Melchior Vitado, cum Mindanaū captiuus petijt: sunt enim eorum finitimi. Quam verò Dapitanensibus istis cordi sit Religio Christiana semel assumpta, testis oculatus fuit Hispanus quidam legatus, qui vectigal eò loci exigere solitus ex officio, eorum mores, & vitam studiosissimè obseruauit. *Vidisse se persæpè, aiebat, plurimos tum matutino, tum vespertino crepusculo, nemine monente consuèssè a diculam sacram adire, ibique dimissis genibus, summòq; silentio ac pietate, aut horam, aut horæ dimidium orare.*

XX. IN IPSA Mindanaënsi insulâ sinus Panghenfis est. Ad hunc cum pergeret Indus quidam, subito velatis à Cacodæmone oculis, per aëra ferri sublimis cœpit. Gestabat fortè homo ille ex collo pensile B. VIRGINIS rosarium, quo inter volandum apprehenso, quàm potuit attentissimè se DEO commendauit; breuique succollante Diabolo in ipso Dapitanensi oppido sine

damno collocatus est. Vidit eum Hispanus quidam militum Dux, qui tempus discessionis eius non ignorauit, demiratusque oppidò est, tam citam hominis è tam dissito loco reuersionem: cui Indus ipse hanc mirabilis profectio-
nis suæ historiam, viæque ducem comitemque patefecit. Idem ipse nocte proximâ ingruente repentino quodâ furore percitus vxorem aliósq; tres Indos occidit; duos alios crudeliter periculósque vulnerauit. Indi reliqui Christianos Christiano ritu, Crucibus nimirum feralique amictu ad maris oram, vbi tunc Pater erat, detulerunt ad illud sacellum, quod supra diximus in-
eunte Quadagesimâ fuisse constructum; primiq; fuere Christiani hi, qui præsentè Parocho sunt hîc sepulturæ demandati. Admiscuere se Indis Hispani, admirantes Barbarorum pietatem, qui pòst paulò triginta illuc misere cereos, octóque simul ad funerale sacrum argenti libras. Pater pecuniam respuit, addiditque nequaquam se posse ea die pro defunctis facere, quòd esset maioris hebdomadæ feria quinta, Cœnæ Domini solemnis. Reseruari igitur iussit id argenti militum Præfectus, vt pro eo in vrbè Zebuanâ commodiori occasione locóque plura defunctorum sacrificia fieri curaret.

XXI. QVOD autem bellum ipsum attinet hac classe cum Mindanaënsibus ineundum, diuino beneficio optimum sortitum est finem, pace vtrinque firmata. Nam tres Mindanaënsium Principes, Silonga, Buisan, & Rasamora duobus millibus Indis stipati, multisque tum ar-
mis

nis, tum bellicis tormentis muniti, alijs copijs in caracoà (nauigij biremis genus est) ad Pangui-
nensis fluuij ripam relictis, Generalem nostrum
Ioannem Soarium Gallinatum cum alia cara-
coa venientem sunt præstolati. In qua cùm
vidissent Mindanaenses, plures, quàm par vide-
batur, Hispanos, vehementer extimùere collo-
quio se credere; missis ergo internūcijs capita pa-
cis designata sunt: quæ donec à Manilano Præfe-
cto cōfirmarētur, datæ sunt induciæ, & suū quis-
que repetiēre portū. Quanquam verò de huius
pacis firmitate à Nostreis dubitabatur: res tamen
ipsa ostendit, nequaquā illam intermitteri debuis-
se: siquidem his duobus annis Pictorum insu-
las, vt aliàs solebant, nec depredati sunt, nec in-
gressi: quod pro magno habitum. Potuissent
enim hoc præsertim anno vniuersas eas insulas
perdere, Nostreis in Hollandensi prælio occupa-
tis. Verùm ad Buineiensē insulam sexaginta
Caracois grandioribus se conuertēre. Læsi ta-
men à Buineio Rege adeò sunt, vt vix superesset,
qui nuncium ad suos de Mindanaensium interi-
tu referret. Dum ita pax cum Mindanaensibus
constituitur, ad eorum aures mors P. Melchioris
Vrtado peruenit: quā deplorarunt illi tres prin-
cipes, eorūmq; præcipui Caciques Morabitæq;
qui defuncti modestiam humanitatēmq; depre-
dicauerunt maximè, *optimum Patrem* nomina-
runt, & cùm haberent multa alia, quæ in tanto
viro suspicerent, illud præcipuè voluerunt com-
médare; *quod esset à mulierū familiaritate aspectūq;
alienissimus.* En quanta vis sit virtutis, vt ab hoste
in ipso etiam hoste diligatur,

Lau-

Laudant Mahumetani Christianum, Piratæ Religiosum, omnibus vitijs deditipium sanctumque, & qui pro vnâ centum habent vxores, à feminis abhorrentem extollunt.

SEDES BOHOLANA.

XXII. QUÆ externa sunt Boholanorum bona, superioribus pacis euentibus vberiore, quàm antea segetem habuerunt. Sed nos interna, & quæ animos propiùs tangunt, libentius scribimus. Nauigabat è Nostris Sacerdos ad Baclainum oppidum: & ecce repentino capitis dolore oneratur: adiungitur nauigandi nausea, quam nunquam antea fuerat passus: descendit è scaphâ: oram ipsam secundo mari pedes init: iam leucam peregerat, cum in humilem casam incidit: quisnam inibi lateret, quærit: referunt, nobilem quendam Indum morti propinquum. Ingressus mox Sacerdos laborantis excipit Confessionem; qui quasi nihil aliud præstolaretur, acceptâ absolutione ad vitam alteram properauit. Plura hîc eius generis exempla narrari possent eorum, qui aut à Baptismo, aut à Confessione rectâ ad cælum discessere, nisi prolixitas satietatem pareret.

XXI. LOBOCI, in Malabago, & Baclaione supratra millia Confessionum generalium sunt excepta: posthæc nauigauit idem ille Sacerdos ad Siquiorensē insulam, cuius incolæ à malo Dæmone instigati, nihil ad exemplum Boholanorum fecissent, nisi id eis pia quædam vetula persuasisset.

suafisset; mater, inquam, Michaëlis Ayatumi Boholani Seminarij Alumnis; de cuius egregij Adolescentuli vitâ ac morte ad finē huius anni plusscula dicentur. Femina igitur illa tum verbis, tum rationibus, tum proprio etiam exemplo tantum apud barbaram gentem potuit, ut manus libenter, immò pectora Deo; ac Confessario darent. Quem eius conatum illa, quæ quibusdam acciderunt, mirificè adiuuerunt confirmâruntque. Feminæ maximè sexus extimulatus; unde recens instituta est mulierum Indarum Sodalitas, quarum præcipuum munus est, alias instituere, maritos proprios docere, exemplo præluere omnibus. Et sanè inter vulgares feminarum laudes repondendum minimè est, quòd cum à præcipui nominis, & generis lenonibus plures eorum propositâ mercede quærerentur ad abusum & libidinem, nulla omnino toto in oppido Baclaiano reperta sit, cui venalis esset honestas, aut pudicitia. Contrà viri, quorum iam antiquior est Congregatio, feminis vlllo in genere virtutis cedere, turpe putant. His inter alia vsitatum est sacratioribus B. VIRGINIS Patronæ suæ diebus à vino se abstinere. Hæserat in gutture cuiusdam pueri spina peracuta, & dolorem creans, & periculum creaturâ. Accessit ad Nostrum anxia mater, Euangeliumque super dolentem natum recitari petijt. Recitatum est, sed effectui obstitit supersticiosa matris Religio, quâ plus suis, quàm nostris ritibus tribuebat. Cum ergo puero peius semper habente nihil proficeret, submonita à Sodali quadam est, ut se VIR-

GINI Deiparæ natumq; vna commendaret. Applicatur inde gutturi ærea B. VIRGINIS imago è Rosario pendula, moxque excussâ spinâ dolor omnis cessauit. Vastarat maximum locustarum examen Indorum sata. Inda tum Sodalis B. VIRGINI se filiosq; obtulit, petiitq; suam ab eâ defendi orizam, è quâ vsus vitæ penderet: audiit supplicem VIRGO, alijsq; desertis deuastatisque hanc solam à locustarum vi, atq; incurso tutata est. Cuiusdam senis, (qui ab Idolis ad verum DEVM se contulerat, eique præuia omnium peccatorum narratione firmiter adheferat) segetem populabantur simiæ quædam, quas Caco-dæmones existimarat, quòd nullo possent remedio fugari: tandem petitam ab alio quodam D. Hieronymi icona in satis reliquit suspensam; eâ territi, seu Dæmones, seu simiæ, nunquam ibi ampliùs ausi sunt comparere.

XXIV. Mos erat inter has gentes locustarum quoddam genus pro gallinis vnius Diuatæ seu Idoli, quod Raom nominant, habere. Cæperat illarum vnam Christianus quidam, eiq; tantum auri, quanto ferendo par esset, ad morem superstitiolæ gentis appendit, vt ad Laomum profecta gallinas ex segete abesse iuberet: hac ergo vsus stultitia ille, & aurum perdidit, & segetem. Factum bene! Is namque damno suo sapiens, pœnitudinēque ductus templum adiit, vbi mutatis moribus in eum virum est mutatus, qui suo postea exemplo plurimùm plurimis profuit. Dederunt & alij tres impietatis suæ com-meritas pœnas. Vnus vulnere secundùm crus
acce-

accepto à Nostris curatus est, ita vt breui melius haberet; sed ille quò perfectiùs citiùsque sanarentur, stulto consilio sibi persuasit, expedire omnino, vel semel saltem Idolis sacrificare. Fecit; sed suo malo; ex ulcere namque illo interijt: quamuis priùs & crimen agnosceret, & salutari se pœnitentiâ DEO reconciliaret: quod denegatum est alteri, pro cuius salute cùm sues sacrificarentur Dæmonibus, ipse quoque iisdem victima sine confessione cessit.

Idem contigit alij, qui licet ipse detestabile sacrificium non faceret, fieri tamen pro se consensit: doluit hic quidem postea, sed moriendum fuit: patrem euocari curauit, sed adesse non potuit: atque ita ille absque Sacramentis discessit. Consanguinei verò ipsius cautiores redditi, Confessiones de tota vita omnes instituerunt.

XXV. P O R R O, quia hi Indi nihil de cruciatibus malorum, nihil de æternâ Iustorum mercede, aut beatitudine nisi ridicula quædam credebant, ideò drama quoddam hoc anno de D. Barbaræ Martyrio Bisayâ linguâ datum est. In quo cùm patrem VIRGINIS viderent æternis flammis ob flagitia mancipari, subito horrore correpti: *Hic enim vero noster* (inquebant) *erit finis, si à rectâ Christianorum vitâ defecerimus.* Contrà, cùm intuerentur palma coronâque insigniri D. Barbaræ animam, cœlum feliciter inter ludos cantùsque Angelorum scandentem, non minori sunt perfusi lætitia, admirationeque defixi.

ATQVE hæc omnia comparantes cum ijs somnijs, quæ à iuis Baylanis seu Sacerdotibus audierant, eos irridebant, nostræq; religionis res tanto magis prædicabant, quanto magis rationi veritatique consentaneæ videbantur. Comportarent ad id propositum Nostri complura eorum, idola, ex quibus præcipua sunt molares Crocodilorum dentes, (de quibus in vita Michaëlis ad finem,) quæ idola cum viderent in ipso Dramate à Diua alijsque Christianis calcari, proteri, irrideri, nulla suis ipsorum læsione aut damno, qui erant vnius DEI, præ lætitia applaudebāt; qui plurimum, præ mœrore & commiseratione tristabantur. Igitur non pauci hoc spectaculo permoti ista simulachra (Dalongdones vocant) ad Patres nostros detulerunt, qui ea inspectantibus illis ad declarandam eorum imbecillitatem inanitatēque, vel pedibus, vel ignibus ipsis subiecerunt. Baylanus quidam Christianus iam, Patre suadente, publicè in Ecclesia ad populum habuit orationem, in qua Baylanorum quorundam fabulas ac præstigias exagitauit. Hi enim, vt ab infirmis argentum emungerēt, fingeant dolentes quoscunq; ex lapide quodam intestino, atque occulto laborare: quare membra ægrotantium panis inuoluta fricabant, tum id quod doloris tumorisq; causam mentiebantur ipsâ brachij, seu pedis fricatione in ignem proijciebāt ea dexteritate manuūque agilitate, nemo vt fraudem, facillè deprehenderet. Ea huius oratio, cremata arbor, & Dalongdones euersi magni apud hos Indos fuerunt emolumēti: multi enim illorum, qui

qui prius à dæmonibus, aut præstigiatoribus eiusmodi consiliū remediūque suis malis quaesierant, nunc ad nos conuersi Christiana adhibent amuleta: & fuerunt aliqui, quos sacra Evangelij recitatio, aut salutiferi nominis IESU ac MARIE inuocatio ab infirmitate vindicauit.

XXVI. QUIDAM in mari periculosus abreptus procellis suos euocabat Deos: moxque tanquam hoc peteret, vndis inuolutus mergi cæpit. Mutauit ergo preces, vnum verūque DEVM implorans, & statim superior aquis, sine periculo ad littus peruenit. Alius cum Patrem audiret de nostra fide non sine ingenti animi contentione disferentem; *non potest, ait, fides illa vana aut falsa esse, quam hic vir tanto conatu, tantoque corporis sui sudore deprædicat, ergo eam amplector.* Quod & fecit, non minore desiderantis bono, quàm lætitia cōcedentis. Idem & alius contendit deinde, permotus solo audito eius flagelli strepitu, quo se Sacerdos CHRISTI diuerberabat: dicebat enim, *nullo pacto censendam esse, aut paruā eam gloriam pro quā se Sacerdos ille tam malè mulctaret.* Finxerat se membris captum quidam, debilem, & per infirmum, vt ne templum scilicet adire cogeretur, & habita quidem ipsi tanquam digno fides est. Verū paulò post, eadēmq; ipsa die è scalis, vindice DEO præcipitatus est tanto corporis damno ossūque conuulsione, vt sacro statim oleo ad mortem fuerit inungendus. Alius item se festis diebus aliquoties ab audiendo sacro subduxerat; iniuncta est homini pro culpa pœna, vt per hebdomadam integram sacro quotidie interesset:

tergiverfari ille, dictamque multam procrastinare, seu potius omnino prætermittere. Cùmq; ei nemo hac in negligentia faueret, ipse inità fugā oppidum suum repetijt, ibique miser ex palmā quam fortè conscenderat, corruens, vitam extempló amisit. Senex quidam Christianis aliquot imixtus opus nescio quod cultro factitabat, illud interim ingeminans: *quod Diuata fortunet.* Christianus verò qui ponè stabat; *heus tu senex,* aiebat, *haud istue quidem aptè diciss: muta verba, ne mutes sententiam. Dic: Quod DEVS Opt. Max. fortunet: Diuata namq; Diabolus miserrimus est, nec in suā habet potestate opera mortaliū, vt benè vel malè fiant.* Senex posthabito bene monentis consilio, opus prosequitur; impiamq; precādi formulam tam diu repetit, donec eodem sibi cultro digitū præscindit; ita nempe fortunauit rogatus Diuata. Fuit tamen hoc infortunium homini occasio melioris fortunæ: nam mores inde vitamq; suam eodem illo iuuante amico feliciter mutauit.]

DVLACHIANA, CARIGARANA,

TINAGONENSIS ET PALAPACANA

SEDES.

XXVII. Ex DVLACHIANA sede labores potius Nostrorum ad me peruenerunt, quam laborum fructus: illud certissimum, superari omnino à messe messorum. Pleraque cum Boholanis, adeóque ipsius etiam seminarij, quòd hîc est, exercitia sunt communia. In maiori hebdomade tanta fuit multitudo eorum, qui ante templum
à sup-

à supplicantibus calcari, & CHRISTI amore sup-
 p. antari voluerunt, vt modus à Nostreis certus
 numerusque fuerit definiendus. Eiusdem heb-
 domadæ supplicatio à Carigaranâ sede habita
 numerauit vltra quadringentos Indos se ad san-
 guinem diuerberantes, idq; non semel: nam in
 ipso Hollandorum ad has Insulas aduentu, idem
 peregerant, DEVM impensè orantes, vt ab hosti-
 bus securi essent: quod impetrâsse videntur cele-
 bri de ijs reportatâ victoriâ, vt supra iam demôn-
 strauimus. Eandem pietatem imitata sunt alia
 quoque oppida, Alangnalanum, Ognucum, &c.
 In peruigilio Purificatæ VIRGINIS Ognucum
 se cõtulit nobilis femina, quæ anno CIO. IOC. VX.
 à Mindanaënsibus capta, in vinculis diu perseue-
 rauit: hæc visâ hominū multitudine Sacramen-
 ta eâ die obeuntium vix se capiebat præ lætitiâ:
 narrabátque præterea, duos huius oppidi inco-
 las, senem cum puero à Mindanaënsi Domino
 in Sacrificium Dæmoni fuisse oblatos interfe-
 ctosque, ac se ab eodem pro vxore designatam,
 respiciendæque conditionem, quod indignum sce-
 lestumq; videretur, Christianâ cum Idololatrà
 cômiseri. Puer ac pœnè infans nescio quid in-
 decorū puerilevé gesserat in templo: hic moni-
 tus deinde, non tantum petijt à Patre nostro ve-
 niam immodestiz in loco sacro commissæ, sed
 eò se quamprimum contulit, vbi peccârat, ibiq;
 se acriter & diu suapte sponte cecidit.

XXIIX. Ex hac sede missus Sacerdos ad oppi-
 dum Poranum, à Mindanaënsibus antea cōcre-
 matum, Indis omnibus hac illâque ferarum
 instar

instar dispersis : attamen breui ex arundinibus confectum facellum est , vbi priora Christianorum exercitia innouata sunt. Adfuit ad Patris ingressum mulier quædam captiua, de quâ illud publicè ferebatur, quòd in fugâ totos quindecim dies sine cibo in montibus delituerit, singulari DEI beneficio ob vitæ integritatem sustentata. Inter recens baptizatos fuerunt quatuor vetulæ, quæ maximâ in ediscendo Catechismo diligentia illud bonum sibi compararunt. Idem beneficium obtinuerunt alij multi, oppidorum nempe Lapacani & Cabalani Gubernatores, vnâ cum vxoribus, familiâ & alijs. In Sogorienfi oppido edocti sunt Christiani verum actum doloris elicere, quo in mortis articulo Sacerdote absente vterentur ; datâque baptizandi formula pro ijs, qui in extremis cõstituti, Sacerdotis copiam habere non possunt. Cum Baybayensibus Pentecosten celebrauit Noster : & quia vrgente fame plures hinc inde vagabantur victûs querêdi gratiâ, prouisum est per Nostrum, vt nonnullorum liberalitate orizæ non parua copia ante valuas templi distribueretur, itaque corporibus simul consuleretur & animis.

X X I X. FINAGONENSIS & Palapacana sedes ad vnâ tantum superioribus annis pertinebât; sed quia difficile erat ob locorum distantiam sub vno regi capite, in duas nunc sedes diuisæ sunt. In Christianos abluti vtrobique hoc anno ad mille infantes, exceptis adultis: totidem ferè matrimonia Christiano ritu facta: Christiani ære alieno soluti; mancipia aliquot libertate, Nostrorū operâ

operâ, sunt donata. Illud accidit duobus paru-
lis perutile. Dum se parat Sacerdos noster ad co-
mitia prouincialia, petijt ab Indis, vt si quis su-
peresset non baptizatus, sisteretur, se enim abi-
turum. Adfuit mox femina, quæ susceptum
ex fornicatione filium Patri tingendum obtulit.
Pater, vt quem non fugiebat, quantum solerent
Bisayenses timore pœnæ huiuscemodi partus
celare, quasi admirans feminæ in filium charita-
tem; *probe tu quidem*, ait, *quæ pluris facis salutem fi-*
lij, quàm proprium dedecus: en tu non celasti crimen,
ego tamen celabo pœnam, quæ iure tibi infligenda erat.
Age iam rectiorem tibi compara viuendi rationem:
Vade, & iam amplius noli peccare. Intererat huic
negotio Indus, qui & ipse rem nouerat: is cùm
videret hanc Patris humanitatem, & sine omni
pœnâ dimissam feminam: *Pater optime*, inquit,
si hoc te modo geris, aliam huiusmodi tibi offeram præ-
dam, eodem morbo laborantem, quæ præ metu, & ve-
recundiâ in hisce montibus latitat. Affer sis illam.
ocyus, inquit Pater, ad me, reperiet eundem, e-
andem beneuolentiam experietur: nec mora ad-
ductus infans baptismum accepit, & quæ Dei in
his Indis prorsus admiranda apparet prouiden-
tia, ambo hi infantuli post biduum morientes
ad terram fluentem lacte & melle feliciter sunt
assumpti.

XXX. INTER viginti tres, qui CHRISTO nomē
publicè dederunt, fuere octo feminæ Idolorum
Sacerdotes. Paganus quidam iuramentum co-
ram Iudice fecerat more gentis, vt si falleret, à
Crocodilo deuoraretur: fefellit hic, at non fefel-
lit Cro-

lit crocodilus : eodem enim vesperi deuotâ sibi
absumpsit escam. Porro videtur diuina bonitas
nouellis hisce plantulis plus aliquanto cōcedere
fauoris, quâ robustioribus iam, & quæ suo quasi
succo viuere possunt. Vnde frequens apud hos In-
dos est, extraordinarios rerû sacrarû ac ceremo-
niarû effectus experiri. Quidâ ferendæ orizę par-
tem aliquâ ad templû detulit, consuetis Ecclesiæ
verbis cōsecrandæ eam deinde seuit, citiûsq; pro-
creuisse, quàm, quæ multò ante seminata fuerat,
sacrâ quadâ vi, animaduertit. Cōsecratos palma-
rum ramos alius quidam à se deponere noluit, q̃
illis ab imminente tempestate se liberatû diceret.
Narrauit alius, se ob neglectâ in tēplo Catehesin
periculû submersionis in trāquillo mari adiisse;
sed inuocato salubri IESV nomine incolumem
euasisse. Iuxta Assunenſe oppidû ignis in subur-
banis capis erupit tanto impetu, vt oppido iam iâ
exitiû videretur allaturus. Huic incendio quidâ
è Fratribus nostris cū Agno DEI sit obuius, illûq;
in ipso loco reliquit suspensum. Palmus iam tã-
tum inter ignē & Agnum intererat; sed ita stetit
tremula flammâ, vt nec iam progredi, nec ad latus
digredi auderet, maximâ Indorû cū admiratio-
ne. Non ita stupid⁹ & impotēs fuit ille alter ignis,
qui subiectus à Christianis est domui cuidam in
recōdito montis loco ad quâ furtim Dijs suis fa-
cturi accedere solebāt pagani. Flammâ. n. latè erū-
pēs p̃fanû illud larariû & asylû impietatis, om̃io
deuastauit, vnâq; omnē occasionē pōst iterû sacri-
ficâdi improbis hominib⁹ absūpsit. Reliqua nō-
nulla, quæ in aliquibus huius prouinciæ locis cō-
sultò hic missa sunt, cōmodius infra narrabūtur.

PROVINCIA MEXICVM.

Latissimum fertilissimūque agrum Mexicanum Ducenti quadraginta octo Socij habitationibus duodecim, & vnâ Missione diuisi coluerunt; è quibus ad quietem æternam vocati sunt sex, ad laborem in eorundem locum suffecti duodecim.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
Domūs Prof. Mexic. Soc. fuerūt.	XXX.	XVII.			XIII.
Collegij Mexicani.	LXXIX.	XXXII.	V.	XX.	XXII.
Seminarij S. Gregorij.	IV.	III.			I.
Seminarij S. Ildephonfi.	X.	II.		V.	III.

	<i>Vniuersim.</i>	<i>Sacerdotes.</i>	<i>Præcept.</i>	<i>Scholast.</i>	<i>Adiutores.</i>
Collegij Tepotzotlani.	XXXII.	V.		XX.	XVII.
Seminarij S. Martini.		L.			
Colleg. Angelopolitani.	XXVIII.	X.	II.		XVI.
Seminarij S. Hieronymi.	IV.	III.			I.
Coll. Guadaluaxarensis.	XII.	IV.	I.		VII.
Coll. Vallisoletani.	X.	III.	I.		VI.
Resident. Cacatecana.	VII.	IV.	I.		II.
Resid. Zinaloënsis.	XIV.	XI.			III.
Mision. Tepehuanica.		VII.			

Vt sacrum fontem susciperent, persuasi bis mille quadraginta quatuor.

Vt turpem cum honestâ vitâ permu-
tarent, septendecim.

B. Parentis nostri precibus, & reli-
quijs curati septem.

Pp DO-

DOMVS PROFESSA MEXICANA.

I.

QUIA VENTO SESE ACCOM-
modare debent Mexicani, &
à Neptuni imperio quodam-
modo, marisq; ingenio pen-
dent, ideò annum hūc (quod
ad datas litteras) ab Aprili in Aprilē distinguūt.
Luxerunt in domo Professā Sacerdotes duos, P.
Christophorum Brauium, & P. Franciscum à
Trento, hūc tria, illum quatuor vota professum.
Triginta sex annos (è quibus vndeiginti in So-
cietate posuit) ita vixit P. Franciscus, vt si ei cre-
dimus, qui de totā vitā confitentem audiuit, in-
nocētiam baptismi sepulchro intulerit. P. Chri-
stophorus, à vigesimo ad quinquagesimum ter-
tium vitę annū, ita religiosus fuit, vt siue pulpita,
siue Theologiæ cathedras possideret, siue Col-
legiorum administrationes, Prouinciarum visi-
tationes obiret, siue etiam linguis, siue salutis a-
nimarum operam daret, inter prima huius Me-
xicanæ prouinciæ lumina collocandus videatur.
Vir fuit (vt ne ad singula descendere opus sit,) omni

Omni morum, & virtutum elegantia exornatus. Mortis sententiam, tanquam felicitatis nuncium accepit: unde & merentes increpare, & medico venam tentanti dicere solebat. *Multum terræ deperdi, parum suū interesse, dummodo pro eā multum lucretur celi.* Integris sensibus usus est, ad vsq; extremum ferè spiritum, ter pane cœlesti refectus, & ad supremam denique luctam ritè inunctus. Quantæ verò virtutes viri huius fuerint, ipse præsertim Princeps nō obscurè testatus est, dum toties submisit, qui & infirmum suo nomine salutaret, & renunciaret valetudinis momenta.

I I. SED eadem est de vniuersâ Societate reliquorum Mexicanorum cura. Patrem nostrum, Visitatorem huc aduentantem tanta primatum, plebeiorūque excepit frequentia, vt multitudinem non caperet capacissimum alioqui Mexicani Collegij templū. Facibus, vocibus, omniq; gratulationis genere gestientium animorum lætitiā, & suū in Societatis filios protestati sunt amorem. Hinc nihil vnquā Domui, templo, Patribus deesse patiuntur. D. Ioanna Gutierrez, è cuius bonis, & dotatione domus hæc alitur hoc anno defuncta, huic suo templo perficiendo viginti millia pondo argenti testamento legauit. Certabit hoc opus cum quocunque occidui orbis, diuitijs, elegantia, maiestate. Sacræ suppellectili aliūde accessit hierotheca, Crux, lampas aræ B. P. N. IGNATII suspendenda: omnia ex multo argento. Pretium in sacras vestes impensum tria aureorum millia facilè excedit. Vix tamen vnquam toto anni decursu illu-

strior fuit templi facies, aut Mexicanorum pietas ardentior, quàm eo tempore, quo maximè bacchari, & in voluptates diffluere solet infana gens mortalium. Hanc istam celebritatem ausi sunt P. Franciscani suæ Portiunculæ comparare: triginta è Nostri Sacerdotes tanto confitentium agmini difficulter satisfecerunt. Sodalium virtus suis se exercitijs vt aliàs, ita his præcipuè diebus prodidit. Sepulchrum CHRISTI eodem modo gloriosum fuit, regij præsertim Senatûs Guadalaxarensis præsidis sumptibus, tum verò Sodalitij, quod sub titulo Saluatoris est, supplicatione triduanâ.

III. GEMINA porrò hinc expeditio suscepta: vna ad oppidû D. Ioannis à flumine, more quidem antiquo, sed fructu nouo. Confluxerant eò ex circumiacentibus pluribus villis turmatim agricolæ, pastores, bubulci: genus hominum, si quod aliud, morum insolens, diuinarumque rerum rude: quippe qui defectu doctrinæ, & licentiâ solitudinis, pecudum vitam magis agunt, quàm ipsæ, quas pascunt, pecudes. Expiati plerique omnes. Altera ad Æthiopas profugos in montibus, & ferarum lustris delitescentes, aduersus quos Prorex militem expediuerat: quæ Missio vt Sacerdoti nostro periculosa ac laboriosa extitit, ita etiâ fructus ac gloriæ plena. Vastauerant hostes, & infestos reddiderant passim agros, succensæ ab iisdem villæ, sacchari officinæ dirutæ, oppida crebris irruptionibus spoliata, incendijs vastata: res deniq; tota ad seditionem certam spectabat; Diuisæ enim iam inter fugitivos il-

uos illos fuerant prouinciæ; Rex lectus (ioco scilicet dicebāt illi) & diademate aureo insignitus. Subitarijs ergo copijs ijsque non magnis periculo obuiam itum est. Centum viginti equites, pedites Indigenæ pharetrati, & hastati ducenti in siluas & rupeseducti. Nec latuere aduersarios consilia Hispanorum, nec animum abiecere, quin potius ad pugnam præfidenter euocare, & multa nostris superbè exprobrare sunt ausi. Ianga enim (sic appellabatur ille, qui inter Æthiopas & genere, & iure, & formâ se regem iactabat) captiuum Hispanum militem, quasi de vicinâ morte trepidantem, hausto sanguine, in Barbarorum morem, bono animo esse iussit; neque enim moriturum, vt qui principis vultum conspexisset. Dictauit insuper litteras ad Præfectum nostri agminis, ambitione, iniurijs, minisque plenas. Addidit mittere se hunc eundem militem nuncium simul, & indicem viæ, ne forsân errore distractus Hispanus prælium differret. Spes Æthiopi ab ingenio, & naturâ loci prærupti, aditu omni præcluso, vno duntaxat calle vtrinq; in summam altitudinem excauato: & hunc præterea ipsum certo interuallo portis tribus, & armato militû præsidio munierat. Arma verò hostium præcipua, lapis, ensis, hasta, lunatus contus, sclopetum vnum alterûmve. Accepto tam arroganti nuntio profectiorem maturat Hispanus, nec longè à saxo hostili metatur castra. Datur ea nox horæque aliquot sequentis diei reficiendis corporibus, animisque per confessionem apud Sacerdotem exonerandis. Adultâ iam luce Sacri-

ficiū Missæ peragitur, ab eo ad pugnam itur: ac primo quidem congressu, Æthiops denso saxorum, sagittarūq; nimbo nostrum peditem (equitum enim nullus ibi tum vsus) obruere, cōsterneréque. Sed vbi detonuit ea tempestas, Hispani indignabundi in obiectas portas feruntur: eo impetu, ac fortitudine, vt irrita fecerint munimenta omnia, reluctantiumq; aduersariorum nisum penitus fregerint. Desertur pœnè simul cum strepitu portarum ad senem languam, infrondoso fano cum imbelli sexu, arque ætate tum orantem, suorum aut fuga, aut strages: recognita in opacissimam siluam à tergo elabitur; sequuntur feminæ regem, miles feminas, fit fuga turpissima. Interim Hispanus nullo resistente rerū feliciter potitur, diuidit spolia, agros vastat, flammis relinquit cetera. Ira Noster cum victore milite reuersus dici vix potest, quantam gratiam inierit, tam apud militiæ præfectum, quàm apud ipsum Proregem.

COLLEGIVM MEXICANVM CVM
SEMINARIIS SS. GREGORII
& Ildephonfi.

IV. NOBILITAVIT hoc Collegium mors maximi viri, Patris, nempe, Petri Sancij, quatuor vota in Societate professi, cuius vitam à capite resumere operæ pretiū erit. In Agro Toletano oppido S. Martini de Valdeyglesias ortus, gloriam sibi non tam auitis, quàm proprijs gestis comparauit. Staturâ fuit procerâ, nec tamen indecorè
graci-

gracili, luminibus cœsijs, incessu graui, morum placido quodam, & perpetuo tenore. Nihil in eo occultum, nihil subdolum, aut simulatum, nihil quod nobiles, nihil quod obscurus reprehenderet: dignus tandem, qui inter lumina non Societatis modò, sed Ecclesiæ totius numeraretur: vt non sine omine in insignibus suis habuerit illud psalmographi: *In sole posui tabernaculum meum.* Vix iuventam egressus inter Theologiæ laureatos numerari cœpit: honoribus illis mox addita publica Academiæ Complutensis onera. Ibi tum stimulis quibusdam internis agitari, vocibusque quasi à cœlesti voce articulatè expressis ad Societatem IESV impelli. Secutus monentem, ijs virtutibus Tirotinium Simancense illustrauit, vt quinquagesimo post ingressum die Complutū cœpto liberalium artium cursui perficiendo fuerit remittendus. Vallisoleti Theologum, Salmanticæ Rectorem egit, immo Architectum potius, aut operam, quippe qui in ædificium manu propria cæmentarias sportulas gestarit. Ex Collegio Complutensi (cui deinde præpositus fuit) vocatus ad magis ardua, Oceanum naui ingreditur, com meatu tenui, comitibus quindecim Mexicanæ huic prouinciæ fundamenta iacturus. Nauiganti placidum, se præbet mare, nautica plebs morigeram: Socij in Collegio Complutensi sibi versari videbantur, adeò non admonitiones, non exercitia solita, non cymbalorum certis horis sonitus deerat. Littus & urbem cum Socijs ingresso, ciuitas vniuersa de prospero aduentu gratulatur.

Prorex pijs eorum conatibus omnem fauorem & gratiam promittit. Accingitur inde ad opus magno animo laboriosus Pater; Scholas Regias collapsas restaurat, nostras aperit. Tria educandæ iuuentuti seminaria erigit; Collegiorum aliquot nostrorum fundamenta iacit, quæ paulò post ad fastigium educit. Proregi adest consilij, Sacræ fidei Senatoribus censoriâ sententiâ verus utique lapis lydius; plebi præsertim & indigenis se impendit, obitis per se perq; suos ministerijs omnibus Societatis. Totis viginti quinque annis conciones pomeridianas, tam festis alijs, quàm Dominicis diebus habuit. Multorum denique annorum commentaria, & vigiliis vulgavit, sub titulo *Regni Dei*, in quo virtutum vitiorumque apparatus copiosum lectori suppeditat, stylo quidem non fucato, aut phalerato, sed qui Pachomios redoleat & Arsenios.

Hinc quidquid præclarum, quidquid illustre viginti septem annis, quibus hūc agrum coluit, gestum est, id omne illi, ceu capiti & antesignano iure merito attribuunt Occidētales. Interim non neglexit suum ipsius bonum, id quod testatur statæ flagellationes matutinæ, vel in summâ senectâ, cibi parci, & communes; haustus aquæ perpetuus, nisi morbus aliud requireret, indumenta vilia, & ex improbitate satis nota. Diuinarum rerum commentationibus & colloquijs ita insuevit, vt per quietem etiam alia non tractaret: Angelum verò custodem consiliorum suorum omnium interpretem adhibuit. Itaque sincerè & familiariter Nostris est solitus dicere,
Obuios

Obuios sibi Diuos se vel ex facie agniturum. Porro virtutes plerasque omnes excellenter habuit; ita maioribus apertus, ut ex semestri illâ nostrâ, aut annuâ conscientia reddendâ ratione quotidianam pœnè faceret. Accepto mortis instantis responso omnem supellectilem suam cubicularem in vsum vitæ concessam ijs, à quibus acceperat, remisit, iconem papyraceâ tantummodo apud se retentâ, ut pauperem & nudum CHRISTVM nudus & pauper, si vnquam aliàs, tum maximè sequeretur. Vulgata fama de proximo tanti viri discessu ipsum etiam Proregem exciuit, qui ut est humanissimus, moribundum suâ quoque præsentia dignatus est. Cuius officiosissimis quæstiunculis bonus pater aliquandiu satisfecit, ut potuit: simul verò de Republica aliquid interferi cœptum, urbanè monuit, tempus breue esse, eo proinde non abutendum: abitum ergo iubes? ait Prorex; ille, oro certè: hac lege, inquit, discedam à te pater optime; si bene preceris. Imò, Pater luminum pro bonitate suâ, id faxit, subdit æger, simulque tollens in cœlum oculos; Pater, inquit, cælestis, fove hunc tuum principem, in cuius sinum fouendam Rempublicam Mexicanam dedisti. His illacrymans vdos oculos auertit, simulque reuertit princeps optimus. Post cuius discessum brevi ipse quoque Pater religiosissimè abitum æternum parauit, Socijs valedixit, & tacuit, postridie Idus Iulij hoc CRO. 100. IX. anno, ætatis LXXXI. Obitum mox secutum est desiderium ingens, congratulationes tamen potiùs, quàm lachrymæ, pompa funebris publica:

Vestes illius præda sacra factæ, exanime indefensumque cadauer exuvijs suis spoliatum à piâ plebe. Quin & ipsi Proregi cessit spolium, Divi Bernardi imago, quâ Pater vti pro pietate suâ consueverat; quam magnâ grati animi, cultûsque significatione acceptam, ad tori sui frontem iussit appendi. Extortum insuper linteum pileolum, aduersus ingruentes morbos, pro aureâ casside asseruare voluit. Hæc de mortuo: iam ad viuos huius Collegij incolas.

V. SUBSIDIARIJ velut sunt isti Patribus Professis, spicâsque vellunt, quæ eorum fortè manus effugerunt: iactat tamen hic annus præ ceteris segetem suam. Sodalitates & scholæ nobilitate, industriâ, pietate Europæis nihil cedunt, fortasse nec frequentia; sexcentorum ferè numerus discipulorum est: quadraginta vno hoc anno religiosam vitam susceperunt, ut faciliè hinc æstimare sit Nostrorum his in locis disciplinam. In vsum & vtilitatem puero-
rum, qui doctrinam CHRISTI discunt, typolucique datus est geminus libellus, duplicem continens Catechesin; alteram in subsidium memoriæ, aut festinatæ mortis; alteram latior-
rem paulò explicatioremque, quæ mysterijs saluti necessarijs, adiungit moribus vtilia præcepta, vel eo effectû, ut in re adeò graui Mexicanis idem esset modus loquendi. Subuentum præterea omnibus pro virili non modò quod ad animæ, sed ipsius etiam corporis indigentiam & necessitatem. Collegium enim hoc quan-
tum

tumuis obæratum, nunquam cessat pauperibus, aut de proprio suppeditare stipem, aut emendicatam aliunde, erogare.

VI. PRÆTER naturæ ordinem ac leges quædam etiam DEVS optimus hîc voluit operari. Femina de plebe dubij coloris & gentis in vincula agente riuali coniecta erat: acta ibi in rabiem diris omnibus se deuouet. Grata fuit Orco deuota victima, illicôque à Diabolo obsessæ, quod non obscura argumenta docuerunt. Nam rudis, & infimæ fortis muliercula, latinè, Græcè, Hebraicè cum peritissimis quibûsque agere, occulta prorsus aperire, in gestus planè horribiles ferri cœpit. Adhibentur omnia, quæ ratio, & Ecclesia Catholica præscribit, irritum quamuis conatu. Curritur interea ab vno quodam astantium ad Nostros, rogatum auxilium. Fit ille fortè obuiam Patri Rectori subscriptionem Beati Patris Nostri IGNATII ad collum de more gestanti, qui re breuiter exploratâ properat, & vix præ turbâ aditu impetrato, sacrum illud chirographum capiti obsessæ admouet, Euangelium S. Marci recitat. Femina principio reluctari; tandem tamen verba sacra, quæ suggerebantur, quamuis non sine difficultate, & tumescente linguâ reddere; tum denique penitus quiescere. Octo diebus durauit ea immunitas, quo tempore omnem suam vitam tranquillè discussit, confessâque integrè, in eum locum, vt creditum est, discessit, quo accedere nulli Cacodæmonū vnquā licebit.

her

Iter faciebat de Sacerdotibus nostris vnus ad villam S. Lucia. Ex via, ad ædem Dominae nostræ à Guadalupe nūcupatę diuertit, eam de more salutaturus. Reperit ibi hominem perditissimorum morum, qui confiteri de peccatis cupit, protestatus nulli alij, nisi Iesuitæ crimina sua aperturum: Sacerdos caussatus primò viæ longitudinem, septem videlicet leucarum, die iam affecto; sed victus tandem precibus, & importunitate hominis dedit aures, diligentemque illius ac dolore plenam excepit confessionem: tum de nocte properat domum: paulò post & alter actis DEO VIRGINIQUE gratijs Mexicum reuertitur, sed interceptus mediâ in viâ à nescio quibus cõfoditur, non tam miser hoc secundo casu, quam priore illo fortunatus. In portu Acapulensi homo quidam Canarinus ab annis iam viginti, opinione omnium Catholicus, re verò paganus, morbo tunc grassante correptus sub vesperum obiit, statim Christiano ritu sepeliendus, nî vetuisset nox. Itaque iacet totâ illâ nocte insepultum cadauer funerali amictu: sed (bone DEVS!) redijt elapsus spiritus in corpus, simul prima lux mundo affulgere cœpit; homóque rediuuius accersitum parochum, vt festinet aquam lustralẽ, obtestatur: in eum duntaxat finem sibi redditum ad corpus concessum affirmans singulari priuilegio, mox vt à Baptismate in patriam cœlestem regrederetur; fidem fecit euentus: mirum enim quàm celeriter & proposita fidei capita apprehenderit, & sacro fonte se ablui passus sit, & ex corpore iterum auolarit.

Ex

Ex thesauro istud est diuinæ misericordiæ, illud iustitiæ. Muliercula à marito profuga in suburbij Mexicanis diuerterat, traditâ custodiæ vestium suarum sarcinulâ. Adijt interim ad hospitium fugitiuæ, tanquam ad lenonem, iuuenis lasciuus consilium petiturus, quânam aditum haberet ad nescio quam Venerem, quam insanis amoribus deperiret. Suadet consultor pessimus depositâ virili veste feminam induat, simulque peregrinam sarcinam ei ostendit. Arrisit strata-gema iuueni, fit femina, prodit ad flagitium primâ, tum & ambiguâ adhuc luce, quâ scilicet horâ ipse quoque maritus fugitiuæ illius in publico erat. Hic ergo obuiam in notâ veste personam aggreditur, strictôq; ferro confodit existimatam coniugem; ita ille, qui suam vlcisci se putauit, DEI vltus est iniuriam.

VII. IN DVOBVS deniq; seminarijs nostris, Sæctorum, inquam, Gregorij, & Ildephonsi omnia ingenua exercitia feruent: utrobîq; concionum & confessionû fructus maximus, quarum causa ipsi Caciquij multas leucas permetiuntur. Sodalitia Sinarum & Indigenarum præferunt omnibus faces virtutis. Corporis animæque castigationes iam inter vulgaria numerentur. D. Gregorius pueros alit quadraginta genere indolêq; præstantiores, miro parentum solatio. Gubernator quidam duo charissima pignora sua huic domui, ac disciplinæ committere voluit, nouo quodam, ac planè iucundo modo. Sacrificium Missæ fieri rogat, humique abiectus filiolos suos lachrymabili vultu, ac voce Domino commendat,

dat, instructos ambos lucernis ardentibus. Ea viri pietas adstantium omnium animos ita perculit, vt salutare inter Sacrificium lachrymas tenere nequirent. Igitur Christiana rudimenta morésque, quibus recens híc imbuitur iuuentus, bono suæ gentis diu seruat. Faciunt idem alumni D. Ildephonsi pari in litteris passu, ac virtutibus gradientes. Temperantiæ rarum exemplum, puer nondum decimum annum egressus statuit. Is cum ad studiorum laborem adiungeret corporis inediam, magnúmque ieiunium, tam paruus obseruaret, macrescere deprehensus, & à condiscipulis ad P. Rectorem de nimio rigore delatus est. Qui mox vt audiuit, modum macilento puerulo hunc præscripsit, vt non nisi ternos singulis hebdomadis dies, ab esu sibi temperaret. Opponit puer monita matris, & antiquum morem. Rector insententiâ manet, & nî pareat, quæ pueris terrori sunt minatur, nominatis etiam arbitris, qui immorigerum obseruent. Puer nescio ingeniosus magis, an pius, nihilominus elusit obseruatores omnes senili inuento: aecubuit mensis quidem non abstinentium, sed illis, in quibus mora breuior, patina leuior, sicque effecit, vti nunquam magis ieiun^o esset, quàm cum non esse videretur.

II X. ILLVD porro hoc loco commendabile: omni festo Mariano die, sub vesperum ancipiti luce, effigies quædam B. VIRGINIS multâ fronde, ac flore ornata, luminibúsq; illustrata, salutatio- nis causâ in publico ostenditur; ad quàm struibus lignorum accensis, dulcia miscentur vulgò collo-

colloquia, prout festi materia, ac ratio postulat; narrantur exempla, vel cultæ VIRGINIS fausta, vel spretæ infelicia: atque his præsertim diebus importunis precibus Nostri fatigantur, dum alij flagella, zonas setosas alij, aut pios libellos extorquere laborant.

COLLEGIA TEPOTZOTLANVM,
ET ANGELOPOLITANVM CVM SEMINARIjs DD. Martini & Hieronymi.

IX. TEPOTZOTLANVM Collegium Tirones, & habet veteranos, utrosque officij sui bene memores: Collegio fundus, templo color additus, & ornamentum. Gens extera, quam Nostri excolunt, omnibus facilè huius tractûs occidui, præstat urbanitate morû, & familiaritate. Itaque nec vulgatissimæ mortes accolarum imminuunt numerû: redintegrant enim bona fama, quod mors frangit, aut labefactat. Homines sunt frugi, nec, ut reliqui in diem, viuunt, unde cõmodior victus, vestitûsq; habilior: in animis eadè est mûdities, idem studiû. Tempa, conciones, confessiones frequẽtare illis periucundum est, tam boni sunt animorû suorû moderatores, tam seduli perturbationû domitores, ut si viris omni fide dignissimis fides habenda, totis oppidis graue nullum crimen sit auditum, vel patratum: quod equidem litteris istis minimè inferi paterer, nisi assensû extorqueret magnitudo testimoniorû, suaderetq; mite gentis ingenium, & loci situs procul

cul ab vrbano strepitu. Sunt hîc non paucae Virgines, quibus præter claustrum & votum nihil deest, quominus Sanctimonialium nomen mereantur. Pertinet ad hoc Collegium Domus S. Martini, quemadmodum & S. Gregorij ad Mexicanum. Licetque annus hic præsens sterilior fuerit reliquis, aluit nihilominus Olomitanae iuventutis capita quinquaginta, Dynastarum flores. Pueri sunt ob innatum gentis ingenium dociles, & præ omnibus in Americâ in omnem formam sequaces. In lanâ, quod dici solet, linguam & mores bibunt Hispanos, edoctiq; primas litteras & Musicen, vel vitam priuatam arte agunt, vel ad Rempub. accedunt, ad eum prorsus modum, quo & illi, qui in reliquis huius prouinciæ Seminarijs educantur. Nam nec octoginta illi, qui in D. Hieronymi ædibus degunt, minùs faciunt, in quorum sacello domestico cœleste ferculum hoc anno summâ celebritate collocatum, & asseruari cœptum est.

X. ANGELOPOLI Concio domi habita, in primariâ Basilicâ, in cœnobijs virginum, in parœcijs, in foro mercatorio ad Indos diebus Iouis totius anni; ad Hispanos forenses præcipuè iisdem diebus, Aduentûs Domini, & Quadragesimæ tempore. Sodalitium VIRGINIS ex Indigenis supplicatióq; sanguinea ad feriam quintam maioris hebdomadæ cum Mexicanis & Tepotzotlanis eiusdem omnino instituti sunt pompæ & progressus. Domesticis Nostrorum curis accedunt vrbanae. Textrinis tamen maior pars laboris impenditur, vti opis indigentissimis.

In

In specus abditos se charitas penetrat, vbi longus pector accensâ tēdâ in meridie, morbi, & cōtagia Confessarium officinæ alicuius vulcaniæ, aut stygij antri commonesciunt.

COLLEGIUM GVADALAXARENSE.

XI. AD TRIPLEX generis homines Guadaluaxensium curæ se extendunt, Hispanos, Indos, Æthiopus, fructu vberiore, latiorēq;, quam tellus suppeditauit corporibus, quæ aduerso fide re tacta parcam admodum hoc anno Nostris dedit annonam. Resarsit damnum matrona nobilis, villam donando post obitum suum possidendam, quatuor millium pondo. Frontali pretioso altare, veste Sacerdos ab alio quodam, indutus. Exutus corpore Ioannes Verutia Nauarrus Coadiutor in munia domestica formatus: venit in has oras Marchionem de Falces, Proregem nouæ Hispaniæ comitatus: nec multo post Mexico digressus Angelopolin, in vastâ solitudine vocem sibi audire visus est, aut Religionem, aut æternas pœnas indicentem. Lustrat circum omnia Ioannes, nec vllum hominis vestigium vestigando deprehendit: regressus eandem vocem eodem loco audit: sed nempe vnicum habendi desiderium, alia omnia ex animo illius semouerat. Tertiū denique interpellatus, aures habuit apertas, & animum paratum. Inde statim Tirociniō nostro adscriptus, B. VIRGINEM inter duos venerabiles senes meruit in-

tueri: quæ placidè ac blandè Tironi renidens, vadem se obtulit pro eo nouam filij sui militiam ingressò. Hoc visum ita roborauit Ioannem, vt triginta sex annos in viâ perfectionis defatigatus fractusve nunquam fuerit; quem si ad Regulam nostram, aut perpendiculum Euangelij examinâsses, nihil in eo obliquum, nihil extans, aut curtum reperisses. Fuit in oratione assiduus, in opere indefessus: Domesticis facilis, cum externis ferius, in prosperis cautus, in aduersis lætus, ad obsequia promptus, ad honores tardus; humanorum contemptor, diuinorum amator: verbo, talis, qui fratribus nostris forma, & exēplar virtutum potuisset proponi. Horum omnium testis est locupletissimus non solum Mexicani Collegij Rector, qui eius arcana ex contubernio vnde viginti annorum sat nouerat, sed vrbs hæc tota & prouincia ipsa, cui cum tristissima tanti viri mors acciderit, iucundissima remansit recordatio gestorum.

COLLEGIUM VALLISOLETANVM CVM SEDE CACATECANÀ.

XII. VALLISOLETI domus ipsa laborauit hoc anno, inundatione videlicet, & alluie aquarum sex continuis diebus, ita vt desertis habitaculis superioribus scholæ fuerint inhabitandæ; comperto tamen Patres Meræcenarij maiori periculo expositos, in suum eos quaecunq; contubernium inuitârunt Nostri receperuntq; , angustum

gustum id quidem pro loco & incolis, pro charitate verò sat amplum hospitium. Parthenio sodalities noua accessit auctoritas pópæ, frequentia, cantûs ex munificentia Parochi D. Michaelis Torresij, qui octingentos argenteos numos impensis Parthenijs assignauit in singulos annos. Sacerdos è Nostri vnus Tarascis omnia facit, quæ seduli Curionis forent; ludum puorum è Fratribus domesticis quidam administrat, quod hominum aptorum penuria diuersas personas, atque ab se nonnunquam alienas induere cogat actores CHRISTI.

XIII. IN CACATECANA sede templi area olim angusta & continens, nunc denuo laxata, & vtrique excurrente columnâ, in triplicem explicata est nauim; tricliniû à fundamentis extructum. Scholæ ab imbriû illapsu defensæ. Accolarum erga nos studium ex eleemosynis cõijcias facilè: quippe omnia vitæ præsidia hîc, vt in fodinis longè dissitis, pretiosa nimis; abundat tamè DEI & bonorum hominû beneficio domus non obærata, & templum minimè obscurû. Summa eleemosynæ sponte oblata duo millia facilè & quingêta pōdō superauit. Indi isti naturâ feroces ferrôq; aslucti, vix Dñm aut Iudicem agnoscunt nisi Hispanos, quorum argenteas venas moluntur: paulatim tamen mores feros exuunt, & in homines mansuescunt; adiuti plurimùm misericordiæ MATRE; cuius Sodalitiû frequentes ambiût. Zacatecis hoc anno magnâ pōpâ & fructu promulgatum est primum ad Bacchanalia Iubilzû. Adita deniq; oppida, ad quæ multis lustris

verbum diuinum ne leui quidem susurro penetravit.

SEDES ZINALOENSIS.

XIV. SILVAM hanc vastam, ac barbaram magnâ solertiâ constantiâque excaudicant Nostri, tametsi eorum conatus fortunam aduersam non raro experiantur. Præsens autem annus calamitosus illis triplici ex capite potissimum fuit. Exordium mali à turbine ita rapido, ut proceras annosâsq; arbores auulsis radicibus loco moueret, segetem ex glebâ raperet disturbarétque. Hinc rara messis, frequens fames Neophytos relictis sedibus in auia egit, ubi radicibus, herbis, pomis siluestribus pascerentur. Fluij deinde assiduis imbribus, hybernâque niue turgidi, in campos se effuderunt, oppida, recta, homines in summas angustias coniecerunt. Nihil simile post hominum memoriam hic accidisse restatur indigenæ. Pestilitas alterum fuit malum, eò tolerabilius, quod oppidatim iret, vulgatîq; pedetentim mortibus, spatium pro viatico sumendo Christianis plerisque concederet.

Tertia calamitas, quæ famem & pestem communiter sequi solet, bellum erat, quod equidem terræ huic, & velut in crepundijs adhuc vagiēti Ecclesiæ perniciem vltimam allaturum fuisset, nisi ille, cui proprium est misereri, & parcere auctoritatem suam misericordiâq; interposuisset. Semina belli Neophyti transfugæ sparserant: quos cum Dux Didacus Martines Hyrday
dein

dein non magnis copijs eductis à Iaquimis, ad quos confugerant, repeteret, tandem accepit: qui mox ad præsidium reuersus de fœdere ac societate cum Iaquimis ineundâ agere statuit, eâq; super re Tebuecos aliquot legatos mittit. Eos pagani, violato gentium iure, sagittis excipiunt, vno confosso. Secunda igitur de pace suscepta legatio est, adiunctis ijs, qui mittebantur duabus feminis Iaquimis CHRISTO Domino initiatis: illi recentis feminis ambitiosa respondent, & minis plena. Itaque ad arma deuentum est, Nostris infelicia, tum ob loci iniquitatem, tum ob militis paucitatem, barbaris infinitâ ferè hominum, multitudine ferocientibus. Finis diurnæ pugnae fuit auxiliariorum nostrorum omnium (qui indigenæ erant) fuga, plurimorum vulneratio, aliquorum internecio. Hispani seruatò agmine, ad signum se, conniuentibus Iaquimis, sub noctem receperunt, Dux dedecoris ac damni impatiens, paucis post diebus nouâ contra eosdem instruit aciem, priore fortunâ. Illud tamen posteritate dignum, quòd vigesimus non amplius Hispanus, equorum dorso pigro iam, & inutili relicto, glomeratus sustinuit fortissimè barbarorum impetum, tota die lapides sagittasque condensantium, ne vno quidem vulnerato, nedum desiderato. Inde hostibus non paruus injectus terror, socijs Neophytis propriam ignauiam expertis quies & fides, vt iam suscepto pacis & otij consilio, noua machinari supersedeât, iugum ferre parati, & sacra suscipere Christianas: dummodo ab Hispano clypeo obumbrentur.

X V. SVNT vero (vt ad latiora veniamus) in hoc Zinaloënsi tractu plusquam viginti hominum millia, qui tam in diuinis, quam humanis Nostrorum operâ fructuose & libenter vtuntur. Sacrum fontem hoc anno susceperunt adulti, (nam infantes non numeramus) mille, nongenti quadraginta quatuor. Quam sint Christianæ scientiæ amantes, documento sit gens Guazabensis, quæ vltra mille quadringentos focos rectaque censet. Hæc examen de Catechesi subire iussa, ita exactè satisfecit, vt ne vix vllus puerulus esset, qui inter tot barbaros barbarissimum faceret. Voluptari erat intueri circulos diurnos, nocturnosque sedentium, comparantiumque sese ad reddendam rationem de præcipuis fidei nostræ mysterijs; quod si quis minùs sibi fideret, doctiorem munusculis demerebatur, vt iteratione improbâ infidelitati memoriæ subveniret. Ceterum prouinciam totam octo omnino pagi discriminant, pagos ipsos plura subinde oppida vicique.

XVI. IN OPPIDO, cui nomen Domina nostra Zinaloënsis, obseruantia aduersus DEIPARAM mirè creuit. Nouum hîc VIRGINIS Sodalitium coiuit, cuius institutum peculiare est, vt præter sacrificia Sabbathina statosque cantus, primâ cuiusque mensis Dominicâ templum supplicabundi circumeant. Æthiops vernaculæ ignarus mortique vicinus, per quietem à viro quodam corpore & ornatu planè cælesti admonitus est de regenerationis lanacro suscipiendo, vt quem post triduû cœlitum aula operiretur.

riretur. Expergefactus æger nihil prius habuit, quàm vt Sacerdotē obtineret: præfente eo quo poterat gestu & affectu rogat maturari baptifmū, ipfe maturat difcere, quantum ex Chriftianâ Catecheſi tempus & ingeniū admifit. Suſcepto baptifmo, gratabundus coronam precatoriam, poſcit; partemq; orationis Dominicæ, quam ſolam imbiberat, ſæpius in orbē decurſis globulis tamdiu iterat, donec in cœlum auocatus eſt Æthiops omni cygno candidior. In templo noſtro tacta fulmine ſacra pyxis, & illæſa permanens, fumi duntaxat veſtigio relicto, magnam Neophytorum animis iniecit religionem.

XVII. Tres alij pagi adiacent fluuijs SS. Philippi & Didaci; nec non Eborēſi & Ocoronenſi. His locis magna ſuæ caſtimoniæ ſpecimina dant feminæ. Videas item crebra, nec obſcura effecta, quibus deprehendas æternū DEI circa iſtorum, hominū ſalutē, & immutabile cōſilium. Chiro-roti vetula quædam cum filio ad Baptiſmum delecta: vix mundi erant, cū e cœlo tactum turguriū ambos ſecum in ignem, & interitum traxit, ſeruata interim aliâ paganâ feminâ, cui vnus hic ignis ad perniciem non ſuffeciſſet. Ex febrî phreneticus toro tectoque relicto vagus, cū interrogaretur, quò tam celer properaret; *in cœlum*, inquit, *iubeor*, *ego tamen malleſeruiſ.* Senex in hiſce montibus Chriftianæ rei vtilis, ex amiſſo nepote ſqualidus adhuc cū reliquus alter in morbum etiam incidiſſet, ad Patrem noſtrum donario vitam illius redemptum venit.

Igitur frusto mellitæ radicis Patrem donat⁹, breuique post sanandum quoque ægrotum offert. Pater munere illo ignoranter quidem, nec quicquam tale, vel suspicando, vel promittendo obstrictus, veritusq; offensionem optimi senis, penes quem arbitrium gentis illius monticolæ, humana & diuina tentat, nepotemque auo suo, per sanatum DEI beneficio restituit⁹.

XIIX CAHVAMETI adeò tenera fides, vt ex adultis plures quasi modo geniri infantes cōspiciantur candidati: vitrea ampulla puerulo ægro, admota, venâ scissionem failente, carnēq; intumescente, adeò terruit barbaros, nunquam talia intuitos, vt in siluas se abderent, infantesq; mortis pestiferæ metu occultarent⁹. Vsus tamen earum ampullarum frequens, felixq; successus, eos paulatim in spem iterum, & tecta sua reuocauit⁹.

XIX. OPPIDVM S. Ignatii nunc primum ex collectis à Sacerdote nostro montiuagis hominibus coalescit; in eo facellum pænè in fastigio est: Crux ibidem dicata celebri bombardarum strepitu, ad quem barbari, velut ad tonitrua trepidabant⁹. Matrimonia insolubilia, & singularia principiò huic genti ardua visa; sola enim placebat nulli, secus hodie Nostrorum opera.

XX. ZVHAQVES, Ahomes & Bacurehues vitro oblatis alunt tellus ac mare: hinc incuria & vagatio. Hi iam cunctatione & industria Nostrorum industrij, & sociabiles effecti, coiêre in oppida ad ripas fluuij Zinaloënsis, admissio præterea consilio de asciscendis in id loci peninsularis

nis vicinis, tametsi diuersæ linguæ hominibus. Ex P. Andrea Perecio per litteras habetur; *gentem hanc in dies mansuescere: adeoque incomitatum se lustrare vniuersam, quam antea non sine magno periculo, & milite stipatus, adire solitus fuerit.* Grassata est per hos quoque pestis, magnâ, tam in pueris, quàm adultis factâ strage. Per id tempus sparserat in vulgus vetula, omnes eos, quos sacer baptismatis fons madefecisset, fato ineuitabili cessuros, suôque mendacio, fidem exemplis quibusdam facere conabatur. Occurrit huic falsissimo rumori cùm ratio multiplex, tum præsertim crebrò sequuta salus baptizatorum, & frequens cunctantium funus. Solemne his populis olim, dum idolis litarent, arcendis morbis pœnata tela foribus præfigere. Ad abolendum hunc morem, præfigunt hodie Cruces præsentius, multò firmiusque præsidium. Hic si alibi veneficorum nidus, eos vulgò Hitebiros nominant; nullis non plena delirijs superstitio: expressum cum Diabolo pactum, quem Reiahuâ, noto, & familiari nomine appellant. Cuius etiam effigiem ad choreas ostentabundi deferunt. Vni ex his ad Christianos digresso obuius fuit familiaris ille specie solitâ, eumque perfidiæ incusans, minis inuasit, mortemque breui secuturam defectionis pœnam prædixit. Cui Hitebirus: *defecisse se quidem ab illo in Baptismate, eamque voluntatem etiam tum ratam habere, vt quem non pœniteret fractâ, sed pactâ fidei: virum nempe se factum ex puero, qui non amplius paueret ad imaginem mortis exanguem, & exossem; proinde abiret in malam rem, nosset-*

que amicitiam semel rescissam nullo seculo coalituram,
ita Reiahuam ille cum rubore euanescere co-
actus est.

XXI. MARITIMOS nondum subijt Societatis amor, qui vagi distractique in siluis, aut ad maris littora venatui piscatuq; indulgent: tectū illis frondosum & mobile: torus retia; alimenta, aut sponte suppeditat tellus, aut arcus expedit & hamus. Morbus ergo dispersos offendit & errantes, rapuitq; plurimos omnibus sacris destitutos, quo dolore Nostrorū, non facilè scripserim; qui tamen ceu prompti quidam venatores, aut piscatores nihil laboribus, nihil periculis absterri, ad tantam prædam se accinxerunt, siluas illas, saltus & littora peruestigârunt eo lucro, vt multi barbarorum intra eundem diem, & **CHRISTVM** induerint, & exuerint humana.

XXII. TEHVECORENSES naturâ feroces & audaces, mites iam esse hauſto Euangelij liquore cœperunt, incestuosa coniugia dissoluunt, Sacramentorum vim miram per sæpe experiuntur.

XXIII. BAHVIBIS (vagus item barbaris) communi contagio correptis Nostri vtriusq; hominis subsidia magnâ charitate præstiterunt. Miseris ijs ꝑ culcitram, pro ceruicali, proq; omni cubitorio paratu arenę cumulus: nec tamē toros istos auersatur **DEVS**. Duo in his agebant animâ omni sensuum officio capti, admotâ Cruce Carauacensi mox redierūt ad se, sed non diutiùs, quàm sat esset ad ipsos initiandos, coeloque transcribendos. Puer quatuordecim annorum, non minùs pietate, quàm arte musicâ præstans in
phre-

phrenesin inciderat tam efferam, ut à quatuor lacertosus hominibus teneri non posset, quin erumperet, volucrique cursu ad Patrem nostrum extremò inungendus (sic ipse dicebat) acceleraret. Vnctus est puer, & mox ab ipsa vnctione quietem somno simillimam capere cœpit. Interim allatam effigiem B. P. N. IGNATII familiarém antea sibi, lætus ac venerabundus deosculatur, votisque conceptis salutem implorat. Nec frustra fuit ea pueri pietas; obtinuit, ut celebritati festæ, quæ proximè instabat præsto esse, & accinere reliquis symphoniacis lætus sanusq; potuerit. Deprehendunt Patres apud hanc gentem subinde idola, quæ dignis modis excipiunt: immò ipsi eorum cultores humeris eadem, quamvis ponderosa, utpote è saxo figurata, imponunt, atque in excelsam sublata rupem inde in profluentem præcipitant.

XXV. Denique pagus Zinaloënsis dictus (ab ipso oppido, cui nomen Zinaloa, commune iam, ut & fluuiio & prouinciæ toti) nulli pietate secundus est. Multa hîc Christianorum consuetudine laudabiliter iam vigent instituta: multa vanissimarum religionum sublata sunt deliria: inter alia supersticiosæ quædam choreæ (Huiacam appellant) in quibus adoptio mutua fieri solebat. Paganum Cacodæmon varijs præstigijs diu exercuerat, specie aliquândo immanis colubri & venena euomētis: suscepit homo Baptismū, atq; ab eo tempore, nec Draconē amplius videre, nec beneficij à DEO accepti obliuisci potuit. In hoc pago ad lunæ deliquium & stellam

stellam crinitam, bis tellus cōcussa initium præ-
sagiūque fecit grassantis deinde morbi. Quæ
verò vana à bārbaris arcendo malo patrata sunt,
ea certè risum mererētur, nisi stultitiæ mortaliū
commiseratione digniores essent. In oppido, vbi
tum fortè Pater erat, ecclipseos lunaris tempore,
subito clamore partim pharetrati, partim ligno
obarmati prodiēre incolæ, velut in præsentem
hostem depugnaturi. Simul enim luna laborare,
ac deficere incipit, inuolare solent noui isti gi-
gantes iactis sagittis in cœlum, multoq; fragore,
& collisione lignorū obstrepentes. opem se ferre
lunæ pugnanti existimāt; quippe cui inexprabi-
les inimiciæ cum se bepioui intercedāt ob quas
in certamen istud descēdere putatur: quæ vbi to-
tum lumen deperdidit, occubuisse credunt, &
velut interfectam deplorant. Exciuit ergo Pa-
trem quoq; nostrum simile quoddam prælium,
qui simul ridens & dolens, ostensis vanissimæ
consuetudinis rationibus, illud facilè diremit,
barbarosque compescuit. Eidem Patri aliud
quoddam oppidum petēti, obuiam iēre primo-
res, senatoriā grauitate orantes, *vellet, iuberet pestē
ab eorum finibus abesse, quod si faceret confessionem
criminum ab omnibus impetraturum.* Voti cōsiliū
laudat Pater; ceterū pesti terminos cōstituere,
non suæ, sed diuinæ esse potestatis, illi proinde
litandum. Rogantibus modum ac rationem,
auctor est secum in templo conueniant, cœleste
numen cōmunibus votis implorent, fecerunt,
diuinóq; munere saltem id obtinuerunt, vt quā-
uis, à contagione non omnino eximerentur,

mi-

minus tamen veneni, quàm alij haurirent.

MISSIO TEPEHVANICA.

XXV. GEN'S Tepehuànica, si qua inter barbaros, armis pollet: quæ tametsi minùs numerosa, nempe perpetuis velut mortibus exhausta, protendit prouinciæ suæ limites in longitudinem, septuaginta leucarum, quadraginta alicubi in latitudinem. Quin & proprijs finibus non contenta, in alienos occupabunda dilabitur. Sic in Acaxes, in Baymoas, in Conchos, in Mexos, in remotissimos alios tractus colonias suas inducit. Cernas illos hodie in nouo regno Legionensi, in Saltuto, in valle vitiferâ, in Xiametlà; ad ripas Oceani australes, apud interiores etiam Cinaloas leucis ducētis distitos: nec denique finibus Guadalaxarensisbus pepercit: vbique tamen sermonis idioma vnum idemque circumfert. Bellum Hispani sustinuit totos triginta annos, mutuis excidijs, nec semel evertit oppida integra: meminerit S. Barbaræ, Gomera, Indche, & alia vicina oppida, vbi nec stragis quidem nuncius relictus. Eandem fortunam expertum est oppidum aliud, fluuius floridus dictum, & ferè eandem Guanazeui: mitto plures frumentarias villas dirutas, infestationes viarū, prædas abactas, luctuosa funera, religiosum interdum sanguinem fusum, alia

- - - - - *Quibus aurea semper*

Pax caret, & ferro mars formidandus abundat.

Porro genti huic vestis nulla, si in paucis simplicem excipias sindonem: pro tegumento omni, pro ornatu stigmatici vultus, notis iniustis in deformi-

formitatem terrificam: itaque solâ pernicitate ictus hostiles declinant, inferunt arcu & volucris telo; rara in manibus claua, & hasta rarissima. Sed tamen ubi placet, hoc quoq; armorû genere in pugnam prodire, corio se clypeant. Nec toga sago dissimilis, in viris nulla, ut dicebam, feminis omnibus pellis anterior ab umbilico dependet arcendis duntaxat oculis. Superstitionē dicam, an præstigias vanissimum chirurgorû quorundam hîc curandi modum, qui inûrmuratis quibusdam carminibus, suctûq; non tam volût, quàm fingunt morbos eximere, ostētatis ad auctoritatem conciliandam peregrinis calculis, aut pomi coriive frustulis, ac vermibus quandoque, quos morbos à se curatos inaniter iactant. Nec verò multùm operæ Nostri impendendum ad nugiuendos istos vanitatis arguendos, cum sat arguant crebrò secuta funera, adeoque artem ipsam suum euertat opus.

XXVI. ERGO frustra pluribus demonstrē, quanti labores in gēte tam barbarâ & indomitâ Socijs nostris exantlandi: Septem omnino hoc anno nouissimo Ecclesiam istam procurandam susceperunt in nouem iam oppida redactam, totidem constructis sacris ædibus paleatis magnam partem, ex incocto latere reliquis. Sed & ipsos septuaginta leucarum fines transgressi, defluxêre in vicinam vallē S. Pauli Tepehuanibus, ac Taraumaris refertam. Actumq; cum illis, ut Christianæ & politicæ rei causâ in vnum coirent, oppidis constitutis. Arrisit consilium, conuentumque ex æquo est, ut ipsi manus ad opus, Nostri

Nostri sumptus, & impensas suppeditarēt. Iacta ergo fundamēta operis, & vt opportunitas plures alliciat, teneātq; quinq; milliariū spatio producta fossa est. quā derivatū flumen felicitis glebæ subiectos cāpos irriget. Et quidem à Zybolensi Ocotlanensiq; tractu plurimi in hęc Tepehuantica oppida cōmorandi causā confluxēre; quorum centum adulti ad Baptismum admissi, designati multò plures. Adfuit cœptis nouæ Gallicie Gubernator D. Franciscus Ordignola, pecuniā quæ regie certam summam decreuit, quæ sufficeret aratorijs bubus, aratris, ligonibus alijsq; rusticanis instrumentis cōparandis. Copiosam iam hodie ibi factam sementem litteræ Patrum testantur, spēmque faciunt, messē olim animarum vberiore, quā frumenti futuram. Vallicolæ enim illi sicut armis, ita indole excellunt vicinos barbaros omnes. Auditâ Euangelij tubâ applausēre; gaudētque philosophari de vno Deo rerum omnium molitore, dēq; bonorum operū æternis præmijs, quæ pios, ac iustos in cœlis sunt mansura. Suberat quippe iam antea animis illorum suspicio quædam immortalitatis, quid tamen de se futurum esset post compagem corporis solutam, certi quid statuere præ summâ ignoratione non poterant.

XXVII. CETERVM mirè temperare consuevit diuina sapientia labores, quibus Nostri inter hos populos distinentur, ita vt læta & tristia utili quadam vicissitudine perpetuo quasi alternent. Primi generis sunt illa, cum in viâ quodāmodo publicā & humi reperiūt gemmas pretiosas,

tas, nullo, inquam, thesauro æstimandam plurimorum salutem. In senem decrepitæ ætatis, sub quercu in agro cum morte luctantem, transiens illac fortè Sacerdos noster oculos coniecerat: miserâs hominem accedit, fidei capita proponit, baptismum suadet. Abnuittum quidem senex; sequenti tamen die volens baptizatus est, & postridie eius diei in cælum sublatus.

Alius similiter ex Nostreis in duas vetulas ex itinere incidit, sub dio à suis iam depositas, conclamatas & desertas. Properat Catechesin, & vtrâmq; lustratâ postero die sacrâ terrâ sepe-
liri curauit, ne Christianorum corpora feris præda relinquerentur. Centenaria quædam alia, intra quadrantem horæ Christianum stadium cõpendio emensa, & palmam adepta est. Alterius generis, &, quæ Patribus dolores meritò creant, sunt; in tantâ morborum vulatorum-
que copiâ, tantam medicorum penuriam existere, videre nonnunquam inhumano ritu sanguinèque infantium stultissimos homines pestilicare. Nata erat in simile quoddam Sacrificium proles à feminâ Tepehuanicâ; quæ cum primum vidit hanc lucem, præsens pater semianimis interram prolabebatur; qui aderant rati causam subiti mali nouum esse partum, pro remedio, velociter infantis fauces inuoluuntque præstringuntque; tam diu, dum strâgulatum credunt. Reuixit interim pater, steritque in pedes: inde iterum singultus infans, & signa vitæ edere. Properant adstantes iterum, & quidquid animæ supererat, intercludunt penitus, parenti id factum fuisse

fuisse diceret, adeò repentè, & ipse relapsus examinatur, non inutiles documento execrandi erroris, quo cœci mortem morte redimi stultissimè censebant. In tristibus denique quendam etiam ex Nostri Sacerdotem ponere venia sit, igne de cœlo dicam, an igneo velut nuncio in cœlum auocatum. Is fuit P. Ioannes Carrascal triginta duum triumve annorum vir, vnde viginti in Societate: ei argenti fodinæ Tasci fuere patria: omni præsidio virtutum ac litterarum illustrissimus Religiosus. Non ita diu ante interitum ipso B. P. FRANCISCI XAVERII anniuersario die super mèsam pro more Societatis ad nostros verba fecerat de immortalibus tãti viri gestis ac facinoribus. Ibi cùm ad expeditiones laponicas, ad consilia iuuandi Sinas feruore orationis deuenisset, seu potius DEO intus agente raptus fuisset, deflexit ad suos, adolescentibúsq;, qui spatijs studiorum emensis, vnà cum illo tertium annum in spiritalibus ponebant, suâsit, vt tanti Patris virtutem secuti contemptis difficultatibus barbarorum saluti libenter vires omnes suas impenderent, seq; ipse tum publicè exemplum in collegis proponit, orauitque eos, qui & aderant, vt nisi tantis operibus impar videretur, in expeditionem quandam difficilem & remotam legatus ex imperio abiret. Grata fuere maioribus vota; grata (vt speramus) rerum omnium altori moderatorique DEO, qui intuitus holocaustum ritè paratum (præcesserat enim generalis totius vitæ confessio, & duplex missæ Sacrificium eodem illo die, quo tactus est, celebratum)

bratum) DEVS, inquam, holocaustum hoc su-
um omnibus necessarijs, quàm optimè instru-
ctum cernens, ignem de cœlo misit, qui velut
alterius Eliæ Sacrificium consumpsit. Inglo-
rius quidem exitus ab ictu fulminis, sed ijs, quo-
rum ignauia gloriam à pulchrâ morte expectat:
qui verò altioris sunt spiritûs, finemque suum
ab vtili æstimant non tam solliciti sunt, qui
moriantur, quàm quomodo
viuant.

VITA
MICHAELIS AYA-
TVM I ADOLESCEN-
tis Indi,
ET
SODALIS BEATAE MARIAE
VIRGINIS.

VERE OPTIMUM QUEMQUE
 diligit DEVS, & ab ipsis statim
 incunabulis suâ gratiâ, ac fa-
 uore impertitur, quos in Bea-
 torum suorum ordinem, ac
 censum transferre aliquando
 decreuit. Id olim in multis adolescentibus,
 tam, qui felicia CHRISTI tempora præcessere,
 quàm, qui secuti sunt, demonstratum nouimus;
 qui certè tales fuere in ipsâ suâ pueritiâ, quales
 hodie, vel in senectute etiam multos optare-
 mus. Pleni sunt libri, plenæ historiæ eiusmodi
 exemplorum, vt necesse haud sit, in re adeo cõ-
 fessâ, ac manifestâ pro testimonijs diu laborare.
 Non aliam profecto gemmam in occidente In-
 dia nu-

dià nuper repertam, adolescētē, inquam, omnibus partibus probum Petrus Aunonius Societatis nostræ Sacerdos auctor est. Is litteras dedit Boholio (vbi tum ipse versabatur) ad P. Gregorium Lopezium Societatis in Philippinis Insulis Prouincialem, scriptas anno post partam salutē CIO. IDC. X. III. Nonas Martias; in quibus vitam morēsque elegantissimos alumni cuiusdam in Seminario Boholano educati, (MICHAELEM AYATVMVM indigerat) accuratissimè consignauit, vtpote præsens, familiarisque adolescenti, & virtutum ipsius oculatus testis, arbiter & admirator. Cuius adolescentis beata mors, cum in eum ipsum annum inciderit, cuius res à Socijs nostris gestas conscribere aggressus sum, visum est, nec à partibus meis alienum, nec Europæ, credo, iuuentuti inutile, aut ingratum (si quidem hæc audire aliquando contingat) hic vnus exemplo planius paulò facere, qualem & ipsa India iuuentutem habeat, quibus moribus in extremis terrarum delectentur boni adolescentes. Fidem autem historiæ huic desumpsit tam ex litteris illius, quem supra nominaui Patris, quam ex quibusdam insularum Philippinarum locis, è quibus non pauca hunc in finem huc reieci, quod eo ipso anno, quo MICHAEL in viuis esse desijt, contigisse reperiantur.

MORES AC RELIGIONES QVÆ-
DAM INDORVM PICTORVM, INTER
quos natus MICHAEL.

I. *INSULA* est in Philippinis *Boholana* antiquitus nuncupata, à qua deinde *Boholium* ipsum suam nomenclaturam accepit. Id oppidi inter hanc *Boholensem* & *Banglaënsensem* insulas situm est, ex eâ videlicet parte, quâ se tellus in angustum colligit sinum: cumq; mos accolarum esset, ex inferiore domuû parte hostes in suis stratis iacentes, quasi ex insidijs, confodere, *Boholani* illud reperere præsidij, vt è mari surgentes arundineâ, seu ligneâ ædiculæ aquam ipsam pro solo haberent, vt si quando furtim illuc subreperent latrunculi, vnda gradientium motu turbaretur, strepitumq; ederet, quo exciti contra aduersariorum vim ex ædibus se tueri possent. Indigenæ ad reliquorum discrimen *Indi Picti* dicuntur. Gens est, vt à vero DEO, ita à moribus bonis remotissima, levis, inconstans, ad luxû profusa, illecebris alijsq; Diaboli laqueis opportuna. Locustas pro gallinis viui cuiusdam Diuatæ seu Idoli (quod *Raom* nuncupant) habere solêt. Itaq; cum primum locustas in agris aduentantes vident, vnâ ex ijs capiunt, eiusq; collo tantû auri, quâ tum gestare potest, appendunt, remittentes eam ad *Laomum*, vt pro eo dono suas è satis iubeat faceffere gallinas. Ex Idolis in præcipuâ veneratione habent ea, quæ *Dalongones* appellât. Sunt autem non aliud, quam molares crocodilorum dētes, in quorum parte infirmâ caput humanum ex ebeno aliâve materiâ cælatum præfigunt.

Monstra hæc aiunt maiorum suorum representare similitudines, eâque adeò religiosè colunt,

unt, ut ne tangere quidem ausint, arbitantes eiusmodi temeritatem, aut morte repentinâ, aut membri alicuius iacturâ luendam. Præcipuam horum Idolorum domum cremârunt hoc anno Christiani. Ea erat prægrandis arbor, cuius rotunditas centum ferè superavit palmos, Nonoc appellata; firmâq; apud gentem, & ab antiquis accepta opinio est, protinus malâ morte occubiturum eum, quicumq; vel folium inde carpere, vel tractare stipitē auderet. Ignis ergo admotus triduo arsit: missi deinde viginti quatuor Christiani, quod supererat inuisi ligni præciderūt. E quibus vnus, nullo quidem Magistro, Crucem, in fidei suæ testimonium ibidem erexit. Porro hæ gentes de inferorū pœnis nihil, de futurâ gloriâ & felicitate non nisi ridicula quædam credūt, & obseruant. Quo quisq; nobilior crudeliórq;, hoc eum altiùs in suo cælo collocant. Telis seu sagittis confossi subsultantibus in ipso iaculi ictu præ trepidatione animis sursum ferri dicuntur, vbi inempto scilicet cibo potûq; perennes saginentur. Paribularij & laqueo suffocati in mediâ aëris regione, absq; vllâ ascendendi vel descendendi facultate, hære censentur. Reliqui omnes quocunque sint scelere obstricti, ab ipso interitu locum quendam, occidentem versus, petere creduntur, Colondam dictum; in quo ludis nescio quibus, tibiæque cuidam arundineæ operam æternam dare consuescant.

FIDEM CHRISTIANAM A PATRIBUS SOCIETATIS IESV DOCETVR.

II. AD

II. AD ISTAS igitur miseras gentes, ab his alijsq; sexcentis delirijs ad sapientem sobriamq; CHRISTI legem, reuocādas Patres Societatis IESV iam multis annis laborarunt, ingēti conatu, pari fructu. Sunt hodiēq; in insulis istis ex eadē Societate homines nonaginta duo, locis decē manipulatim distributi, quò facilius in omnē quasi partē se vertere, & capitali salutis humanę hosti occurrere possint. Stragem iam magnam auctore DEO fecerunt, multaq; millia animarum ex potestate tanti Tyranni gladio verbi DEI, & inuictā potissimum S. Crucis virtute extorserunt. Neq; enim vllum armorū genus est Patribus, vel contra hostem tartareum potentius, vel circa quod diuina vis, ac cœlestis sapius certiusq; operetur, quàm trifida illa salutaris ligni romphæa; confirmarique hoc posset multis & illustribus argumentis, sed vnum iam sufficiat, quod hoc anno cōtigisse litteræ Taytayenses prodiderūt. Iter est Taytayū ex fluuio Manilano per riuulum angustū, in cuius ingressu nodosa crux vexillum parū rubrā cruce aliā decoratū in summo apice ostendit. Ad hoc cū adiecissent oculos quidam locum non procul distitum petituri, illud pro nauiçulæ suæ ornamēto è cruce tollunt, moxq; lacui se credētes cœlum nubilum, ventos contrarios, imbrem effusum, aduersa omnia experti totā ea nocte frustra laborant, adeò, vt summo manē in ipsa lacūs orā defessi reperirentur. Quare religione tacti, ne maiores aliquando temeritatis suæ pœnas dare cogerentur, vexillum pristino loco cum verecundiā & damno reposuerunt.

Non multò post alius etiam Indus, belli huius vexilli tactus desiderio, sacram arborem furtim conscendit; cumque iam ad illud sacrilegas manus extendisset, pedes eius ita nodis, seu stolonibus illis sunt implicati agglutinatique, ut nec sursum eniti, nec deorsum posset, trunco ipso magis truncus. Pœnitere itaque cœpit, veniamque poscere in eo ligno, per quod vniuerso mûdo venia impetrata est; sicque descendit. Dum hæc in vulgus sparguntur, accidit, ut quâdam die vexillum idem à valido vento in flumen deturbaretur: sed ita ferebatur super aquam erectum, quasi in terrâ fixum foret, aut à manu sustentaretur. Quod cum illac transeuntes vidissent Pinagbaotenses, non minore gaudio, quam reuerentiâ, ac veluti triumpho illud è flumine sublatum in oppidum suum asportauerunt, quod & ijs quasi vicinis, nec non affinitate coniunctis Taytayenses permiserunt. Crucis itaque potissimum auxilio, quam his gētibus prædicant Patres, tantam prædam agunt, & à tyrannicâ Cacodæmonis seruitute in libertatem CHRISTI vindicant: itaque in istis quidem spolijs MICHAËLEM quoque AYATVMM non postremo numerauerunt, talem Indum, qui, si de virtute certetur, posset cum quouis Europæo componi, multis etiam præponi.

BAPTISMVS,

INDOLÈS, FORMA, ET MATER

PVERI.

III. MICHAËLEM è sacro suscepit Baptismate

mate P. Gabriel Sanchez è Societate IESV Sacerdos, anno proximè sæculari, septennem id temporis puerulum, vt ad sextumdecimum ætatis annum peruenisse colligatur, cùm obierit anno C 10. 100. 1X. Facie, vt scribunt, erat liberali, frõ-
tè que explicatà, ex quà non rarò diuinæ consolationis vis ac virtus, velut è sole radij promicabant. Comem se & affabilem dedit omnibus, ita vt nemo eum oderit, amarent vniuersi, nec dubitarent *Sanctum* eum vulgò dictitare: quamvis ille seipsum ad B. VIRGINIS patronæ suæ exemplum, quæ Ancilla audire voluit, non aliter, quàm *seruum* appellitârît. Mater eius germana (nam aliam habuit, à quâ adoptatus in filium erat, cùm mos sit apud hos Indos superstite etiam tum vtroq; parente naturali, in filios sibi nominare quoscunque) testata est, quòd cùm adhuc paruulus esset, flagris corpusculum suum concidere, & ieiunijs macerare consuêrit. Eadem matrona (vt cum filio suo mater quoque in partem aliquam commendationis veniat) multorû sanè bonorû in insulis istis causa fuit & auctor. Nam cùm Sacerdos quidam de Societate IESV ad Siquirensẽ insulam peruenisset; & incolas ad optimos Boholanorum mores flectere nullâ ratione potuisset, huius quasi vnius industriâ, ac labore perfectû est, propositis tum rationibus, tum exemplis, vt barbara ea gens manus Sacerdoti daret, & è lapide cera fieret. Sed & DEVS ipse conatus piæ huius feminae adiunxisse, eosq; qui vel restiterant, vel minùs promptè sequerentur bene suadentem, puniuisse visus est.

Rr 5

Cuius

Cuius rei exemplum hoc sit. In da quædã stimu-
 lis animi occultis & arcanis ad Confessionẽ super
 totã vitã peragendam identidem impelli se sen-
 sit; adit parentes, quorsus à DEO ageretur, ape-
 rit: illi in aliud tempus cõsiliũ differri volue-
 runt. Dilata Confessio est, non vindicta; paulò
 pòst enim à tanto femina obfessa est morbo, vt
 euocatus Sacerdos audire eam, vtpote elinguem
 & mutam, nequaquam posset. Creuit cum tem-
 pore malum, nec aliud loqui, vel voluit, vel po-
 tuit vnquam, nisi hoc: *Auferte hinc feles has; quid
 sibi volunt, qui in inferiore huius domus parte moran-
 tur? Heu! heu! me miseram quidam abripiunt* *Ethio-
 pes.* Hæc ingeminando parentibus manus dabat
 tremens, velut auxilium postulatura. Domesti-
 ci, viciniãque tota his verbis territi, malum ne-
 scio quod suspicari, timore paorẽque in diuer-
 sa agi, diuinam implorare clementiam; muliere
 interim ab ignibus se torqueri exclamante, hor-
 rendũque vociferando spiritum in expiatum,
 elidente. Nec inanes fuisse eos questus, aut de
 nihilo vanòque somnio, exitus declarauit.
 Cũ enim pòst paulò eius cadauer linteo, vt
 mos est, inuolueretur, illud denigratum iam,
 & quasi igne tostum apparuit; quæ res non mo-
 dò terrorem incussit spectantibus, verũ etiam
 alijs deinde fuit exemplo, ne DEO vocante ob-
 surdescerent. Tantæ demum virtutis, tãque
 bonæ indolis iam inde à cunabulis fuit MI-
 CHAEL, vt altera eius mater aliquoties narrare
 soleret, illum, vel è ludo litterario, vel è templo
 redeuntem quotidie consuẽsse se domi precibus
 dare

dare; quem dehinc morem grandior factus (priùs etiam, quàm seminario nomen daret) semper conseruauit.

SEMINARIUM BOHOLANUM

INGREDITUR.

IV. DVODECIM ferè annorum fuit, cùm in seminarium receptus est. Ac primò quidem visus est ab eo velut carcere abhorre, puerili quodam timore, teneròq; parentum dulcissimorum amore, à quibus auelli, & abesse puero durum videbatur: quare primis quidem diebus non semel lachrymari deprehensus est, & exilium suum deplorare. Non tamen diu factum est, cùm puduit verecundum adolescentulum eiusmodi doloris; quem breui ita deterfit, vt iam nullus in Seminario libentiùs lætiùsque viueret ipso MICHAËLE, sapiùsque Patri, cuius patrocínio Alumnis aggregatus erat, gratias ageret, quòd tam sancto cœtui fuisset adscriptus. Habet enim Boholanum illud seminarium viuæ omnium virtutum exēpla, quæ ingenuam MICHAËLIS indolem ad æmulationem facilè accendebant. Sunt ibi adolescentes, qui oblatas honestissimarum nuptiarum conditiones magno animo respuunt; sunt, qui ad feminas ne propiùs quidem accedūt. Audierat quidā eorū, olim à D. Francisco omnia paupertatis amore in mendicos erogata: pari ergo feruore accensus vestes suas, quas tum nouas gestabat, cum attrito mendicabuli cuiusdam centone cōmutauit.

Qui-

Quidam ex Alumnorum famulis, audito cuiusdam monachi exemplo, qui absconditum panem Præsidi suo patefecisset, adiit Patrem socijs comitantibus, eique ad genua proiectus supplicavit, ut pro ablato quodam exiguo pomo pedibus aliorum super se impositis calcaretur. E Zebuanâ vrbe cornutus vitulus huc delatus erat, mandatûmque Alumnis, cum eo ut lusitarent aliquantulum, & cum vitulo animi gratiâ quodammodo vitularentur, (plures enim ex illis ne semel quidem tale animal aliunde aduectum viderant:) at ex omnibus natu minimus puer, eo neglecto ludo, se interim ad sanctissimum Sacramentum surtim abstulerat: quem cum ibi deprehendisset Pater, ad ludum ire iussit: ille D. Hermannî, aut Edmundi exemplum sequi cupiens; bene, inquit, *Pater mecum agitur hic, nî tibi aliud placet.* VIRGINEM DEIPARAM impensè omnes amant, à quâ cumulatè recipiunt pro suo erga illam obsequio, quidquid illis non modò utile, sed etiam iucundum est. Quidam Sodalîs iter ad montem quendam faciens incidit in feminam graviter dolentem, quam statim humeris impositam suo prætermisso negotio detulit ad templum, ut ibi à Confessione remedium doloris acciperet. Cantorum magister natum iam morientem deplorare cœperat, sed quamprimùm voto emisso illum D. Iosepho Seminarij Patrono obtulit, sanum vidit: quo exemplo inducta femina idem pro puerulo suo recens nato fecit, idem effecit: adeoque consuetudo illa, quæ in Europâ est liberis offerendi alicui Religioni,

gioni, apud hos Indos est dicandi seminario, in quo ita instituuntur, vt non rarò parentes ipsi à suismet filijs Christianam legem edoceantur.

PRECATIONIS IN PVERO
CONTINVVVS VSVS.

V. **PRECIBVS**, quas Vocales nominant, à puerro studuit: *præuenit namque illum Dominus in benedictionibus dulcedinis. Testis ipse sum* (scribit in suis litteris P. Petrus) *illum singulis diebus, decimo tertio, aut quarto ætatis anno in more habuisse, Sanctissimam Eucharistiam inuisers, manè ac vespere; vel audito Sacro, vel decantato Salve Regina, non minore reuerentiâ, atq; animi demissione, quàm perseuerantiâ ac studio, reliquos in hoc Alumnos superans, qui hoc prætermisso bono domum petebant lusitantes.* In ipso autem seminario præter alias sibi preces familiares, nouies quotidie recitauit B. VIRGINI corollam, donec instructior, doctiorque mente etiam precari nouit. Et quotidie quidem eâdem, quâ Patres Societatis horâ, ipse quoque lectulum suum deferuit: immo horam consuetam sæpiuscule anteuertit puer; ita tamen præferuens hæc eius precandi industria à Maiorioribus temperata est, vt Sanctioribus tantum B. VIRGINIS aliorumque Diuorum peruigilijs meditationis tempus ipsi liceret non præuerrere, sed producere. Quod quidem & domi fecit & foris: in excursionibus namque frequens fuit Patrum nostrorum comes: in quibus cum somnum quandoq; puerulo suaderent longiorem ætas & defatigatio,

cio, ne fortè statam præcandi horam negligeret. P. Petrum persæpe rogauit, sibi vellicaret aurem: quod vt libentiùs certiùsque faceret, artificio quodam monitorem sibi obstrinxit, pollicitus, toties ei, vel vnum, vel plura rosaria dicturum, quoties operà illius, & vigilantia expergeret. CHRISTI Domini vitam, VIRGINISQUE MATRIS res gestas argumentum cõtemplationi sumpsit, nec stetit in solâ ac nudâ tantarum rerum admiratione, sed ea, quæ animo ac cognitione sapienter tractauit. opere deinde vitæque ipsâ diligenter expressit. Rogatus aliquando à Patre, quidnam inter præcandum meditaretur? Respondit; *idipsum, quod ante duos menses in Fuborensi excursionē sibi Dominus concessisset præcanti.* Itaque eæ erant cogitationum eius reliquæ, quæ non modò diem, aut dies, sed etiam menses festos illi possent agere.

DIVOS TUTELARES SINGULARI CVLTV PROSEQVITVR,

VI. PATRONORVM suorū, ac præcipuè D. VIRGINIS, SS. Iosephi, Michaëlis Archangeli festas lucēs pluribus, iisq; feruētibus pietatis exercitijs anteuerrere studuit. Eum in finem preces, vigiliæ, ieiunia, verberationes creberrimè vsurpabat; atq; vt nihil negligeret, aliorum preces ad id emendicabat, vicissim pollicitus operam, cùm Patronorum suorum anniuersarios dies religiosè essent acturi. Et profuisse videtur hæc mutua pietas MICHAELI, vt sine viatico ex hac vitâ non disce-

discederet. Licet enim repentina mors vsu-
linguæ illi ipsâmq; adeò vitam, vr infra demon-
strabimus, eripuerit, pridie tamẽ sacro CHRISTI
Corpore præmunitus erat, quòd ex Alumnis a-
micũ haberet, cui Martino nomen, & tum ipsa
D. Martini dies octaua celebraretur; qua occasio-
ne vsus Michaël cœlesti ferculo se refecisset.

IN SACRAS IMAGINES

SUMMA EIVS REVERENTIA.

VII. IMAGINES Diuorum in primis honoribus
habuit. Insignia CHRISTI passi, pueri IESV,
MATRISQÆ illius effigiem à D. Luca expressam
in testudinatâ capsulâ à seipso confectâ secum,
semper gestabat, ne videlicet oculi priuaren-
tur, quo animus pasceretur; aut locus esset, in
quo delicias suas non videret. Adeò enim
iucunda illi MARIÆ, adeò IESV dulcis fuit
memoria, vt ab eorum se laudibus ne in turbâ
quidem, aut ludo abstineret, illa verba identi-
dem vsurpans; *Laudetur vbique IESVS CHRI-
STVS, eiusq; Mater Sanctissima MARIA.* Suâ
sibi manu CHRISTI Domini è Cruce pen-
duli scalpsit effigiem, cuius intuitu considera-
tionéque ad similia quædam pro suo Seruatore
perferenda accenderetur.

ET sanè mortificationem IESV CHRISTI in suo cor-
pore assidue circûtulit; sæpe sciscitatus à Patre; qua-
nam sibi posset ratione DEI præsentis imaginem ani-
mo velut insculpere? Atq; hoc eum desiderio fru-
stratũ minimè fuisse, inde deprehensum est, quod
apud

apud omnes ea fuerit semper illius hilaritas ac modestia, ut aut cum optimo aliquo amico suo, aut cum grauissimo morum Magistro versari videretur.

TEMPERANTIA ET CORPO- RIS DISCIPLINA.

VIII. SEXTAS ferias CHRISTO Domino ceu Patri, Sabbathum MARIE Virgini, ceu Matri ieiunus consecrauit: præterquam, quòd huius dies sacratiores hebdomadario ieiunio aliisque corporis macerationibus, & antecederet & sequeretur. Magnum ieiunium, quod Ecclesia quadraginta diebus continuat, sanctissimè obseruauit; idque cum semel à P. Rectore ipsi denegaretur, non quieuit ante, nec à latere sui Præfecti discedere voluit, quàm facultatem tanto tempore à cibis abstinendi obtinuisset. Idem obiit aliquot ante obitum hebdomadis in honorem Archangelorū Principis ac Patroni sui Michaëlis. Quot diebus semel (nisi aut morbus obstarret, aut imperium) ubi primùm cubitu se leuauit, funiculis se cecidit. Publicè ab alio flagellari sæpenumero postulauit; immò non semel à Sodalibus singulis malè plecti, colaphis onerari, sputis fœdari, quo vel innatam sibi verecundiam DEI amore temperaret, vel CHRISTI à Iudæis tam crudeliter habiti dolores, ac cruciatus aliquo modo sentiret. Postremis vitæ suæ diebus enixè petijt, ut liceret sibi seminudo per publicas oppidi plateas flagellis cedi: quare biduo
ante

ante eius mortem, MICHAELI adiuncti sunt quatuor collegæ, à quibus eam pœnam à Seminarij domo ad vsque templum nostrum sustineret. Deposito igitur indusio umbilico tenus vni propria manu chirographum; in quo quidquid Præconis voce publicè recitari vellet describerat; alteri tubam porrigit, tertio flagellum; ipse lætus flagrionis habitu incedere gestit, ad eum omnino modum, quo vno abhinc anno publicè plecti viderat Balanas quasdam Idolorum Sacerdotes. Stantem ita in procinctu militem, & iam ad vulnera excipienda paratum, pedē subito reprimere iussit Pater, piam illam voluntatem. Deo Opt. tantisper satis fore persuadens, dum commodiore tempore factum ipsum concederetur. Difficile ac durum fuit hoc imperium, MICHAELI, sed cessit indignum se compellans, qui CHRISTI causâ plagas acciperet. Sub noctem apud Patrem iteratò institit, vt die sequenti (quæ sexta erat in hebdomada) tunicato saltē per oppidum ad sanguinem vsque cædi liceret; è re sibi & æquo videri, quidquid ad extremam salutem faceret, extremo vitæ potissimum tempore fieri. Negatum est etiam hoc illi, idque iterum: cumq; incertitudinem mortis caussaretur, ac postremum vitæ diem præclaris factis anteuertendū pugnaret, assensum est eius voluntati; quæ tamen posterâ die ab insperato mortis superuentu denuò est impedita.

OCVLORVM MODESTIA.

IX. SENSVM exteriorum sedulus moderator, diligensque velut in specula semper obseruator fuit MICHAEL, ne qua audaciùs liberiùsque disfluere. Oculos verecundè demissos ita regebat, vt non modò seminarum illis, sed ne virorum quidem aspectum (nisi quantum necessitas exigebat) cōcederet. Sed nec sibimetipsi satis fidebat, quin corpus tectū perpetuò haberet. Cū ē lectulo surgeret, talari veste pedes occulebat. Quod si in modestiæ leges à se dormiente, vel paululū notāssset peccatum, dolenter tulit, eiq; incōmodo remedium adhibuit saccum linteū, quo inclusus etiam volens non posset reuelari. Deprehensus nocte quadam pedibus tectis quidem, sed varicatis dormire, eaque de re admonitus erubuit, veniāmque mox ab omnibus demissè postulauit. Quæ modestia tanto in MICHAELE censenda est admirabilior, quantò maior est in Bisayensi gente denudandi corporis consuetudo.

AVRIVM CVSTODIA.

X. AD AVRIVM portas eādem diligentia, excubito rem egit; illac non Sirenum cantus, non modulos voluptatis, non quidquam Sotadicum, inhonestū vē admisit. Siquid inopinatò fortè ad aures accidisset, quod impudentiam sonaret, ipse verecundiæ suæ statim, vel fugā celeri, vel caperatā fronte, vel ad Patrem facta appellatione prospexit. Exciderant aliquando consobрино illius verba quādam minùs decen-

decentia, minúsque modesta; quæ cùm inaudiret MICHAEL, apud Patrem precibus institit, sibi ut liceret in reum flagris aduertere, eamque noxam verberibus detergere, quò alij exemplo huius discerent proloqui saniora. Nihil iniquiore animo tulit, quam cùm æquales suos intellexit delectari numeris quibusdam, ac cantilenis Idololatrarum, cùmque per Nostros sæpius illi daretur facultas conciunculam aliquam meditandi, seriò in istiusmodi homines inuehi consuevit, qui vetera atque obscœna falsorum deorum deliramenta iactarent.

LINGVÆ MODERATIO ET IN VERBIS PRUDENTIA,

XI. LINGVÆ pari cautione moderabatur. Prudentiam, quæ in tantillâ ætate esse potuit, responsa illius sat produnt. Monuit eum aliquando Frater è Nostris vnus, ne se tantopere affligeret in Patrum opportunitatibus procurandis; siquidem apud eos lege cautum foret, ne commodis proprijs studerent: *Hoc quidem, inquit ille, Patribus expedit, qui sibi assidue vim faciunt; at verò aliud mihi imperat DEVS, eorum videlicet, ut necessitatibus quantum fieri potest, occurram, eorundemque vtilitatibus studeam, quàm diligentissimè: itaque sola ad me spectat charitas, non parsimonia.* Ad æquales suos in officio continendos, & salubriter instituendos di-

cere solebat; *Exaëtiorem quandam cum ijs, qui in Seminariis Societatis forent, initurum DEVM rationem: quod apud eos vincerent, quorum exemplis proficere possent, quoque maioribus, quàm reliqui Bisayæ beneficijs cumularentur.* Indus quidam recens ad Christianos aggregatus peccata sua Patri expositurus venerat; *ne quæso (aiebat MICHAEL) audias novitium hunc Christianum Pater: discat prius, quidnam sit peccata ritè expiare; tum enimvero nullo negotio illum à laqueis, quibus adhuc inscius tenetur, explicabis.* Quod consilium non puerile fuisse, experientia deinde ostendit. Iocabantur fortè nimis liberaliter, & verba quædã ab honestis paulò alieniora inter ludendum subinde effutiebant illius coæui: mox curriculò ad P. Rectorem venit MICHAEL, rogat verbis eos acrioribus coërceat; *ne, inquit, à modicis exorsi paulatim grauiora audeant.* Iussus fuerat aliquando à P. Petro verba de Christianis mysterijs publicè facere ad Bisayas, quippe qui eius gentis mores ritúsque probè nosset. In eâ concione Bisayarum Diuatas, Tagalorum Bathalas, Mindanaënsium Mahometes, Iapónensium Amidas, Itarum Bibitas, Brachmanum Pagodes, Sinensium Cequias aliarúmque gētium idola omnia ac singula à CHRISTO Domino superata, eneruata, penitúsque dudum fuisse ex deorum numero proscripta demonstravit. *Iure merito igitur IESVM CHRISTVM solum pro vero DEO haberi dicebat, qui omnes vinceret, à nullo vinceretur.*

INDVSTRIA IN OMNIBVS
ACTIONIBVS.

XII. MIRE industrium ac solertem experti sunt MICHAELEM, quotquot eum familiariter nouerunt, ijs potissimum in rebus, quæ sacrum vsum habebant: flagella pro castigando corpore texere, ijsque stellulas ad eliciendum sanguinem insertare calluit, quàm qui scitissimè. Et quidem ad sacram Confessionem, quod attinet, seu cum seipsum præpararet, seu cum alios eodem in negotio institueret, nemo erat accuratior.

MODVM confitendi, eumque Bisayas suos docendi in propriâ chartâ sibi consignârat, quam legendam deinde censendamque Patribus obtulit. Viderunt eam legeruntque magnâ cum voluptate; quod pulcherrimè rationibus, exquisitis exemplis, & similitudinibus aptissimis suaderet memoriam, dolorem, detestationem, narrationemque peccatorum, ac quidquid demum emolumenti ex eo Sacramento in Christianum hominem posset redundare. Quo exercitio duo potissimum consecutus est optimus adolescens, ut & ipse tranquillam sibi compararet conscientiam; & primus esset, qui in hac Boholana insula Confessionis generalis vsum inuexerit, quam ipsemet non semel vsurpauit.

QVANTVS FVERIT OTII
DETESTATOR.

XIII. IAM otio, atque ignauia perpetuum,
Sf 3 quasi

quasi exilium, indixit. Ad culinam sæpe itabat eà solùm de causâ, ut si aliquando Patribus comitari necesse esset, ipse coci munere fungi cum dexteritate posset. In nauigijs solus omnia curabat, onera importabat, exportabat: in mortariolo à semet in eum usum confecto orizam terebat; ex quâ panem deinde Patribus magnâ charitate subministrabat. Et inter has quidem continuas corporis occupationes animo minimè feriabatur. Tam enim familiarem sibi fecerat precandi consuetudinem, uti nec domi stantem, nec foris ambulantem, aut nauigantem ab eo negotio vacuum facile deprehenderes. Ita nunquam otiosus minùs erat, quàm eum erat.

QVOMODO DIES VACATIONVM TRADVXERIT.

XIV. DIES quos relaxandis corporibus, atque animis alij sumunt, MICHAËL labori dedit. Cum omnibus ibat, nec tamen quod omnes exercebat. Quamuis enim ludentibus socijs non facile abesset, plerunque tamen, aut acu, aut calamo, aut scalpello, aut manu aliquid moliebatur, quod pietati inserviret. A latere nostri Fratris vix vnquam discessit, quæstiunculis eum de DEO rebûsque diuinis assiduè sollicitando consulendòque. Quin & ipse non rarò ad custodiam domi volebat relinqui, non quòd naturâ Timon aliquis, Μισάνθρωπος esset, sed eo duntaxat fine ac animo, ut aut còmmunitate priua-

priuaret oblectamento, aut leſtitaret aliquid, ſcriptitarétve, quod Numinis cultum, VIRGINIS honorem, hominum ſalutem promoveret: videlicet modum examinandi conſcientiam; litaneuticas preces; Diuorum res geſtas, aliáque huiusmodi, quæ non minori cum voluptate domi exercuit, quàm æquales ſui, qui foris per prata campóſque diſcurrendo vires animi corporiſque impigrè reſtaurarent.

AB OMNIBVS DISCERE STVDVIT.

XV. CVM ipſe exemplo omnibus eſſet, ab alijs tamé exempla virtutum ſumere nunquam intermittebat. Leſtoris munere in triclinio noſtro perfunctus diligenter obſeruauit eos, qui ad abiectum aliquod officium virtutis ergò ſe demiſſent: cumque conſpiceret aliquem, vel humi accumbentem, vel reliquorum pedibus oſcula deſigntem, vel in ipſâ ianuâ ſe proſternentem, illum ipſum deinde in ſuo cœnaculo imitari curauit. Audierat, Beatum Societatis noſtræ parentem **IGNATIVM** per integram aliquando hebdomadam cibo, ac potu abſtinuiſſe: ne nihil ergo in hoc quoque genere virtutis præſtaret, egit ſæpiùs cum Noſtris, vt ſibi permitterent, diurnum ſaltem ieiunium abſque vſlo paſtu, aut potu tranſigere; nam ſolo pane & aquâ viuere, conſuetudo ipſi iam leue negotium fecerat. Potitus eſt voto aliquoties, tantæque voluptate à menſâ

abfuit, quanta alij accesserunt. In memoriam venit illi aliquando CHRISTVS Dominus ad columnam à Iudæis immaniter alligatus: petijt ergo, vt & ipse per noctis interuallum erectus manibus, pedibûsque adstringeretur. Sæpius illud sollicitauit, vt ob eiusdem Domini memoriam in Cruce quâdam extensus, ligatûsque pernoctaret.

ANIMI DEMISSIO IN EO SINGVLARIS.

XVI. VERAM animi demissionem studuit in primis sibi comparare. *Vidi illum nocte quadam, (inquit P. Aunonius) dum Seminarium inuisitarem, sub lectulo in terrâ cubantem, quem à me reprehensum audiui respondentem; se illud humilitate magistrâ didicisse, quippe quæ doceret in terrâ terram sternendam.* Vestitu utebatur paupere, sed mundo, & quamuis preciosis vestibus non careret, induci tamen vix potuit, vt saltē cū CHRISTI Corpus sumpturus erat, cultiore paulūm amiculo integeretur. Vltimum in sedendo eligebat vbiq; locum. Interrogauit aliquando, *quanam maior censeretur humilitas, cum Patrem in itineribus comitaretur, præcedere, an sequi?* Volebat enim id, quod abiectius esset, eligere. Designatus subinde reliquis Alumnis superior, in eam deuenit tristitiam, vt morbum aliquando contraxerit; quo liberari ante non potuit, quàm in ordinē redactus est. Adeo à propria, vel laude, vel existimatione abhorrebat, vt vel vmbra honoris non ferret. Persona

sona CHRISTI Domini in dramate quodam ipsi agenda erat; eam ille tanta verecundia suscepit, tanta sui despicientia egit, ut thronum, cui insidere, maiestatemque, quam repræsentare cogebatur, deferere, quam ocysimè curaret. Illam, quam tantoperè B. Bernardus virtutem deprædicat, perturbationum, inquam, aliorumque, quæ in animo sunt, arcanorum prodicionem ita obseruauit, ut quidquid malus suggereret Genius, quantumuis scædum & abominabile, illico Patri expositum irer; maluit enim cum rubore hostem prodere, quàm in occultò perire.

CASTIMONIAE AMOR.

XVII. Et hæc potissima MICHAELIS fuit ballista, quâ igneas sagittas contra castimoniam à Cacodæmone immissas potenter retorsit. Tribus enim ante mortem annis coram CHRISTI in Cruce pendentis imagine florem pudicitiae deuouit, quem ad vitæ finem usque sanctum illibatùmque conseruauit, quamuis non à Diabolo tantùm & carne, sed à parentibus etiam laquei tenderentur. Vocarat ad se puerum aliquando Inda illa, quæ ipsi ius filij iam dudum dederat. Vocato auri magnam vim ostendit, & *En tibi, fili mi, inquit, iam parta res est, nihil potro deest, quam sponsa te digna, cum quâ inter nobiles letus viuas & felix. Itaque elige tibi, vel Baclaini, vel Roboci aqualem formâ et diuitijs, duc domum; ipsa ego nuptijs tuis præero, nullis sumptibus, nullis laboribus parcam. Ad has feminæ voces, ceu serpentis alicuius sibilum*

exhorruit castus animus; & cessa, ait, cessa mater mea eiusmodi mihi facere cogitationes: pro hoc consilio nec etas mea apta est, nec voluntas opportuna. Dato hoc matri responso continuo ad Patrem Societatis aduolat, & quàm callidè, inquit, ô Pater me aggressus est hoc vesperi antiquus hostis! DEUS immortalis! quàm fallax & vaser est piscator ille animarum, qui mortiferum hamum speciosâ escâ obductum pueris quasi pisciculis in aeterno igne excoquendis amat obtrudere! aduersus quem sicut diuinam in me expertus sum clementiam, sic & hoc tibi, ut pro me grates una mecum DEO persoluas, volui significare. Sed nec multò post periculosiori impetitus est iaculo. Adijt illum Nostri infcijs frater germanus, iam à parentibus in hanc expeditionem subornatus. Rogat sibi in re graui credat, parentibus senio confectis id beneuolentiæ ne denegat, uxorem ducat: nihil suis posse fieri gratius, nihil ad splendorem generis illustrius, nihil ad rem familiarem augendam locupletandamque utiliùs, aut nobiliùs: siquidem ille inter Bisayenses reliquos antecellat, qui plurimum affinitate sit auctus. Respondit fratri MICHAEL; Quin tu potiùs parentes nostros admone, idem mecum ut sentiant, CHRISTVM Dominum, ut veri Christiani colant, in eo spes suas collocent: quod si quis eis molestiam creet, illam a quo animo ob eiusdem amorem perferant, sciântque atque iterum intelligant, me nolle vllò pacto de matrimonio quidquam statuere. Circa vltima vitæ tempora inuisit Nostrorum iussu parentes suos, quò illos salutaribus monitis imbueret. Simul verò tecto subiit, ecce tibi lamenta & gemitus. Hinc ma-

ter ca-

tercadentibus lachrymis, inde pater ætate grandævus, vtrinque consanguinei reliqui vno quasi ore exclamant; *Heute perditum MICHAEL! respice quæso, uxorem accipe, Bisayas reliquos imitare: Virginitatem, inauditum hunc morem Hispanis, & Patribus relinque.* Vix hæc audierat adolescens, cum sibi magis, quam suis timens imitâ statim fugâ ex ædibus paternis sese proripuit, nec ab eo tempore vnquam, vel parentes, vel consanguineos conuenire voluit, tanquam certos castimonix suæ & capitales hostes. Quin & munuscula ab iisdem subinde missitata velut irritamenta malorum non modo respuit, sed eum quid fortè illo absente ac nesciente à ianitore fuisset acceptum, statim expediuit ad parentes aliquem, qui diceret, ne donationibus illis porro molesti essent; nâ faxint, fore, ut quæ acciperet, protinus porcis abligurienda obiectaret. Atque hæc quidem minabatur MICHAEL: bellaria interim aliâsque id genus delicias, quæ ipsi paratæ erant, æ qualibus suis hilari, ac liberali vultu distribuit.

STVDIVM PAVPERTATIS.

XIIX. PAVPERTATIS verò eam rationem habuit, quæ religiosum etiam virum ornare posset. Ne pomum quidem ex horto, vel ipse attigir, vel ferre potuit, cum ab alijs furtim legerentur; ideò submonere solitus est eos, penes quos erat talia, vel prohibere, vel castigare, ne quid scilicet à quoquam impunè in tam
san-

sanctam virtutem peccaretur. Paucis ante obitum diebus linteum à parentibus ipsi dono missum, remisit; siue quod affectui, qui in eiusmodi munuscula facile intemperans esse solet, timeret; siue quod redundantia penes se esse nunquam pateretur, adeò vt nec sumptus propter se fieri, nec occupari opifices sui causa vellent: vnde & togulam, in qua deinde sepultus est, suapte sibi manu concinnauit.

ALACRITAS OBSECVENDI.

XIX. DE ALACRITATE eius in obsequendo, & ad nutum quemuis parèdo quid dicam? Tam parui curam sui, tam magni DEI, & maiorum suorum voluntatem duxit. Non fuit inter tot eius collegas, qui celeritate obtemperandi MICHAELEM vinceret; proinde expeditum, & in quavis mandata paratum reperit eum superior & inferior, cum non à quo, sed quid præcipere-
tur, attenderet. Ipsa illa luce, quam vltimam vidit, missus cum aliquot alijs puerulis ad ientaculum, vt inde ad flumen aliquod pannos elutum se conferret, *quin potius*, inquit, *prætermisso ientaculo DEO parendum prius, deinde corpori faciendum satis?*

ÆQVABILITAS VITÆ.

XX. MAGNO animo tulit, si quid humanitus accidisset, & ad omnes casus, & fortunæ vicissitudines solerte curâ se præmuniuit, illud frequens
-111
secum

secum reputans, patientiâ ac longanimitate innumeris superiorem fuisse incômodis celebratissimum illum virum Iobum, & ex infirmiore sexu Beatissimam Virginem DEIPARAM, propter Crucem demortui filij, inter acerbissimos animi dolores longo silentio inuictâque constantiâ perdurantem, nec ad instar præficarum cæterarumve muliercularum, aut humi corruentem, aut vnguibus faciem fœdum in modum laniantem, ac deturpantem. Hæc cogitatio MICHAELI pro clypeo & præsidio fuit, quo facilè tantillus etiam adolescens omnes humanos casus, aut elusit, aut repressit. Diem supremum clauserat auunculus ipsius, quem vnicè MICHAEL diligebat. Comploratio erat inter affines & consanguineos ingēs facta, more antiquo Bisayensium, qui suorum funera non lachrymis tantum, sed magno etiam vlulatu ac gemitu die noctûq; insomnes prosequuntur: solus MICHAEL animo immoto, ac imperturbato oculisq; siccis dilecti funus spectauit, non quòd sensu careret adolescens cerâ liquidior, sed quia lugendum adeò non videretur ob id, quod non sine diuinâ prouidentiâ factum credebat.

CHARITAS ET BENEVOLENTIA IN OMNES.

XXI. CHARITATE cùm in omnes, tum in æquales maximè, & Patres Societatis IESU erat prorsus singulari. Aquam ad eos refocillandos sæpe hauriebat ipse è fluuiò, eamq; latus iuxta
ædes

ædes paternas transiens, neglectis eorum reprehensionibus, domum deportabat. Aliorum vi-ces in muneribus exequendis libenter agebat; in verrendâ culinâ, vasis tergendis, ollis eluendis, lancibus ac scutellis expurgandis promptissimè operam suam posuit. P. Petri verba illa sunt: *Stupeo, cum ea, quæ in itineribus, in quibus mihi associatus est, in memoriam reuocare soleo: ipse me pedibus iter facientem præcedebat, gladiolo præcidebat ramos arbutâque, quæ iter impediabant aut retardabant: cumque per montium abrupta scandendum esset, fluuiis que traijciendus, ipse mihi pro scipione erat: si quæ sensim accliuia, seu etiam ardua cacumina subeunda erant, pedem supponebat, ne ipse fallente vestigio in præcipitium delaberer. Ad oppidum me conferebam aliquando, cum lutosâ viâ defatigatus in cœnum me pœnè inscium demersi, è quo statim MICHAEL contempto suo periculo me apprehensum in tuto collocauit.*

Vbi diuersandum aut pernoctandum fuit, se neglecto solum Patrem curauit: qui vt securè dormire, & sine periculo posset, quidquid culcitrarum, aut tabularum habere ad manus poterat, id omne Patri substernebat, nihil sibi reseruans. Mos namque (vt primo capite iam monuimus) apud hos Philipenses est, de nocte, vel hostes, vel hostium loco habitos in suo lectulo quiescentes ex inferiore domûs tabulato acutis lanceis conficere, id ipsum ne contingeret Patri, sedulò aduigilabat; ac si fortè ianuâ careret cubiculum, ex arundinibus repentè conficiebat; dictitans; eâ potissimùm de causâ P.

sâ P. Rectorem quoque superioribus annis ab Indis alijs ad mortem fuisse quæsitum : quod si ipse in tam pio opere occumberet, paruam eam se existimaturum iacturam, dummodo saluo & incolumi Patre id fieret.

ALIENÆ SALVTIS STVDIVM
ET VERVS IN PARENTES
AMOR.

XXII. Nec propriâ duntaxat, sed alienæ quoque salutis studium cordi iugiter habuit, & cum omnibus iuuandis intentus semper esset, popularium tamen Bysayarum curam præ se singularem tulit. Hæc illius identidem vota & verba erant; *Ista & illa Indos meos monete, Patres; hæc cum peccata eorum auditis, docetes; è suggestu velim hæc moneri; credite mihi, Bisayas noui; noui, quo claudicent pede. Talia non alia omnino sunt illis inculcanda.* Si quid, quod Christianos mores non sciret, in oculos illius aurēsve incurrisset, id absq; cunctatione ad Patrem nullâ habitâ vllius ratione detulit, nec eâ in re proprijs quidem parentibus pepercit. Cum enim videret eos in funere patrui pristinis vti ritibus, extemplo Nostrum adiit, rogauitque, vt parentibus suis increpitis veteres illos, & à religione Christianâ abhorrentes ritus penitus abrogaret. Ceterum parentes eo amore, qui ex DEO est, prosequebatur. Vtrumque eorum, vna cum totâ propinquitate ad Confessionem super omni vitâ faciendam induxit.

Verum

Verùm cùm patrem suum duriores aliquanto nihilominus animaduerneret, egit cum P. Rectore, sibi vt liceret illũ in Seminario per mensem informandum retinere, quo ipse tam grandis natu, iuniorum exemplo mollesceret, & ad eam, quã videbatur carere, pietatem, facilitatẽque perueniret. Obtinuit quod petijt: sed quem non licuit videre in terris immutatum patris animum, licuit videre è cœlo. Nam bonus senex mortuo filio vnà cum vxore totius antea vitæ crimina non sine magno fructu explicauit.

PERSEVERANTIA IN BENE
CŒPTIS ET CONSTANTIA.

XXIII. HAS omnes MICHAELIS virtutes, quas modò commemorauimus, illustriores reddidit perseuerantia, quã ab incepto semel bono opere deflecti se nunquam permisit. Puer cùm esset, in morbum incidit, in quo animæ salutem corporis valetudini anteponens, parentes obtestatus non semel est, ne ea in domo, in quã decubebat, Baylana vlla seu Idolorum Sacerdos cõpareret; à DEO sperandam, non à vetulis illis salutem; secus si facerent, scirent, se etiam humi rependo ad nostrum Patrem eos delaturum, de tanto scelere castigandos.

PORRÒ, cùm die quãdam nondum à morbo illo recreatus, superioribus scalarum gradibus inniteretur, videretque Baylanam sibi suisq; notam contra se ascendere, elatâ voce ingeminare cœpit:

cœpit : *Exesto Diabole , apage te hinc Diaboli amica , ne mea per te mater peccet & pereat , neque enim latuit sapientem adolescentem Bisayarum inconstantia , qui vel tantillum apertâ ianuâ ex ouili CHRISTI pedem statim referre consuêssent . Die Veneris quodam apponebât ipsi domestici suillam , eâque , vt vesceretur , inuitabant . Se verò Christianum esse respondit MICHAEL , proinde talem sibi cibum eâ die ab Ecclesiâ suâ esse prohibitum . Urgent illi magis , ibique neminem arbitrum adesse dictitant , qui eâ de re Patri indicium faciat : Non equidem (subdit rursus ille) ob Patris , vel amorem , vel metum à carnibus mihi tempero , sed quòd Ecclesiæ præceptum est , diuinâque consonum voluntati . Superioribus annis celebris quidam Baylanus in his partibus fuit , Paroham nomine , graphicus sanè impostor . Is vniuersos ferè Indos ad maritimam oram adduxit , vbi facto Idolis Sacrificio asseueranter dixit , eâdem luce illuc maiores eorum omnes in aureâ naui aduehendos , atque à præsentibus spectandos . Credidit vanissimo oraculo multa hominum turba , solus pœnè MICHAEL noster , etsi tunc puerulus tantum , impostori fidem negavit , alijsque deinde , vt vano euentu decepti , stultéque à Baylano delusi cum Catholicis potiùs saperent & sentirent , auctor fuit .*

O B I T V S.

XXIV. DENIQUE vt multa alia præclara , quæ
T t diuina

diuina bonitate in hoc innocentissimo adole-
 scente operata est, præteream, ipsâ, quâ obiit
 die, hoc est XIII. Calendas Decembres anni
 CIO. IO. C. IX. primo diluculo sacrum vestia-
 rium ingressus, candido amictu ad ministerium
 Sacrificij se accinxit: socijs renitentibus, & pro
 sacro officio hoc ius illius diei sibi vendicanti-
 bus; *parcite vel hodie*, inquit, *ô socij, & hoc tan-*
tillum boni vestro MICHAELI cedite: vestri hæc est
iuris dies, non diffiteor: attamen parcite, & vel huic
me Sacrificio ministrum indulgete, vt hoc denique lu-
celli pusillo tenuique meo thesauro superadijciam.

Astitit ergo tum sacrificanti, (vt aliàs semper)
 non tantum ad officium sacrum oculis, sed &
 mente ad singula, quæ Sacerdos tractabat, at-
 tentissimus. A sacro ad ientaculum, à ienta-
 culo ad fluuium mittebatur, sex pueris pannos
 abluturis præfuturus. Vix vnum alterumve
 passum è ripâ descenderat, labentibus statim
 gradibus pronus, fallente vtroque pede in flu-
 uium cecidit, eliso ad cymbæ ibi hærentis pro-
 ram pectore. Ingeminantem lamentabili vo-
 ce Sanctos suos, quos in vitâ colebat tutelares,
 IESVM, MARIAM, IOSEPHVM &c. so-
 dales non procul pannos ad ignem exsiccantes
 exaudiunt, adsunt, extrahunt, illóque postu-
 lante Sacerdotem vocant. Reperit Pater iam
 elinguem ac pænè exanimem in infimo scalæ,
 ex quâ præcipitarat, gradu, sacro oleo inungit:
 inde ad cubiculum relatus paulò post cum ite-
 rum familiarissima illa nomina inuocâisset, pijs-
 sime

sine obdormiuit. Neque repentino aut periculo sine diem suum clausisse adolescentem, hunc dixerim, qui se ad mortem tot virtutibus ac continua ferè extremorum meditatione præpararat. Pridie quàm moreretur, Pœnitentiâ primùm, atque Eucharistiâ sanctissimè se communierat: solitus antea tertio quoque die conscientiæ suæ maculas Sacerdoti, quàm exactissimè aperire. Præsensisse eum vitæ suæ terminum non obscurè tum ex his, quæ modò ostēdimus, tum verò hinc colligitur, quòd germano suo fratri dixisse memoratur, in animo sibi esse à Patribus chirographum postulare, quo ipsi cauerent, ne ex oppido maritimum aliquod iter suscipere cogeretur, quòd obitûs sui tempus instaret, adeoque tutum non videretur, à Sacerdote longiùs remoueri.

S E P V L T V R A E T L A - C H R Y M Æ.

XXV. DE MORTVI cadauer nouus vestitus, dextram palma, caput florea corolla exornauit. Eius funus ab utroque Beatissimæ VIRGINIS Sodalitio (nam & ipse Parthenius erat) cohonestatum est. Tantus fuit dolor tantûsq; gemitus comitantium, vt vix Concionatori dicendi, vix Muscis canendi datus fuerit locus. Flebant Parthenij Sodalem optimum, Alumni socium charissimū, Patres Societatis comitem fidelissimum, Bisayenses popularem vtilissimum, pueri ac puellæ Catechisten gratissimum, parentes

T t 2

filium

filium dulcissimum, omnes exemplo virtutum notissimum; qui Paganos ad fidem, ad constantiam & verbis & factis animaret; qui Præsidibus parère, æqualibus se accommodare, inferioribus se demittere posset. Bisayensium mos est, plurimum serici ac bombicini panni in defunctorum sepulchra congerere: hunc cum parentes MICHAELIS religiosissime obseruarent, ideoque non parum pretiosi filii in eum usum cõferrent, intercessum à Patribus, atque impetratum est, ut ijs sumptibus pauperes aliquot vestirètur; quod opus summâ omnium commendatione, atque approbatione est exceptum: nec dubium, in cœlesti gloria istud ipsum placuisse Michaëli, qui pauperibus semper melius esse, quàm sibi voluit.

FRUCTVS QVI EX MORTE
MICHAELIS CONSECVTI
sunt.

XXVI. TRIA porro præcipua emolumenta ex beatâ huius adolescentis morte cõsecuta fuere. Primum, ut iam in pretio sit castimonie virtus apud has gentes, quæ prius ab eius etiam nomine abhorrebant. Nam non solum Seminarij Alumni, sed eorum etiam necessarij, ac propinqui virtutem hanc & laudant & commendant, & imitari ipsi etiam coniugati desiderant. Alterum est, metus quidam ad præcauendum malè moriendi periculum. Etenim cum videant

deant atque agnoscāt, quā vtilis fuerit, quamque necessaria illa adolescenti huic quasi perpetua ad mortem præparatio, quòd ita repentè sublatus sit, exemplum sumunt, & depositis criminibus: initāq; meliori viuendi ratione mortem sibi amicam facere, & quacunque hora seu momento obeundum sit, propitiam habere conantur. Tertium illud est, quòd cū ad hoc vsque tempus multi adolescentes egregij à Seminarij nomine abhorrerent, nunc demū viso MICHAELIS obitu, certatim in Alumnorum censum venire cupiunt: ipsiq; adeò parentes filios suos, quibus per ætatem his connumerari nondum licet, simili veste indutos ad Seminarium deducunt, vt ibi grandiorum velut magisterio & exemplo ad virtutem proficiant, & disciplinæ paulatim asuescant.

VATICINIUM DE INDORVM
AD CHRISTVM REDVCTIONE,
& lamenta Diabolorum.

XXVII. TAM ergo huius nostri MICHAELIS, quā reliquorum Christianorum in his extremis terrarum oris degenrium mores, vita, & quotidianus in virtute progressus sat ostendunt & super, quā non vani aut falsi fuerint illi eiulatus & lamenta, quæ Idola, seu potius Diaboli in primo Hispanorum in has insulas ingressu proferre auditi sunt. Quæ ominosæ la-

mentationes, quia hoc CID. IDC. IX. anno primum, quo scilicet MICHAEL è viuis abiit, evulgatae sunt, & ad Patres Societatis Boholium allatae, visum non abs re est, eas vitae huic inferere, praesertim cum ab insigni quodam, & fideliter interprete Baylano (qui in sacro fonte Philippi nomen accepit;) sint profectae. Boholani duos quondam habuerunt Duces, Thrasones superbissimos: vnum *Manaquior* dixere indigenae, qui neminem suam sententiam habuerat secundum; vnde etiam per antonomasiam appellari voluit *Valay tung pung*; hoc est, *absque aequali*. Fuit huic filius, *Daylisan* nomine, eius in officio, ambitione, atque audacia successor: qui quoties iter faceret, lanceam manu gestabat, quam obuios quosque, nisi recederent, confodiebat: hic bella quaedam atrocia exercuit, in quibus nonnulla è vicinioribus oppida solo aequavit, vnde illud sibi nomen assumpsit: *Macabuencag*, quod idem est, ac *solo aequans*, vel *Euerfor*. Isto ergo tyrannidem exercente sub auroram diei cuiusdam Baylana quaedam vates seu Sacerdos, *Cariapa* nomine, haec cecinit carmina.

Bayabaico ha nag banua
Bulungeo ha nacgubayon
Maga cali valiura ang banua
Maga cabuerra ang cubayon
Mabual agra qui ning runfor
Mabuencagra quin Cubayon.

Horum.

Horum carminum, quæ solis Baylanis intelliguntur, si non litteram, sed rem vertimus, hic ferè sensus efficitur.

*Me mea mens agitat: stetné hoc, quòd terra
dehiscet.*

*Ictaque ab Auctore hac sit peritura citò.
Sed surget felix alijs calcanda Colonis,*

*Queis dispar cultus; mos peregrinus erit.
Insula chara vale: vos oppida grata valete:
Vos teret Hispanus: vos DEV S vsq; beet.*

Carmen primum, cum secundo hoc dicit: *Dubia sum, & anceps, num destruenda sit terra hæc, nec ne ab eo, qui eam primò creavit. Tertium cum quæ hunc habet sensum: Terra hæc immutabitur, aliæ eam gentes possidebunt, alio cultu alijsque moribus vrentur. Quintum verò & sextum istud innuunt: Destruendum nimirum omnino hoc oppidum, hanc provinciam cum reliquis insulis subvertendam. His auditis Daylisan reliquique Boholanorum primores Baylanam Sacerdotem contumeliosè acceperunt, iactantes: *Je à nemine posse superari in terrâ: è cælo tantum descendere posse ipsis fortiolem. Sed illam excusationem ostendit vates Cariapa, sibi à Diuatâ ita imperatum, vt ne fileret, sed caneretur. Anno insequenti huc appulerunt armatâ manu classèque prægrandi Terrenatenfes, vindicaturi facinus à Daylisan patratum: siquidem oculos effoderat Terrenatenfi cuidam, nobili,**

qui cum Boholanâ muliere rem habuerat : & quidem Daylisan ex insidijs captum occiderunt, oppidumq; quàm plurimis demptis vastarunt : qui verò superfuere Indi, se ad eius insulæ sinum contulerunt, vbi eos elapso anno reppererunt Hispani nostri, cum primò ad has insulas accesserunt : quorum deinde sermonibus, sacriq; Evangelij prædicatione, eæ subsecutæ sunt mutationes, quas superiora carmina prænunciauerunt. Addunt hi Indî, se aliquot post annos audisse sæpius à Baylanis prædicatum, eorum Diuatam à Christianorum Deo esse superatum, seque iam nullo pacto posse illi vel Sacrificium, vel munera offerre, nisi se ab aliorum hominum consortio subducerent, adeoque furtiuè tantum facerent. Denique, quia huic rei non omnino dissimile quid referunt in hac nouâ Segouix præuinciâ Dominicani Patres, illud etiam subiungam. Aiunt fuisse Indam, quæ haud multò antè quàm huc peruenissent Hispani, filix recens natæ imposuerit nomen MARIAE. Mirabantur quidem omnes hanc nominis inauditi impositionem, postulantes à matre cognoscere, vndenam id vocabuli deduxisset? quæ respondit : *In summo cæli vertice considerare nobilissimam quandam Matronam eo nomine insignitam, in cuius honorem illud idem natæ indidisset.*

VIVIT adhuc puella, licet nondum, quòd constet, baptizata sit, eâ appellatione nota, quissam verò huic Indæ tam pretiosum nomen suggesse-

gesserit, incertum est : quemadmodum & illud
necdum sciri potuit, vnde ortum ille honor ac
reuerentia duxerit, quā complures eius prouin-
ciæ pagani Beatam VIRGINEM prosequun-
tur : nisi fortasse inde fluxerit, quod sapius ab
hac Sacratissimâ VIRGINE suum contritum
esse caput multis audientibus Diabolus vocife-
retur.

Atque hæc sunt, quæ de hoc Picto Indo di-
cere habui, qui si non humano, patrio certè
more potuisset perire; sed NVMINIS proui-
dentiâ maturatus, & sicut passer creptus de la-
queo venantium in cœlestem paradysum auo-
lauit, ne, credo, malitia mutaret intellectum : placita
enim erat coram DEO anima illius.

Ergone non solas orbi dabit India merces?

*Atque opibus maius quiddam habet illa
suis?*

*Venit ab extremo nitidissima gemmula so-
le:*

*Nil habuit magnas pulchrius inter o-
pes.*

Ite alij, & fuluo classes onerate metallo;

Impleat innumeras Indica gaza rates:

*Gemma mihi cuncto pretiosior una metal-
lo est,*

*Charior hac gazis Indica terra
tuis.*

Tu MICHAEL, tu magne puer, pulcher-
rima gemma es,

Diuitijs patria pulchrior una tua.
Per te iam virtus alio sub sidere nasci
Cæpit, & è quouis surgere posse loco.
Te licet occiduo solis vicinia curru

Tinxerit, & picto raserit axe cutem :
Tu tamen obscurum solem eluctatus & a-
stra,

Candidius cygni vellere pectus habes.
Nil tibi, nil Phœbus nigra caligine pellis
Obfuit, imo animus clarior inde fuit.
Ille per umbrosum, ceu flamma refulseras
orbem :

Sed tamen, heu! nimium fax fuit illa
brevis.

Spargere vix radios & sacrum cæperat
ignem,

Cum tantum extinxit mors violentæ
decus.

Si tamen hac mors est, melius quàm viuere
primum,

Et superas MICHAEL cæpit habere
domos.

Certè non aliud credit Boholana inuentus,
Ipsaque non aliud sidera, credo, sci-
unt.

*O nimium cito rapte mihi puer optime!
quanquam*

Non meruit vultus impia terra tuos.

*Monstra & mentitos dudum tulit illa Di-
uatas,*

*Qua modò tam paruum ferre recusat
onus.*

*Crimen, aquæ, vestrum est, celeri quòd mor-
te dolemus;*

*Vos, vos, erepti crimen habetis, aqua,
Heu malè crudeles quòd tunc accesserit un-
das:*

An non sic magna sepe peristis opes?

ET

T quia in vno hoc
Puerō, omnes pro-
pè Gratias, hoc est,
Germanas Pueritiæ
Virtutes, Virtutūmq; Gemmas
amissimus, nihil in tristi Fortuna
hac seueriùs accusamus, quàm
quòd tardiùs non acciderit.

Plus nempe dolet, quicquid
inexpectatum sauciat. Inte-
rim, ne indecoro duntaxat Les-
su elegantissimum eius tumu-
lum inquietemus, Nænia ecce
in plausum conuersa, castissimis
MANIBVS eius, hanc perpe-
tui Honoris tabulam suspendi-
mus.

MICHAELEM
AYATVMVM

HIC VIDES
IMMORTALIS EXEMPLI

PVERVM

QVO

NEMO VNQVAM

ANNIS IUNIOR

VIRTVTIBVS SENIOR

PROVIXIT.

NUNC

INTER ANGELOS

HOC EST

SUI COMPARES

SCRIPTVS

ÆVVM SINE ÆVO

FRUITVR.

CECIDIT

FELICI FATO.

MORS NAMQVE

QVVM DIV.

CIVEM

COELO IDONEVM

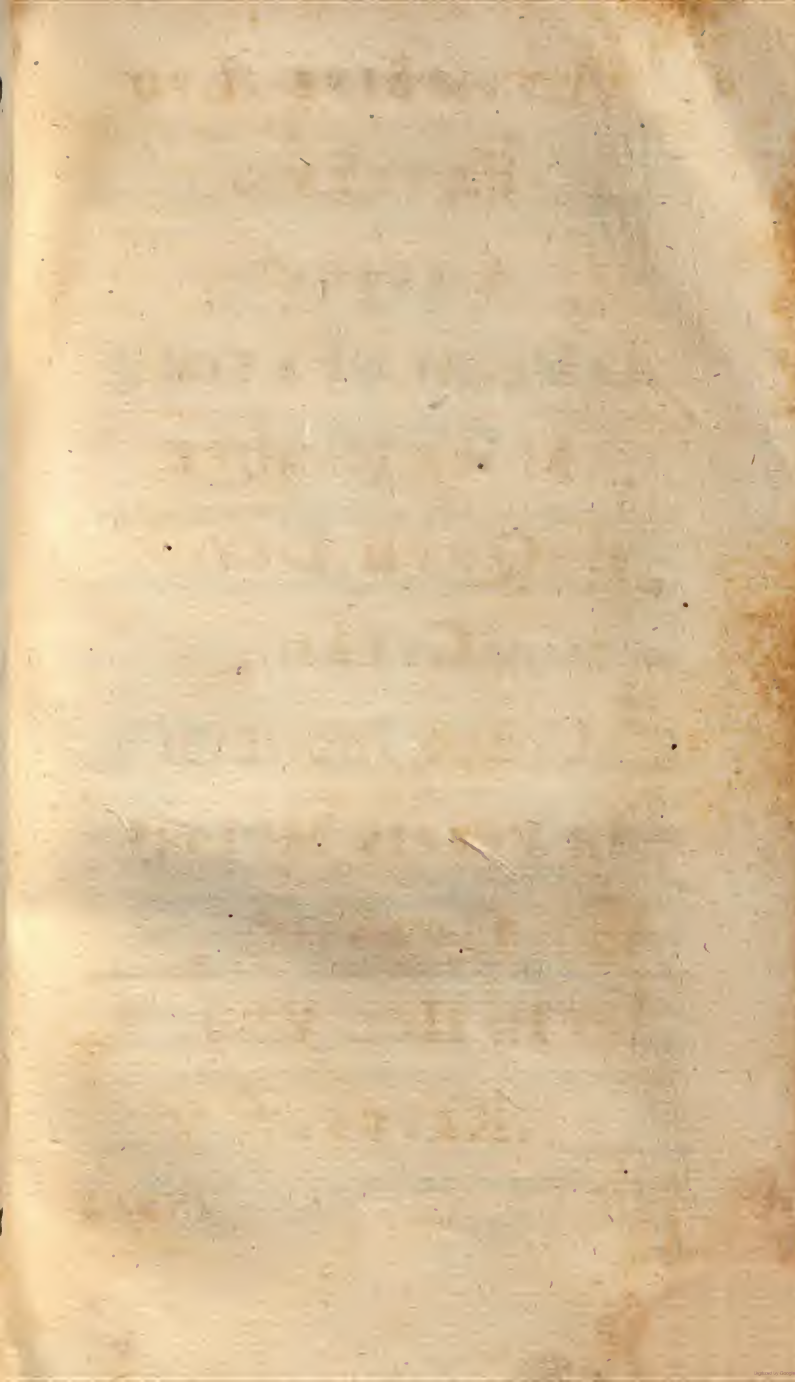
IN PVERIS MVLTIS

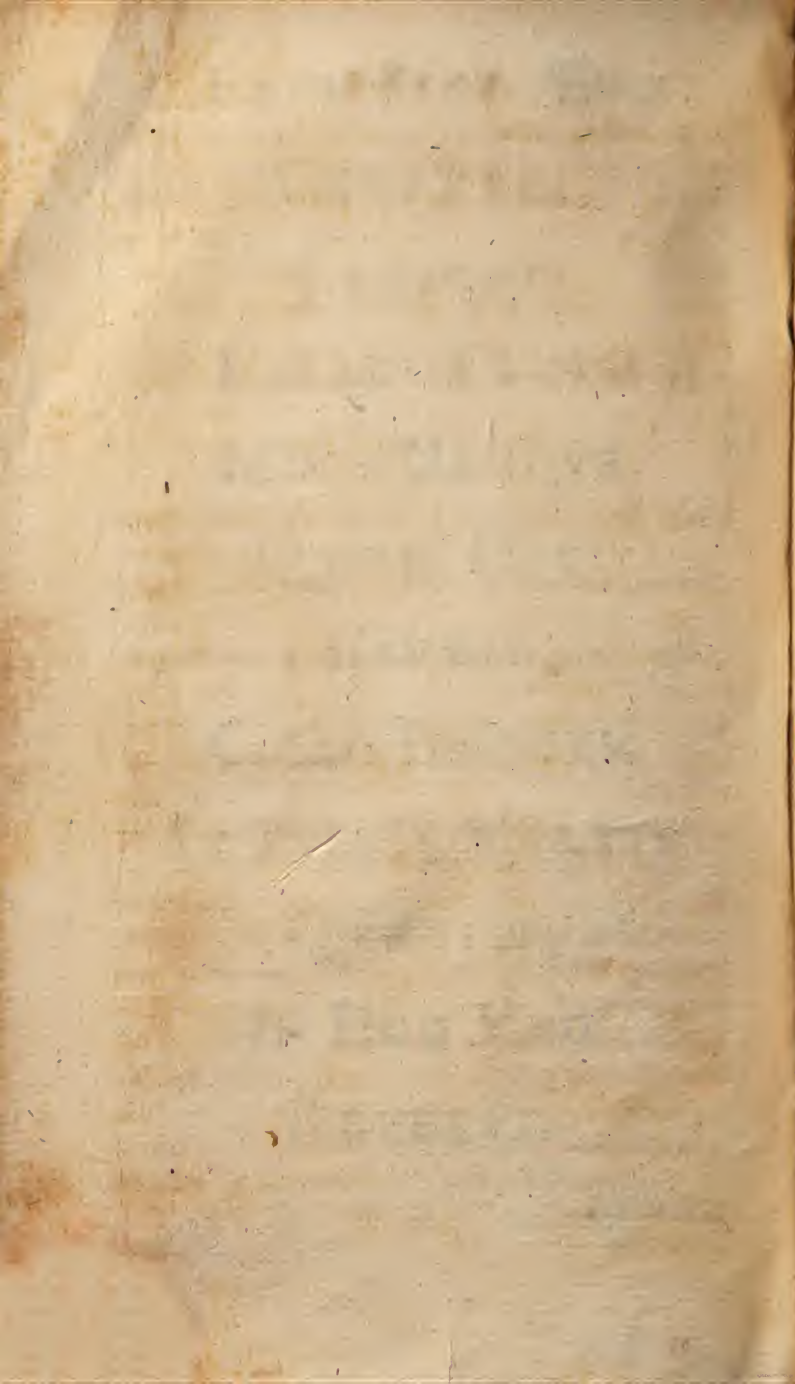
QVÆSIIT,

IN HOC VNO

REPERIT.

INDEX

I N D E X R E R V M M E M O - R A B I L I V M .

A.

- Adolescentis lapsum* B. **IGNATIUS** innoxium fecit
fol. 39
- Adriensium ludicra certamina* B. **IGNATIO** instituta
fol. 7
- Æditui Mariani munus vouens graui morbo eximi-*
tur f. 150
- Æditui Mariani munus Dux belli obit.* f. 553
- Aglaensium piscatorum in* B. **IGNATIUM** iucunda
pietas f. 7
- Agni cerei multiplices effectus* f. 305. 312. 214
290. 201. 236. 401. 590. 136. 279.
- B. *Aloysius agroto studioſo medetur* f. 176. alijs
opitulatur f. 212
- Alumni quidam seditiosi contra Societatem infamia*
notantur f. 80
- Alumnorum Boholanorum virtus* f. 635
- Amiſſus puerulus sub carri rota, B. IGNATII ope, ſer-*
uatus f. 42
- Anagramma pulchrum de B. Ignatio* fol. 29
- P. *Andreae de Zea religioſiſſimæ virtutes* fol. 504. &
ſeqq.

INDEX.

- Animus malus ad pœnitentiam mouetur à B. IGNA-
 TIO.* f. 61
*Apostata à Religione & fide malè habetur ab Hære-
 ticis.* f. 275
Aqua lustralis vis. f. 158. 164. 290. 573
Arbor pro Numine habita à Nostro succisa et cremata. f. 444
*Artopæo materia panibus coquendis incantata, & e-
 mendata.* f. 163
Austriacorum in B. IGNATIO colendo studium. f. 30
 B.
Bacchanalium furorem instituta oratio infregit. f. 68
 448.
Baptizati Mahumetani reditum ad parentes recusant. fol. 70
Baptismum duo Reguli pleclendi B. Virg. ope suscipiunt. fol. 88
Baptismo vt tingatur, mortuus reniuit. f. 604
Barcinone B. IGNATIVS splendide cultus. f. 30
Beata adolescentis mors. f. 97. 120
Beatificati IGNATII passim solemnitas. 2. seqq.
B. Virg. auxilio inter globos hostium illasus illabitur. f. 458
B. Virgo incurabile malum à puero pellit. f. 187
B. Virginis in ægros medica manus. f. 188. 202. 208
Belgarum piæ pompæ B. IGNATIO ducta. f. 26
Blasphemæ voces, & sacrilegæ manus punita. f. 390
 seqq.
*Blasphemus in DEVM et DEIPARAM prædicans apo-
 plexiâ corrui.* f. 430
Blasphemi diuina pœna. f. 99
Batrica honoris B. IGNATII admodum studiosa. f. 31
 Boho-

<i>Deholanorum Alumnorum virtus</i>	f. 635
<i>Boriensium pro B. IGNATII cultu affectus</i>	f. 7
<i>Bracarensum in B. IGNATIVM sensa ingenioso appa- ratu declarata</i>	f. 20
<i>Brachium sideratum B. IGNATIVS curat</i>	f. 47
<i>Brigantinorum ludi B. IGNATIO consecrati</i>	f. 22
<i>Bruxellensium pulcherrima supplicatio B. IGNATIO ordinata.</i>	f. 26

C.

<i>Ceremoniarum Cathol. sannio obrigescit</i>	f. 456
<i>Casariam resectam moribundus iuuenis Confessario in manus tradit</i>	f. 179
<i>Calaritanorum in B. IGNATIVM liberalis animus.</i>	f. 24
<i>Callisiense incendium.</i>	f. 417
<i>Calvinianus Minister eiurata hæresi alios rectè sentire docet.</i>	f. 171
<i>Calvinum exuit, ante CHRISTI imaginem, equo deiectus</i>	f. 321
<i>Campani æris signo inhibito, molendinum conflagrat</i>	f. 386
<i>Candidatus Societatis in ædificij ruina servatur. fol. 215.</i>	
<i>Canis, obiecta & contacta Eucharistia, rumpitur.</i>	f. 83
<i>Cantabrorum sumptus in B. IGNATII cultu.</i>	f. 38
<i>Capitis dolorem lenit B. IGNATIVS.</i>	f. 46. 57. 60
<i>Charitas Nostrorum in contagioforum cura.</i>	f. 86
<i>Casum puellæ B. IGNATIVS mitigat.</i>	f. 40
<i>Carnes sibi oblatas à patre nouennis puer respuit.</i>	f. 151
<i>Catharinæ Indica historia multis salubris.</i>	184
<i>Catechismi miro tenetur desiderio puerulus parentum Calvinianorum.</i>	f. 378
<i>Catechismus numerosissimus Olyssipone.</i>	f. 68

I N D E X.

- Chirographum B. IGNATII scutum viuum propellit. fol. 48
- Chirographo eiusdem plures iuuantur f. 40. 50. 51. 56
- Chirurgorum querela propter pacifica Bacchanalia f. 68
- P. Christophori Bruij laudabiles virtutes. f. 594
- Christus apparens malam conscientiam ad pœnitentiam
vulnerè impellit. f. 486
- Christus luxuriam mirè execratur. f. 470
- Cinguli pars B. IGNATII moribunda sensus restituit. fol. 49
- Claudis pedes erexit B. IGNATIVS. f. 59. 60. 62
- P. Claudij Ponceoti Virtus, atque sub mortem visio f. 205.
- Concio audita capitales inimicos conciliauit. f. 66. 129
- Cœna hæretica mulierem mortaliter furiauit. f. 390
- Confessionis differendæ consilium miserè punitur. f. 634
- Confessio generalis diabolum sæpe obuium pellit. f. 316
- Confessionem vouens seruituti Turcicæ eripitur. f. 422
- Confessionem, septeno regressu, subterfugiens amicè ad-
ducitur f. 503
- Confessionis desiderium visio homini iniicit f. 507
- Confessiones puerorum elementariorum duntaxat vi-
liter Noster excipit f. 96
- Conimbricensium festiua gaudia in Beatificatione P.
IGNATII. f. 12. seq.
- Consilium malum, B. IGNATII precibus, viro eximitur f. 60
- Constantia adolescentum ab hæresi abductorum. f. 157
301. 346.
- Constantinopolim profecti PP. à præsentī periculo ser-
uantur f. 128
- Conuersi Capitanei casta causa. f. 209. alterius conuer-
sionis

I N D E X.

- fionis notabilis causa f.389
- Conuitiator B. IGNATII dicta febris luit. f.52
- Conuiuantes haereticos collapsum *edificiū obterit.* f.215
- Corporis malum B. Virgo adolescenti aufert, vt Societa-
tem possit ingredi. f.136
- Crucis signo semina stygios procos abigit. 440
- Crucis signum ex alto cadentem seruat. f.474
- Crux à S. Thoma erecta aquam facit salutiferam. f.158
- Cunabula Christo nato extructa adolescentem à Luihe-
ro retrahunt. f.346

D.

- Deiparae beneficio, laqueo innexus, seruatur f.142
- DEVM inuocans undis eripitur. f.585
- Discipulus deses graui morbo corripitur ante litera-
rias ferias, ante quas aeger cupiebat esse. f.225
- P. Desiderij Colini amor in B. Virginem. f.207
- Dæmon sub alieno schemate afflictum virum aggressus
repellitur f.210
- Dominicanorum PP. in B. Ignatio honorando sedulitas.
fol.23.33
- Dominici Oliverij charitas in peste laborantes f.81
- Dorothea à Lotharingia munificentia in templū. f.142
- Duacensium supplicatio B. Ignatio instituta f.28
- Duello certantes à Nostris in mutuum amplexum fle-
etuntur f.125
- Duellum duorum Haereticorum disturbatur. f.162

E.

- Eborenses B. Ignatio obsequium & honorem, praconis
voce, spondent: eorundemque apparatus in colendo
B. Ignatio f.18.19
- Ebrij debita ignominia affecti f.537
- Ecclesiense Collegium Sciamachia B. Ignatio dedit. f.23

I N D E X.

- Emmanuelis Consalvi laudes. f.65
- P. Emmanuelem Pererium denunciata mors mirè solatur. f.84
- Encomiaſtis B. IGNATII præmia propoſita. f.33
- Epistoła B. IGNATII de obedientia commendatio. fol.576
- Equi duo concidunt, quos Nobilis in B. IGNATII honorem abnuir vsurpare. f.55
- Exercitiorum fructus. 106.238
- Extremæ vñctionis salutiferi effectus. f.250.330
- E.
- Eaber grauiter lapsus in subiecta tigna à reliquo seruat, manibus B. IGNATII. f.39
- Factiones à Noſtris ſedata. f.84
- Femina extatica in hæreſin lapſa eruitur. f.116
- Festi diei transgreſſio cæcitate punitur. f.568
- Fidei occaſionem negligens ſe ſuſpendit. f.456
- Filius confoditur, à Religione inhibitus. f.122
- Filius ſub plagis parentem docet rectè credere. fol. 338.
- Filius amanter patrem hæreticum ad confeſſionem per-mouet. f.357
- Filius matrem feriens morte luit. f.409
- Flagellatio communis Conimbricenſium ob Beatificationem B. Ignatij. f.12
- Fœtum viuum enititur mulier ope B. Ignatij. f.44
- P. Franciſci à Trento baptiſmalis innocentia. f.594
- Frater, voto Societatis, ſorori moribunda vitam impetrat. f.99
- P. Friderico Barſcio à Principibus iuſta peracta. fol. 441
- Funchalenſium celebritas B. Ignatio exhibita. f.22
- P. Ga.

I N D I X.

G.

- P. Gauini Casagiae ob virtutem illustre funus.** fol. 103
Genu tabidum curatur, medico B. Ignatio. f. 40.
P. Georgij Colibrant laudata viuendi norma. f. 230
Globus in nostrum explosus petulantio rem puellam ferit. f. 412
Gratus in nos animus pro virtutis & eruditionis beneficio. f. 447.
S. Gregorij Thaumaturgi tiara anginam propulit. f. 69

H.

- Hæreticus adolescens moribundus ad sanam mentem reductus.** f. 66
Hæretici Caluiniani disputationem cum Nostro subterfugiunt. f. 132
Hæreticum adolescentem Dæmon laceßit, ne à fide desciscat. f. 252
Hæreticorum molitiones in Catholicos Commotouienfes. f. 308
Hæretici contumacia damno punita. f. 388
P. Hieronymi Moralis defuncti laus. f. 65

I.

- Iconoclastæ diuina pœna.** f. 416
Idololatriæ impietas punita. f. 582
Ieiunium annum Sabbathinum vouet quis B. IGNATIO, vt amicis Societatem ineat. f. 177
IGNATII Beatificatio passim splendidè celebrata: igneis spectaculis, ludis &c. fol. 2. seqq.
Ignatius de Borgia. B. Ignatio principes honores exhibet. f. 29
B. IGNATIVS Cuzchensium patrônus. f. 32
IGNATII inuocatio salutifera. f. 175. 468. 39. 40. seqq. 59.

I N D E X.

- B. IGNATIVS** masculam prolem post multos abortus
impetrat. fol. 348
- B. IGNATIVS** viro nobili diem extremum prænunciat
fol. 43. alij agro sanitatem. ibid.
- Imago B. IGNATII** in laterna papyracea conflagrante
flammam elidit f. 45
- Imago eiusdem** Dæmonem ab homine pellit. f. 46
- Imago eiusdem** calumniatorem toruè intuetur f. 52
- Imago eiusdem** affixa tumultuosum spectrum prosci-
bit. fol. 271
- Imago B. V.** conceptæ à lecti capite sæpius reuulsa ob-
scænum viri amorem notabat. fol. 107. quem cum
non corrigeret, nusquam apparuit. f. 108
- Imago B. Virg. mæcho** peccandi voluntatem infregit.
f. 466
- Imago eiusdem** applicata gutturi spinam excutit. f. 582
- Impietas in B. IGNATIVM** exitio quibusdam fuit. f. 54.
- Imprecatio materna** in immorigero filio effectum ha-
bet. fol. 475. & fol. 97.
- Incendium Callisiense.** fol. 417.
- Indi Picti** locustis aurum appendunt. 629
- Indus** adolescens novas vestes cum mendico commutat.
fol. 635
- Infans bimula diem B. IGNATIO** Sacrum prædicat.
fol. 53
- Inimico** egregiè benefecit Sodalis. f. 314
- Inimicos capitales** concio audita conciliat. f. 66
- Inimicitias** quidam ab vxore defuncta iubetur ponere.
fol. 97
- Insula Philippina** B. IGNATIVM mirè coluerunt. f. 33
- Iniuria** generosè condonata. f. 79. 487
- Ioannis Garcia** à parentibus abstracti illustris ad so-
cietatem

INDEX.

- cietatem reditus. fol. 93.
- Ioannis Rogerij in B. V. amantissima pietas. f. 104
- Ioannis Dudetii virtutes. fol. 126.
- P. Ioannes Rastellus vitam suam pro P. Hoffci D E O
obtulit. f. 330.
- Iudici publicum & pœna in adolescentem, qui scho-
larum Præfeco colaphum impegit. fol. 160.
- Iurandi consuetudinem seruus, quam emendare noluit,
subita morte expiauit. f. 100
- Iurgium inter coniuges de filioli nomine puer trimestris
loquendo dissoluit. fol. 44
- L.
- Lapillus inter glareas ripæ repertus, adolescentem fu-
riat, spectris turbat &c. f. 199.
- Latronis stratagemata in plurium cadem. f. 67. eiusdem.
penitentia. f. 68
- Leodiansium in D. Virginem pius amor f. 242
- Leopoldi Archiducis Religionis feruor f. 300
- Lethali in cranioplagæ B. Ignatii medetur f. 272
- Limensium in Beatificatione. B. IGNATII gaudium &
pietas. f. 32. f. 93.
- Literas humaniores 50. alius 39. annis vtilissimè docuit
- Locustis collo aurum appendunt Indi. f. 629.
- Ludis taurinis neglectis Sodalis orat, & sportulas in
ergastula defert. f. 94
- Lupiorum solertia & pietas in BEATIFICATIONE
B. IGNATII. f. 9
- Lusitania ora à 14. Regulis oppugnata, B. V. auxilio ser-
uata est. f. 86.
- Luxuriosi hominis ad pœnitentiam miræ cōmotio. f. 107
- Luxuria Christo abominabilis. f. 470

M.

V V 5

Machi-

INDEX.

- Machine aqueductibus ingeniosa* B. IGNATIO extructa. f. 3. seqq.
- Maleficiū ab innocente puero, celesti ope, abstersum.* f. 152.
- Maris tempestas, appellato Loyola, deferbuit.* f. 40.
- Masculum B. IGNATIVS impetrat.* f. 57.
- Mater à B. Virgine filio sanitatem exorat.* f. 175.
- Maurorum Neophytorum serkor.* f. 70.
- Mauram feminam visio ad Baptismum ducit.* f. 96.
- Membris captum se simulans, horrore templi, ossa lethaliter conuellit.* f. 585.
- Michaelis Ayatumi adolescentis Indi vita.* f. 627. & seqq.
- Minister hereticus in suspensi os buccam ingerit.* f. 269.
- Misericors femina Christum conuiuium habet sub venerando schemate.* f. 350.
- Missio in Benearnensem regionem utilis.* fol. 153. & seqq.
- Monasteria Virginum reformata.* f. 117.
- Morbū triennem confessio dissoluit.* f. 270.
- Morbi profligati chirographo B. IGNATII, reliquijs.* f. 43. 56. 61. & c.
- Moriturientibus 900. oculos clausit P. Ioannes Bredanus.* f. 353.
- Mors beata adolescentis.* f. 120. 121.

N.

- Naufragium ope B. IGNATII quis effugit.* f. 61.
- Naufragium miserabile Nostrorum.* f. 561.
- Navis miri ingenij per aërem lapsa, B. IGNATII laudes aduexit.* f. 8.
- P. Nicolai Serarij industria, virtutes.* 371.
- Nomen Ignatij trimestris puer sibi deligit.* f. 44.
- Obser-*

I N D E X.

O.

Obſervati Tyronum mores laudabilem cenſuram tulerunt. f. 108.

Oculis malè affectis B. IGNATIVS medetur. f. 44. 47.
52. 55.

Odia capitalia in templo pugnae proxima, precibus B. Ignatij inhibentur. f. 51.

Oetinga malus genius ab homine exactus. f. 345.

**Officium B. V. intra digitos Sodalis orantis, & immo-
rientis hæret.** f. 284.

**Opus aggrediens, Diuina fortunante, digitum ſibi ab-
ſcindit.** f. 586.

**Oratione impetratum, ut femina in extremis conſitere-
tur.** f. 514.

**Orationi deditiſſimus P. Andreas de Zea non facile
petitionis repulſam tulit.** f. 504.

Oratio impetrat obſtinato hæretico lumen fidei. f. 336.

Os in gutture hærens, ope B. Ignatij, eructatum. f. 84.

P. Othonis Eiſenreich labores & virtutes. f. 359.

P.

Parturientes agrè, B. Ignatij reliquiæ adiuuant. f. 49.
50. 54. 48. 56. 57.

**Pater à defuncto pedagogo monetur, ut nato aleatori
proſpiciat.** f. 162.

P. Pauli Hoffæi dotes & laudes. f. 327.

Paupertatis amor. f. 98.

**Peccati lethalis conſcius ab ignoto in dolium aqua ple-
num miſſus.** f. 423. (101. 151.)

Peccata ſuppreſſa per viſionem iubentur detegere. fol.

Perfidus fit crocodili eſca. f. 589.

Pericula corporis B. Ignatij ope amota. f. 49. 53.

54. 59. 52.

Peſte

- Peste laborantibus impigrè succurrit Dominicus Oliue-
rius.* f. 81
- P. Petri Canisij rosarium parturientibus vtile.* f. 352
- P. Petri Sanciij maximi viri compendiosa vita.* f. 598
- Pistor aqua lustrali maleficium à massa pellit.* fol. 164
- Platijs Baronis aream nec gutta tempestatis tetigit, post
volumi B. Ignatio factum.* fol. 40
- Pœnitentia serua latronis.* f. 68
- Pœnitentiæ & Eucharistiæ vsus Dæmonem à corpore
exigit.* f. 442
- Potosinorum expensæ in B. Ignatij honorem.* f. 32
- Pragensium PP. grauis tempestas & proscriptionis pe-
riculum.* f. 291
- Praenunciat B. Ignatius viro nobili diem extremum: alij
sanitatem.* f. 43
- Promidentia DEI in Nostrijs seruandis, et sacra supelle-
tile* f. 297
- Pudicitia adolescentum inter verbera, minas etc.* f. 496
- Pudici adolescentes inter Turcas laceßiti.* f. 486
- Pudicitia certamen fortissimum.* f. 487
- Pudicitiam morti præhabet.* f. 176
- Pudicitia causi Sodalis vultu vnguibus deformat.* f. 172
- Pudicitiam delibandam proco negat.* f. 83. 532
- Puer Hibernus à latronibus occisus, Sanctimonie signa
edit.* f. 233
- Puerulus afflictus morbo in templo præ reuerentia sta-
re noluit, sed flexis genibus hæsit.* f. 138
- Pyrata Hæretici mira conuersio.* f. 83
- Q.
- Quitenfium PP. Dominicanorū in B. Ignatiū veneratio.* f. 33
- R.
- Reymundi Gual adolescentis Noritij in tuenda castitate
apud*

I N D E X.

- apud Turcam fortitudo. f. 486
- Redempti è servitute 7. Nostratium. f. 502
- Reguli barbari ante supplicium, ope B. Virginis, baptismum suscipiunt. f. 88
- Religiose familiae B. Ignatium pie coluerunt. f. 3. 24. 34
- Rosarium B. V. è collo pendulum ter dissolutum docet dominam scelus confiteri. f. 107
- Rosarium recitans scortum ante mortem pœnitet. f. 473
- Rusticus à B. Virgine distinctè docetur confiteri. f. 135
- S.
- Sacerdos animarum curam, ex viso desidum supplicio, detrectat. f. 141
- Sacerdoti tormenti & letitiæ loca exhibentur. f. 139
- Sacerdos impurus, nihil emendatus, fulmine semivivus animi malum pandit. f. 512
- Sacerdotium opimum Laicæ potestati subdactum. f. 171
- Sacrilegè communicans, servatam in in linteo hostiam, emanasse deprehendit. f. 102
- Sacrifestis diebus subterfugiens, ex casu moritur. f. 585
- Salutationis Angelicæ signum fatalem cultrum à gula deducit. f. 289
- Sanguinis fluxum Reliquia B. IGNATII sistunt. f. 49
- Sanitas, ope B. IGNATII recuperata. f. 57. 58. 59
- Sanitatem recipit, facto B. V. voto Confessionis et communionis. f. 129
- Sassaritanorū varius apparatus pro B. IGNATIO. f. 25
- Scommia in piam defunctam matronam sparsum morte castigatur. f. 399
- Scortū B. Virg. amans, ante mortē peccata expiat. f. 482
- Servituti Turcicæ subiectus Tyro heroicè tuetur castitatem. f. 586
- Societate deferens amico suo odiosus esse capit. f. 241
- Socie-

I N D E X.

- Societatis reprobata for subito moritur. f.475 (49)
- Socij 10. capit: ieiunanti subditi, venditi, dure habiti. f.
- Sodalis B.V. imagine munitus, inter sicariorum ictus il-
latus. f.487
- Sodalium Olomucensium in pauperes liberalis miseri-
cordia. f.284
- Sodalitium subterfugiens diu graviter agrotat. f.513
- Sodalis, B.V. ope, Christi favori redditur. f.82
- Sodalium Toletanorum pietas & misericordia. f.94
- Sodalis, pudicitie gratia, vultum vnguibus deformat.
f.172
- Sodali secundum pectus transosso vita 7. dierum con-
ceditur. f.174
- Sodalis pallium mulierculæ impudicæ dimittit. f.511
- Speclaculum illustre Christianissimo Regi Henrico IV. à
Nostris exhibitum. f.177
- Spiritus uxori molestus suffragia exquirat. f.334
- Sponsaliorum fidem violantem militem diabolus ab-
ducere nititur. f.337
- Stolam B. Ignatij osculata mulier, caduco morbo libe-
ratur: alius alio. f.46
- Supplicatio Duacensium. f.28
- Supplicatio Bruxellensium pulcherrima in honorem B.
Ignatij. f.26
- Supplicatio instituta locustas per agros enecat. f.110
- Supplicatio hereticis non impunè irrisui. f.183
- Syngraphen dæmoni datâ cremari Noster suadet. f.312
- Syracusanorum inuisa et inaudita pompa pro B. IGNA-
TII honore. f.5

T.

- Templum B. Ignatio à Mexicanis extructum, & dedi-
catum. f.36
- Tempe-

I N D E X

Tempestas, appellato Loyola, deferbuit.	f. 42. 40
Theſaurum puella eructura ab infernis, ſiſ cruciabiliter habetur.	f. 302
P. Theodori Buſci commendata Virtus.	f. 310
Tirones Societatis cum ſuo Magiſtro pauperum miniſtros agunt.	f. 157
Toletum B. Ignatium pretioſè coluit.	f. 22
Trimeſtris pater Ignatij nomen deligit, quem pater Ire-naum nominatum voluit.	f. 44
Tumultus mutua cædi proximus in templo B. IGNATII intercurſu ſiſtitur.	f. 51

V.

Vadimonio apud ſummum Iudicem promiſſo Noſter hæreticum ad meliorem mentem traxit.	f. 66
Valetudinem impetrant B. B. Ignatius & Xaverius Patri ad miſſionem eunti.	f. 172 (f. 151)
Veneficus ſtudioſus plures inficit, quos purgant Noſtri.	
Veneficia ſupplicationibus auerruncata.	f. 243
Venefici inſignis pœnitentia.	f. 529
Veneficus ſtabularius Senatoris filium venenat, & bis elinguem facit.	f. 152
Veſtes nouas cum lachrymīs deprecatur.	f. 98
Veſte feminea indutus iuuenis, libidinis cauſa, conſo-ditur.	f. 605
Veternus cuidam, B. Ignatij manu, excuſſus.	f. 44
Vexillum rubra cruce decoratum temerarias manus caſtigat.	f. 631
Vinum è Crucifixi vulneribus copioſè fluere iuſſerunt Bruxellenses.	f. 28
Virgo ex amaſij ſui occiſione DEO ſe dicat.	f. 211
Viſio errorem hæretico excutit.	f. 266
Vita Michaelis Ayatumi Indi.	f. 627 ſeq.
	Voca-

INDEX.

Vocationem ad Societatem eludens, geminum pugil-
nem non eludit. f.153

Voto concepto Societatis ineunda, febris adolescentem
dimittit. f.124

Vox mulieri ab Ignatio reddita. f.56

Vulnera, ictusq; hostiu B. Ignatius à Nostro auertit. f.61
Z.

Zebuan. ciuitas in Aquila B. Ignatium cum primis
PP. representauit. fol.35

Præcipua errata sic emendanda.

Pag 7. v. 7. Catanzarij. ib. v. 13. Barij. 10. v. 15. ad nauigarēt
11. v. 2. summa. ibid v 17. pompam. 16. v. 6. Conchas 18. v
4. admissio. 19. v. 22. vrbis. 21. v. 7. illustrem. 27. v. 19. Beatæ 3
v. 7. Sanctorum. 36 v. ult. aræ. 51. v. 2. animæ. 56 v. 15. Petro-
chorij. 60 v 20 trophæa. ib. v 27. maream. ib v 28 ipse 62.
v 20. saltu. 72. v. pen. scholastico 76. v. 21. quæ B. P. Igna-
tium, de Beatificatione illius nuncio accepto. 77. v. 7. ver-
berumq;ue. 99. v 2. fortunam. ib. v. 11. antequam. 106. v. ult.
consultum. 107. v. 25. hæc. 115. v. 21. formantur. 119. v. 4. den-
fasset. 121. v. 5. ipsos 122. v. 2. non abhorrentem. ib v 21. ve-
neficos. 126 v. 11. arcto. 127. v. 17. tanta. 133 v. 26. hominis pe-
titionem 154. v. 31. hominum. 186. v 6. publicum. 192. v. 20.
Nostris 226. v. ult. erit. 229. v. 17. semetipsam. 241. v. 1. parē-
tes 249. v 3. postulârat. 252. v. 7. Nostrorum operâ 264 v 2
aliquanto. 265. v. 15. Minister. 606 v. 21. Mamalucas. 313 v.
12. alloquebatur. 343. v. 1. habuit. 392. v. 18. scalas. 409 v. 12.
se. ib. v. 26. vitæ. 449. v. 1. actas. 469. v. 15. Serrato. 497. v. 9.
cucurbitulas. 522. v. 1. militem. 541. pudicissimam. 581. v. 1.
earum. 630. v. 1. colunt.

Omnia ad maiorem DEI gloriam.

AD 1474360

